

M A G Y A R O K   S Z L O V Á K I Á B A N

DOKUMENTUMOK, KRONOLÓGIA

(1989–2004)

Fórum Kisebbségkutató Intézet
Lilium Aurum Könyvkiadó

Magyarok Szlovákiában, II

MAGYAROK SZLOVÁKIÁBAN
II. kötet

DOKUMENTUMOK,
KRONOLÓGIA
(1989–2004)

Szerkesztette
Fazekas József
Hunčík Péter

Fórum Kisebbségkutató Intézet
Lilium Aurum Könyvkiadó
Somorja–Dunaszerdahely, 2005

A kronológiát összeállította
Orosz Márta
Popély Árpád

A kötet megjelenését a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma (Pozsony)
és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (Budapest) támogatta

Kniha vyšla s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Szerkesztés © Fazekas József, Hunčík Péter, 2005
© Orosz Márta, Popély Árpád, 2005
Hungarian translation © Szabó Mihály Gizella, 2005
© Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2005
ISBN 80-8062-295-7

TARTALOM

A KÖTET ELÉ.....	9
------------------	---

I. TÖRVÉNYEK, RENDELETEK, HATÁROZATOK

1. A polgári eljárásról szóló módosított 1963. évi 99. számú törvény [részlet].....	11
2. A büntetőeljárásról szóló többször módosított 1961. évi 141. számú törvény [részletek].....	11
3. A Szlovák Köztársaság Kormányának 393. számú határozata (1990. augusztus 30.)...11	
4. A Szlovák Televízióról szóló 1991. évi 254. számú törvény [részlet].....	12
5. A Szlovák Rádióról szóló 1991. évi 255. számú törvény [részlet]	12
6. A vallásszabadságról, valamint az egyházak és vallási közösségek jogállásáról szóló 1991. évi 308. számú törvény [részlet]	12
7. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1991. évi 335. számú törvénye a bíróságokról és a bírákról [részlet]	13
8. A Szlovák Nemzeti Tanács 1992. évi 140. számú törvénye (1992. február 27.) a nyitrai Pedagógiai Kar és a nyitrai Mezőgazdasági Főiskola összevonásáról, a Nyitrai Egyetem megalapításáról, annak nevééről és székhelyéről	13
9. A Szlovák Nemzeti Tanács 263. számú határozata (1992. február 27.).....	13
10. Az 1992. évi 460. számú törvény. A Szlovák Köztársaság Alkotmánya [részletek].....	14
11. A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája	15
12. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 563. számú törvénye a Nyitrai Egyetem felosztásáról (1992. november 18.).....	30
13. A Nyitrai Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusának határozatai a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozásáról	30
14. Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről [részletek].....	31
15. A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságáról, az alkotmánybírósági eljárásról és az alkotmánybírák jogállásáról szóló 1993. évi 38. számú törvény [részlet]	33
16. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1993. évi 300. számú törvénye az utónévről és a családi névről [részletek].....	34
17. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1994. évi 154. számú törvénye az anyakönyvekről [részletek]	34
18. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1994. évi 191. számú törvénye a településeknek nemzetiségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről	35
19. Az alap- és középiskolák rendszeréről szóló és az 1994. évi 350. szám alatt teljes szöveggel kihirdetett 1984. évi 29. számú törvény [részlet].....	36
20. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1995. évi 270. számú törvénye a Szlovák Köztársaság államnyelvéről	36

21. Az időszaki és alkalmi kiadványoknak, valamint az audiovizuális művek másolatainak köteles példányairól szóló 1997. évi 212. sz. törvény [részlet]	43
22. Az oktatásügy állami igazgatásáról és az iskolai önkormányzatokról szóló, az 1999. évi 5. számú törvénnyel módosított 1990. évi 542. számú törvény [részletek]	43
23. A Szlovák Köztársaság Kormányának programja [részlet]	44
24. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1999. évi 184. számú törvénye a nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatáról	44
25. A nemzetiségi kisebbségi nyelvek használata a hivatalos kapcsolattartás során az általános igazgatási hatósági tevékenység, a vállalkozások és a tűzvédelem területén. A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának iránymutatása (1999)	47
26. Iránymutatás az államigazgatási szervek épületeinek nemzetiségi kisebbségi nyelveken történő megjelöléséről. A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának iránymutatása (2000) [részlet]	52
27. Az információkhoz való szabad hozzáférésről (a közérdekű adatok nyilvánosságáról) szóló 2000. évi 211. számú törvény [részlet]	53
28. A középiskolai felvételi eljárásról szóló 1996. évi 145. számú OM-rendeletet módosító 2001. évi 437. számú OM-rendelet [részlet]	54
29. A Szlovák Köztársaság kormányának 2001. évi 58. számú rendelete a szlovák–magyar vegyes bizottság javaslatának érvényesítéséhez szükséges feltételek kialakítására a magyar tannyelvű iskolák részére pedagógusok és kulturális népművelő szakemberek képzésének biztosítására magyar nyelven, megfelelő intézményi szint kialakításával a SZK létező felsőoktatási intézményeinek keretén belül	54
30. Az állampolgári és emberi jogok biztosáról szóló 2001. évi 564. számú törvény [részletek]	55
31. A nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai szenátusának határozatai az önálló kar létesítéséről	55
32. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 2003. évi 465. számú törvénye a komáromi Selye János Egyetem létesítéséről, valamint a felsőoktatásról és egyéb törvények módosításáról szóló 2002. évi 131. számú törvény módosításáról	56
33. A nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának alapítólevele	57

II. EGYÉB DOKUMENTUMOK

34. A csehszlovákiai magyarok memoranduma, 1988	59
35. A „harminchármas” dokumentuma	65
36. A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozata	73
37. A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozata	73
38. A Független Magyar Kezdeményezés elvi nyilatkozata	74
39. A Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata	75
40. A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés közös nyilatkozata a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok együttéléséről Szlovákiában	80
41. A Független Magyar Kezdeményezés mezőgazdasági programja	81
42. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom programja, 1990	84
43. Az Együttélés alapítólevele	88
44. Az Együttélés Politikai Mozgalom a Demokráciáért és az Emberi Jogokért alapszabálya	90

45. Az Együttélés 1990. évi választási programja.....	95
46. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének programja	98
47. A Magyar Néppárt programnyilatkozata	99
48. Állásfoglalás Cseh-Szlovákia államjogi elrendezéséről.....	101
49. Merre tart Csehszlovákia? Az Együttélés Politikai Mozgalom memoranduma a csehszlovákiai nemzeti kisebbségekről.....	102
50. Az Együttélés alkotmánykiegészítő javaslata (Tervezet)	108
51. Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja	111
52. Az Együttélés az önrendelkezésről	140
53. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés Politikai Mozgalom koalíciójának választási koalíciós szerződése a Magyar Néppárttal.....	142
54. A nemzeti és etnikai kisebbségek hátrányos megkülönböztetésének veszélyei a Szlovák Köztársaság Alkotmányában	147
55. Gazdag kisebbséget. A Magyar Polgári Párt nemzeti kisebbségi programja.....	151
56. A Magyar Koalíció nyilatkozata a „helsinki elvek” betartásának hiányosságairól a kisebbségeket érintő jogalkotásban Csehszlovákiában, illetve Szlovákiában	165
57. Nyilatkozat Csehszlovákia megszűnésének körülményeiről.....	167
58. Az elnyomott kisebbségből legyen társnemzet. Magyarok Csehszlovákiában/Szlovákiában 1918–1992. Politikai memorandum, 1993.....	168
59. Az Együttélés, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, a Magyar Néppárt és a Magyar Polgári Párt memoranduma a Szlovák Köztársaság felvételéről az Európa Tanácsba	181
60. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának törvénye a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok helyzetéről és jogairól a Szlovák Köztársaságban. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom javaslata	184
61. A Csemadok programja	197
62. Négyparti memorandum az Európa Tanácshoz	201
63. Dél-Szlovákia helyi önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek állásfoglalása	202
64. Az Együttélés alkotmánytörvény javaslata. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának alkotmánytörvény-javaslata a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek jogállásáról	207
65. Közösségünk érdekeinek megfelelő koalíció! Az MKDM kongresszusának nyilatkozata	213
66. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom új programjának kivonata, 1994	213
67. Szerződés a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, az Együttélés és a Magyar Polgári Párt együttműködéséről és koalíciójáról.....	215
68. A Szlovák Köztársaságban élő magyar közösség 1995-ben. A visegrádi csoporthoz tartozó államok kormányainak	223
69. A szlovákiai Magyar Koalíció állásfoglalása	228
70. Szolgálni és segíteni. A Magyar Polgári Párt programnyilatkozata.....	229
71. A szlovákiai magyarság művelődési nagygyűlésének állásfoglalása.....	231
72. A realitás tisztelete. A Magyar Polgári Párt stratégiája.....	235
73. A Magyar Koalíció által az Európa Tanácsba küldött állásfoglalás ajánlásai az átfogó törvényi rendezésért	237
74. A hosszú távú együttműködés alapja. A KDM, a DU, a DP, az SZSZDP, a SZZP, az MKDM, az MPP és az Együttélés pártelnökeinek közös nyilatkozata	238
75. Az SZDK és MK képviselőinek nyilatkozata a szakértői csoportok munkájáról.....	239

76. Az SZDK, a DBP, az MKP és a PEP koalíciós szerződése	242
77. A Magyar Koalíció Pártjának alapszabálya.....	244
78. Az MKP 1998. évi választási programja	261
79. Az MKP 2002. évi választási programja	287
III. KRONOLÓGIA.....	299

A KÖTET ELÉ

A Magyarok Szlovákiában (1989–2004) első kötete a szlovákiai magyarság rendszerváltás óta eltelt tizenöt évét tekintette át a nemzetiségi optika előtérbe helyezésével. A második kötet a szlovákiai magyarsággal kapcsolatos dokumentumokból közöl átfogó válogatást, s teszi közzé az adott időszak kronológiáját.

A válogatás elsősorban az első kötet elemzéseit kívánja alátámasztani, dokumentumokon keresztül érzékeltetve az adott időszak politikai, társadalmi életének azon eseményeit, amelyek jelentős hatással voltak a szlovákiai magyarság életének alakulására.

A kötet első részét azok a törvények, rendeletek és határozatok képezik, amelyek a (cseh)szlovákiai magyarság életének alkotmányos-jogi kereteit adják. (Terjedelmi okokból sok esetben csupán részleteket közlünk belőlük.)

A második rész dokumentumai elsősorban az 1989 után megindult intézményesülési folyamatról adnak képet, elsősorban a szlovákiai magyar pártok megalakulásával és tevékenységével kapcsolatos legfontosabb dokumentumok révén. Az érdekvédelmi szervezetek közül – ugyancsak terjedelmi okok miatt – csupán a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének és a Csemadoknak a programját közöljük.

A harmadik rész a szlovákiai magyarság elmúlt tizenöt évének kronológiáját tartalmazza. Ebben az olvasó nem csupán a bel- és külpolitika legfontosabb eseményeivel ismerkedhet meg, hanem röviden tájékozódhat a társadalmi-kulturális élet eseményeiről is.

A dokumentumokat a magyar helyesírás szabályai szerint közöljük, igyekezve megtartani a dokumentumokban szereplő kiemeléseket.

A szerkesztők

I. TÖRVÉNYEK, RENDELETEK, HATÁROZATOK

1.

A polgári eljárásról szóló módosított 1963. évi 99. számú törvény

[részlet]

18. §

A polgári peres eljárásban a felek egyenrangúak. Joguk van arra, hogy a bíróság előtt anyanyelvüket használják. A bíróság köteles számukra a jogérvényesítéshez szükséges azonos lehetőségeket biztosítani.

2.

A büntetőeljárásról szóló többször módosított 1961. évi 141. számú törvény

[részletek]

2. §

(14) A büntetőeljárás során az eljáró szervek előtt mindenki jogosult anyanyelvét használni.

28. §

Ha vallomás vagy írásos anyag tartalmát le kell fordítani, illetve ha a vádlott nyilatkozata szerint nem beszéli a tárgyalási nyelvet, a bíróság tolmács segítségét veszi igénybe; [...]

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

3.

A Szlovák Köztársaság Kormányának 393. számú határozata (1990. augusztus 30.)

A nyitrai Pedagógiai Karon a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés további fejlesztésére készített javaslatához.

A Kormány

A) egyetért

a nyitrai Pedagógiai Karon a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés további fejlesztésére készített javaslattal.

B) megbízza

1. a gazdasági stratégia minisztert és a pénzügyminisztert

a Szlovák Köztársaság Iskolaügyi, Ifjúsági és Sportminisztériuma költségvetésében és tervében az 1990-es évre 494 000 korona és az 1991-es évre 1 482 000 korona beralap biztosítására a nyitrai Pedagógiai Karon a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés további fejlesztésére,

2. az iskolaügyi, ifjúsági és sportminisztert,

hogy készítsen jelentést 1990. szeptember 30-ig a kormány részére a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken a szlovák iskolaügy helyzetéről, a pedagógusok képzéséről és fejlesztéséről.

4.

A Szlovák Televízióról szóló 1991. évi 254. számú törvény

[részlet]

3. §

(3) A Szlovák Televízió az anyanyelvű műsorszórás révén biztosítja a Szlovák Köztársaságban élő nemzetiségek és etnikai csoportok érdekeinek érvényesülését is.

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

5.

A Szlovák Rádióról szóló 1991. évi 255. számú törvény

[részlet]

5. §

(2) A Szlovák Rádió az anyanyelvű műsorszórás révén biztosítja a Szlovák Köztársaságban élő nemzetiségek és etnikai csoportok érdekeinek érvényesülését.

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

6.

A vallásszabadságról, valamint az egyházak és vallási közösségek jogállásáról szóló 1991. évi 308. számú törvény

[részlet]

5. §

(1) A hívőknek joguk van [...], főként

e) bármilyen nyelvű vallásos irodalmat birtokolni és azt általánosan kötelező érvényű jogszabályban meghatározott módon terjeszteni.

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

7.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1991. évi 335. számú törvénye a bíróságokról és a bírákról
[részlet]

7. §

(3) A bíróság előtt mindenki használhatja anyanyelvét. Törvény szabályozza, mikor vállalja át az állam a tolmács igénybevételével járó költségeket.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

8.

**A Szlovák Nemzeti Tanács 1992. évi 140. számú törvénye (1992. február 27.)
a nyitrai Pedagógiai Kar és a nyitrai Mezőgazdasági Főiskola összevonásáról,
a Nyitrai Egyetem megalapításáról, annak nevééről és székhelyéről**

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi törvényt alkotta:

1. §

- (1) A nyitrai Pedagógiai Kart és a nyitrai Mezőgazdasági Főiskolát összevonja.
- (2) A főiskolák első pont szerinti összevonásával „Nyitrai Egyetem” néven felsőoktatási intézményt hoz létre.
- (3) A Nyitrai Egyetem székhelye Nyitra.

9.

**A Szlovák Nemzeti Tanács 263. számú határozata
(1992. február 27.)**

A Szlovák Nemzeti Tanácsnak a nyitrai székhelyű Nyitrai Egyetem megalapítására hozott törvényéhez.

A Szlovák Nemzeti Tanács

A) javasolja

a Nyitrai Egyetem Akadémiai Szenátusának, hogy Nyitrán az egyetemen belül hozza létre a Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karát, amely biztosítaná pedagógusok, kulturális és népművelő szakemberek képzését a nemzetiségek és etnikai csoportok részére.

B) megbízza

a Szlovák Köztársaság iskolaügyi, ifjúsági és sportminiszterét, hogy kezdeményezően lépjen fel.

a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke
František Mikloško s. k.

10.

1992. évi 460. számú törvény
A Szlovák Köztársaság Alkotmánya
[részletek]

Első fejezet

Első rész

Általános rendelkezések

6. §

- (1) A Szlovák Köztársaság területén a szlovák nyelv az államnyelv.
- (2) Az államnyelvtől eltérő más nyelveknek a hivatalos érintkezésben való használatát törvény szabályozza.

Második fejezet

Alapvető jogok és szabadságjogok

Első rész

Általános rendelkezések

12. §

- (1) Minden ember szabad, egyenlő méltósága és joga van. Az alapvető jogok és szabadságjogok megvonhatatlanok, elidegeníthetetlenek, elévülhetetlenek és megszüntethetetlenek.
- (2) Az Alkotmány szavatolja a Szlovák Köztársaság területén tartózkodó minden személy számára az alapvető jogokat és szabadságjogokat nem, faj, bőrszín, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzetiséghez vagy etnikai csoporthoz való tartozás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül. A fenti indokok alapján senki sem károsítható meg, nem részesíthető előnyben, illetve senkit sem érhet hátrányos megkülönböztetés.
- (3) Mindenki szabadon dönthet nemzetiségi hovatartozásáról. Tilos e döntés bárminemű befolyásolása és az elnemzetietlenítést célzó nyomásgyakorlás minden formája.
- (4) Alapvető jogai gyakorlása miatt senkinek sem sérülhetnek a jogai.

Harmadik rész

Politikai jogok

26. cikk

- (5) A közhatalmi szervek kötelesek tevékenységükről megfelelő módon államnyelven tájékoztatást nyújtani. A feltételeket és a végrehajtás módját törvény szabályozza.

Negyedik rész

A nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok jogai

33. §

A nemzetiségi kisebbséghez vagy etnikai csoporthoz való tartozásból senkinek semmi hátránya nem származhat.

34. §

(1) A Szlovák Köztársaságban nemzetiségi kisebbséget vagy etnikai csoportot alkotó állampolgárok számára az alkotmány szavatolja a sokoldalú fejlődést, elsősorban azt a jogot, hogy a kisebbség vagy a csoport más tagjaival együtt fejlesszék saját kultúrájukat, továbbá az anyanyelvű információszerzéshez és tájékoztatáshoz való jogot, a nemzetiségi egyesületekben való egyesülési jogot, a közművelődési és kulturális intézmények alapításának és fenntartásának jogát. A részleteket törvény szabályozza.

(2) A nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó személyeknek törvényben szabályozott módon az államnyelv elsajátításának jogán kívül az alkotmány szavatolja:

- a) az anyanyelvű művelődés jogát,
- b) anyanyelvüknek a hivatalos érintkezésben való használatának a jogát,
- c) azt a jogot, hogy a nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok ügyeinek intézésében részt vegyenek.

(3) A nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó állampolgárok jelen alkotmányban szavatolt jogainak gyakorlása nem vezethet Szlovákia szuverenitásának és területi integritásának veszélyeztetéséhez, sem pedig a lakosság többi részének diszkriminálásához.

Hetedik rész

A bírósági és egyéb jogi védelemhez való jog

47. cikk

(2) A bíróságok, egyéb állami vagy közigazgatási szervek előtt folyó eljárásban annak megindításától kezdve törvényben megszabott feltételek mellett mindenkinek joga van a jogsegélyhez.

(4) Tolmács igénybevételéhez van joga annak a személynek, aki állítása szerint nem beszéli azt a nyelvet, amelyen a (2) bekezdés szerinti eljárás folyik.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

11.

A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája¹

A ratifikációs okmány letétbe helyezésekor a Szlovák Köztársaság Külügyminisztériuma az alábbi nyilatkozatot tette (588/2001):

A Szlovák Köztársaság Külügyminisztériuma közli, hogy 1992. november 5-én Strasbourgban az Európa Tanács tagállamai számára aláírásra megnyitották A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját.

A Szlovák Köztársaság nevében a Charta aláírására 2001. február 20-án Strasbourgban került sor:

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2001. június 19-i 1497. számú határozatával jóváhagyta a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját. A Szlovák Köztársaság elnöke 2001. július 20-án aláírta a Chartát, a megerősítő okirat letétbe helyezése az Európa Tanács Főtitkáránál 2001. szeptember 5-én megtörtént.

A 19. cikk 1) bek. értelmében a Charta 1998. március 1-jén lépett hatályba, a 19. cikk 2) bek. értelmében a Szlovák Köztársaság számára a hatálybalépés időpontja 2002. január 1.

A ratifikációs okmány letétbe helyezésekor a Szlovák Köztársaság az alábbi nyilatkozatot tette:

A Szlovák Köztársaság nyilatkozza, hogy az elfogadott Chartát a Szlovák Köztársaság Alkotmányával és az állampolgároknak származástól, fajtól, vallási hovatartozástól vagy nemzetiségtől függetlenül a törvény előtti egyenlőségét garantáló nemzetközi egyezményekkel összhangban fogja alkalmazni azzal a céllal, hogy az államnyelv használatát nem sértve támogassa az európai nyelvi örökséget.

A Charta 1. cikk b) pontja értelmében a Szlovák Köztársaság nyilatkozza, hogy „a regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területe” fogalom a 221/1999. számú (1999.VIII.25.) kormányrendeletben megállapított településekre vonatkozik, vagyis azokra, melyekben az egy adott nemzetiségi kisebbséghez tartozó állampolgárok a lakosságnak legalább 20%-át alkotják; ez a 10. cikkben foglaltak érvényesítésére is érvényes.

A Charta 3. cikk (1) bek. szerinti „regionális vagy kisebbségi nyelvek” Szlovákiában a következők: bolgár, cseh, horvát, magyar, német, lengyel, roma, ruszin, ukrán;

A 2. cikk (2) bek. értelmében a Charta egyes rendelkezéseinek érvényesítésére az alábbiak szerint kerül sor:

a bolgár, cseh, horvát, német, lengyel és roma nyelv esetében:

8. cikk (1) bek. a/iii, b/iii, c/iii, d/iii, e/ii, f/ii, g), h), i) pontok;

9. cikk (1) bek. a/ii és a/iii, b/ii és b/iii, c/ii és c/iii, d) pontok;

10. cikk (1) bek. a/iii és a/iv pontok, (2) bek. b), c), d), f), g) pontok, (3) bek. c) pont, (4) bek. a), c) pontok, (5) bek.;

11. cikk (1) bek. a/iii, b/ii, c/ii, d), e/i, f/ii pontok, (2) és (3) bek.;

12. cikk (1) bek. a), b), c), d), e), f), g) pontok, (2) és (3) bek.;

13. cikk (1) bek. a), b), c) pontok, (2) bek. c) pont;

14. cikk a);

14. cikk b) pont csak a cseh, német és lengyel nyelv esetében;

a ruszin és ukrán nyelv esetében:

8. cikk (1) bek. a/ii, b/ii, c/ii, d/ii, e/ii, f/ii, h), h), i) pontok;

9. cikk (1) bek. a/ii és a/iii, b/ii és b/iii, c/ii és c/iii, d) pontok, (3) bek.;

10. cikk (1) bek. a/iii és a/iv pontok, (2) bek. b), c), d), f), g) pontok, (3) bek. c) pont, (4) bek. a), c) pont, (5) bek.;

11. cikk (1) bek. a/iii, b/ii, c/ii, d), e/i, f/ii pontok, (2) és (3) bek.;

12. cikk (1) bek. a), b), c), d), e), f), g) pontok, (2) és (3) bek.;

13. cikk (1) bek. a), b), c) pont, (2) bek. c) pont;

14. cikk a) pont;

14. cikk b) pont csak az ukrán nyelv esetében;

a magyar nyelv esetében:

8. cikk (1) bek. a/i, b/i, c/i, d/i, e/i, f/i, g, h, i) pont;

9. cikk (1) bek. a/ii és a/iii, b/ii és b/iii, c/ii és c/iii, d) pont, (2) bek. a) pont, (3) bek.;

10. cikk (1) bek. a/ii pont, (2) bek. a), b), c), d), f), g) pont; (3) bek. b), c) pont, (4) bek. a), c) pont, (5) bek.;

11. cikk (1) bek. a/iii, b/ii, c/ii, d), e/i, f/i pont, (2) és (3) bek.;

12. cikk (1) bek. a), b), c), d), e), f), g) pont, (2) és (3) bek.;

13. cikk (1) bek. a), b), c) pont, (2) bek. c) pont;

14. cikk a), b) pont.

4. A Szlovák Köztársaság nyilatkozza, hogy a 8. cikk (1) bek. e/i pontja a pedagógusok, teológusok, kulturális dolgozók és népművelők képzésére vonatkozik az államnyelven való oktatás sérelme nélkül, s hogy a Szlovák Köztársaság felsőoktatási jogszabályainak tiszteletben tartása mellett az oktatott tárgyak többségének – ideértve az oktatott szak szempontjából meghatározóknak – az oktatását kisebbségi nyelven biztosítja.

5. A Szlovák Köztársaság nyilatkozza, hogy a 10. cikk (1) bek. a/ii pontjának, a 10. cikk (2) bek. a) pontjának és a 10. cikk (3) bek. b) pontjának értelmezése a Szlovák Köztársaság Alkotmánya értelmében és a Szlovák Köztársaság jogrendjével összhangban az államnyelv használatának sérelme nélkül történik.

6. A Szlovák Köztársaság nyilatkozza, hogy a 12. cikk (1) bek. e) pontja, valamint a 13. cikk (2) bek. c) pontja akkor alkalmazhatóak, ha következményei nem állnak ellenétben a szlovákiai jogrendnek azon egyéb rendelkezéseivel, melyek a Szlovák Köztársaság állampolgárainak a Szlovák Köztársaság területén érvényes munkajogi viszonyaiban tiltják a diszkriminációt.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

Preambulum

Az Európa Tanácsnak a jelen Chartát aláíró tagállamai,

figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti mind szorosabb egység létrehozása, különösen a közös örökségüket alkotó eszmények és elvek védelme és elősegítése végett,

figyelembe véve, hogy Európa történelmi regionális vagy kisebbségi nyelveinek – amelyek közül néhányat az esetleges eltűnés veszélye fenyeget – védelme hozzájárul Európa kulturális gazdagságának és hagyományainak megóvásához és fejlesztéséhez,

figyelembe véve, hogy valamely regionális vagy kisebbségi nyelv magánéleti és közéleti gyakorlásának joga az Egyesült Nemzeteknek a Polgári és Politikai Jogokról szóló Nemzetközi Egyezségokmányában foglalt elveknek megfelelően és az Európa Tanácsnak az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezménye szellemében elidegeníthetetlen jog,

tekintettel az EBEE keretei között végzett munkára, különösen az 1975. évi Helsinki Záróokmánya és az 1990. évi Koppenhágai Találkozó dokumentumára,

hangsúlyozva a kulturális kölcsönhatás és a többnyelvűség értékét, és tekintettel arra, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme és támogatása nem történhet a hivatalos nyelvek és azok megtanulása szükségességének a hátrányára,

tudatában annak, hogy Európa különböző országaiban és régióiban a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme és fejlesztése fontos hozzájárulás egy olyan Európa felépítéséhez, amely a nemzeti szuverenitás és a területi integritás keretei között a demokrácia és a kulturális sokrétűség elvein alapul,

figyelembe véve az európai országok különböző régióiban létező sajátos feltételeket és történelmi hagyományokat,
az alábbiakban állapodtak meg:

I. rész Általános rendelkezések

1. cikk – *Meghatározások*

A jelen Charta vonatkozásában:

- a) „regionális vagy kisebbségi nyelvek” kifejezés alatt azon nyelvek értendők
  - i. amelyeket valamely állam adott területén az állam olyan polgárai hagyományosan használnak, akik az állam fennmaradó népességénél számszerűen kisebb csoportot alkotnak, és
  - ii. amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől, azonban ez nem foglalja magába sem az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek dialektusait, sem a bevándorlók nyelveit;
- b) a „regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területén” az a földrajzi körzet értendő, ahol ez a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a jelen Charta által előírt különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát;
- c) a „területhez nem köthető nyelveken” az állam polgárai által beszélt olyan nyelvek értendők, amelyek különböznek az állam lakosságának többi része által beszélt nyelvtől vagy nyelvektől, de amelyeket, bár az állam területén hagyományosan beszélnek, nem lehet egy külön földrajzi körzethez kapcsolni.

2. cikk – *Kötelezettségvállalások*

- 1. Mindegyik Fél vállalja, hogy a II. rész rendelkezéseit valamennyi, a területén használt és az 1. cikk definícióinak megfelelő regionális vagy kisebbségi nyelvre alkalmazza.
- 2. Minden Fél a 3. cikknek megfelelően a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás időpontjában megjelölt minden nyelv kapcsán vállalja, hogy a jelen Charta III. részének rendelkezései közül legkevesebb harmincöt bekezdést vagy pontot alkalmaz, éspedig legalább hármat-hármat a 8. és 12. cikkből és egyet-egyet a 9., 10., 11. és 13. cikkből.

3. cikk – *Gyakorlati intézkedések*

- 1. Minden Szerződő Állam megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratában megjelöl minden olyan regionális vagy kisebbségi nyelvet, illetve területe egészén vagy annak részén kevésbé elterjedt hivatalos nyelvet, amelyekre a 2. cikk 2. bekezdésének megfelelően kiválasztott bekezdéseket alkalmazzák.
- 2. Minden Fél, bármely későbbi időpontban értesítheti a Főtitkárt, hogy a Charta bármely más, a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratában meg nem jelölt bekezdéseinek rendelkezéseiből fakadó kötelezettségeket elvállalja, továbbá, hogy a jelen Cikk 1. bekezdését más regionális vagy kisebbségi nyelvekre, illetve más, területének egészén vagy annak részén kevésbé elterjedt hivatalos nyelvekre is alkalmazza.
- 3. Az előző bekezdés szerinti kötelezettségvállalások a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás elválaszthatatlan részét képezik, és közlésük időpontjától ugyanolyan joghatást váltanak ki.

4. cikk – *A fennálló védelmi rendszerek*

1. A jelen Charta egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza vagy lerontja az Emberi Jogok Európai Egyezménye által biztosított jogokat.
2. A jelen Charta rendelkezései nem érintik azoknak a valamely Fél területén létező, illetve megfelelő kétoldalú vagy sokoldalú nemzetközi megállapodások által előírt rendelkezéseknek az érvényét, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelvek helyzetét vagy a kisebbségekhez tartozó személyek jogi státusát kedvezőbben szabályozzák.

5. cikk – *Fennálló kötelezettségek*

A jelen Chartában semmi sem lehet oly módon értelmezhető, mintha az feljogosítana bármely olyan tevékenység kezdeményezésére vagy lépés megtételére, amely sérti az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljait vagy egyéb nemzetközi jogi kötelezettségeket – ideértve az államok szuverenitásának és területi integritásának elvét.

6. cikk – *Tájékoztatás*

A Felek gondoskodnak arról, hogy az érintett hatóságok, szervezetek és személyek a jelen Charta által létesített jogokról és kötelezettségekről tájékoztatást kapjanak.

II. rész

A 2. cikk 1. bekezdésének megfelelően követett célok és elvek

7. cikk – *Célok és elvek*

1. A Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják:

a) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek mint a kulturális gazdagság kifejezésének az elismerése;

b) minden egyes regionális vagy kisebbségi nyelv földrajzi körzetének tiszteletben tartása annak érdekében, hogy a fennálló vagy később létesítendő közigazgatási felosztás ne képezze e regionális vagy kisebbségi nyelv támogatásának akadályát;

c) a regionális vagy kisebbségi nyelvek megóvása érdekében, azok fejlesztését szolgáló, határozott támogató lépések szükségessége;

d) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása;

e) a jelen Charta által szabályozott területeken, valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó csoportok és ugyanannak az államnak azonos vagy hasonló nyelvet használó egyéb csoportjai közötti kapcsolatok megőrzése és fejlesztése, valamint az államnak eltérő nyelveket használó egyéb csoportjaival kulturális kapcsolatok létesítése;

f) a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása és tanulása megfelelő formáinak és eszközeinek biztosítása minden megfelelő szinten;

g) olyan eszközök biztosítása, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák e nyelvet;

h) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek egyetemeken vagy ezzel egyenértékű intézményekben történő tanulásának és kutatásának támogatása;

i) a jelen Charta által szabályozott területeken a nemzetközi cserék megfelelő formáinak támogatása két vagy több államban azonos vagy hasonló formában használt regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában.

2. A Felek vállalják, hogy ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan megkülönböztetést, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátortalanítson, vagy azt veszélyeztesse. A regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használó és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen, vagy hogy különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek.

3. A Felek vállalják, hogy a megfelelő eszközökkel elősegítik az ország összes nyelvi csoportjai közötti kölcsönös megértést, különösen azt, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek iránti tisztelet, megértés és tolerancia elvét az országban folyó oktatás és képzés céljai közé foglalják, és a tömegtájékoztatási eszközöket ugyanezen célok követésére bátorítják.

4. A Felek vállalják, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikájuk kialakítása során figyelembe veszik az ezeket a nyelveket használó csoportok által jelzett szükségleteket és kívánságokat. A Feleket arra bátorítják, ha szükséges, hozzanak létre olyan szerveket, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelveket érintő minden kérdésben tanácsokat adhatnak a hatóságoknak.

5. A Felek vállalják, hogy mutatis mutandis alkalmazzák a fenti 1–4. bekezdéseket a területhez nem köthető nyelvekre. E nyelvek esetében azonban a jelen Charta hatályosulását szolgáló intézkedések természetét és terjedelmét rugalmasan kell meghatározni, figyelembe véve a kérdéses nyelvet használó csoportok szükségleteit és kívánságait, tiszteletben tartva hagyományait és jellemzőit.

III. rész

A regionális vagy kisebbségi nyelveknek

a közéletben való használatát elősegítő intézkedések

a 2. cikk 2. bekezdése értelmében vállalt kötelezettségekkel összhangban

8. cikk – Oktatásügy

1. Az oktatásügyet illetően a Felek azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és anélkül, hogy az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek oktatása hátrányt szenvedne, vállalják, hogy

a) i. elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*magyar*]

ii. elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatás lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*ruszin, ukrán*]

iii. a fenti i. és ii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül, vagy [*bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. amennyiben a közhivataloknak nincs közvetlen hatáskörük az iskolaelőkészítő oktatás tekintetében, elősegítik és/vagy bátorítják a fenti i. és iii. szerinti intézkedések alkalmazását;

b) i. elérhetővé teszik az általános iskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*magyar*]

ii. elérhetővé teszik az általános iskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*ruszin, ukrán*]

iii. biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása az általános iskolai tanrend integráns részét képezze, vagy [*bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. a fenti i–iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

c) i. elérhetővé teszik a középiskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*magyar*]

ii. elérhetővé teszik a középiskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*ruszin, ukrán*]

iii. biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a középiskolai tanrend integráns részét képezze, vagy [*bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. a fenti i–iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

d) i. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*magyar*]

ii. elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzés lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*ruszin, ukrán*]

iii. biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a szakközépiskolai és szakmunkásképzési tanrend integráns részét képezze, vagy [*bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. a fenti i–iii. szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

e) i. elérhetővé teszik az egyetemi és más felsőoktatási képzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy [*magyar*]

ii. megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák, vagy [*ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iii. amennyiben az állam szerepe a felsőoktatási intézményekkel fenntartott kapcsolatrendszerben nem teszi lehetővé az i. és ii. bekezdések alkalmazását, úgy bátorítják és/vagy engedélyezik a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó egyetemi oktatást, vagy egyéb felsőoktatási intézményben történő tanulást, vagy megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák;

f) i. intézkednek, hogy a felnőttoktatásnak és továbbképzésnek legyenek olyan tanfolyamai, melyek elsősorban vagy teljesen a regionális vagy kisebbségi nyelveken valósulnak meg, vagy [*magyar*]

ii. e nyelveket a felnőttoktatás és a továbbképzés tárgyaiként javasolják, vagy [*ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iii. amennyiben a közhatóságoknak nincs közvetlen hatáskörük a felnőttoktatásban, úgy előnyben részesítik és/vagy bátorítják e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben;

g) intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvek hordoznak; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

h) biztosítják az oktatók részére a Fél által az a–g. bekezdések közül elfogadottak megvalósításához szükséges alap- és továbbképzést; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

i) létrehozna felügyelő szerve(ke)t a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtésében és fejlesztésében tett intézkedések és elért előrehaladás figyelemmel kísérése és a kérdésekről nyilvánosságra hozandó időszaki jelentések elkészítése céljából. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

2. Az oktatásügy vonatkozásában azokban a körzetekben, amelyek nem minősülnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek által hagyományosan használt körzetnek, ha azt a regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja, a Felek vállalják, hogy engedélyezik, bátorítják vagy létrehozzák a regionális vagy kisebbségi nyelven történő oktatást vagy az ilyen nyelvek oktatását valamennyi megfelelő oktatási szinten.

9. cikk – Igazságszolgáltatás

1. Az olyan igazságszolgáltatási kerületekben, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedések megtételét indokolja, a Felek e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és azzal a feltétellel, hogy a jelen bekezdés által nyújtott lehetőségek kihasználását nem minősíti a bíró az igazságszolgáltatás rendes ügymenetét akadályozónak, vállalják, hogy

a) büntetőeljáráásokban:

i. biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási hatóságok az egyik fél kérelmére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

ii. garantálják a vádlott jogát, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja, és/vagy [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iii. biztosítják, hogy az indítványok, az írásos és szóbeli bizonyítékok ne minősülheszenek pusztán azon az alapon elfogadhatatlannak, hogy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek, és/vagy [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. az igazságszolgáltatási eljáráshoz kapcsolódó okmányokat kérelemre a regionális vagy kisebbségi nyelveken is kiállítják, ha szükséges, tolmácsok és fordítások igénybevételével úgy, hogy az ne jelentsen az érdekelteknek külön költséget;

b) polgári eljárásokban:

i. biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási hatóságok az egyik fél kérésére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

ii. megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentsen, és/vagy [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iii. megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

c) a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban:

i. biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási szervek az egyik fél kérésére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

ii. megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie az igazságszolgáltatási szerv előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentene, és/vagy [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iii. megengedik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges, tolmácsok és fordítások segítségével; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

d) intézkednek, hogy a fenti b. és c. bekezdések i. és iii. pontjainak végrehajtása, valamint a tolmácsok és fordítások esetleges alkalmazása az érdekeltek számára ne jelentsen többletköltséget. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

2. A Felek vállalják, hogy

a) nem minősítik érvénytelennek az államban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven íródtak; vagy [*magyar*]

b) nem minősítik a Felek között érvénytelennek az országban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek, és biztosítják, hogy azok az érdekelt, de e nyelvet nem beszélő harmadik Féllel szemben is felhívhatók legyenek, azzal a feltétellel, hogy az okmány tartalmát az azt felhívni kívánó(k) velük megismerteti(k); vagy

c) nem minősítik a Felek között érvénytelennek az országban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek.

3. A Felek vállalják, hogy kisebbségi vagy regionális nyelveken hozzáférhetővé teszik a legfontosabb állami törvényszövegeket, valamint azokat, amelyek különösen érintik e nyelvek használóit, feltéve, hogy e szövegek másként nem hozzáférhetők. [*magyar, ruszin, ukrán*]

10. cikk – Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek

1. Az állam azon közigazgatási kerületein, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek a nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy

a) i. gondoskodnak arról, hogy a közigazgatási hatóságok a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, vagy

ii. gondoskodnak arról, hogy a közösséggel kapcsolatban álló tisztviselők a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják azokkal a személyekkel fennálló kapcsolataikban, akik hozzájuk ezeken a nyelveken fordulnak, vagy [*magyar*]

iii. gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók szóbeli és írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, és választ is ezeken a nyelveken kapjanak, vagy [*ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

iv. gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók írásbeli és szóbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, vagy [*ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

v. gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók jogérvényesen nyújthassanak be ilyen nyelvű dokumentumot;

b) széles körben használt közigazgatási szövegeket és formanyomtatványokat a lakosság számára, regionális vagy kisebbségi nyelveken, illetve kétnyelvű változatokban tesznek közzé;

c) megengedik, hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek.

2. Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják:

a) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a regionális vagy helyi közigazgatásban; [*magyar*]

b) a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak azt a lehetőséget, hogy szóbeli vagy írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

c) a regionális testületek hivatalos dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

d) a helyi testületek dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

e) hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

f) hogy a helyi testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

g) a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

3. A közigazgatási hatóságok vagy az ő nevükben tevékenykedő más személyek által működtetett közszolgálati szerveket illetően a Szerződő Felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogyan az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy

a) gondoskodnak arról, hogy használják a regionális vagy kisebbségi nyelveket a szolgáltatások nyújtásakor; vagy

b) megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő, és úgy is kapjanak rá választ; vagy [*magyar*]

c) megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

4. Az 1., a 2. és a 3. bekezdések közül általuk elfogadott rendelkezések végrehajtására tekintettel a Felek vállalják, hogy az alábbi intézkedések közül egyet vagy többet meghoznak:

a) az esetleges szükséges fordítás vagy tolmácsolás; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

b) elegendő számú köztisztviselő és más közalkalmazott foglalkoztatása, és ha szükséges, képzése;

c) azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítése, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

5. A Felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek az érdekeltek kérésére a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatát és felvételét. [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

11. cikk – Tömegtájékoztatási eszközök

1. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használói számára, e nyelvek használatának területein, és e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy a közhivatalok közvetlen vagy közvetett módon hatáskörrel, hatósági jogkörrel vagy szereppel bírnak e területen, és tiszteletben tartva a tömegtájékoztatási eszközök függetlenségének és autonómiájának elveit, a Felek vállalják, hogy

a) abban a mértékben, ahogy a rádió és televízió közszolgálatot lát el

i. biztosítják legalább egy-egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádió-állomás és televíziós csatorna létesítését, vagy

ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy-egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás és televíziós csatorna létesítését, vagy

iii. megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy a műsorszórók regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műsorokat is programjukba iktassanak; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

b) i. bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás létesítését, vagy

ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelven készült rádióműsorok rendszeres sugárzását; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

c) i. bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó televíziós csatorna létesítését, vagy

ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült televízióműsorok rendszeres sugárzását; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

d) bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális műalkotások készítését és terjesztését; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

e) i. bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, regionális vagy kisebbségi nyelveket használó sajtóorgánum létesítését és/vagy fenntartását, vagy *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

ii. bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült sajtócikkek rendszeres közlését;

f) i. ha jogszabály lehetővé teszi általában a tömegtájékoztatás pénzügyi támogatását, fedezi a regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök többletköltségeit, vagy *[magyar]*

ii. kiterjesztik a létező pénzügyi támogatási intézkedéseket a regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális műalkotásokra *[ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

g) támogatják regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök számára újságíróknak és egyéb személyzetnek a képzését.

2. A Felek vállalják, hogy biztosítják a szomszédos országokból egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy hasonló nyelven készült rádió- és televízióadások közvetlen vételének szabadságát, és nem támasztanak akadályt a szomszéd országok ilyen nyelvű rádió- és televízióadásainak tovább sugárzása elé. Ezen túlmenően gondoskodnak arról, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy ahhoz hasonló nyelven gyakorolt szólásszabadság és az információáramlás szabadsága elé az írott sajtót illetően semminemű korlátozás ne tétessék. Fent említett szabadságjogok gyakorlása, mivel az kötelezettségeket és felelősséget is tartalmaz, a nemzetbiztonság, a területi integritás vagy a közbiztonság, a közrend védelme és a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása, az egészség vagy a közkerölcs védelme, mások jó hírnevének és jogainak védelme, bizalmas jellegű információk kiszivárgásának megakadályozása, vagy az igazságszolgáltatás tekintélye és pártatlanságának biztosítása érdekében a törvény által előírt, egy demokratikus társadalomban szükséges eljárási szabályoknak, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak rendelhető alá. *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

3. A Felek gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók érdekeit képviseltesék vagy vegyék tekintetbe a törvényeknek megfelelően esetleg létrehozott, a tömegtájékoztatási eszközök szabadságát és pluralizmusát garantáló testületekben. *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

12. cikk – Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények

1. A kulturális tevékenységre és a kulturális létesítményekre – különösen a könyvtárakra, videotékákra, kulturális központokra, múzeumokra, archívumokra, akadémiákra, színházakra és filmszínházakra, valamint irodalmi és filmművészeti alkotásokra, a nép kulturális önkifejezésére, fesztiválokra és – ideértve egyebek között az új technológiák használatát – a kulturális iparra vonatkozóan, azokon a területeken, ahol e nyelveket beszélik és abban a mértékben, ahogy a hatóságoknak ezen a téren hatáskörük, hatósági jogkörük vagy szerepük van, a Felek vállalják, hogy

a) bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő önkifejezést, valamint az ilyen kezdeményezéseket, és elősegítik az ezeken a nyelveken készült műalkotások megismerésének különböző módjait; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

b) támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások más nyelveken történő megismerését lehetővé tevő különböző módokat, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

c) támogatják a más nyelveken készült műalkotások regionális vagy kisebbségi nyelveken történő megismerésének lehetővé tételét, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

d) gondoskodnak arról, hogy a különböző fajtájú kulturális tevékenységek szervezéséért vagy támogatásáért felelős szervezetek az általuk kezdeményezett vagy támogatott tevékenységekbe megfelelő mértékben beiktassák a regionális vagy kisebbségi nyelvek és kultúrák ismeretét és használatát; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

e) gondoskodnak arról, hogy a kulturális tevékenységek szervezéséért vagy támogatásáért felelős szervezeteknek olyan személyzet álljon rendelkezésére, amely teljes mértékben ismeri az adott regionális vagy kisebbségi nyelvet, valamint a lakosság többi részének nyelvét/nyelveit; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

f) támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók képviselőinek közvetlen részvételét az eszközök biztosításában és a kulturális programok tervezésében; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

g) bátorítják és/vagy megkönnyítik olyan szervezet(ek) létesítését, amely(ek) a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások gyűjtéséért, rögzítéséért és a közönségnek történő bemutatásáért felelős(ek); *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

h) ha szükséges, létrehozhatnak és/vagy támogatnak és finanszíroznak fordítói szolgáltatásokat és terminológiai kutatásokat arra való különös tekintettel, hogy megőrizték és fejlesszék minden regionális vagy kisebbségi nyelven a kellő közigazgatási, kereskedelmi, gazdasági, társadalmi, technológiai vagy jogi terminológiát.

2. Azokat a területeket illetően, amelyek kívül esnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek hagyományos használati területein, a Felek vállalják, hogy az előző bekezdésnek megfelelően megengedik, bátorítják és/vagy biztosítják a megfelelő kulturális tevékenységeket és kulturá-

lis létesítményeket, amennyiben azt valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja. *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

3. A Felek vállalják, hogy külföldön megvalósuló kulturális politikájukban kellő helyet biztosítanak a regionális vagy kisebbségi nyelveknek és annak a kultúrának, amelyet e nyelvek hordoznak. *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

13. cikk – Gazdasági és társadalmi élet

1. A gazdasági és társadalmi tevékenységeket illetően a Felek az ország egészére nézve vállalják, hogy

a) kiiktatnak jogalkotásukból minden olyan rendelkezést, mely igazolható okok nélkül tiltja vagy korlátozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a gazdasági vagy társadalmi élet dokumentumaiban, különösen a munkaszerződésekben és az olyan technikai dokumentumokban, mint a termékek és felszerelések használati útmutatói; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

b) megtiltják, hogy a vállalatok belső szabályzataiba és a magánokiratokba, legalábbis amelyek az azonos nyelvet beszélők között jöttek létre, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát kizáró vagy korlátozó Cikkék kerüljenek; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

c) fellépnek az olyan gyakorlattal szemben, mely elbátortalanít a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a gazdasági vagy társadalmi tevékenységek keretei között történő használatától; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

d) a fenti pontokban jelzettektől eltérő módokon megkönnyítik és/vagy bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.

2. A gazdasági és társadalmi tevékenység tekintetében, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein, abban a terjedelemben, ahogy a hatóságok hatáskörrel bírnak, és az ésszerűen lehetséges mértékben, a Felek vállalják, hogy

a) pénzügyi és bankügyi szabályzataikban meghatározzák azokat a részletszabályokat, melyek lehetővé teszik a kereskedelmi szokásokkal összhangban a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a fizetési utalványokon (csekkek, váltók, stb.) vagy egyéb pénzügyi okmányokon, illetve adott esetben gondoskodnak az ilyen rendelkezések megvalósításáról;

b) a közvetlen ellenőrzésük alá tartozó gazdasági és társadalmi szektorokban (közszektor) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát bátorító tevékenységet folytatnak;

c) gondoskodnak arról, hogy az olyan létesítmények, mint a kórházak, nyugdíjasházak, otthonok lehetőséget biztosítsanak arra, hogy az egészségügyi, életkori vagy egyéb okból gondozásra szorulókat regionális vagy kisebbségi nyelvükön fogadják és kezeljék; *[magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma]*

d) megfelelő módon gondoskodnak arról, hogy a biztonsági felhívásokat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is megfogalmazzák;

e) regionális vagy kisebbségi nyelveken is hozzáférhetővé teszik a fogyasztók jogait érintő, az illetékes hatóságok által adott információkat.

14. cikk – Határokon túli cserekapcsolatok

A Felek vállalják, hogy

a) olyan módon alkalmazkodik a létező és olyan államokkal szemben fennálló kötelezettséget tartalmazó két- és többoldalú megállapodásokat, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják, vagy – ha szükséges – olyanok megkötésére törekednek, hogy

azok segítsék elő az érintett államokban élő, azonos nyelvet használók közötti kapcsolatokat a kultúra, az oktatás, az információ, a szakképzés és a továbbképzés területén; [*magyar, ruszin, ukrán, bolgár, cseh, horvát, német, lengyel, roma*]

b) a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekében megkönnyítik és/vagy támogatják a határokon túli együttműködést, különösen annak a területnek a regionális vagy helyi szervei közötti együttműködését, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják. [*magyar, ukrán, cseh, német, lengyel*]

IV. rész

A Charta végrehajtása

15. cikk – *Időszaki jelentések*

1. A Felek, a Miniszteri Bizottság által később meghatározandó formában, rendszeres időszakonként jelentést nyújtanak be az Európa Tanács Főtitkáranak a jelen Charta II. részének megfelelően követett politikájukról és a III. rész elfogadott rendelkezéseinek végrehajtására tett intézkedéseikről. Az első jelentést a Chartának az illető állam tekintetében történt hatálybalépését követő egy éven belül, majd a többi jelentést az első jelentést követően háromévenként kell benyújtani.

2. A Felek nyilvánosságra hozzák jelentéseiket.

16. cikk – *A jelentések megvizsgálása*

1. Az Európa Tanács Főtitkáranak a 15. cikk szerint benyújtott jelentéseket a 17. cikknek megfelelően létrehozott szakértői bizottság vizsgálja meg.

2. Valamely aláíró Fél országában jogszzerűen létesült testületek vagy egyesületek felhívhatják a szakértői bizottság figyelmét ezen aláíró Félnek a jelen Charta III. része értelmében vállalt kötelezettségeit illető kérdésekre. Az érdekelt Féllel történt konzultáció után a szakértői bizottság ezeket az információkat a jelen Cikk 3. bekezdésében említett jelentés elkészítése során figyelembe veheti. Ezek a testületek vagy egyesületek az aláíró Félnek a II. részben foglaltak értelmében követett politikájára vonatkozó nyilatkozatokat is beterjeszthetnek.

3. Az 1. bekezdésben jelzett jelentések és a 2. bekezdésben jelzett információk alapján a szakértői bizottság a Miniszteri Bizottság számára jelentést készít. A jelentéshez mellékelik a Felek megjegyzéseit, amelyek megtételére őket felkérlik, és a jelentést nyilvánosságra hozhatják.

4. A 3. bekezdésben jelzett jelentés tartalmazza különösen a szakértői bizottságnak a Miniszteri Bizottsághoz címzett javaslatait, ez utóbbi testület által, egy vagy több Félhez szükség szerint intézendő ajánlás előkészítésére.

5. Az Európa Tanács Főtitkára a Charta végrehajtásáról a Parlamenti Közgyűlésnek részletes, kétévenkénti jelentés készíti.

17. cikk – *Szakértői bizottság*

1. A szakértői bizottság részes Felenként egy-egy tagból áll, akiket az érintett állam által ajánlott, köztisztviselőben álló és a Charta által szabályozott kérdésekben elismert szaktekinélyek listájáról a Miniszteri Bizottság nevez ki.

2. A bizottság tagjait hat évre nevezik ki, és megbízásuk megújítható. Ha valamelyik tag megbízásának nem tud eleget tenni, helyét az 1. bekezdésben foglalt eljárásnak megfelelően töltik be, és a kinevezett utód tisztségét elődje hivatalviselési idejének hátralévő időszakában viseli.

3. A szakértői bizottság maga állapítja meg eljárási szabályait, Titkárságát az Európa Tanács Főtitkára biztosítja.

V. rész

Záró rendelkezések

18. cikk

A jelen Charta az Európa Tanács tagállamai számára áll nyitva aláírásra, megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást igényel. A megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratokat az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.

19. cikk

1. A jelen Charta az azt követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba, amikor öt állam kifejezte az Európa Tanács Főtitkárának, hogy a 18. cikk rendelkezéseinek megfelelően a Chartát magára nézve kötelezőnek ismerte el.

2. Minden olyan állam vonatkozásában, amely később fejezi ki arra irányuló beleegyezését, hogy a Chartát magára nézve kötelezőnek ismerje el, a Charta a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezését követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

20. cikk

1. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a jelen Charta hatálybalépését követően a Chartához történő csatlakozásra bármely olyan államot meghívhat, amely nem tagja az Európa Tanácsnak.

2. A Charta minden csatlakozó állam vonatkozásában a csatlakozási okiratnak az Európa Tanács Főtitkáránál történő letétbe helyezését követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

21. cikk

1. Minden állam az aláírás vagy a megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezésének időpontjában a jelen Charta 7. cikkének 2–5. bekezdéseihez egy vagy több fenntartást tehet. Semmilyen más fenntartás nem megengedett.

2. Minden, az előző bekezdés szerint fenntartást tevő állam azt egészben vagy részben, az Európa Tanács Főtitkárához intézett értesítéssel visszavonhatja. A visszavonás az értesítésnek a Főtitkár által történt kézhezvételétől fogva válik hatályossá.

22. cikk

1. Minden állam bármely időpontban a jelen Chartát az Európa Tanács Főtitkárához intézett értesítéssel felmondhatja.

2. A felmondás az értesítésnek a Főtitkár által történt kézhezvételétől számított hat hónapos időszak leteltét követő hónap első napján válik hatályossá.

23. cikk

Az Európa Tanács Főtitkára értesíti a Tanács államait és a jelen Chartához csatlakozó minden államot:

- a) minden aláírásról;
- b) minden megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezéséről;
- c) a jelen Chartának a 19. és 20. cikkek szerinti hatálybalépésének minden időpontjáról;
- d) minden, a jelen Chartát érintő okiratról, értesítésről vagy közlésről.

Fentiek hitelül a kellő módon meghatalmazott alulírottak aláírták a jelen Chartát.

Készült Strasbourgban, az 1992. év november hó 5. napján, angol és francia nyelven, egyetlen példányban, melyet az Európa Tanács levéltárában kell elhelyezni. Mindkét nyelvű szöveg egyaránt hiteles. Az Európa Tanács Főtitkára az Európa Tanács valamennyi tagállama és a jelen Chartához csatlakozásra meghívott minden állam részére hiteles másolatot küld.

Jegyzet

- 1 Hivatalos magyarországi fordítás; az egyes pontoknál külön jelezzük, mely kisebbségi nyelvekre vonatkozóan fogadta el az adott rendelkezést Szlovákia.

12.

**A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 563. számú törvénye
a Nyitrai Egyetem felosztásáról
(1992. november 18.)**

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa az alábbi törvényt alkotta:

1. §

- (1) a nyitrai székhelyű Nyitrai Egyetemet két főiskolára osztja fel, amelyek nevei: „Pedagógiai Főiskola” és „Mezőgazdasági Főiskola”.
- (2) Mindkét főiskola székhelye Nyitra.

13.

**A Nyitrai Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusának határozatai
a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozásáról**

A) 1993. február 1.

5/1 számú határozat:

A Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa a Pedagógiai Főiskola akadémiai közösségét a következő karokra osztja:

1. Pedagógiai Kar, 1993. február 1-jei hatállyal.
2. Humán Tudományok Kara, 1993. február 1-jei hatállyal.
3. Természettudományi Kar, 1993. február 1-jei hatállyal.
4. Nemzetiségi Kultúrák Kara, 1993. szeptember 1-jei hatállyal.

5/2 számú határozat:

A Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa megbízza a Pedagógiai Főiskola leendő rektorát, hogy 1993. szeptember 1-jéig terjessze az Akadémiai Szenátus elé a Nemzetiségi Kultúrák Karának komplex tervezetét.

B) 1993. június 21.

4/16 számú határozat:

A Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa 1993. június 22-i hatállyal jóváhagyja a Nemzetiségi Kultúrák Karának megalapítását. E határozattal érvényét veszti a Nemzetiségi Kultúrák Karának 1993. szeptember 1-jei hatállyal történt megalapításáról hozott 5/1 sz. határozat 4. pontja.

5/16 számú határozat:

A Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa megbízza a Pedagógiai Főiskola rektorát, hogy a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozására nevezze ki statutáris képviselőjét.

6/16 számú határozat:

A Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa elfogadja a Nemzetiségi Kultúrák Karának a Pedagógiai Főiskola rektora által elkészített koncepcióját.

C) 1994. március 16.

3/2/94/AS számú határozat:

A Nyitrai Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusa továbbra is ragaszkodik ahhoz, hogy a rektor és a statutáris képviselő törekedjen a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozásával kapcsolatos problémák megoldására, és az eredményekről folyamatosan tájékoztassák a Pedagógiai Főiskola Akadémiai Szenátusát.

D) 1994. május 5.

3/3/94/AS számú határozat:

A Szenátus elfogadja a Pedagógiai Főiskola rektorának jelentését a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozásával kapcsolatban az iskolaügyi miniszterrel folytatott tárgyalásról.

14.

**Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi
kapcsolatokról és a baráti együttműködésről**

[részletek]

15. cikk

(1) A Szerződő Felek megerősítik, hogy a nemzeti kisebbségek védelme és az azokhoz tartozó személyek jogainak és szabadságjogainak védelme az emberi jogok nemzetközi védelmének szerves részét képezi, és mint ilyen, a nemzetközi együttműködés keretébe tartozik, ebben az értelemben tehát

nem az államok kizárólagos belügye és a nemzetközi közösség legitim figyelmének a tárgyát is képezi. A Szerződő Felek elismerik, hogy az ezen a területen folytatott együttműködésük hozzájárul az országaik közötti jószomszédi kapcsolatok, a kölcsönös megértés, a barátság és a bizalom erősítéséhez és egyúttal a nemzetközi biztonság, a stabilitás és az európai integráció megszilárdításához.

(2) A Szerződő Feleket a nemzeti kisebbségek védelme és a hozzájuk tartozó személyek jogainak védelme területén az alábbi elvek vezérlik:

a) A nemzeti kisebbséghez való tartozás minden személy egyéni, szabad választásának ügye, s ebből a választásból számára semmiféle hátrány nem származhat.

b) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van a törvény előtti egyenlőséghez és a törvény általi egyenlő védelemhez. Ebben a vonatkozásban minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló diszkrimináció tilos.

c) A nemzeti kisebbséghez tartozó személyeknek joguk van egyénileg vagy csoportjuk más tagjaival együtt szabadon kinyilvánítani, megőrizni és fejleszteni saját etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásukat, és megőrizni, illetve fejleszteni kultúrájukat, annak minden vonatkozásában.

d) Megerősítve saját integrációs politikájuk céljait, a Szerződő Felek tartózkodni fognak a kisebbségekhez tartozó személyek akaratuk elleni asszimilációját célzó politikától vagy gyakorlattól, és védelmezni fogják ezen személyeket bármilyen cselekménnyel szemben, ami az ilyen asszimilációra irányul. A Szerződő Felek tartózkodnak olyan intézkedésektől, amelyek megváltoztatnák a népesség számarányát a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken, és amelyek korlátozzák ezen személyek jogait és szabadságjogait, amivel a nemzeti kisebbségek kárára volnának.

e) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van arra, hogy a megfelelő törvényes keretekben identitásuk ápolása, fejlesztése és átadása céljából saját szervezeteket, egyesületeket, ideértve a politikai pártokat, valamint oktatási, kulturális és vallási intézményeket hozzanak létre és működtessenek. Ehhez a két Kormány a maga részéről biztosítja a törvényi feltételeket.

f) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van hatékonyan részt venni országos és ahol helyénvaló, regionális szinten azon döntésekben, amelyek azt a kisebbséget érintik, amelyhez tartoznak, vagy azt a régiót, ahol élnek, a belső jogrendszerbe nem ütköző módon.

g) A Magyar Köztársaságban élő szlovák kisebbséghez és a Szlovák Köztársaságban élő magyar kisebbséghez tartozó személyeknek, egyénileg vagy csoportjuk tagjaival közösen, joguk van szóban és írásban, a magán- és közéletben szabadon használni anyanyelvüket. Joguk van továbbá a belső jogrenddel és a két Szerződő Fél által vállalt nemzetközi kötelezettségekkel megegyezően használni anyanyelvüket a hivatalokkal való kapcsolatokban, ideértve a közigazgatást, és a bírósági eljárásokban, anyanyelven feltüntetni azon települések neveit, amelyekben élnek, az utcák és egyéb közterületek neveit, helyrajzi adatokat, feliratokat és közterületi információkat, bejegyezni és használni kereszt- és vezetéknévüket ezen a nyelven, az állami nevelési-oktatási rendszer keretén belül adekvát lehetőségekre anyanyelvük oktatására és anyanyelvükön történő oktatásra – a hivatalos nyelv oktatásának vagy az azon való oktatásnak a sérelme nélkül –, ugyanúgy joguk van a nyilvános tömegtájékoztatási eszközökhöz való diszkriminációmentes hozzájutásra és saját tömegtájékoztatási eszközökre. A Szerződő Felek az általuk vállalt nemzetközi kötelezettségekkel összhangban megtesznek minden szükséges jogi, adminisztratív és egyéb intézkedést a felsorolt jogok érvényesítése érdekében, amennyiben már ilyen szabályozás nincs a jogrendjükben.

h) A jelen bekezdés c) pontjával összhangban megteremtik a szükséges feltételeket, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek megőrizhessék tárgyi és építészeti emlékeiket, emlékhelyeiket, amelyek kulturális örökségüket, történelmüket és hagyományaikat hordozzák.

(3) A Szerződő Felek egyetértenek abban, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyekre ugyanazok az állampolgárságból fakadó jogok és kötelezettségek vonatkoznak, mint az adott állam más polgáira.

(4) A Szerződő Felek

a) kijelentik, hogy a területükön élő nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak és kötelezettségeinek a szabályozása terén az Európa Tanácsnak a nemzeti kisebbségek védelméről elfogadott és a Szerződő Felek által 1995. február 1-jén aláírt Keretegyezményét alkalmazzák – amennyiben belső jogrendjük már nem rögzít a kisebbségekhez tartozó személyek jogaira nézve a Keretegyezményben foglaltaknál kedvezőbb szabályozást –, attól a dátumtól kezdve, amikor a jelen Szerződést és a fent említett Keretegyezményt a Szerződő Felek országaiban megerősítették;

b) az előző a) pontban foglaltakat nem érintve, a Magyar Köztársaságban élő szlovák kisebbséghez, illetve a Szlovák Köztársaságban élő magyar kisebbséghez tartozó személyek jogainak védelme érdekében az alábbi dokumentumokban rögzített normákat és politikai kötelezettségeket jogi kötelezettséggé alakítják:

– az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai találkozájának 1990. június 29-én kelt dokumentuma;

– az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 47/135 számú, a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozata;

– az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201 (1993) számú ajánlása, tiszteletben tartva az egyéni és polgári jogokat, beleértve a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait.

(5) A jelen cikkből semmit sem szabad úgy értelmezni, mint ami feljogosít bármi olyan tevékenységre vagy olyan cselekedetre, amely ellentétes a nemzetközi jog alapvető elveivel és különösen az államok szuverén egyenlőségével, területi integritásával és politikai függetlenségével.

(6) A Szerződő Felek kölcsönös együttműködésükben elősegítik egymás számára, hogy figyelemmel kísérhessék e Cikk tartalmának megvalósulását. Ezért mérlegelik annak módját, hogy kölcsönös együttműködésük keretében hogyan cseréljenek a jelen Egyezmény 5. cikkének (1) bekezdése alapján, valamint a kölcsönös megértés és bizalom szellemében információkat és tapasztalatokat a jelen Cikk alkalmazásának kérdéseiben. E célból az általuk szükségesnek tartott összetételű tagozatokból álló, ajánlási joggal felruházott kormányközi vegyes bizottságot hoznak létre. A Szerződő Felek a nemzeti kisebbségek védelme terén vállalt kötelezettségeik teljesítésének ellenőrzésénél az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet azon szabályai szerint járnak el, amelyek mindkét Szerződő Fél számára kötelezőek.

1995. március 19.

www.complex.hu/kzldat/t9700043.htm/mun_4.htm

15.

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságáról, az alkotmánybírósági eljárásról és az alkotmánybírák jogállásáról szóló 1993. évi 38. számú törvény

[részlet]

23. §

Természetes személyek az alkotmánybírósági tárgyalás során vagy más egyéb személyes megbeszélés alkalmával anyanyelvüket használhatják. A tolmácsolás költségei az Alkotmánybíróságot terhelik.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

16.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának**1993. évi 300. számú törvénye****az utónévről és a családi névről**

[részletek]

2. §

(1) A Szlovák Köztársaság területén született személy számára az 1. §-ban említett módon és feltételekkel több, legfeljebb azonban három, esetlegesen idegen nyelvű utónév is meghatározható. A gyermek nevének anyakönyvezésekor a szülők kötelezően együttműködnek a körzeti hivatallal.

14. §

Az utónevet eredeti formájában tartalmazó anyakönyvi kivonat kiállítását kérelmezheti az a személy, akinek az utóneve az anyakönyvben nem szlovák nyelven van bejegyezve, a később kiállított anyakönyvi kivonat viszont az utónév szlovák megfelelőjét tartalmazza. A körzeti hivatal e személy kérelmének köteles eleget tenni.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

17.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1994. évi 154. számú törvénye az anyakönyvekről

[részletek]

16. §

A nem szlovák nemzetiségű nő családi nevének bejegyzése a nemre utaló szlovák végződés nélkül történik,

a) ha nőnemű gyermek szülei a gyermek családi nevének a 13. § (1) bek. szerinti anyakönyvezésekor vagy nem felbontható örökbefogadás esetén az örökbefogadott gyermek családi nevének anyakönyvezésekor kérik,

b) ha nő a 14. § szerint házasságkötés anyakönyvezésekor kéri,

c) ha az érintett nő azt külön törvény szerint családinév-változtatásról rendelkező határozat bejegyzésével kapcsolatban kérelmezi.

19. §

(3) Ha nem szlovák nemzetiségű személy utóneve az anyakönyvben szlovák névformában van bejegyezve, az érintett személy írásbeli kérelmére a születési anyakönyvi kivonatban utónevét anyanyelvi névformában tüntetik fel; ezt a tényt az anyakönyvbe bejegyzik. Minden további bejegyzés és tanúsítvány ezzel a névformával készül.

(5) Az érintett személy írásbeli kérelmére nő születési vagy házassági anyakönyvi kivonatában a családi nevet a nemre utaló szlovák végződés nélkül tüntetik fel; ezt a tényt az anyakönyvbe bejegyzik. Minden további hivatalos kivonatban és az anyakönyvbe bejegyzett adatokról készített tanúsítványban ez a névforma szerepel. Az első mondat szerinti kérelmet az okiratok között iktatják.

(6) Kiskorú nőnemű személy esetében a (3) és (5) bekezdés szerinti kérelmet a szülők nyújthatják be.

(7) A utónévforma és a családinévforma változásának a hivatalos kivonatban történő (3), (5) és (6) bekezdés szerinti bejegyzésére nem vonatkoznak az utónévváltozásról és a családinév-változásról szóló külön törvény rendelkezései, ez az aktus külön törvény szerint nem illetékköteles.

36. §

A női családi név a szlovák nyelvben a nemre utaló megfelelő végződéssel használatos.

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

18.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1994. évi 191. számú törvénye a településeknek nemzetiségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa az alábbi törvényt alkotta:

1. §

(1) A település kezdetét és végét jelző önálló közúti jelzőtáblával történik azoknak a településeknek a megjelölése, melyeken adott nemzetiségi kisebbség képviselőinek számaránya eléri a 20%-ot (a továbbiakban: „település”).

(2) Az (1) bekezdés szerinti közúti jelzőtábla a település nevét minden esetben hivatalos nyelven feltüntető közúti jelzőtábla alatt helyezkedik el.¹

(3) Az egyes települések nemzetiségi kisebbségi nyelvű megjelölését jelen törvény melléklete tartalmazza; a megjelölés helyi jellegű.

(4) A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma általánosan kötelező érvényű jogszabállyal határozza meg a településeket a nemzetiségi kisebbségek nyelvén tájékoztató céllal megjelölő és a település nevét tartalmazó közúti jelzőtáblától eltérő táblát.

2. §

A hivatalos kapcsolatokban, főként a közokiratokon, a települési bélyegzőkön, a kartográfiai művekben és a postaforgalomban a településnevek kizárólag hivatalos nyelven használatosak.

3. §

(1) A település lakosai helyi népszavazással² dönthetnek településüknek a jelen törvény mellékletében feltüntetett kisebbségi nyelvű megjelölésének megváltoztatásáról, illetve ha a mellékletben ilyen nem szerepel, meghatározhatják, milyen legyen településük nemzetiségi kisebbségi nyelvű megjelölése.

(2) Az (1) bekezdés szerinti népszavazás akkor érvényes, ha azon a külön jogszabály szerint szavazásra jogosult lakosságnak több mint a fele részt vett.³ Az (1) bekezdés szerinti döntés a szava-

záson részt vevő helyi lakosok 80%-ának érvényes támogató szavazata alapján minősül elfogadottnak.

(3) Az (1) és a (2) bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak azokra a településekre, melyek nevének megváltoztatására 1867–1918 és 1938–1945 között került sor.

4. §

Az államigazgatási szervek⁴ kötelesek a települések e törvény szerinti megjelölését biztosítani.

5. §

E törvény kihirdetésével lép hatályba; ez alól kivételt képez a 4. §, mely 1994. november 1-jén lép hatályba.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

Jegyzetek

- 1 A Szlovák Köztársaság területi és közigazgatási felosztásáról rendelkező 1990. évi 517. számú SZNT-törvény 3. §; a Szlovák Köztársaságban használt hivatalos nyelvről szóló 1990. évi 428. számú SZNT-törvény 3. § (4) bekezdése.
- 2 A települési önkormányzatokról szóló 1990. évi 369. számú SZNT-törvény 4. § (2) bek. b) pont.
- 3 A települési önkormányzati választásokról szóló módosított 1990. évi 246. számú SZNT-törvény 2. §.
- 4 A közúti közlekedés szabályairól szóló módosított 99/1998. számú szövetségi belügyminisztériumi rendelet 48. §.

19.

Az alap- és középiskolák rendszeréről szóló és az 1994. évi 350. szám alatt teljes szöveggel kihirdetett 1984. évi 29. számú törvény

[részlet]

3. §

(1) A nevelés és oktatás államnyelven folyik. A cseh, a magyar, a német, a lengyel, az ukrán (ruszin) nemzetiségű állampolgárok számára nemzeti fejlődésük érdekeinek megfelelő mértékben biztosítva van a saját nyelven folyó oktatás joga.

www.gramma.sk/index.phg?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

20.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1995. évi 270. számú törvénye a Szlovák Köztársaság államnyelvéről

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa abból a tényből kiindulva, hogy a szlovák nyelv a szlovák nemzet egyediségét kifejező legfontosabb ismertetőjegy, kulturális örökségének legbecsesebb értéke, továbbá a Szlovák Köztársaság szuverenitásának kifejezője, állampolgárainak olyan egyetemes érintkezési eszköze, mely a Szlovák Köztársaság egész területén szavatolja szabadságukat, egyenlő jogaikat és egyenlő méltóságukat¹, a következő törvényt alkotta:

1. §

Bevezető rendelkezés

- (1) A Szlovák Köztársaság területén az államnyelv a szlovák nyelv.²
- (2) A szlovák nyelv előnyt élvez a Szlovák Köztársaság területén beszélt más nyelvekkel szemben.
- (3) Jelen törvény nem szabályozza az egyházi szertartások nyelvét, azt az egyházak és vallási közösségek előírásai szabályozzák.³
- (4) Jelen törvény nem szabályozza a nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok nyelvének használatát. E nyelvek használatát külön törvények szabályozzák.⁴

2. §

Az államnyelv és védelme

- (1) Az állam
- a) az oktatási, tudományos és információs rendszerekben megteremti annak feltételeit, hogy a Szlovák Köztársaság minden állampolgára elsajátíthassa, valamint szóban és írásban használni tudja az államnyelvet,
- b) gondoskodik az államnyelvnek, az államnyelv történeti fejlődésének tudományos kutatásáról, a nyelvjárások és a társadalmi nyelvváltozatok kutatásáról, az államnyelv kodifikálásáról és a nyelvi kultúra emeléséről.
- (2) Az államnyelv kodifikált változatát a szlovakisztikai nyelvészeti szakmai műhelyek javaslata alapján a Szlovák Köztársaság Művelődési Minisztériuma (a továbbiakban: „művelődési minisztérium”) hirdeti ki.
- (3) Az államnyelv kodifikált változatába történő, annak szabályszerűségeivel ellentétes mindenemű beavatkozás megengedhetetlen.

3. §

Az államnyelv használata a hivatalos érintkezésben

- (1) Az állami szervek és szervezetek, a területi önkormányzatok és a közintézmények szervei⁵ (a továbbiakban: „közjogi szerv”) hatáskörük ellátása során a Szlovák Köztársaság egész területén kötelezően az államnyelvet használják. A közjogi szervnél munkaviszonyba vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyba történő felvétel alapfeltétele, az adott munkakörben a megegyezés szerinti munkavégzés előfeltétele az államnyelv megfelelő szintű szóbeli és írásbeli ismeretének tanúsítása.
- (2) A közjogi szerv alkalmazottai és tisztségviselői, a közlekedési és távközlési vállalatok, a posta alkalmazottai, a fegyveres erők, a fegyveres rendvédelmi szervek és egyéb fegyveres testületek, valamint a tűzoltóság tagjai a hivatali érintkezésben az államnyelvet használják.
- (3) Államnyelven

- a) hirdetik ki a törvényeket, a kormányrendeleteket és az egyéb általánosan kötelező érvényű jogszabályokat – ideértve a területi önkormányzat rendeleteit is –, adják ki a határozatokat és egyéb közokiratokat,
- b) folynak a közjogi szervek tanácskozásai,
- c) folyik a hivatalos ügyvitel (anyakönyvek, jegyzőkönyvek, határozatok, statisztikák, nyilvántartások, mérleg, hivatalos feljegyzések, nyilvános célú tájékoztatás stb.), valamint az egyházaknak és vallási közösségeknek a nyilvánosság felé irányuló ügyvitele.
- d) tüntetik fel a hivatalos településneveket és a településrészek nevét, az utcák és az egyéb közterületek nevét és más földrajzi megnevezéseket, valamint az állami kartográfiai munkák adatait, ideértve az ingatlan-nyilvántartási térképeket is; a települések más nyelvű megjelölését külön törvény szabályozza.⁶
- e) vezetik a települési krónikákat. Az esetleges másnyelvű változat az államnyelvű szöveg fordítása.

(4) A közjogi szervek és az általuk alapított szervezetek az információs rendszerekben és az egymás közötti kapcsolatban is kötelezően az államnyelvet használják.

(5) A közjogi szervekhez intézett állampolgári beadványokat államnyelven nyújtják be.

(6) A Szlovák Köztársaság minden állampolgárának joga van arra, hogy utónevét és családi nevét a szlovák helyesírás szabályainak megfelelő névformára illetégmentesen módosíttassa.⁷

4. §

Az államnyelv használata az oktatásban

(1) Az államnyelv oktatása alap- és középfokon valamennyi iskolában kötelező. Az államnyelvtől eltérő más nyelv oktatási és vizsgáztatási nyelvként külön törvények szabályozta mértékben használható.⁸

(2) A külföldi pedagógusok és lektorok kivételével a Szlovák Köztársaság területén működő valamennyi iskola és oktatási intézmény pedagógusai kötelesek az államnyelvet szóban és írásban ismerni és használni.

(3) A teljes pedagógiai dokumentáció vezetése államnyelven történik.

(4) A Szlovák Köztársaságban az oktató-nevelő tevékenység során használt tankönyvek és oktatási segédanyagok szlovák nyelvűek, ez alól kivételt a nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok nyelvén és más idegen nyelven folyó oktatás céljaira készül tankönyvek és oktatási segédanyagok képeznek. Ezek kiadását és használatát külön előírások szabályozzák.⁹

(5) Az (1), (2) és (4) bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak az államnyelv használatára a felsőoktatásban, az államnyelvtől eltérő más nyelveknek tantárgyként való oktatására vagy az államnyelvtől eltérő nyelvek nevelési és oktatási nyelvként való használatára⁸, sem pedig a felsőoktatásban használt tankönyvekre és oktatási segédanyagokra.

5. §

Az államnyelv használata a tömegtájékoztatási eszközökben, a kulturális és a nyilvános rendezvényeken

- (1) A Szlovák Köztársaság egész területén a rádiós és televíziós műsorszórás államnyelven történik. Ez alól kivételt képeznek
- a) az államnyelvű feliratozással ellátott vagy az államnyelvvvel való alapvető érthetőség feltételét teljesítő audiovizuális művekből, egyéb hang- és képfelvételekből álló idegen nyelvű rádióműsorok és idegen nyelvű televízióműsorok,
  - b) a Szlovák Rádió idegen nyelven sugárzott, külföldre irányuló adásai, televíziós és rádiós nyelvtanfolyamok és hasonló célú műsorok,
  - c) az eredeti szöveggel sugárzott zenei műsorok,

A nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok nyelvén történő műsorszórást külön törvények szabályozzák.¹⁰

- (2) A 12 éven aluli gyermekek számára készült audiovizuális alkotásokat államnyelvre kell szinkronizálni.

- (3) A rádiós és televíziós műsorszórók, a bemondók, a műsorvezetők és a szerkesztők az adásban kötelezően az államnyelvet használják.

- (4) A regionális vagy helyi televízióállomások, rádióállomások és rádióberendezések esetében a műsorszórás alapértelmezésben államnyelven történik. Más nyelvek használata csak a szóban forgó műsor államnyelvű változatának sugárzása előtt után lehetséges.

- (5) Az időszaki és az alkalmi kiadványok államnyelven jelennek meg. A más nyelvű sajtótermékek kiadását külön jogszabály szabályozza.¹¹

- (6) Államnyelven jelentetik meg a nyilvánosság számára készült alkalmi kiadványokat, a képtári, múzeumi, könyvtári katalógusokat, a filmszínházak, színházak, koncertek és egyéb kulturális rendezvények műsorát. Ezek szükség szerint másnyelvű fordításokat is tartalmazhatnak.

- (7) A kulturális és oktató-nevelő célú rendezvények államnyelven vagy az államnyelvvvel való alapvető érthetőség feltételét teljesítő más nyelven valósulnak meg. Ez alól kivételt a nemzetiségi kisebbségek, etnikai csoportok rendezvényei, külföldi vendégművészek fellépései és az eredeti szöveggel előadott zeneszámok képeznek. A műsorszámokat összekötő szöveg (konferálás) azonban először államnyelven hangzik el.

- (8) A Szlovák Köztársaság területén megvalósuló rendezvény vagy előadás bármely résztvevőjének joga van felszólalását államnyelven előadni.

6. §

Az államnyelv használata a fegyveres erőknél, a fegyveres testületeknél és a tűzoltóságnál

- (1) A Szlovák Köztársaság Hadseregében, a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma alá tartozó fegyveres testületeknél, a Rendőrségnél, a Szlovák Információs Szolgálatnál, a Büntetés-végrehajtási Testületnél, a Szlovák Köztársaság Vasúti Rendőrségénél és az önkormányzati rendőrségnél a szolgálati kapcsolatokban az államnyelvet használják.

- (2) A fegyveres erőknél, a fegyveres rendvédelmi szerveknél és egyéb fegyveres testületeknél, valamint a tűzoltóságnál az ügyvitel és az iratok vezetése államnyelven történik.

(3) Az (1) bekezdés rendelkezése nem vonatkozik a repülési feladatok ellátása alatt a légierőre, valamint a fegyveres testületek nemzetközi tevékenységére.

7. §

Az államnyelv használata a bírósági és a közigazgatási hatósági eljárásban

(1) Államnyelven valósul meg a bíróságok és az állampolgárok kölcsönös kapcsolata, a bírósági eljárás, a közigazgatási eljárás; a bíróságok és a közigazgatási szervek határozatát és a jegyzőkönyveket államnyelven fogalmazzák, illetve adják ki.

(2) Jelen szabályozás nem érinti a nemzetiségi kisebbségekhez és etnikai csoportokhoz tartozó személyeknek vagy az államnyelvet nem ismerő külföldi személyeknek külön törvényekben meghatározott jogait.¹²

8. §

Az államnyelv használata a gazdasági életben, a szolgáltatásokban és az egészségügyben

(1) Fogyasztóvédelmi célból kötelező az államnyelv használata a hazai vagy importáru tartalmának megjelölésekor, főként élelmiszerek és gyógyszerek használati utasításaiban, jótállásokban, valamint egyéb, a fogyasztónak szánt tájékoztatásokban.¹³

(2) A munkajogi viszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony esetében az írásbeli jogi aktusok szövegezése államnyelven történik.

(3) Államnyelven készül a pénzügyi és műszaki dokumentáció, a szlovák műszaki szabványok, a társulások, az egyesületek, a pártok, a politikai mozgalmak, a gazdasági társaságok alapszabálya.

(4) Az egészségügyi intézmények teljes ügyvitele szlovák nyelvű. Az egészségügyi személyzet a betegekkel rendszerint államnyelven érintkezik, az államnyelvet nem ismerő állampolgár vagy külföldi személy esetében olyan nyelven is, amelyen a beteggel kommunikálni lehet.

(5) A kötelmi viszonyokat szabályozó szerződések tárgyában közjogi szerv előtt folyó eljárások során csak az államnyelvű szöveg legitim.

(6) Kötelezően államnyelvűek a főként az üzletekben, sportlétesítményekben, vendéglátóipari egységekben, utcákon, utak mellett és fölött, repülőtereken, autóbusz-állomásokon és pályaudvarokon, vasúti kocsikban és tömegközlekedési eszközökön elhelyezett, a nyilvánosság tájékoztatását célzó feliratok, reklámok és közlemények. Ezek más nyelvre is lefordíthatók, a más nyelvű szövegek azonban csak az azonos nagyságú államnyelvű szöveg után következnek.

9. §

Felügyelet

A jelen törvényből eredő kötelezettségek teljesítését a művelődési minisztérium felügyeli. Amennyiben hiányosságokat tár fel, erre a tényre felhívja azoknak a jogi és természetes személyeknek

a figyelmét, amelyek esetében ezeket a hiányosságokat megállapította, továbbá jogosult arra, hogy az érintettet a jogsértő állapot megszüntetésére kötelezze.

10. §

Pénzbírság

(1) Ha az érintett a jogsértő állapotot nem szünteti meg, a művelődési minisztérium
a) jogi személyekre a 4. § (4) bek., a 8. § (1), (3), (5) és (6) bekezdésében foglalt kötelezettségek megsértéséért 250 000 Sk,
b) jogi személyekre az 5. § (2) és (4). bekezdéseiben foglalt kötelezettségek megsértéséért 500 000 Sk,
c) vállalkozói engedéllyel rendelkező természetes személyekre a 4. § (4) bek.-ben, az 5. § (2) és (4) bek.-ben és a 8. § (1), (3) és (5) bekezdéseiben foglalt kötelezettségek megsértéséért 50 000 Sk összegű bírságot szabhat ki.

(2) A művelődési minisztérium a bírság összegét a kötelességmulasztás súlyosságára való tekintettel szabja meg.

(2) Pénzbírság legfeljebb attól a naptól számított egy éven belül szabható ki, amikor a művelődési minisztérium a kötelességmulasztás tényét megállapította, legfeljebb azonban a kötelezettség megsértésétől számított három éven belül.

(4) A jelen törvény alapján kiszabott bírság kiegyenlítése az azt elrendelő határozat jogerőre emelkedését követő 30 napon belül esedékes. A bírság kiszabásával kapcsolatos eljárásra az államigazgatási eljárás rendjét szabályozó általános előírások vonatkoznak.¹⁴

(5) A jelen törvény alapján kirótt bírságok a Pro Slovakia állami kulturális alap bevételeit képezik.¹⁵

11. §

Közös és záró rendelkezések

(1) E törvény nem érinti a meghonosodott idegen nyelvű neveket, szakkifejezéseket vagy az olyan új jelenségek megnevezését, melyeknek még nincs egyenértékű államnyelvű megfelelőjük.

(2) A jelen törvény rendelkezéseinek megtartásáért a közjogi szervek vezetői és más jogi és természetes személyek a felelősek [10. § (1) bek.].

(3) A tájékoztató tábláknak, feliratoknak és egyéb szövegeknek a jelen törvény szerinti módosításával járó kiadások az érintett hivatalokat és egyéb jogi és természetes személyeket terhelik. E módosításokat e törvény hatályba lépését követő egy éven belül meg kell valósítani.

(4) A 2. § (1) bek. a) és b) pontja, a 3. § (1), (2) és (3) bek. a), c), d) és e) pontja, a 4. §, az 5. § (5) és (8) bek., a 6. § (2) bek., és a 8. § (1)–(5) bekezdései alkalmazásában államnyelven az államnyelv kodifikált változata [2. § (2) bek.] értendő.

12. §

Hatályukat veszítő jogszabályok

Hatályát veszti a Szlovák Nemzeti Tanács 1990. évi 428. számú törvénye a Szlovák Köztársaságban használt hivatalos nyelvről.

13. §

E törvény 1996. január 1-jén lép hatályba a 10. § kivételével, mely 1997. január 1-jén lép hatályba.

Módosítások:

1. Az Alkotmánybíróság határozata alapján a 3. § (5) bekezdése 1997. X. 4-én hatályát veszítette.

2. Az 1999. évi 5. számú SZK NT-törvény kihirdetésével, azaz 1999. I. 21-étől:

– a 3. § (3) bek. a) pontja így hangzik: „hirdetik ki a törvényeket, a kormányrendeleteket és az egyéb általánosan kötelező érvényű jogszabályokat – ideértve a területi önkormányzatok rendeleteit is –, adják ki a határozatokat és egyéb közokiratokat; ez alól kivételt képeznek a nemzeti-ségi kisebbségek és etnikai csoportok nyelvét vagy más idegen nyelvet nevelési vagy oktatási nyelvként használó iskolák által kiadott bizonyítványok^{5a}; e bizonyítványok kiadásának módját külön törvény szabályozza^{5b}.”

^{5a} Az alap- és középiskolák rendszeréről szóló módosított 1984. évi 29. számú törvény (közoktatási törvény) 3. és 3a. §-a.

^{5b} Az oktatásügy államigazgatásáról és az iskolai önkormányzatokról szóló módosított 1990. évi 542. számú törvény 11. §-a.”

– a 4. § (3) bekezdése így hangzik: „A teljes pedagógiai dokumentáció vezetése államnyelven történik; ez alól kivételt az olyan pedagógiai dokumentáció képez, melynek vezetését külön törvények szabályozzák^{8a}; ezekben az iskolákban a pedagógiai dokumentáció vezetésének módját külön törvények szabályozzák.^{8b}

^{8a} A módosított 1984. évi 29. számú törvény 3. §-a,

^{8b} A módosított 1990. évi 542. számú SZNT-törvény 11a §-a.”

3. Az 1999. évi 184. számú törvény alapján a 10. § 1999. IX. 1-jével hatályát veszítette.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

Jegyzetek

1 A Szlovák Köztársaság Alkotmánya, 12. cikk (1) bekezdés.

2 A Szlovák Köztársaság Alkotmánya, 6. cikk (1) bekezdés.

3 1991. évi 308. számú törvény a vallásszabadságról, az egyházak és a vallási közösségek jogállásáról.

4 Például: a büntetőeljárásról szóló módosított 1961. évi 141. sz. törvény (Büntető Törvénykönyv), Polgári Perrendtartás; a módosított 1966. évi 81. számú törvény az időszaki kiadványokról és az egyéb tömegközvetítő eszközökről; a módosított 1984. évi 29. számú SZNT-törvény az alap- és középiskolák rendszeréről (közoktatási törvény); a módosított 1991. évi 254. számú SZNT-törvény a Szlovák Televízióról; a módosított 1991. évi 255. számú törvény a Szlovák Rádióról, az 1994. évi 191. számú SZK NT-törvény a településeknek nemzeti-ségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről.

5 Például a módosított 1991. évi 254. számú SZNT-törvény, a módosított 1991. évi 255. számú törvény, a módosított 1994. évi 273. számú törvény az egészségbiztosításról, az egészségbiztosítás finanszírozásáról, az Általános Egészség-

biztosító Pénztár, a minisztériumi alárendeltségű, az ágazati, a vállalati és a civil egészségbiztosító pénztárak létesítéséről, a módosított 1994. évi 274. számú SZK NT-törvény a Társadalombiztosító Intézetéről.

6 Az 1994. évi 191. számú SZK NT-törvény.

7 Az utónévről és a családi névről szóló 1993. évi 300. számú SZK NT -törvény 7. § (1) bekezdése.

8 Az 1990. évi 171. számú és az 1994. évi 230. számú SZK NT-törvénnyel módosított 1984. évi 29. számú törvény 3. és 3a. §-a.

9 A módosított 1984. évi 29. számú törvény 40. §-a, a Szlovák Köztársaság kormányának 282/1994. számú rendelete a tankönyvek és az oktatási segédanyagok használatáról.

10 A módosított 1991. évi 254. számú SZK NT- törvény 3. § (3) bekezdése, a módosított 1991. évi 255. számú SZNT-törvény 5. §-a.

11 A módosított 1966. évi 81. számú törvény az időszaki kiadványokról és az egyéb tömegtájékoztató eszközökről.

12 A Polgári Perrendtartás 18. §-a; az 1961. évi 141. számú törvény 2. § (14) bekezdése; az 1967. évi 36. számú törvény a szakértőkről és tolmácsokról; az Igazságügy-minisztérium 37/1967. számú rendelete a szakértőkről és tolmácsokról szóló törvény végrehajtásáról.

13 A fogyasztóvédelemről szóló 1992. évi 634. számú törvény 9. § (1) és (2) bekezdése és a 11. §-a; az 1995. évi 152. számú SZK NT-törvény az élelmiszerekről.

14 Az 1967. évi 71. számú törvény az államigazgatási eljárásról (államigazgatási eljárási rend).

15 A Pro Slovakia állami kulturális alapról szóló módosított 1991. évi 95. számú SZNT-törvény.

21.

Az időszaki és alkalmi kiadványoknak, valamint az audiovizuális művek másolatainak köteles példányairól szóló 1997. évi 212. számú törvény

[részlet]

2. §

(8) Jelen törvény és más jogszabályok¹ rendelkezéseinek megtartása esetén nincs korlátozva a nem államnyelvű² időszaki és alkalmi kiadványok kiadása, sem pedig audiovizuális művek másolatainak előállítása.

Jegyzetek

1 A módosított 1966. évi 81. számú törvény

2 Az államnyelvről szóló 1995. évi 270. számú SZK NT-törvény 5. § (5) bek.

www.grammar.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

22.

Az oktatásügy állami igazgatásáról és az iskolai önkormányzatokról szóló, az 1999. évi 5. számú törvénnyel módosított 1990. évi 542. számú törvény

[részletek]

11. §

(2) Az alapiskolai és középiskolai tanulók számára a bizonyítványokat államnyelven állítják ki. A nemzetiségi kisebbségi nyelvet nevelési és oktatási nyelvként használó alap- és középiskolák tanulói kétnyelvű, azaz államnyelven és az adott nemzetiségi kisebbség nyelvén kiállított bizonyítványokat kapnak.

11a. §

(1) Az oktatási intézmények, az alap- és a középiskolák a pedagógiai dokumentációt államnyelven vezetnek. A nemzetiségi kisebbségi nyelvet nevelési és oktatási nyelvként használó oktatási intéz-

mények és iskolák a pedagógiai dokumentációt két nyelven, azaz államnyelven és az adott nemzetiségi kisebbség nyelvén vezetik.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

23.

A Szlovák Köztársaság Kormányának programja

[részlet]

XII. rész

A Kormány garantálja a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó polgárok műveltségi szintjének emelését az ország átlagos szintjére, és meg kívánja oldani a pedagógusok képzését a kisebbségi tan nyelvű iskolák részére, teológusok, kulturális és népművelő szakemberek képzését a kisebbségek nyelvén, megfelelő intézményi szinten a létező egyetemek keretén belül.

1998. október 27.

24.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1999. évi 184. számú törvénye a nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatáról

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa

a Szlovák Köztársaság Alkotmányából és a Szlovák Köztársaság számára kötelező érvényű nemzetközi egyezményekből kiindulva,

a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárságú személyek alapvető jogainak és szabadságjogainak védelmét és fejlesztését tiszteletben tartva,

a nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatát szabályozó eddigi hatályos törvényeket figyelembe véve,

elismerve és értékelve a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárságú személyek anyanyelvének jelentőségét mint az állam kulturális gazdagságának egyik jelét,

az integrálódó Európai Közösség feltételei között egy demokratikus, toleráns és prosperáló társadalom kialakulását szem előtt tartva,

tudatosítva azt a tényt, hogy a Szlovák Köztársaság államnyelve a szlovák nyelv, és a Szlovák Köztársaság területén élő, a nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek nyelvének használatát kívánatos törvényben rögzíteni

az alábbi törvényt alkotta:

1. §

A Szlovák Köztársaság állampolgárának mint nemzetiségi kisebbséghez tartozó személynek az államnyelv használata mellett¹ joga van a nemzetiségi kisebbség nyelvét (a továbbiakban: a „kisebbségi nyelvet”) is használni. E törvény célja, hogy más törvényekhez kapcsolódva² a kisebbségi nyelv hivatali érintkezésben való használatának szabályait is rögzítse.

2. §

(1) Ha a nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek egy adott településen az utolsó népszámlálás adatai szerint a lakosságnak legalább 20%-át alkotják, e településen a hivatali érintkezés során használhatják a kisebbségi nyelvet.

(2) Az (1) bekezdés szerinti települések jegyzékét a Szlovák Köztársaság kormánya kormányrendeletben állapítja meg.

(3) A nemzetiségi kisebbséghez tartozó szlovák állampolgárságú személyek az (1) bekezdés szerinti településen az államigazgatási szervhez és a területi önkormányzati szervhez (a továbbiakban: „közigazgatási szerv”) címzett írásos beadványaikat kisebbségi nyelven is benyújthatják. Az (1) bekezdés szerinti településen a közigazgatási szerv az államnyelvű válasz mellett kisebbségi nyelvű választ is küld, ez alól kivételt a közokiratok képeznek.

(4) Az (1) bekezdés szerinti településen a közigazgatási szerv a közigazgatási eljárás során hozott határozatát³ az államnyelvű szövegezés mellett kérésre kisebbségi nyelvű hiteles fordításban is kiadja. Értelmezési vita esetén a határozat államnyelvű szövege a mérvadó.

(5) Az (1) bekezdés szerinti településen működő közigazgatási szervnek az épületen elhelyezett megnevezését kisebbségi nyelven is feltüntetik.

(6) Az (1) bekezdés szerinti településen működő területi önkormányzati szerv a saját hatáskörében kiadott űrlapokat kérésre kisebbségi nyelven is az állampolgárok rendelkezésére bocsátja.

3. §

(1) A 2. § (1) bek. szerinti településen a területi önkormányzati szerv tanácskozása kisebbségi nyelven is folyhat, ha azzal valamennyi jelenlevő egyetért.

(2) A 2. § (1) bek. szerinti településen a képviselő-testület tagja e szerv tanácskozásain a kisebbségi nyelvet is használhatja. Tolmácsolásról az önkormányzat gondoskodik.

(3) A 2. § (1) bek. szerinti településeken a krónika kisebbségi nyelven is vezethető.

4. §

(1) A 2. § (1) bek. szerinti települési önkormányzat a saját területén az utcaneveket és más helyi földrajzi jelöléseket kisebbségi nyelven is feltüntetheti.

(2) A 2. § (1) bek. szerinti településeken a fontos információkat, főként az óvó, figyelmeztető és egészségügyi tájékoztató szövegeket a nyilvánosság számára hozzáférhető helyeken kisebbségi nyelven is feltüntetik.

(3) A 2. § (1) bek. szerinti településen a közigazgatási szerv saját hatáskörében az általánosan kötelező érvényű jogszabályokról kérésre kisebbségi nyelven is tájékoztatást nyújt.

5. §

(1) A kisebbségi nyelvek bíróság előtti és más területeken való használatának jogát külön törvény szabályozzák.²

(2) A 2. § (1) bek. nem vonatkozik a kiseddóvó intézményekben folyó nevelésre, az alap- és a középiskolákra, valamint a közművelődésre. A kisebbségi nyelvnek e területeken való használatát külön törvények szabályozzák.⁴

6. §

Ha a Szlovák Köztársaságra nézve kötelező nemzetközi szerződés másképp nem rendelkezik, e törvény alkalmazásában érvényes, hogy a cseh nyelvnek a hivatali érintkezésben való használata megfelel az államnyelvvel való alapvető érthetőség feltételének.

7. §

(1) A közigazgatási szerv és alkalmazottai a hivatali érintkezésben az államnyelvet kötelesek használni¹, e törvény és más törvények által meghatározott feltételek mellett a kisebbségi nyelvet is használhatják. A közigazgatási szerv és alkalmazottai nem kötelesek a kisebbségi nyelvet ismerni.

(2) A 2. § (1) bekezdése szerinti településen a közigazgatási szerv köteles a jelen törvényben és más törvényekben rögzített kisebbségi nyelvhasználat feltételeit megteremteni.⁴

8. §

Hatályát veszti a Szlovák Köztársaság államnyelvéről szóló 1995. évi 270. számú SZK NT-törvény 10. §-a.

9. §

E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

Jegyzetek

- 1 A Szlovák Köztársaság államnyelvéről szóló 1995. évi 270. számú SZK NT-törvény 1. § (4) bekezdése.
- 2 Például: Polgári Perrendtartás 18. §; a büntetőeljárásról szóló 1961. évi 141. sz. törvény (Büntető Törvénykönyv) 2. § (14) bek.; a bíróságokról és a bírák jogállásáról szóló 1991. évi 335. sz. törvény 7. § (3) bek.; a Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának felépítéséről, az alkotmánybírói eljárásról és az alkotmánybírák jogállásáról szóló 1993. évi 38. számú SZK NT-törvény 23. §; az utónévről és a családi névről szóló 1993. évi 300. számú SZK NT-törvény 2. § (1) bek.; az anyakönyvekről szóló 1994. évi 154. sz. törvény 16. §, 19. § (3) és (5) bek.; a településeknek nemzetiségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről szóló 1994. évi 191. sz. SZK NT-törvény 1. § (1) bek.; a Szlovák Rádióról szóló 1991. évi 255. számú SZK NT-törvény 5. § (2) bek.; a Szlovák Televízióról szóló 1991. évi 254. számú SZNT-törvény 3. § (3) bek.; a vallásszabadságról, az egyházak és vallási közösségek jogállásáról szóló 1991. évi 308. sz. SZNT-törvény 5. § (1) bek. (e) pont; az időszaki és alkalmi kiadványoknak, valamint az audiovizuális művek másolatainak köteles példányairól szóló 1997. évi 212. sz. törvény 2. § (8) bek.

3 Az államigazgatási eljárásról szóló 1967. évi 71. számú törvény hatályos szövege.

4 Például: az alap- és középiskolák rendszeréről szóló 1984. évi 29. számú törvény (közoktatási törvény) 3. § (1) és a 3a. § hatályos szövege; az 1996. évi 222. sz. törvénnyel módosított 1993. évi 279. számú SZK NT-törvény az oktatási intézményekről.

25.

A nemzetiségi kisebbségi nyelvek használata a hivatalos kapcsolattartás során az általános igazgatási hatósági tevékenység, a vállalkozások és a tűzvédelem területén.

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának iránymutatása (1999)

1999. szeptember 1-jével hatályba lépett az SZK Nemzeti Tanácsának a nemzetiségi kisebbségi nyelvek használatáról szóló 1999. évi 184. számú törvénye.

A törvény azt szabályozza, miképpen használhatják a nemzetiségi kisebbségi nyelveket a hivatalos kapcsolattartás során a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárok.

A hivatali érintkezésben a nemzetiségi kisebbség nyelve azokon a településeken használható, amelyekben az egy adott nemzetiségi kisebbséghez tartozó személyek aránya az utolsó népszámlálás adatai szerint eléri legalább a 20%-ot.

Az érintett települések jegyzékét a Szlovák Köztársaság kormány által kiadott 221/1999 számú rendelet melléklete tartalmazza, ez azokat a településeket jelöli ki, melyekben a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szlovák állampolgárok a lakosságnak legalább 20%-át alkotják.

A jegyzék 638 olyan várost és falvat érint, amelyekben az 5 nemzetiségi kisebbség valamelyike képviselve van, 18 településen két nemzetiségi kisebbség képviselői is élnek.

A 638 település közül kilencben járási hivatalok székelnek, 15 településen pedig a járási hivatalok állandó vagy időleges kirendeltségei működnek.

A nemzetiségi kisebbséghez tartozó személynek mint állampolgárnak joga van arra, hogy a 638 településen valamennyi államigazgatási és területi önkormányzati szervhez a nemzetiségi kisebbség nyelvén nyújtson be írásbeli beadványt. Valamennyi államigazgatási és területi önkormányzati szerv az ilyen beadványra köteles nemcsak az államnyelven, hanem nemzetiségi kisebbségi nyelven is választ adni. Kivételt képeznek a közokiratok, melyeket csak államnyelven állítanak ki.

Az államigazgatási és a területi önkormányzati szerveknek a közigazgatási eljárásról szóló 1967. évi 71. számú törvény alapján kiadott határozatait államnyelven állítják ki, valamely nemzetiségi kisebbség nyelvén csak kérelem alapján.

Az 1999. évi 221. sz. kormányrendelet mellékletében szereplő településen működő közigazgatási szerv (hatóság) saját hatáskörében kérelem alapján köteles az általánosan kötelező érvényű jogszabályokról a nemzetiségi kisebbség nyelvén tájékoztatást nyújtani.

Az 1999. évi 184. sz. törvény 2. § 6. bekezdése értelmében a területi önkormányzati szerv kérelem alapján köteles a saját hatáskörében államnyelven kiadott űrlapokat a nemzetiségi kisebbség nyelvén is a lakosság rendelkezésére bocsátani.

A törvényből és a kormányrendeletből az SZK BM közigazgatási csoportjának és Tűzvédelmi Hivatalának hatáskörébe tartozó, a járási és kerületi hivatalok által ellátott államigazgatási területeken az alábbi feladatok következnek:

1. A közigazgatási szerv megjelölése

Az 1999. évi 221. sz. kormányrendelet mellékletében feltüntetett településeken a megfelelő épületeken elhelyezi a közigazgatási szerv kisebbségi nyelvű megnevezését/megnevezéseit (az 1999. évi 184. számú törvény 2. §, 5. bekezdés);

A kerületi hivataloknak, a járási hivataloknak, valamint a járási hivatalok állandó és időleges kirendeltségeinek, más közigazgatási intézményeknek és a regionális önkormányzati szervezeteknek a megjelölésére rendszerint 70x30 cm méretű, téglalap alakú, kék színű kerettel ellátott fehér táblák szolgálnak, a táblákon kék betűkkel van feltüntetve az illető hatóság államnyelvű megnevezése. A tábla fölött az állami címer helyezkedik el.

Ha a közigazgatási szervnek az 1999. évi 221. számú kormányrendeletben szereplő településen van a székhelye, az épületen kötelező elhelyeznie az adott hivatal kisebbségi nyelvű megnevezését vagy megnevezéseit.

Erre rendszerint 50x20 cm méretű, téglalap alakú fehér tábla szolgál, melyen fekete betűkkel van feltüntetve a hatóság kisebbségi nyelvű megnevezése. Ezt a táblát az államnyelvű megnevezést feltüntető tábla alá helyezik el.

A közigazgatási szerv székhelyeként szereplő település nevének megjelölése kapcsán felhívjuk a figyelmet arra, hogy a település elnevezését mindkét táblán államnyelven kell feltüntetni akképpen, ahogyan az az 1996. évi 258. számú kormányrendelet mellékleteként kiadott településjegyzék (az egyes járásokat alkotó települések és katonai körzetek jegyzéke) hatályos változatában szerepel.

A település nevét nem lehet a település kisebbségi nyelvű megjelölésével összetéveszteni, ez utóbbi az SZK Nemzeti Tanácsának 1994. évi 191. sz. törvénye értelmében csak a települések elején és végén elhelyezett önálló közúti jelzőtáblákon használható.

2. A bélyegző használata hivatalos kapcsolatokban

A hivatalos kapcsolatokban használt valamennyi bélyegzőnek államnyelvű felirata kell legyen. A közigazgatási szerv székhelyeként szereplő település nevét olyan formában kell feltüntetni, ahogyan az az 1996. évi 258. számú kormányrendelet mellékletének hatályos szövegében szerepel.

3. Az utcák és más helyi földrajzi jelzések helyes megjelölésének biztosítása (1999. évi 184. sz. törvény 4. § 1. bekezdés):

Az 1999. évi 221. sz. kormányrendelet mellékletében szereplő településeken az utcák és az egyéb közterületek az államnyelvű megjelölésen kívül a nemzetiségi kisebbség vagy nemzetiségi kisebbségek nyelvén is megjelölhetők.

Az utca vagy más közterület nemzetiségi kisebbségi nyelvű megnevezését az államnyelvű tájékoztató táblától színben és méreteiben eltérő táblán tüntetik fel. A nemzetiségi nyelvű utcanévet és egyéb közterületi elnevezést tartalmazó táblát az államnyelvű tájékoztató tábla alá rögzítik.

Az 1999. évi 221. sz. kormányrendelet mellékletében feltüntetett településeken a tájékoztató szolgáló információk az államnyelven kívül a nemzetiségi kisebbség nyelvén is feltüntethetők; ilyenek például: fontos intézmények, parkok, kulturális intézmények elhelyezkedése, egyes helyek érvényes földrajzi megnevezése, lakótelepek neve, illetve egyéb, a településen belüli tájékoztató elősegítő adatok.

Ez alól kivételt azok a településrészek alkotnak, melyeknek nevét az SZK Nemzeti Tanácsának 1996. évi, az SZK területi és közigazgatási felosztásáról szóló 221. számú törvénye 4. § 2. bekezdése értelmében az SZK Belügyminisztériuma határozta meg, s mely elnevezés az SZK Kormányának 1997.IX.10-én megjelent 8. számú közlönyében szerepel.

4. Kérelem alapján a nemzetiség kisebbség nyelvén tájékoztatást nyújt az általánosan kötelező érvényű jogszabályokról (1999. évi 184. sz. törvény 4. § 3. bekezdés).

A tájékoztatás szóbeli vagy írásbeli formájú lehet. Az írásbeli tájékoztatásnak rövidnek kellene lennie, tartalmaznia kellene elsősorban a hivatkozott jogszabály számát, amely alatt a hivatalos közlönyben (Törvénytár) megjelent, a megjelenés évét és a jogszabály elnevezését. A tájékoztatásból ki kell derülnie, melyek voltak a jogszabály elfogadásának célja és okai, valamint melyek azok az alanyok, amelyekre az eljárás vonatkozik.

Szóbeli tájékoztatás esetén a kérelmező valószínűleg a jogszabály konkrét (eseti) alkalmazásáról kér tájékoztatást.

5. Az 1999. évi 184. sz. törvény 2. § 3. és 4. bekezdésében említett feladatok (válaszadás) ellátására az 1999. évi 221. sz. kormányrendelet mellékletében feltüntetett településeken működő hivatalok számára megfelelő képesítéssel rendelkező, az illető kisebbségi nyelveket bíró szakfordítók biztosítása

Az államigazgatási szervek feladatai az egyes konkrét területeken

1. Területi ügyek

a) az utcanevek jóváhagyása

Az SZK területi és közigazgatási felosztásáról szóló 1996. évi 221. számú SZK NT-törvény 11. § 4. bekezdése, valamint az utcák és más közterületek megnevezésének és az épületek számozásának részletkérdéseit szabályozó 1996. évi 347. sz. végrehajtási rendelet 1. § 2. bekezdése értelmében a járási hivatalok hagyják jóvá a település által javasolt utcaneveket. Az 1999. évi 184. számú törvény 2. § 3. bekezdése értelmében nemzetiségi kisebbségi nyelven megfogalmazott beadványt nemzetiségi kisebbségi állampolgár nyújthat be; mivel a települések és hivatalos képviselőik e törvény szerint nem minősülnek állampolgárnak, az államigazgatási szervnek nem kötelessége nemzetiségi kisebbségi nyelven válaszolni.

b) a települések feladatai az 1996. évi 221. számú nemzeti tanácsi törvény 12–14. §, valamint az 1997. évi 347. számú rendelet 4., 6. és 7. § értelmében

Az 1999. évi 184. számú törvény 7. § alapján az 1999. évi 221. számú kormányrendelet mellékletében feltüntetett település mint közigazgatási szerv az egyes számozási fajták nyilvántartását államnyelven köteles vezetni.

Ugyancsak államnyelven köteles értesíteni a járási hivatal illetékes telekkönyvi osztályát az épület, építmény sorszámanak (építményjegyzékszámának) kijelöléséről, annak megváltozásáról vagy megszüntetéséről.

Amennyiben a határozat – a ház sorszámanak kijelöléséről, megváltozásáról vagy megszüntetéséről rendelkező okmány – címzettje az építtető, az építtető kívánságára a település az államnyelvű eredeti dokumentum mellett annak adott kisebbségi nyelvű megfelelőjét is kiadhatja.

A döntés joga a települést illeti meg, ugyanis a ház sorszámról rendelkező irat nem minősül államigazgatási eljárásban kiadott határozatnak, melyre az 1999. évi 184. sz. törvény 2. § 4. bekezdése vonatkozik, ugyanakkor azonban ugyane törvény 4. § 3. bekezdése értelmében állampolgári beadvány következményének is felfogható.

2. A közadományok gyűjtések

A közadományok gyűjtéséről, a sorsjátékokról és hasonló játékokról szóló 1973. évi 63. sz. törvény 3. § hatályos szövege értelmében nyilvános gyűjtést csak jogi személy szervezhet.

Mivel az 1999. évi 184. sz. törvény 1. § szerint jogi személyre e törvény nem vonatkozik, jogi személy nem kérvényezheti a nyilvános gyűjtés engedélyezéséről szóló határozat nemzetiségi kisebbségi nyelvű változatának kiállítását.

3. Szabálysértési ügyek

I. Kérelem alapján a nemzetiségi kisebbség nyelvén is elvégezhető hatósági aktusok (1999. évi 184. sz. törvény 2. § 4. bekezdés)

- az államigazgatási szervnek szabálysértési ügyekben, illetve közigazgatási jellegű egyéb törvénysértés kapcsán lefolytatott eljárásáról kiadott határozatai

II. A nemzetiségi kisebbség nyelvén is elvégezhető műveletek, *amennyiben az írásbeli beadvány a nemzetiségi kisebbség nyelvén készült* (1999. évi 184. sz. törvény 2. §, 3. bekezdés)

- szabálysértési ügyekben, illetve közigazgatási jellegű egyéb törvénysértés kapcsán benyújtott beadványok elfogadása és a végrehajtott intézkedésekről való tájékoztatás (válasz)

- a szabálysértési ügyekben benyújtott panasz elintézéséről tájékoztatást nyújt és választ ad (1998. évi 152. sz. törvény)

- szabálysértési ügyekben, illetve közigazgatási jellegű egyéb törvénysértés kapcsán segítséget és felvilágosítást nyújt, ideszámítva az idézéseket, valamint az eljárás megindítása előtt végrehajtott egyéb aktusokat is (az eljárás előkészítő szakasza)

III. Azok az aktusok, melyekre a nemzetiségi kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvény nem vonatkozik

- maga a szabálysértési eljárás és a vele kapcsolatos aktusok (szóbeli eljárás, bizonyítás stb.)

4. Vállalkozói ügyek

I. *Kérelem alapján* a nemzetiségi kisebbség nyelvén is elvégzett hatósági aktusok (1999. évi 184. sz. törvény 2. § 4. bekezdés)

- a magánvállalkozói tevékenységről szóló 1991. évi 455. sz. törvény hatályos szövege értelmében dönt magánvállalkozói tevékenység folytatásának jogosultságáról, s ennek keretében főleg:

- vállalkozói igazolványokat ad ki (47. § 1. bekezdés)

- koncessziós engedélyeket ad ki (54. §)

- dönt arról, hogy a törvényi feltételek teljesítésének hiányában a vállalkozói tevékenység bejelentése ellenére a kérelmezőnek nem keletkezett jogosultsága vállalkozói tevékenység folytatására (47. § 7. bekezdés)

- dönt a koncesszióhoz kötött vállalkozói tevékenység folytatásának feltételeiről (27. § 3. bekezdés)

- dönt a vállalkozás bejelentése vagy a koncessziós kérelem kapcsán felmerült hiányosságok megszüntetésére szabott határidő meghosszabbításáról (47. § 6. bekezdés és 51. § 1. bekezdés)

- a mennyiben a kérvényező a vállalkozás bejelentése vagy a koncessziós kérelem kapcsán felmerült hiányosságokat nem számolja fel, dönt az eljárás megszüntetéséről (47. § 7. bekezdés és 51. § 2. bekezdés)

- csődeljárás vagy kényszeregyezés kapcsán dönt a vállalkozói tevékenység akadályoztatásának felfüggesztéséről (8. § 4. bekezdés)
- valamely személynek kivételesen engedélyezi, hogy egynél több üzem(egység)ben a képviselői feladatot ellássa (11. § 5. bekezdés)
- dönt a vállalkozói engedély megvonásáról (58. § 1. és 2. bekezdés) és a vállalkozói tevékenység felfüggesztéséről (58. § 2. bekezdés)
- jogosulatlan vállalkozói tevékenység folytatása esetén dönt jogi személyeknek bírság kiszabásáról (61–63. §)
- a törvény egyéb rendelkezéseinek megsértése esetén dönt természetes és jogi személyeknek bírság kiszabásáról (65. §)
- dönt a települési önkormányzatok elsőfokú döntései ellen benyújtott fellebbezések ügyében, amennyiben tárgyuk vállalkozói engedély alapján folytatott vállalkozói tevékenységgel kapcsolatos (az 1999. évi 222. sz. törvény 5. § 3. bekezdés c pontja)
- dönt vállalkozásokkal kapcsolatos szabálysértési ügyekben (1990. évi 369. sz. törvény 24. §)
- dönt vállalkozói igazolvány vagy koncessziós engedély kiállításáról külföldi személyek vagy olyan természetes személyek számára, akik esetében a kötelező cégbírószági bejegyzést külön jogszabály írja elő (10. § 3. bekezdés)
- dönt vállalkozói igazolvány vagy koncessziós engedély kiadásáról az alapítóknak, illetve olyan szervezeteknek vagy személyeknek, akik szlovákiai jogi személy cégbírószági bejegyzésére javaslattevői joggal bírnak (10. § 4. bekezdés)
- kereskedelmi társaság vagy szövetkezet szétválása esetén dönt új vállalkozói engedély vagy koncessziós okirat kiadásáról az új társaságok vagy szövetkezetek részére (14. § 3. bekezdés és 15. §)
- a vállalkozók számára igazolja a változások vagy kiegészítő adatok bejelentését (49. § és 56. §)

II. A nemzetiségi kisebbségek nyelvén is lefolytatott aktusok, *amennyiben az írásos beadvány a nemzetiségi kisebbség nyelven készült* (az 1999. évi 184. sz. törvény 2. § 3. bekezdése)

- felszólítja az érintettet a vállalkozói tevékenység bejelentése vagy a koncessziós kérelem kapcsán felmerült hiányosságok megszüntetésére (47. § 6. bekezdés és 51. § 1. bekezdés)
- igazolja a vállalkozói engedély vagy koncessziós okirat visszaadását (10. § 5. bekezdés)
- intézi a vállalkozói tevékenységgel kapcsolatos panaszokat (az 1998. évi 152. sz. törvény)
- segítséget és felvilágosítást nyújt vállalkozói tevékenység folytatásával kapcsolatos kérdésekben (az 1967. évi 71. sz. törvény 3. § 2. bekezdése)

III. Azok az aktusok, amelyekre a nemzetiségi kisebbségek nyelvhasználatáról szóló törvény nem vonatkozik

- *a vállalkozói nyilvántartásból kivonatot készít* (60. § 3. bekezdés) – a kivonat nem közigazgatási eljárás keretében kiadott határozat, ezenkívül közokiratnak számít, ezért a nemzetiségi kisebbségi nyelvek használatáról szóló 1999. 184. számú törvény 2. § 3. bekezdése értelmében ilyen dokumentum a nemzetiségi kisebbségek nyelvén nem adható ki
- *elvégzi a felügyeleti napló hitelesítését* (30. § 6. bekezdés és az SZK BM 1994. évi 133. számú rendelete) a közigazgatási szerv által a hitelesítés során elvégzett műveletek száma és jellege ki zárja a nemzetiségi kisebbségek nyelvhasználatáról szóló 1999. évi 184. sz. törvény alkalmazását

5. A tűzvédelem területe

A nemzetiségi kisebbségek nyelvhasználatáról szóló törvény értelmében az SZK BM Tűzvédelmi Hivatalára, valamint a kerületi és a járási hivatalokra az alábbi feladatok ellátása hárul:

A területi önkormányzatok szintjén nem kerültek kijelölésre a tűzvédelemmel kapcsolatos olyan űrlapok, okiratok és egyéb iratok, melyeknek elkészítésére a településeket általános érvényű tűzvédelmi jogszabály kötelezné.

A járási hivatalok székhelyeként szolgáló 9 város, illetve az a 15 egyéb település, amelyen járási hivatalok kirendeltségei működnek, saját hatáskörében (az SZK Nemzeti Tanácsának a tűzvédelemről szóló 1985. évi 126. sz. törvényének 28. §-a, a továbbiakban csak „törvény”) az alábbi iratokat állítja ki:

1. a törvény 76. § értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyeknek kirótt bírságról rendelkező határozat;
2. az SZK Belügyminisztériuma által kiadott 1996. évi 82. sz. rendelet 8. §-a (a továbbiakban: „rendelet”) értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyek számára kiadott határozat gyűlékony anyagok elégetéséről;
3. a rendelet 27. § 5. bekezdése értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyek számára kiadott határozat arról, hogy a vállalkozó nem köteles mentési tervet készíteni;
4. a törvény 68. § 2. bekezdése értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyek számára kiadott határozat az önkéntes üzemi tűzoltószervezet megszüntetéséről;
5. a törvény 28. § a) pontja kapcsán a komplex ellenőrzésről készített jegyzőkönyv vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyek számára;
6. a törvény 36. § 1a) pontja értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyeknek kiadott határozat adott tárgynak a használatból való kivonásáról;
7. a törvény 36. § 1b), valamint 3. és 4. bekezdése értelmében vállalkozói tevékenységet folytató természetes személyeknek kiadott határozat az üzem bezárásáról/a működés felfüggesztéséről;
8. a szabálysértésekről szóló 1990. évi 372. sz. SZNT-törvény 76. §-a értelmében szabálysértési eljárás megszüntetését elrendelő határozat;
9. a törvény 78. §-a értelmében szabálysértési ügyben hozott határozat;
10. szabálysértési ügyben hozott szankció mellőzését elrendelő határozat – az 1990. évi 372. sz. SZNT-törvény 11. § 3. pontja értelmében;
11. az 1990. évi 372. számú SZNT-törvény 79. § értelmében az eljárási költségekről rendelkező határozat.

A közigazgatási szervek e határozatai esetében alkalmazható az 1999. évi 184. sz. törvény 2. § 4. pontja.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

26.

Iránymutatás az államigazgatási szervek épületeinek nemzetiségi kisebbségi nyelveken történő megjelöléséről.

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának iránymutatása (2000)

[részlet]

Az államigazgatási szervek épületeinek a nemzetiségi kisebbségek nyelvén történő egységes megjelölése érdekében azokon a településeken, melyeket a 20%-nyi kisebbségi lakosságú települések jegyzékének kiadásáról rendelkező 221/1999. évi kormányrendelet melléklete tartalmaz, továbbá a járási és kerületi hivatalok igénye alapján a Belügyminisztérium az alábbi iránymutatást készítette.

A Szlovák Köztársaság kormányának 221/1999. számú rendeletének mellékletében szereplő településeken működő járási hivataloknak, azok állandó kirendeltségeinek és az anyakönyvi hivataloknak az épületét 50x20 cm méretű, téglalap alakú táblával kell megjelölni.

A tábla felülete fehér, rajta a hivatal nemzetiségi kisebbségi nyelvű megnevezése fekete betűvel van feltüntetve. A táblát a hivatal államnyelvű megnevezését tartalmazó tábla alá kell elhelyezni. A hivatal székhelyeként megjelölt település nevét a táblán államnyelven kell feltüntetni. Más írásrendszerekbe (cirill betűs írás) történő átíráskor a Szlovák helyesírás szabályaiban megadott elvek szerint kell eljárni.

A táblákon a közigazgatási szerv megnevezése magyar, ukrán, ruszin és roma nyelven* az alábbi szöveg szerint lesz feltüntetve:

Magyar nyelven:

1. járási hivatalok

OKRESNÝ ÚRAD

v Senci, Dunajskej Strede, Galante, Komárne,
Nových zámkoch, Šali, Rimavskej Sobote
Rožňave

mint

JÁRÁSI HIVATAL

Senec, Dunajská Streda, Galanta,
Komárno, Nové Zámky, Šaľa,
Rimavská Sobota, Rožňava

2. a járási hivatalok állandó kirendeltségei

OKRESNÝ ÚRAD V KOMÁRNE
STÁLE PRACOVISKO
V HURBANOVE

mint

JÁRÁSI HIVATAL KOMÁRNO
KIHELYEZETT RÉSZLEG
HURBANOVO

3. anyakönyvi hivatalok

OKRESNÝ ÚRAD V KOMÁRNE
MATRIČNÝ ÚRAD
V OKOLICNEJ NA OSTRAVE

mint

JÁRÁSI HIVATAL KOMÁRNO
ANYAKÖNYVI HIVATAL
OKOLICNÁ NA OSTROVE

* Fordította Szabó Mihály Gizella. A fordításban csak a magyar nyelvre vonatkozó szövegrészt közöljük.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

27.

**Az információkhoz való szabad hozzáférésről (a közérdekű adatok nyilvánosságáról) szóló
2000. évi 211. számú törvény**

[részlet]

6. §

(5) A külön törvényben meghatározott településeken¹ a kötelezett személy ezeket az információkat nemzetiségi kisebbség nyelven is nyilvánosságra hozza.

Jegyzet

¹ A nemzetiségi kisebbségek nyelvének használatáról szóló 1999. évi 184. számú törvény.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

28.

A középiskolai felvételi eljárásról szóló 1996. évi 145. számú OM-rendeletet módosító 2001. évi 437. számú OM-rendelet

[részlet]

5. §

(1) A felvételi vizsga a szlovák nyelv és irodalom alaptantárgyban és egyéb alaptantárgyakban elért tudásszintnek, a tanulmányi szak vagy szakma elsajátításához szükséges speciális képességeknek, készségeknek vagy tehetségnek a felméréséből, illetve e két részből áll.

(2) A nemzetiségi kisebbségi nyelvet oktatási nyelvként használó iskolák esetében az (1) bekezdés szerinti alaptantárgyak köre a középiskola oktatási nyelvével bővül.

(3) Ha a nemzetiségi kisebbségi nyelvet oktatási nyelvként használó alapiskola tanulója szlovák tannyelvű középiskolába jelentkezik, az alaptantárgyakból felvételi vizsgát az alábbi módon tesz:

a) szlovák nyelv és irodalom alaptantárgyból a látogatott alapiskola tantervében foglalt tananyag terjedelmének megfelelően,

b) más alaptantárgyból olyan nyelven, amilyen nyelven azt az alapiskolában elsajátította, amennyiben a tanuló törvényes képviselője ezt az igényt a középiskolai felvételi jelentkezőlapra jelezte.

(4) Ha szlovák tannyelvű alapiskola tanulója a nemzetiségi kisebbségi nyelvet oktatási nyelvként használó középiskolába jelentkezik, felvételi vizsgát az (1) bekezdés szerint tesz. A további alaptantárgyból olyan nyelven tesz felvételi vizsgát, amilyen nyelven azt az alapiskolában elsajátította, amennyiben a tanuló törvényes képviselője ezt az igényt a középiskolai felvételi jelentkezőlapra jelezte.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

29.

**A Szlovák Köztársaság kormányának 2001. évi 58. számú rendelete
a szlovák–magyar vegyes bizottság javaslatának érvényesítéséhez szükséges
feltételek kialakítására a magyar tannyelvű iskolák részére pedagógusok és
kulturális népművelő szakemberek képzésének biztosítására magyar nyelven,
megfelelő intézményi szint kialakításával a SZK létező felsőoktatási intézményeinek
keretén belül**

A Kormány

A) tudomásul veszi

A. 1. a magyar tannyelvű iskolák részére pedagógusok, valamint kulturális, népművelő szakemberek magyar nyelvű képzésének problémáira tett megoldási javaslatot, amely pedagógusok, kulturális népművelő szakemberek magyar nyelvű képzésére a nyitrai Konstantin Egyetem önálló karának létrehozására irányul;

B) javasolja

a nyitrai Konstantin Egyetemnek

B.1. a nyitrai Konstantin Egyetem önálló karának létrehozását pedagógusok, kulturális, népművelő szakemberek magyar nyelvű képzésére a lehető legrövidebb időn belül;

C) megbízza

az oktatási minisztert,

C.1. hogy szükség szerint nyújtson szakmai segítséget a nyitrai Konstantin Egyetemnek pedagógusok, kulturális, népművelő szakemberek magyar nyelvű képzését szolgáló, a Konstantin Egyetem önálló karának létrehozására irányuló tervezet kidolgozásához,

a pénzügyminisztert,

C.2. hogy az SZK Kormányának tartalékából különítsen el a 2001-es évben az iskolaügy számára 10 millió szlovák koronát e határozat B.1 pontjában megfogalmazott program megvalósításához 30 napon belül a nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusának ezen határozat B.1 pontjának értelmében hozott döntése után.

Megvalósítják: oktatási miniszter
pénzügyminiszter

Tudomásulvételre: Konstantin Egyetem, Nyitra
2001. január 24.

30.

Az állampolgári és emberi jogok biztosáról szóló 2001. évi 564. számú törvény
[részlet]

11. §

(2) Az állampolgári és emberi jogok biztosával való kapcsolattartás során a magánszemélyek anyanyelvüket használhatják. A tolmácsolás költségei az államot terhelik.

www.gramma.sk/index.php?lang=hu&param=nyelvespolitika/nyelvijogok

31.

A nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusának határozatai az önálló kar létesítéséről

A) 2002. július 1.

(01/07/2002-11. számú határozat)

A nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusa jóváhagyja a Közép-európai Tanulmányok Kara létesítésének kiindulási tervezetét azzal, hogy megbízza az egyetem rektorát, hogy a szenátus következő ülésén tegyen jelentést a kiindulási tervezet teljesítéséről az új kar irányultsága szempontjából, főleg az anyagi, technikai, gazdasági, pénzügyi és személyzeti felkészültséget illetően, beleértve a Közép-európai Tanulmányok Karán az új tanulmányi lehetőségeket és tudományos kutatási tevékenységet is. E feltételek teljesítését az egyetem Akadémiai Szenátusa szükségesnek tartja ahhoz, hogy a tervezetet véleményezésre az Akkreditációs Bizottság elé terjessze, és azt követően az egyetem Akadémiai Szenátusában a kar létesítését jóváhagyja.

B) 2002. szeptember 16.

A Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusának ülését vezető alelnöke megállapította, hogy az előző határozatok mindegyikét teljesítették.

A 01/07/2002-11-es számú határozathoz a Közép-európai Tanulmányok Kara kiindulási tervezetéről Daniel Kluvanec rektor írásos jelentést terjesztett elő.

A szenátus elfogadta a rektor jelentését, és egyetértett a rektor intézkedéseivel az új kar létesítésével kapcsolatban.

C) 2003. november 11.

(10/11/2003-2. számú határozat)

a) A nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusa a 131/2002. sz. törvény és későbbi előírások 9. § 1. bek. a) pontja értelmében jóváhagyja a nyitrai Konstantin Egyetem rektorának javaslatát a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának létesítésére, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra székhellyel, kiegészítve a 131/2002. sz. törvény és későbbi előírások 82. § 2. bek. d) pontja értelmében az Akkreditációs Bizottság 2003. október 1–2-án megtartott ülésén hozott 7.4.2.1. sz. határozata által kinyilvánított véleményével.

b) A nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusa javasolja a nyitrai Konstantin Egyetem rektorának a kar alapítólevélének kiadását, és azon személy kijelölését, aki az alapítólevél kiadását követő hat hónapig ellátja a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara akadémiai szervének szükséges terjedelmű hatáskörét.

32.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 2003. évi 465. számú törvénye a komáromi Selye János Egyetem létesítéséről, valamint a felsőoktatásról és egyéb törvények módosításáról szóló 2002. évi 131. számú törvény módosításáról

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa az alábbi törvényt alkotta.

I. fejezet**1. §**

1. Selye J. Egyetem elnevezéssel nyilvános felsőoktatási intézmény¹ létesül.
2. A Selye J. Egyetem egyetemi szintű felsőoktatási intézmény².
3. A Selye J. Egyetem székhelye Komárno (Komárom).
4. A Selye J. Egyetem az alábbi karokkal működik:
  - a) Közgazdaságtudományi Kar,
  - b) Pedagógiai Kar,
  - c) Református Hittudományi Kar.

2. §

A Selye J. Egyetemen az oktatás nyelve a magyar nyelv, a szlovák nyelv és egyéb nyelvek.

II. fejezet

A 2002. évi 209. számú, a 2002. évi 401. számú és a 2003. évi 442. számú törvényekkel módosított 2002. évi 131. számú felsőoktatási törvény az alábbi módon egészül ki: Az 1. melléklet az alábbi kifejezéssel egészül ki: „Selye J. Egyetem”:

III. fejezet

Ez a törvény 2004. január 1-jén lép hatályba.

Rudolf Schuster s. k.
Pavol Hrušovský s. k.
Mikuláš Dzurinda s. k.

(Fordította Szabó Mihály Gizella)

Jegyzetek

1. A felsőoktatásról és egyéb törvények módosításáról szóló 2002. évi 131. számú törvény 5. §, (1) bek.
2. A 2002. évi 131. számú felsőoktatási tv. 2. § (13)–(14) bek.

33.

A nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának alapítólevele

A nyitrai Konstantin Egyetem rektora
Prof. RNDr. Ing. Daniel Kluvanec, CSC.
Iktatószám: R-278/2003

Nyitra, 2003. november 11.

A nyitrai Konstantin Egyetem rektora a 131/2002. sz., a felsőoktatási intézményekről szóló törvény 10. § 4. bek. és 22. § 4. bek. és néhány törvény módosításáról, kiegészítéséről szóló későbbi előírások értelmében (továbbiakban csak a 131/2002. sz. törvény és későbbi előírások) a nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusának beleegyezése alapján a 131/2002. sz. törvény és későbbi előírások 9. § 1. bek. a) pontja értelmében (a nyitrai Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusának 2003. november 10-i 10/11/2003-2. sz. határozata) és az Akkreditációs Bizottság előzetes véleményezése alapján a 131/2002. sz. törvény és későbbi előírások 82. § 2. bek. d) pontja értelmében (az Akkreditációs Bizottság 2003. október 1–2-án tartott ülésének 7.4.2.1 határozata)

megalapítja

a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karát,
melynek székhelye Tr. A. Hlinku č. 1, 949 74 Nitra.

A megalapítás időpontja: 2003. november 11.

A nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának **tanulmányi programjai:**

Baccalaureátusi tanulmányi program:

– hungarológia

Magiszteri tanulmányi programok:

– az alapiskola alsó tagozatos tanítóképzésére a magyar tannyelvű iskolák részére

– közismereti tantárgyak tanárképzésére

(a rektor aláírása)

II. EGYÉB DOKUMENTUMOK

34.

A csehszlovákiai magyarok memoranduma, 1988

A Csehszlovák Köztársaság megalakulásának 70. évfordulója és a nemzetiségi alkotmánytörvény elfogadásának 20. évfordulója szolgáltatja az alkalmat, hogy az ország vezetői és a széles nyilvánosság elé tárjuk a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség problémáit saját jövőnkéről alkotott elképzeléseinket.

Az első világháborút lezáró párizsi békerendszer által létrehozott Csehszlovák Köztársaság területén egymillió magyar került kisebbségi sorba szakadt el az egységes magyar etnikumtól és az egyetemes magyar kultúrától. Az új államnak a korabeli európai viszonyokhoz mérten kétségtelenül fejlett polgári demokratikus hatalmi struktúrájában a magyar kisebbség nem kapott helyet. Igaz volt saját politikai szervezete és érdekvédelme autonóm társadalmi életet élhetett a kétnyelvűség alapján nyelvtörvény szabályozta a magyar nyelv széleskörű használatát ráadásul az egyházak és a magánvagyon növelte autonóm cselekvési lehetőségeit. Az állampolitika azonban nem váltotta be a kisebbségeknek tett ígéreteit. A térségben kialakult politikai változások az agresszív német politika végül is a köztársaság széteséséhez vezetett.

A második világháború után az újjáalakult Csehszlovák Köztársaság vezetői a múlt tapasztalatait leszűrve a tiszta nemzetállam létrehozásában látták az ország biztonságának zálogát. A kollektív bűnösség elve szerint a köztársaság demokratikus hagyományainak homlokegyenest ellentmondva rendkívül durva eszközökkel kívántak megszabadulni mintegy 4 milliónyi nemzetiségi lakostól. Függetlenül attól hogy ártatlanokról vagy kollaboránsokról volt-e szó a csehszlovákiai magyarok közet egyharmadát áttelepítéssel és kitelepítéssel lakásának illetve állandó lakhelyének elhagyására kényszerítették.

A jogfosztottság éveit követően lényeges javulás következett be a magyar kisebbség életében. A kialakult nemzetiségi politika azonban nem kötődött az 1918–1938 közötti demokratikus politikai elvekhez. Célja az volt hogy a magyar lakosságot újra bekapcsolja az ország gazdasági életébe. Ebben az időszakban a nemzeti kisebbségi kérdés elvi megközelítése elmaradt. Ennek ilyen szempontú felelős vizsgálatára csak 20 év múlva 1968-ban került sor. Azonban az önrendelkezési jogot is felvető előkészületi szakasz után az elfogadott alkotmánytörvénybe nem kerültek be a nemzeti kisebbség kollektív jogait szavatoló fontos cikkelyek és az elmúlt 20 év alatt sem került sor az alkotmánytörvény által előírt végrehajtó törvények megalkotására.

Ebben az időszakban páratlanul módon elhatalmasodott felettünk a nemzetállam totalitarizmusa és bár ez a többségi nemzetek organikus fejlődését is lefékezte a nemzeti kisebbséget egyenesen a bomlás útjára sodorta. A hetvenes évek közepétől egyértelművé vált – és ezt a kormányzat egyik lényeges kisebbségpolitikai elvévé is tette – hogy csak nemzeti tudatunk és kultúránk részleges illetve teljes feladásával lehetünk úgymond „teljesértékű polgárai” az államnak. Az „érvényesülés” érdekében szorgalmazott „szlovák nyelv elsajátítása” – olyan körülmények között amikor az anyanyelvi oktatás megkérdőjeleződik illetve elmarad – óhatatlanul a nyelvi kultúra degradálásához a nemzeti identitástudat elsoványodásához vezet.

Visszatekintve az elmúlt 70 évre megállapítható hogy a csehszlovák állami politika eltekintve annak néhány képviselőjétől a magyar kisebbséget a köztársaságon belül mindig ideiglenes jelen-séggként kezelte. Nem nyújtott számára történelmi perspektívát épp ellenkezőleg kitelepítése asszi-milálása nemzeti azonosságtudatától való megfosztása által szüntelen kísérleteket tett megszünte-tésére. Létét és kultúráját soha nem tekintette a köztársaság olyan alkotórészének mely a maga sa-játos értékeivel gazdagíthatta volna közös országunkat. A vele szemben tanúsított magatartása nem a komoly korrekt partneri viszony kialakítására hanem a bizalmatlanságra a minimális enged-mények elvére illetve rögtönzött megoldásokra épült.

1. Az elmúlt 20 évben a magyar kisebbség hivatalos intézményrendszere visszafejlődött:

- 1971-ben a kormány átszervezésekor megszűnt a tárca nélküli miniszter státusza akinek fel-adata a nemzetiségi ügyek intézése volt;
- megszűnt a Szlovák Nemzeti Tanács Nemzetiségi Szakbizottsága;
- 1988 május 19-én megszüntették a Szlovák Kormány Nemzetiségi Tanácsát amelyet a ma-gyar kisebbség soraiból jött tiltakozásra állítottak vissza;
- ugyanez a kormányhatározat megszüntette a Kormányhivatal Nemzetiségi Titkárságát amely nélkül a Nemzetiségi Tanács működésképtelen ezt máig nem állították vissza;
- a helyhatósági és a képviselőválasztások alkalmával az elmúlt húsz évben a magyar kisebb-ségnek nem volt módja beleszólni még a jelölésbe sem;
- az 1968. októberében megcsontítottan elfogadott nemzetiségi alkotmánytörvény szerény el-vei nem lettek törvények útján megvalósítva.

2. Társadalmi szervezkedésünk korlátai ugyan hasonlóak a többségi nemzetek társadalmi szervez-kedésének útjában álló akadályokhoz azonban:

- a magyar kisebbségnek csupán egyetlen ilyen lehetőség áll rendelkezésére a Csemadok mely 1971 és 1987 között ki volt zárva a Nemzeti Frontból a legális politikai élet egyetlen lehetséges területéről;
- a magyar kisebbség számára létkérdés az egyéni illetve társadalmi csoportok közötti kapcso-latok ápolása az anyaországgal ezt azonban az adminisztratív akadályok erősen korlátozzák;
- a magyar kisebbség önszerveződésének jelei a hivatalos szervek gyanakvását és ellenállását váltják ki.

3. A magyar kisebbség gazdasági életében nem érvényesülhetnek az egyéni kezdeményezések:

- a magyar kisebbség által lakott területekről a legnagyobb az elvándorlás;
- és a kevés munkalehetőség miatt nagymértékű az ingázás;
- az elmúlt húsz évben csökkent a mezőgazdaságban foglalkoztatott magyarok aránya ám en-nek megfelelően nem növekedett a saját lakóterületén dolgozó magyar ipari munkásság létszáma sem a terciális szférában foglalkoztatottak száma; a jelentős szlovák szakmai és vezetői réteg letelepedésével járó iparosítás pedig a magyarság államilag szervezett asszimilálását segíti elő;
- a jelenlegi centralizált gazdasági rendszer a túlnyomórészt szlovák vezetői réteg a társadal-mi szervezetek és a szakszervezeti keretek nem teszik lehetővé a szlovákiai magyar munkásság számára az ipari szakmai kultúra kiművelését illetve a magyar munkásság társadalmi erőként va-ló megnyilvánulását.

4. Az 1960-ban végrehajtott közigazgatási-területi elrendezés a magyar etnikai egység megbontá-sát szolgálta:

– olyan járásokat hoztak létre a déli területen melyekben (két járás kivételével) a magyarság kisebbségbe került és az új járási rendszer csökkentette illetve felszámolta a helyi önkormányzati szervek viszonylagos önállóságát;

– az 1970-es években megszűnésre ítélték a nem központinak nyilvánított az urbanizációs körzeteken kívül eső településeket (itt él a magyar kisebbségnek kb. a fele); ezekben a községekben építkezési és fejlesztési tilalmat rendeltek el és a fejlesztési tilalmat csak 1986-ban oldották fel részlegesen;

– a magyar etnikum területén fekvő városok történelmi részeit melyekben szinte kizárólag őslakos magyarok éltek városrendezési ürüggyel zömmel lebontották;

– az épülő bős–nagyamarosi vízlépcső a csehszlovákiai szakaszon 58, szinte kizárólag magyarok által lakott településen fogja negatívan befolyásolni az életkörülményeket. Ezekben a községekben több mint százezer magyar lakik.

5. A legszembetűnőbb a visszafejlődés az iskolaügyben és a kultúrában:

– az 1970-es évek derekán elkezdett iskolakörzetesítés súlyosan érintette a magyar iskolahálózatot ennek kapcsán több mint kétszáz magyar tanítási nyelvű iskolát szüntettek meg (ez az 1950-ben megnyitott magyar iskoláknak csaknem a 40%-a);

– csaknem teljesen felszámolták az anyanyelven történő pedagógusképzést;

– magyar érettségivel nem lehet külföldön (még Magyarországon sem) tanulni;

– a többségi nemzetek iskoláihoz képest kevésbé fejlesztették a magyar iskolák anyagi ellátottságát ezért jelentősen elmaradnak mind a kor színvonalától mind a szlovák iskoláktól;

– az 1970-es évek közepétől többször megkísérelték felszámolni a magyar nyelvű oktatást (1978, 1984, 1988) amely csupán a magyar kisebbség ellenállása miatt nem járt sikerrel;

– a magyar iskolákra nehezedő nyomás miatt a magyar kisebbségnek a legrosszabb egész Csehszlovákiában a műveltségi szerkezete;

– a magyar iskolákban nem oktatják sem a magyar történelmet sem a magyar művelődéstörténetet;

– 1982-ben megszüntették a Népművelési Intézet nemzetiiségi osztályát;

– a Magyar Területi Színház kivételével a magyar előadóművészet művelői kizárólag az amatőr mozgalomban működhetnek;

– a magyar művelődésnek tudománynak művészetnek muzeológiának stb. nincs egyetlen hivatalos intézménye sem. Társadalmi kezdeményezésekből alig független alapítványokból pedig nem lehet ilyen tevékenységet folytatni;

– hivatali és gazdasági korlátozások akadályozzák a magyar kisebbség kulturális kapcsolatát anyanemzetével és az egyetemes magyar kultúrával.

6. Az anyanyelv használatában az a legsérelmesebb hogy:

– nem vagy csak korlátozottan lehet magyarul használni a történelmi földrajzi és helységneveket;

– nem vagy csak korlátozottan lehet használni magyar írásmód szerint a történelmi család- és személyneveket.

7. A magyar népesség fejlődése az utóbbi időben erősen lefékeződött:

– a magyarság természetes szaporulata 1970 és 1980 között a maga 1,34%-óval messze elmarad a szlovákiai 9,9%-os szaporulattól;

– a Központi Statisztikai Hivatal jelentése alapján az 1980-óan tartott népszámlálás után kiderült hogy az 1970 és 1980 közötti időszakban a magyar kisebbség előrejelzett természetes szaporulatának 80%-a esett az asszimiláció áldozatául.

Tanulva a történelem tragikus eseményeiből szem előtt tartva azt a tényt hogy Csehszlovákiában a nemzeti-nemzetiségi problémák orvoslása nélkül harmonikus és demokratikus fejlődés elképzelhetetlen; épp ellenkezőleg a kérdés elvi és gyakorlati tisztázása nélkül az autokratikus hatalmi és kormányzási formák továbbélésének veszélye kísért; tartva attól hogy az elmúlt 70 illetve 20 év folyamán felgyülemlett megoldatlan kérdések a jövőben veszélyes konfliktusforrássá válhatnak felelősségünk tudatában alkotmányos jogainkkal élve

Követeljük

I.

1. Az elmúlt 70, de különösen az elmúlt 20 év nemzeti kisebbségi politikájának felülvizsgálását.
2. A többségi nemzetek és a magyar kisebbség közötti viszony demokratikus szellemben való átértékelését.
3. A magyar és a többi kisebbség alkotmányos jogainak újrafogalmazását a demokrácia a pluralizmus az öngazgatás és a társadalmi autonómia elvei alapján.
4. A nemzeti kisebbségekkel szembeni politika elvi alapjainak újrafogalmazását:
  - az állampolgári és a kollektív nemzeti kisebbségi jogok szétválasztását;
  - a nyelvhasználat nyelvtörvény útján való szabályozását az egyenjogúság elve alapján.
5. A nemzeti kisebbségek saját ügyeikben mint az iskolaügy kultúra tudományos élet alapítványok egyesületek stb. kizárólag maguk dönthessenek az ehhez szükséges képviseleti rendszer kiépítése útján.
6. Az elnemetlenítés elvi tiltása nem elégséges törvények tiltsák a szervezett asszimilációt.

II.

1. Legyen törvény a népszavazásról.
2. Legyen új demokratikus egyesülési és társulási törvény.
3. Országos mérethez váljék gyakorlattá a közigazgatási autonómia a községek és nagyobb közigazgatási egységek maguk dönthessenek saját ügyeikben. A nemzeti kisebbségek saját független jelölteket indíthassanak a helyhatósági valamint képviselőválasztásokon.
4. Törvény biztosítsa hogy a képviseleti szervezetben nemzetiségi ügyek esetén a kisebbség képviselői ne legyenek leszavazhatók (a majorizáció tiltásának elve).
5. A közigazgatási egységek kijelölésénél vegyék figyelembe az etnikai határokat.

III.

1. A készülő új alkotmány tartalmazza a nemzetközi egyezségokmányokat főleg a politikai és a polgárjogokról valamint a hátrányos megkülönböztetés minden formáját tiltó egyezségokmány elveit.
2. A szövetségi alkotmányban különálló fejezet foglalkozzék a nemzeti kisebbségek jogaival és ez konkrétan rendelkezék a nemzeti kisebbségek autonóm jogairól és egyenrangúságáról.
3. Az új alkotmány ismerje el a nemzeti kisebbségek jogát a nemzeti integritásra egyetemes nemzeti kultúrájukkal való kapcsolatra.
4. Az új alkotmány előkészítésében vegyenek részt a nemzeti kisebbségek képviselői.
5. Mivel a nemzeti kisebbségeknek nincsenek törvényes választott saját jelölésű független képviselői ezért az új alkotmány előkészítésében résztvevő képviselőket társadalmi vitában jelölhesék ki.

A felsorolt nemzetiségi problémák korántsem merítik ki teljesen az élő valóság valamennyi vonatkozását követeléseink keretjellegeük társadalmi nyilvánosságát nyit vitát sürgetnek.

A nemzetiségi kérdést nem lehet elkülöníteni az egész társadalmat meghatározó folyamatoktól. Ezért meggyőződésünk hogy a monolitikus uralom megszüntetése és a demokrácia kiépülése a nemzetiség helyzetét is javítja. Jelenleg a csehszlovákiai társadalmat a hatalmi túlkonzentráció és a társadalmi ellenőrzés hiánya jellemzi. Csak az alulról építkező társadalom demokratikus választásokon alapuló képviselői rendszer a társadalmi és politikai intézményrendszer mélyreható átalakítása útján biztosítható a társadalmi és egyéni szabadságjogok érvényesülése.

Meggyőződésünk hogy az előrehaladott európai gazdasági kulturális és szellemi egyesülési folyamat nem kerülheti el Közép-Európát sem a nemzeti elzárkózásra való törekvés lemaradást társadalmi és gazdasági válságot eredményez. A nemzeti elzárkózás politikája nemcsak a nemzeti érdekek ellenében hat nemcsak az adott nemzetet illetve nemzeti kisebbségeket sodorja válságba hanem a térség egészének felzárkózását is megakadályozza.

Meggyőződésünk hogy problémáink feltárása érdekeink és céljaink világos és őszinte megfogalmazása elindítója lehet a korrekt partneri viszony kialakításának hozzájárulhat országunk demokratikus átalakulásához és ezzel az európai együttműködéshez is.

Pozsony 1988. október 20.

Aláírással igazolom hogy a Csehszlovákiai magyarok MEMORANDUMA 1988 c. dokumentummal egyetértek és javasolom megküldeni a CSSZSZK Szövetségi Kormányának és a CSSZSZK Szövetségi Nemzetgyűlésének:

Adamek Gábor gépész, Adamek Rozália háztartásbeli, Ág Tibor népművelő, Ág Tiborné tanítónő, Bajnok Éva munkás, Dr. Bajnok István orvos, Bajnok Istvánné gyógytornász, Bakulár Zoltán mérnök, Balla Kálmán szerkesztő, Balkó Gábor technikus, Balogh Ádám munkás, Balogh István mérnök, Balogh Júlia agronómus, Balogh Péter technikus, Balogh Péterné hivatalnok, B. Andrejkovics Anna hivatalnok, Bankó Veronika hivatalnok, Banykó György biológus, Barak László költő, népművelő, Barak László technikus, Bartakovics István kandidátus, mérnök, Bartal Alajos anyagbeszerző, Bartal Éva tanítónő, Bartal Péter művezető, Bartal Zsuzsa óvónő, Batkó János technikus, Beke Katalin előadó, Bekő László munkás, Benkő Antal népművelő, Bereck József író, újságíró, Bettess István szerkesztő, Bittera Mária titkárnő, Bóna Nándor tanító, Bóna Nándorné tanítónő, Borka Renáta óvónő, Both László mérnök, Bott Irén hivatalnok, Bödök Zsigmond csillagász, Buday Mária tanítónő, Bugár György technikus, Czére Erzsébet népművelő, Czére Lajos technikus, Cziba Sándor szakmunkás, Czibor Ferenc diák, Csanaky Eleonóra szerkesztő, Csémi Csabáné postai alkalmazott, Csémy János tervező, Csenger Sándor mérnök, Csengerné H. Éva titkárnő, Csepi Mihály Csemadok-elnök, Csepi Zsuzsa népművelő, Cséplő Gábor mérnök, Cséplő László nyugdíjas, Csintalan András munkás, Csintalan Elek iskolaigazgató, Csintalan István raktáros, Csintalan László technikus, Csintalan Szilvia óvónő, Csintalan Tamás munkás, Csintalan Zsuzsa könyvelő, Csóka Gáspár munkás, Décsi Eszter nyugdíjas, Decsi Katalin hivatalnok, Dékány Éva tanítónő, Dékány György mérnök, Dénes György író, Dominik Arnold festő, Domonkos Dezső tanító, Duna Éva szakácsnő, Duray Miklós geológus, Elek Ilona óvónő, Elek József szakmunkás, Farkas Gáspár technikus, Farkas Veronika művészettörténész, Farnbauer Béla tanár, Fazekas Sándor népművelő, Fehér István tanár, Feherváry Lenke hivatalnok, Fekete Ferenc hivatalnok, Fekete György munkás, Gál Emese gyakornok, Gál József nyugdíjas, Gál Livia nevelőnő, Gál Margit hivatalnok, Gál Rozália nyugdíjas, Gál Sándor költő, Gál Sándor tervező, Gáspár Tibor tanár, Gergely Etelka nyugdíjas, Grendel Lajos író, szerkesztő, Gyetvai Zoltán munkás, György Róbert diák, Gyurovszky László mérnök, Héder Edit laboráns, Héder Ferenc technikus,

ifj. Héder Ferenc technikus, Hencz Ervin tanító, Hizsnyai Zoltán költő, Hodossy Gyula betegápoló, Holocsy Vilma tanítónő, Horváth Tamás technikus, Horváth Vera laboráns, Horváth Zoltán mérnök, Hrapka Tibor fotográfus, Hunčík Péter orvos, Huszár László népművelő, Izsák József munkás, Jalsovszky József sofőr, Jalsovszky Ottó szakmunkás, Jalsovszky Péter festő, Jalsovszky Tibor sofőr, Jalsovszky Vilmos pincér, Janiga József festő, pedagógus, Janiga Józsefné tanítónő, Jankó Zoltán mérnök, Jarábik Gabriella óvónő, Jarábik Imre népművelő, Jókai Tibor diák, Juhász R. József költő, Karász István technikus, Katona Ildikó hivatalnok, Katona Lászlóné hivatalnok, Keszegh Béla tanító, Keszeg István mérnök, Keszeg Júlia hivatalnok, Keszegh Katalin tanítónő, Keszegh Pál nyugdíjas, Keszegh Pálné nyugdíjas, Keszegh Rezső technikus, Kiss Ágnes színész, Kiss Klaudia mérnök, Kiss Márta hivatalnok, Kiss Mihály tervező, Kissné Gál Irén technikus, Kmeczkó Mihály dramaturg, Kmeczkóné Farkas Eta tanítónő, Kocsis Aranka szerkesztő, Koncsol László író, Konkoly Cecília népművelő, Korber Alica nevelőnő, Kosztolányi Gáspár nyugdíjas, Kovács Béla munkás, Kovács László tanár, Kovács Lászlóné tanítónő, Kozáry Gyula szabó, Kövér István technikus, Kucsora Ibolya öltöztetőnő, Kulcsár Ferenc író, szerkesztő, Lalák Katalin technikus, Lancz József tanító, Lehoczky László állatgondozó, Lelkes István nyugdíjas, Fábik Adrienn mérnök, Lőrinci József népművelő, Lucza Imre gazdasági vezető, Lucza Sára óvónő, Lukács Gertrúd hivatalnok, Makki Márta népművelő, Marczell Béla néprajzkutató, Méhes Vilmos tervező, Menyhár László szakmunkás, Menyhár Mária technikus, Mészáros Károly író, Mikolai Vince mérnök, Mikulsi Ferenc munkás, Molnár István mérnök, Molnár István tanító, Molnár Katalin hivatalnok, Móricz Attila mérnök, id. Mórocz Dezső nyugdíjas, dr. Nagy Ákos orvos, Nagy Ákosné kult. dolgozó, Nagy Dezső munkás, Nagy Gábor technikus, Nagy Géza állattenyésztő, Nagy Gyula munkás, Nagy Katalin munkás, özv. Nagy Sándorné nyugdíjas, Nagy Teréz nyugdíjas, Nagyvendégi Éva újságíró, Nagy Zoltán technikus, Németh Júlia nyugdíjas, Oláh György tanár, Oláhné Pankovics Márta tanítónő, Orosz Jenő mérnök, Orosz Sarolta mérnök, Papp Ernő agronómus, Papp Ernő nyugdíjas, Pécsi István tanácselnök, Rácz Lajos tanár, Rácz Lajosné tanítónő, Rajzák Adrienne tanítónő, Dr. Rajzák Edit orvos, Dr. Rajzák László orvos, Dr. Rajzák Lászlóné háziasszony, Ravasz Sándor munkás, Rezдовics (?) művezető, Rigó Endre tanár, Rigó Mária óvónő, Sándor Eleonóra muzeológus, Sándor János dolgozó, Sebestyén Béla szakmunkás, Sebestyén Béláné postás, Sebők Éva háziasszony, Sidó Ágnes agronómus, Sidó Etelka tanítónő, Sidó Szilveszter állatorvos, Soóky Irma tisztviselő, Soóky Júlia ápolónő, Soóky László író, Stefankovics Katalin fogtechnikus, Szabó Béla technikus, Szabó Erika hivatalnok, Szabó Ernő technikus, Szabó Ferenc agronómus, Szabó József sofőr, Szabó Lívia diák, Szabó Mária könyvelő, Szabó Zoltán technikus, Szalai Mihály üzletkötő, Szalay Szilvia tanítónő, Száraz Nándor nyugdíjas, Szénási Lajos asztalos, Szénássy Zoltán tanár, Szénássyné Csekes Edit lektor, Szép Zsigmond agronómus, Szerda Ferenc diszpécser, Szigeth Lajos sofőr, Szigeti Aranka munkás, Szigeti Erzsébet munkás, Szigeti János szakelőadó, Szigeti László szerkesztő, Sztrecsko Rudolf propagandista, Szuh István szakmunkás, Szűcs Sándor művezető, Szűcs Jenő fotográfus, Szvaendek László technikus, Takács Béla technikus, Takács Péter mérnök, Tóth Balázné népművelő, Dr. Tóth Ervin orvos, Tóth Iлона hivatalnok, Tóth Károly szerkesztő, Török Ágota agronómus, Török Tihamér állatorvos, Truglyné dr. Gergely Katalin tanár, Turczel Lajos egyetemi docens, Dr. Varga Béla orvos, Varga Erika festő, Varga István munkás, Varga Márta szakácsnő, Varga Tibor népművelő, Varjú Zoltánné geológus, Varjú Zsuzsa hivatalnok, Vass Béla géplakatos, Vermes István munkás, Veszelovszky Alajosné tanítónő, Világi Oszkár jogász, Vrábel Edit tanítónő, Vrábel Sándor tanító, Wenik Éva tanfelügyelő, Weszelovszky Gábor okl. vegyész, Dr. Vadkerty Katalin történész, Zsigmond Tibor történész, Zirig Árpád tanító.

35.

A „harminchármas” dokumentuma

A II. világháború után a CSKP nemzetiségi politikájának eredményeként fokozatosan kialakult egy sajátos nemzetiségi intézményrendszer.

Az ötvenes években az oktatásügy, a népművelés és a hírközlés szervei jöttek létre.

A hatvanas években a struktúra tovább épült, kiegészült a kultúra intézményeivel – könyvtárak, színház, szakiskolák –, emellett erős hangsúlyt kapott a nemzeti kisebbség létének politikai és jogi értelmezése.

E törekvésnek legmagasabb szintű realitása az 1968/144-es, a nemzetiségek helyzetét meghatározó alkotmányjogi törvény.

E törvény alapján számos nemzetiségi intézmény jött létre, amelyek a maguk idejében mintaként megoldásként szolgáltak Közép-Kelet-Európában.

Sajnos, a hetvenes években a nemzetiségi intézményrendszer fejlődése lelassult, megállt, és máig is stagnál.

Számunkra érthetetlen okoknál fogva megszűnt:

- Szlovák Nemzeti Tanács Nemzetiségi Szakbizottsága, illetve összevonták a nemzeti bizottságokkal foglalkozó szakbizottsággal.

- A szlovák kormány tárca nélküli miniszteri funkciója, amely a nemzetiségi ügyeket volt hivatva ellátni.

- Léépítették az oktatásügyi minisztérium nemzetiségi osztályát.

- Egy minisztériumot kivéve, leépítették a nemzetiségi miniszterhelyetteseket.

- 1981-ben megszűnt a Népművelési Intézet nemzetiségi osztálya.

- 1988. május 19-én a 132-es kormányhatározat értelmében megszüntették a szlovák kormány nemzetiségi tanácsát, amelyet rövid idő múltán bizonyos megfontolások nyomán visszaállítottak.

- Ugyanez a kormányhatározat megszüntette, illetve leépítette a kormány hivatalának nemzetiségi titkárságát, ez az intézmény ezáltal mai szintjén és hatáskörével egy sajnálatos kirakathivattal lett.

Az itt felsorolt intézményeket a tapasztalat és a szükséglet hozta létre, megszüntetésük, illetve leépítésük véleményünk szerint a nemzetiségi kérdés felelőtlen lebecsülésének bizonyítéka.

Ezért javasoljuk és szükségesnek tartjuk a hetvenes és nyolcvanas években – a nemzetiség képviselőinek megkérdezése nélkül – megszüntetett nemzetiségi intézmények ügyének felülvizsgálatát, illetve visszaállítását.

Szeretnénk felhívni a párt és az állam vezetőinek figyelmét arra a tényre, hogy az 1968 októberében elfogadott Nemzetiségi Alkotmánytörvény szellemében nem alkották meg azokat a végrehajtási törvényeket, amelyek az államigazgatási és népképviselői szervek országos, kerületi, járási és helyi szintjein kötelező érvénnyel szabályozták volna az általános joggyakorlatot, ezen belül a nyelvhasználat módjait.

Ennek kapcsán az elodázott és megoldatlan kérdések sorában égetőnek tartjuk a magyar nemzeti kisebbség nyelvhasználatának problémakörét.

Nyelvhasználat

A magyar nemzeti kisebbség lakta területen az elmúlt húsz év folyamán nem jelent meg arra vonatkozó végrehajtási törvény. A hivatalos nyelvhasználat terjedelmét és feltételeit eddig semmiféle jogi norma nem szabályozta. Ennek következtében 1948 óta megoldatlan:

- a helységnevek magyar nyelven való hivatalos használata;

– az utcák és közterületek kétnyelvű jelölése a magyar nemzeti kisebbségek lakta területeken. Vannak vegyes lakosságú járások, ahol a kétnyelvűség elvét igyekeznek megtartani, más járásokban ezt az elvet nem respektálják, elhanyagolják, illetve csupán a látszat kedvéért cselekszenek az illetékesek;

– a nemzetiségileg vegyes lakosságú területek munkahelyi nyelvhasználata;

– a gazdasági és kereskedelmi szervezetek, szövetkezetek, intézmények kétnyelvű megjelölése;

– a földrajz- és történelemtankönyvek kétnyelvű név- és megjelölés használata;

– a többségükben magyarok lakta, illetve vegyes lakosságú területeken a nemzeti bizottságok szerveinek nyelvhasználata. A magyar nyelvű beadványokat és panaszokat az államigazgatás szervei szinte teljesen szlovák nyelven intézik, köztük még a nyugdíjakról szóló határozatokat is;

– a Polgári perrendtartás és Büntető perrendtartás szükség szerinti kétnyelvűsége. Elvben ugyan lehetséges, hogy a bíróság előtt a felek anyanyelvüket használhassák, a gyakorlat azonban ezzel ellentétben áll. Ugyanez vonatkozik a bírósági jegyzőkönyvek vezetésére is;

– a sajtó, a könyvkiadás, a televízió, a rádió jogilag szabályozott kétnyelvűsége.

Javasoljuk a párt és az állam illetékes felelős szerveinek e széles és érzékeny problémakör felülvizsgálását és minősítését.

Javasoljuk a nemzeti kisebbség nyelvhasználatának jogi rendezését: nyelvtörvény kidolgozását.

Javasoljuk, hogy e nyelvtörvény deklarálja a nemzeti kisebbségek nyelveinek egyenjogúságát:

– az anyanyelv védelmét

– a kétnyelvűség elvét

– tartalmazza (részletezze) a nemzeti kisebbség nyelvhasználatának gyakorlatát s annak területeit.

A továbbiakban szeretnénk felhívni a párt- és az állami szervek figyelmét a nemzeti kisebbségünk létét meghatározó területekre, az itt mutatkozó gondokra és problémákra.

Demográfia

Az 1950-es népszámlálás idején 750 ezer személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek, elgondolkodtató, hogy ezt a szintet még az 1980-as népszámlálás idején (586 ezer) sem érte el a Csehszlovákiában élő magyar nemzeti kisebbség.

Ugyanezen idő alatt a szlovákság létszáma két és félszeresére nőtt, a cseh nemzeté pedig majd a felével nagyobbodott meg.

1970 és 1980 között a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség természetes szaporulata 1,7 százalék volt, ezzel szemben ugyanebben az időben az össz-szlovákiai szaporulat 9,9 százalék.

Az 1968. évi nemzetiségi alkotmánytörvény tiltja ugyan az erőszakos elnemzetlenítés minden formáját, ennek ellenére a magyar nemzeti kisebbség lélekszáma alig gyarapodik, számaránya fokozatosan csökken. Létszámának alakulása aggasztó.

A magyar nemzeti kisebbség által lakott területekről a legnagyobb az elvándorlás. A jelentős méretű ipartelepítés mellett a magyarság lakta területekről nagyméretű a migráció. Az 1986-ig érvényben lévő településpolitika – a nem központinak, az urbanizációs körzeteken kívül eső településnek nyilvánított falvak – 124, magyarok lakta kistelepülést fosztott meg társadalmi szerepétől, illetve ítelt pusztulásra.

A szociálpolitika és a nemzetiségi politika összefüggéseiről és egymásra hatásáról a mai napig nincs hiteles képünk. A magyar nemzetiségi etnikum kisvárosai fejlesztésének, városrendezésének koncepcióját a nemzeti kisebbség közvéleményének nincs módja minősíteni és befolyásolni. Az urbanizálás dühének és megalomániájának a kisvárosok jelentős értékei esnek áldozatul.

Javasoljuk és szükségesnek tartjuk, a magyar nemzeti kisebbség szakembereinek bevonásával felmérést készíteni a Szlovákiában élő magyar etnikum demográfiai, szociális és urbanisztikai lét-feltételeiről. A kor szintjén álló nemzetiségi politika – véleményünk szerint – nem nélkülözheti az emberi lét elemi feltételeinek hiteles és megbízható ismeretét.

Oktatásügy

A nemzetiségi lét legérzékenyebb pontja az iskola. A csehszlovák oktatáspolitikája jelentős figyelmet szentel a magyar nemzeti kisebbség iskolahálózata építésének és fejlesztésének. A társadalmi gondosság és gondoskodás ugyanakkor nem egyenlő szintű: vannak iskolák, amelyek oktatási feltételei és ellátottsága az ország legjobb iskoláinak színvonalán vannak. Emellett jellemző a zsúfoltság, a váltakozó tanítás, s az iskolához méltatlan viszonyok is.

A fejlődés értékei kétségtelenek, ugyanakkor az elmúlt két évtizedben olyan negatív tendenciák erősödtek fel a magyar tanítási nyelvű iskolák hálózatában, amelyek megrázkéntek.

1970/71 és 1987 között a Szlovákiában létező 494 magyar tanítási nyelvű alapiskola közül 246 szűnt meg, azaz: 49,8 százalék. Megszűnt az osztályok 30,1 százaléka, és 27,9 százalékkal lett kevesebb a tanulók száma a magyar iskolákban.

Ez az 1950-ben megnyitott magyar tanítási nyelvű iskolák 40 százaléka.

Megdöbbenő tény: ha ez a tendencia folytatódik, húsz év sem kell hozzá, s megszűnik a csehszlovákiai magyar iskolaügy.

Keressük a veszteség okait:

- Nyilván közrejátszott az egész ország iskolarendszerét érintő körzetesítés, amely, ha az oktatás feltételeinek a javításában hozott is eredményt, a nemzetiségi iskolahálózatban a veszteséglistát gyarapította.

- Az utóbbi két évtizedben bizonyíthatóan megnyilvánult a nemzeti kisebbségek helyzetének felszínes, sematikus megítélése és lebecsülése; az anyanyelv társadalmi, valamint az iskolai oktatásban betöltött szerepének leértékelése és lebecsülése.

- A nemzetiségi oktatásügyben a „rólunk nélkülünk” gyakorlata érvényesült: az elmúlt közel két évtizedben nem volt arra példa, hogy az iskolaügyi szervek a magyar nemzeti kisebbség széles nyilvánosságához fordultak volna iskolaügyüket érintő alapvető kérdésekben. Volt „véleménymondás”, kiprovokált névtelen tiltakozások és kikényszerített állásfoglalás formájában, amikor az iskolaügyi szervek kész helyzetek elé állították a magyar pedagógusokat és zülöket – 1978, 1979, 1984-ben a természettudományok tantárgyainak szlovák nyelvű oktatása ügyében. Ezek az esetek klasszikus példái voltak a „rólunk nélkülünk” politika gyakorlatának.

- Léteznek máig élő tervek és elképzelések, amelyek a magyar iskolába járó gyerekek szlovák nyelvtudását a magyar iskolák reál tantárgyainak szlovák nyelven történő tanításában látják biztosítottak.

Ez a gyakorlat a magyar iskolák tudatos elsorvasztását jelentené.

Az itt élő magyarok természetes érdeke, hogy értsék és beszéljék a többség nyelvét.

Tapasztalt pedagógusok, a pedagógia szakértőinek véleménye szerint a magyar iskolákban folyó szlovák nyelv tanításának módszerei és gyakorlata elavult. A kétnyelvűség, illetve a szlovák nyelv tanításának kulcsát mi az európai szintű korszerű nyelvoktatás módszerében látjuk és javasoljuk (audiovizuális program, hangfelvételek, videokazettás nyelvleckék).

- Ismeretes: nem kielégítő a helyzet a főiskolai oktatás terén sem, a magyar származású főiskolások számaránya távolról sem megfelelő. Tekintettel arra, hogy a felvételi vizsgákon a szociális, nyelvi, érzelmi gátlások sora hat, helyesnek tartanánk, ha a felvételi tesztkérdéseket magyar nyelvre fordítanák, s a felvételizők magyar nyelven vizsgázhatnának.

– Tekintettel arra, hogy a magyar nyelvű óvodák hálózata nem tükrözi a magyar lakosság számarányát, javasoljuk és szükségesnek tartjuk e helyzet felülvizsgálatát, s ennek eredményéről, illetve a helyzet orvoslásáról tájékoztatni kell a nyilvánosságot.

– Javasoljuk és szükségesnek tartjuk felülvizsgálni a magyar tanulók részére alapított szakközépiskolákban a magyar nyelv, valamint a szaktantárgyak oktatásának helyzetét, s a vizsgálat eredményét nyilvánosságra hozni. Tudomásunk szerint ezekben az iskolákban károsodik az anyanyelvi oktatás mértéke.

– Javasoljuk és szükségesnek tartjuk felülvizsgálni a magyar tanítási nyelvű szakmunkásképzés helyzetét, s a vizsgálat eredményét nyilvánosságra hozni. Tudomásunk szerint mind ez ideig nem teremtődtek meg a jövő munkásosztályának magyar tanítási nyelvű intézetei.

– Javasoljuk és szükségesnek tartjuk a magyar tanítási nyelvű iskolákban felülvizsgálni és módosítani a történelemtanítás tantervét, olyan értelemben, hogy a tananyagban, a szlovák és cseh történelem mellett, arányosan helyet kapjon a magyar nemzeti történelem, valamint a Csehszlovákiában élő magyar nemzeti kisebbség történelme.

– Nemzetiségi iskolaügyünk sérelmes pontja a magyar pedagógusképzés fokozatos elsorvasztása, nevezetesen a Nyitrai (Nitra) Pedagógiai Főiskola magyar tagozatának a felszámolása.

Kiindulva a magyar tanítási nyelvű iskolák egyre égetőbbben jelentkező szükségletéből, fontosnak tartjuk a Nyitrai Pedagógiai Főiskola magyar tagozatának életre keltését. Ma ez a téma egyre szélesebb körben foglalkoztatja a magyar nemzeti kisebbség közvéleményét.

– Javasoljuk megfontolás tárgyává tenni egy felsőoktatási intézmény létrehozását, ahol nemzetiségi óvónőket, nevelőket, tanítókat, tanárokat és más, a kulturális *élet minden* további területére szakembereket képeznének.

Nemzetiségi iskolaügyünk 40 éves tapasztalata alapján javasoljuk a „rólunk nélkülünk” oktatáspolitikai gyakorlat megváltoztatását. Véleményünk szerint a nemzetiségi iskolaügy dolgozói, pedagógusai ma már az internacionalizmus és erkölcsi felelősség magas fokán állnak. Ez a tény lehetővé teszi az öngazgatás elveinek érvényesítését.

Javasoljuk:

a) Az oktatási minisztérium nemzetiségi osztályának megfelelő – szakfelügyelői, ellenőrzői és irányítói – szintre emelését.

b) Ennek megfelelő szervezeti formát biztosítani a nemzetiségi iskolaügy felügyeletére, ellenőrzésére, irányítására a vegyes lakosságú járások nemzeti bizottságain.

c) A magyar tanítási nyelvű iskolák szülői tanácsának, valamint pedagógusainak részvételével – a szlovákiai oktatásügy részeként – létrehozni egy szlovákiai nemzetiségi pedagógiai tanácsot, amely részt venne a nemzetiségi iskolaügy koncepcionális és fejlődési feladatainak kimunkálásában, a kitűzött célok és határozatok realizálásának felügyeletében.

Tudományosság

A csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbségnek nincsen egyetlen olyan intézménye, amely a nemzetiségi lét történetének, állapotának, az anyagi és szellemi lét meghatározó tendenciáinak kutatásával és tudományos szintű minősítésével foglalkozna.

Hiányzik az a tényező, amely rögzítené és tudatosítaná e nemzeti kisebbség anyagi, erkölcsi, szellemi értékeit és értékrendjét.

A hatvanas évek végén konkrét ajánlással fordultunk a SZTA Elnökségéhez, hogy ezen intézmény részeként alakuljon nemzetiségi kabinet, amely a nemzetiségi tudományosság hiányát megoldhatta volna. A javaslat kedvező fogadtatásra talált, azonban számunkra ismeretlen oknál fogva realizálásából semmi sem lett.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az e téren kialakult kedvezőtlen körülmények okán, megfelelő intézmény, munkahelyek és programok híján nincs megírva:

- a csehszlovákiai magyar nemzetiség történelme,
- a csehszlovákiai magyar irodalom története,
- hézagos a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség etnográfiai értékeinek tudományos szintű felmérése,
- nem folyik tudományos értékű szociológiai felmérés,
- elégtelen a nemzetiségi oktatás módszereinek tudományos programozása.

Javasoljuk és szükségesnek tartjuk:

- a nemzetiségi kutatóintézet létrehozását: történelmi, irodalomtörténeti, szociológiai, etnográfiai és pedagógiai munkacsoportokkal;
- hungarológiai munkacsoport létrehozását a Komenský Egyetem magyar tanszékének keretében;
- a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség hagyományának ápolása érdekében tájházak sora alakult, ezt a célt szolgálják a járási múzeumok nemzetiségi részlegei.

Emellett javasoljuk és szükségesnek tartjuk:

- a magyar nemzeti kisebbség részére egy központi néprajzi és nemzetiségtörténeti múzeum kiépítését.

Könyvtári ellátás

A szlovákiai könyvtári módszertani központ funkcióját a Matica slovenká látja el, amely elsősorban a szlovák irodalom és kultúra terjesztéséért felelős intézmény. Bizonyára minden szándékoság nélkül, mégis mellékes feladatként kezeli a nemzetiségileg vegyes lakosságú közigazgatási egységekben működő népkönyvtárak ellátását. Adminisztratív módon, az egyes helységekben élők nemzetiségi megoszlását figyelmen kívül hagyva végzik az állománygyarapítást.

E helyzet megváltoztatása, javítása érdekében javasoljuk és szükségesnek tartjuk:

- egy önálló, gyűjteménnyel és állománygyarapítási joggal, illetve költségvetéssel rendelkező, a csehszlovák és a nemzetközi könyvtári hálózatba szervesen illeszkedő nemzetiségi könyvtár létrehozását;
- e könyvtár részeként kiépíteni a magyar nemzeti kisebbség dokumentációs és információs részlegét.

Javasoljuk a Madách Könyv- és Lapkiadó tevékenységi körének kibővítését, amely jelenlegi besorolása szerint szépirodalmi művek kiadására jogosult. Legyen teljes profilú, legyen a nemzetiségi kultúra kiadója. Így a szépirodalom műfajai mellett legyen jogosítványa a műszaki, a szakirodalmi, a képzőművészeti, a zenei, a társadalomtudományi művek megjelentetésére is.

Színház

Javasoljuk a Matesz kassai (Košice) Thália Színpadát önálló színházzá alakítani, hogy mint teljes értékű intézménynek legyen módja saját társulat kiépítésére.

Hírközlés

Megítélésünk szerint a csehszlovákiai magyar periodikák hálózata sok tekintetben elavult. Ez a sajtórend nagyrészt az ötvenes években alakult ki, az akkori igényeknek megfelelően. Egyetlen napilapunk, az Új Szó természetszerűen a pártpolitika, a pártprogram szolgálatában áll. E napilapon kívül minden csehszlovákiai magyar újság, illetve folyóirat előregedett információs anyaggal kerül az olvasó kezébe.

A hetilapok, folyóiratok átfutási ideje hosszadalmas, a ma felvett anyagok hetek, illetve hónapok múltán kerülnek csak az olvasóhoz. Az ilyen újság közölhet érdekes beszámolókat, tudósításokat, riportokat – olvasmányanyagot –, de a közvélemény alakítására, napi, legalább heti reflexiókra alkalmatlan.

Ennek következtében a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség saját életéről alulinformált. Saját lapjaiban kevés információt kap önmagáról, ezáltal más információforrásokból táplálkozik.

Nehezen beszélhetünk e több mint félmillió közösség közvéleményéről.

Javasoljuk a csehszlovákiai magyar sajtó értékelő, aktualizáló minősítését.

Javasoljuk és szükségesnek tartjuk:

– a Természet és Társadalom című lap aktualizálását korszerű tudományos-ismeretterjesztő folyóirattá;

– a Népművelés aktualizáló átalakulását és periodicitásának megváltoztatását.

A televízió hetente sugárzott magyar nyelvű híresszéállítás többségében elavult anyagot közöl, és elavult szerkesztői felfogás szerint szerkesztődik. Ennek kapcsán javasoljuk: a televízió teremtsen meg az anyagi és személyi feltételeit az itt élő magyarság életét feldolgozó dokumentumfilm-stúdió működéséhez.

Javasoljuk és egyértelműen szükségesnek tartjuk heti, illetve kétheti megjelenéssel egy rotációs – kulturális, társadalmi, kritikai – lap indítását, amely informálna és gyors reagálásával, eszmei irányultságával alakíthatná, formálhatná a nemzetiségi közvéleményt.

Jogi helyzet

Készül a köztársaság új alkotmánytervezete, tudatában vagyunk az ezzel összefüggő munka fontosságának. Természetesnek tartjuk, hogy az új alkotmány tapasztalatainak alapján, s a kor – az Európai ház – szintjén fogalmazza meg a köztársaságban élő nemzetiségek jogi helyzetét. Természetesnek tartjuk, hogy a számunkra is létfontosságú dokumentum előkészítésében részt vesznek a nemzetiségek képviselői is.

Javasoljuk és szükségesnek tartjuk:

– egy felelős bizottság létrehozását, amely testület a készülő alkotmány nemzetiségekre vonatkozó tételeit dolgozná ki;

– e bizottság munkájában vegyenek részt a nemzeti kisebbségek politikai-társadalmi képviselői, ezen kívül a nemzetiségek jogtudományban és társadalomtudományban jártas szakértői;

– e hivatalos bizottságon kívül legyen lehetőségük egyéneknek, önkéntesen szerveződő csoportoknak is javaslatot tenniük az alkotmány nemzetiségekről szóló tételeihez;

– az új alkotmánytervezet nemzetiségekre vonatkozó elvi tételeit (téziseit) minden szinten vitassák meg a nemzetiségek társadalmi és kulturális szervezetei.

Foglalkoztatnak bennünket azok a politikai alapelvek, amelyek alapját képezhetik majd az új alkotmány nemzetiségekre vonatkozó paragrafusainak. Ennek a kapcsán is megteesszük javaslatainkat:

Javasoljuk:

– a CSSZSZK nemzetiségeinek helyzetét szabályozó 1968. október 27-i 144. sz. alkotmánytörvényben lefektetett elveknek a lenini nemzetiségi politika szellemében való továbbfejlesztését és a CSSZSZK új Alkotmányába való beépítését;

– a CSKP KB üléseinek a társadalom demokratikus átépítésére és megújítására vonatkozó elvi tételeit, valamint az SZKP 19. rendkívüli konferenciájának a nemzetiségekre vonatkozó elvi tételeinek a csehszlovák nemzetiségi politikára való aplikálását, az internacionalizmus lenini elvét, a többség és kisebbség viszonyában az egyenlőség és egyenjogúság elismerését, a kölcsönösség

gyakorlását, valamint egymás anyagi, emberi, szellemi értékeinek tiszteletét – hazánkban, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság társadalmi értékeinek a tiszteletét, becsületét és továbbépítését.

A „több szocializmus, több demokrácia” meggyőződésünk szerint több emberi, és tényleges nemzeti jogot is jelent.

Ezért mi a fent említett elvek alapján a Csehszlovákiában élő nemzetiségek alkotmányjogi helyzetének meghatározásánál a következő elvi tételeket javasoljuk alapul venni:

1. Az új alkotmány küszöbölje ki a csehszlovák államszövetségről szóló 1968/143 Tt. számú alkotmánytörvény bevezető része és 1. cikkelye, valamint a CSSZSZK nemzetiségeinek a helyzetét szabályozó alkotmánytörvény bevezető része és 1. cikkelye közötti ellentmondást.

2. Az új alkotmány szögezze le a jogegyenlőség elvét, hogy a Csehszlovák Szocialista Köztársaság két testvérm nemzet, a csehek és szlovákok, valamint a Csehszlovákiában élő magyar, német, lengyel és ukrán (ruszin) nemzetiségek szövetségi állama, amelyben a nemzetek és nemzetiségek egyenlők és egyenjogúak.

3. Az új alkotmány mondja ki a nemzeti önigazgatás elvét. Szakítani kell a „rólunk nélkülünk” politikai gyakorlattal. Ehelyett biztosítsa annak a jogi és gyakorlati lehetőségét, hogy a nemzetiségek – a kollektivitást kifejező szervezeti formában – önmaguk döntsenek a saját létüket befolyásoló és meghatározó kérdésekben; a közigazgatásban, a településfejlesztésben, az oktatásügyben és a kultúrában.

4. Az új alkotmány mondja ki a nemzeti érdekvédelem elvét.

5. Az új alkotmány mondja ki a nemzeti kisebbségek nyelvének egyenjogúságát.

6. Az új alkotmány nemcsak az állampolgári, hanem a kollektív jogok szintjén is biztosítsa a nemzeti kisebbségek teljes értékű létét.

7. Az új alkotmány határozza meg:

– a nemzetiségek önállóságának és önigazgatásának reprezentatív szervét, létrehozásának módját és hatáskörét (választás útján létrehozott nemzeti tanács);

– azt a kormány szervet, amely a nemzetiségek legfelső államhatalmi végrehajtó szerveként biztosítja az alkotmányban és a törvényekben lefektetett nemzeti jogok végrehajtását;

– a nemzetiségek arányos részvételét a képviselői testületekben és a végrehajtó szervekben;

– a nemzetiségek helyzetét a nemzeti bizottságokban;

– a nemzetiségileg vegyes lakosságú területeken a nemzeti nyelv egyenjogú használatát;

– a nemzetiségek nyelvén való művelődés jogát;

– a sokoldalú kulturális fejlődés jogát;

– a társadalmi szervezetekbe való társulás jogát;

– a tömegtájékoztatás jogát a nemzetiségek nyelvén.

8. Az új alkotmány szögezze le a felelősség elvét a nemzetiségek részéről: tiszteletben tartani az ország alkotmányát, törvényeit, teljesíteni a törvényekből adódó állampolgári és kollektív kötelességeket és feladatokat.

9. Az új alkotmány biztosítsa, hogy:

– minden állampolgár szabadon, saját meggyőződése szerint dönthessen nemzeti hovatartozásáról;

– a nemzeti hovatartozás ne lehessen senkinek a kárára a politikai, a társadalmi és a gazdasági életben való érvényesülése szempontjából;

– büntetendő legyen az elnemzetlenítésre vagy asszimilációra való törekvés és a nemzeti szerinti megkülönböztetés minden formája.

10. Az új alkotmány mondja ki, hogy a nemzeti jogok megsértése esetén minden állampolgárnak joga van ahhoz, hogy panasszal forduljon jogorvoslás céljából az alkotmánybírósághoz vagy az ennek megfelelő független alkotmányos szervhez.

11. Az új alkotmány ismerje el a nemzeti kisebbségek azon jogát, hogy kapcsolatot tarthassanak nemzeti kultúrájukkal, illetve azon országokkal, ahol nemzetük él.

12. Az új alkotmány elvileg mondja ki, hogy a köztársaság területi-közigazgatási felosztásakor, a gazdasági szempontok figyelembe vétele mellett, törekedni kell az etnikai közigazgatási egységek kialakítására.

13. Javasoljuk és szükségesnek tartjuk az új alkotmány nemzeti kisebbségekre vonatkozó tételai alapján átfogó nemzetiségi törvény kidolgozását.

A Csehszlovák Szocialista Köztársaság nemzetiségeinek a helyzetét szabályozó 144/1968 Tt. számú alkotmánytörvény 5. cikkelye feladatul adta, hogy:

„(1) Ezt az alkotmánytörvényt a Szövetségi Gyűlés törvényeivel és a nemzeti tanácsok törvényeivel hajtják végre.

(2) A nemzeti tanácsok törvényei egyben meghatározzák, melyek azok a képviseleti szervek, amelyek biztosítják a nemzetiségi jogok érvényesítését”.

Ennek értelmében a nemzeti kisebbségekről szóló 144/1968 Tt. számú alkotmánytörvényt átfogó nemzetiségi törvénykönyvnek kellett követnie.

Sajnos ez mind a mai napig nem történt meg – az ország törvényhozó és végrehajtó szervei nem tartották be, nem hajtották végre a nemzeti kisebbségekről szóló alkotmánytörvényt.

Szükségesnek tartjuk a kérdések érdemi felülvizsgálását és az alkotmány által előírt feladatok végrehajtását. Javasoljuk:

– a Szlovák Nemzeti Tanács Nemzetiségi Bizottságának az újjáalakítását;

– a Szlovák Szocialista Köztársaság kormánya mellett létrehozott nemzetiségi tanács és nemzetiségi titkárság munkájának a felülvizsgálását, hatáskörének újraértelmezését, tevékenységének kiszélesítését;

– a Szlovák Szocialista Köztársaság kormányának a nemzetiségi ügyekkel megbízott tárca nélküli miniszteri funkció betöltését.

Nézetünk szerint e szerveket és intézményeket már most, az alkotmánytörvény előkészítésének időszakában vissza kellene állítani, a két nagy horderejű eseménynek a nemzetiségek körében való kellő fogadtatása érdekében.

A nemzetiségi kérdést nem lehet elkülöníteni a társadalomban való folyamatoktól. Ezért meggyőződésünk, hogy a demokrácia és a pluralizmus kialakítása a nemzetiségek helyzetét is javítja majd. Az ebben a kérdéskörben szinte nem létező társadalmi ellenőrzés létrehozását akarjuk elérni. Az alulról építkező társadalom, a népképviseleti szervek demokratikus választásán alapuló hatalomgyakorlás és ellenőrzés, valamint a politikai intézményrendszer átalakítása újtán válik lehetővé a nemzetiségi kérdés – a deklarált nemzetiségpolitikai elveknek megfelelő – folyamatos orvoslása. Ehhez azonban szükséges a tudományosan megalapozott, az érintett nemzetiség véleményét messzemenőig figyelembe vevő döntési mechanizmus megteremtése.

Meggyőződésünk, hogy a Csehszlovákiában kialakult nemzetiségi intézményrendszer továbbfejlesztése közép-európai, európai szinten járulhat hozzá az Európai ház megteremtéséhez.

Turczel Lajos egyetemi tanár, irodalomkritikus; Dobos László író; Tőzsér Árpád író; Grendel Lajos író; Varga Erzsébet író; Gál Sándor író; Bauer Győző, a CSTA tagja, tudományos dolgozó; Fóthy János állatorvos; Varga Lajos képzőművész; Duba Gyula író, érdemes művész; Sziegl Ferenc, az SZSZK kormánya nemzetiségi titkárságának nyugalmazott vezetője; Zalabai Zsigmond író; Horváth Rozália mikrobiológus; Végh László szociológus; Ozsvald Árpád író; Koncsol László író, irodalomkritikus; Reiter István, a Szlovák Filharmónia tagja; Tóth Károly irodalomkritikus; Szabó Rezső jogász; Dusza István újságíró; Szeberényi Zoltán docens, irodalomkritikus; Török Elemér költő, újságíró; Kulcsár Ferenc költő, szerkesztő; Balla Kálmán író-szerkesztő; Dusza Judit közgazdász; Szabó Géza kiadói munkatárs; Szőke József író, levéltáros; Cselényi László köl-

tő; Bereck József író, újságíró; Keszeli Ferenc író-újságíró; Barak László író; Szamák Mihály állami díjas nemesítő; Révész Bertalan docens, irodalomtörténész.

Új Szó, 1990. február 9. 3–4.

36.

A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozata

1989. november 18-án Csehszlovákiában megalakult a Független Magyar Kezdeményezés.

Alakuló ülésünk idején érkezett a hír, hogy a november 17-i hivatalosan is engedélyezett prágai tüntetést a rendőrök szétverték. Az erőszakos beavatkozásnak feltehetőleg halálos áldozata is van. Megdöbbenésünkben nem tehetünk mást, mint hogy őszinte részvétünket kifejezve a leghatározottabban elítéljük a brutális rendőri beavatkozást és követeljük:

1. A történetek politikai konzekvenciáinak levonását.
2. A beavatkozás elrendelőinek felelősségre vonását.
3. A letartóztatottak azonnali szabadon bocsátását.

A fél évszázada lezajlott dráma Prága utcáin megismétlődött. A kínai események árnyéka vetődött Csehszlovákiára. Osztozunk a cseh nép fájdalmában. A cseh nemzet gyásza a mi gyászunk is.

A Független Magyar Kezdeményezés nevében   A. Nagy László és Tóth Károly
1989. november 18-án

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 101.

37.

A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozata

Csehszlovákiában 1989. november 18-án megalakult a Független Magyar Kezdeményezés. Alapító tagjai Szlovákiában élő magyar írók, művészek, pedagógusok, tudományos és kulturális dolgozók, műszaki értelmiségiek, munkások.

A Független Magyar Kezdeményezés célja az alulról építkező demokratizációs folyamat támogatása Csehszlovákiában, az osztársadalmi dialógusba való bekapcsolódás, a magyar nemzeti kisebbség képviselete ebben a párbeszédben.

A Független Magyar Kezdeményezés szolidaritását fejezi ki a sztrájkoló diákokkal és művészekkel. Támogatja az Občianské fórum (Polgári Fórum) és a Verejnost' proti násiliu (Nyilvánosság az Erőszak Ellen) tevékenységét és programját. Felhívja a Csehszlovákiában élő magyarokat, hogy aktív résztvevővel támogassák ezen szervezetek prágai és pozsonyi felhívását.

A Független Magyar Kezdeményezés követeli:

1. A politikai foglyok és az elmúlt napokban letartóztatottak azonnali szabadon bocsátását!
2. Mindazok azonnali lemondását, akik felelősek a tüntetések szétveréséért és a politikai párbeszéd meghíúsításáért!
3. Demokratikus alkotmány kidolgozását!
4. Szabad választásokat!

Határozottan visszautasítjuk azt az 1989. november 20-án kiadott hivatalos közleményt, mely szerint a csehszlovákiai demokratizációs folyamat a CSKP vezetésével már rég elindult, és a rend-

ország november 17-i beavatkozása jogos volt. Elutasítjuk az ellenzéki erők negatív minősítését a vezetés részéről.

A demokratizációt támogató erők közös fellépésére van szükség társadalmunk akaratának érvényesítéséhez.

1989. november 20. Független Magyar Kezdeményezés

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 102.

38.

A Független Magyar Kezdeményezés elvi nyilatkozata

A Független Magyar Kezdeményezés a hatalmi szervektől független, alulról építkező állampolgári kezdeményezés. Folytatója kíván lenni mindazon politikai, társadalmi és egyéni törekvéseknek, amelyek az elmúlt évtizedekben a független, autonóm gondolkodást és magatartást képviselték a hatalmi önkénnyel szemben. Magáénak vallja Európa, ezen belül Csehszlovákia polgárjogi mozgalmainak eszmeiségét, demokratikus és szabadelvű hagyományait, a Közép-Európa erkölcsi megújódását sürgető törekvéseket, mindazokat az erőket, amelyek Csehszlovákia Európába való integrálásán fáradoztak.

Elődjének tekinti a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságát, mint az elmúlt két évtizedben a magyar kisebbség egyetlen független érdekvédelmi kezdeményezését. Ugyanakkor kinyilvánítja, hogy nem kíván annak helyébe lépni, mert úgy véli, az egyéni és kollektív jogok védelmének erre a formájára a jövőben is szükség lesz.

A Független Magyar Kezdeményezés tagad minden totalitárius ideológiát.

Tagadja, hogy a közösségiség és egyenlőség eszméje jogosult lenne az egyéni szabadság bármiféle korlátozására.

A Független Magyar Kezdeményezés a modern individualizmus és liberális humanizmus híve. Olyan tagolt, autonóm társulási és közösségi formák kialakítását sürgeti, amelyeket tagjai önként vállalnak, illetve választanak, amelyek nemcsak érdekeik és akaratuk kifejezői, hanem védelmük biztosítója is egyben mindenfajta manipulációval szemben.

A Független Magyar Kezdeményezés elveti mind a nacionalista, mind pedig a sztálinista kollektivistai ideológiákat.

A Független Magyar Kezdeményezés számára a legfőbb érték az *egyén szabadsága*, a *tolerancia* és a *szolidaritás*.

A Független Magyar Kezdeményezés célja:

- Az állam szuverenitásának biztosítása.
- A többpártrendszerű demokrácia megteremtése.
- A hatalom hármas megosztása (törvényhozói, végrehajtói, bírói).
- Az állam hatalmának korlátozása az állampolgári jogok által.
- A többség hatalmának érvényesülése mellett a kisebbségek jogainak a védelme.
- A társadalmi önszerveződés és öngazgatás biztosítása a helyi, regionális, kisebbségi, munkavállalói, vallási és egyéb törekvések, csoportok, közösségek, mozgalmak számára.
- A tulajdonformák egyenjogúságának az elismerése.
- A piacgazdaság megteremtése, vállalkozói szabadság.
- A szociális biztonság szavatolása.
- Az egészséges természeti környezethez való jog biztosítása.

– Az oktatás, a kultúra és a tudomány ideológiai alávetettségének megszüntetése.

Mivel a Független Magyar Kezdeményezés céljai közt a nemzeti kisebbségi kérdés megoldása, illetve képviselete is szerepel, ezért fontosnak tartja, hogy ennek elvi kiindulópontjait is lesozögezzé:

– A Független Magyar Kezdeményezés meggyözödése, hogy a nemzeti kisebbségek problémáit csak a demokrácia oldhatja meg. Olyan demokrácia, melyben minden nemzeti, etnikai, politikai, vallási és egyéb kisebbség a kölcsönös tolerancia légkörében érvényesítheti érdekeit.

– Leszögezzük, függetlenül nemzeti hovatarozásuktól, a Cseh és a Szlovák Köztársaság állampolgárainak államalkotó szerepét. Csehszlovák állampolgárságától senki sem fosztható meg.

– A nemzetek és nemzeti kisebbségeket kollektív jogok illetik meg. A nemzeti hovatarozás emberi jog. Ezért a kollektív jogok a nemzetek és nemzeti kisebbségek minden egyes tagját megilletik.

– A kisebbségek jogainak szavatolásához elengedhetetlen egy nemzetközi kisebbségvédelmi rendszer létrehozása is.

Az elmúlt napokban a civil társadalom hatalmas erkölcsi megújódásának lehettünk tanúi. Kiáltványok, beszédek, proklamációk számai sürgették Csehszlovákia azonnali felzárkózását a Közép-Európában zajló demokratikus átalakuláshoz. A kommunista párt és az állam hatalmi szervei, engedve a társadalom nyomásának, kénytelenek voltak meghátrálni. A rendszerváltásnak azonban csak az esélye teremtdött meg! A jövő feladata, hogy a civil társadalom a jogállamiság feltételeit megteremtse.

Ennek elengedhetetlen követelményei:

- a pártmonopólium megszüntetése és a hatalmi centrumok korlátozása, illetve ellenörzése;
- új sajtótörvény, amely garantálja a független sajtó és tájékoztatás működését;
- új, demokratikus egyesülési törvény;
- új, demokratikus választójogi törvény;
- mozgás- és utazási szabadság, a lakóhely szabad megválasztásának joga;
- a gondolat- és lelkiismereti szabadság tiszteletben tartása.

A Független Magyar Kezdeményezés elvei szellemében együtt kíván működni valamennyi demokratikus gondolkodású személlyel, illetve a demokrácia alapelveit magáénak valló valamennyi hazai és külföldi szervezettel és mozgalommal.

A Független Magyar Kezdeményezés Szóvivői Testülete
Pozsony, 1989. november 24.

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 106–108.

39.

A Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata

A Független Magyar Kezdeményezés pártszerűen működő politikai mozgalom. Közös történelmünk során először kezdtük a forradalmat a szlovák demokrata erőkkal együtt, és ma is együtt vívjuk a totalitárius állam ellen. Meggyözödésünk, hogy csak akkor lehet igazi demokrácia Csehszlovákiában és Közép-Európában, ha az itt élő kis nemzetek összefognak és együtt harcolnak tagjaik emberi, polgári és kollektív nemzeti jogaiért. Együttműködési szándékunkat fejezzük ki mindazokkal a hazai és külföldi demokratikus erőkkal, amelyek az egyén szabadságának biztosítását, a toleranciát és a szolidaritást tekintik legfőbb értéknek.

Kik vagyunk?

Demokraták vagyunk.

Politikai céljainkat elvi alapokon kívánjuk megfogalmazni és képviselni. Alapelveinket Elvi Nyilatkozatunkban rögzítettük. Annak a liberális eszmekörnek a képviselői kívánunk lenni, amely *az egyén szabadságát tekinti legfőbb értékének és azt tőle elidegeníthetetlennek tartja*. Ezeket az értékeket azért vállaljuk, mert úgy véljük, igazi demokráciát csak differenciált politikai viszonyokra lehet építeni, a kollektivistá ideológiák közepette pedig szilárd demokráciát perspektivikusan csak az egyén szabadságára. Célunk az olyan elvi politikai magatartás kialakítása, amely mindenkor vállalni meri önmagát és szembe mer szállni mind a hatalmi önkénnyel, mind az elvtelenséggel. Elvetjük az erőszak minden formáját.

Magyarok vagyunk!

A csehszlovákiai magyarság a magyar nemzet része. A nemzethez tartozás emberi jog. Minden csehszlovákiai magyar Csehszlovákia egyenjogú polgára, tehát az állam alkotója.

A Független Magyar Kezdeményezés meggyőződése, hogy a *nemzeti kisebbségek problémái* csak demokratikus viszonyok közt oldhatók meg. Olyan demokráciában, amelyben minden nemzeti, etnikai, politikai, vallási és egyéb kisebbség a kölcsönös tolerancia légkörében érvényesítheti érdekeit.

Nem fogadjuk el az elmúlt időszak azon állításait, hogy a csehszlovákiai magyarságot oly mértékben integrálták a többségi nemzetbe, hogy mára már pusztán sajátos szociális-etnikai jelenségnek tekinthető. Emberi jogaink megsértésének tekintjük azokat a szándékokat, melyek sajátosságaink hatalmi felszámolására irányulnak. Nem fogadjuk el azokat a nézeteket, melyek kollektívumként zárták ki a csehszlovákiai magyarokat az állam alkotói közül, s a hatalom ezen a címen másodrendű állampolgárként kezelte, sőt egy időszakban állampolgári jogaitól is megfosztotta az itt élő magyarságot.

Leszögezzük, hogy a nacionalista demokrácia nem demokrácia. Emberi, polgári és nemzeti jogegyenlőség nélkül nincs demokrácia.

A Független Magyar Kezdeményezés szerint a nemzeti kisebbségek másodrendű állampolgárként való kezelésének legfőbb oka a nemzetállam ideájában és koncepciójában gyökerezik. Az olyan többnemzetiségű országban, mint Csehszlovákia, a nemzeti kisebbségek államalkotó elemmé való nyilvánítása a másodrendűség érzését sosem fogja tudni feloldani, hiszen ennek elérése is feltételezi a cseh és a szlovák nemzet automatikus, természetszerű államalkotó szerepét. (Ez nem kínál megoldást az etnikumok problémáira sem.)

A Független Magyar Kezdeményezés azért száll síkra, hogy a nemzetállam koncepcióját felülértékeljék, és ennek alkotmányjogi konzekvenciái maradéktalanul levonassanak. Leszögezi, függetlenül nemzeti hovatartozásuktól, a Cseh és a Szlovák Köztársaság állampolgárainak államalkotó szerepét. Az egyén minden jog hordozója, így a kollektív nemzeti jogoké is. Kinyilvánítja, hogy az itt élő nemzeteket, nemzeti kisebbségeket és etnikumokat kollektív jogok illetik meg.

Az olyan a teritoriális felekezeti és/vagy kulturális kisebbségek mint a *romák* és a *zsidók* kérdésének megoldását a demokrácia sarkkövének tekinti, hiszen esetükben nem csupán egy más kultúra respektálásáról van szó, hanem más jellegű, a hagyományostól teljesen különböző identitástudatról.

A Független Magyar Kezdeményezés a nemzeti kérdés depolitizálására törekszik, a hagyományos, ellenséggépre épülő nemzetfelfogás átértelmezésére. Célja olyan korszerű nemzettudat kialakítása, amely nem olcsó ellenséggépekben, hanem saját pozitív értékeiben találja meg öna-

nosságának alapját. Ez, és csakis ez teremtheti meg a feltételét annak, hogy Csehszlovákia az európai integrálódás aktív részese lehessen. A Független Magyar Kezdeményezés ennek az elvnek a kifejeződését látja a szövetségi szinten létrehozandó „multikulturális” minisztériumban.

Ahhoz, hogy a korszerű nemzettudat kialakulhasson, a nemzeti félelmeket kell maradéktalanul felszámolni. Csehszlovákiában ilyen szempontból a legfontosabb félelemgóc a cseh és a szlovák nemzet viszonyának a kérdése. A Független Magyar Kezdeményezés a csehszlovák állam olyan fokú decentralizálását javasolja, amely a köztársaságok szövetségéig elmenő továbbfejlesztését, illetve a szomszédos államokkal olyan viszony kialakítását teszi lehetővé, melynek révén az államhatárok gyakorlatilag elveszítenék eddigi túlfokozott politikai jelentőségüket.

A Független Magyar Kezdeményezés leszögezi, hogy hatékony kisebbségvédelmet mindig csak a többség tud nyújtani. A többségnek ez kötelessége mind politikai, mind pedig nemzeti téren.

A Független Magyar Kezdeményezés célja a magyarok politikai, gazdasági és szociális egyenrangúsítása egy olyan Csehszlovákiában, melyben az állam egyenlő polgáraiként, annak minden méltóságával, nemzeti kisebbségével és etnikumával együtt közeledhet egy demokratikus egyesült Európához.

A hatalom egyetlen forrása a nép. A Független Magyar Kezdeményezés a *politikai életben* a többpártrendszerű parlamentális demokrácia megteremtésére törekszik. Ezen belül a csehszlovákiai magyaroknak is létre kell hozniok saját demokratikus politikai szervezeteiket. A hatalmi harcban résztvevő párt és pártszerűen működő szervezeteken kívül szükség van olyan egyletekre és társaságokra, melyek a csehszlovákiai magyarság évtizedeken keresztül sorvasztott politikai kultúrájának fejlesztését tekintik feladatuknak.

A Független Magyar Kezdeményezés helyi csoportjainak társadalomtudományi képzettségű tagjai már ma tartanak alapvető politikai ismereteket nyújtó előadásokat a magyar településeken.

Az önkény felszámolásához szükséges a *hatalom hármas megosztása*, az a törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom egymástól történő elválasztása. A polgárok soha többé ne váljanak egy olyan hatalmi csoport rabjaivá, amely nélkülük, saját érdekeinek megfelelően alkotja törvényeit, maga határoz végrehajtásuk mikéntjéről és ellenőrzés nélkül dönt abban a kérdésben is, mikor és ki szegte meg azokat, valamint kinek megengedett a törvények áthágása.

A nemzeti kisebbségeknek létre kell hozniok azokat a posztokat mindhárom fő hatalmi körpontonban, amelyekben az általuk demokratikusan választott képviselők természetes politikai úton érvényesíthetik a kisebbségek érdekeit. Ez a feltétele annak, hogy a nemzeti kisebbségek maguk döntsenek minden olyan kérdésben, amelyek csak őket érinti, és egyenrangú félként dönthessenek azokban a kérdésekben, melyek őket is érintik.

A Független Magyar Kezdeményezés álláspontja szerint a *közigazgatás* legfőbb egysége a település. Minél több döntés jogát kell a helyhatósági választótestületek körébe utalni. Jogilag minden település egyenlő. A nemzeti kisebbségeknek érvényesíteniük kell érdekeiket az önkormányzati testületekben ott is, ahol az adott településen belül számbeli kisebbségben vannak. Már ma meg kell találnunk azokat a magyar polgártársainkat, akik ezekben a testületekben méltóképpen tudják képviselni választóik érdekeit.

A Független Magyar Kezdeményezés ugyanakkor fontosnak tartja a magyar többségű helységekben a más nemzetiségű népcsoportok védelmét és képviselőinek biztosítását a képviselői szervezetben. Létre kell hozni azokat a vitaköröket, amelyekben a települések politikai életének alapkérdései tisztázódhatnak.

A *gazdaságban* a Független Magyar Kezdeményezés célja a gazdasági jogállam, azaz a piacgazdaság megteremtése, valamint a vállalkozói szabadság és a tulajdonformák egyenrangúsága mellett a szociális biztonság szavatolása. Szükséges a tulajdonviszonyok és a tulajdonosi jogok nyilvánosság előtti tisztázása, nehogy a régi gazdasági bürokrácia korábbi hatalmát magántulaj-

donná alakítsa át. Szükséges továbbá olyan gazdasági szerveződések alapítása, amelyek érvényesíteni képesek a magyarok érdekeit a tulajdonváltás időszakában. A magyarok lakta területeken a gazdaság átalakításának a magyarok szociális rétegződésére kell épülnie, fejlesztve, és nem rombolva azt.

A Független Magyar Kezdeményezés a gazdák, a mezőgazdasági kisvállalkozások támogatására, modern szövetkezési formák kialakítására és a magyarok lakta területek sajátos kulturális jellegére épülő iparfejlesztésre törekszik. Olyan hitel- és támogatáspolitikát kell folytatni, amely a korszerű mezőgazdasági módszerek elterjedését szolgálja. Támogatni kell a mezőgazdasági részvénytársaságokat, szövetkezeteket és kisvállalkozókat. A mezőgazdasági tőkefelhalmozás egyik alapfeltétele a helyi feldolgozóipar kiépítése.

Már a közeljövőben gazdasági egyleteket és társaságokat kell alakítani, felkészülve a tervgazdaság gyors felszámolódására. A Független Magyar Kezdeményezés helyi csoportjai segítsék olyan szakértői bizottságok létrehozását, melyek felmérik a vállaltok pénzügyi helyzetét, jövőbeni kilátásait.

A *kultúra szabad*. Meg kell szüntetni az oktatás, a kultúra és a tudomány ideológiai alávetettségét. A Csehszlovákiai magyaroknak nemcsak Csehszlovákia, hanem Európa kulturális színvonalához is fel kell zárkózniuk. Ez a csehszlovákiai magyarok kulturális intézményrendszerének mai állapotában pusztán kívánságnak tűnik, de megfelelő intézkedések esetén céllá tehetjük.

Ezért a nemzeti kisebbségeknek el kell érniük (ezen belül az iskolaügy) terén a teljes *önrendelkezést*. Rövid időn belül ki kell építeni a csehszlovákiai magyarok teljes oktatási rendszerét a bölcsődétől a felsőoktatásig. Modern pedagógiai elvek alapján működő óvodákat, szaktanintézeteket, szakiskolákat és főiskolákat kell alapítani.

A csehszlovákiai magyaroknak nincsenek tudományos intézményeik. Kutatóintézeteket, magyar múzeumhálózatot, központi könyvtárat és kutatástámogató ösztöndíjrendszert kell létrehozni. Szükség van egy kulturális rendezvényeket, a népművelő munkát szervező és menedzselő, a politikától független, demokratikus felépítésű kulturális szövetségre. Támogatni kell a magyar színházakat és az amatőr színjátszást, művészeti társaságok alakulását. A művészeket támogató pályázati és ösztöndíjrendszert kell létrehozni.

Településeinket jellegtelen lakóházak tömegévé tette a totalitárius állam. *Falvaink és városaink* szerezzék vissza sajátos jellegüket, újítsák fel régi ünnepeiket, közösségi hagyományait, épülhessenek településeink sajátos vonásait tükröző házak, épületek. Mindenki lehessen büszke lakóhelyére. A helyi csoportok segítsék olyan építészekből álló bizottságok alapítását, melyek segítik megőrizni településeink építészeti értékeit, és részt vesznek a település sajátos arculatának kialakításában.

Az *egyházaknak* politikamentesnek kell lenniük. A csehszlovákiai magyar egyházakat fel kell szabadítani a hosszú elnyomatás és az általa kialakított előítéletek uralma alól. Az egyházak soha többé ne kerülhessenek állami ellenőrzés alá.

A Független Magyar Kezdeményezés el akarja érni a hitoktatás szabadságát, az egyházak jogállását szabályozó mai törvények eltörlését, az egyházak intézményrendszerének, valamint sajtó- és könyvkiadásának újraszervezését, az elkobzott egyházi középületek és iratok visszaszolgáltatását, valamint a magyar hívők képviselőjét a legmagasabb egyházszervezeti szinten.

A keresztény ember kapja vissza azt a méltóságot, megbecsülést és tiszteletet, amely minden állampolgárt megillet! A *Független Magyar Kezdeményezés magáénak vallja azt a keresztényi eszmekört, amely az európai fejlődés gerincét alkotta, s végső soron az erkölcs univerzális megfogalmazását és az egyén felszabadulását lehetővé tette*. Ezért szükségesnek tartja a szabad egyházi életen túl a magyar hívők érdekeinek politikai képviselőjét is. A helyi csoportok alakítsák meg keresztény köreiket, hogy mihamarabb megkezdhessék az egyházak intézményrendszerének, magyar nyelvű könyv- és lapkiadásának újjászervezését.

A Független Magyar Kezdeményezés támogatja a zsidó hitközségek létrehozását, szorgalmazza a magyar zsidóság múltjának és üldöztetésének pontos feltárását.

Szociális téren a Független Magyar Kezdeményezés célja a szociális biztonság szavatolása. Az anyagilag biztos élet minden polgár emberi méltóságának az alapja.

Az ország gazdasági helyzete belátható időn belül romlani fog. Sokak életszínvonala csökken. Már ma gondoskodnunk kell arról, hogy hogyan kerülhetjük el végleges lecsúszásukat. Egy új, átfogó szociális biztosítási rendszert kell létrehoznunk, amely szavatolja a megélhetést, a rászorulóknak valóban ingyenes ellátását, és a hátrányos helyzetbe kerülő családok gyermekei számára az iskoláztatás állami támogatását. Pótolhatatlan szerepe lesz a *karitatív tevékenységnek*, amelynek nemcsak anyagi, hanem szellemi létminimumot is nyújtania kell. Jelentős feladat vár a magyar egyházakra és a Független Magyar Kezdeményezés keresztyény köreire.

A Független Magyar Kezdeményezés célja a csehszlovákiai magyarok teljes szociális struktúrájának kialakítása. Szakképzettség tekintetében a legnagyobb lemaradásunk. A magyarok lakta vidékeken kevés a munkahely, sok az ingázó. A mezőgazdasági szövetkezetek és a települések erőszakos központosításával, valamint a csehszlovákiai magyarok szociális struktúráját megbontó állami iparfejlesztés következtében ezek a munkahelyek is egyenlőtlenül oszlanak meg.

A helyi csoportok segítsenek olyan bizottságok megalakításában a magyarok lakta településeken, melyek megvizsgálják az adott település megélhetési lehetőségét, figyelembe véve a közigazgatás várható decentralizálódását, a termelőszövetkezetek demokratizálását, a tulajdonváltást, valamint kisvállalkozások alapítását.

A *jog* az ember természetes létállapota. Jogaink nem azért vannak, mert azokat mások adják, hanem mert léteünk.

A Független Magyar Kezdeményezés célja a jogállam. Minden ember érvényesíthesse emberi és polgári jogait. Élhessen a személyiség-, a szólás- és a véleményalkotás szabadságával. Legyen szabad a sajtó, a kutatás és az egyesülés. A törvény előtt minden polgár egyenlő. Az államot a polgárok hozzák létre saját szabadságuk, biztonságuk védelmére. Minden polgár választható és maga választja meg vezetőit és képviselőit. Célunk az állam központi hatalmának (legyen az bár demokratikus is) korlátozása és a helyi, valamint területi önkormányzatok erősítése.

A Független Magyar Kezdeményezés szükségesnek tartja minden nemzeti, etnikai, vallási kisebbség kollektív jogainak biztosítását. Jogainkért akkor is küzdenünk kell, ha azokat számunkra nem kívánják biztosítani. Mi, csehszlovákiai magyarok csak olyan társadalomban létezhetünk, melyben nemcsak a magyarok, hanem minden kisebbség megítélésének alapelve létezésének elfogadása, és a kollektív jogok olyan törvényekben megjelenő rendszere, amely biztosítja minden kisebbség szabad gazdasági, politikai, szociális és kulturális életét.

Mihamarabb meg kell alkotni a nemzeti kisebbségeket egyenjogúsító törvényeket. A kisebbségek pozitív diszkriminációját biztosító nemzeti kisebbségi és etnikai törvényt, az anyanyelvet a közélet minden területén egyenjogúsító nyelvtörvényt és a közigazgatásban a kisebbségek érdekeit védő törvényeket. A bíróságoknak függetlenné kell válniuk. El kell őket választani a törvényhozói és végrehajtói hatalomtól, azok legmagasabb szintjén és az alacsonyabb közigazgatási szinteken is. Már ma el kell kezdeni a járási bíróságok és ügyészségek megtisztítását a pártállam elvtelen, korrupt kiszolgálóitól. Mindenki ismerhesse meg az összes olyan törvényt és rendeletet, bármely helyen és szinten, mely ismeretét jogainak érvényesítéséhez igényli. A Független Magyar Kezdeményezés járási koordinációs bizottságai kezdeményezzék olyan jogászbizottságok létrehozását, melyek tanácsal szolgálhatnak a közélet demokratizálódását érintő kérdésekben.

Jog ott van, ahol jogot alakító polgárok vannak. Ezért félelem nélkül érvényesítsük jogainkat. Méltósággal követeljük azokat akkor is, ha érvényesítésüket a jogtalanságot rögzítő törvények és felemás hatalmi struktúra még akadályozza.

A Független Magyar Kezdeményezés arra törekszik, hogy a szlovák nemzet, valamint a cseh-szlovákiai magyarok és a többi nemzeti kisebbség között új, a kölcsönös tiszteleten és megértésen alapuló kapcsolat jöjjön létre. Olyan együttműködés alakuljon ki a társadalmi élet minden szintjén, amely az egész Szlovákia fejlődését segíti, és amely példaként szolgálhat Európában is. Már a közeljövőben kezdeményezni fogjuk olyan speciális szakmai társaságok és publikációs fórumok létrehozását, melyek az eddig felhalmozott előítéletek lebontását tűzik ki célul.

1990. január 18.

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 109–116.

40.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés közös nyilatkozata a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok együttéléséről Szlovákiában

A Független Magyar Kezdeményezés (FMK) indítványozására találkozott 1990. január 6-án a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (VPN) Koordinációs Bizottsága és az FMK Szóvivői Testülete. Ezen az összefogvetelen megtárgyalták a két kezdeményezés jövőbeli együttműködésének és koordinációs tevékenységének formáit. Az együttműködés keretében a VPN és az FMK kidolgoza a Szlovákiában élő nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok együttéléséről szóló közös állásponjtát, amely kiindulópontja lehet a Csehszlovákiában és Közép-Európában létező problémák megoldásának.

Az elmúlt évben tanúi lehettünk a közép- és kelet-európai társadalmi válság megoldására irányuló újszerű és demokratikus módozatok létrejöttének. Tudatosítanunk kell azonban, hogy az új demokratikus struktúrák kialakulása, élettartama és perspektívái jelentős mértékben attól függnnek, miképpen leszünk képesek leküzdeni a térségünkben meglévő, történelmi gyökerű nemzeti, nacionalista előítéleteket.

Térségünk új helyzete nem csupán az egyes államok és nemzetek egyenjogúságon alapuló kapcsolatairól terén kíván új megközelítéseket, hanem a nemzeti kisebbségek és etnikumok problematikájában is, mégpedig nemzetközi viszonylatban. El kell utasítani a sztálinizmus örökségét, le kell küzdeni a régi félreértéseket, ellentéteket, amelyek az antidemokratikus államalakulatok tartósan hibás politikája következtében keletkeztek, figyelmen kívül hagyva valamennyi nemzet, kisebbség és etnikum egyenjogúságát. A VPN polgári mozgalom készülében levő programja az FMK programjához hasonlóan a politikai rendszer, az ökológia, a gazdaság, a szociális biztonság, az egészségügy, az iskolaügy, valamint a kultúra és a társadalmi lét egyéb területei mellett részletes javaslatot tartalmaz nemzeteink, nemzeti kisebbségeink és etnikumaink együttélése problémáinak megoldására is.

A megoldásnak a következő alapelvekből kellene kiindulnia:

– A társadalmi lét valamennyi szférájában megnyilvánuló törekvések célja és kiindulópontja *az állampolgár, az egyén*. Az állam minden állampolgára államalkotó szubjektum.

– A VPN és az FMK síkraszállnak az európai *államok szuverenitásának* tiszteletben tartásáért és az államhatárok sérthetlenségéért, különös tekintettel a jelenlegi helyzetre, amikor is a határok fokozottan nyitottá válnak. Egyúttal *elvetik a reciprocitás elvét* a nemzeti kisebbségek kérdésének rendezésében, tudatosítva, hogy ennek az elvnek az érvényesítése kölcsönösen *tűszhelyzetbe* juttatná a kisebbségeket. Az állampolgári, következésképp a kisebbségi jogokat nem tehetjük függővé más államok politikájától és annak gyakorlati megvalósításától. A nacionalista előítéleteket csak demokratikusan, kulturált módon, a kölcsönös tisztelet és egymásra figyelés alapján lehet

kiküszöbölni. Csehszlovákia nemzetei és nemzeti kisebbségei valamennyi tagjában ki kell alakítani a tolerancia és egymás kölcsönös elismerésének tudatát.

- A nemzetekhez tartozás alapvető emberi jog. A nemzeteket, nemzeti kisebbségeket és etnikumokat *kollektív jogok* illetik meg. Ezekből a kollektív jogokból következnek az egyéni jogok valamennyi egyén számára.

- Az emberi, állampolgári és szabadságjogok – beleértve a nemzeti, kisebbségi és etnikai kollektív jogokat – együvé tartozásából és kölcsönös függőségéből kiindulva elutasítjuk azt a múltbeli és jelenlegi gyakorlatot, próbálkozásokat, amelyek a *kollektív bűnösség* vádjával illetik a nemzeti kisebbségeket és etnikumokat. A sztálinizmus és a nácizmus elrettentő példái bizonyítják, mit jelent a lakosság egy adott csoportjának „kollektív felelősségre vonása”.

- A nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok kollektív jogaiból kiindulva *önigazgatás* illeti meg azokat minden olyan kérdésben, amely kizárólag őket érinti, továbbá egyenjogú, közös döntésre jogosultak minden olyan kérdésben, amely őket is érinti.

- A nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok kollektív jogainak gyakorlati megvalósítása, ellenőrzése során a Helsinkiben megrendezett Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet, valamint az azt követő utótárlálozók záródokumentumaiból és a nemzetközi jogok belső állami jogokkal szembeni prioritásából kell kiindulni – ez az alapelv került be a bécsi utótárlálozó dokumentumába. A bécsi dokumentum lehetővé teszi az egyes államok számára a kölcsönös ellenőrzést, az emberi jogok, ezen belül a nemzeti, nemzeti kisebbségi és az etnikumokra vonatkozó jogokat illetően is. Európában kialakulóban van egy, *az emberi jogok betartását ellenőrző államok fölötti rendszer*. Ennek a rendszernek kellene nemzetközileg szavatolnia a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok jogainak védelmét.

- A nemzeti és etnikai *kisebbségek jogai nem függenek azok létszámától*.

Ezek az alapelvek közvetlenül kötődnek a VPN 1989. november 25-én közzé tett tizenkét pontos nyilatkozatához, amely állást foglal a nemzetek, a nemzeti kisebbségek és etnikumok teljes és tényleges egyenjogúsága mellett.

A VPN és az FMK helyi szervezetei – hasonlóan a VPN Koordinációs Bizottsága és az FMK Szóvivői Testülete együttműködéséhez – továbbra is a demokratikus alapelvek, a pluralizmus, az emberi, állampolgári jogok és szabadság szellemében és érdekében szándékoznak együttműködni.

A VPN és az FMK egyúttal tárgyalásokat kezd a magyar állam illetékes képviselőivel a Magyarországon élő szlovákoknak mint egyenjogú állampolgároknak a helyzetéről.

Csehszlovákia számára a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikumok helyzetének rendezése az egyenjogúság elve alapján egyike a kulcsfontosságú feladatoknak, amely a demokratikus Európába vezető utat nyitja meg.

Készült: 1990. január 21-én, Pozsonyban

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 117–119.

41.

A Független Magyar Kezdeményezés mezőgazdasági programja

Alapkonceptió

A Független Magyar Kezdeményezés mezőgazdasági programja azon felismerésen alapul, hogy bármilyen gazdasági egységet hatékonyan működtetni csak *tulajdonos* tud. A nyereségtermelésben és vagyongyarapításban való közvetlen tulajdonosi érdekeltséget sem állami irányítással, sem az

ún. üzemi demokrácián alapuló vállalati öngazgatással nem lehet a gazdasági visszaesés és hatékonyságromlás veszélye nélkül helyettesíteni. Országunkban ez a két vállalati forma az uralkodó.

Az állami vállalatok felügyeletével és működtetésével megbízott hivatalnokgárdának szinte semmilyen érdekeltsége nincs a nyereségtermelésben és vagyongyarapításban, egzisztenciája nem attól függ. A mindenkor kormányok kezelésében lévő vállalatoknál a meghozandó döntésekben a gazdasági törvényszerűségek gyakran háttérbe szorulnak a kormány politikai céljaival szemben, így a hatékonyság romlik. Az állami vagyonkezelő bürokrácia fenntartása is a költségvetést terheli.

A vállalati önkormányzaton alapuló gazdaságirányítás látványos csődjére Jugoszlávia a példa. A munkások által választott vezetés léte attól függ, hogy kiszolgálja-e a munkavállalók bérköveteléseit a vagyongyarapítás és a fejlesztés terhére. Az alkalmazottak kétféle szerepbe kényszerülnek: tulajdonosként kellene gondolkodniuk, de mint munkavállalók az érdekvédelmüket helyezik előtérbe. Az érdekviszonyok ilyen kuszasága destabilizáló tényező a gazdasági döntéshozatalban. A direktív állami irányítás megszűnésétől alapvető változás nem várható, mert ez önmagában nem változtat a valóságos tulajdonlás hiányából fakadó, mindenütt tapasztalható érdektelenségen. Ezért a mezőgazdaságban is rendszerváltásra van szükség.

Az Független Magyar Kezdeményezés mezőgazdasági programjában alapvető célként szerepel *a tulajdonviszonyok sürgős megváltoztatása*. Így alakul ki valós érdekeltség, tulajdonosi és gazdaszemlélet, amely motorja a munkának, termelésnek. Az átmenet nehézségeit figyelembe véve ezt a változást úgy akarjuk végrehajtani, hogy folyamatosan biztosított legyen a hazai élelmiszerellátás. Meg kívánjuk teremteni a lehetőségét annak, hogy különböző tulajdonformák és üzemi szerkezetek jöjjenek létre, melyek arányáról és életképességéről a piacnak kell ítéletet mondania a gazdasági egyenjogúság feltételei mellett. A mai nagyüzemi struktúra túlsúlya miatt szükségszerű, hogy a jövőben a mezőgazdasági vállalkozók nagy számban jelentkezzenek és önállóan szerveződhessenek.

A piaci viszonyok létrehozásához és a magánvállalkozások létrejöttéhez nélkülözhetetlen a földpiaci megteremtése és a föld valós értékének a piac általi meghatározása. A szabad földforgalom megteremtését a jövőbeni struktúraváltás alapjának tartjuk. A földbérlet önmagában nem oldja meg a biztonságos mezőgazdasági termelés problémáit, és a föld kizsarolásához vezethet. A föld magántulajdonán alapuló mezőgazdasági vállalkozás, létrehozandó vagy együttmaradó szövetkezet képes csak biztosítani a mezőgazdasági termelés stabilitását.

Tulajdonreform a szövetkezetben

A tulajdonreform megvalósításához alapfeltételnek tartjuk a szövetkezetek összevonásának megszüntetését.

Vezérelvünk az erőszakos kollektivizálás által kifosztott parasztság teljes erkölcsi és anyagi rehabilitációja. Központi döntéssel vissza kell állítani a parasztság és *utódai földtulajdon feletti rendelkezési jogát. Ez után szükségesnek tartjuk a termelőszövetkezetek vagyonszövetségévé való átszervezését*. A tulajdonos a bevitt földjével arányosan szövetkezeti részjegy vagy vagyonjegy formájában birtokolni tulajdonát. A vagyonjegyek szabadon adhatók, vehetők és örökökölhetők lennének. Ezzel jelentős lépést teszünk az igazi szövetkezetek felé. A tulajdonrendezés minőségi változást hoz, mert a gazdasági vezetés feletti tulajdonosi ellenőrzés javítani fogja a termelés hatékonyságát.

A szövetkezeti vagyon feletti tulajdonjog visszaállítása nem jelenti a vagyon felosztását, de megteremti annak lehetőségét. Utána már a tulajdonosok szabad akaratán múlik, hogy a vagyonrészeket milyen formában működtetik tovább. Ha számukra előnyös, továbbra is együttmaradhatnak, vagy másfajta szövetkezetet, részvénytársaságot, egyéb gazdasági társaságot alakíthatnak. Jól működő szövetkezet esetében, ha a földtulajdonosok is úgy akarják, tartsák fenn tulajdonosi viszonyuk mellett a közös használati jogot, gyakorlatot. A magántulajdont ebben az esetben is rendezni kell részjegy, részvény vagy más alapon, ami örökökölhető függetlenül attól, hogy az örökös szö-

vetkezeti tag, vagy sem. A fennmaradó szövetkezetek esetében is az egyes üzemszervezetek önállósítása szükséges ahhoz, hogy a vállalat belső érdekviszonyai világossá váljanak. Az új szövetkezetek szerveződése valóságosan az önkéntességen és a tagság tulajdonosi jogain alapuljon.

Azok a tulajdonosok vagy utódaik, akik földjüket ki akarják venni, ezt szintén megtehetik. Földjüket egy darabban kapnák vissza, a bevitt föld minőségének figyelembevételével. Az így elkülönített területen farmgazdálkodást folytathatnak, mezőgazdasági vállalkozásokat indíthatnak.

A régi közösségi földek tulajdonjogát a falusi közösségeknek kell visszaadni. Ugyanígy kell eljárni azoknak a földeknek az esetében is, ahol valamilyen okból a tulajdonjog megszűnt.

A mai tagság azon részét is, amelynek nincs földtulajdona, érdekeltté kell tenni a vagyongyaráspításban értékpapírok formájában, melyek után ők is egyenrangúan részesednének a gazdasági eredményből, a szövetkezetben ledolgozott évek arányában.

Tulajdonreform az állami gazdaságokban

Az állami gazdaságok esetében is szükségesnek tartjuk a tulajdon valamilyen formában való nevesítését. Az államnak hosszú távon nem lehet érdeke, hogy a mostani nagyságú területen mezőgazdasági termelést folytasson, ezért a jövőbeni kormányok törekedni fognak ezen vagyon privatizálására.

Az államnak mindig lesznek olyan feladatai az agrárgazdaságban, amelyek megvalósításához földterületre lesz szüksége. Ezért az állami gazdaságok egy kis részét fenn kell tartani. Ezek szolgálják az eredeti célt: útmutatás a fejlett módszerekben, vetőmagtermesztés, szaporítás, fajtafenntartás, nemesítés, apaállat ellátás.

Az állami gazdaságok túlnyomó részét azonban ki kell vonni az állam tulajdonából. Az államkassza számára csak minimális nyereséget hozhatnak, és egy állami vagyongazdálkodó hivatal fenntartása tovább növelné az adófizetők terheit. Az állami földvagyonból kell kártalanítani mindazokat, akik beépítés vagy más ok miatt földjüket elveszítették. Az állami gazdaságokat a területükön található helyi közösségek tulajdonába, a helyi önkormányzatok irányításába kell adni. A gazdálkodás hasznából ők is részesednének, és azt az egész község javára felhasználhatnák. Finanszíroznák a községfejlesztést, az infrastruktúra kiépítését. Így csökkennének a költségvetés terhei és növekedne a község gazdasági önállósága. Ezen gazdaságok felett a helyi önkormányzatok szabadon rendelkeznének. Működtethetik tovább, részvények formájában vagy parcellánként eladhatják, bérbe adhatják. Minden forma a helyi közösségnek hoz hasznot.

A falu és a mezőgazdaság

Vissza kell állítani a falvak önkormányzatát, és vissza kell állítani legalább az alsó tagozatos iskolákat. Ehhez tartozik a falvak infrastruktúrájának kialakítása, az elszorvasztott falvak és vidékek fejlesztése. Egészséges vidéki életet, művelt, szaktudással rendelkező fiatalságot akarunk, akik jól éreznék magukat a falvakban, az új munkahelyeken, és nem vándorolnának el a városokba.

Fontosnak tartjuk a népőiskolák, a kalászos tanfolyamok, a falusi közösségek bevált gyakorlatának felújítását, hogy falvaink lakossága megszerezhesse azt a tudást, melynek segítségével elérheti a fejlett országok jómódú, mezőgazdaságból élő lakosságának színvonalát.

Ezen gondolatok megvalósításáért hív a Független Magyar Kezdeményezés a zászlaja alá minden falusi és városi polgárt, aki a fenti célokat magáénak vallja.

1990. január

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 120–123.

42.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom programja, 1990**A keresztény út**

Az uralkodó hatalmi rendszer több mint negyvenéves, hibás és népünk alapvető érdekeivel ellentétes társadalmi, gazdasági, bel- és külpolitikai irányítása után a nép most újra kezébe veheti saját sorsának irányítását. Ezt a történelmi lehetőséget a nemzetközi helyzet alakulása, az uralkodó hatalmi rendszer talajvesztése, meggyengülése, népünknek a hatalomra gyakorolt nyomása és a novemberi eseményekben való kicsúcsosodása teremtette meg.

A totalitárius rendszer legnagyobb vétke, hogy módszeresen rombolta azt az értékrendet, amely népünket a keresztény Európához kapcsolta, és egy évezreden keresztül nemzeti fennmaradását biztosította, anélkül, hogy új, népünk számára megfelelő értékrendet tudott volna elfogadtatni vagy akár csak ajánlani. A rombolás következtében erkölcsiségünk megrendült, erkölcsi eszményeink megkoptak, népünk önfenntartó tulajdonságai háttérbe szorultak. Az ország a politikai, társadalmi, gazdasági válság állapotába jutott, melynek gyökere és lényege az erkölcsi értékrend hiánya.

A válság okának ismeretéből következik, hogy mozgalmunk a kiutat, a reformok hajtóerejét az országunk egészét átfogó erkölcsi megújulásban keresi.

I. Emberközpontú társadalmat!

1. Az ember test és lélek egysége, akiben az anyag, a szervezet, az élet és a szellem egységes valóságot alkotnak. Mozzgalmunk ennek az emberképnek a kialakulását azzal magyarázza, hogy az embert Isten teremtette a saját képére és hasonlatosságára. Az embert tehát létéhez kötődő változhatatlan tulajdonságok jellemzik. Ezek alkotják az ember személyiségét, ami azt jelenti, hogy az ember olyan eszes lény, aki értelmével, akaratával, öntudatával és önlehatározásával képes átfogni önmagát, kezében tartani létét és tevékenységét. Az ember célja személyiségének kibontakoztatása, kiteljesítése, ami nemcsak cél, hanem egyben a legfontosabb erkölcsi törvény is.

2. Az ember alapvetően társas lény. Emberi közösségben születik, ahol cselekedni, céljait megvalósítani, képességeit kiteljesíteni kizárólag más emberekkel való kapcsolatain keresztül tudja. A személyiségüket kiteljesítő emberek egymással való kapcsolata: a társadalom.

Mozgalmunk olyan társadalmat akar, amely egyrészt minden tagja számára biztosítani tudja személyisége kibontakozását, a társadalom tagjainak ezt a törekvését elősegíti, másrészt viszont korlátokat állít az egyéni törekvések elé akkor, ha azok a közösség érdekeit, mások jogos törekvéseinek érvényesülését veszélyeztetik. A mozgalmunkba tömörülő vallásos embereknek az is meggyőződésük, hogy a harmonikus, békés társadalom csakis a krisztusi szeretetparancs alapján teremthető meg.

II. Erkölcsi törvényre és természetjogra épülő államot!

3. Olyan államot akarunk, amely mind elvi vonásaiban, mind gyakorlati működésében megfelel a keresztény világnézet követelményeinek. Felfogásunk szerint az államnak az a célja, hogy biztosítsa polgárai személyiségének a közösségben való kiteljesítését. Ezt a közjó biztosításával éri el, vagyis akkor, ha államhatalmi eszközökkel biztosítja mindazt a segítséget és feltételeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy polgárai kielégíthessék e világi testi és lelki szükségleteiket.

4. Az állam jogrendszerének alapja az erkölcsi törvény, vagyis az ember természetéből adódó, rendeltetésének és céljainak megfelelő magatartási szabály. Magunkénak valljuk az államhatalom-

ról, annak szervezetéről és működéséről szóló korszerű elméleteket, melyek egybevágnek a keresztény világnézettel. Ilyenek: a jogállamiság, a pluralizmus, a jóléti állam eszménye.

5. Mozgalmunk eszmei alapja a keresztény világnézet, népünk Szent Istvánig visszanyúló történelmi öröksége. Világnézetünk az egyetemes emberi értékek elismerésén, tiszteletén nyugszik, azok szolgálatára, megvalósítására kötelez bennünket. Értékrendünk középpontjában a felebaráti szeretet parancsa áll. Népünk ezeréves fennmaradása szorosan kötődik a Szent István által meghatározott úthoz: a kereszténységhez és Európához. Ezért olyan alkotmány létrehozását tűztük ki célul, amely kifejezi mind a nyugati kereszténység és demokrácia elveit, mind népünk további mindennemű fejlődését.

III. Kereszténydemokráciát!

6. Az előbbieik alapján összegezhethetjük a kereszténydemokrácia lényegét. A kereszténydemokrácia

- feltételezi a keresztény eszméknek és világnézetnek megfelelő államhatalom és államszervezet kialakítását;

- jelenti magát a demokráciát, a népuralmat, a népfelség elvét, amely nem csupán a parlamentarizmus demokratikus államformában, hanem az önkormányzatokban és a gazdasági életben is érvényesül;

- és jelenti azt, hogy ez a demokrácia a keresztény perszonalizmuson, az ember személyisége mindenek felett álló értékén és az ebből eredő erkölcsi törvényeken és természetjogi szabályokon alapul.

IV. Keresztény közéletiség

7. A közösségi életben való részvétel az embernek nemcsak emberi természetéből fakadó joga, hanem egyben kötelessége is. A vallásos emberek kötelessége egyházuk építése, szervezése, közösségi életük fejlesztése, az állampolgárok kötelessége erejük, szervezőképességük, állampolgári aktivitásuk egyesítése a mind tökéletesebben megvalósítandó közös érdekében.

8. Mozgalmunk nem politikai párt!

9. Az egyházak alapvetően az emberi személy transzcendenciáját, vallási és lelki igényeinek kielégítését és az ezekkel összefüggő oktatási, szociális, karitatív, egyház-építő és szervező munkát irányítják és szolgálják. A különféle mozgalmak és politikai pártok az embereknek az államügyekben való részvételét szervezik.

10. Mozgalmunk követeli az egyházak jogainak teljes visszaállítását és működési szabadságuk biztosítását. Mielőbb hatályon kívül kell helyezni az egyházak és az állam viszonyát szabályozó elavult jogszabályokat, és meg kell hozni a vallásszabadságról szóló korszerű, az egyházakkal egyeztetett törvényt. A közhasznú tevékenységet folytató egyházi szervezeteknek ugyanolyan mértékű állami segítséget kell biztosítani, mint a hasonló tevékenységet folytató állami szervezeteknek és intézményeknek. Az egyházak és az államigazgatás szervei közé felügyeleti-koordináló szervezet beiktatni nem szabad. Magunkévá tesszük és támogatjuk az egyházaknak mindazon kezdeményezéseit és törekvéseit, melyek a közérkölcshelyreállítására és megszilárdítására, a család szerepének növelésére, az ifjúság vallásos nevelésére, humanitárius, szociális feladatok megoldására és a felekezetek közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésére és ökumenikus felfogására irányulnak.

11. Világnézetünkéből fakad a béke szeretete, és politikai magatartásunkban ez a kompromisszumok, az igazi közmegegyezés keresése felé vezet. A közéletben – éppúgy, mint a magánéletben – elutasítjuk az erőszak, a fenyegetés, a zsarolás minden formáját és módszereit. Nemzeti megbékélést és összefogást akarunk! Világnézeti magatartásunk a megbocsátás. Jövőnk szempont-

jából fontosabbnak tartjuk a múlt hibáinak feltárását és az azokból eredő tanulságok levonását, mint valamennyi vétkes felelősségre vonását.

12. A béke akarásával összefüggő politikai magatartásunk a tolerancia. A nézetkülönbségek elintézésének egyetlen módja a törvényes keretek közt maradó vita, véleménynyilvánítás és meg egyezés. A vitákat egymás nézeteinek messzemenő tiszteletben tartásával, álláspontjainak megér tésével, türelemmel és a megegyezés kérésével kell bonyolítanunk.

V. A keresztény gazdaság pillérei

13. A munka lehetőség és eszköz arra, hogy az ember eszes lény voltának megfelelő képessé geit kiteljesítse. A vallásos emberek meggyőződése szerint a munka isteni parancs, melyet az első emberpárhoz intézett azzal, hogy ... növekedjetek, sokasodjatok és töltsétek be a Földet, s hajt sá tok uralmatok alá... Az embernek tehát a munka joga és egyben erkölcsi – sőt Isten által megsza bott – kötelessége.

14. A munkának mint erkölcsi kategóriának elsőbbsége van a tőkével szemben. Ez az elv mind a magántulajdonon, mind a közösségi tulajdonon alapuló rendszerekre nézve érvényes.

15. A munka személyes jellegének, természetének a tulajdonviszonyokban is kifejezésre kell jutnia. A dolgozó számára nagyobb hajtóerő, ha sajátjában dolgozik, munkája eredményét tulajdo nának gyarapodásában is közvetlenül érzi.

16. A föld legfontosabb és legértékesebb kincsünk, olyan természeti adottság, melyre jólétünk biztonságosan építhető. Olyan szervezeti és tulajdoni szisztémák bevezetését kell szorgalmazni, amelyek gazdasági felemelkedésünknek alapjai lehetnek. Programunk a jelenlegi tulajdon- és gaz dasági szervezeti viszonyokból indul ki. Olyan, a piacgazdaság követelményeinek megfelelő mezőgazdasági struktúra létrehozása a célunk, amely tág teret enged az egyéni kezdeményezésnek, biztosítja a hatékony és versenyképes termelést, ugyanakkor kiegyensúlyozottan figyelembe veszi a vidéki közösségek igényeit és fejlődésük szükségleteit.

17. A parasztság jogos sérelmeinek orvoslását meg kell oldani. Az ország gazdasági helyzeté re való tekintettel azonban ez csak fokozatosan történhet. A tulajdoni és kártalanítási problémák rendezését az általános elvek törvényi szabályozására kell bízni.

18. Az eredményesen gazdálkodó termelőszövetkezetek működési feltételeit a jövőben is biz tositani kell, az önkéntesség elvének szigorú betartása mellett. Az új feltételeknek megfelelően új szövetkezeti törvényt kell alkotni, amely a szövetkezeti társulások új és változatos formáit hozza létre.

VI. A világ Isten ajándéka!

19. A világ az ökológiai válság állapotában van. A világméretű gazdasági növekedés, a fegy verkezési verseny, a növekvő energiafogyasztás juttatta ide. A keresztény környezetetika abból in dul ki, hogy az ember és a természet egyaránt Istennek köszönheti létét, és ezért az ember termé szetátalakító hatalmának korlátot szab Isten előtti felelőssége, amely őt a természet megőrzéséért és fenntartásáért terheli. A jelen és jövő nemzedékek érdeke megkívánja, hogy hathatósan védjük környezetünket a társadalmi lét és a természet minden érintkezési területén. A természet leigázá sa helyett valljuk a természetet is szolgáló elrendezés keresésének a szükségességét, mert minden élőlénynek joga van az egészséges környezethez, létének biztonságához. Ezeket a jogokat nem korlátozhatjuk értelmetlen pusztítással.

20. Kötelességünk védekezni a szennyeződés és a zajártalom ellen, védenünk kell mind az élő, mind az élettelen természetet, állandóan ügyelnünk kell a talaj, a víz, a levegő minél jobb állapo tára.

21. Állandó ellenőrzés alatt kell tartani az atomerőműveket meg a veszélylehetőség egyéb gócait, minél több nemzeti parkot és más természeti rezervátumot kell létrehozni.

22. Célunk az egyénnek önmagával, a társadalommal és a természeti környezetével való harmóniája.

VII. Kultúra és közoktatás

23. A kultúra mindazt jelenti, aminek segítségével az ember kibontakoztathatja testi-lelki képességeit, a földet megismerés és munka révén uralma alá hajthatja, az erkölcsök és intézmények tökéletesítésével társadalmi életét emberibbé alakíthatja, szellemi tapasztalatait, vágyait, érzéseit alkotásaiban az emberiség közkinségévé teheti. Személyiségének kiteljesítése az embernek nemcsak joga, hanem kötelessége is. A keresztény ember kötelessége, hogy kivegye részét a tanulásból, az oktatásból, a természet-, humán és társadalomtudományokból, az irodalomból és a művészetekből. A magyar kulturális értékek terjesztésének elsőbbséget kívánunk biztosítani. Azonkívül tiszteletben tartjuk és ápoljuk más népek és nemzetek kultúráját mint az emberiség egyetemes kultúráját. Mindamellet előnyt kell biztosítani a keresztény értékek bemutatásának és a keresztény kulturális hatások érvényesülésének.

24. A közoktatás és ezen belül az anyanyelven folyó közoktatás fejlesztésének mozgalmunk különleges jelentőséget tulajdonít. Az ország jövője ifjúságunk erkölcs- és jellemfejlődésétől, szellemi, lelki erőinek és energiáinak széles körű kiteljesedésétől függ.

25. Az oktatási intézményekben haladéktalanul meg kell szüntetni a marxista, ateista ideológia vezérelvű befolyását. A tanárok meggyőződésük szerint foglalhatnak állást világnézeti kérdésekben, de állásfoglalásukat nem kényszeríthetik a tanulókra. A keresztény eszmeiség megismerését a tananyag részévé kell tenni, az igényeknek megfelelően minden iskolában meg kell teremteni az anyanyelvű vallásoktatás lehetőségét.

26. Nagy hangsúlyt helyezünk az anyanyelvű oktatásra. Alkotmányosan kell szavatolni az anyanyelven való tanulás jogát, és ezt semmilyen szinten korlátozni nem szabad. Gondoskodni kell a nemzetiségi iskolahálózat bővítéséről.

27. Meg kell teremteni felekezeti szellemű állami iskolák és keresztény kollégiumok létesítésének lehetőségét is. Emellett emelni kell az oktatás színvonalát és hatékonyságát. Az oktatási intézményekben szigorúbb követelményeket kell támasztani.

28. Támogatjuk az ország oktatási rendszerének az egységes európai rendszerhez való közeli-tését, a nemzeti és nemzetiségi értékek és hagyományok fenntartása mellett.

29. Ha a felsőfokú oktatást gazdasági okok miatt nem lehet az anyanyelven megoldani, biztosítani kell ezt más országok felsőoktatási intézményeiben.

VIII. Szociálpolitikánk

30. Népünk átlagéletkora az európai átlagnál hat-hét évvel alacsonyabb, nő az abortuszok száma, szaporodnak az öngyilkossági kísérletek. A megdöbbentő helyzet megoldására egészségügyi és szociális ellátási rendszerünket kell megreformálni. Haladéktalanul gátat kell vetni a megfogant, de még meg nem született életek szervezett kioltásának. A terhességmegszakítást kizárólag az anya egészségvédelmének orvosiilag indokolt eseteire kell korlátozni.

31. Az új egészségellátási rendszernek a betegségek megelőzése, a leggyakoribb népbetegségek visszaszorítása, a járványok gyors leküzdése is feladata lesz. Megfontolandó a bevált háziorvosi rendszer visszaállítása, valamint az állam, az egyházak és magánszemélyek tulajdonában lévő, betegközpontú kórházak létrehozásának a lehetősége.

32. Külön figyelemmel kísérjük az öregek és elhagyottak sorsát. Az esetleges infláció mértékét át kell vetíteni a nyugdíjakra és a szociális juttatásokra úgy, hogy ezek megőrizték reálértéküket.

33. Ki kell építeni elsősorban az ifjúság és az öregek szociális hálóját, valamint ez ügyben szoros együttműködve az egyházakkal, bevonni a keresztény társadalom önkénteseit és az állam erre célra létrehozott gazdasági eszközeit.

34. A várható munkanélküliség enyhítésére létre kell hozni az átképző intézményeket, valamint olyan pénzbeli juttatást kell bevezetni, amely azoknak jár, akik hajlandók új szakmát, új foglalkozást tanulni.

1990 március

Közösségünk szolgálatában.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom öt esztendeje.

MKDM, Pozsony, 1995. 45–49.

43.

Az Együttélés alapítólevele

A politikai mozgalom neve: Együttélés–Spolužitie Politikai Mozgalom a Demokráciáért és a Nemzeti Kisebbségek Jogaiért

A mozgalom

a nemzeti kisebbségek jogait a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya, valamint ennek a teljesítését ellenőrző bécsi utótálatkozó Zárónyilatkozata és az Emberi Jogok Nemzetközi Föderációja (FIDH) 1990 januárjában Prágában megtartott ülésén a nemzeti kisebbségek jogairól elfogadott nyilatkozatának szellemében kívánja érvényesíteni.

Munkálkodni fog

a demokráciáért, a jogállamért és a közös európai értékek meghonosításáért.

Küzdeni fog

a nemzeti kisebbségek jogaiért, kollektív politikai képviselőségükért, saját ügyeikben való döntési jogukért, állampolgári egyenlőségükért és egyenjogúságukért, az egyenlő esélyek, valamint a hátrányos megkülönböztetés minden formája ellen.

Harcolni fog

a nacionalizmus, a sovinizmus, az antiszemitizmus és az idegengyűlölet ellen.

Védelmezni óhajtja

a nemzeti kisebbségek kulturális, természeti és szellemi kincseit, gazdasági, területfejlesztési, szociális és ökológiai érdekeit, hogy azok ezáltal is

megteremthessék

a nemzeti önazonosságuk megtartásához szükséges lelki, szellemi, anyagi és erkölcsi feltételeket. Célul tűzi ki, hogy

a nemzeti kisebbségek

a sok évtizedes romboló hatások ellenére, s azok alól felszabadulva, ismét felépíthessék az öngazgatáson és önkormányzáson alapuló társadalmukat.

E célkitűzések elérésének alapfeltétele a különböző nemzetiségű állampolgárok kölcsönös türelme, legfőképpen a magyar, német, lengyel, rutén és ukrán kisebbség, valamint a zsidóság egyezményes együttélése a szlovák és a cseh nemzettel.

Támogatni fogja a romák etnikai közösségeinek minden önazonosságra irányuló igyekezetét, tudomásul véve valamennyi jogos, sajátos etnikai törekvésüket. Mozgalmunk ebben lehetőségeihez mérten segítségükre lesz, az emberi normák és méltányossági elv alapján.

A mozgalom alapvető célkitűzései közé tartozik annak elérése, hogy

a demokrácia elvei

a csehszlovák politikai gyakorlatban úgy érvényesüljenek, hogy az állam a népet szolgálja és a kisebbség ne lehessen kiszolgáltatva a többség akarátának.

A mozgalom a tevékenységét a felsorolt elvek alapján néhány fő pillérre kívánja fölépíteni

1. Politikai képviselet

Csak egy demokratikus, pluralista rendszerben képzelhető el oly módon, hogy a nemzeti kisebbségek képviselete a törvényhozó testületekben sajátos reprezentációt alkosson. Legyen joga dönteni a kisebbségeket érintő ügyekben. A demokrácia alapját jelentő többségi elvet korlátozza a nemzeti kisebbségek védelme és a sajátos kérdésekben a leszavazhatóságuk ellen ható jogi védelem.

2. Gazdasági élet

A jó társadalmi közérzet alapja az általános vagyoni biztonság és az anyagi jólét, amely csak a környezetkímélő szociális piacgazdasági viszonyok között képzelhető el. Alapfeltétele a privatizálás, a magánvállalkozások elterjedése és a helyi öngazgatás. A nemzeti kisebbségek viszonyai között ennek egyik legfontosabb területe a mezőgazdasági szövetkezetek átalakítása tényleges szövetkezetekké, részvénytársaságokká stb., valamint a föld magántulajdonának a visszaállítása.

3. Szociálpolitika

Alapvető célja a családvédelem, amely a munkavállalók védelméből, az esélyegyenlőség biztosításából, a településszerkezet megóvásából, helyi munkaalkalmak megteremtéséből épül fel. A szociálpolitika egyik célkitűzése azon aránytalan elvonások visszatérítése, amelyekkel évtizedeken keresztül sújtották a nemzeti kisebbségek által lakott területeket.

4. Létfeltételek és a természet védelme

A kellemes közérzetnek az anyagi jólétén kívül más feltételei is vannak. A természet harmóniájának megbomlása, és az emberi értékrend zavarai az élet minőségének romlásához vezethetnek. E veszély elkerülése, illetve csökkentése érdekében kezdeményezni fogjuk a természet védelmét, valamint az ember által teremtett javak: műemlékek, települések, kulturális értékek védelmét. A nemzeti kisebbségek számára ez mindenekelőtt régiójuk komplex védelmét jelenti.

5. Oktatásügy

Az oktatásügy legyen öngazgató. A nemzeti kisebbségek iskolarendszerét újjá kell szervezni. A kisiskolák mindenütt visszaállíthatók, ahol szükséges. A közös igazgatású iskolák szétválasztandók az oktatási nyelv szerint. Minden nemzeti kisebbségnek alapvető és elidegeníthetetlen joga anyanyelvén tanulni az alapoktól a legfelső szintig.

6. A kultúra

Szervezése az iskolaügyhöz hasonlóan legyen öngazgató. A nemzeti kisebbségek önmaguk döntsék el, milyen intézményekre van szükségük. A kormány kulturális költségvetéséből a kisebbségek számarányuknak megfelelően részesüljenek, a nemzeti kisebbségeket semmilyen törvény vagy pénzügyi rendelet ne akadályozza abban, hogy kapcsolatot tartsanak az államhatárokon túl

elő nemzetrészeikkel. Törekvésünk arra irányul, hogy senki se vonhassa kétségbe a több államban élő, azonos nemzetrészek kulturális egyetemességét és nyelvi azonosságát.

7. Nyelvhasználat

A törvény biztosítsa, hogy a nemzeti kisebbségek a hivatalos érintkezésben szóban és írásban szabadon használhassák anyanyelvüket az általuk is lakott közigazgatási területeken (községekben, városokban, járásokban stb.). A két-, illetve többnyelvűség zavartalanul érvényesüljön mind a közterületeken lévő feliratokon, mind a hivatalos nyomtatványokon.

8. Hitélet

Az ember legalapvetőbb joga, hogy vallását anyanyelvén, szabadon gyakorolhassa. A mozgalom szervezetten támogatni szándékozik a hívők ilyen irányú igényét. A vallásos és erkölcsös nevelés érdekében támogatja a cserkészet újraszervezését az Isten–Haza–Embertárs hármasság egysége alapján.

9. A különböző nemzetiségűek együttélése

Alapja a türelem, a megbocsátás, kölcsönös tisztelet, valamint egymás kultúrájának és nyelvének ismerete, mivel egyenjogúság, egyenrangúság és törvények nélkül nem képzelhető el normális együttélés. Az együttélés politikai-társadalmi normáit a közös lakóhelyhez fűződő érdekek alakítsák ki. Az együttélés gyakorlásának alapsejtje legyen a községi autonómia.

Jóváhagyta az Együttélés alakuló közgyűlése 1990. március 31-én, Pozsonyban.

Új Szó, 1990. február 7.

44.

Az Együttélés Politikai Mozgalom a Demokráciáért és az Emberi Jogokért alapszabálya

I. Általános rendelkezések

1. A politikai mozgalom neve Együttélés–Spoluzitie Politikai Mozgalom a Demokráciáért és a Nemzeti Kisebbségek Jogaiért (A továbbiakban csak Együttélés).
2. A mozgalom székhelye: Pozsony–Bratislava.
3. A mozgalom működési területe a Szlovák Szocialista Köztársaság és a Cseh Szocialista Köztársaság.

II. Az Együttélés mozgalom programcéljai

A mozgalom a nemzeti kisebbségek jogait az alábbi dokumentumok szellemében kívánja érvényesíteni: A polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya, valamint az ennek a teljesítését ellenőrző bécsi utótá-lálkozó Zárónyilatkozata és az Emberi Jogok Nemzetközi Föderációjának (FIDH) 1990 januárjában Prágában megtartott ülésén a nemzeti kisebbségek jogairól elfogadott nyilatkozat. Munkálkodni fog a demokráciáért, a jogállamért és a közös európai értékek meghonosításáért.

Küzdeni fog a nemzeti kisebbségek kollektív jogaiért, kollektív politikai képviselőjükért, saját ügyeikben való döntési jogukért, állampolgári egyenlőségükért és egyenjogúságukért, egyenlő esélyek lehetőségéért, valamint a hátrányos megkülönböztetés minden formája ellen.

Harcolni fog a fokozódó antiszemitizmus és idegengyűlölet, valamint minden faji, vallási és meggyőződés miatti elnyomás ellen.

Védelmet nyújt a nemzeti kisebbségek kulturális, természeti és szellemi kincseit, gazdasági, területfejlesztési, szociális és ökológiai érdekeit, hogy megteremthessék a nemzeti önazonosságuk megtartásához szükséges lelki, szellemi, anyagi és erkölcsi feltételeket, hogy a nemzeti kisebbségek a sok évtizedes romboló hatások alól felszabadulva ismét felépíthessék az öngazgatáson és önkormányzaton alapuló társadalmukat. A célkitűzések elérésének alapfeltétele a különböző nemzetiségű állampolgárok kölcsönös türelme, legfőképpen a magyar, német, rutén-ukrán, lengyel, zsidó, szlovák és cseh nemzet és kisebbségeik egyezményes együttélése. Külön feladatának tartja a romák egyenjogúsági törekvéseinek támogatását.

A demokrácia elvei mindaddig fogyatékosan fognak érvényesülni a csehszlovákiai politikai gyakorlatban, míg kísérteni fog a nemzetállam szelleme, míg nem válik az állam fogalma másodrendűvé a néppel szemben, míg a kisebbség ki lesz szolgáltatva a többség akaratának.

A mozgalom tevékenységét a felsorolt elvek alapján néhány fő pillérre kívánja felépíteni:

1. Politikai képviselő csak egy demokratikus pluralista rendszerben képzelhető el oly módon, hogy a nemzeti kisebbségek képviselője a törvényhozó testületekben specifikus reprezentációt alkosson. Legyen joga dönteni a kisebbségeket érintő ügyekben. A demokrácia alapját jelentő többségi elvet korlátozza a sajátos kérdésekben a nemzeti kisebbségek védelme a leszavazhatóság ellen.

2. Gazdasági élet: a jó társadalmi közérzet alapja az általános vagyoni biztonság és az anyagi jólét, mely csak a piacgazdasági viszonyok között lehetséges. Alapfeltétele a privatizálás, a magánvállalkozások elterjedése és a helyi öngazgatás. A nemzeti kisebbségek viszonyai között ennek egyik legfontosabb területe a mezőgazdasági üzemek átalakítása szövetkezetekké, részvénytársaságokká stb., valamint a föld magántulajdonának visszaállítása.

3. Szociálpolitika: alapvető célja a családvédelem, mely a munkavállalók védelméből, az esélyegyenlőség biztosításából, a településszerkezet megóvásából, helyi munkaalkalmak megteremtéséből stb. épül fel. A szociálpolitika egyik célkitűzése azon aránytalan elvonások visszatéríttetése, amelyekkel évtizedeken keresztül szegényítették a nemzeti kisebbségek által lakott területeket.

4. Oktatásügy: legyen öngazgató. A nemzeti kisebbségek iskolarendszerét újra kell építeni. Ahol az lehetséges, mindenütt vissza kell állítani a kisiskolákat, a közös igazgatású iskolákat pedig szét kell választani az oktatás nyelve szerint. A nemzeti kisebbségek alapvető joga anyanyelvén tanulni az alapoktól a legfelsőbb szintig.

5. Kultúra szervezése: az iskolaügyhöz hasonlóan legyen öngazgató. A nemzeti kisebbségek önmaguk döntsék el, milyen intézményekre van szükségük. A kormány kulturális költségvetéséből a kisebbségek számarányuknak megfelelően részesüljenek. A nemzeti kisebbségeket semmilyen törvény vagy pénzügyi rendelet ne akadályozza abban, hogy kapcsolatot tartsanak az államhatáron túl élő nemzetükkel, illetve anyaországukkal és az azonos kultúrájú csoportokkal. A nemzet kulturálisan egyetemes.

6. Nyelvhasználat: a törvény biztosítása, hogy a nemzeti kisebbségek a hivatalokkal való kapcsolatban használhassák anyanyelvüket az általuk lakott közigazgatási területeken (községek, városok, járások). A két-, illetve többnyelvűség érvényesüljön mind a közterületeken lévő feliratokon, mind a hivatalos nyomtatványokon.

7. Hitélet: az ember legalapvetőbb joga, hogy vallását anyanyelvén szabadon gyakorolhassa. Mozgalmunk szervezeten fogja támogatni a hívők ilyen irányú igényét. A vallásos és erkölcsös

nevelés érdekében támogatjuk a cserkészeti újraszervezését az Isten – Haza – Embertárs hármas egység alapján.

8. Különböző nemzetiségűek együttélése: alapja a türelem, a megbocsátás, a kölcsönös tisztelet, egymás kultúrájának és nyelvének ismerete. Egyenjogúság, egyenrangúság és törvények nélkül nem képzelhető el normális együttélés. Az együttélés politikai és társadalmi normáit a közös lakóhelyhez fűződő érdekek alakítsák ki. Az együttélés gyakorlásának alapsejtje legyen a községi autonómia.

III. Tagság

1. A mozgalom tagja lehet minden állampolgár, aki betöltötte 18. életévét, és egyetért az Együttélés alapszabályaival, a mozgalom céljaival és feladataival, tevékenységét e szellemben fejti ki, és aláírja a jelentkezési lapot.

2. A tagság a tag írásbeli kérelme alapján szüntethető meg.

IV. A mozgalom szervezeti felépítése és szervei

1. A mozgalom szervezeti felépítése háromlépcsős: helyi csoportokból, területi ügyvivői testületekből és a Központi Ügyvivői Testületből áll. A mozgalom demokratikus alapokon működik, mindenki számára nyitott.

2. A mozgalom legkisebb szervezeti része a helyi csoport, önálló jogi személy, mely az öngazgatás elve alapján a Központi Ügyvivői Testulettől függetlenül az alapszabályokkal összhangban képviseli tagjainak érdekeit:

a) Helyi csoportot alapíthat a mozgalom öt tagja, a helyi csoport tevékenységét az előkészítő bizottságánál történt bejegyzés után kezdi meg;

b) a helyi csoport tevékenységét és gazdasági irányítását a demokratikus úton választott három-hét tagú ügyvivői testület vezeti, mely saját soraiból választ elnököt, alelnököt, gazdasági intézőt és további tisztségviselőket. A helyi csoportot az ügyvivői testület által megbízott személy képviseli, akinek aláírási joga van.

c) a helyi csoport legfelsőbb szerve a taggyűlés. A taggyűlést az ügyvivői testület hívja össze évente négy alkalommal. Ha a helyi csoport tagságának egyharmada kéri a taggyűlés összehívását, az ügyvivői testület tíz napon belül köteles összehívni azt;

d) a helyi csoport ügyvivői testülete évente egyszer értékelő taggyűlést hív össze; új ügyvivőket választanak és értékelik a helyi csoport munkáját és gazdálkodását;

e) a helyi csoport megszűnik, ha tagjainak száma öt alá csökken. A helyi csoportot megszűnése után törlik a központi nyilvántartásból;

3. A mozgalom középszintű szervezeti részét a területi ügyvivői testületek alkotják, ezek 7-11 tagúak, az Együttélés területi ügyvivő testületét a helyi csoportok képviselőinek területi gyűlésén választják meg.

4. A mozgalom legfelsőbb szerve a küldöttek kongresszusa. A kongresszusra a helyi csoportok előre meghatározott kulcs alapján választják meg a küldötteket. A kongresszust a Központi Ügyvivői Testület hívja össze két évente legalább egy alkalommal.

a) A kongresszus demokratikus úton megválasztja a 11-15 tagú Központi Ügyvivői Testületet, melynek élén az elnök, a két alelnök és egy függetlenített titkár áll. A Központi Ügyvivői Testületet az elnök, a két alelnök és a titkár, illetve a testület által felhatalmazott személy képviselheti, akinek aláírási joga van.

b) a Központi Ügyvivői Testület ülését a mozgalom elnöke hívja össze. Ha a testület egyharmada kéri a Központi Ügyvivői Testület összehívását, az elnök köteles tíz napon belül ezt megtenni.

5. A Központi Ügyvivői Testület végrehajtó szerve a Központi Ügyvivői Testület Irodája, mely biztosítja a választott szervek határozatainak teljesítését. Munkájukat a függetlenített titkár irányítja.

6. A mozgalom választott szervei határozatképesek, ha a küldöttek kétharmada jelen van; a határozat elfogadásához a jelenlevők szavazatainak többsége szükséges.

V. A mozgalom szerveinek fő feladatai

1. A mozgalom szervei minden szinten a programnyilatkozattal összhangban küzdenek:

a) az emberi jogok betartásáért, és elutasítják a hátrányos megkülönböztetés minden formáját;

b) a demokrácia elveinek érvényesítéséért, a nemzeti kisebbség és etnikai csoportok jogainak betartásáért, az állampolgári egyenlőségért és egyenjogúságért.

2. A helyi csoport a saját hatáskörében biztosítja:

a) a saját tagjainak érdekvédelmét;

b) a helyi képviseleti testületekbe a jelöltek listájának összeállítását, és titkos szavazással határozza meg sorrendjüket;

c) kapcsolatot tart fenn más politikai pártok és mozgalmak helyi csoportjaival, a helyi államhatalom és közigazgatás szerveivel az Együttélés mozgalom programjának és alapelveinek érvényesítése érdekében.

3. A területi ügyvivői testület a saját hatáskörében biztosítja:

a) a helyi csoportok munkájának koordinálását, tagjainak érdekképviselését az adott területen,

b) a területi képviseleti testületbe a jelöltek listájának összeállítását, és titkos szavazással határozza meg sorrendjüket,

c) kapcsolatokat tart fenn a politikai pártok és mozgalmak területi csoportjaival, a területi állami és közigazgatási szervekkel az Együttélés mozgalom programjának és alapelveinek érvényesítése érdekében.

4. A Központi Ügyvivői Testület:

a) központi érdekvédelmi és koordinációs szerv;

b) dönt az együttműködésről más politikai pártokkal és mozgalmakkal;

c) az országos képviseleti testületekbe összeállítja a jelöltek listáját, titkos szavazással meghatározza a jelöltek sorrendjét, illetve dönt a visszahívásukról,

d) központi nyilvántartást vezet a helyi csoportokról és a területi ügyvivői testületekről;

e) dönt a külföldi partnerekkel való együttműködésről;

f) segíti és koordinálja a mozgalom tevékenységét két kongresszus között;

g) ellenőrzi és irányítja az iroda munkáját;

h) dönt az iroda dolgozóinak munkaviszonyba való felvételéről és megszüntetéséről.

5. A kongresszus

a) jóváhagyja az Együttélés mozgalom alapszabályait és azok módosítását;

b) megvitatja a Központi Ügyvivői Testület jelentését a program teljesítéséről, a mozgalom helyzetéről, valamint meghatározza a mozgalom stratégiáját és taktikáját;

c) megvitatja a mozgalom gazdasági helyzetét, jóváhagyja a költségvetést, és ellenőrzi az anyagi eszközök felhasználását;

d) munkacsoportokat alakítanak ki;

e) megválasztja a Központi Ügyvivői Testületet, annak elnökét, két alelnökét és függetlenített titkárát, jóváhagyja az iroda szerkezeti felépítését;

f) dönt a mozgalom megszűnéséről és vagyonának felszámolásáról.

VI. Az Együttélés Mozgalom gazdálkodása és vagyona

1. A mozgalmon belül önálló jogi személyként működik:
  - a) a helyi csoport;
  - b) a Központi Ügyvivői Testület;
  - c) a mozgalom hivatalosan bejegyzett gazdasági intézménye.
2. A mozgalom vagyontát képezik a következő pénzügyi és anyagi eszközök:
  - a) saját vagyon és a belőle származó jövedelmek;
  - b) a tagok anyagi hozzájárulásai;
  - c) állami támogatás, költségvetési juttatás;
  - d) alapítvány és a belőle származó jövedelem;
  - e) a mozgalom tevékenységéből eredő jövedelem;
  - f) örökség és hagyatéki;
  - g) különböző forrásokból származó hozzájárulás, ajándék és jövedelmek.
3. A mozgalom vagyona közös tulajdonként a tagság tulajdonát képezi. A mozgalom egyes szervei és helyi csoportjai feladataik teljesítése érdekében ezen vagyon részének vagyonkezelői jogával ruházhatók föl.
4. A mozgalom szervei és helyi csoportjai olyan önálló jogi személyek, amelyek saját hatáskörükben önállóan gazdálkodnak és saját maguk felelősek a saját gazdasági, pénzügyi és egyéb kötelezettségeikért.
5. A mozgalom gazdálkodása az érvényes általános előírások és rendelkezések alapján történik.
6. Az Együttélés feladatainak biztosítása céljából a mozgalom szervei és helyi csoportjai az érvényes jogszabályok értelmében gazdasági létesítményeket alapíthatnak. Ezeket a gazdasági létesítményeket az alapító szerv anyagi és pénzeszközök kezelésével bízhatja meg. A gazdasági létesítmények tevékenységi szabályzatát az érvényes jogszabályok alapján a mozgalom határozza meg.
7. A gazdasági létesítmény megszüntetését az alapító szerv mondja ki.

VII. Az Együttélés mozgalom megszűnése

1. A mozgalom a kongresszus határozata alapján akkor szűnik meg, ha a küldöttek kétharmada a megszűnés mellett szavaz.
2. A mozgalom megszűnése esetén a vagyon felszámolásáról a kongresszus küldöttei döntenek az érvényes jogszabályok értelmében.
3. A helyi csoport megszűnése esetén vagyonáról a területi ügyvivői testület dönt.

VIII. Zárórendelkezés

Az Együttélés mozgalom alapszabályait az előkészítő bizottság 1990. február 23-án fogadta el, és a kongresszus küldötteinek a jóváhagyása után válik hatályossá.

Pozsony, 1990. március 31.

*Az együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.
Együttélés, Pozsony, 1995. 148–153.*

45.

Az Együttélés 1990. évi választási programja

Az Együttélés Politikai Mozgalom egy demokratikus többpártrendszer kialakításáért, az emberi jogok és a nemzeti kisebbségek jogainak érvényesítéséért küzd, a nemzetközi egyezségekmanyokban foglalt elvek szellemében.

Politikai programunkat az alábbi tézisek fejezik ki:

- demokrácia, politikai pluralizmus;
- az emberi jogok és a nemzeti kisebbségek jogainak érvényesítése a belpolitikai és a jogi gyakorlatban;
- a jogállam megteremtése, amelyben az egyéni jogokat, valamint a kisebbség kollektív jogait törvények védik, és betartásuk felett független bíróság őrködik;
- a demokrácia alapját képező többségi elv mellett a nemzeti, vallási és etnikai kisebbségek jogainak védelme;
- az egyenrangúság és egyenjogúság meghonosítása a politikában és az államjogban;
- az egyenlő politikai esélyek mellett a nemzeti kisebbségek arányos és kollektív politikai képviselete;
- a népszuverenitás eszméje;
- a demokratikus önkormányzat és önigazgatás megteremtése;
- a különböző ideológiák, meggyőződések és nemzetiségek békés és türelmes együttélésének megteremtése;
- a türelmetlenségre, erőszakra és kizárólagosságra biztató eszmék elutasítása;
- küzdelem az antiszemitizmus, az idegengyűlölet, valamint minden vallási és nemzeti hátrányos megkülönböztetés ellen;
- a bosszúállás, a megtorlás és a kollektív bűnösség mindenkori elutasítása.

A kisebbség érdekei

A nemzeti kisebbség kettős fogalom: mennyiségi és helyzeti. Ez azt jelenti, hogy a számarány szerinti kisebbségi állapot mellett létezik egy olyan politikai körülmény, amelyben például az elnyomottság, a hátrányos megkülönböztetés, a politikai képviselet hiánya vagy a jogi körülmények miatt alakult ki a kisebbségi helyzet. E két halmaz együtt alkotja azt a kisebbségi létet, amelyben a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság és Közép-Európa nemzeti kisebbségei élnek. Ez a kérdés végső soron csak egy demokratikus rendszerben oldható meg.

Ezért a nemzeti kisebbségek érdekeinek védelme is csak demokratikus többpártrendszerben képzelhető el, mely tiszteletben tartja a társadalom sokrétűségét, pluralitását is. Önmagában a demokrácia (ha csupán klasszikus értelemben érvényesül, és a többségi elv szerint igazodik) vagy a pluralizmus (ha az a politikai és az ideológiai pluralizmusra korlátozódik) nem nyit elegendő teret a nemzeti kisebbségek jogos érdekeinek érvényesítésére.

Ezért hiú ábránd azt hinni, hogy az elvek és rendszerek automatikusan megoldják a nemzeti kisebbségi kérdést, és kiszabadítják a kisebbségeket az őket gúzsba kötő kisebbségi helyzetből.

Emiatt a kisebbségi kérdés megoldásának fő kulcsa a többség hatalma mellett a kisebbségek törvény általi védelmében rejlik. Ez pedig csak megfelelő politikai képviselet, törvények és kötelező egyezmények útján lehetséges.

Nemzetközi vonatkozások

A második világháború végével a nemzeti kisebbségek ügye a győztes államok felfogása szerint az egyes államok belügyévé vált. Ezzel a helyzettel végződött az a rövid korszak, amelyben – az első világháborút követően – a nemzeti kisebbségek irányában folytatott állampolitikát nemzet-

közi jogi normák, kisebbségvédelmi szerződések szabályozták. A második világháborút lezáró békétárgyalásokon még születtek nemzetközi megállapodások a nemzeti kisebbségek sorsáról, de ezek már nem az ő érdekeiket vették figyelembe, hanem az államok kizárólagos érdekeit. A kizárólagosságra való törekvés azonban mégsem teljesebben bekorlátozott, mert a nemzeti kisebbségek anyanemzeteik révén többé-kevésbé az államok közötti kapcsolatok részévé váltak. Ennek eredményeként például 1948 őszén vissza kellett adni a magyar kisebbségek állampolgári jogait Csehszlovákiában.

Az államtotalitarizmus monolitikus tömbjén az első rést az 1948 decemberében elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata ütötte, melynek azonban Kelet-Közép-Európában semmilyen fogadata nem volt. Térségünkben ugyanis akkor alakult ki az emberi és politikai jogokat lábba tipró újabb totalitarista rendszer. A nemzetközi egyezségokmány azonban csak az egyéni jogok tiszteletben tartásáról szövegezte, figyelmen kívül hagyva a kisebbségek kollektív érdekeit.

Ez utóbbi irányban csak 1975-ben történt áttörés, az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia Helsinkiben elfogadott Záróokmányában. Ez a dokumentum a nemzeti kisebbségeket mint csoportokat az államok közötti kapcsolatok részévé teszi. Kimondja, hogy a kulturális és az oktatásügyi kapcsolatokban tekintettel kell lenni a kisebbségek jogos érdekeire. Ettől az időtől kezdve egyre többször kerül az államok közötti két- és többoldalú tárgyalások és nemzetközi konferenciák, valamint szakértői értekezletek napirendjére a nemzeti kisebbségek helyzete, az ellenük elkövetett jogsértések.

Az Emberi Jogok Nemzetközi Szövetségének (FIDH) 1990 januárjában Prágában megtartott ülésén fogalmazták meg először a nemzeti kisebbségek kollektív művelődési és politikai jogainak körét, hangsúlyozva az oktatásügyi és kulturális önigazgatáshoz való jogukat.

Mozgalmunk célkitűzései között szerepel ennek a folyamatnak a támogatása. Szorgalmazni fogjuk, hogy a nemzetközi jogi elvek váljanak a csehszlovákiai joggyakorlat részévé.

Alkotó módon kívánunk részt venni a nemzetközi szervezetek ilyen irányú munkájában. Szorgalmazni fogjuk az Európai Kisebbségek Tanácsának megalakulását, mely egy további lépés lenne a nemzeti kisebbségek jogainak nemzetközi garanciája terén.

Politikai képviselő

Rövid távon mozgalmunk egyik fő célkitűzése, hogy a nemzeti kisebbségeket felkészítse és megszervezze a képviselő- és helyhatósági választásokra, a megfelelő képviselet megszerzésére. Ennek érdekében választási koalíció kötését fogjuk kezdeményezni azon politikai pártokkal és mozgalmakkal, amelyeknek hasonlóak a célkitűzései.

Hosszabb távon a nemzeti kisebbségek sajátos politikai képviseletének felállításáért fogunk küzdeni, hogy ne csupán szimbolikus vagy szűk pártérdeket szem előtt tartó képviseletük legyen a kisebbségeknek a Szövetségi Gyűlésben, valamint a Cseh és Szlovák Nemzeti Tanácsban, hanem szakmailag felkészült és hiteles személyek töltsék be a testületekben ezeket a tisztségeket.

A nemzeti kisebbségek soraiból demokratikus úton megválasztott képviselők testülete kialakításának lehetőségét az alkotmánynak kell megteremtenie oly módon, hogy az megfeleljen a nemzeti kisebbségek számarányának. Minden olyan kis létszámú nemzeti kisebbségi csoportnak, amelynek számaránya miatt nincs esélye mandátumot szerezni, legalább egy-egy hely jusson a képviseleti testületekben.

A nemzeti kisebbségek így kialakított képviselete alkosson önálló parlamenti testületet (kamarát), amelynek legyen önálló döntési joga a kisebbségek kulturális identitásával kapcsolatos ügyekben – az iskolaügyben, a kultúrában, valamint a lakóterületükkel és régiójukkal kapcsolatos területfejlesztési, környezetvédelmi és nagyberuházási ügyekben, továbbá a sajátos jogi és szociálpolitikai kérdésekben.

Ezzel kapcsolatos olyan parlamenti döntési rendszert kell kialakítani, amelyben a nemzeti kisebbségek képviselte az említett kérdésekben ne legyen leszavazható a többség által.

Mozgalmunknak nem célkitűzése az ellenzéki magatartás, de az sem, hogy mindenáron tagjává váljon egy kormánykoalíciónak, viszont szorgalmazni fogjuk, hogy a mindenkor kormány a nemzeti kisebbségek ügyének intézésére a kisebbségek mozgalmával, illetve pártaival együttműködve alakítson ki egy konzultatív, investigációs és döntési jogkörrel felruházott kormányzati szervet, valamint miniszteri és államtitkári (miniszterhelyettesi) funkciót. Ezek az államhatalmi szervek a nemzeti kisebbségek parlamenti képviselőinek ellenőrzése alatt álljanak.

Önkormányzat és öngazgatás

A mozgalom küzdeni fog egy általános helyi önkormányzat kialakításáért, amely lehetővé teszi a községek, városok, illetve a közigazgatási körzetek – járások – önkormányzatainak kialakítását. Támogatni fogjuk a helyi lakosság ilyen irányú törekvéseit.

Az így kialakított közigazgatási és önkormányzati rendszeren belül képzeljük el a nemzeti kisebbségek helyi képviselőinek megteremtését oly módon, hogy a nemzeti kisebbségek súlyuknak megfelelően legyenek jelen a képviselői testületekben, és ne legyenek leszavazhatók a kulturális identitásukkal kapcsolatos döntések meghozatalánál. Ez az elv vonatkozzék minden olyan nemzetségre, mely helyi viszonylatban kisebbségben él. Tehát az ország többségi nemzeteinek tagjaira is, ha azok az adott helyen kisebbségben élnek.

Küzdeni fogunk egy sajátos öngazgatási elv elfogadtatásáért és gyakorlati bevezetéséért, elsősorban a nemzeti kisebbségek kultúrájának és iskolaügyének szervezésében, valamint az információk terjesztésében.

Külkapcsolatok

Egy demokratikus államban – a diplomáciai kapcsolatok, követségi és konzuláris képviselők, valamint a rendkívüli és hadiállapot kivételével – a külkapcsolatok teljes szabadságának kell uralkodnia. Az állam polgárát az államhatalom sem belföldön, sem külföldre való utazása esetében nem korlátozhatja szabad mozgásában, ha a bíróság nem fosztotta meg állampolgári jogainak gyakorlásától. Ugyanígy nem korlátozhatja szabad költözködési jogát külföldre vagy onnani hazatérését.

Az emberi és polgári jogokat tartalmazó nemzetközi egyezségokmányokban ily módon megfogalmazott polgári szabadságjogoknak érvényesülniük kell a nemzeti kisebbségek sokrétű külkapcsolatának kialakításában. Főleg a más állam területén élő anyanemzetével, valamint a más országok területén élő, vele azonos etnikumokkal kialakítandó sokoldalú kapcsolatok fejlesztésében. Az államok közötti szerződéseknek e jog alkalmazását szavatolniuk kell, főleg a kulturális és oktatásügyi kapcsolatokban, a tudományos együttműködésben, az információk szabad áramoltatásának biztosításában és a családi kapcsolatok korlátlan ápolásának biztosításában.

Mivel a nemzeti kisebbségek sokoldalú fejlődésének egyik objektív akadálya a tökehiány, ezért az államnak biztosítania kell a kisebbségeket támogató nemzetközi szervezetek és alapítványok akadálytalan működését a nemzeti kisebbségek körében.

A kormányzat ne akadályozza a nemzeti kisebbségeket az államok közötti kapcsolataik szervezésében tevékenységüket hátrányosan érintő pénzügyi előírásokkal és vízumkénszerrel.

1990. április

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 97/1978.

46.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének programja

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének (szövetség) első országos közgyűlése 1990. május 12-én, Komáromban, a következő programot hagyta jóvá:

I. A szövetség célja és küldetése

A Szövetség a hazai magyar pedagógusok szakmai érdekvédelmi szervezete. Képviseli a magyar nemzeti kisebbség általános és sajátos oktatásügyi érdekeit. Támogatja a hazai iskolarendszer tartalmi és szerkezeti megújulását az öngazgatás elve alapján. A nevelés és oktatás érdekében felkarolja és elősegíti a szövetség tagjainak kezdeményezéseit, és együttműködve más intézményekkel, szervezi a pedagógusok szakmai fejlődését. A szövetség az oktatásügyi szervek és képviselőtestületek felé kezdeményező, véleményező, javaslattevő és tanácsadó tevékenységet folytat. Fenntartja magának a jogot, hogy a nemzeti kisebbség oktatásügyi kérdéseiben az államigazgatási szervek a szövetség jóváhagyása nélkül ne döntsenek.

II. A szövetség tevékenysége a nemzetiségi iskolahálózat fejlesztésében és irányításában

A szövetség szorgalmazza a magyar nemzeti kisebbség iskolahálózatának arányos kiépítését, különös tekintettel:

- a magyar nevelési nyelvű bölcsődék létesítésére;
- az óvodai osztályok számának növelésére;
- a körzetesítéssel megszüntetett iskolák helyi igények szerinti visszaállítására;
- a szakközépiskolák hálózatának bővítésére;
- a szakmunkásképző intézetek hálózatának bővítésére;
- egy önálló pedagógusképző és humán értelmiséget képző felsőoktatási intézmény létrehozására.

Indítványozza a közös igazgatóságú iskolák szétválasztását mindenütt, ahol erre igény mutatkozik.

Javasolja az anyanyelven való továbbtanulás lehetővé tételét Magyarországon.

Szorgalmazza a hazai főiskolai felvételnél az anyanyelven való felvételi vizsga jogának biztosítását.

A nemzetiségi oktatásügy irányításának javítása céljából szükségesnek tartja:

- nemzetiségi oktatásügyi miniszterhelyettes kinevezését;
- az oktatásügyi minisztérium nemzetiségi főosztályának kiépítését;
- a vegyes lakosságú területeken az oktatásügyi szervezetben a nemzetiség arányos képviselését.

III. A szövetség módszertani tevékenysége

A szövetség legfontosabb feladatának tartja a pedagógusok szakmai tevékenységének összehangolását, színvonalasabbá tételét. Ennek érdekében, az iskolatípusokat figyelembe véve, hét módszertani szekciót hoz létre, ezek:

- a bölcsődék és óvodák módszertani szekciója,
- az alapiskolák 1–4. évfolyamainak módszertani szekciója,
- az alapiskolák 5–9. évfolyamainak,
- a gimnáziumok és szakközépiskolák,
- a szaktanintézetek,
- a specifikus oktatási intézetek,

– az egyetemek és főiskolák módszertani szekciója.

A szekciótanácsok országosan a kölcsönös információátadás feladatát látják el, a minisztérium felé tanácsadó szerepet töltenek be. Javasoljuk a tanfelügyelő rendszer átalakítását szakfelügyelőivé.

IV. A szövetség kapcsolatai

A szövetség kapcsolatait az ország egyéb pedagógusszervezeteivel a szervezeti önállóság megtartásával, egyenrangú partneri elvek alapján építi ki.

Együttműködik ifjúsági és kulturális szervezetekkel és mindazon politikai mozgalmakkal, melyek felvállalják a nemzetiségi iskolaügy megoldását, érdekeinek védelmét.

Igényli a pedagógiai kutatóintézet és a tankönyvkiadó hatékonyabb segítségét és együttműködését a módszertani szekciókkal.

Felveszi a kapcsolatot a külföldi szakmai szervezetekkel.

Kezdeményezi egy központi magyar pedagóguskönyvtár létrehozását és a Nevelés című folyóirat megújítását.

V. A szövetség szervezeti élete

A szövetség szervezeti életét az alapszabályzat határozza meg.

Komárom, 1990. május 12.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének I. Országos Közgyűlése

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 97/1979.

47.

A Magyar Néppárt programnyilatkozata [részletek]

A Magyar Néppárt programnyilatkozata pártunk legtágabban vett céljait öleli fel. A részletes program kidolgozása folyamatban van, s azt a szervező bizottság a párt alakuló országos közgyűlésén szándékszik beterjeszteni.

A Magyar Néppárt célja, hogy minden rendelkezésére álló demokratikus és törvényes eszközzel küzdjön a jogállamiságért, s ezen belül a csehszlovákiai magyar nemzetrész politikai, gazdasági, kulturális, nyelvhasználati, valamint minden egyéb általános emberi jogaiért. E cél érdekében szándékában áll politikailag megszervezni a csehszlovákiai magyarság minél szélesebb tömegeit, s a már létező magyar politikai mozgalmakkal karöltve, illetve azok támogatásával hatékony és elkötelezett képviselőjévé kíván válni a magyar nemzeti kisebbség érdekeinek. A Magyar Néppárt küzdeni szándékszik mindenfajta nemzeti diszkrimináció és elnemzetietlenítés ellen, s a lehető leghatározottabban elítéli a faji, nemzeti, nyelvi és vallási sovinizmust; híve a szociális igazságosság érvényesülésének és a demokráciának. Az elmondottakkal összhangban a Magyar Néppárt programja a következő négy alappilléren nyugszik: 1. a keresztény erkölcsi értékek; 2. a nemzeti megbékélés eszméje; 3. a környezetkímélő szociális piacgazdaság; 4. a demokrácia.

1. A keresztény erkölcsi értékek

Pártunk egyik alapvető célkitűzése, hogy a keresztény erkölcsi elvek maradéktalanul érvényesülhessenek a politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális élet minden megnyilvánulásában.

Társadalmunk jelentős részét hívők alkotják, de a nem hívők túlnyomó többsége számára is értéket jelentenek a keresztény Európa kulturális és valláserkölcsei hagyományai. Ezért célszerűnek tartjuk, hogy az iskolai oktatás minden szintjén helyt kapjon a fakultatív vallástörténeti és valláserkölcsei nevelés.

Abból az alapelvből kiindulva, hogy az ember elidegeníthetetlen joga hitbeli meggyőződésének és felekezeti hovatartozásának szabad megvallása, támogatjuk minden hívő eziránti igényét. Ellene vagyunk azonban minden vallási fanatizmusnak és türelmetlenségnek. Támogatjuk a keresztény (és keresztényen) egyházak ökumenikus törekvéseit.

Valljuk, hogy a szabad és zavartalan vallásgyakorlást összhangba kell hozni az anyanyelv szabad gyakorlásával. Az egyházak törekedjenek arra, hogy a nemzeti kisebbségek hívőiről az ő soraikból származó lelkipásztorok gondoskodhassanak, s ilyenek elégíthessék ki azok lelki igényeit. A magyar papjelöltek számára pedig meg kell teremteni – ha kezdetben csak részben is – a magyar nyelvű képzést. Amíg ez Csehszlovákiában elérhetővé válik, lehetővé kell tenni, hogy ezt magyarországi intézmények végezdhessék.

Szorgalmazzuk egyházi iskolák alapítását, illetve a megszüntetettek újrarendítését mindenütt, ahol erre igény mutatkozik, s ahol ennek megvannak a feltételei.

2. A nemzeti megbékélés eszméje

Nemzetiségi politikánk egyik sarkalatos célja mindenféle nemzeti, etnikai és faji diszkrimináció megszüntetése, illetve feléledésének lehetetlenné tétele. Arra törekszünk, hogy minden nép és néptöredék megőrizhesse nemzeti, etnikai és faji önazonosságát az egyesülés felé haladó Európában. Olyan állapotok megteremtését tűzzük ki célul, amelyekben egy bizonyos nemzethez, nemzeti, etnikai vagy faji kisebbséghez való tartozás pusztán ténye önmagában nem minősülhet sem érdemnek, sem vétetnek, mivel az egyszerűen csupán a létezés természetes állapota.

A toleráns, egymás értékeire figyelő és azokat kölcsönösen tiszteletben tartó közszellem kialakítása közös felelősség, amelyben mindig a többségnek kell vállalnia a nagyobb részt. A Magyar Néppárt a maga nevében kinyilvánítja, hogy megőrzendő értékeknek tartja a nemzeti és etnikai kultúrákat, s ezért elítéli az asszimiláció minden nyílt vagy burkolt módját, miközben a rendelkezésre álló törvényes eszközökkel küzd annak valamennyi megnyilvánulási formája ellen.

Véleményünk szerint a nemzeti, etnikai és faji kisebbségek jogainak sokoldalú rendezése csakis a létrehozandó új alkotmány részét képező, átfogó nemzetiségi törvény keretében képzelhető el. Ennek a törvénynek azonban nemcsak deklaratív szinten kell kinyilvánítania az állampolgárok politikai és jogi egyenlőségét, tekintet nélkül azok nemzetiségi, nyelvi és faji hovatartozására, hanem ki kell mondania azok elidegeníthetetlen jogát az anyanyelv szabad hivatalos használatára az általuk lakott területen, valamint tételesen biztosítania kell a kisebbségek számára mindazon egyéni és kollektív jogokat, amelyek nemzeti, etnikai és faji identitásuk és kultúrájuk megőrzése, sőt fejlesztése szempontjából szükségesek és kívánatosak.

Tudatában vagyunk, hogy a nemzeti megbékélés eszméjét célzó nemzetiségpolitikai programunk sikere az egész közép-európai térségre pozitív hatású lehet, ellenben kudarca esetén a térség valamennyi nemzete, nemzeti kisebbsége kárvallottja lesz e sikertelenségnek.

[...]

4. A demokrácia

A Magyar Néppárt egyik sarkalatos célja, hogy hatékony elősegítője legyen a demokratikus jogállamiság megteremtésének. Bár az alapozás ezen a téren már megtörtént, tennivaló azonban

még akad bőven. Ezzel kapcsolatban valljuk, hogy a jogállamiság nem csupán jogszabályok kérdése, hanem elsősorban és mindenekelőtt a politikai kultúra és az adott társadalom etikai értékrendjének függvénye.

Programnyilatkozatunknak a demokratikus jogállamiságot taglaló pontja természetesen abból a sokat hangoztatott, de tájainkon sajnos oly ritkán méltányolt tételből indul ki, mely szerint a valódi demokrácia egyik legfontosabb próbaköve a nemzetiségi-kisebbségi kérdés igazságos és méltányos rendezése. Mi mint nemzettöredék, nemzeti kisebbség pedig csakis egy valódi demokráciában vagyunk képesek emberi életet élni, mivel a mi egyedüli mentsvárunk, az igazság és igazságosság csakis ilyen feltételek közepette érvényesülhet.

A Magyar Néppárt egyaránt küzdeni kíván mind az egyén politikai szabadságjogaiért, mind a természetes közösségek, mindenekelőtt a területi, vallási, valamint népi-nemzeti-etnikai közösségek önrendelkezéséért és önmeghatározási jogaiért. Országunk készül új alkotmányától joggal elvárjuk, hogy az egy valóban demokratikus jogállam alaptörvénye legyen, s mint ilyen, az általános emberi és állampolgári jogokon túlmenően a nemzeti kisebbségek egyéni és kollektív jogait is biztosítsa.

Természetesen annak is tudatában vagyunk, hogy a demokrácia önmagában véve semmiképpen sem lehet politikai programunk és törekvéseink végcélja; az csupán eszköz, a kedvező feltételeket biztosító kerete lehet minden más politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, nyelvhasználati, vallási, szociális, környezetvédelmi stb. célkitűzésünknek. Megléte lehetővé teszi megmaradásunk feltételeinek biztosítását, hiánya azonban rendkívül negatív kihatású lehet, elnyomottakra és elnyomókra egyaránt.

1991 nyara

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 97/1980.

48.

Állásfoglalás Cseh-Szlovákia államjogi elrendezéséről

A mai Európában két nagy irányzat érvényesül: az integrálódás és a dezintegrálódás, melyek egyidejűleg hatnak nemcsak tágabb környezetünkben, hanem nálunk is. Ez azonban nem politikai tudathasadás, hanem tény, mellyel ki kell békülnünk, és meg kell keresnünk az optimális megoldást. Parlamenti klubunk, melyet a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés képviselői alkotnak, a Szlovák Nemzeti Tanácsban 10 százalékot tesz ki. Ez a részarány az SZNT politikai összetételében, a jelenlegi szétforgácsoltság mellett, a döntő pillanatokban alapvető feladatot tölthet be. Az első demokratikus választások óta eltelt időben tények bizonyították, hogy képviselőink következetesen töltik be konstruktív ellenzéki szerepüket, és nem pillanatnyi politikai hangulatok befolyásolják őket. Többször elmondtuk véleményünket a leendő alkotmányról, a köztársaságok államjogi elrendezéséről, állampolgáraink sorsáról az új elrendezetséggű Európában és a nemzeti kisebbségek helyzetéről államunkban.

Most is megismételjük álláspontunkat, hogy a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság nemzetközi jogi folytonossága mellett szállunk síkra, de egyszersmind irányadónak tartjuk az önrendelkezési jog elvét.

Mi is felelősséget érzünk az állam jövőjéért, a törvények és az alkotmány tiszteletben tartásáért minden helyzetben, hogy ne következhesse be olyan tragikus események, mint például Horvátországban.

Mélységes felelősséget érzünk választóink iránt, akik mind a Cseh, mind a Szlovák Köztársaságban állampolgárként élnek, és nemcsak a szomszédos országok határai mentén, hanem minde-

nütt a köztársaság területén. Ma, amikor oly erőteljesen nyilvánul meg Szlovákia szuverenitási törekvése, természetesnek kellene tartani, hogy a jogállam építésével egyidejűleg alkotmányosan kell szavatolni a nemzeti kisebbségek jogait az új államjogi elrendezésben is. A kelet- és közép-európai tapasztalatok egyértelműen bizonyítják, hogy az önrendelkezés és öngazgatás jogának megtagadása, valamint a nemzeti kisebbségek jogainak korlátozása fokozza a feszültséget mind az országban, mind a térségünkben.

Ezért mi az állampolgárok következetes egyenjogúságának biztosítása mellett szállunk síkra, a nemzetiségileg különböző csoportok egyenjogú posztra állítását szorgalmazzuk, az alkotmányosan garantált feltételeket követeljük a nemzeti kisebbségek identitása megőrzéséhez és fejlesztéséhez, főként az oktatásügyben, a kultúrában, az anyanyelv sokoldalú használatában a hivatalos érintkezés területén, hogy védve legyünk a szervezett asszimilációtól és az általunk lakott területeken védelmet kapjon a régió etnikai jellege.

Az említett tapasztalatok bizonyítják, hogy a tavaly nyáron Koppenhágában – az emberi dimenzióval foglalkozó tanácskozáson – elfogadott elvek helyesek, ezek közt pedig ott van, hogy a nemzeti kisebbségek identitása biztosításának eszköze az autonóm igazgatási területek létrehozása. Képviselőink olyan megoldás hívei, melyben egyéni (kulturális) és területi autonómia ötvöződik. Egy ilyen rendezés jogi feltételeit az ország új államjogi elrendezésének kialakításával együtt kell megteremteni, mégpedig mindannyiunk jogi biztonságának és nemzetközi biztonságának megszilárdítása érdekében.

(Elhangzott a Szlovák Nemzeti Tanács és a Cseh Nemzeti Tanács elnökségének együttes tanácskozásán, 1991. szeptember 9-én, Pozsonyban, az SZNT Együttélés–Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom képviselői klubja nevében.)

*Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.
Együttélés, Pozsony, 1995. 193–194.*

49.

Merre tart Csehszlovákia?

Az Együttélés Politikai Mozgalom memoranduma a csehszlovákiai nemzeti kisebbségekről

Csehszlovákiában 1989. november 17-én kezdődött a kommunista egypárti hatalom gyakorlati felszámolása. Ebben a folyamatban egyszerre több szempont is érvényesült. Ezek mindmáig jelen vannak az ország belpolitikájában.

Az általános szempontok

mellett, amelyek közül a legmeghatározóbb a *kommunista párt hatalmának a megtörése*, majd ezt követően a *politikai és gazdasági rendszerváltás*, valamint a *jogállam fokozatos kialakítása és az európai értékrendbe való beilleszkedés* volt,

sajátos szempontok

is érvényesültek. Legerőteljesebben a *szlovák nemzeti önrendelkezés* nyilvánult meg. Főleg két formában: a *szövetségi állam fokozatos lebontásában*, valamint a *szlovák szuverenitásban és a nemzetállam megteremtésében*. Emellett azonban a nemzetiségileg vegyes területek jellemzőjévé vált egész Csehszlovákiában, hogy a többségi nemzetek helyi politikusai a nacionalista szemlélet felé hajlanak, amit mind pártjuk, mind a központi kormányzat tétlenül néz.

Ezzel egy időben került előtérbe a *nemzeti kisebbségek jogállásának megváltoztatása*. Irányát – kezdettől fogva – az érdekelletének határozták meg. Emiatt szinte felváltva kerültek napirendre

a nemzeti kisebbségek egyenjogúsági törekvései és a nemzeti kisebbségek jogainak korlátozása az etatista, valamint a nemzetállam eszméjét propagáló politikai erők hatására.

Az említett célok és eszmék követői között törvényszerű és kemény politikai harc keletkezett. Ennek az eredménye nem csupán a *jobboldali* (konzervatív, liberális, radikális demokrata, keresztény) és a *baloldali* (kommunista, volt kommunista, kollektivista) politikai erők összeesése volt, hanem a *civil társadalom* és a *nemzeti kisebbségek érdekeit képviselő csoportok* egymással folytatott küzdelme is. Memorandumunkban a sajátos szempontok közül a nemzeti kisebbségeket érintő néhány problémát vázoljuk fel, és javasolunk néhány lehetőséget a kisebbségek helyzetének megoldására.

Előzmény:

A prekommunista és a kommunista rendszer nemzetiségi politikájának jogtalanságai a második világháború után.

A háború végével Csehszlovákiában a *nemzeti diszkrimináció* korszaka köszöntött be. A nemzetállami ideológia szellemében a kormányzat megfosztotta minden alapvető állampolgári jogától a német és a magyar nemzetiségű lakosság millióit. A „nemzeti és demokratikus” korszakban meghirdetett nemzetállami ideológia a *kommunista puccs* után *általános kisebbségellenes* politikává fajult, amely minden nemzeti kisebbséget – tehát a *lengyeleket és a ruténokat, illetve az ukránokat, valamint a cigányokat is* – hátrányosan megkülönböztette a többségi nemzetekkel szemben. Első alkalommal 1960-ban, majd 1968-ban szabályozta az alkotmány a nemzeti kisebbségek jogait. Ennek ellenére az 1968-ban elfogadott nemzetiségi államtörvénnyel egy időben kiadott államszövetségi alkotmány kimondta, hogy *Csehszlovákia a csehek és szlovákok közös állama*. Az alkotmány tehát továbbra is *nemzetállamként* határozza meg Csehszlovákiát. Eszerint a *nemzeti kisebbségek másodrendű polgárai* az országnak. Az 1968-ban elfogadott „nemzetiségi törvény” ugyan tételesen megfogalmazta a kisebbségek jogainak néhány elvét, melyeket azonban a kommunista hatalom sem törvények, sem politikai határozatok útján sohasem valósított meg. Sőt a *nemzeti kisebbségek asszimilálására, társadalmi szerkezetű szétrombolására, iskoláik megszüntetésére törekedett*. A központi irányítás ehhez kedvező feltételeket teremtett.

Az új helyzet:

Az új hatalom érzéketlensége a nemzeti kisebbségek iránt

A rendszerváltás kezdetén, 1989 decemberében javaslat született, hogy alakuljon meg a szövetségi kormányban egy *nemzetiségi minisztérium*. Feladata lett volna a kommunista rendszer mulasztásainak a helyrehozása a nemzetiségi politikában. A kormányalakítási tárgyalásokon, 1989. december 8-án ez volt az egyetlen javaslat, amely megbukott.

Az új kormány sem foglalkozik a kisebbségekkel

Néhány hónap múlva, 1990 februárjában és márciusában javaslat született, hogy a nemzetiségi minisztérium helyett alakuljon egy *kormánybizottság* a szövetségi kormányban a *nemzeti kisebbségek ügyeinek koordinálására*. Megalakítására azonban nem került sor, mert a szlovák kormány elnöke nem értett egyet a javaslattal. Az 1990 júniusában megtartott választások után a szövetségi kormány egyik alelnöki posztját új politikus foglalta el. Ő azonban már nem ismételte meg elődjének a kormánybizottságra tett javaslatát. Egy évvel később előterjesztette a szövetségi kormány nemzetiségi politikájának alapelveit. Ezt a javaslatot az Együttélés Politikai Mozgalom azonban elutasította – tekintettel annak formális voltára –, és egy konferencia összehívását javasolta a nemzeti kisebbségek parlamenti és politikai képviselőinek részvételével.

Újabb támadások a nemzetiségi kisebbségek oktatásügye ellen

A rendszerváltás elmúlt két éve alatt nem javult az új hatalom politikája a kisebbségek iskoláügyében a kommunista rendszer elképzeléseihez képest. Nem javult az ukrán és rutén kisebbség iskoláinak katasztrofális helyzete. A német kisebbség számára továbbra sem nyitottak anyanyelvi iskolákat, csupán a német nyelv oktatását engedélyezték néhány helyen, ahol német nemzetiségű diákok tanulnak. Nem nyitották meg újra a lengyel kis falvak iskoláit sem. A magyar kisebbség iskoláügyéhez pedig hagyományosan elutasítólag viszonyul a szlovák kormányzat.

Három magyar parlamenti képviselő 1990 februárjában törvényjavaslatot nyújtott be a Szövetségi Gyűlésben egy önálló magyar felsőoktatási intézmény alapítására. A javaslatot a parlamenti bizottságok elutasították. Ebben a döntésben fontos szerepet játszott az a képviselői vélemény, hogy egy magyar főiskola engedélyezése politikailag hibás lépés lenne, mert egy ilyen intézmény a „magyar szeparatizmus központjává válna”.

A magyar szülők és pedagógusok 1990 tavaszán kezdeményezték a kommunista rendszerben összevont magyar iskolák szétválasztását (függetlenítését a szlovák iskoláktól) és a magyar iskolák hálózatának bővítését. A szlovák iskolaügyi miniszter 1990 tavaszán körlevélben betiltotta a magyar pedagógusoknak ezt a tevékenységét. Arra is figyelmeztetett, hogy fegyelmi eljárást indítat azon pedagógusok ellen, akik nem tartják be ezt az utasítást. Szlovákia Oktatásügyi Minisztériuma – az ismételt kérvények ellenére – azóta sem engedélyezett egyetlen iskola-szétválasztást sem, sőt további iskolák összevonását kezdeményezte, valamint törvényjavaslattal próbálkozott a nemzeti kisebbségek nyelvének visszaszorítására a kisebbségek iskoláiban – az utóbbi azonban nem sikerült. Ezzel egy időben a szlovák oktatásügyi minisztériumban megszüntették a kisebbségek iskoláit gondozó szakosztályt.

A kisebbségek nyelvi diszkriminálása

A Szlovák Nemzeti Tanács Pozsonyban 1990. október 25-én a szlovák nacionalista erők javaslatára az összes kormánypárt támogatásával nyelvtörvényt fogadott el, amely a kommunista időszakhoz képest lényegesen korlátozza a nemzeti kisebbségek anyanyelvének használatát, és amely alapján a nemzeti kisebbségek által lakott területeken akadályozzák, illetve tiltják a kétnyelvű feliratok elhelyezését, a községek nevének kétnyelvű megjelölését, az állami hivatalok, sőt a római katolikus egyház részéről végzett szertartásoknak (keresztelő, névadás, házasságkötés, temetés) a kisebbség nyelvén való lebonyolítását stb. A törvény ráadásul előírja, hogy az állami hivatalnokok a szlovák nemzetiségű ügyfelet kizárólag csak szlovákul szólíthatják meg. Ezzel pre-judikálva azt, hogy a jövőben esetleg várható a nem szlovák személyeknek, tehát a kisebbségnek a kötelező megjelölése, mondjuk egy messziről felismerhető élénk színű jelvényt. A Cseh Köztársaság területén ugyan nem szabályozza törvény a nyelvhasználatot, de a kisebbségek anyanyelvének a használata nincs biztosítva, és növekvő a velük szemben megnyilvánuló nyelvi türelmetlenség.

Jogfosztó törvény az emberi jogokról

A Szövetségi Gyűlés Prágában 1991. január 9-én elfogadta a szabadságjogokról és alapvető jogokról szóló alkotmánytörvényt. A törvény két cikkelye határozza meg a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait. E meghatározás azonban nem veszi figyelembe a helsinki folyamatban elért eredményeket, a koppenhágai „emberi dimenziók” konferenciáján elfogadott elveket, az Európa Tanács 1990. október 1-jén hozott 1134-es ajánlását. Ugyanakkor hatályon kívül helyezi az 1968-ban elfogadott 144-es nemzetiségi alkotmánytörvény lényegi cikkelyeit, és ezekhez viszonyítva szűkebben fogalmazza meg a kisebbségek jogait. A nemzeti kisebbségek tíz parlamenti képviselője tiltakozásul a jogok szűkítése ellen a törvény szavazásakor elhagyta a Szövetségi Gyűlés ülését.

Jogi és gazdasági diszkriminálás

A Szövetségi Gyűlés az 1991-es tavaszi ülészakán három olyan rehabilitációs jellegű törvényt fogadott el, amely az elmúlt negyvenéves időszakban esett anyagi sérelmeket hivatott mérséklni. A nemzeti kisebbségek szempontjából a kárpótlási törvény és a földtörvény kifogásolható, mert nem terjed ki az 1945 és 1948 közötti időszakra, amikor kizárólag nemzetiségi szempontok alapján, elsősorban a német és a magyar lakosságot érték jogi és anyagi sérelmek, valamint részben a lengyel kisebbséget, illetve azon zsidókat, akik német vagy magyar nemzetiségűnek vallották magukat. A törvényhozók zöme és a kormány is kategorikusan elutasította az 1945–1948 között esett sérelmek utólagos mérséklését és az igazságtalanul üldözött személyek rehabilitálását. A földtörvény pedig részben felújította a korábbi nemzetiségi diszkriminálást. A nemzetiségi alapon elkobzott földek egy részét ugyan a magyaroknak visszaszármaztatja (a nemzetisége miatt diszkriminált többi személynek nem!), de egy, a Szlovák Nemzeti Tanács által hozott, 1948. november 17-én kelt rendelete alapján. Eszerint csupán 50 hektár földterület adható vissza a jogosult személynek (különböző diszkriminatív feltételek teljesítése árán), noha az új földtörvény a többi jogosult személynek visszaadható földterület nagyságát maximum 250 hektár mezőgazdasági földterületben állapította meg. Parlamenti képviselőink kérdésére a szövetségi kormány azt válaszolta, hogy nem tervezi a diszkrimináló törvényekkel sújtott nemzeti kisebbségek rehabilitálását és a diszkrimináció anyagi következményeinek enyhítését, jóvátételét, sem e törvények utólagos hatálytalánítását. Ezért az sem várható, hogy a német, a magyar és a lengyel kisebbség visszakapja a közsadakozásból alapított társadalmi és kulturális intézményeinek az állam által elkobzott vagyonát.

Diszkriminatív elemek az alkotmány tervezetében

Az új alkotmány előkészítése folyamán két, egymásnak ellentmondó szemlélet keletkezett: polgári vagy pedig nemzeti elvet követő alkotmánya legyen-e Csehszlovákiának. A szlovákiai politikai pártok zöme és a csehországi politikai pártok egy része a nemzeti elvű alkotmányt támogatja kezdetben. Tehát azt az elképzelést, hogy Csehszlovákia továbbra is a „csehek és szlovákok közös állama” maradjon. Ezzel ismételtlen másodrendű állampolgárokká fokozná le a nemzeti kisebbségeket. Az alkotmány előkészítésének ezt a szakaszát azonban a fejlemények túllépték. Ma már az államszövetség léte forog kockán, és a cél az önálló szlovák alkotmány elfogadása. A szlovák alkotmány előkészítésében kizárólag a nemzeti elv uralkodik: Szlovákia legyen a szlovákok nemzeti állama, és nem a Szlovákiát lakó egyenjogú állampolgárok közös hazája.

Idegengyűlölet

Kisebbség-nagyobb megszakításokkal 1990 februárjától a mai napig Pozsonyban és más szlovákiai városokban szlovák nacionalista tüntetések zajlanak, amelyeken cseh-, magyar- és zsidóellenes jelszavakat hangoztatnak, éltetik Andrej Hlinka szlovák katolikus papot, aki 1936-ban szlovák Hitlernek nevezte magát, magasztalják a második világháború idején létezett fasiszta szlovák államot, annak elnökét – Josef Tisót –, akit a világháború után háborús bűnei miatt halálra ítélték és kivégeztek. A mai helyzetre jellemző, hogy e háborús bűnös emlékére a római katolikus egyház püspöke 1990 júliusában táblát leplezett le. A nacionalista és soviniszta tüntetéseken Szlovákiának nemzetállammá való átalakítását, a szlovák nyelv kizárólagossá való nyilvánítását, a cseh–szlovák államszövetség megszüntetését stb. követelik. A falakon magyar-, cseh-, zsidó- és cigányellenes feliratok jelennek meg, zsidó temetőket dúlnak fel. Ezek az akciók egyre szervezetesebb kereteket kapnak, melyekben ma már részt vesz a szlovák parlamenti pártok egyre több képviselője is. A helyzetre nézve a legjellemzőbb az, hogy a faj-, nemzet- és idegengyűlöletet szító személyek és szervezetek ellen az igazságügyi szervek nem lépnek fel, és nem alkalmazzák velük szemben az érvényes törvényeket.

A magyarok kitelepítésének óhaja

1990 októberében és 1991 májusában közvélemény-kutatást végzett a pozsonyi Komensky Egyetem Társadalomelemző Intézete (Ústav pre sociálnu analyzu). A felmérésből kiderült, hogy 1990 októberében a Szlovák Köztársaságban a csupán szlovákok által lakott területeken megkérdezett szlovákok 56%-a kívánta kitelepíteni a magyar kisebbséget Csehszlovákiából. Azon a területen, ahol a szlovákok a magyarokkal vegyesen élnek, a megkérdezett szlovákoknak csak a 16%-a kívánta ugyanezt. A felmérésből kiderül az is, hogy 1991 májusában némileg csökkent a magyarokat kitelepíteni akaró szlovákok aránya. Az intoleráns szlovákok zöme azon pártok támogatói közé tartozik, amelyek az önálló Szlovákia kivívását tűzték ki célul. De még a legliberálisabb szlovák pártok (Nyilvánosság az Erőszak Ellen, Demokrata Párt) híveinek is több mint 20%-a a magyarok kitelepítését követeli. Ezért érthető, hogy a magyar, de a többi kisebbség is a szövetségi állam fenntartását kívánja. A szövetségi állam megtartásának óhaja a nemzeti és etnikai kisebbségek körében azonos okokra vezethető vissza a Cseh Köztársaság területén is. A nemzeti kisebbségek és zsidók is attól tartanak, hogy Csehszlovákia kettészakadásával a nacionalista és intoleráns politikai erők kerülnének hatalomra. Ezt a félelmet támasztja alá a Szlovák Nemzeti Párt egyik parlamenti képviselőjének (Ján Slota, Zsolna polgármestere) 1991. szeptember 18-án a Národná obroda című szlovák napilapban megjelent nyilatkozata. Véleménye szerint rövidesen megalakul az önálló szlovák állam, és mindazok, akik ezt ellenzik, a szlovák nemzet árulóiként lesznek elítélve.

A változás lehetőségei:

Tanulság

A nemzeti kisebbségek sajátos helyzetének javítását és az elnyomási tendenciák megszüntetését nem tette lehetővé az egypárti hatalom bukása sem. Emiatt a parlamenti demokrácia keretei között is az etatista és a nemzeti, valamint a szociál-kollektivisták többség leszavazza a nemzeti kisebbségek javaslatait, valamint demokrata és liberális támogatóikat. Így a kisebbségek elnyomása a demokrácia klasszikus eszközeivel legalizálható. A helyi önkormányzatok szűk jogi keretei és szűkös anyagi lehetőségei ezt nem tudják ellensúlyozni. Egy átfogó rendezés hiányában az önkormányzatok mai helyzete inkább a parciális manipulálhatóságra ad lehetőséget. Ez utóbbit csak kihangsúlyozza, hogy az ország adminisztratív területi felosztása kezdettől fogva a kisebbségek elnyomására és egységes lakóterületének a megosztására irányult.

A kisebbség életképessége

A nemzeti kisebbségek létszámát Csehszlovákiában radikálisan csökkentették az őket több mint hetven éve sújtó elnyomás különböző formái. Ennek ellenére a kommunista rendszer bukása után a *nemzeti kisebbségek, a parlamenti és helyhatósági választásokon, valamint a politikai életben való részvételük alapján megítélve, megőrizték életképességüket*. Hiszen az Együttélés Politikai Mozgalomnak és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalomnak 13–13 parlamenti képviselője van (összesen 26), ami több mint a fele a képviselői mandátumot szerzett nemzeti kisebbségeknek. Az Együttélésnek pedig 110 polgármestere és csaknem 2500 helyi önkormányzati képviselője van. Ennek kapcsán azonban azt is el kell mondani, hogy a kisebbségek helyzetében az egyetlen pozitívumot a választások jelentették. Egyéb tekintetben csak romlott a helyzetük.

A magyar kisebbség és az Együttélés Politikai Mozgalom a parlamenti demokrácia híve

A korábban említett közvélemény-kutatás szerint megbizonyosodhattunk arról, hogy a Szlovákiában működő politikai pártok közül a különböző nemzeti kisebbségeket, de főleg magyarokat és lengyeleket, valamint részben az ukránokat, illetve ruténokat és németeket is tömörítő Együtt-

élés Politikai Mozgalom (Coexistentia) a legliberálisabb politikai szervezet, amely leginkább támogatja a politikai és a gazdasági rendszerváltást. Továbbá az is kiderült a felmérésből, hogy Szlovákiában a magyarok a legtoleránsabbak és a parlamenti demokrácia legodaadóbb hívei. A felmérésnek ezt az állítását alátámasztja az Együttélés Politikai Mozgalom programja is, valamint parlamenti képviselőinek részvétele a gazdasági és a politikai rendszerváltást támogató törvényjavaslatok körüli munkában.

A változás lehetőségei

A második világháború után eltelt korszakban – a felsorolt negatívumok ellenére – először vannak kialakulóban a nemzeti kisebbségek helyzetének javulását elősegítő lehetőségek. Ennek a legfontosabb jeleit a kisebbségek politikai életének megerősödése, a parlamenti demokrácia erőteljes támogatása, az önkormányzatokban való erőteljes részvételük, a gazdasági rendszerváltás, a privatizálás követelése és vállalkozási kedvük mutatja. Erre építve lehetne egy átfogó rendezéssel állandósítani a kisebbségek helyzetének javulását elősegítő jelenségeket. Enélkül ugyanis a pozitív tendenciák visszafordulhatnak, és növelhetik a kisebbségek körében a konfliktusokhoz vezető feszültségeket.

A kisebbségek helyzetének javítása

Első lépés

A jogrendbe be kell építeni az alkotmány révén mindazokat az elveket, amelyeket a helsinki folyamatban elfogadtak az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten részt vevő országok. Erre kitűnő alkalom az új alkotmány előkészítése. Az alkotmány-előkészítő folyamatban létre kell hozni a kisebbségek társadalmi és parlamenti képviselőinek, valamint szakembereiknek alkotmányozó bizottságát – amint ezt javasoltuk Kroměřízben a parlamenti pártok képviselőinek alkotmány-előkészítő ülésén. Ezen alkotmányozó bizottság munkájának az eredménye lehetne az új alkotmánynak a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló önálló fejezete.

Alapvető elvek

Az új alkotmányban megfogalmazott elvek alapján olyan jogbiztonságot kellene teremteni a kisebbségeknek, hogy biztosítva legyen identitásuk, kultúrájuk, anyanyelvük megőrzésének feltétele; saját ügyeikben, valamint kultúrájuk, iskolaügyük irányításában öngazdátok lehessenek, és biztosítva legyen számukra olyan területi igazgatási rendszer kialakításának a lehetősége, amelyen belül jogaik megvalósíthatók.

Kulturális és területi öngazgatás (autonómia)

Csehszlovákiában a nemzeti és etnikai kisebbségek egy része szóróványban él, egy része (zöme) pedig egységes településrendszerben lakik. Ezért a nemzeti és az etnikai kisebbségek helyzetének megoldása a *kulturális* és a *regionális (területi) autonómiák* bevezetésével segíthető elő. A kulturális autonómia által lehetővé válna a szóróványban élő kisebbségek identitásának, kultúrájának és nyelvének ápolása, iskoláinak sajátos szükségletei szerinti irányítása. A tömbben élő kisebbségek számára a területi autonómia teremtené meg a teljes önkormányzat lehetőségét, amelyen belül a többségi nemzet ott élő részével is szabályozott együttélést alakíthatna ki. A területi autonómia mellett szólnak azok a tények, amelyekre – a magyarokra vonatkozóan – a Komensky Egyetem Társadalomelemző Intézetének a felmérése is felhívta a figyelmet. Ez a felmérés bizonyította, hogy a magyar kisebbség politikai kultúrája a szlovákokétól eltérő (fejlettebb), a parlamentáris demokrácia megbízható támogatója (képviseleiknek zöme a parlamentben a konstruktív opposíció szerepét tölti be), erőteljesebben támogatja a politikai és a gazdasági rendszerváltást, to-

leránsabb, mint a szlovákok túlnyomó többsége. Az azonos régióban együttélő szlovákok és magyarok viszonya jó, míg az ezen a területen kívül élő szlovákok intoleránsak a magyarokkal szemben, kitelepülésüket óhajtják, anyanyelvük használatának korlátozását követelik stb. A magyarellenes tüntetéseket és a diszkrimináló nyelvtörvényt is a nemzetiségileg vegyes területen kívül élő szlovákok kezdeményezték. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek a megállapítások nem csupán magyar–szlovák viszonylatban érvényesek. Hasonló jelekkel találkozhatunk egész Csehszlovákiában a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken. A területi autonómia – amellett, hogy a jogok kiteljesedésének és érvényesülésének a feltételeit biztosítaná – védelmezné is a kisebbségeket a többségi nemzet agresszív nacionalizmusával szemben, valamint megteremtené a jogi és közigazgatási feltételeit a különböző nemzetiségűek együttélésének.

Kelet- és közép-európai konferencia

Ebben a térségben napjainkban nem csupán politikai és gazdasági rendszerváltás zajlik, hanem átalakulóban, illetve folyamatban van a Szovjetunió nyugati és délnyugati peremének a szétesése. Ezek a politikai jelenségek képlékennyé teszik a politikai helyzetet a térségben, és a folyamat előrehaladásával megkérdőjelezi az eddigi nemzetközi jogi egyezmények és vállalások hatályát, valamint arra figyelmeztetnek, hogy a térségre vonatkozóan ki kell dolgozni egy új biztonsági, együttműködési és kölcsönös garanciarendszert. Ebben a politikai átalakulási folyamatban döntő hangsúlyt kapnak a nemzeti és nemzet hatalmi szempontok, ezért félelmeink vannak a nemzeti kisebbségek jövőjével kapcsolatban. Emiatt is tartjuk fontosnak, hogy *létrejöjjön a térség nyugodt átalakulását politikailag szabályozó és jövőbeni békéjét előkészítő állandó konferencia*, amelynek példaadó kiindulópontja az ez év februárjában megrendezett visegrádi hármas találkozó. Az állandó békekonferenciát természetesen ki kellene terjeszteni az egész térségre, ezért nem csupán más országok, illetve nemzetek képviselőit kellene ide meghívni, hanem a nemzeti kisebbségek képviselőit is. Memorandumunkat ezért különös figyelmébe ajánljuk a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság, a Magyar Köztársaság és a Lengyel Köztársaság elnökének, valamint kormányának és törvényhozásának, továbbá a térségünkkel határos államok elnökeinek, az Európai Tanács tagjainak és a helsinki folyamatban részt vevő országok kormányainak.

Érsekkéty, 1991. október 5-én.

Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.

Együttélés, Pozsony, 1995. 204–212.

50.

Az Együttélés alkotmánykiegészítő javaslata (Tervezet)

...FEJEZET

A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK JOGAI

Általános rendelkezések

1. cikkely

1. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogai természetes, megvonhatatlan, elidegeníthetetlen és megszüntethetetlen jogok.

2. Ezeket a jogokat a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság (a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság) elismeri, és szavatolja zavartalan gyakorlásukat.

2. cikkely

1. Minden állampolgárnak jogában áll szabadon megvallani nemzetiségét, etnikai eredetét, és magát olyan népcsoport tagjának tekinteni, melyet nemzeti, etnikai, nyelvi, kulturális és egyéb jellemzői és öröksége a lakosság többi részétől megkülönböztetnek. Az említett kérdés eldöntésének befolyásolása tilos. Az elnemzetietlenítést előidéző bármiféle befolyásolás, valamint az asszimiláció szervezett módjai tilosak és büntetendők.

2. Bármely nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozás senkinek hátrányára nem lehet.

3. cikkely

1. Mindenkinek elidegeníthetetlen joga, hogy mind egyénileg, mind a csoportjába tartozó polgártársaival együttesen megőrizze és fejlessze nemzeti, etnikai, nyelvi, kulturális identitását és sajátosságait.

2. A nemzeti és az etnikai kisebbségek tagjainak egyénileg, illetve a csoportjuk tagjaival együtt jogában áll szabadon kinyilvánítani jogos követeléseiket, érvényesíteni jogaikat, valamint részt venni e jogok gyakorlásában és e jogok gyakorlásának ellenőrzésében.

4. cikkely

1. A nemzeti és etnikai kisebbségeket különleges jogvédelem illeti meg az identitásuk megőrzése és a kisebbségi helyzetükből eredő hátrányaik kiegyenlítése érdekében.

2. A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van szülőföldjükhöz, szellemi és anyagi örökségük megőrzéséhez és gyarapításához, lakóhelyük nemzeti és etnikai összetételének védelméhez bármilyen adminisztratív és egyéb olyan beavatkozásokkal szemben, amelyek korlátoznák az e törvény szavatolta jogaik érvényesítését.

5. cikkely

A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van:

1. a saját egyesületeikben, társadalmi szervezeteikben és politikai pártaikban való társuláshoz;

2. ahhoz, hogy saját nemzetük vagy etnikumuk közösségének tagjaival szabadon létesíthesse-nek és tarthassanak fenn kapcsolatokat mind az állam területén, mind annak határain kívül is, a saját nemzeti és etnikai identitásuk ápolása, valamint nyelvük, hagyományaik és kulturális örökségük ápolása érdekében;

3. részt venni nem kormányzintű nemzetközi szervezetek tevékenységében;

4. nemzetközi szervezetekhez fordulni jogaik védelmének szavatolása érdekében.

Művelődés, nyelvhasználat, kultúra és információk

6. cikkely

A nemzeti és etnikai kisebbségekhez tartozó polgároknak joguk van az anyanyelvükön való művelődéshez az óvodától kezdve a legfelső tanintézetekig.

7. cikkely

A nemzeti és etnikai kisebbségekhez tartozó polgároknak joguk van:

1. Anyanyelvük szabad használatához írásban és szóban, magánéletükben, a közéleti és hivatalos érintkezésben;

2. ahhoz, hogy családnevüket és keresztnévüket az anyanyelvükön vezessék be az anyakönyvbe, valamint e nevek szabad és korlátozatlan használatához a hivatalos érintkezésben is;

3. a helység- és más földrajzi nevek anyanyelvükön való szabad használatához, szóban és írásban, valamint a községek, közterületek és utcák két-, esetleg többnyelvű megjelöléséhez.

8. cikkely

A nemzeti és etnikai kisebbségeket alkotó állampolgároknak joguk van a sokoldalú fejlődéshez, főként pedig ahhoz, hogy a kisebbség többi tagjával közösen:

1. fejlesszék kultúrájukat;
2. könyveket és sajtótermékeket adjanak ki, terjesszenek, tömegtájékoztatási eszközöket üzemeltessenek, és használjanak a saját anyanyelvükön;
3. az államhatárokon való tekintet nélkül információkat szerezzenek, birtokoljanak, terjesszenek, és cseréljenek az anyanyelvükön;
4. saját kulturális és tudományos intézményeket alapítsanak és működtessenek.

Politikai képviselet és önkormányzat

9. cikkely

A nemzeti kisebbségeknek és etnikai csoportoknak joguk van:

1. saját politikai képviseletükhöz az önkormányzati testületekben;
2. saját képviseleti és önkormányzati szervek létrehozásához, amelyek az akaratukat képviselik;
3. részt venni a nemzeti és etnikai kisebbségek ügyeit érintő kérdések megoldásában;
4. önálló döntéseket hozni, főként az identitás, az oktatásügy és a kultúra kérdéseiben.

10. cikkely

A választási törvények szavatolják a nemzeti és etnikai kisebbségek politikai képviseletét.

11. cikkely

1. A nemzeti és etnikai kisebbségeknek az államhatalom és az államigazgatás legfelső végrehajtó szervében saját végrehajtó szervük van.

2. A közigazgatás és az államhatalom valamennyi végrehajtó szervében a nemzeti és etnikai kisebbségeknek arányos képviselet jár.

12. cikkely

1. A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van:

– valamennyi szinten létrehozni önkormányzati szerveiket identitásuk megőrzése érdekében;

– az önkormányzatokhoz, főként az oktatásügy, a kultúra, a nyelvhasználat, a könyvkiadás és a sajtótermékek kiadása, a tömegtájékoztatási eszközök működtetése és használata, az egészségügy és a testnevelés (sport) terén.

2. A nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzati hatáskörébe tartozó jogok érvényesítésének érdekében a kormányok a nemzeti és etnikai kisebbségek létszámának megfelelő arányos költségvetési összeget állapítanak meg, figyelembe véve a kisebbségi helyzetből adódó hátrányok kompenzálását is.

3. A pénzeszközök felhasználásáról való döntéshozatal, valamint a felhasználás fölötti felügyelet a nemzeti és etnikai kisebbségek önkormányzati szerveinek jogkörébe tartozik.

13. cikkely

A közigazgatási területi egységek kialakítása során tiszteletben kell tartani a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait.

14. cikkely

A nemzeti és etnikai kisebbségek jogait és azok érvényesítését részletesen a nemzeti és etnikai kisebbségek törvénykönyve, valamint a Szövetségi Gyűlés (a Cseh Nemzeti Tanács és a Szlovák Nemzeti Tanács) törvényei határozzák meg.

(1991 október)

*Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.
Együttélés, Pozsony, 1995. 197–200.*

51. Szabadság és felelősség A Magyar Polgári Párt programja

„Jog ott van, ahol jogot formáló polgárok vannak!”

Bevezető

Két évvel az 1989-es változások után világossá vált, hogy beilleszkedésünk a modern Európába tiszta és világos elveket, akaratot, szakértelmet, elszántságot és kitartást követel Közép-Európa minden demokratájától. Nagyhatalmi erőszaktól mentesen szabadságunktól, a térség polgáraitól függ. A polgári szabadság megerősítése és fenntartása csak ott lehetséges, ahol a szabadsággal élni tudnak és élni is akarnak, ahol a felelősségüket átérező emberek, polgárok vannak, akik azt létrehozzák és védik egyben.

Mi, csehszlovákiai magyarok helyzetünknel fogva jelentős helyet foglalunk el ebben a folyamatban. Meg kell fogalmaznunk azokat az elveket és célokat, amelyek az elkövetkező időszakban a demokratikus intézményrendszer fenntartása és kiszélesítése irányába vezetnek, segítve nemzeti kisebbségünk gazdasági felemelkedését, jogainak érvényesítését. Fel kell mérnünk valós lehetőségeinket, és el kell végeznünk mindazt, amire képesek vagyunk.

A jövőnkét mi alakítjuk. Egyénenként sajátunkat, másokkal közösségben pedig mindannyiunkét. Felelősek vagyunk környezetünkkel és önmagunkkal szemben. Kitartó munkával most kell el-sajátítanunk azokat az értékeket és technikákat, melyek a fejlett világban évszázadokon keresztül a körülmények átalakítását célzó alkotóképességet, az adottságokhoz való rugalmas alkalmazkodást és mindenekelőtt a szorgalmat, mértékletességet, pontosságot és méltányosságot ösztönözték.

Gazdaságilag, politikailag és kulturálisan képessé kell válnunk a versenyre. Versenyképességünk mindannyiunk egyéni képességeitől és közösségünk szervezettségétől függ. Nemzeti kisebbségünk sikeres jövője rajtunk, a kisebbséget alkotó polgárok egyéni sikerén múlik.

A szabadelvűség az elmúlt évszázadokban, a polgári demokrácia alapeszméinek megfogalmazása után kirobbanó forradalmak mozgatójává vált. Mi, szabadelvű demokraták ma egész Közép-Európában nehéz feladat előtt állunk. Térségünkben a demokratikus politikai berendezkedés stabilitásának biztosítása a feladatunk. Térségünkben jelenleg csak a liberális demokraták képesek olyan együttműködésre, amely Közép-Európa minden nemzetének legalább egy részét összeköti. Éppen ezért neveznek bennünket a nacionalista erők egyre hangosabban nemzetárulónak. Tudják jól, mennyire igaz az az állításunk, hogy a nemzetek és nemzeti kisebbségek szabadsága nem lehetséges piaci viszonyok, szabadverseny, a kultúra és a sajtó felszabadulása, azaz a társadalom sokrétű önállósága nélkül. Tudják, hogy ez az ő visszaszorulásukat jelenti.

Nekünk e támadások ellenére minden erőnkkel a nyitott polgári társadalom megvalósítására kell törekednünk. El kell érünk, hogy a társadalom egyre nagyobb részének váljék közvetlen érdekévé a demokratikus intézményrendszer és a politikai stabilitás fenntartása, a tőke, a munkaerő és a gondolatok határokon átvéelő szabad áramlása, valamint térségünk stabilitása. Meggyőződésünk, hogy a nemzeti kisebbségünket alkotó polgárok képesek erre, és a csehszlovákiai magyarság közösségként is dinamikus, életképes részévé válhat térségünknek.

Mi szabadság alatt nem pusztán nyilatkozatok, deklarációk özönét értjük. Szabadságnak olyan *életfeltételeket* tekintünk, melyek között mindannyian a lehető legkorlátozásmentesebben változtathatjuk életünk valóságává saját adottságainkat, képességeinket anélkül, hogy mások hasonló törekvéseit sértenénk. Szabadságunk mértékéért mindannyian felelünk. Felelünk gazdasági eredményeinkkel, kultúránk fejlesztésével, jogaink érvényesítésével, szociális érzékenységünkkel, egész emberi méltóságunkkal.

Nemes felelősség ez!

A Magyar Polgári Párt ezen célokért fogalmazta meg programját.

I. rész

Dinamikus gazdaságot

Általános alapelvek az átmeneti időszakra

A Magyar Polgári Pártnak, bár kisebbségi párt, állást kell foglalnia a társadalom gazdasági és szociális problémáinak megoldásával kapcsolatban. Ellenkező esetben lehetetlenné válna a párt aktív részvétele a politikai életben, és az örökös kirekesztettségre szerepére ítélné magát. Leszükiténé a csehszlovákiai magyarság érdekképviselőjét, rontva saját esélyeit.

Célunk az európai szintű piacgazdaság megteremtése. Ma ettől a céltól még távol állunk. Csehszlovákiában még nem épült ki sem egy működő kereslet-kínálati mechanizmus, sem egy állami gazdaságpolitikai ösztönzőrendszer. A piac kiépülését még mindig sokban gátolja, s a már létező piacot is döntő módon deformálja a közelmúltból örökölt gazdasági rendszer tulajdonjogi kerete. A gazdasági reform mai időszakában még tovább mélyülnek a hetvenes-, nyolcvanas évek deformációi, és a gazdasági szubjektumok minőségileg új, eddig nem ismert nehézségekkel is szembe találják magukat.

A radikális gazdasági reform eddigi menetének és a külső gazdasági tényezők hatóerejének értékelése alapján leszögezhető, hogy az általánosan elfogadott gazdaságpolitikai célokot nem lehet rövid időn belül megvalósítani. E célok elérése viszonylag hosszú lejárátú programot követel meg, amely problémamegoldási javaslatai meghaladják egy választási periódus idejét.

Egy működő gazdasági rendszer kiépítése a transzformáció, tehát a tulajdonviszonyok gyökeres változását követeli meg. Ez előfeltételle és egyben lényege is a gazdasági fejlődésnek, hiszen csak a tulajdonviszonyok változása és állandó reprodukciója képes olyan érdekeltséget létrehozni, amely a rendszer motorjaként ösztönzi a vállalkozói rétegeket. Ebből a szempontból a gazdasági reform megvalósításában döntő szerep jut a privatizációnak.

Ugyanakkor nem kétséges, hogy a privatizáció csak akkor lehet sikeres, ha a tulajdonviszonyok transzformációján túl többlettőkét is képes a gazdaságba áramoltatni. Ebben a folyamatban pótolhatatlan a külföldi tőke, amely lényeges mértékben befolyásolhatja a privatizáció ütemét.

A külföldi tőke beáramlását nemcsak a törvényi szabályozás hiányosságai, de a politikai helyzet labilitása, elsősorban az egyre erősödő nacionalista és szeparatista törekvések gátolják.

A transzformáció folyamatának formái és üteme az iparban, kereskedelembe, mezőgazdaságban, szolgáltatásokban belső kapcsolatban áll a gazdaság globális és szociális tényezőivel. Az átmenet restriktív gazdaságpolitikájának ebből a szempontból megvannak a maga gazdasági és szociális korlátai. A késlekedő transzformáció, a restriktív pénzpólitika, a forgalomba hozható tőke hiánya, az állami vállalatok bizonytalan gazdasági és jogi helyzete, nem utolsósorban a restitúciót követő tehetetlenség következtében előállhat egy olyan helyzet, amikor a gazdaság képtelenné válik termelési és újratermelési funkciói betöltésére. A felsorolt tényezők hatásának egyenkénti mérlegelése és értékelése a radikális reformpolitika számunkra elfogadhatatlan bírálatához vezet. Ha azonban komplex kihatásait mérlegeljük, számítani kell azzal a lehetőséggel, hogy egy ponton túl a gazdaság zavarai már nem csupán részleges, időszakos depresszióban nyilvánulnak meg, hanem a gazdaság teljes működésképtelenségét, alapfunkcióinak nem teljesítését eredményezik. Egy ilyen állapotnak a következményei a következőkben nyilvánulnak meg:

a) A termelés zuhanása, a kínálat hiánya. Alapvető cikkek és szolgáltatások hiánya a piacon.

b) Ellenőrizhetetlen infláció a költségvetés terven kívüli destabilizációjával. A reálbérek és a keresleti potenciál csökkenése.

c) A tőke mozgásképtelensége, az ebből eredő vállalati fizetéseképtelenség.

d) Általános tőkehiány, ebből következően a vállalkozási kedv minimumra csökkenése.

A transzformáció zavaraiából következő gazdasági bizonytalanság komoly szociális következményekkel jár. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a pontot, amelyen túl ezek a következmények már túllépik az elviselhetőség határát. A munkanélküliség és a reáljövedelmek csökkenése elérhet egy olyan szintet, amely szociális és egyben politikai destabilizációval járhat. Ennek a destabilizációnak a következményei kiszámíthatatlanok.

Célkitűzésünk az állami beavatkozás minimalizálása a gazdasági irányítás terén. Ha a beavatkozás szükséges, ez ne direktív, hanem indikatív legyen. Amíg realitásként fogadjuk el az aránylag hosszú átmeneti időszakot, szükségszerűnek kell elfogadnunk az állami beavatkozást is. A kérdés tehát nem az állami beavatkozás jogosultsága, hanem annak céljai és konkrét formái, amelyek nem veszélyeztethetik a célhoz vezető utat. Feladatuk csupán az átmeneti egyensúlymegbomlás mértékének és negatív kihatásainak csökkentése.

Gazdaság

Programunk liberális, vagyis szabadságelvű. A társadalom tagjainak szabadon választott, piacképes gazdasági tevékenysége az egyének, s ezen keresztül a társadalom gazdasági jólétének alapja. Olyan gazdaságot kívánunk kialakítani, amelyben az egyéni erőfeszítések eredményének felhasználásáról alapvetően azok döntenek, akik létrehozták ezeket az eredményeket. Ez a gazdaság a magántulajdonon alapuló piacgazdaság, amelyben a magán, az intézményi és az állami tulajdon változatos, önálló és társult formái működnek a piaci hatékonysági verseny alapján.

A következő évekre szóló gazdasági program célja, hogy a piacgazdaság kialakításával mindenki számára megteremtjük a felemelkedés lehetőségét, valamint az igazságos elosztást annak érdekében, hogy a társadalom szegényebb rétegei védve legyenek.

Ez a célkitűzés csak a gazdaság további átalakításával valósítható meg.

Programunk alappillérei tehát:

- az állami tulajdon további lebontása, a privatizálás
- az árak további felszabadítása
- a visszafogott pénzügypolitika (a pénzsűkítő pénzügypolitika)
- az infláció elleni küzdelem
- a korona belső átválthatósága.

Ezért szorgalmazni fogjuk:

- a gazdaság tulajdoni és tulajdonosi szerkezetének átalakítását
- a külföldi tőke bevonását
- az állam gazdasági szerepvállalásának csökkentését

– azt, hogy minél teljesebben kapcsolódjunk az európai gazdasági térhez. Fontosnak tartjuk a kapcsolatok továbbépítését a 24-ek csoportjával, a Szovjetunió utódállamaival, északi és déli szomszédainkkal.

– a humán értékek megerősítését és mozgósítását. A kiművelt humán és műszaki emberfők, a bátor és tehetséges vállalkozók, az ötletgazdag menedzserek, a szorgalmas és tulajdoni jogaikba visszakérülő földművesek, a jól képzett és munkájukra büszke munkások, a becsületben megőszült és sokat túrt nyugdíjasok és a céljaik érdekében a terheket is vállaló fiatalok azok, akikre ez a program alapozni kíván.

Képviselőink kezdeményezően vettek részt eddig is a gazdasági törvények meghozatalában (pl.: földtörvény, transzformációs törvények, kárpótlási törvények, számviteli törvény, kereskedelmi törvénykönyv, iparos törvény, gazdasági kamarákról szóló törvények, banktörvények stb.). A továbbiakban is ösztönözni fogjuk olyan törvények elfogadását, melyek az elkezdett folyamatok

gyors és zökkenőmentes lebonyolítását segítik elő (pl. a tőzsdéről szóló törvény, törvény a befektetési társaságokról, illetve alapokról stb.).

Tulajdonváltás

Meggyőződésünk, hogy a gazdasági átalakulás kulcskérdése a tulajdonváltás, a privatizáció *üteme és hatósugara*. A tulajdonváltástól elsősorban a *gazdátudat* megerősödését, a nem hatékony termelési struktúrák felszámolását és a bürokratikus gazdaságirányítás térvesztését várjuk.

Elfogadva a nagyprivatizáció összes formáját, erőteljesen támogatjuk a *vagyonjegyes privatizációt*, mivel:

- biztosítja, hogy a polgárok széles rétege váljék tulajdonossá
- segít megteremteni a tőkepiaci intézményeket (tőzsde, befektetési társaságok, vagyonértékelő cégek)
- viszonylag rövid idő alatt – legalábbis jogi értelemben – külföldi tőke fogadására teszi képesé a vállalatokat.

Támogatjuk a *mezőgazdasági és egyéb szövetkezetek* átalakulását, a tulajdonosok szövetkeztetvé. Az új egységek szerveződése valóságosan az önkéntességen és a tagság tulajdoni jogain alapuljon.

A *lakáspiac* megteremtését és fejlesztését a jövő generációk szempontjából is kulcskérdésként kezeljük. Ezért szorgalmazzuk a lakásállomány részleges privatizálását (kedvezményes vásárlási lehetőségek a mostani bérlők számára), részleges önkormányzati tulajdonba adását (állami bérházak – melyeket az önkormányzat vagy továbbprivatizál, illetve szociális jellegű lakásokat alakít ki), a lakásszövetkezeteknek a lakástulajdonosok szövetkeztetvé való átalakítását.

A lakásszektor önfinanszírozása, a lakásépítés növekedése elképzelhetetlen a lakásfogyasztás költségeinek megtérülése nélkül. Ezért támogatjuk, hogy a lakberek piaci szintűek legyenek, csakúgy mint az építési hitelek kamata. A lakberek és törlesztési támogatások kezelésére *építési takarékpénztárt, bankot* kell létrehozni, amely a lakásépítéshez kapcsolódó kedvezmények és kötelezettségek nyilvántartását és lebonyolítását vállalná magára.

A tulajdonváltás nem öncél, hanem folyamat, amely lehetőséget ad arra, hogy annak befejeztével jobb feltételek között gazdálkodhassunk minden téren.

Pénzügypolitika

A változás előtti gazdaságpolitika eredményeként felszínre tört a vállalatok saját tőke hiánya, vagyoni helyzetük fogyatékossága (a meglevő vagyon is kedvezőtlen struktúrájú épületekből, elavult gépekből és eladhatatlan készletekből áll). Fontosnak tartjuk ezért a privatizáció kezdete előtt kiválasztani azokat a távlatilag ígéretes vállalatokat (stabil termelési program, exportlehetőségek, biztos piaci kilátások stb.), melyek adósságterheit az állam átvállalja.

Az elkövetkezendő néhány év legfontosabb feladata az elavult termelési struktúrából, a torz ár-szerkezetből, a nagymértékben célt tévesztő ártámogatások leépítéséből adódó infláció leküzdése lesz.

Az inflációellenes politika fő eszközeinek

- a fegyelmettség költségvetési és pénzügyi politikát,
- az államháztartás és pénzügyi rendszer reformját (a társadalombiztosítás leválasztását az állami költségvetésről),
- a hatósági árak körültekintő meghatározását,
- a monopóliumok piaci magatartásának fokozott felügyeletét,
- a korona stabilitását elősegítő árfolyampolitikát,

- a liberális importpolitikát,
- a bér- és árszpirál fékezését az érdekegyeztetés keretében,
- a megtakarítások ösztönzését tartjuk.

Támogatjuk az adórendszer korszerűsítését és áttekinthetővé tételét.

Az adórendszert úgy kell átalakítani, hogy

- megfeleljen az új gazdasági feltételeknek,
- egyformán kezeljen minden tulajdonformát,

– vegye figyelembe a nemzetközi feltételeket és tapasztalatokat, főleg az egyes adófajok és mértékük tekintetében.

E célok elérése érdekében fontosnak tartjuk a saját gazdasági teljesítmény számontartását elősegítő *hozzáadottérték-adó*, az egyén bevételeit egyenlő súllyal kezelő *jövedelemadó*, az ésszerűen alkalmazott, bizonyos szociálpolitikai célokat szolgáló *forgalmi adók*, a gazdasági hatékonyságot elősegítő *ingatlan, behozatali és útdadó*, illetve az önkormányzatok mozgásterét bővítő *helyi adók és illetékek* bevezetését.

Támogatjuk a bérfejlesztést gátló, a bérszabályozáshoz kapcsolódó adók leépítését, a *szociális, egészségügyi és biztosítási alapok* forrásainak áttekinthetővé tételét.

Az állam *adópolitikai eszközökkel* (adókedvezmények, gyorsított leírási lehetőségek, a veszteség átvithetősége a következő évekre, bizonyos feltételek mellett az adókötelezettség átvitele a következő évekre stb.) is *segítse a befektetéseket, új munkahelyek megteremtését, a frissen végzettek munkába állását, a hátrányos helyzetűek és testi fogyatékosok alkalmazását, a környezetvédelmi tevékenységet*.

Ugyanakkor fontosnak tartjuk az *adózási fegyelem* megerősítését. Ez nemcsak az állami költségvetés biztosításához járul hozzá, hanem növeli a vállalatok, vállalkozók közötti kapcsolatok tisztaságát, a tisztességes vagyonszerzés és nyereség értékét, azt az erkölcsi hozzáállást, mely nélkülözhetetlen a piacgazdaság működéséhez.

Monetáris politika, bankélet

A monetáris (valuta) politikában a jegybanknak a törvény által biztosított önállósága keretén belül fokozott figyelmet kell fordítani a korona értékállóságának védelmére és a külső fizetési mérleg kívánatos pozíciójának elérésére. Ennek érdekében szorgalmazzuk, hogy csökkenjen és váljék áttekinthetővé az államháztartás (közvetlen) jegybanki finanszírozása. *Támogatjuk a kereskedelmi jellegű állami pénzintézetek privatizálását*. A kereskedelmi bankok önállóságának növekedése, a versenyhelyzet kiterjedése remélhetőleg a *kamatszintek csökkenéséhez* vezet. Az állam szerepe arra korlátozódjék, hogy elősegítse az egyes pénzintézeti tevékenységek – exporthitelezés, hitel- és betétbiztosítási rendszer, valamint a jelzálog-hitelezés – fejlesztését, illetve kiépülését. Mindez hozzájárulhat ahhoz, hogy a gazdasági kockázatok vállalkozókat terhelő része mérséklődjék.

A piacgazdaság kiteljesítése elképzelhetetlen a pénzintézeti információrendszer és szolgáltatások *műszaki infrastruktúrájának* kifejlesztése nélkül, mint ahogy *felkészült szakemberek* nélkül is.

Támogatjuk a tőzsdéről, a bankokról és a befektetési társaságokról, alapokról szóló törvények elfogadását.

A gazdaság élénkítése

A gazdaság élénkítésének és az életszínvonal növekedésének fő eszköze a gazdasági szerkezetváltás erőteljes ösztönzése. *Ezért szorgalmazzuk, hogy*

- elsősorban hitelpolitikai eszközökkel

- szelektív vállalati adósságkezeléssel
  - szelektív kamatkedvezmény-nyújtással
- segítsük elő az új szemlélettel tevékenykedő vállalkozók térhódítását.

A központi gazdaságszervező tevékenység mellett (állami garanciavállalás, külföldi hitelek, illetve támogatások igénybevétele esetén) ösztönözni kell olyan szakosított szervezetek létrehozását, amelyek külföldön piacot keresnének a hazai termékeknek és főleg a hosszabb távú tőkekapcsolatok szervezésében vállalnának részt.

Gazdaságunk alkalmazkodásához és élénkítéséhez elengedhetetlenül szükséges a külföldi tőke fokozottabb mértékű bevonása, a termelés és szolgáltatások, a kereskedelem minden területére. A privatizáció sikere is nagyban attól függ, hogy mennyire tesszük érdekeltté a külföldi tőkét iparunk és infrastruktúránk modernizálásában.

A külföldi tőkebevonás az eladósodás fokozódása nélkül lendítheti mozgásba a gazdaságot, ezért támogatjuk

- a külföldi tulajdonú vegyesvállalatok alapítását,
- az állami vállalatok közvetlen eladását olyan külföldi befektetőknek, akik a hatékony foglalkoztatás szempontjainak betartásával és környezetkímélő technológia alkalmazásával termelnek külföldön is piacképes termékeket,
- a vállalatok technológiai újjáélesztésének egyik, külföldön is bevált formáját, a *lizinget*.

A külföldi tőkebeáramlás két alapvető feltétele:

- a politikai stabilitás
- megfelelő infrastruktúra és jogi szabályozás.

Ezért támogatjuk egy olyan törvénycsomag elfogadását a parlamentben, amely komplex módon közelíti meg a kérdést (*befektetésvédelmi kódex*).

A magánvállalkozások támogatása

A gazdaság versenyképességének javítása érdekében a piaci változásokat legrugalmasabban követni képes *kis- és középvállalatokat* kívánjuk támogatni. A jogi és gazdálkodási biztonságot szolgálják az európai szabványokhoz igazodó számviteli és felügyeleti szabályok, a piacgazdasághoz illő adó- és amortizációs feltételek megteremtése, az adó- és illetékelfizelési-rend korszerűsítése, a termékminősítési módszerek mielőbbi átvétele (ideértve a környezetvédelmi követelményeket is).

Közvetett állami támogatásban kell részesíteni azokat a vállalkozókat, akik gazdaságilag *viszonylag elmaradott régiókba* települnek, illetve segítséget nyújtanak a munkahelyteremtésben és a környezetvédelmi gondok megoldásában. Ilyen állami támogatások lehetnek: adóelengedés a vállalkozás beindításának első éveiben, kedvezményes kölcsön, illetve helyiségbérleti díj, adóátvállalás az önkormányzatok felé.

Foglalkoztatottság és bérpolitika

A gazdasági rendszerváltás kényszerű velejárója a munkanélküliség. Piaci viszonyok között ugyanakkor a munkanélküliség munkaerőpiacot is jelent, amely a gazdasági szerkezetváltás nélkülözhetetlen eleme. Munkaerőpiac nélkül egyetlen gazdaság sem tud létezni.

A munkanélküliség kezelésének eszközeit az szerint kell megválasztani, hogy milyen jellegű (szerkezetváltásból eredő vagy más), szakmai szerkezetű, kormegoszlású, illetve területi megoszlású munkanélküliségről van szó.

Támogatjuk, hogy célirányosan, illetve kombináltan használják azokat az eszközöket, amelyek a munkaerőpiac szabályozására szolgálnak (segély, átképzés, koredvezményes nyugdíjaztatás, adókedvezmények a foglalkoztatás elősegítésére stb.).

A munkanélküliség elleni küzdelem legfontosabb eszközének a gazdaság dinamikussá tételét tekintjük!

Munkalehetőséget csak az a gazdaság tud biztosítani, amely gyors szerkezetváltásra képes, amely ösztönzi a befektetéseket, új vállalatok alapítását. Éppen ezért elvetünk minden olyan törekvést, amely más, a gazdasági hatékonyságot fékező eszközökkel kívánja időlegesen kezelni a munkanélküliség problémáját.

A munkanélküliség elleni küzdelem főbb támpontjait abban látjuk, ha

- a privatizáció befejeztével megalakuló részvénytársaságok elkezdnek működni,
- növekszik a külföldi tőke beáramlása és ezzel új munkahelyek teremődnek,
- az érintettek is élnek az átképzési rendszer nyújtotta lehetőséggel,
- ha a vállalkozók igénybe veszik a munkahelyteremtéshez kapcsolódó kedvezményeket (adókedvezmény, egyszeri ösztönzés stb.).

Fontosnak tartjuk továbbá

- a munkanélküli alap létrehozását,
- pontosabban megszabni a szociális segély és a munkanélküli járadék közötti elvi különbségeket,
- megnövelni a minimálbér és a munkanélküli járadék közötti különbséget.

Támogatni fogjuk ennek az eszközrendszernek a továbbfejlesztését, javítását a törvényhozói és végrehajtói szervekben egyaránt. Elsősorban azokat kívánjuk támogatni, akik maguk is felelősnek érzik magukat sorsukért és mindent megtesznek azért, hogy ne mások segítségére várjanak, hanem a maguk teljesítőképességére alapozzanak.

A béreket differenciáltan kell megállapítani a teljesítmény arányában. Az infláció kézbe tartása végett az állam magasabb adóval még részben befolyásolja a bérek felső határát, még érvényesíti a bérregulációt a vállalkozók és vállalatok esetében.

Nem találunk kivétnevet abban, hogy növekszik a vállalkozói szférában, illetve az állami szektorban dolgozók bérei közötti különbség. A vállalkozói szférában dolgozók magasabb jövedelme tartalmazza a piaci versenyhelyzetből eredő kockázatot is.

A fegyvergyártás leépítése

Ma elsősorban Szlovákiában nagy horderejű politikai kérdéssé vált a fegyvergyártás leépítése, illetve civil célokat szolgáló termeléssel való helyettesítése. A problémának kétsésgkívül vannak politikai dimenziói, és ezeket nem lehet csupán a munkanélküliség növekedése által kiváltott feszültségekre korlátozni. Meggyőződésünk, hogy a politikai kontextus mérlegelése nélkül megkötött fegyverkereskedelmi szerződések az országnak pénzben is mérhető komoly presztízsveszteséget okoztak. Ezért is támogatjuk a fegyvergyártás leépítésének folytatását, de nem kérdőjelezzük meg azt, hogy mivel ez a leépítés politikai döntések nyomán (is) kezdődött meg, az államnak vállalnia kell a felelősség egy részét a konverzió által leginkább sújtott területek válságkezelési programjainak kidolgozásáért és finanszírozásáért.

Mezőgazdaság

Agrárpolitikai céljaink

A Magyar Polgári Párt mezőgazdasági politikájának fő szempontja a társadalmi (fogyasztói) érdekek agrárszférában való érvényesítése. Megfelelő mennyiségű olcsó, jó minőségű és egészséges élelmiszert vár a lakosság a mezőgazdaságtól és az élelmiszeripartól. Az ehhez vezető legrövidebb út az agrárpolitikában is a valós tulajdonlás, a szabad versenyeztetés és a piaci mechanizmusok bevezetésén keresztül vezet. Segítenünk kell a termelői érdekek önszerveződés révén történő kifeje-

ződését is, és politikánkban meg kell jelenítenünk a magyarlakta vidékek sajátos termelői érdekeit, főleg az átmeneti időszakban védve a belső piacot. Ez nem jelentheti a hosszú távon hazai viszonylatban is káros agrárprotekcionalizmus általánossá tételét.

A válság okai

A jelenlegi vállalatrendszer képviselő agrárpártok és szervezetek a mai válság okait az ágazaton kívül vélik felfedezni: a kormány gazdaságpolitikájában, a magas elvonásokban, az iparral szemben elszenvedett árvesztésekben, azaz az agrárrollóban. Miközben elfogadjuk a fenti megállapítások egyes elemeit, s azt, hogy az adó- és támogatási rendszerben fordulatra van szükség, nem fogadhatjuk el a felkínált megoldási javaslatokat, mivel azok a ma létező vállalatrendszer kiszolgálva, annak igényeihez igazodnak.

Ebben a magatartásban a letűnt hatalommal szemben alkupozíciót kiharcolt vállalatrendszer viselkedési formái figyelhetők meg, ahol politikai kérdés volt a szervezetek fennmaradását biztosító támogatási árrendszer kialakítása.

Egy piacgazdaság résztvevői viszont azt mérlegelik, hogy az elérhető piacok és tevékenységi formák közül az adott piaci árak mellett munka- és tőkebefektetésük hogyan jövedelmez a legjobban. Nyilvánvaló, hogy a rendszer szabályozott árakkal nem irányítható, az árszabályozás az egész rendszer hatékonyságát is gátolja.

Az eddigi támogatási és árrendszer szinte garantálta a költségek megtérülését, ugyanakkor a központban meghatározott kereskedelmi és ellátási célokat minden termelő felé egyformán közvetítette, azaz csökkentette a tájjelleg motiváló szerepét, s ezzel az irracionálisan drága vállalati formák fenntartását segítette.

Alapvetően tehát nem az árrendszer javításában kell a megoldást keresni, hanem a vállalatrendszer pazarlását kell megszüntetni abból kiindulva, hogy a válság igazi természete a rosszul monopolizált vállalatrendszerben és annak belső működési rendjében rejlik. Nem a termelési-feldolgozási-forgalmazási lánc egyik szereplője szervezi ezt a folyamatot, hanem az egyes szakaszok különülnek el egymástól monopóliumként. Így történhet meg, hogy az egész agrárágazatban keletkező összjövedelmet akár egyetlen fázis is kisajátíthatja, míg mások a jövedelemhiány miatt összeroppanhatnak.

A tőkehatékonyság alacsony foka és a versenyfelélés veszélye azt is jelzi, hogy az állami ágazatirányítás és ellenőrzés elvárásai szerint kialakított nagyvállalati rendszer jelenlegi hierarchizált, vagyis a vezetést és vezetetteket szigorúan elválasztó, az önszerveződés lehetőségét kizáró, szocialista tulajdonviszonyokra épülő formájában képtelen a változó gazdasági környezet kihívásainak megfelelni és hatékony gazdálkodást folytatni. Nagyvállalataink belső megújulása a tulajdonviszonyok változása nélkül elképzelhetetlen. Mindenütt a valóságos tulajdonlás hiányából fakadó pazarlás és érdektelenség jelei tapasztalhatók.

Az ágazat mai válságának okai tehát a magántulajdon hiányából, a bér munka nagy arányából, a központi tervgazdálkodás igényei szerint szervezett, rosszul monopolizált vállalatrendszer alkalmazkodásképtelenségéből, a különböző nagyságú és szerkezetű gazdaságok szabad versenyének hiányából következnek. Túl kell jutnunk a mostani korszakon, amikor a rohamosan fejlődő agrotechnikáról, modern gépekről, bámulatos állattartótelepekről, meredeken emelkedő termésátlagokról, magasan képzett agrárszakemberekről szóló sikerpropaganda máig tartó hatása akadályozza a mezőgazdaság megújódását. Ez a tulajdonreform és a szabad verseny létrehozása nélkül elképzelhetetlen.

Tulajdonreform és szabad verseny

A földhöz fűződő tulajdonjog korlátozásának eltörlése, az állami földek magánkézbe juttatása és az egyéb vagyont érintő tulajdoni viszonyok megváltozása nélkül a mezőgazdasági vállalkozói tér

nem lehet eléggé nyitott, az abban résztvevők köre nem bővíthet eléggé, és nem alakulhat ki kellő számú, egymással is versengő termelési, eljárás és kooperációs rendszer. A tulajdonreform és a decentralizálás által kell megtalálnunk a szövetkezeti és állami vagyon konkrét tulajdonosait.

A mezőgazdasági magánvállalkozások, családi farmergazdaságok viszonylag gyors és nagy számú megjelenése szükséges ahhoz, hogy versenytársa támadjon a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területi monopóliumának. Ezek létrejöttét segíteni kell, hogy aztán a szabad verseny döntse el, mely kultúrák termesztésében, milyen területeken és mekkora üzemméretben célszerű és indokolt a szerepük, illetve hol válhatnak dominánssá.

A szövetkezetekben az átalakulási (transzformációs) törvény alapján kidolgozott tervezeteknek kell meghatározniuk a vagyonnevesítés módját. A földbérletre alapozott termelést rablógazdálkodásra ösztönzőnek tartjuk, és drágítja is a termelést, ezért olyan megoldásokat támogatunk, amelyben a földtulajdon és az egyéb vagyon nagyobb része egyazon tulajdonosi csoport ellenőrzése alá kerül. Módot ad ez a megoldás a különböző szövetkezeti formák közti gyors és rugalmas átmenetre is.

Az állami gazdaságok privatizációjánál figyelembe kell venni, hogy sok állami gazdaság a szövetkezeti vagyon bekebelezésével bővült. E vagyon kivonására és a kezdeti állapot visszaállítására lehetővé kell tenni, vagy lehetőséget kell adni a privatizáció után keletkező új társaság vagyonaiból való részesedést. Ezt kell figyelembe venni a privatizációs tervezetek készítésénél, és segíteni kell a természetes gazdasági egységek (pl. majorok) elkülönült privatizációját.

Az élelmiszeripar privatizálásakor olyan megoldásokat kell keresni, amelyek lehetővé teszik, hogy a mezőgazdasági termelők az érintett vállalatok nagy részét megszerezzhessék. Erre spontán módon a vagyonjegyes privatizációban is lehetőség van, de kedvezményekkel a közvetlen részvény- és üzemladásokat is ösztönözni kell.

A mezőgazdaság erőszakos kollektivizációja a század közepén az európai tendenciákkal ellentétes folyamatokat indított el. Amikor nyugaton az árutermelést folytató magángazdaságok és családi farmok dominánssá váltak, és kiszorították a bér munkára alapozott nagybirtokot, nálunk rendeleti úton zúzták szét a parasztság polgárosodásának lehetőségét. A kolhoz típusú szövetkezet bér munkássá fokozta le az addig önálló gazdát. A bér munka kizárólagossága meg is látszik szövetkezeteinken. A mezőgazdasági üzemek nagy területen állandóan változó technológiával dolgoznak, ezért az irányításnak és az ellenőrzésnek nagyobb a jelentősége, mint egy ipari üzemben. Ahol önálló döntéseket kell hozni, és a lelkiismeretes munka iránti igény nagy, ott a bér munka hátrányai szembeötlőek (pl. a lógás, pazarlás, fekete munka, a munka- és technológiai fegyelem megsértése, felelőtlenység). A magángazdaságok létrejötte mellett tehát a szövetkezetekben is nagymértékben csökkenteni kell a bér munka arányát. Az egyes üzembrészek önállósítása szükséges ahhoz, hogy a vállalat belső érdekviszonyai világossá váljanak. Ezt össze kell kötni olyan belső és külső, egyéni és csoportos vállalkozási formák kialakításával, melyekben az alkalmazottak többsége jövedelmét nem bérként, hanem saját maga által kigazdálkodott nyereséggént szerzi meg.

A mezőgazdasági termelők szabad versenyétől joggal várja el a fogyasztó, a feldolgozó- és élelmiszeripar, hogy a drágán termelők folyamatos kihullásával az árak viszonylag alacsony szinten maradjanak, és így ne romolják a termékek versenyképessége a bel- és külföldi piacokon.

Szükséges azonban az is, hogy versenyző kínálat uralkodjon a termelőeszközök és termelési eljárások piacán. Az iparvállalatok nem megfelelő rugalmassága, a korlátozott import és az integráló szerepre alkalmas forgalmi, feldolgozó vagy eljárás-tulajdonosok hiánya beszűkíti a kínálatot. A mezőgazdasági termelők némi joggal mondhatják, hogy az ipari áremelések és a beszerzési támogatások megszüntetése csak rájuk hárítja az ipar támogatását.

Még inkább szükségszerű az élelmiszergazdaság üzem- és vállalatrendszerének átalakulása, a sikeres üzemmformák és együttműködési típusok kiválasztódása. Akadályozza ezt az eddigi területi monopóliumok rendszere, gátolja a félelem a sikeres üzletformák terjedése nyomán várható differenciálódástól, és az új cégek alapításához szükséges forráshiány. Nincs, aki a termelőknek megkínálja a

saját lehetőségeiből kigazdálkodott magasabb árakat, de a fogyasztók is joggal mondhatják, hogy a megszüntetett támogatásokat pótló áremelésekkel az élelmiszergazdaság és feldolgozóipar konzerválásának indokolatlan költségeit velük fizettetik meg. Ugyanez érvényes a kereskedelemre is.

A piaci viszonyok megteremtéséhez szükséges a föld szabad forgalma, a föld- és földbérletpiac kialakulása, s ezzel a reális földértékelés megvalósulása. *árutőzsdéket* és tőzsdészerűen működő *nagybani piacokat* kell létesíteni a gyümölcs- és zöldségkereskedelem elősegítésére.

Új szövetkezeti formákat, beszerző, értékesítő, szolgáltató szövetkezeteken kívül hitelszövetkezeteket, szövetkezeti befektető társulásokat, biztosítási szövetkezeteket, mezőbankrendszert és gazdasági célú egyesületeket kell meghonosítani.

Piacszabályozás, adó- és támogatási politika

A pénzügyi és piaci szabályozás célja az legyen, hogy ne következzen be egy gyors összeomlás az agrárszférában, ugyanakkor a szabályozás és támogatás ne akadályozza a természetes tőkeallokációt, a termelők körének átalakulását, a szabad versenyt és a racionális gazdasági formák kialakulását. Pénzügyi eszközökkel kell segíteni az átrendeződést (pl. adókedvezmények, kedvezményes hitelek). Olyan formákat kell találni, melyek a segítségnyújtás mellett szigorúan korlátozzák a jelenlegi szervezetrendszer konzerválásában érdekelt csoportok érdekérvényesítését.

Ha a legkülönbözőbb vállalkozások számára válik lehetővé a mezőgazdálkodás, nagyon gyorsan kiderülhet, hogy eddig még a kedvezőtlen termőhelyi adottságok ellensúlyozása címen adott támogatások is gyakran csupán az alkalmatlan vállalatformát finanszírozták. E területek mezőgazdaságát úgy kell támogatni, hogy az effektív termékszerkezet ne deformálódjon. A támogatás költségei nem sújthatják a jobb körülmények között gazdálkodókat, hanem a terheket az egész társadalomnak kell viselnie, mert a termelés támogatásán kívül a lakosság helybenmaradását és a környezet megóvását is támogatni kell.

Az előre nehezen felférhető piaci viszonyokból és a mezőgazdaság természeti erőinek való kiszolgáltatottságából következik, hogy igen nagy az évenkénti termésszűkülés és az ebből következő áringadozás. Az államnak a *piacszabályozási alap* működtetésével szabályoznia kell az ilyen jelenségeket. Túltermelés esetén finanszíroznia kell az árleszorító felesleg kivételét, fordított esetben a behozatali árak csökkentésével kell leszorítania a hiányból fakadó, fogyasztót sújtó spekulációs árakat.

Fontos feladata az államnak a belső piac védelme, különösen az átmeneti időszakban, a következő módszerekkel: a védővámok bevezetésével, behozatali kvóták megállapításával és az alacsonyabb külpiazi árak behozatalkori hazai szintre emelésével. A piacvédelmi intézkedéseket az átmenet után olyan szinten kell tartani, hogy konkurrencia hiányában el ne kényelmesedjen a hazai agrárgazdaság. Az államnak tehát csak közvetett befolyása lehet a piacra.

A nyugaton alkalmazott szubvenciós agrárpolitikára való hivatkozást félrevezetőnek tartjuk. Ott a gazdaság többi ága jövedelemtermelő; az egy főre eső nemzeti jövedelem többszöröse a miénkénél, van tehát miből támogatni. Ennek ellenére ez a támogatási rendszer is egyre többre kerül, ezért ott is változás várható ezen a téren.

Támogatni kell a kezdő vállalkozókat olcsó hitelekkel, földvásárlási kedvezményekkel stb. A bankokon keresztül kell mozgósítani a tőkét, és a dotációs politikát a kamatfizetésekre kell alapozni. Az adópolitikában általános csökkentésre kell törekedni, elsősorban a kezdő vállalkozóknál.

Fejlesztési impulzusok és az állam részvétele a mezőgazdaság irányításában

A gazdasági politika stratégiai célkitűzése az agrár-élelmiszeripari ágazatban a hozzáférhető árú, jó minőségű, versenyképes, a világszínvonalnak megfelelő élelmiszerek előállítására. Ezzel azonban

összefügg a mezőgazdaság termelésen túli funkciója is: a természeti környezet és települési kultúra jellegének megőrzése. Ez a két követelmény tulajdonképpen egymásnak ellentmond, és ez az ellentmondás követeli meg az élelmiszertermelésbe való szükséges mértékű állami beavatkozást.

A fejlesztési impulzusok általában a következő területeken szükségesek:

A tőkepiac fejlesztése

A tőkepiac fő feladata megteremteni a gazdaság egyes ágazatai fejlesztéséhez szükséges ösztönzőrendszer feltételeit.

Elsősorban a következőkről van szó:

- a bankrendszer fejlesztése, a kereskedelmi bankok tevékenységének fejlesztése, új bankok létrehozása, a bankközi kifizetések, átutalások minőségének javítása, külföldi bankok fiókjainak működése, garanciabankok alapítása,
- értékpapír- és terménytőzsdék létrehozása,
- állami részvétel – a költségvetési szabályozóknak megfelelően elsősorban céldotációk juttatása, garanciavállalás bankhitelekre, bankhitelek kamatainak átvállalása, célirányos adókedvezmények,
- külföldi tőke részvétele.

A mezőgazdaság és élelmiszeripar területén:

– A mezőgazdasági termelés tőkéjének összekötése a feldolgozóiparral, a szolgáltatásokkal, kereskedelemmel, mégpedig:

a) a vállalkozás régebbi, szövetkezeti formáinak újraélesztése útján (sörfőzdék, cukorgyárak, tejfeldolgozó kisüzemek stb.);

b) a termelők, feldolgozók és kereskedők részvénytársaságainak létrehozása.

– A bank-, a pénzügyi, a hitelrendszer felhasználása a termelők és feldolgozók tőkéje mozgékonyosságának élénkítésére.

– A privatizáció folyamán a feldolgozóipari vállalatok és a szolgáltatások részvényeit lehetőség szerint a mezőgazdasági termelők vásárolják fel. A részvények közvetlen eladása mellett lehetőséget teremteni a részletfizetésre, hogy áthidalható legyen a termelők átmeneti tökehiánya.

– A mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalatok exportaktivitásának támogatása.

– Terménytőzsdék alapításával megteremteni a termények piacát.

– A szubvenciós politika segítségével, a kül- és belföldi kereslet és kínálat alakulása függvényében teret biztosítani a valóban hatékony termelésnek.

– Támogatni a biztosítási rendszer fejlesztését a mezőgazdasági termelés és feldolgozás területén.

– Megteremteni a külföldi tőkebefektetések feltételeit.

– Pontosán megszabott esetekben támogatni az alapvető mezőgazdasági termékek (tej, hús, kenyérgabona, burgonya) finalizációját, pl.:

– a félreeső vidékek minőségi és hatékony ellátása érdekében;

– turisztikai, illetve perspektivikusan turisztikai területek esetében;

– a helyi hagyományokra, tájspecialitásokra alapozva;

– a minőség és hatékonyság exportcélokra való kihasználása érdekében.

A területi termelésfejlesztéssel összefüggő kérdés a környezetvédelmi szempontokat szem előtt tartó, vállalkozói sikerességgel kecsegtető tervezetek támogatása, amelyek hazai energiaforrások (bionafta) vagy másodlagos források (biogáz) kihasználására alapoznak.

Fontos kérdés a környezetvédelmi problémákkal küzdő területeken folyó termelés. A lakosság egészségre nem ártalmas élelmiszerrel való ellátása érdekében ezeken a területeken a termelést nem-élelmiszeripari terményekre kell átállítani.

A beruházási tevékenység élénkítésének módszerei a mezőgazdaságban

- Bekapcsolni az ágazat vállalatait a kormányprogramok teljesítésébe, ami a fejlesztési impulzusok megvalósítását jelentené (a hazai nyersanyagforrásokra épülő ipari termelés, az idegenforgalom fejlesztésének programja, az exporttámogatási program).

- Az ágazat informatikai rendszere segítségével ellátni a vállalatokat információkkal a szerkezetváltást, a modernizációt támogatni kívánó külföldi tőkeforrásokról. Ugyanakkor segíteni a vállalatok részvételét a PHARE, az UNIDO stb. programokban.

- Szubvenciókkal támogatni az ágazati fejlesztési programokat a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés struktúraváltását és reallokációját célzó kormánytervezet keretében.

- Segíteni a mezőgazdasági vállalatokat információk és ötletek átadásával, kidolgozni olyan tervezeteket, amelyek a feltétlenül szükséges mezőgazdasági termelés szintentartását biztosítanak szubmarginális területeken abból a célból, hogy fenntartható legyen az átlagos foglalkoztatottsági szint, településszerkezet, javuljon a természeti környezet állapota.

Az építkezési beruházások esetében ki kell használni a létező épületállományt, modernizációval a mai kívánalmakhoz igazítani. Az új beruházások esetében előnyben részesítendőek a perspektívákkal bíró termelők. Építkezési beruházásokat nem ésszerű támogatni az önellátásra berendezkedő mezőgazdasági termelők esetében.

Külkereskedelem

A kivitel struktúráját az összeurópai munkamegosztás és a versenyképesség figyelembevételével kell alakítani (márkás termékek, kiváló minőségű tájspecialitások, hazai alapanyagokból készült termékek, a kisebb szállítási távolságból adódó előnyök stb.).

Meg kell teremteni a kereskedelem ilyen bővítésének feltételeit a kelet-európai országok viszonylatában is barter- és egyéb szerződések formájában. Fejlesztendőek a nem-hagyományos nemzetközi gazdasági kapcsolatok (közös vállalatok, leasing, know-how, vagyon- és tőkerészvétel, bank-, trading-, biztosítási, marketingvállalatok stb.). Ilyen módon kell megoldani a hazai keresletcsökkenésből adódó problémákat úgy, hogy azok ne vezessenek a termelés nagyfokú korlátozásához.

Az állam részvétele az irányításban

A közeljövő állami politikája az agrárszférában a következő területekre kell, hogy összpontosuljon:

- kellő időben megszabni a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalatok gazdasági tevékenysége makroökonómiai feltételeit (a piacsabályozás módját, a szubvenciók, adó- és hitelpolitikát, a belső piac védelmét, az EK-ba, illetve más országokba irányuló exportlehetőségeket stb.);

- kiépíteni és működtetni az agrárpiacon infrastruktúráját, amely feltétele a piac hatékony működésének (terménytőzsdék, piacrend, konjunkturális információs rendszer stb.);

- meghatározni az állam, a munkáltatók és munkavállalók háromoldalú megállapodásán belüli együttműködés elveit. Együttműködni a megalakítandó mezőgazdasági és élelmiszeripari kamarával az állam agrárpolitikájának előkészítésében és végrehajtásában. Decentralizálni az állami részvételről történő döntéshozatalt az érintett régiók szintjére;

– új módon megszervezni és működtetni az agrárszféra államigazgatási szerveit.

A kereslet és kínálat állandó összehangolásának folyamatával összefüggésben szükséges elvégezni a teljes földalap leltárát, és az alkalmatlan földterületeket kiiktatni a mezőgazdasági földalapról (pl. erdősítés céljából).

Az esetleges túltermelés kezelésének módja:

a) a szubvenciókat kihasználni a termőföld egy részének parlagon hagyására,

b) a viszonylag kedvezőtlen adottságú területeken csökkenteni a járulékos beruházásokat (műtrágya, vegyszer), így csökkenteni a termelés intenzitását,

c) piacsabályozás.

Az agrárpolitika támogatási rendszere

A Szlovák Köztársaság területén a legtöbb gondot a hegyvidéki területek jelentik.

Megoldási javaslatok:

– megfélelő fejlesztési programok kidolgozása a gazdaság valamennyi érdekelt ágazatának bekapcsolásával,

– rövid távon megvalósítható a munkahelyek számának szintentartása az erdőgazdaságra összpontosítva. További lehetőségeket kínál a turisztika fejlesztése, ahol azonban számolni kell a gyönge infrastruktúrával és a tapasztalathiánnyal.

Szükséges lesz közelebből meghatározni a mezőgazdaság nem-termelő funkcióit, megkísérelni azok kvantifikációját.

Kormány szintű fejlesztési programok kidolgozása szükséges Szlovákia többi régiója számára is, mindenütt a helyi specifikumok minél teljesebb kihasználására összpontosítva.

Elvégzendő a reform eddigi folyamatának értékelése, annak céljai és a célok megvalósítása szempontjából. Szükséges a gazdasági érdekek jobb összehangolása az élelmiszertermelés teljes vertikális struktúrájában. Külön kell választani az elmúlt évek központosított irányításából következő és a reform kiváltotta problémákat.

Szükséges továbbá összehangolni az agrárreformot a gazdaság többi ágazatának reformjával. Ezzel összefüggő feladat az államigazgatás új koncepciójának kidolgozása az agrárágazatban.

Az állami beavatkozás egyre inkább csak közvetetten érvényesül, a gazdasági kamarákon, vállalkozói szövetségeken, társulásokon keresztül.

Ennek leghatékonyabb formái az adó- és hitelpolitika, a szabályozóalkotás és a hatékony ellenőrzés. A dotációs politika a központ stratégiai és koncepcionális elképzeléseit szolgálja a racionális étkezés, a regionális politika, a műszaki fejlesztés, kivitel stb. területén.

A falu és a vidék

Az intenzív kultúrákkal foglalkozó kistermelés sikerei bizonyítják, hogy mindmáig megvan az a gazdasági erő, amely egyik alapja lehet egy új típusú vállalatfejlődésnek. A ma kistermelést folytatók egy része képes arra, hogy gazdaságát növelje és igazi versenyre készítse a nagyüzemet.

A falvak, kistelepülések problémái azonban nem kezelhetők pusztán az ágazathoz kötötten. Megújulásuk legfőbb akadálya talán nem is a mezőgazdaság szervezetrendszerében, hanem a falusi gazdasági tér infrastruktúrájának fejletlenségében van. Ezek megoldása a közigazgatás, a helyi önkormányzatok gazdálkodásának és az infrastruktúra működési elveinek megoldásában van. A helyi önkormányzatoknak pl. vagyonuk kezelését egyesülésekre, vállalkozókra kellene bízniuk,

hogy községi politikával, a helyi tevékenységek szervezésével, az ehhez szükséges kapcsolatok, hitelek, szakismeretek stb. megszerzésével foglalkozhassanak. A községi vagyoniért felelős testület vállalkozói, illetve üzemeltetési szerződést köthet a használókkal, községi üzemét vállalkozásokra bonthatja. A falvak és a vidék legtöbb gondja önerőből nem megoldható, ezért szükséges az állami költségvetés segítése.

Megteremtődött a lehetőség arra, hogy a mezőgazdaságból élő lakosság újra megtalálja a polgárosodás felé vezető utat. Rajtunk is múlik, hogy milyen gyorsan halad végig rajta.

Közlekedés és telekommunikáció

A telekommunikáció területén műszakilag lerobbant állapotot örököltünk, melyet most kezdünk korszerűsíteni.

Ma a távközlés állami monopólium – központi irányítással. Kialakulóban van a közlekedési és távközlési minisztérium, amely részben arra hivatott, hogy megoldja ezeket a problémákat.

A távközlést, mint szolgáltatást két irányba lehet fejleszteni:

- Fel kell osztani az egész Szlovákiára kiterjedő központi igazgatóságot kis üzemképes vállalatokra.

- Szorgalmazni a privatizációt azokban a működési ágakban, ahol nem szükséges feltétlenül az állam közvetlen irányítása.

A távközlés magánkézbe adásánál elsősorban a szerelési ág jöhet számításba, illetve a mellékvonalas telefonközpontok építése és üzemeltetése bizonyos feltételek mellett.

A *posta* több területet foglal magába: a postát, a hírlapterjesztést és a filatelisztikát (a bélyegnyomást).

A *hírlapterjesztő szolgálat* egészében privatizálható az üzlethálózatával egyetemben. A kettőt nem lehet teljesen elkülöníteni egymástól, mivel üzlethálózat nélkül a vállalat működése nehézségekbe ütközne és megfordítva.

A *filatelisztika* privatizálását csak részben lehet megvalósítani. A bélyegek tervezése és kibocsátása állami felügyelet alatt kell, hogy maradjon.

Elképzeléseink szerint szövetségi szinten kell, hogy maradjon az ágazat érdekeinek külföldi képviselője, a nemzetközi távközlési rendszerekbe való bekapcsolódás irányítása, az ágazat alapvető problémáit érintő törvényhozás, valamint a telekommunikációt és a postát érintő általános koncepciók kidolgozása. A köztársaságok számára biztosítani kell a közreműködés jogát az általános koncepciók kidolgozásában, a bélyegkibocsátásban, tarifapolitikában, valamint a köztársasági kormányokra ruházható az állami vállalatok alapításának joga, és az együttműködés koordinációja a nemzetgazdaság más ágazataival.

A *közlekedéspolitiká* kidolgozásakor több szempontot kell figyelembe venni. A legközvetlenebbül jelentkező érdek a tiszta, biztonságos, gyors közlekedés iránti igény. A távlati közlekedés-fejlesztési koncepciók kidolgozásakor legalább ekkora hangsúlyt kell kapni a környezetvédelem szempontjainak is. A hagyományos benzinre működő motorok szén-dioxid kibocsátása az üvegházeffektus egyik fő okozója.

A környezetszennyeződés csökkentésére gondolva a következő intézkedéseket tartjuk sürgetőnek:

- az ólommentes benzin minél szélesebb körű elterjesztését,
- az elavult személy- és teherautópark fokozatos lecserélését,
- a városi tömegközlekedésben a villamos- és trolibuszhálózat fejlesztését,
- a távolsági tömegközlekedés területén lehetőleg meggátolni a vasúti szárnyvonalak megszüntetését.

A közlekedésfejlesztés további fontos feladata az ország bekapcsolása az európai úthálózatba, illetve a félreeső területek bekapcsolása az ország vérkeringésébe, aminek azután jó hatása lehet a

településhálózat megőrzésére, a munkahelyek megőrzésére, illetve megközelíthetőségére, a vállalkozások odatelepedésére.

Tudjuk, hogy mindezen célok megvalósítása hosszú időt vesz igénybe, hiszen mind az önkormányzatok, mind pl. a vasút komoly anyagi gondokkal küzd. Szükséges lenne ezért *külön alap létrehozása* a közlekedésfejlesztési koncepciók megvalósulását támogatandó, amelybe az éves költségvetési támogatáson túl a nemzetközi segélyprogramok támogatásai, valamint egyes adónemek is befolyónának.

Nem téveszthetjük szem elől, hogy a megfelelő *infrastruktúra* a gazdaság egyik legfontosabb hajtómotorja. Csupán az infrastruktúra és az oktatás magas szintre emelése lehet a garanciája annak, hogy a külföldi tőke nem csupán az olcsó munkaerő okán áramlik be az országba.

Regionális befektetési és fejlesztési politika

Egyike azon területeknek, melynek a súlyát a jövőben jelentősen növelni kell. Az idegenforgalom ugrásszerű növekedése, a közvetlen termelési tevékenység bővülése, valamint a régiók közti nemzetközi együttműködés gyors erősödése a munkahelyek számának növekedését, javuló életkörülményeket von maga után.

A regionális politika alakítása szempontjából alapvető fontosságú a *lakosság részvétele*. A célok megfogalmazása, az eszközök kiválasztása és a végrehajtás figyelemmel kísérése során a lakosság (tulajdonosok) véleményére támaszkodni kell. Ez mindenekelőtt a döntések előtti vitákat, az adott helyzetre vonatkozó információk kérését, meghallgatását jelenti, de egyes esetekben a végrehajtásban való közreműködésre is kiterjed. A lényeg az, hogy a lakosság részvétele érdemi legyen.

Pontosan fel kell mérni a *különböző térségtípusokat* (üdülési-idegenforgalmi, történelmi emlékhelyek, határmenti területek, mezőgazdaságilag eltérő régiók stb.) és az ennek megfelelő eszközrendszert kell megválasztani.

A regionális fejlesztéspolitika eszközei a *magántőke, regionális bankok, befektetési alapok, állami költségvetés, községi támogatás*. Szükséges ezen eszközök működési feltételeinek megteremtése az adott régióban.

A magántőke esetében elő kell segíteni a beruházási kedvet, megteremteni ennek anyagi feltételeit (kisprivatizáció, telekjuttatási kedvezmények, egyéb gazdasági ösztönzők).

Regionális bankok, vagy regionális jelleggel működő bankok létrehozása, ezek működési feltételeinek megteremtése (irodahelyiségek).

Ajánlatos lenne esetenként több régió közreműködésével létrehozni *szociális biztosítótársaságokat*, amelyek segítségével javulhatnának az egészségügyi rendszer anyagi és szakmai feltételei.

A *regionális befektetési* alapok szerepét a vállalkozások ösztönzésében, azok anyagi feltételeinek biztosításában látjuk.

Az állami költségvetésből biztosított befektetések feltételeit elsősorban a környezetvédelem szempontjai, a környezetkímélő technológiák alkalmazása szabja meg. Feltételnek kell megszabni az olyan termelési programok kialakítását, amelyek módot nyújtanak a munkaerő átképzésére és továbbképzésére, ami technikailag bonyolultabb és fejlettebb programokat feltételez. Nem lehet célunk, hogy a befektetők számára az egyetlen vonzerő az olcsó munkaerő legyen. Ha komolyan vesszük a felzárkózást, nem építhetünk elavult gyártási programok és termékek adaptálására.

A községi befektetéseket mindenképpen a környezetvédelemre és a kultúra szervezésére kell, hogy összpontosuljanak, továbbá az oktatás színvonalának emelésére és a lakosság által igényelt közszolgáltatások színvonalának emelésére.

A régiókban létrejövő vállalkozások a jövő országos, vagy nemzetközi vállalkozásainak alapjai. Minden eszközzel elő kell segítenünk a régiókon belüli egészséges vállalkozási lehetőségek biztosítását, az ennek megfelelő gazdaságpolitikai érdekképviselet megteremtését.

Helyi önkormányzatok

Az első szabad választások eredményeként a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságban létrejöttek a helyi önkormányzatok, melyeket a polgári elven felépülő állam egyik alappillérének tekintünk. Az elkövetkező időben szükség lesz ezen önkormányzatok gazdasági megerősítésére, további jogszabályok elfogadásával jogállásuk tisztázására és egyértelművé tételére, kiemelve a tiszta önkormányzati elemek fontosságát.

Az alkotmányban rögzíteni kell, hogy a községek saját területükön önállóan látják el feladataikat, rendeleteket bocsáthatnak ki. *Hatáskörük csak törvények által szabályozható. Ugyancsak az alkotmányban kell rögzíteni a községek szabad társulásának jogát.*

A községfejlesztési, szociális, gazdasági, környezetvédelmi és más helyi problémák megoldása gazdaságilag *erős önkormányzatokat* igényel. Ezért tágítani kell azon illetékek és adók körét, amelyek a központi költségvetés helyett a községet illetik meg. A *kistelepülések* esetében, melyeket az elmúlt negyven év során központi utasítások nyomán elsorvasztottak, a lehetőségekhez mérten állami támogatásra van szükség, hogy hátrányaikat csökkenthessék. Ez a magyarság szempontjából is fontos, hiszen nagy hányada éppen ilyen településeken él.

Szükséges az önkormányzatok kialakult egyszintű rendszerét megerősíteni és továbbfejleszteni. Az önkormányzati döntések felülvizsgálatára létre kell hozni a közigazgatási bíróságok rendszerét.

Ha elismerjük, hogy az önkormányzatok önállóan, az állam befolyásától mentesen működteendőek, akkor törvény által kell biztosítani, hogy szabadon rendelkezhessenek ingó és ingatlan vagyonukkal, és ezt, az állami vagyonhoz hasonlóan, nyilvános árverésen értékesíthessék. Szorgalmazni kell, hogy a tulajdonos nélkül maradt, nem nevesíthető földterületek az állami földalap helyett kerüljenek a községek gondozásába; így tovább erősödne az önkormányzatok gazdasági önállósága. A befolyt összegekből fedezhetnék községeink a gazdasági, kulturális, oktatási, környezetvédelmi és egyéb kiadásait, nem szorulnának állami támogatásra.

Csak kivételes esetekben támogatjuk, hogy a községek közvetlenül vállalkozzanak. A már létrejött községi vállalatok hanyatlása sok helyütt azt bizonyítja, hogy a község nem tud igazi tulajdonosként viselkedni, hatékonyan hasznosítani a rábízott vagyont. Ingatlanok bérbeadásával, telkek kedvezményes juttatásával, a helyi illetékek csökkentésével azonban hatékonyan támogathatja a vállalkozások fellendítését, újabb munkalehetőségek teremtését. Ezzel a bérleti díjon túl közvetve is növekszik a bevétele a lakosság jövedelemadójából.

Az önkormányzatokkal együtt létrejött az államigazgatás új rendszere is. Egy év eltelte után megállapíthatjuk, hogy *nem volt helyes szétválasztani általános államigazgatásra és szak-államigazgatásra*. Ez hozzájárult a hivatalok elburjánzásához, és nehezíti a polgárok számára az ügyintézt. Újra kell értékelni a hatáskörök elosztását a járási és a körzeti hivatalok között.

Az ügyintézés gazdaságossága és egységesítése érdekében szükséges a meglévő szakosított és általános államigazgatás közös irányítás alá helyezése. Ez alól kivételt az adóhivatalok képeznek, melyek hatásköre és dolgozóinak létszáma a piacgazdaság erősödésével, a gazdaságban részt vevő magánvállalatok, vállalkozók számával együtt nő majd. Szorgalmazni kell, hogy az így kialakított államigazgatási rendszer a belügyminisztériumtól függetlenedjék.

Újra kell értékelni a hatáskörök elosztását az államigazgatás és az önkormányzatok között is. Ha az állam újra átutalná a községekre a közigazgatás egyes feladatait, ezzel közvetlenül befolyásolhatná az önkormányzatokat, ami visszalépést jelentene a mai állapothoz képest. A polgármesterek ma megfelelő szélességű jogkörökkel bírnak.

Az önkormányzatok megszilárdítása és a központi államapparátus csökkentése azok a feladatok, amelyeket kiemelten szorgalmazunk.

Szlovákia új közigazgatási felosztásához

A szlovák kormány és törvényhozás már hosszabb ideje foglalkozik a Szlovák Köztársaság új közigazgatási rendszerének kialakításával.

Egyetértünk azzal a törekvéssel, hogy a megyék visszakapják hagyományos, történelmi megnevezésüket.

Megjegyzendő továbbá, hogy a hatvanas években létrehozott nagy járások, főleg az etnikai határok mentén szerveződők, műviileg kialakított területek maradtak, amelyek képtelenek a természetes régiók funkcióját betölteni. Ezért szükségesnek tartjuk kisebb, egy-egy város természetes vonzáskörzetére épülő járások kialakítását. Ezekből épülhetnének fel a megyék. Amennyiben a járások, illetve megyék bírnak majd önálló költségvetéssel is, abban az esetben ezeken a szinteken is létrehozandók az önkormányzat szervei.

Leszögezzük, hogy semmilyen ész érv nem indokolja a magyar kisebbség által lakott területek nyolc, illetve a ruszinok és ukránok által lakott területek két megyébe való bosztását. Ehelyett a nyugat-európai tapasztalatokból kiindulva az önkormányzati elvből kiinduló közigazgatási elrendezésre kell törekedni.

Tekintettel Szlovákia déli és északkeleti részének etnikai viszonyaira, ezt a területet *kétnyelvű zónává* kell nyilvánítani. A zónába azon helységek kerülnének, melyekben a kisebbségi lakosság arányszáma meghaladja az 5%-ot. A felsőbb szintű közigazgatási határokat ezen terület határainak maximális figyelembevételével kell kialakítani. *A kétnyelvű zóna számára külön státútumot kell kidolgozni.*

Szakszervezetek és alkalmazotti részvétel a vállalatirányításban

A munkások szervezett érdekvédelme jelentős modernizációs faktort jelentett a térség fejlődésében, amelyet hiba lenne lebecsülni. Ezt a szerveződést a „munkásállam” teljesen szétzilálta. Bár a rendszerváltás után meghozott törvények biztosították a szervezkedés teljes szabadságát, a szakszervezetek átalakulása csak részben történt meg. Az új szakszervezetek átvették a régi struktúrát, aminek köszönhetően az új nagy, ágazati szakszervezetek a hatáskörükbe elsősorban tartozó munkahelyi érdekvédelem helyett a politikai nyomásgyakorlás felelőtlenül alkalmazott eszközeivé váltak. Ez azonban nem lehet indoka a modern szakszervezeti mozgalmak szükségességének megkérdőjelezésére. A nagyvállalatok privatizálása remélhetőleg új irányt ad a fejlődésnek, amelyben a kormány a közvetítő szerepét játssza majd a munkaadók és munkavállalók között. Ami megengedhetetlen, az az, hogy a szakszervezetek mint *korporációk* uralják a társadalom életét és a politikát.

Jelenlegi, nem túl jó tapasztalataink ellenére valljuk, hogy a szervezkedés és a sztrájk joga az alapvető munkavállalói jogok közé tartozik. Célunk az, hogy a *sztrájkok* száma és jellege ne azon múljon, mennyire szigorú a sztrájktörvény, hanem a megfelelő egyeztetési mechanizmusok hatékony működtetésével kell megelőzni a sztrájkokat kiváltó konfliktushelyzeteket. *Határozottan el-lenezzük a politikai sztrájkok engedélyezését mindaddig, amíg nem az ország alkotmányos berendezkedését fenyegeti veszély.* Ez azonban már az állampolgári jogok területére tartozik.

Az Európai Közösség ajánlása alapján a tagországok legtöbbszörében létezik az alkalmazotti részvételnek valamilyen formája. A nyugat-európai és amerikai tapasztalatok azonban azt is bizonyították, hogy az alkalmazottak képviselőinek széles döntési jogkörrel való felruházása gátja a termelés racionalizálásának, lassítja a gazdaság fejlődésének dinamizmusát. A gazdaság transzformációjának időszakában nem tartjuk időszerűnek az említett ajánlások teljeskörű alkalmazását, de a

privatizáció lezajlása, a tulajdonviszonyok stabilizálódása után erre a kérdésre vissza kell térni, és pontosan, törvény által megszabni a különböző vállalatípusok vezetésében alkalmazandó minimális alkalmazotti részvétel fokát és módját. Addig is támogatásunk és rokonszenvünk kíséri azokat a vállalattulajdonosokat, akik a szociális béke fenntartása érdekében a nagy horderejű döntések esetében konzultációs jogot biztosítanak alkalmazottaiknak, és biztosítják az alkalmazottak információhoz való jutását, ami előfeltétele a felelős döntéseknek.

Szociálpolitika

A szociális háló kiépítését és tökéletesítését a gazdaság szférájától, pontosabban a vállalkozói szubjektumoktól elkülönítve kell megvalósítani. Elfogadhatatlan a vállalatok máig tartó közvetlen megterhelése a szociális biztosítás egy részével.

A szociális gondoskodás egyetlen primer forrása a vállalkozói szféra, illetve a gazdasági szubjektumok által kitermelt és akkumulált költségvetési bevétel. Ezért a szociális program alaptézise a transzformáción alapuló vállalkozói szféra elsődleges forrásszerepe és a szociális háló másodlagos, a gazdaságpolitikából levezetett pozíciója.

Ez a gondolatmenet lehet a szociális érdekegyeztetés tartalma. A szociális békét csak az egyéni gazdagság és a szociális szemléletű elosztási mechanizmus biztosíthatja.

Ez a lineáris ok-okozati viszony mindaddig érvényes, amíg a szociális teljesítmények nem csökkennek a kritikus szint alá, amelyet a reális gazdaságpolitika szociális határaként fogalmazhatunk meg. Amikor a költségvetés képtelenné válik a szociális minimum finanszírozására, a gazdaság- és szociálpolitikának erre a helyzetre reagálnia kell még akkor is, ha ez a politikai célkitűzések megvalósítását lassítja.

Ellentétben a gazdasággal, a szociális háló létrehozása, rendszerezése, tehát a makroökonómiai szinten zajló elosztási folyamatok kezelése elsősorban az állam illetékességi körébe tartozik; természetesen a szociális, háromoldalú tárgyalások és megegyezések alapján.

Környezetvédelem

Az egyetemes emberi jogokból kiindulva a Magyar Polgári Párt környezetvédelmi programjában támogatja az egészséges környezethez való jogot, és szükségesnek tartja, illetve helyesli annak alkotmányban történő rögzítését is. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy ez a jog csak akkor érvényesülhet, ha az állampolgárok óvják a környezetet, a természetet, és – lehetőségeik szerint – cselekvőleg járulnak hozzá a környezeti viszonyok javításához.

A fentiekből következően a Magyar Polgári Párt politikailag és – szakértői csoportja révén – szakmailag is támogat minden egyéni és kollektív kezdeményezést, amely a természeti környezet megóvására vagy helyreállítására irányul.

A Magyar Polgári Párt környezetvédelmi programja magáénak vallja azt a szemléletet, amely szerint az ember gazdasági tevékenysége csak a természettel összhangban valósulhat meg. Gazdaságos csak az lehet, ami egyúttal környezetkímélő is. Nem lehet értéket teremteni úgy, hogy ugyanakkor elpusztítjuk környezetünknek a természet által felkínált értékeit. Meggyőződésünk, hogy az ilyen tevékenység végső mérlege valójában nulla, vagy éppenséggel negatív.

A bioszféra szerkezetének megóvása, a benne lejátszódó folyamatok egyensúlya az emberi lét alapfeltétele. A gyakorlat azt mutatja, hogy ez a szemlélet nem ment át eléggé a köztudatba; termelőüzemeink tevékenységében, vezetésében még mindig túlsúlyban van az egyoldalúan gazdasági hasznosságra törekvő, nem eléggé környezetkímélő gondolkodásmód.

Az *energetika és a közlekedés* a legsúlyosabb kihívások közé tartozik. A fosszilis tüzelőanyagokat hasznosító energiaipar egyike azoknak, amelyek felelősek környezetünk jelenlegi állapotá-

ért. Ezért mozgalmunk különösen fontosnak tartja *energiatakarékos gyártási folyamatok* bevezetését és *alternatív* (megújuló) energiaforrások kihasználását.

Az alternatív energiaforrások közül hazai viszonylatban fontos szerep juthat a *geotermális energia* kihasználásának. Ez a lehetőség elsősorban alföldi területeken adott. Így például a Dunamenti-alföldön – ahol a legtöbb ilyen irányú kutatást végezték – az energianyerés jelenleg alkalmazott módszerei mellett mintegy 200 MW teljesítménnyel számolhatunk, de csúcstechnológia alkalmazásával ez az érték jelentősen növelhető. Emellett javasoljuk egy szakértői csoport alakítását, amely megvizsgálná a napelemes és szélmotoros energiaelőállítás szélesebbkörű elterjesztésének lehetőségét, és ennek érdekében megfelelő programot dolgozna ki.

Ellenezzük a síkvidéki vízierőművek létesítését, mivel ezek mélyreható, visszafordíthatatlan beavatkozást jelentenek egy-egy vidék, tájegység környezeti, gazdasági és szociális viszonyaiba, életébe. A bősi vízlépcső már nagymértékben előrehaladott építésével kapcsolatban cseh–szlovák, magyar és külföldi szakértőkből álló független szakmai bizottságnak kell kimondania a végső szót.

A *közlekedés területén* támogatjuk a környezetkímélő közlekedési eszközök, a katalizátorral ellátott és az akkumulátormeghajtású gépjárművek elterjesztését, az ólommentes benzint egyre szélesebbkörű alkalmazását.

A *mezőgazdasági termelés* elsősorban a peszticidek és műtrágyák alkalmazásával veszélyezteti a környezetet, főként a felszíni és talajvizeket. A Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság területére évente mintegy 25000 tonna peszticidet juttatnak ki. A nem ipari vízszennyezés országos aránya kb. 60%, ennek jelentős hányadát a műtrágyák alkotják. Különösen veszélyes méreteket öltött a nitrát-koncentráció növekedése, amely az utóbbi 20-25 évben jóformán megkétszereződött.

Ezért szükséges:

- a mezőgazdasági termelés kemizálási szintjének felülvizsgálata, illetve az ellenőrzés szigorítása,
- az állami normák felülvizsgálata abban az értelemben, hogy meghatározódják a peszticidek és a poliklór-bifenilek megengedett koncentrációja.

Javasoljuk:

- a szerves trágyák hasznosításának fokozását,
- a biokultúrák elterjesztését,
- a takarmányok, a növényi és állati termékek, az élelmiszerek kontamináltságának rendszeres és következetes ellenőrzését,
- a termőföld fokozott védelmét a víz- és széllokozta erózióval szemben.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a korszerű, megelőző jellegű *környezetvédelmi jogalkotásnak*. Mivel ezeknek a törvényeknek a betartása a jövő szempontjából a leginkább szükséges feladatok közé tartozik, támogatjuk a független környezetvédelmi államigazgatási hálózat fennmaradását. Az előírások megszegése miatt kiszabott büntetések révén befolyt összegek jelentős részét az adott régió ökológiai problémáinak megoldására kellene felhasználni.

A környezetvédelmi problematikával összefüggésben elkerülhetetlenül *szociális problémák* is felmerülnek. A tartós környezeti- és egészségkárosításnak kitett területek lakossága részesüljön állandó és korszerű ellenőrzésben, kapjon fokozott orvosi gondoskodást, illetve egyéb szociális juttatásokat. Ezt azonban csak részleges megoldásnak tekinthetjük. A kielégítő megoldás a víz- és légszennyezés elviselhető mértékűre csökkentése, majd megszüntetése volna, korszerű környezetkímélő technológia alkalmazásával.

A *környezetvédelmi nevelés* terén az iskolák szerepe kulcsfontosságú lehet. Környezetvédelmi témák könnyen beilleszthetők a természettudományi tantárgyakba, de számításba jöhet bármilyen más tantárgy is. Mivel a környezet- és természetvédelmi szemlélet elsősorban a biológia talaján munkálható ki, azért megfontolásra ajánljuk a tanügyi szerveknek a gimnáziumi biológia (szerintünk túlméretezett) elméleti témaköreinek bizonyos redukcióját, hogy így lehetővé váljék az öko-

lógiai és rendszertani fejezetek bővítése. A rendszertanra azért kellene nagyobb súlyt fektetni, mivel ezen alapszik a fajismeret – megvédeni pedig csak azt lehet, amit ismerünk. Javasoljuk továbbá, hogy a környezet- és természetvédelem hazai és külföldi aktuális kérdései kapjanak helyet a felnőttoktatás minden szintjén. Ugyanakkor – elsősorban a műszaki főiskolákon – a hallgatók ismerkedjenek meg saját és rokon szakterületük környezetvédelmi kérdéseivel is. Támogatunk minden olyan törekvést, amely a népművelés területén a lakosság környezetvédelmi ismereteinek javítását célozza. Szükségesnek tartjuk egy országos környezetvédelmi oktatóközpont kialakítását.

Végül, a *nemzetközi kapcsolatok, a környezetvédelmi diplomácia* vonatkozásában a hazai és külföldi környezet- és természetvédő mozgalmakkal együtt valljuk, hogy az új európai háznak „zöldnek”, azaz egészségesnek és esztétikusnak kell lennie.

Kormányzati feladat ezért

- országunk gazdasági lehetőségeihez mérten csatlakozni a globális környezeti ártalmak csökkentését és felszámolását célzó nemzetközi egyezményekhez,
- diplomácia eszközökkel odahatni, hogy szomszédaink csökkentsék a mi vizeinkbe és légte-rünkbe kerülő káros anyagok kibocsátását,
- odahatni, hogy mi is a lehető legnagyobb mértékben korlátozzuk a szomszédos országok általunk okozott környezeti károsodását,
- elősegíteni a bi- és trilaterális nemzetközi parkok, tájvédelmi körzetek, kisebb védett területek létrehozását.

Környezetünk védelmében pótolhatatlan az állampolgári mozgalmak, társulások szerepe. Bár az új környezetvédelmi törvények már biztosítják a polgárok teljeskörű tájékoztatáshoz való jogát, nyilvánvaló, hogy ezzel a jogukkal akkor tudnak igazán hatékonyan élni, ha érdekvédelmi szervezetekbe, mozgalmakba tömörülnek. Így lehetnek megfelelő erővel bíró tárgyalópartnerei az államhatalomnak.

II. rész

A választás szabadsága

Család és nőpolitika

A családi élet a magánélet szférájába tartozik, s mint ilyen, kívül kell, hogy álljon az állam befolyásolási területén. A régi értelemben vett „családpolitikának” tehát meg kell szűnnie. *Az államhatalom nem jogosult bizonyos családformákat jobban, másokat kevésbé támogatni, különböző közvetett nyomásgyakorlással akár a kis-, akár a nagycsaládokat preferálni. Minden családforma egyenlő tiszteletet érdemel.* A sokgyermekes családok támogatása a társadalmi szolidaritás jegyében, a megszületett gyermekek jogainak védelmében szükséges. A gyermekek nevelésének joga bármely, az általános emberi értékeknek megfelelő világszemléletnek megfelelően, a szülőké. Ezzel összefügg az iskolaválasztás joga is. Támogatjuk a sokszínű, állami, magán- és egyházi iskolák hálózatának kialakítását, ügyelve az állami iskolákban folyó nevelés ideológiamentességére. A vallásoktatásnak az iskolától, de legalábbis az alaptantervtől elkülönítve, szabad választás alapján kell folynia, hogy az ne veszélyeztethesse a különböző vallási kisebbségek tagjainak jogait.

Következetesen érvényesíteni kell a törvényhozásban és az igazgatás alacsonyabb szintjein a gyermekek alapvető jogairól szóló, Csehszlovákia által is ratifikált nemzetközi egyezményt. Különös gondot kell fordítani az állami gondozott gyermekek helyzetének javítására. úgy véljük, a szülők nélkül nevelkedő gyerekek segítésében, harmonikus fejlődésük biztosításában nagyobb szerepet kell, hogy kapjanak mind a magánemberek, mind az egyházi és laikus karitatív szervezetek, illetve az olyan nevelési programok, amelyek az állami gyermekotthonoknál jobban képesek a családi nevelés atmoszféráját szimulálni.

A társadalom megfelelő elismerésben kell, hogy részesítse a gyermeknevelést mint életprogramot. A tudomány és technika mai ütemű fejlődése mellett a munkaerőpiacon hátrányos helyzetbe kerülnek az anyák, hiszen akár három év minimális kihagyás is szakmai lemaradást eredményez. Ezt a hátrányos helyzetet piackonform támogatással kell az államnak kiegyensúlyozni, amelynek legmegfelelőbb formája a gyermeknevelési szabadságokról visszatérő anyák számára indított át- és továbbképzési programok lehetnek. A hátrányos helyzet leküzdéséhez hozzásegíthet a rész- és a rugalmas munkaidő lehetőségeinek széleskörű elterjedése, hogy a gyermeknevelés és szakmai fejlődés ne egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő lehetőségek legyenek.

A *gyermeknevelés*, mint össztársadalmi szempontból is elismerendő és értékelendő életforma, hivatás támogatása nem jelentheti a szakmai, közéleti karrierre törekvő nők ideológiai célzatú megbélyegzését. Mindkét életforma egyéni döntés következménye, s mint ilyennel szemben az államnak közömbösnek kell maradnia.

Országunkban rendkívül alacsony szinten van mind a szexuális életre, mind a *családtervezésre* felkészítő oktatás, a felnőtt lakosság széles rétegei számára is szinte ismeretlenek a modern családtervezés módszerei. Amíg ez a helyzet nem változik, illetve amíg nem kerülnek forgalomba olyan fogamzásgátló szerek, amelyek nem károsítják súlyosan a nők egészségét, nem támogatjuk a terhességmegszakítás lehetőségének törvény általi tiltását. Támogatunk viszont minden olyan kezdeményezést, legyen az bár egyházi vagy világi, amely a nehéz helyzetbe került leendő anyák támogatását tűzi maga elé abból a célból, hogy azok vállalják a gyerekszületést. Ugyancsak támogatunk minden olyan kampányt, felvilágosító munkát, amely a terhességmegszakítás káros, sokszor tragikus biológiai és erkölcsi következményeire figyelmeztet.

Emberi és állampolgári jogok

Az Alapvető Emberi Jogok és Szabadságok Alkotmánylevelé európai szinten rögzíti az állampolgárok emberi és politikai jogait. Ezeknek következetesen érvényesülniök kell az alsóbb szintű törvényekben és rendeletekben is. Az elmúlt évtizedek kelet-európai emberjogi mozgalmak az állam ellen vívták harcukat, azért, hogy az állam tegyen eleget, tartsa be azokat a kötelezettségeit, amelyek egészen nyilvánvalóan hárulnak rá. A helyzet ma könnyebb is, nehezebb is. A végrehajtó hatalom állandó, többpárti parlamenti ellenőrzés alatt állva már nem sértheti meg a törvényeket, vagy ha ezt megteszi, rendelkezésre állnak azok az eszközök, amelyekkel meggátolhatók az államhatalom túlkapásai. Az elmúlt két év azonban azt is bizonyította, hogy a legjobb törvények is csak akkor igazán hatásosak, ha szervesen beépülnek a polgárok jogtudatába. Azok a jelenségek, amelyeket ma az emberi jogok szempontjából fenyegetőnek érzünk, sokszor nem tartoznak a büntető törvénykönyv paragrafusai által körülírható cselekmények körébe. Helytelen lenne azonban, ha ezektől a jelenségektől megriadva a sajtó-, szólás-, gyülekezési szabadság korlátozását követelnénk. A másság tiszteletben tartása, a tolerancia, megértés légkörének terjesztése minden demokratikusan gondolkodó polgár kötelessége kell, hogy legyen. Azokban az esetekben viszont, amikor egyesek már érzékelhetően áthágják ezen szabadságjogok demokratikus társadalom által még tolerálható mértékét, állampolgári kötelességünk felemelni szavunkat, legyen bárki a sértett fél.

Az emberi jogok védelme nem szűkíthető le a megfelelő törvényalkotásra. A hatékony védelem és érvényesítés előfeltétele a bíróságok, az ügyészség, a vizsgálati szervek, a bűnüldözés politikai függetlenségének megóvása, az ilyen jellegű nyomásgyakorlás lehetőségének kizárása. Különösen fontos ez az alkotmánybíróság esetében. Javasolni fogjuk, hogy a mostani tapasztalatokból okulva az új alkotmányok új módon szabályozzák az alkotmánybírák kiválasztását. Az alkotmánybíróság személyi összetétele nem lehet a parlament pillanatnyi erőviszonyainak függvénye. Helytelennek tartjuk továbbá a törvényalkotásban résztvevő parlamenti képviselők jelölését alkotmánybírói funkcióba, mivel elfogulatlanságuk indokoltan megkérdőjelezhető.

Az emberi jogok érvényesítésének terén meg kell szabni a kormányzati feladatokat is. Első számú feladat természetesen a törvényelőkészítés, de ezen túl a legkülönbözőbb nevelési, felvilágosító programok előkészítése is, illetve a társadalmi szervezetek, alapítványok ilyen munkájának ösztönzése. Újra kell gondolni az emberi jogok problémaköre felelősenek funkcióját is a kormány struktúrájában, mivel az eddigi megoldás (a kormányfő egyik helyettese, pontosan körül nem határolt jogkörrel) nem bizonyult megfelelőnek. Bár az illetékességi törvény pontosan megszabja a szövetségi kormány feladatait az emberi jogok területén, máig nem jött létre szövetségi szinten egy koordinatív szerv, amely összehangolná a köztársasági parlamentek és a szövetségi parlament ilyen jellegű tevékenységét. Különösen fájó ez a hiány annak tudatában, hogy különösen az egészségügy és az oktatási politika nagymértékben érinti az emberi jogokat, miközben ezek a területek teljes mértékben a köztársaságok hatáskörébe tartoznak. Ezen a helyzeten mielőbb változtatni kell.

A fogyasztók védelme

Hogy a fogyasztók pénzükért valóban jó minőségű árukhoz és szolgáltatásokhoz jussanak, nem elég a szabadpiac kiválasztó mechanizmusaiban megbízni. Tiszta ivóvíz, az egészségre nem káros élelmiszerek, jó egészségügyi, kórházi ellátás, tiszta és megbízható tömegközlekedés, segítőkész rendőrség, működő telefonok, a kiszolgáltatottságot eredményező monopóliumok szétbontása: csak néhány azon területek közül, amelyeken csupán a fogyasztók érdekvédelmi szervezetei, az egyéni fogyasztói aktivitás, a piaci verseny és a törvényhozás, illetve a kormányzat, valamint a helyi önkormányzatok együttes aktivitása hozhat kézzelfogható eredményeket.

A fogyasztói érdekvédelemnek különös időszerűséget kölcsönöz ma a külföldi, a fogyasztók számára ismeretlen áruk nagy tömegű megjelenése a hazai piacon, az új kistermelők egyébként örvendetes szaporodása, illetve az Európai Közösséghez és annak szigorú normarendszeréhez való csatlakozási szándék.

A fogyasztók jogai védelmének alapelvei:

- pontos és naprakész információk minden területen, az élelmiszerektől kezdve a természeti környezet állapotán keresztül a biztosítási rendszerig, megkönnyítendő a választást;
- szigorú egészségügyi és munkabiztonsági előírások;
- átfogó garanciarendszer valamennyi áru és szolgáltatás esetében;
- a reklamációk gyors és egyszerű intézése;
- a fogyasztók, ügyfelek biztonságának óvása vállalati csőd esetén (biztosítási lehetőségek, garanciabankok);
- egészségre károsnak, vagy más módon veszélyesnek bizonyult termékek esetében jog a kárpótlásra;
- a félrevezető, vagy mások érdekeit sértő reklámok, hirdetések tilalma.

Különösen fontos, hogy a fogyasztók minél szélesebb köre ismerje jogait, és éljen is azokkal. Ez a kíváncsiság nem ellentétes a vállalkozások támogatásával, ellenkezőleg: így érhető el, hogy a megbízhatóság, a pontosság, a becsületesség, a tisztességes üzletvitel ne hátrányt, hanem előnyt jelentsen a gazdasági versenyben.

Liberalizmus és a vallás

Az elmúlt időszakban jelentős politikusok szájából hangzottak el olyan vádak a liberális politika ellen, hogy az közömbös az erkölcsi értékek iránt, semmibe veszi a vallások tanítását. Ennek az ellenkezője igaz. A liberalizmus nem a polgároktól kíván közömbösséget, hanem az államhatalomtól követeli meg, hogy egyenlően védje polgárainak jogait, függetlenül azok vallásától, világnézetétől. *Liberális pártunkban helye van minden vallásos embernek, aki önmaga hitét nem akarja az*

erőszak eszközeivel másokra kényszeríteni, aki elutasítja az államvallások gondolatát. A keresztény értékek az összeurópai kultúra alapértékeivé váltak a fejlődés során, melyek univerzális érvényét legkevésbé a liberálisok kérdőjelezzik meg.

A keresztény értékek univerzális értékek, általános erkölcsi alapelveink sarokkövei. Ennek elismerése azonban senkit sem jogosíthat fel arra, hogy a komplex keresztény, netán katolikus értékrendet is ilyennek minősítse a más vallásokhoz tartozók, vagy a felekezethez nem tartozók számára. Hogy ez ne történhessék meg, következetesen el kell választani az egyházat az államtól.

Oktatási rendszer

A jóléti társadalom megteremtéséhez jól képzett szakemberek kellenek. A „jól képzett szakember” kifejezés annyit jelent, hogy az egyén bizonyos szellemi tőke tulajdonosa. Ez a szellemi tőke csak tudatos, távlati célokkal bíró oktatással alakítható ki.

Ezt a szellemi tőkét az egyénnek szabadon kell felhasználnia. Ezért az iskoláknak szabad, az emberi méltóság és jog tudatában lévő fiatalokat kell nevelniük, akik a döntési mechanizmusokat már az iskolapadban elsajátítják. A különböző iskolatípusok ezt a feladatot csak akkor tudják teljesíteni, ha maguk is autonómok, szabadok, ha belső szervezetségükben is érvényesül a demokratikus döntéshozatal, ha a demokrácia intézményeinek tiszteletben tartására nevelnek.

Fontos feladat a pedagógus tekintélyének visszaállítása. Ez csak úgy érhető el, ha a pedagógus a jövőben magas színvonalon képzett lesz, elegendő idővel rendelkezik a továbbképzéshez. A pedagógusképzés felsőoktatási intézményeinek megfelelő motivációt kell nyújtaniuk a tehetséges középiskolások számára, hogy a köztudatban kialakult „fontossági sorrendben” ne szoruljanak az orvosi, jogi, technikai felsőoktatási intézmények mögé. A pedagógusképzés magas színvonala és a pedagógusok anyagi feltételeinek javítása vonzóvá teheti ezt a pályát a rátermett fiatalok, a tanári végzettséggel más területeken dolgozók számára, megállíthatja a pálya további elnőiesedését.

A tanszabadság elvéből következően az állam (a minisztérium, a tanügyi igazgatóságok) befolylását a tantervekre, az oktatás iskolán belüli megszervezésére a minimálisra kell csökkenteni. Az állam feladatai elsősorban a következő területekre kell, hogy összpontosuljanak:

a) ingyenes oktatás, utazási költségtérítés (részleges), tanszer- és étkeztetési támogatás (a szociális helyzet függvényében), diákkotthoni, ill. napközi otthoni ellátás

b) a szabad iskolaválasztáshoz való jog feltételeinek biztosítása (képességeknek, érdeklődésnek, vallási meggyőződésnek és anyanyelvnek megfelelő iskolatípushoz való jog)

c) az anyanyelven való oktatáshoz való jog óvodai, alap-, közép- és főiskolai szinten.

Ahol ez nem teremthető meg (pl. alacsony létszám miatt), lehetőséget kell adni az anyanyelvű írásbeliség elsajátítására.

d) speciális neveléshez való jog (testi, ill. szellemi fogyatékosok joga a tanuláshoz) – anyanyelven is

e) a különleges adottságok kiműveléséhez való jog – anyanyelven is

f) szociális juttatásokhoz való jog (ingyenes vagy kedvezményes étkezés, lakás, tanszerellátás pl. főiskolán)

g) a nemzetiiségi iskolák, speciális iskolák, oktatás-kulturális intézmények, szolgáltatási intézmények fenntartása.

Ifjúságpolitika

Az ifjúság, mint társadalmi réteg politikai pártokba, rétegmozgalmakba nem szerveződve nem képviselteti magát közvetlenül a politikai hatalomgyakorlásban. Ideológiailag, politikailag, társadalmi érdeklődésében ugyanolyan tagolt, mint a társadalom más rétegei.

Az ifjúság sajátos társadalmi, gazdasági, szociális érdekei és problémái

– Az önálló egzisztencia és a társadalmi minimum megteremtésének állandóan növekvő nehézségei a társadalmi és szociális leszakadás állandósulásának a lehetőségével fenyegetnek.

– A továbbtanulás és továbbképzés igényét ne befolyásolja diszkriminatív módon a család gazdasági és szociális adottsága; ez a fajta determináltság ne válhasson örökletessé, s ne akadályozza a társadalmi, szociális felemelkedést.

– A pályakezdő fiatalok számára lehetőséget kell adni a bizonyításra. Szükséges olyan intézkedések elfogadása, amelyek megakadályozzák az ifjúság körében a strukturális munkanélküliség kialakulását.

– A tényleges katonai szolgálatot csökkentsék a lehető legrövidebbre. Ezzel összefüggésben szükséges a hadsereg legalább részbeni professzionalizálása.

– Célunk olyan oktatás- és neveléspolitikai elvek elfogadtatása, amelyek megszüntetik a gyermekkoruktól hátrányos helyzetű fiatalok (testi és szellemi fogyatékosok, nevelőintézetek lakói stb.) diszkriminációját az iskolai oktatásban, amelyek megkönnyítik beilleszkedésüket a társadalomba.

Alapelvként lefektetendő, hogy az állami intézményrendszer a szociális és egyéb juttatásokat az egyénre lebontva érvényesítse.

Mivel ezek a problémák több ágazatot, területet érintenek, s egymással összefüggésben állnak, orvoslásuk előfeltétele az ifjúságpolitikai alapelvek lefektetése, majd utána az egyes ágazatokra történő lebontásuk úgy, hogy egyúttal egy egységes, átfogó koncepciót alkossanak.

A hátrányos helyzetűek jogai

A társadalom nem hagyhatja magukra azokat, akik önhibájukon kívül kerültek átmenetileg vagy tartósan hátrányos helyzetbe. Mindent meg kell tenni azért, hogy a testi és szellemi fogyatékosok ne rekedjenek kívül a „normális” társadalmon, hogy az ő számukra is adott legyen az életforma megválasztásának szabadsága. Ennek érdekében szinte minden területen, az iskoláktól kezdve az urbanisztikán keresztül a gazdasági életig várnak ránk feladatok. A fogyatékosok számára a munkahelyteremtés kötelességét már törvény rögzíti. Az eddigi tapasztalatok szerint azonban ez nem elegendő. A munkaadókat megfelelő módon gazdaságilag is ösztönözni kell a fogyatékosok által betölthető munkahelyek megteremtésére. Törvénnyel kell biztosítani, hogy többé egyetlen köz- és lakóépület sem épülhessen úgy, hogy az megközelíthetetlen legyen a testi fogyatékosok számára. Ennek a szempontnak érvényesülnie kell a közlekedés, és általában az infrastruktúra fejlesztésekor is.

Az egészségkárosult gyermekek számára mindezek az intézkedések az integráció minél magasabb fokát kellene, hogy eredményezzék. Ha a nem súlyosan károsultak akár specializált osztályokban, akár az alaptanterv bizonyos módosítá árán, egyéni program szerint az általános elemi- és középiskolai hálózatban tanulhatnak, a mai helyzethez képest megsokszorozódnak lehetőségeik mind az elérhető képzési szint, mind a megszerezhető szakképesítés tekintetében.

Az idős emberekről való gondoskodás elsősorban és mindenekelőtt a család feladata. Ám mindaddig, amíg ki nem épül a szociális- és nyugdíjbiztosítás új rendszere, az állam nem minimalizálhatja a részvételét az öregek támogatásában.

Ma már senki nem titkolja, hogy a családok jelentős része a nyomorküszöb alatt él. Támogatjuk olyan társadalombiztosítási rendszer kidolgozását, amely lehetővé teszi, hogy a szegények ne legyenek hosszú időn keresztül az állami, önkormányzati segélyek kiszolgáltatottjai, de amely ösztönzőleg hat mindazokra, akik saját erejükből kívánnak javítani helyzetükön. Emellett szükséges az univerzális, állampolgári jogon járó segélyrendszer fenntartása is. Az új társadalombiztosítási

rendszernek kell, hogy legyenek olyan elemei is, amelyek állami működtetésűek maradnak, s amely biztosítási intézményeknek a társadalmi minimum alatt élő emberek, családok állampolgári jogon lehetnek tagjai.

Különleges helyzetben van országunkban a cigányság. Bár egyetértünk azzal, hogy a roma nemzetiséghez tartozók egyéni jogait a többi állampolgárával azonos módon kell kezelni, mégsem feledkezhetünk meg arról, hogy egy etnikai jegyekkel leírható, előítéletekkel sújtott népcsoport szinte egésze szociális szempontból is évtizedek óta a társadalom periferiáján él a kitörés lehetősége nélkül. Ezért a cigányságot mint etnikumot is hátrányos helyzetben lévőnek kell tekintenünk, és problémái nem oldhatók meg azzal, ha ezen etnikum tagjainak törvény előtti egyenlőséget biztosítunk. A kérdés megoldását nehezíti, hogy esetükben összefonódnak és keverednek a nemzeti-ségi és a szociális diszkrimináció jegyei.

Ezért a kiindulópont a két problémakör kettéválasztása lehet. Miközben fontosnak tartjuk a romák, mint csoport számára egy „felemelkedési program” kidolgozását, hangsúlyozni szeretnénk, hogy a szűkös állami pénzforrások elosztásakor itt is megkülönböztetett figyelmet érdemelnek azok, akik a felülről érkezett támogatást saját kezdeményező-készségükkel, akarattal tudják ki-egészíteni és meghatványozni. A program célja éppen az kell legyen, hogy ezt az akaratot felébressze, és a kitöréssel próbálkozóknak reményt nyújtson, hogy akaratauk nem hiábavaló.

A hátrányos helyzetűnek minősíthető társadalmi csoportok problémái igen sokrétűek. Ezek differenciált kezelésére a szociális intézmények mai rendszere nem alkalmas. Ösztönözni kívánjuk ezért olyan állami, önkormányzati és regionális alapok létrehozását, amelyek egy-egy speciális probléma kezelését felvállaló országos hatókörű, vagy a helyi, regionális körülményeknek megfelelő programokat kidolgozó non-profit, nem állami szociális intézmények, létesítmények pályázati úton történő finanszírozását szolgálják.

Mindeztidáig szinte teljesen elhanyagolt területe a csehszlovák jogalkotásnak a betegek jogainak védelme. Azon túl, hogy az egész egészségügy reformra és részbeni piacosításra szorul, miközben meg kell őrizni az alapvető egészségügyi ellátást mint állampolgári jogot, új betegbiztosítási rendszert kell bevezetni, foglalkozni kell az egyes betegek jogaival is. Bár hisszük, hogy az orvostársadalom legnagyobb része a nehéz körülmények ellenére teljes erejével betegeinek gyógyulásán munkálkodik, mégis vannak olyan területek, ahol a betegek helyzete, kezelési módja nem lehet csupán az orvos jóindulatának függvénye. A betegek jogainak biztosítása terén fontos, ám csak kezdeti lépés a szabad orvosválasztás joga. Nagyobb határozottsággal kell biztosítani a betegek teljes informáltságához való jogát saját állapotukat illetően, valamint az egyes orvosi beavatkozások pozitív és negatív hatása vonatkozásában. Szigorúan örködni kell az orvosi titoktartás kötelezettségének betartása felett. Számtalan példa van arra, amikor az orvos a hatalom pozíciójából, lekezelő módon bánik betegével, annak érdeklődését akadékoskodásnak minősítve. Ez a magatartás nemcsak jogsérelem, de a gyógyuláshoz szükséges bizalom és együttműködési készség kialakulásának esélyeit is rontja.

Teljességgel túlhaladott a kórházak belső rendje, amely radikális humanizálásra szorul. Bár ez nagymértékben az anyagi lehetőségek függvénye, néhány területen további anyagi befektetés nélkül is lehet pozitív változásokat elérni. Ilyen pl. a látogatási idő szigorú korlátozásának feloldása, a gyermekosztályokon a szülők huzamos jelenléte lehetőségének bővítése.

Bűnüldözés

Minden demokratikus társadalom az alapvető emberi jogok tárgykörébe sorolja az elítéltek jogait is. A bűnözés visszaszorítását nem az embertelen, megalázó vizsgálati módszerek és büntetésvégrehajtás, hanem a magas professzionális szinten működő bűnüldözés szolgálja. A társadalmi, gazdasági, szociális körülmények javításán túl a bűnüldözés hatékonysága, tehát a felderített bűnese-

tek minél magasabb százalékaránya a leghatásosabb gátló tényezője a bűnözési ráta emelkedésének. Segíteni kell a büntetésvégrehajtó intézeteket elhagyók társadalmi beilleszkedését. A Magyar Polgári Párt azon parlamenti pártok közé tartozott, amelyek támogatták a halálbüntetés eltörlését. Ezt az álláspontunkat ma is vállaljuk.

Az állampolgárok biztonsága

Minden polgárnak joga van ahhoz, hogy félelem nélkül, biztonságban éljen. Az állam feladata, hogy óvja polgárainak személyi és vagyoni biztonságát. Ehhez jól működő, jó felszereltséggel bíró rendőrség és biztonsági szolgálat szükséges, amelynek jogköre törvények által pontosan körülhatárolt. Minden bűnüldöző és hírszerző szerv esetében fennáll a hatalommal való visszaélés veszélye, ezért ezek szigorú parlamenti, illetve a rendőrség esetében társadalmi ellenőrzés alatt kell, hogy álljanak. A közrendnek, közbiztonságnak vannak olyan területei, ahol nem szükséges az állami monopólium fenntartása. A különböző magán- vagy községi alapítású rendfenntartó testületek sem működhetnek azonban anélkül, hogy jogköreiket ne szabályozza törvény. A jogkörök pontos megszabása egyaránt szolgálja ezen testületek és az állampolgárok érdekeit.

III. rész

Helyünk Európában és Csehszlovákiában

A Magyar Polgári Párt jogot formál magának arra és egyben felelősséget is érez az iránt, hogy megítélje és alakítsa Csehszlovákia külpolitikáját.

Ahhoz, hogy hosszútávon eredményes politikát folytasson, szükséges figyelemmel kísérnie a nemzetközi eseményeket, követnie a meghatározó vonulatokat. Határozott, világos álláspontot kell kialakítania ezekkel kapcsolatban.

A Magyar Polgári Párt jövőbeli tevékenységéhez fontos, hogy kiépítse és fejlessze külföldi kapcsolatait, együttműködjék a hozzá közel álló nemzetközi szervezetekkel és csoportosulásokkal, és ha lehetőség van rá, csatlakozzék hozzájuk.

Mindezek a célok és feladatok szükségessé teszik a Magyar Polgári Párt külügyi programjának (koncepciójának) kidolgozását.

Viszonyunk Európához

Csehszlovákia külpolitikája tekintetében a Magyar Polgári Párt egyértelműen támogatja országunk csatlakozását az *Európai Közösséghez*. Tisztában lévén azzal, hogy Csehszlovákia gazdasági potenciálja még nem képes vállalni a Közösség valamennyi belső szabályát és elvárását, támogatjuk a *Társulási Szerződés*, mint az átmenet időszakának nehézségeit áthidaló megoldás aláírását.

Az Európához való csatlakozás számunkra nem üres frázis, hanem az európai integráció intézményeihez való csatlakozást jelenti.

Elismerjük ezen intézmények jogát ahhoz, hogy a csatlakozás kérelme esetében számunkra feltételeket szabjanak. A feltételek szabásának megkérdőjelezése néhány csehszlovákiai politikai erő részéről az ország szuverenitására való hivatkozással félrevezető, és azt jelzi, hogy ezek az erők nem hajlandók elismerni a demokratikus európai normákat. Az állam szuverenitása korlátozottságának tagadása az együttműködési készség tagadását jelenti. A „mi mindig is Európa része voltunk” jelszó, sajnos, nem vonatkoztatható az ország jogi, szociális és gazdasági normáira. A mi feladatunk az alkalmazkodás. A kormány feladata az EK-val együttműködve kidolgozni egy reális ütemtervet jogi, gazdasági, környezetvédelmi, szociális normarendszerünk átdolgozására. Ezen ütemterv betartásának ellenőrizhetősége garanciákat jelentene mind a hazai szubjektumok, mind az EK számára a teljesjogú csatlakozás tekintetében.

Abban a kérdésben tehát, hogy az új Európa építésében a már nagyrészt működő nyugat-európai intézményrendszert tekintsük-e alapnak, vagy egy teljesen új rendszer kialakítását szorgalmazzuk, a Magyar Polgári Párt az előbbi utat tekinti célravezetőnek. Azt is látnunk kell azonban, hogy az említett intézmény- és szervezetrendszernek rugalmasabbá kell válnia, hogy hatékonyan (és elsősorban konfliktusmegelőző módon) kezelje a volt Kelet-Európában felmerülő problémákat, válsághelyzeteket.

Az alkalmazkodási készség kifejezése nem jelenti a sajátos kelet-európai kulturális, történelmi, mentalitásbeli hagyományok feladását. A történelmi fejlődés okán a térség államaival való jó viszony különösen érdeke Csehszlovákiának. Az európai intézményrendszerbe való bekapcsolódás nagyban hozzásegíthet a történelmi viszályok feloldásához is. A mai helyzetben Közép-Európa államai viszonyának alakításában nem lehetnek mérvadóak a múlt sérelmei és a revánsra való törekvés.

Ebben a tekintetben üdvözljük a visegrádi folyamat elindítását (Csehszlovákia, Magyarország és Lengyelország együttműködését), de fontosnak tartjuk, hogy ez a folyamat tovább mélyüljön, minél több konkrét projektumot eredményezzen. Hasonlóképpen nagy reményeket fűzünk a Hexagonale működéséhez. A regionális együttműködés megfelelő alapját látjuk benne.

Tekintettel arra, hogy Csehszlovákia soknemzetiségű állam, amelyben a nemzetiségi kérdés megoldatlansága már több történelmi tragédia forrása volt, az ország külpolitikája hangsúlyos pontját kell, hogy képezze a nemzetközi kisebbségvédelmi garanciarendszer kidolgozásában és működtetésében való kezdeményező részvétel.

Viszonyunk Kelet-Közép-Európához

A 80-as évek végén megindult kelet-európai változások folyamata még nem ért véget. A térség tovább forrong, ám a rendszerváltás, *a demokratikus jogállam kiépítése helyett egyre inkább a nemzeti önrendelkezés jelszava lett a változások hajtóereje*. A Magyar Polgári Párt nem kérdőjelezi meg a nemzeti önrendelkezés jogát, de félrevezetőnek tartja ezt az önálló állam megalkotásának aktusára szűkíteni. *A nemzetállam nem tekinthető a „nemzet” szabadsága egyetlen zálogának. Egy nemzet ugyanúgy lehet nem-szuverén, nem-szabad, nem-önrendelkező nemzetállamban, mint bármely más államalakulatban, ha nincsenek meg a szabadság politikai, jogi, gazdasági feltételei*. A nemzeti önrendelkezés jogával élni akkor tekinthető a demokrácia kifejeződésének, ha az magában hordozza az alapvető állampolgári, emberi és kisebbségi jogok kibővülését is, és nem jelenti új tekintélyelvű, kollektivisztikus állameszmények megjelenését, vagy éppen a régiék burkolt továbbélését. Különösen veszélyesnek tartjuk azt, hogy az új nemzetállamok megalakulását véres erőszak, polgárháborúk kísérik. úgy hisszük, hogy a 20. század végének Európájában a legnehezebb célok sem igazolhatják az erőszakot, főleg nem olyan országokban, ahol a szabad választások, a parlamentarizmus lehetőségeket nyújt a, lehet, lassúbb, de erőszakmentes változtatásokra.

A Magyar Polgári Párt kiáll amellett, hogy bármely vitás kérdés csak demokratikus úton, a nemzetközileg elfogadott jogi normák figyelembevételével oldható meg.

Ezzel összefüggésben a Magyar Polgári Párt szem előtt tartja, hogy az egyes kelet-európai országokban megindult dezintegrációs folyamatnak olyan kihatásai lehetnek Csehszlovákiára nézve (a szlovák elszakadási törekvések felerősödése), melyeket *mi nem támogatunk*. Rossz esetben mindez *Kelet-Európa balkanizálódásához vezethet*.

Mára nyilvánvalóvá vált, hogy Jugoszlávia és a Szovjetunió széthullása elkerülhetetlen volt. Itt már nem a formális alkotmányosság betartása a döntő szempont, hanem a béke megőrzése, illetve megteremtése, a demokrácia feltételeinek biztosítása.

Üdvözljük és támogatjuk a volt szovjet tagországok hajlandóságát központi szinten koordinálni hadügyeiket és atomfegyverzetük ellenőrzését, lehetővé téve ezzel a már kiépített nemzetközi biztonsági és ellenőrzési rendszerek további működőképességét.

Az új államok létrejötte a térségben mára már tény. Ez a tény azonban nem indok arra, hogy megingassa meggyőződésünket: a világ folyását *nem* valamiféle nemzeti determinizmus irányítja, és a jövő a nyugati típusú fejlődésé. Bízunk abban, hogy ezek az új államok is a demokrácia útjára lépnek, és hamarosan integrálódnak Európába. Senkinek sem lehet érdeke, hogy valahol Európában egy új vasfüggöny hulljon le.

Viszonyunk Magyarországhoz

A Magyar Polgári Párt tagságának túlnyomó része a magyar kisebbséghez tartozónak vallja magát. Ezért a Magyar Polgári Párt külpolitikájában különleges helyet foglal el a Magyarországhoz való viszony. Tagságunknak és az egész kisebbségnek alapvető érdeke, hogy Csehszlovákia és Magyarország viszonya a lehető legjobb legyen, hogy politikai konfliktusok ne gátolják a családi, baráti, gazdasági, kulturális kapcsolatok ápolását. A csehszlovákiai magyar kisebbség a magyar kultúrnemzet része, kultúrája az egységes magyar nemzet kultúrájába tartozik. Ennek megéléséhez szükséges a kultúrjavak állandó áramlása. Meggyőződésünk, hogy a két ország jó kapcsolata, bár a magyar kisebbség számára különösen fontos, hasznos Csehszlovákia egésze számára is.

A magyarországi pártokkal szemben a Magyar Polgári Párt *pártsemleges* politikát kíván folytatni.

Politikai téren hasonló felfogásunkból eredően hagyományosan jók a kapcsolataink az SZDSZ-szel és a Fidesz-szel, ezeket tovább kívánjuk mélyíteni. Rendszeres kapcsolatokat építettünk ki az MDF-fel, és ugyanerre törekszünk a többi magyarországi kormánypárttal.

A mindenkori magyar kormánytól és államtól azt várjuk, hogy a kisebbségben élő magyarság felé irányuló politikája pártsemleges legyen, hogy annak fókuszában az érdekvédelem, ne pedig a pártpolitika álljon.

Partnereink az európai politikában

Liberális pártként a nemzetközi politikai szerveződések közül a *Liberális Internacionálé* tagságának elérésére törekszünk. Politikánkat azonban nem a Liberális Internacionálé követelményszerűségének való megfelelési kényszer irányítja, hanem az a meggyőződés, hogy a demokratikus liberalizmus eszmerendszerének széleskörű elterjedése a legjobb biztosíték a totalitarizmusok újjáéledése ellen, valamint az az igény, hogy a nemzetközi politikai szervezetrendszerbe bekapcsolódva új elméleti tudásra, gyakorlati tapasztalatokra tegyünk szert, csiszoljuk profilunkat. Ezen a szervezetrendszeren keresztül megismertethetjük magunkat és a csehszlovákiai magyarságot a világgal.

A Liberális Internacionáléba való belépés szándéka nem akadályozhat abban, hogy tovább ápoljuk jó kapcsolatainkat *Európa demokratikus konzervatív, kereszténydemokrata vagy szocialista pártjaival*. Kelet-Közép-Európában ugyanis, véleményünk szerint ma a politikai liberalizmus szélesebben értelmezhető, mint Nyugaton. Máshol és másként jelennek meg a nyomatók, hangsúlyok. Ezért nem zárkózunk el a kapcsolatok felvételétől és fejlesztésétől bármely külföldi párttal, melynek elvei, programja és gyakorlati ténykedése nem ütközik alapvetően a Magyar Polgári Párt elveivel.

Mai tapasztalataink szerint a liberális pártok mellett leggyümölcsözőbb az együttműködésünk a brit Konzervatív Párttal.

Szerepünk Csehszlovákiában

Viszonyunk az alkotmányos berendezkedéshez

A Magyar Polgári Párt megalakulásától a szövetségi államforma támogatója. Úgy látjuk, nem következett be semmilyen olyan új fejlemény, melynek hatására ezt az álláspontunkat át kellene értékelnünk.

A föderális berendezkedés hatékonyan segíti a csehszlovák társadalom és gazdaság átalakítását. Közös irányítás alatt kell maradjon a hadügy, a külügy, a pénz- és adópolitika, valamint egy-egyesen kell biztosítani az ország valamennyi állampolgárának szociális biztonságát és emberi jogainak betartását. Ezért biztosítani kell a nemzeti kisebbségi kérdés hatékony szövetségi szintű kezelését is.

Nem ellenezzük más területek szövetségi szintű irányításának megszüntetését és ezzel az állami apparátus csökkentését, azonban határozottan ellenezzük, hogy a prágai bürokrácia helyébe egy új, pozsonyi centralizált állami irányítás lépjen. Biztosítani kell a hatáskörök további minél szélesebb körű lebontását a régiók, önkormányzatok, vállalatok szintjén.

A szövetségi államforma biztosíthatja azt a politikai és gazdasági stabilitást, külföldi támogatást, valamint csatlakozásunkat az európai integrációs folyamatokhoz, amely elengedhetetlen feltetele a társadalom és gazdaság átalakításának.

Az állam széthullása hosszú évekre visszavetné mind az európai integrációhoz való csatlakozás, mind a belső demokrácia megszilárdulásának folyamatát. Nem kívánunk asszisztálni olyan törekvésekhez sem, amelyek azt célozzák, hogy a külvilág számára fennmaradjon a közös állam látzata, ugyanakkor pedig belül a közös állam alapvető funkcióit is elveszítené. Nem nevezhető szövetségi államnak az, amelynek nincs pontosan körülhatárolt jogkörökkel bíró, szuverén szövetségi törvényhozása és kormányja. Leszögezzük, hogy ha minden erőfeszítésünk ellenére mégis bekövetkezne országunk kettéválása, bár nehezebb helyzetben, de elveinket fel nem adva akarjuk védelmezni a demokrácia intézményeit Szlovákiában.

IV. rész

Egyéb társadalmi kérdések

A társadalmi élet és közélet „megtisztításának” kérdése

Ellenfelei vagyunk mindenféle totalitarizmusnak. A politikai harc elfogadott eszközeivel kívánjuk meggátolni, hogy az ország, a közhivatalok vezetését olyan emberek vegyék újra a kezükbe, akik gondolkodásmódja nem tudott megszabadulni a kommunista beidegződésektől. Támogattuk azt a törvényt, amely a közhivatalok betöltésekor kizáró indokként szabja meg a kommunista pártállam titkosszolgálatával való együttműködést és magas pártfunkciók betöltését, mert számtalan konkrét példa bizonyítja, hogy ezek az emberek a múltban aktívan részt vettek az emberi jogok megsértésében, és ugyancsak konkrét példák bizonyítják, hogy az új, parlamenti demokrácia alapvető szabályait nem tudták elfogadni. Ugyanakkor felelősséget kell vállalnunk azért, hogy ez a törvény nem fogja általában a volt párttagokat sújtani, és az sem megengedhető, hogy emberi tragédiák forrása legyen. Komolyan gondoljuk, hogy a törvény célja az új demokratikus intézmények védelme, nem a bosszúállás. A törvény pontosan megszabja azon közhivatalok körét, amelyeket a volt diktatúra prominensei nem tölthetnek be. Ezen túl nem érheti őket semmiféle diszkrimináció vagy megbélyegzés.

A Magyar Polgári Párt határozottan visszautasít minden olyan törekvést, amely a lusztrációs törvényen túlmenően, a jogrend megerősökölése, a jogbiztonság felrógása árán további felelősségrevonást céloz.

Számunkra a rendszerváltást nem szűkítődik le a személycserékre. Nem akarunk kirekeszteni a pártból olyan volt kommunistákat, akik az elmúlt két évben is bizonyították, hogy az új rendszert elfogadják, és annak megerősököléséért tenni is hajlandók. A demokráciára sokkal veszélyesebbek

azok az erők, amelyek ugyan antikommunista jelszavakat hangoztatnak, ugyanakkor minden konkrét lépésük az etatizmus továbbéltetésére a valódi rendszerváltás lassítására, újabb ideológiai doktrínák erőszakos bevezetésére irányul.

A rendszerváltás „forradalmi” időszaka lezárult. A tényleges jogállam alapjait rendítheti meg, ha ma nem tudunk felülemelkedni a múlt sérelmein, és azokra hivatkozva, ideológiai érvek alapján bárkit kirekesztünk a rendszerváltás adta gazdasági és egyéb lehetőségekből. A politikai dimenzióval bíró közhivatali funkciók betöltésén túl az egyedüli szempont a rátermettség, a szakértelem lehet.

Biztonságpolitika, a fegyverkereskedelem ellenőrzése

Csehszlovákiában megoldatlan mind a hadsereg, mind a fegyverkereskedelem politikai ellenőrzése. Létre kell hozni olyan független, parlamenti intézményt, amely a védelmi minisztériumtól függetlenül működve objektív információkkal látja el mind a parlamentet, mind a köztársasági elnököt mint a hadsereg főparancsnokát, hogy teljes felelősséggel tudják a hadsereget érintő politikai döntéseket meghozni.

Maga a hadsereg azonban szigorúan politikamentes kell, hogy maradjon. Támogatjuk a csehszlovák hadsereg professzionalizálását. Amíg érvényben van az általános hadkötelezettség, kötelességünknek tartjuk a civil szolgálat, mint alapvető állampolgári jog védelmét, és visszautasítunk minden olyan törekvést, amely a lelkiismereti szolgálatmegtagadást a devianciák körébe akarja utalni.

Nem tartjuk időszerűnek a NATO-val párhuzamosan működő, külön európai biztonsági szervezet létrehozását. Térségünk biztonságának szavatolását inkább a NATO struktúrájának kiegészítésében látjuk.

A fegyverkereskedelem iránya elsősorban politikai, és csak másodsorban gazdasági kérdés. Elengedhetetlennek tartjuk ezen a téren a törvényi szabályozást, amely lehetővé tenné büntetőjogi eljárás megindítását a Csehszlovákia által is elfogadott nemzetközi embargók megsértőivel szemben. A fegyvereladások címzettjei listájának felülbírálata a parlament jogköre kell, hogy legyen.

Magyar Polgári Párt, 1992. január 25.

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 5–65.

52.

Az Együttélés az önrendelkezésről

Közép- és Kelet-Európa ismét a gyökeres átalakulás korszakát éli. Ez nem csupán az itt élők zömének óhajával egybeeső politikai rendszerváltásban, a politikai pluralizmus és a parlamenti demokrácia újraszületésében nyilvánul meg, hanem abban is, hogy újra feltámadt a politikai és nemzeti *önrendelkezés* iránti vágy.

Térségünkben a politikai rendszer szabad megválaszthatóságának és az önrendelkezési jog érvényesíthetőségének a határát évszázadunkban a történelmi és etnikai, illetve a nemzetközi adottságainkat hanyag nagyvonalúsággal kezelő trianoni és párizsi békeszerződés szabta meg. Emiatt a jogok torz formában valósulhattak meg. Ezért vált lehetetlenné több mint fél évszázadra az itt élő népek szerves, saját adottságaik által vezérelt kibontakozása, a természetes egyensúlyi állapot kialakulásával feltételezett együttélése.

Az elmúlt háromnegyed évszázad a szabadságok elnyomása és diszkriminatív érvényesíthetősége miatt a félelmek időszaka volt. Korunk szégyenletes és véres eredményeként vonult be az emberiség történelmébe a Közép-Európában kirobbant második világháború, a fasiszmus és a náciizmus, valamint a sztálini diktatúra. További következménye pedig napjaink történelme is: a nemzeti kisebbségek törvényekkel vagy törvényszegésekkel irányított folyamatos felszámolása.

Térségünk helyzetére jellemző, hogy a világot a rajtunk keresztülhúzott határral lehetett évtizedekre erőszakosan kettéválasztani. És az is közép-európai sajátosság, hogy a békeszerződésekkel kialakított új államok a külső, összetartó hatás megszűntével politikai válságba kerültek.

Mindez azt bizonyítja, hogy az elmúlt hetven év történelmét irányító politika alapjában hibás volt. De az említett világhatalmi határ megszűnése és a válságba jutott államokban kialakult függetlenségi és autonómia-törekvések jellege azt sejteti, hogy – ha nem is konfliktusmentesen, de – talán végre *van esélyünk* a jogok kölcsönhatásával liberálisan korlátozott önrendelkezés megvalósítására, az egyéni és a közösségi autonómiák kialakítására, mert *itt Közép-Európában most más történik*, mint amire a körülmények évtizedeken keresztül lehetőséget nyújtottak.

Ezek az események és folyamatok *Cseh–Szlovákiában* is erőteljesen alakítják a belpolitikát.

Az önrendelkezési jog érvényesítésének szándékát legenergikusabban az ország szlovák és morva lakosságának körében fogalmazták meg. A morvák zöme Morvaország és Szilézia tartományi önállóságára törekszik. A szlovákok többsége Szlovákia függetlenítésére, önálló alanyiságára a nemzetközi jogban és teljes állami önállóságára.

A csehszlovák politikai hadszíntérén azonban az önrendelkezés égisze alatt valójában *nemzeti-hatalmi küzdelem* folyik. Két szemben álló érdek képviselői – az eddigi államforma védelmezői és az ezt átalakítani, illetve megszüntetni óhajtók csapnak össze.

Nyugtalanító tény, hogy az önállóság eszméjével most fellépő politikai erők politikai vakságban szenvednek. A saját önállóságuk szorgalmazása mellett másokkal szemben türelmetlenek és a kisebbségek ellen egyenesen gyűlöletet szítanak. Az önrendelkezést nem a mindenkit megillető alapvető szabadságjogként értelmezik, nem az egyén alapvető jogából származtatják, hanem a nemzet lényegéből eredeztetik. Holott a nemzetek önrendelkezési joga sem más, mint az azonos identitású személyek csoportjoga.

Tragikus ez a szembenállás.

Egyik oka nyilvánvalóan az, hogy az érdekellentét hatalmi ellentétként jelentkezik. A másik ok az, hogy a 20. század végén a nemzeti önrendelkezési törekvések élére nem a társadalom legfelvilágosultabb erői kerültek, és nem korunk szellemében kívánják végrehajtani történelmi küldetésüket. Ez veszélybe sodorhatja az egész térséget. Leginkább a leggyengébbek, a kisebbségben élők láthatják kárát. Látszólag *két értékrend áll egymással szemben: a polgári és a nemzeti.*

Az előbbi a „föderalisták”, azaz a csehek zöme és a csehszlovák államiság hívei képviselik, illetve mindazok, akiknek a jelenlegi helyzet védelme a saját vagy csoportérdekük védelmét is jelenti. Az utóbbit a „konföderalisták” táborá támogatja, amely a szlovákok és részben a morvák köréből toborzódik.

Ez a konfliktus azonban a láthatónál bonyolultabb, mert a két szembenálló fél nincs tekintettel arra, hogy Cseh–Szlovákiában cseheken és szlovákokon kívül milliós nagyságrendben élnek más nemzetiségűek is: magyarok, lengyelek, németek, ruszinok, ukránok, horvátok, romák stb.

Következésképpen a fennálló csehszlovák államiság védelmezőinek nagy része és a szlovák nemzeteszmé képviselői egy kérdésben egyetértenek: *az államiságot nemzetállamként értelmezik*, a csehek és a szlovákok államaként. Ez a nézetazonosság elmosza az értékrendek közötti különbséget és az állam nemzethatalmi tartalmánál fogva közelebb hozza egymáshoz a szembenálló felek alapvető szándékát. Lényege, hogy a náluk kisebb, illetve *a kisebbségekben élő népcsoportokat* elzárják az önrendelkezési jogtól.

A csehszlovákisták a szlovák állami önrendelkezés híveit ugyanis azzal igyekeznek leszerelni, hogy az ország a két nemzet közös állama és senki másé. Az önrendelkezés pártolói pedig a saját óhajtott nemzetállamuk egységének és oszthatatlanságának kinyilvánítása mellett kívánják a nemzetállam eszméje alapján betetőzni az önrendelkezésüket. Szlovákia függetlenségét kizárólag a szlovák nemzet önrendelkezési jogából származtatják.

Ebben a nemzet-hatalmi töltetű helyzetben *a kisebbségben élő népcsoportok és nemzetrészek számára nem marad más, csak a küzdelem*, és a félelem attól, hogy nem csupán az önrendelkezési jog hatóköréből szorulnak ki, hanem elvesztik meglévő csekély jogait is.

Nem szándékozunk mindenáron ütköztetni az érdekeket és a nézeteket, noha ez nehezen elkerülhető eleme a politizálásnak. De elfogadhatatlannak tartunk minden olyan államjogi vagy politikai megoldást, amely korlátozza a demokratikus jogokat. Politikai törekvéseinkben a jogállam kibontakoztatását, a civil társadalom kialakítását és a stabilitást tartjuk szem előtt. Ezért *nem értünk egyet az önrendelkezési jog kizárólagos érvényesítésével*.

Az államot, ha nemzetileg, kulturálisan, nyelvileg, civilizációs hagyományaikban és történelmi múltjukban különböző csoportok alkotják, akkor stabilitását csak az ezen csoportok közötti konszenzus teremtheti meg. Az ez egyezség, illetve kiegyezés csupán akkor jöhet létre, ha egyenrangúan és adekvát módon érvényesül a csoportok önrendelkezési joga. Természetesen az önrendelkezés nem jelenti automatikusan a csoportok állami önállósulását vagy elszakadását. Sőt, főleg konszenzus esetében nem jelenti azt.

A nemzetek és a kisebbségben élő nemzetrészek, népcsoportok kölcsönösen korlátozott önrendelkezése, illetve autonómiájuk megteremtése a feltétele annak, hogy a jelenleg létező csehszlovák államalakulatnak és a fennálló államjogi formának a megtartásához, mint a nemzetközi politikai stabilitás tényezőjéhez viszonyuljunk. Ugyancsak hasonló követelményt állítunk bármilyen más, új államjogi megoldással és formációval szemben is. Ezért *alapkövetelésünk az önrendelkezési jog kiterjesztése a kisebbségben élő népcsoportokra és nemzetrészekre is*.

Ennek a jognak az érvényesítése csökkentené a politikai feszültséget is. Megnyugvást hozna a többségieknek, mert nem kellene védelmezniük a kisebbek kárára igazságtalanul bitorolt jogait. A kisebbségeknek pedig az egyenjogúságukat és egyenrangúságukat megteremtő *kulturális és területi önkormányzatot*.

Nagycétény, 1992. február 1.

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 99/2874.

53.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés Politikai Mozgalom koalíciójának választási koalíciós szerződése a Magyar Néppárttal

I. rész

1. cikkely

Bevezető megállapodás

1) A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Országos Elnöksége, az Együttélés Politikai Mozgalom Intéző Bizottsága és a Magyar Néppárt Országos Vezetősége megegyeztek abban, hogy az 1992-es parlamenti választásokon közösen lépnek fel és képviselőjelöltjeiket a Szövetségi Gyűlésbe közös választási listán indítják.

2) A szerződő felek megállapodtak abban, hogy a választási koalíció megnevezése Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, Maďarské Kresťanskodemokratické hnutie – Együttélés – Coexistentia – Spivzittja – Spoluzitie – Souziti – Wspólnota – Zusammenleben – Koegzisztencija – Magyar Néppárt, Maďarská ľudová strana.

3) A szerződő felek a választási koalíció kialakításával egyidejűleg elhatározták, hogy az eredményesebb politizálás érdekében a választások után is együttműködnek, amit hosszúlejáratú kölcsönös együttműködési szerződésben rögzítenek.

4) A szerződő felek megegyeztek abban, hogy a Szlovák Nemzeti Tanácsba való választásokról szóló 80/1992-es törvény (5. fejezet, 17. paragrafus, 5. bekezdés) értelmében a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés Politikai Mozgalom koalíciójának jelölőlistáján induló másik szerződő fél (MNP) jelöltjeinek neve után a párthovatartozást feltüntetik.

II. rész

2. cikkely

A választási koalíció politikai alapelvei

1) Közös célnak tekintik egy olyan jogállamiság kialakítását, amely a jogállam alapismérvén túl:

a) törvények által biztosítja a politikai pluralizmust, és védelmet nyújtanak mindenfajta kizárólagossággal szemben, és tiltanak bármiféle hátrányos megkülönböztetést,

b) az alkotmány és a törvények biztosítják az emberi jogokat, az alapvető szabadságjogokat és a kisebbségben élő népcsoportokhoz tartozó személyek egyéni, valamint kollektív jogát,

c) a helyi önkormányzatok és ezek regionális szerveződései alkotják az állam építésének alapját,

d) az önrendelkezési jog mint az azonos identitású személyek csoportjoga megilleti mind a többségi nemzeteket, mind a kisebbségben élő népcsoportokat.

2) Egyetértenek abban, hogy:

a) a jó társadalmi közérzet alapja a környezetkímélő szociális piacgazdaság;

b) a társadalmi türelmesség alapelve a világnézeti szabadság tiszteletben tartása;

c) politizálásukban és a társadalom szervezésében a keresztény szellemiség alapvető értékeit tekintik mérvadónak.

3) A politikai stabilitás alapelemének tekintik:

a) a közép-európai államok és nemzetek együttműködését;

b) a különböző kultúrájú, nyelvű, nemzetiségű, vallású csoportoknak, illetve kisebbségként élő részeknek törvényekkel és szerződésekkel szabályozott kapcsolatát, illetve együttélését;

c) bármiféle megkülönböztetés kiküszöbölését, beleértve az egyik fél számára hátrányos szerződések, illetve valamely társadalmi csoportot sújtó törvények következményeinek felszámolását is.

3. cikkely

A politikai együttműködés sajátos szempontjai

1) A szerződő felek egyetértenek abban, hogy minden tevékenységükkel a kisebbségben élő nemzeti, illetve népcsoportok társadalmi szerkezetének a felújítására és teljessé tételére kell törekedniük.

2) A kisebbségek társadalmi újjáéledése és jövője szempontjából alapvető fontosságot tanúsítanak:

a) a magántulajdon visszaállításának;
 b) a magánvállalkozásoknak;
 c) az ütőképes, szakmailag rátermett és hivatásos politikai reprezentáció kialakításának;
 d) teljes szerkezetű, az alapoktól a legfelsőbb fokig kiépített anyanyelvű nevelési és oktatási intézményrendszer kiépítésének – beleértve az önálló magyar felsőoktatási intézmény megalkulását is.

3) A kisebbségben élő nemzeti, illetve népcsoportok alkotmányos jogait, kulturális és területi önigazgatásukat (autonómiájukat) a 2. cikkely 1. bek. d) pontja értelmében elidegeníthetetlen jognak tekintik, és érvényesítése érdekében hajlandók felhasználni minden törvényes eszközt, mind belföldön, mind a nemzetközi fórumokon.

4)

a) Elutasítják a kollektív bűnösség elvét, kiváltképpen azokat a jogi normákat, amelyeket ezen elv alkalmazása során foganatosítottak, főleg a 2. világháború végén és közvetlenül utána Csehszlovákiában, elsősorban a német és magyar nemzetiségű lakossággal szemben.

b) Jogsértőnek tartanak minden olyan törvényt, amely a kollektív bűnösség elvének alkalmazásából származó sérelmeket nem orvosolja, amennyiben tárgyköréből adódóan ezt megtehetné volna.

c) Elutasítanak minden olyan partikuláris személyi, illetve pártérdeket, amely miatt ezekben a kérdésekben visszalépésre kerülhetne sor.

d) Tiszteletben tartják a keresztény demokrácia alapelveit valamint az Együttélés PM ideológiai el nem kötelezettségét.

5) Alapdokumentumnak tekintik céljaik elérése érdekében:

a) az emberi jogokra, ill. a kisebbségek jogaira vonatkozó nemzetközi dokumentumokat:

- az ENSZ-ben elfogadott egyezségokmányokat,
- a helsinki folyamatban elfogadott dokumentumokat,
- az Európa Tanács erre vonatkozó ajánlásait,
- a kisebbségi és szórvány nyelvek Európai Chartáját stb.

b) az Együttélés és az MKDM parlamenti képviselői által 1991. őszén előterjesztett javaslatokkal a CSSZSZK, az SZK és a CSK készülő alkotmányához a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait megállapító önálló fejezet beiktatására;

4. cikkely

Az egyeztetett célok eléréséhez szükséges:

1) Az említett alapvető célok elérése és elvek betartása érdekében a szerződő felek egyeztetik bel- és külpolitikai koncepcióikat.

2) A szerződő felek kölcsönösen tiszteletben tartják egymás programját és a belőle számukra származó politikai és ideológiai célkitűzéseket, feladatokat, irányvonalat és különbségeket.

III. rész

5. cikkely

A választási együttműködés technikai szempontjai

1) A szerződő felek közös választási bizottságot hoznak létre a közös fellépések, a sajtó, a hirdetések, a TV, a rádió, a plakátoknak stb. megszervezésének, terjesztésének, koordinálásának érdekében.

2) Vállalják a közös kiadványok szerkesztését, kiadásait, a konstruktív ellenzéki, kisebbségi politika érdekeivel összhangban.

6. cikkely

A közös választási bizottság feladatai

1) Ellenőrzi a választójogi törvény által előírt, a koalícióra háruló köteleességek, határidők betartását, a koalíció választási biztosainak bejelentését és működését a központi, valamint a kerületi és a járási, illetve körzeti választási bizottságokban;

2) Összeállítani és ellenőrizni a közös választási stratégiát, valamint megteremteni megvalósíthatóságának feltételeit;

3) Ellenőrizni a közös választási előkészületeket, megteremteni a közös választási kampány feltételeit;

4) Megteremteni a közös választási propaganda folyamatosságát, a közös pénzügyi teherviselés feltételeit, és biztosítani a közös pénzügyi keret szabályos és a szerződéssel összhangban történő felhasználását.

7. cikkely

A közös választási kampány teherviselése

1) A szerződő felek közös választási pénzalapot létesítenek a közös választási propaganda lebonyolításának finanszírozására, amelyhez arányosan 450-450-100 ezer koronával járulnak hozzá. Közös döntés alapján ez az összeg arányosan növelhető. A végső elszámolásnál fennmaradt összeget a két mozgalom, a szerződő felek arányosan osztják el és a számlát a választások után négy hónapon belül megszünteti.

2) A közös választási pénzalapot külön folyószámlán kell vezetni. Kezelője a közös választási bizottság, amelyik a pénz forgásáról külön számvitelezést vezet összhangban az ide szóló általános érvényű előírásokkal.

3) A számlák kifizetésére csak akkor kerülhet sor, ha azt a két mozgalom egy-egy megbízottja aláírta. Őket a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés Politikai Mozgalom Intéző Bizottsága nevezi ki és hatalmazza fel.

4) Csak az a számla érvényesíthető a közös teherviselés keretében, amely az ezen cikkely 3. bekezdésében rögzített módon hitelesített megrendelőlappal van alátámasztva, és a közös választási bizottság hitelesített jegyzőkönyvében szerepel a számlázott tétel jogosságát megerősítő bejegyzés.

5) A közös választási bizottság az Együttélés PM Központi Irodájában működik, használja ennek berendezéseit és ennek költségeit arányosan közösen viselik a szerződő felek (április 1-jétől június 8-ig).

8. cikkely

A közös jelölő bizottság és a jelölés feltételei

A szerződő felek által állított jelölteknél az alábbi személyi feltételeket szükséges érvényesíteni:

a) bizonyíthatóan nem kompromittálta magát az 1989 előtti időkben (pl. járási párttitkár vagy ettől magasabb tisztség a kommunista pártban);

b) megfelelő műveltséggel, szakmai felkészültséggel, közéleti tapasztalattal és gyakorlattal rendelkezik;

- c) a parlamenti munkához szükséges szinten ismeri a szlovák, illetve a cseh nyelvet;
- d) tiszteletben tartja a keresztény értékrendet;
- e) aláírásával igazolta, hogy elfogadja az őt jelölő mozgalom, illetve párt programját és alapszabályát;
- f) megválasztása után a civil foglalkozás nem lehet a képviselői munka hátrányára;
- g) alárendeli magát a 451/91-es törvény 8. és 9. paragrafusa értelmében a feddhetetlenségi vizsgálatnak. Amennyiben e törvény értelmében a jelölt nem feddhetetlen, a szerződő felek kötelezik magukat, hogy visszahívják a jelöltek sorából;

9. cikkely

A választásokra való felkészülés néhány alapelve

- 1) A szerződő felek kötelezik magukat, hogy nem folytatnak egymással, a 4. cikkely 2. pontjában megfogalmazott sajátos politikai érdekeit sértő tevékenységet. Amennyiben ez mégis megtörténne, a hátrányosan érintett fél ezt tudomására hozza a közös választási bizottságnak, amely ezt jegyzőkönyvezi és az ügyet kivizsgálja. Ez vonatkozik minden olyan tényre is, amely a közös célok elérésében mindkét felet hátrányosan érinti.
- 2) A közös választási propagandán kívül a szerződő felek folytathatnak önálló választási kampányt, ez azonban nem sértheti a közös érdekeket, sem a másik fél sajátosságait és nem irányulhat a másik fél jelöltjei ellen.
- 3) Az egy-egy jelölt mellett kifejtett propaganda, amennyiben ezen cikkely 1. és 2. bekezdésében felsorolt minősítéstől mentes, megengedett.
- 4) A szerződő felek központilag nem szorgalmazzák a jelöltek preferenciáját.

10. cikkely

A választásokért járó állami támogatás elszámolása a koalíciós partnerek között

- 1) A szerződő felek megegyeztek abban, hogy a választásokért járó állami támogatást 45%-45%-10% arányban számolják el a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, az Együttélés Politikai Mozgalom és a Magyar Néppárt között.
- 2) Ezt az elosztási elvet fogják érvényesíteni a koalíciós partnerek a koalícióra kiutalt anyagi támogatás elszámolásánál a mandátum lejártáig, az új parlamenti választásokig.
- 3) Felkérlik a pénzügyminisztériumot, hogy a választásokért járó állami támogatás elosztásánál vegye figyelembe e cikkely 2. pontjában megfogalmazottakat, és az ott feltüntetett arányban utalja át a pénzt a két mozgalom és a párt folyószámlájára.

IV. rész

11. cikkely

A választások utáni együttműködés alapelvei

- 1) Az együttműködés politikai alapelvei között körvonalazott célok elérése érdekében a szerződő felek szorgalmazzák, hogy
  - a) a közös listán megválasztott képviselők közös parlamenti frakciót alkossanak;
  - b) az egyes törvényhozói testületekben közös képviselői irodát működtessenek.
- 2) A hosszú távú politizálás tervezése és a politikai döntések összehangolása érdekében egyeztető bizottságot hoznak létre.

3) Szorgalmazni fogják egy közös sajtóorgánum létrehozását, elsőrendű fontossággal egy hatalomtól független, a kisebbségi érdekeket szolgáló sajtótermék – napilap megteremtését.

4) Szorgalmazni fogják közös bizottságok kialakítását az oktatás, az ifjúságpolitika, a tömeg-tájékoztatás, a gazdaság-politika, a környezetvédelem és az önkormányzat területén.

V. rész

12. cikkely

1) Ez a szerződés koalíciós választási szerződés. A mozgalmak választások utáni együttműködését a hosszúlejárati kölcsönös együttműködés szerződés fogja szabályozni.

2) Ezen szerződés érvénybe lépése és mindhárom fél által megtörtént aláírása után azonnal el lehet kezdeni a közös választási előkészületeket.

3) Amennyiben a szerződés III. részének 8. és 9. cikkelyét valamelyik fél megszegi, a választási kampányba fektetett pénz 20%-át köteles kifizetni a sértett félnek.

Bugár Béla, az MKDM elnöke

Duka Zólyomi Árpád, az Együttélés elnöke

Popély Gyula, a Magyar Néppárt elnöke

Pozsony, 1992. április 2.

Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.

Együttélés, Pozsony, 1995. 225–230.

54.

A nemzeti és etnikai kisebbségek hátrányos megkülönböztetésének veszélyei a Szlovák Köztársaság Alkotmányában

A Szlovák Köztársaság első Alkotmányát 1992. szeptember 1-jén fogadták el.

Az Együttélés Politikai Mozgalom és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom képviselői az alkotmány előkészítési módja és tartalma ellen való tiltakozásul nem vettek részt a javaslat vég-ső szavazásán, és elhagyták a Szlovák Nemzeti Tanács üléstermét.

Az általános szempontokat tekintve kifogásoltuk, hogy az alkotmány előkészítését siettették, és hogy az előkészületek csak a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom, a Demokratikus Baloldal Pártja (a kommunista párt utódpartja) és a szélsőséges nemzeti erők, mint a Szlovák Nemzeti Párt és a Matica slovenská segédletével folytak. Az alkotmánytervezetet nem bocsátották általános vitára. Az ellenzéki parlamenti pártok csak a parlamenti bizottságokban és az egy napig tartó általános vitában mondhattak róla véleményt. Az ellenzéki pártok javaslatait a fent említett pártok elutasították.

Alapvető kifogásunk, hogy az alkotmány lehetővé teszi a hatalomnak a végrehajtó hatalom kezében való összpontosulását, valamint a demokratikusan hozott döntések túlzott mértékű ellen-örzését. Ez főként abban nyilvánul meg, hogy a kormányt és az államfőt feljogosítja a parlament törvényeinek visszaadására, és lehetőséget ad a Szlovák Nemzeti Tanácsnak a népszavazás eredményének semmissé nyilvánítására.

Az alkotmány bizonytalanságot teremt a magántulajdon terén. Lehetővé teszi az állam általi kisajátítását, valamint korlátozó törvények meghozatalát, melyek szerint bizonyos esetekben a tu-

lajdonjog korlátozható azon szlovák állampolgárookra, akiknek állandó lakóhelye, valamint azon szlovákiai jogi személyekre, melyeknek székhelye a Szlovák Köztársaság területén van.

Legsérlemesebbnek azonban a nemzeti kisebbségek jogkörével kapcsolatos cikkelyeket tartjuk.

*

A Szövetségi Gyűlésben és a Szlovák Nemzeti Tanácsban képviselőink az 1990–1991-es években két átfogó javaslatot terjesztettek be a nemzeti és etnikai kisebbségek jogi helyzetének alkotmányos megoldására.

A Szövetségi Gyűlés az Alapvető Emberi Jogok és Szabadságjogok Alkotmánylevelének tervezetéhez kidolgozott javaslatunkat (lásd az 1. számú mellékletet) teljes egészében elutasította, csupán néhány, általunk felvetett szempontot vett figyelembe.

A Szlovák Köztársaság Alkotmányának előkészítése során 1991-ben (azaz a korábbi választási időszakban) a nemzeti és etnikai kisebbségek jogaira vonatkozó javaslataink (lásd a 2. számú mellékletet) önálló fejezetként bekerültek az alkotmánytervezet egyik változatába, de az alkotmány előkészítési folyamata megszakadt.

Mindkét esetben a koppenhágai Emberi Dimenziók Konferencián 1990-ben elfogadott alapelvekből és az Európa Tanács Parlamenti Gyűlésének 1134. számú ajánlásából indultunk ki.

Az a javaslat, amelyet 1992-ben a Szlovák Köztársaság alkotmánytervezetéhez dolgoztunk ki, ezen a két dokumentumon alapul, továbbá a kisebbségek önigazgatásának elvén, amely új elemként jelent meg a javaslatunkban.

A következő jogok és szabadságjogok alapelveiből indultunk ki:

A nemzeti és etnikai kisebbségeknek joguk van:

- szabadon dönteni nemzetiségükről és etnikai hovatartozásukról. Ennek a döntésnek a befolyásolása, az elnemzetietlenítés és az asszimiláció szervezett formája tilos és büntetendő;

- kapcsolat létesítésére és fenntartására a nemzet tagjai között az országon belül, valamint az országhatárokon kívül, a nemzeti és etnikai sajátosságok fejlesztése és a hagyományok, a kulturális örökség megőrzése érdekében;

- részt venni nem kormányzintű nemzetközi szervezetek tevékenységében;

- nemzetközi szervezetekhez fordulni jogaik védelmének szavatolása érdekében;

- saját politikai képviselethez, melyet a választási törvény biztosít;

- az anyanyelvük szabad használatára a hivatalos érintkezésben;

- az anyanyelvükön való művelődéshez a tanintézetek minden fokán és típusában;

- saját kultúrájuk fejlesztéséhez;

- az információknak az anyanyelven történő szerzéséhez, birtoklásához, terjesztéséhez és cseréjéhez;

- saját kulturális és tudományos intézmények alapításához;

- szabadon kinyilvánítani jogos követeléseiket, érvényesíteni jogaikat, valamint részt venni e jogok gyakorlásában és e jogok gyakorlásának ellenőrzésében;

- döntéseket hozni önkormányzataik által identitásuk megtartását és fejlesztését érintő kérdésekben;

- különleges jogvédelemre a kisebbségi helyzetükből eredő hátrányaik kiegyenlítése érdekében;

- szülőföldjükhöz, lakóhelyük etnikai összetételének védelméhez és az összetétel megváltoztatására irányuló bármilyen adminisztratív beavatkozással szembeni védelemre.

Javasoltuk továbbá, hogy

- a községeket tömörítő felsőbb szintű közigazgatási területi egységek kialakításánál a kisebbségek identitásának védelme érdekében vegyék figyelembe az etnikai és nyelvi viszonyokat;

– alakuljon meg a Szlovák Nemzeti Tanács mellett a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Tanácsa, mint a kisebbségek öngazgatási szerve, amely elsősorban az oktatásügyi és kulturális kérdésekkel foglalkozzék;

– a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait és azok érvényesítésének részleteit a nemzeti és etnikai kisebbségek törvénykönyve (kódexe) rögzítse.

javaslatainkat elutasították mind a Szlovák Nemzeti Tanács bizottságai, mind a plénuma. A jóváhagyott alkotmány a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogait két cikkelyben (a 33. és 34. sz. cikkely) határozza meg. Ezek a cikkelyek a következő jogokat tartalmazzák:

A nemzeti kisebbségeknek és etnikai csoportoknak

- nemzetiségi szövetségekben való tömörülési jogát;
- művelődési és kulturális intézmények alapításához való jogát;
- az anyanyelvi műveltséghez való jogát;
- az államnyelv elsajátításához való jogát;
- az őket érintő ügyek megoldásában való részvétel jogát.

Ezek a cikkelyek közvetve lehetővé teszik a felsorolt jogok érvényesítésének kollektív formáit, emellett az alkotmány értelmében ezen jogok gyakorlása nem vezethet a Szlovák Köztársaság szuverenitásának és területi integritásának veszélyeztetéséhez sem a többi lakosának diszkriminálásához. (Lásd a 3. sz. mellékletet.)

Ezen cikkelyeken kívül néhány további rendelkezés is közvetlenül vagy közvetve összefügg a nemzeti kisebbségek jogi helyzetével:

– az alkotmány preambuluma közvetve a szlovákok nemzeti államaként határozza meg a Szlovák Köztársaságot, miközben formálisan utalást tesz a polgárokra mint az államhatalom hordozóira;

– a szlovák nyelvet mint a Szlovák Köztársaság államnyelvét határozza meg; ezzel helyettesíti az eddig használt hivatalos nyelv kifejezést.

Az alkotmányban rögzítve vannak bizonyos általános állampolgári jogok, amelyek a Szlovák Köztársaság minden lakosára vonatkoznak, ezzel szemben a kisebbségi jogok meghatározása korlátozó jellegű. Az alkotmány szellemében a kisebbségi jogok minimalizálásának elve érvényesül.

*

Az alkotmánynak a kisebbségekre vonatkozó két cikkelye (a 33. és 34. cikkely), valamint néhány további rendelkezése, amely megteremti a kisebbségekhez való viszonyulás teljes jogi légkörét, a diszkriminálás lehetőségét rejti.

1. A társulási jog

Az alkotmány 29. cikkelye értelmében mindenkinek jogában áll másokkal társulni, és politikai szervezeteket hozni létre (pártokat, mozgalmakat stb.) Az alkotmány 34. cikkelyének 1. bekezdése szerint azonban *a nemzeti kisebbségek csak úgynevezett nemzetiségi szövetségeket hozhatnak létre.*

Szó szerint értelmezve *az alkotmány lehetőséget nyújt a nemzeti kisebbségek politikai szervezeteinek betiltására.*

2. A művelődés

Az alkotmány általános érvennyel biztosítja mindenki számára a műveltséghez és a művelődéshez való jogot (42. cikkely).

A kisebbségek számára viszont csak a művelődési és kulturális intézmények létesítését teszi lehetővé. Az alkotmányban ugyanakkor benne foglaltatik a művelődési intézmény és az iskola fogalma közötti különbség (lásd a 42. cikkely 2. bekezdését és a 34. cikkely 1. bekezdését).

Nem biztosítja tételesen a nemzeti kisebbségek számára az anyanyelvi iskolák létrehozásának jogát, így az alkotmány szerint a létezők is megszüntethetők.

3. A nyelvhasználat

Az alkotmány (6. cikkely, 1. bekezdés) a szlovák nyelvet egyértelműen államnyelvként határozza meg a Szlovák Köztársaság területén. Ez új jogi fogalom Szlovákiában, mivel az 1990 óta érvényes nyelvtörvény a hivatalos nyelvről rendelkezik. Ez a törvény is diszkriminálja a nemzeti kisebbségeket (lásd a 4. sz. mellékletet). A fentiek alapján *várható a nyelvtörvény módosítása, amely a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogának további korlátozását vonhatja maga után*. Az alkotmány ugyanis kötelezővé teszi az államigazgatási szerveknek és a területi önkormányzati szerveknek, hogy az állam nyelvén nyújtsanak tájékoztatást tevékenységükről (lásd a 26. cikkely 5. bekezdését).

4. Bizalmatlanság a kisebbségekkel szemben

Az alkotmányból egyértelműen következik a kisebbségek iránti bizalmatlanság. A kisebbségek jogairól szóló fejezetek rendelkezései a kisebbségek védelmének biztosítása helyett a jogaiknak minimalizálását teszik lehetővé. Ugyanakkor leszögezi, hogy ezen jogok gyakorlása nem vezethet a Szlovák Köztársaság szuverenitásának és területi integritásának veszélyeztetéséhez. Ilyen értelemben a nemzeti kisebbségeket olyan társadalmi csoportoknak tekinti, amelyek veszélyeztetik az államot.

5. A szülőföldhöz való jog megtagadása

Mivel az alkotmány nem tartalmazza tételesen a nemzeti kisebbségek szülőföldhöz való jogát, megfosztja őket egyik alapvető emberi joguktól. Ezenkívül az alkotmány nem biztosítja a nemzeti kisebbségek által lakott területek etnikai összetételének védelmét az adminisztratív intézkedések és az asszimiláció szervezett formáival szemben. A kisebbségek szülőföldhöz való jogának megtagadása ezért a többségi nemzettel szemben a kisebbségekben bizalmatlanságot vált ki.

Alapot ad erre az utóbbi évtizedekben a kormány által irányított munkaerő-toborzás, amely lehetővé tette a nemzeti kisebbségek által lakott területekre való szervezett betelepítést. A cigány lakosság áttelepítése szisztematikusan és szervezeten folyt. Az elmúlt háromnegyed évszázad alatt a kisebbségek több millió tagját üldözték el, telepítették ki, és deportálták szülőföldjéről.

6. A kisebbségek öngazgatásának, illetve autonómiájának elutasítása

A kulturális öngazgatásra, illetve autonómiára irányuló igényt a Szlovák Nemzeti Tanács agresszívan elutasította. A szlovák politika úgy értelmezi a kisebbségi autonómia minden formáját, mint a szlovák államiság elleni támadást. Javaslatunkat, miszerint „a felsőbb területi egységek kialakításánál érvényesüljön a természetes etnikai, regionális és nyelvi területi egységek fennmaradásának elve a lakosság identitásának védelme érdekében”, a Szlovák Nemzeti Tanács azzal az indoklással vetette el, hogy ez az állami integritás megbontására irányuló kísérlet.

7. Kisebbségek – másodrendű állampolgárok

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya egy nemzetállam alapdokumentuma. Erről tanúskodik az alkotmány preambuluma: „Mi, a szlovák nemzet... képviselőink által a következő alkotmányt hozzuk”. A preambulum egy esetben ugyan megemlíti a nemzeti és etnikai kisebbségeket, de csak oly módon, mintha a szlovák nemzet tartozékai lennének.

A kisebbségek másodrendűségét hangsúlyozza az egyenlő politikai és művelődési jogok hiánya. Ennek további bizonyítéka, hogy nincs biztosítva

- joguk a nem kormányzati nemzetközi szervezetek tevékenységében való részvételle;
- joguk a saját nemzetük részeivel való kapcsolat tartására az ország határain kívül.

Az alkotmány diszkriminációs szándékát megerősíti az a korlátozó rendelkezés, mely sugallja, hogy a kisebbségek veszélyeztetik az állam szuverenitását és az ország területi integritását.

*

Ezen alkotmány módosítása nélkül nem mérsékelhető a kisebbségek diszkriminálása, identitásuk, szülőföldjük és polgári egyenjogúságuk veszélyeztetettsége miatt érzett félelme, és nem rendezhető jogi helyzetük a koppenhágai Emberi Dimenziók Konferencia záródokumentuma szelle-

mében. A nemzeti kisebbségek jogainak kisebbségi törvénykönyvben való rögzítésére vonatkozó javaslatunk is elutasításra talált a szlovák politika részéről.

Ez az elutasító magatartás a Szlovák Köztársaság lakosságának legalább tizenöt százalékát sújtja.

Ez a tisztázatlan jogi helyzet fokozza a nemzeti és etnikai kisebbségeknek az etnikai tisztogatótól való félelmét.

Pozsony, 1992. szeptember

Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.

Együttélés, Pozsony, 1995. 236–241.

55.

Gazdag kisebbséget.

A Magyar Polgári Párt nemzeti kisebbségi programja

„Jogaink nem azért vannak, mert azokat mások adják, hanem mert létezőnk!”

Bevezető

Csehszlovákia egész története bizonyítja, hogy a nemzeti kisebbségi kérdés egyike azoknak a fájó pontoknak, melyre a demokratikus intézményrendszer segítségével gyógyírt kell találni.

A demokrácia a többség hatalmát jelenti, de a modern demokráciában érvényesülniök kell a kisebbségek jogainak is. A többség hatalma és a kisebbség joga – ez a modern demokrácia legfőbb jellemzője.

Nem lehet szabad az a társadalom, mely embereket, embercsoportokat kirekeszt soraiból és másodrangú lényekként kezeli őket, a lehetőségét sem teremtve meg annak, hogy kultúrájukat, közösségi életüket maguk alakítsák és elképzeléseik szerint formálják.

A demokráciában állnak rendelkezésre azok az eszközök, melyek segítségével a nézőpontok közelíthetőek és a problémák megoldhatóak. De hiú ábránd abban hinni, hogy a demokrácia „kikiáltásával” a problémák máris megoldódnak. A demokratikus intézmények kialakulásával ennek csak a lehetősége teremődik meg, és rajtunk áll, hogy mennyire tudunk élni ezzel a lehetőséggel, mennyire tudjuk érvényesíteni a jogainkat. A kisebbségek által létrehozott és létrehozható valamennyi intézmény, párt, társadalmi, érdekvédelmi, kulturális szervezet és a kisebbséghez tartozó állampolgárok összessége együtt, a maga helyén és eszközeivel, saját felelőssége tudatában folyamatosan kell, hogy éljen jogaival, hogy érvényesítse azokat.

Jogaink nem azért vannak, mert azokat mások adják, hanem mert létezőnk. De jog csak ott van, ahol a joggal élni tudnak, ahol jogot formáló polgárok vannak.

A csehszlovákiai magyarság és a többi kisebbség nagyon sok keserű tapasztalatot szerzett az elmúlt évtizedekben. Ám egyre világosabb, hogy nem a kisemmizettség hamis és tehetetlenségre kárhóztató érzését kell magunkban táplálni, hanem azt a tudatot, hogy képesek vagyunk sorsunk alakítására. Ahhoz, hogy beleszólhassunk a sorsunkat meghatározó döntésekbe, jelen kell lennünk mindenütt, ahol rólunk döntenek. Ha nem élünk lehetőségeinkkel és elutasítjuk a bennünket érintő ügyek intézésében való részvételt, akkor csak a siránkozás marad, hogy már megint mások döntöttek rólunk, nélkülünk.

Pontosan látnunk kell, melyek azok a politikai erők, amelyek a demokráciát, a kisebbségi jogokat nem kufárok módján kezelik, hanem elvi szinten viszonyulnak hozzá. Akik tudják, hogy egy

pluralista társadalomban mindenki mindenkor kisebbségben van. S ha valaki csak ezért nem veszi figyelembe más jogait, mert az kisebb nála, ő maga is nagyon gyorsan hasonló helyzetbe kerülhet.

Határozottan visszaautásítjuk azt az egyre inkább teret hódító nézetet, hogy a kisebbségeknek és a csehszlovákiai magyarságnak a kommunizmus ideje alatt több joga volt, mint ma van. A magyarságnak 45 év után újra vannak politikai szervezetei, lehetősége van kultúrája szabad fejlesztésére, gazdasági alapjainak kialakítására. Ez a lehetőség immár megadatott azoknak a kisebbségeknek is, amelyek létezéséről a volt állampárt tudomást venni sem volt hajlandó. Ha akad olyan politikai erő, amely a kommunista rendszer látszatjogait többre értékeli ennél, csak tehetetlenségéről tesz tanúbizonyságot. Csak azt mondja ki, hogy képtelen a csehszlovákiai kisebbségek érdekeinek és jogainak érvényesítésére. Ugyanakkor tény, hogy a rendszerváltás óta újonnan létrejött, illetve megújódott szerveződések mindeddig nincsenek megfelelő alkupozícióban az államhatalommal szemben. *Ennek eléréséhez egy komplex, a kisebbségi lét minden területét érintő fejlesztési program szükséges.*

A csehszlovákiai magyarság első számú létérdeke gazdasági megerősödése.

A magyar polgárság kialakulása garancia lehet ehhez. Iparosokra, kereskedőkre, gazdálkodó földművesekre, tanult, művelt orvosokra, tanárookra, mérnökökre, szakképzett alkalmazottakra és munkásokra van szükség ahhoz, hogy ez a polgárság létrejöhessen. Magyar polgár nélkül nincs magyarság. A magyarságot megillető *sajátos* jogok a magyar polgárság megerősödésétől függenek. Ezt az új vállalkozói, polgári középréteget immár nem a múltja, múltbéli tettei minősítik, hanem az, hogy mennyire képes tudatosítani mai szerepét és feladatait.

Látunk kell, hogy csak a gazdaságilag erős, felkészült és nyitott magyar polgárok társadalma képes felülemelkedni a kicsinyes nemzeti és nacionalista indulatokon. Tüллépní azon a bezárkózás-on, kisebbségi tudaton, amelyet évtizedeken keresztül próbáltak ránk erőltetni. Magyarország sem örül a menekülteknek és kéregetőknek, neki is inkább gazdaságilag erős partnerekre van szüksége a határokon túl. Gazdasági megerősödésünk közeledést jelent más nemzetek és Magyarország irányába is.

Magyar nemzet csak egy van, ahogy kulturális-etnikai értelemben egységes a többi nemzet is, melynek tagjai Csehszlovákia területén élnek. A csehszlovákiai magyarság a magyar nemzet része, elidegeníthetetlen jogunk, hogy nemzeti kultúránkat ápoljuk és a magyarság részének tudjuk magunkat. Ugyanígy joga van erre országunk többi kisebbségének is. Ez a tény azonban nem jelentheti azt, hogy a kisebbségek és a kisebbségek tagjai teljesértékű állampolgárokként ne vállaljanak aktív szerepet Csehszlovákia politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életének alakításában.

Magyarságunkat csak demokratikus viszonyok között tudjuk megőrizni. A Magyar Polgári Párt meggyőződése, hogy a *nemzeti kisebbségek problémái* csak demokratikus viszonyok közt oldhatók meg. Olyan demokráciában, amelyben minden nemzeti, etnikai, politikai, vallási és egyéb kisebbség a kölcsönös tolerancia légkörében érvényesítheti érdekeit.

A Magyar Polgári Párt a hagyományos, ellenséggépre épülő nemzetfelfogás ártételmezésére törekszik. Célja olyan korszerű nemzettudat kialakítása, amely saját pozitív értékeiben találja meg önazonosságának alapját. Ez, és csakis ez teremtheti meg a feltételét annak, hogy Csehszlovákia az európai integrálódás aktív részese lehessen.

A Magyar Polgári Párt leszögezi, hogy hatékony kisebbségvédelmet mindig csak a többség tud nyújtani. A többségnek ez kötelessége. Hatékony kisebbségvédelem lehetetlen akkor, ha ennek fontosságát csupán a kisebbség tudatosítja. A többség nem háríthatja el magáról ezt a felelősséget pusztán azzal, hogy teret enged a kisebbségi önszerveződésnek. Ilyen körülmények között az ország egymással szembenálló etnikai tömbökre szakadhat és destabilizálódhat az egész társadalom. A tartós etnikai konfliktusok az egész ország fejlődését hátráltatnák.

A Magyar Polgári Párt célja a kisebbségek politikai, gazdasági és szociális egyenrangúsítása egy olyan Csehszlovákiában, melyben az állam egyenlő polgáraiként, annak minden nemzetével, nemzeti kisebbségével és etnikumával együtt közeledhet egy demokratikus egyesült Európához.

Ezért fontosnak tarjuk:

- Aktívan részt venni abban a felgyorsuló nemzetközi aktivitásban, amely a világ első számú problémájává váló kisebbségi kérdést kívánja megoldani. Az ehhez kapcsolódó nemzetközi egyezményeket a lehető leggyorsabban a csehszlovák jogrend részévé kell tenni.

- Szorosan együttműködve a demokratikus erővel egy olyan rendszert kell megvalósítani, amely minimalizálja a kisebbségi diszkrimináció esélyeit egy demokratikus jogrend felépítésével.

- Maximálisan ki kell használni az új, demokratikus jogrend adta lehetőségeket.

- Indítványozni kell olyan törvények megalkotását, melyekre ahhoz van szükség, hogy a jogrend hézagaival ne lehessen visszaélni, kizárva így a kisebbségeket a demokratikus jogrend kínálta lehetőségekből.

- Olyan kisebbségvédelmi törvényt kell alkotni, amely az ország valamennyi kisebbségét védi.

A saját lábunkon kell állni és bebizonyítani, hogy felkészültek vagyunk, képesek saját ügyeink intézésére. Érett politizálásra van szükség, átgondolt stratégiára, toleranciára és elszántságra. Ki tenné meg ezt, ha nem mi magunk? A Magyar Polgári Párt erre a feladatra vállalkozik.

A magyarság és többi nemzeti kisebbség problémáira nem lehet *egyetlen és végső* megoldást találni. Az ilyen egyetlen és végső megoldásokban már volt részünk a múltban. A nemzeti kisebbségek gazdasági, kulturális, iskolaügyi helyzetét, jogainak biztosítását *komplex módon kell megközelíteni, és így törekedni a megoldásukra.*

Kiindulási pontjaink a következők:

- *A kisebbségi jogokat* demokratikus viszonyok között *nem lehet elvitatni semmilyen kisebbségtől.*

- A nemzeti kisebbségek és etnikumok jogállása, a kisebbségi kérdés megoldása szorosan összefügg a csehszlovákiai és szlovákiai jogrend egészének fejlődésével. Ezért *a kisebbségi jogokat nem szabad elszigetelten kezelni*, hanem a nemzetközi megállapodások, illetve a demokratikus állami életet biztosító csehszlovákiai és szlovákiai jogrend szerves részeként.

- A kisebbségi jogok biztosítása elsősorban kormányzati feladat, *de nem történhet az adott kisebbség akarata és érdeke ellenében.*

- A különböző jellegű és nagyságrendű problémákat a maguk helyén és idejében kell megoldani a helyi, önkormányzati szinttől, az államigazgatás különböző szintjein keresztül a parlamentig és kormányokig bezáróan. Fontos, hogy ezeken a szinteken kialakuljanak azok a *megoldások* (tárgyalási módok), amelyek a megegyezés irányába mutatnak, és nem a konfliktusok kiélezését szolgálják.

- Csehszlovákiában aligha lehet valamely, Nyugat-Európában bevált és működő modellt automatikusan alkalmazni, de mindenképpen *arra kell törekedni, hogy a nemzetközi normák maradéktalanul érvényesüljenek*, sőt Csehszlovákia (mivel sok nemzetiségű állam) irányadó és kezdeményező legyen a nemzeti, nemzeti kisebbségi és etnikai kérdések megoldása terén.

- Az egyéni kisebbségi jogokat az emberi jogok részeként kell kezelni, hogy *az általános nemzetközi emberjogi normák és garanciák a nemzeti kisebbségekre is vonatkozzanak.*

- Senkit sem akarunk akarata ellenére boldogítani. Ugyanakkor a lehető legtágabb teret kívánjuk biztosítani *az egyéni és csoportkezdeményezéseknek*, ami az állami beavatkozás visszaszorításával érhető el. Vonatkozik ez a kisebbségi kérdés kezelésére is.

- Kötelességünk a kisebbségek hátrányos helyzetének kiegyenlítése, és az önszerveződés számára szabad tér biztosítása. A tapasztalat azt mutatja, hogy ehhez nem elegendő csupán *a diszkrimináció tiltása*, de szükséges *a kollektív jogok* fogalmába foglalható *pozitív diszkrimináció* is.

I. rész

Nyugodt életet, erős gazdaságot

A nemzeti kisebbségek fejlődésének alapja a szilárd gazdasági háttér. Ez az, mely:

- meghatározó lehet a magyarság helyzetére nézve,
- lehetőséget teremt az önkormányzati, kulturális és politikai élet számára,
- a magyarság biztonságérzetét leginkább befolyásolja.

A csehszlovákiai magyarság kedvező helyzetben van, hiszen termékeny mezőgazdasági területen él, és alkalma van kihasználni a határokon átnyúló regionális gazdasági együttműködés lehetőségeit. Ez olyan előnyt jelent számára, mellyel élnie kell. A privatizáció révén, vagyoni jogi helyzetének rendezésével, átgondolt gazdasági stratégia kidolgozásával és széleskörű gazdasági kapcsolatok kialakításával ez az előnyös helyzet tovább javítható.

Ezért:

- A magyarságnak részt kell vállalnia a *privatizáció* minden formájában (a mezőgazdasági, a vagyoni jegyes, a kis- és a nagyprivatizációban egyaránt). Első számú feladat, hogy kisebbségünk tagjai vagyonihoz jussanak. Tulajdon nélkül nincs szabadság. Csak a *magántulajdon* lehet az alapja annak, hogy a kisebbség biztonságban éljen, és a negatív hatásokat ki tudja védeni.

- A földtörvény és a szövetkezetek vagyoni jogi rendezéséről szóló törvény lehetővé teszi, hogy a falvakon élők újra tulajdonosokká váljanak. Ezt az átalakulást méltán nevezhetjük a *faluforradalmának*. A tulajdonosi átrendeződés nagyfokú önfegyelmet és tudatosságot követel meg, el kell érni, hogy a szövetkezeti vagyon a falvakban élők tulajdonába kerüljön.

- Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a földvagyon egy jelentős része állami tulajdonban marad és a Nemzeti Földalap Hivatala fogja azt kezelni, illetve privatizálni. Részt kell vállalni ezeknek a földeknek a bérletében és megvásárlásában, hogy nagy (15-20 ha-nál nagyobb) mezőgazdasági egységeket lehessen kialakítani.

- Az állam az elkövetkező években támogatni fogja a magángazdálkodást a mezőgazdaságban, ezzel az anyagi *támogatási rendszerrel* élni kell és ki kell tudni használni.

- Kezdeményezőként részt kell vállalni az iparszerkezet átalakításában. Az egyes mezőgazdasági egységekhez olyan *feldolgozóipari és ipari létesítményeket* kell közvetlenül kapcsolni, melyek lehetővé teszik a termékek *finalizációját*, csökkentik a szállítási és raktározási költségeket. Fontos, hogy a kitermelt tőke helyben maradjon és itt kerüljön újra befektetésre.

- Aktívan részt kell venni a gazdasági intézményrendszer kiépítésében, hogy a gazdasági érdekvédelmet és érdekérvényesítést biztosítani lehessen. Ki kell építeni a *regionális gazdasági kamarákat*, *vállalkozói érdekvédelmi szervezetekbe* kell tömörülni, a magángazdáknak pedig létre kell hozni a *gazdaszövetséget*.

- Rendkívül fontos, hogy a gazdálkodás anyagi feltételeihez helyben lehessen hozzájutni. Az egyes *bankok* fiókjait le kell hozni a régiókba, illetve a központi falvakba, hogy a gazdálkodáshoz szükséges kölcsönökhöz helyben lehessen hozzájutni.

- Széleskörű *biztosítási rendszer kiépítésére* van szükség, hogy a gazdálkodók biztonságérzete növekedjék és nagyobb vállalkozásokban is részt tudjanak venni.

- Szükségesnek tartjuk egy, minden vállalkozó számára hozzáférhető és áttekinthető információs hálózat megteremtését, amely naprakész gazdasági, pénzügyi, kulturális, közigazgatási, a privatizációval, ármozgással kapcsolatos és egyéb tudnivalókkal látja el a vállalkozókat. E téren ki kell használni a nemzeti kisebbségi sajtót és rádiót.

- Kockázat és verseny nélkül nincs erős gazdaság, de ennek felvállalásához bizonyos szervezettiségre, a közös érdekek tudatosítására és egy egészséges versenyhelyzet megteremtésére van szükség.

- Nem minden kisebbség van ilyen kedvező helyzetben, és az iparfejlesztés elmaradottsága miatt a magyarság kedvező helyzete is viszonylagos. Ezért a *kisebbségek lakta régiók fejlesztése kormányzati feladat* is.

Meggyőződésünk, hogy azok, akik a gazdálkodás területén bizonyítani tudnak, elég erősek lesznek ahhoz, hogy egyéb érdekeiket is megfogalmazzák és érvényesítsék. Csak akkor lesz a magyarság gazdag, ha egyes tagjai gazdagok lesznek, és minél inkább lesznek gazdaságilag önállóak, annál nagyobb lehetőség nyílik a magyarság egyéb intézményrendszerének megszervezésére és működtetésére.

II. rész

Kisebbségi önkormányzat

Nemzeti kisebbségi önkormányzat alatt nálunk az elmúlt időszakban, de napjainkban is, általában az érdekvédelmet szokták érteni. Olyan szerveződést, mely a kisebbségi érdekek megjelenítését és védelmezését szolgálja.

A kisebbségi önkormányzat a kisebbségi társadalom belső életének a megszervezését jelenti széleskörű pluralizmusra és érdekegyeztetésre alapozva.

De a magukat valamely kisebbség tagjának valló állampolgárok és a kisebbségek egésze önazonosságának megőrzéséhez szükséges öntudat, önbecsülés megalapozásához a kisebbségi önkormányzatok létrejötte önmagában kevés. Mi több, valószínű, hogy saját erejükben nem bízó kisebbségek nem hozhatnak létre működőképes önkormányzatokat. Ezért egy átfogó identitáserősítő elképzelés nem összpontosíthat csupán az önkormányzatra.

A csehszlovákiai jogfejlődés nem kedvez a kisebbségi önkormányzatnak. Nem alakult ki a hagyománya, normái és helye az államszerkezetben. Feltételezhető, hogy a jövőben is csak nagyon nehezen lehet majd ennek elemeit bevinni a jogalkotásba és az állam szerkezetébe. Éppen ezért nem csupán egy, *kizárólagos modellben* kell gondolkoznunk, hanem olyan *rendszerben*, amely *elemeinek együttes hatása hozhatja meg azt az eredményt, amit egy kisebbségi önkormányzati modell működésétől remélnénk*. Olyan adottság ez, melyet az önkormányzatról gondolkozva szem előtt kell tartanunk, hogy ne megalapozatlan ábrándképekről gondolkozzunk, hanem olyan intézményekről, melyek meg is valósíthatóak és hatékonyan működtethetőek.

A kisebbségi önkormányzati rendszer feltételei

– A jogállamiság megléte. Ezt ma leginkább az egységes Csehszlovákia, mint szövetségi állam biztosíthatja.

– A föderalizmus elvének érvényesülése jelenthet csak garanciát arra nézve, hogy az illetékeségi körök az egyes államigazgatási és önkormányzati-döntéshozói szintek között megosztódjanak, és hogy a kisebbségek létezéséhez elengedhetetlen közhatalmi jogosítványok egy önkormányzati testülethez kerüljenek.

– Annak az akarata, hogy a kisebbség döntő hányada élni kíván az önkormányzat lehetőségével és ezt politikailag érvényesíteni is kívánja.

– Olyan fejlett politikai kultúra léte, mely garantálni tudja, hogy az önkormányzati rendszer nem a bezárkózást, a kisebbségi rezerváumlét kialakulását szolgálja, hanem a reagáló- és fogadó-képesség növelését, a társadalmi, gazdasági és politikai nyitottság megsokszorozódását, a gazdasági és társadalmi integráció elősegítését.

A kisebbségek megerősödésének intézményes keretei:

1. A helyi, regionális és megyei szintű önkormányzatok *illetékességi körének szélesítése*. A kisebbségek létéből adódó sokszínűség csak olyan államban érték, ahol nem törekednek a hatalom központosítására.

2. A helyi önkormányzatok szintjén létrejövő regionális szerveződés – régiók kialakítása.

Két irányba ható folyamat ez. Részben a *kis régióknak*, községi vonzáskörzeteknek a szerveződése, részben a történelmileg, gazdaságilag, kulturálisan, földrajzilag egységes, *természetes régiók* létrejötte. Ezek létrehozásának lehetőségét, jogkörét alkotmányosan kell garantálni. Amennyiben kialakulnak a régiók, második fázisban mérlegelni kell egy *régiók közötti egyeztető tanács* felállítását. A régiók létrehozását nem ésszerű kizárólag az etnikai elvre alapozni, mert ez önmagában nem biztosítja a hatékony működtetést. De a szerveződésnek ez a szempontja ugyanakkora legitimitással bír, mint a gazdasági, földrajzi és egyéb szempontok.

3. A kisebbségi gazdasági, társadalmi, érdekvédelmi, kulturális szerveződések megléte. Demokratikusan szerveződő *egyletek, társaságok és szervezetek* létezése, melyek a különböző érdekeket védeni és érvényesíteni képesek az államigazgatási, az önkormányzati szervekkel és egymással szemben. Fontos, hogy mindezek a szerveződések egyszerre szolgálják a kisebbségek integrációját és az integráció folyamatában az etnikai identitás megőrzését. A gazdasági társulások esetében meghatározó kell, hogy legyen a regionális szemlélet és a versenyképesség.

4. Csehszlovákiában több kisebbség hozott létre saját politikai pártokat, illetve a magyar kisebbség több politikai pártot is. Ezek a politikai érdekérvényesítés igen hatékony formáinak bizonyultak. Ennek ellenére politikai pártok működését nem tartjuk az autentikus kisebbségi lét elengedhetetlen elemének. Fontosságuk, illetve szükségtelességük valószínűleg a nagy, országos, „többségi” pártok kisebbségi politikájának, valamint elsősorban és mindenekelőtt a kisebbségi önkormányzat létrejöttének és hatékony működésének függvénye. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy országunkban több olyan történelmi kisebbség is él, amely létszámánál fogva nem tud politikai pártot szervezni.

Fontos, hogy az etnikai elv alapján szerveződő pártok is valódi *politikai pártokként* viselkedjenek, hogy az őket választó polgárok részesei lehessenek az ország egész politikája alakításának. A Magyar Polgári Párt a kezdetektől erre törekszik és ezt képviseli.

5. *Egyeztető tanácsok* létrejötte a politikai, társadalmi, érdekvédelmi, ifjúsági és kulturális szervezetek-mozgalmak között a kisebbségi élet egyes területein végzett munkájuk egyeztetése és összehangolása céljából (pl. iskolaügy, könyvkiadás, sajtó, kultúra, kulturális rendezvények stb.).

6. A törvényhozásban, a kormány, a végrehajtó és döntéshozó testületek egyes szintjein olyan *kisebbségi tanácsadó szervek, bizottságok* létrehozása, melyek befolyásolni tudják a kisebbséget érintő döntéseket, melyek megkérdése nélkül a kisebbségi élet főbb területeit érintő kérdésekben nem lehet döntést hozni.

7. Nagyon fontos szerepe van a közigazgatási egységek kialakításának. Az *állami közigazgatási egységeknek* a regionális önszerveződések határait messzemenően figyelembe kell venniük. Ez nemcsak a régiók, hanem az államnak is alapvető érdeke. A kisebbségek megbecsültségének, presztízsének fontos mutatója részvételük az államigazgatási szakhivatalokban. Az aránytalanul alacsony részvételi arány rejtett diszkriminációra utalhat.

8. Többpártrendszerre épülő parlamenti demokráciában a választásokból győztesen kikerülő pártok joga, hogy olyan kormányt alakítsanak, amely szavatolja választási programjuk megvalósítását. Ugyancsak a mindenkori kormány joga, hogy a közhivatalok törvények által megszabott körében saját elképzelése szerint nevezzen ki államhivatalnokokat. Ámbár felettébb kívánatos, hogy a posztok betöltésekor a kormány tekintettel legyen az érintett területek lakosságának véleményére (a közmegelégedettség a kormánynak is elemi érdeke), kinevezési joga nem kérdőjelezhető meg. A végrehajtó hatalomban való arányos kisebbségi részvétel követelésével éppen ezt tennénk.

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai azt is bizonyítják, hogy egy, a kisebbségek számára elfogadhatatlan politikát folytató kormányzat hiába alkalmaz saját apparátusában bármennyi kisebbségit, ezek saját népcsoportjuk előtt nem bírnak, és nem is bírhatnak másfajta legitimitással, mint bármely más kormánytisztviselő, államhivatalnok.

Az általunk elképzelt út nem erre vezet. Véleményünk szerint az a megoldás, amely nem csorbítja a kormányzat jogait, ugyanakkor kielégítheti az eddig csupán homályosan megfogalmazott kisebbségi autonómiaigényt, a *kisebbségi önkormányzatok* létrehozása. Ez a megoldás több hásszal is járna:

- A kisebbségek számára lehetővé tenné, hogy az etnikai önazonosságuk megőrzéséhez feltétlenül szükséges alapintézményeket garantáltan állami befolyástól mentesen működtessék.

- A kormányzat számára a népszámlálási adatoknál sokkal biztosabb fogódzót nyújtana abban a tekintetben, hogy mely kisebbségek, illetve a valamely kisebbséghez tartozók mekkora arányban óhajtanak élni az önkormányzatok számára biztosított jogosítványokkal.

- Az etnikai elv alapján szerveződő politikai pártoktól az önkormányzatok átvehetnék az érdekvédelmi funkciókat.

- Lehetőséget nyújtana a szórványban élő kisebbségeknek a hatékony közös fellépésre, a viszonylag kompakt egységben élő kisebbségek szórványokban élő tagjai számára az adott kisebbség életében való azonos súlyú részvételre.

- Mivel az önkormányzat nem csupán saját tagjai, de az államhatalom felé is törvényben megszabott jogokkal kell, hogy bírjon, megfelelő, a kisebbség számára is legitim módon lehet az Emberi Jogi Alkotmánylevél azon paragrafusának címzettje, amely szavatolja a kisebbségek részvételét az őket is érintő ügyek intézésében.

III. rész

Törvényalkotás és a kisebbségek

A többség hatalma és a kisebbség joga

- A jogalkotás a nemzeti kisebbségek és etnikumok szempontjából *a legfontosabb és a legérzékenyebb terület*, amely hosszú távon kihathat a kisebbségek jogállására, érdekeik képviselésére és érvényesítésére.

- A jogalkotásban *minden politikai pártnak szem előtt kell tartania a kisebbségek* (nemzeti, vallási, politikai és egyéb kisebbségek) *érdekeit*, hiszen ez a demokrácia alapja. Csehszlovákiában a nemzeti kisebbségek védelme és érdekeinek érvényesülése, illetve azok figyelmen kívül hagyása olyan neuralgikus pont lehet, mely – akár a múltban – kihathat az egész demokratikus fejlődésre.

- Polgári demokráciában *egyik nemzet, vagy nemzeti kisebbség sem lehet kiváltságos helyzetben*, ugyanakkor mindegyik számára meg kell teremteni a széleskörű nemzeti kiteljesedés, nemzeti fejlődés lehetőségét.

- Elfogadhatatlan az az álláspont, mely bizonyos nemzeteket fölébe helyez másoknak, „államalkotóknak” kiáltva ki azokat. *Minden egyes állampolgár az állam alkotója, akiknek lehetőséget kell teremteni, hogy akár egyéenként, akár közösségként a szükségleteiket és érdekeiket kifejezhessék és érvényesíthessék.*

- A nemzeti kisebbségek és etnikumok fennmaradásához és fejlődéséhez *pozitív diszkriminációra* van szükségük. Ez nem többletjogokat jelent, hanem olyan jogok megadását, melyekkel a többségi nemzetek helyzetükből adódóan már eleve rendelkeznek.

- A kisebbségi jogvédelem területén *alkotmányos jogvédelemre van szükség és egy nemzetközi garanciarendszer működésére Csehszlovákiában is.*

A kisebbségi törvényalkotás nem korlátozódhat pusztán a kisebbségek jogállását és jogait biztosító specifikus törvényekre. *A kisebbségek érdekeit minden olyan törvénybe be kell építeni, amely kihatással lehet a nemzeti kisebbség létezésére.*

Ebből adódóan nem pusztán a kisebbségek jogállását szabályozó törvényekre kell ügyelnünk, hanem a csehszlovákiai és szlovákiai törvényalkotás egészére, hogy mindenütt érvényesüljenek a kisebbségek sajátos érdekei. Szorgalmazzuk ezért, hogy a Szövetségi Gyűlésben is alakuljon állandó emberjogi és kisebbségi bizottság.

A kisebbségek érdekeinek akkor is érvényesülniök kell a törvényhozásban, ha történetesen nem jut be a parlamentbe kisebbségi képviselő. Ennek elérése végett a kisebbségi önkormányzat mellett létre kell hozni a *Nemzeti Kisebbségi Szóvivő* intézményét, mely mind a törvényhozásban, mind pedig a végrehajtó testületekben meg tudja jeleníteni a kisebbségek sajátos érdekeit. A Nemzeti Kisebbségi Szóvivőnek részt kell vennie a készülő nemzetközi szóvivők intézményének munkájában.

Az eddigi tapasztalatok arról tanúskodnak, hogy a kormány struktúrájában nem megfelelő megoldás az emberi és kisebbségi jogok felügyeletét a kormányelnök egyik helyettesére bízni. Hatékonyabban tudná ellátni ezt a feladatot egy tárcanélküli miniszter, vagy az a kormányelnök-helyettes, aki a legiszlatív tanács munkáját felügyeli.

El kell érni, hogy nemzeti kisebbségi és etnikai jogsérelem esetében *nemzetközi fórumokhoz* lehessen fordulni.

A nemzeti kisebbségek és etnikumok jövőbeli jogállása

– Az *Emberjogi Alkotmánylevél* elfogadásával lehetőség nyílt arra, hogy Csehszlovákiában tényleges jogállam alakuljon ki. Az Emberjogi Alkotmánylevélben foglalt emberi jogokat az élet minden területén érvényesíteni kell, így a kisebbségi jogalkotás területén is.

– A legfontosabb feladat, hogy a nemzeti kisebbségi jogok a készülő *szövetségi és köztársasági alkotmányokban* rögzíttessenek. A kisebbségi jogokat az emberi jogokon belül kell belefoglalni az alkotmányba, hogy a nemzetközi garanciarendszer ezekre a jogokra is vonatkozzék.

– A kisebbségi jogok csak akkor fognak érvényesülni, ha az Emberjogi Alkotmánylevélhez kapcsolódó végrehajtási törvényeket elfogadja a Szövetségi Gyűlés. Ezért ki kell dolgozni és a parlamentbe beterjeszteni a *nemzeti kisebbségekről és etnikumokról szóló törvénytervezetet*, mely szabályozná a nemzeti kisebbségek jogállását, jogait és kötelességeiket, a kisebbségi önkormányzat kereteit.

– A törvényalkotás és végrehajtás *egyéb területein* figyelemmel kell kísérni, hogy a nemzeti kisebbségek specifikus érdekei érvényesülnek-e, különös tekintettel az *önkormányzatok, az államigazgatás, a területi elrendezés, a nyelvhasználat, a kultúra és az iskolaügy terén*.

IV. rész

Kisebbségi kultúra és művelődés

Meggyőződésünk, hogy a kultúra és művelődés problémáinak, igényeinek megfogalmazása nem lehet a politikai pártok feladata. A politikai párt csak arra vállalkozhat, hogy a fenti területek szabad fejlődésének feltételeit biztosítsa. Olyan szervezeteknek, szerveződéseknek teremtsen létalapot, amelyek azután a szakmai és intézményi kérdéseket fel tudják vállalni és meg tudják oldani.

Éppen ezért programunkban nem törekszünk konkrét receptet adni a kultúra és művelődés fejlesztésére, csak az általunk kívánatosnak tartott főbb irányelvek megfogalmazására szorítkozunk.

Természetesen mindezeket túl pártunk kész felvállalni azokat a feladatokat, amelyek politikai képviselőket követelnek a kultúra és a művelődés területén, és amelyek összhangban vannak kitűzött céljainkkal.

A kultúrát, az iskolaügyet, a tudományt, az egyházak kulturális tevékenységét, a közművelődést nem szabad függővé tenni az állami gyámkodástól. Az államnak ugyanakkor gondoskodnia

kell a kisebbségi kultúra anyagi feltételeinek biztosításáról. Az anyagi eszközök szétosztását egy igazságos, célirányos *állami alapítványi rendszeren* keresztül kell biztosítani, hogy a kultúrára szánt állami pénzek a kulturális értékek létrejöttét, és ne pusztán a kultúrában dolgozók megélhetését biztosítsák. Ezen túl a legkülönbözőbb *magánalapítványok* létrehozásával kell ösztönözni a kisebbségi kultúra és kutatás támogatását.

Iskolaügy

Biztosítani kell *az oktatás és művelődés szabadságát*.

Biztosítani kell alkotmányos szinten *az anyanyelven való művelődés jogát* az óvodáktól a felsőoktatási intézményekig. Csak az anyanyelvi oktatás biztosíthatja a személyiség szabad fejlődését.

Az iskolák, ezen belül is elsősorban *a felsőoktatási intézmények autonómiája* olyan érték, amelyet minden körülmények között meg kell őrizni. Ez az autonómia hosszú távon a művelődés és az igények szabad megfogalmazásának a talaja lehet.

Biztosítani kell, hogy mindenki ott tanulhasson, ahol kíván, *sem oktatási módszerek, sem államhatárok ne állhassanak ennek útjában*.

A hátrányos helyzetben levő diákok számára állami ösztöndíjrendszert, a többi diák számára pedig kedvezményes hitelek folyósítása révén kell biztosítani a továbbtanulás anyagi feltételeit.

A magyar tanítási nyelvű iskolák anyagi helyzete, létfeltételei az egyes régiókban katasztrófális állapotban vannak. Ezen a helyzeten nagyon gyors változtatásra van szükség. Ez nem pusztán az iskolaügyi minisztérium, de az egyes iskolák vezetésén is múlik. Ki kell dolgozni azokat a tervezeteket, amelyek az iskolák anyagi ellátottsát és létfeltételeinek a javítását szolgálják, és ezeket érvényesíteni kell a megfelelő minisztériumokban.

Támogatjuk a *magán- és egyházi iskolák* létrejöttét, melyek versenyhelyzetet teremthetnek az oktatás területén.

Tudatos együttműködésre és a jó viszony kialakítására törekszünk a Magyar Pedagógusok Szövetségével, illetve a különböző ifjúsági és diákszervezetekkel, csak az ő részvételük révén oldhatók meg a kisebbségi iskolaügy problémái.

Szükségesnek tartanánk *az alapiskolák községi és városi önkormányzatok hatáskörébe való utalását*, mivel úgy véljük, hogy az alapiskolák alapvető gondjait helyben ismerik a legjobban és a gondok orvoslása helyhatósági szinten gyorsabban megoldható.

A pedagógusok és a szülők hozzáállásán is múlik, hogy ezt milyen ütemben tudjuk elérni.

Nemzeti kisebbségi oktatáspolitikai

Az anyanyelven történő oktatás-nevelés joga, mint az alapvető emberi jogok egyik legjelentősebbike minden demokrácia alappillére. Ennek megfelelően az államnak a Csehszlovákiában érvényben levő alkotmánytörvényekkel és nemzetközi egyezményekkel összhangban biztosítania kell a nemzetiségek nevelésének, oktatásának anyagi, személyi és szervezési feltételeit.

Fő célunk, hogy ezek a feltételek megteremtődjenek:

1. Törvények és más jogi normák szintjén biztosítani akarjuk:

a), az anyanyelven való művelődés jogát az óvodától a felsőoktatási intézményekig. Ezen belül a nemzeti kisebbségi felvételizők számára az anyanyelven való felvételizés jogát az esélyegyenlőség megteremtése érdekében.

b), A nemzeti kisebbségi oktatásügy fokozatos leválasztását az államról, annak specifikus helyzete miatt.

c), Magán- és egyházi oktatásügyi intézmények létrehozásának legegyszerűbb formáit, létének lehető legkisebb állami függőségét és lehető legnagyobb anyagi, erkölcsi támogatását.

d), A kisebbséghez tartozó diákok tanulmányaikat külföldön is folytathassák, különös tekintettel olyan országokra, ahol saját anyanyelvükön tanulhatnak. Mindez természetesen nem helyettesítheti a hazai képzést, de annak szakmai és kulturális szempontból fontos kiegészítője lehet.

2. Az intézmények szintjén

a. Ki kell építeni a csehszlovákiai magyarok teljes oktatási rendszerét, azaz modern pedagógiai elvek alapján működő óvodákat, alapiskolákat, középiskolákat, szakiskolákat kell létrehozni.

Az elmúlt két év egyik rendkívül biztató jelének tekintjük, hogy egyre nő a magyar tannyelvű alapiskolákba jelentkezők száma. Hogy a növekvő igényt iskoláink ki tudják elégíteni, támogatjuk az új osztályok megnyitását, iskolai bővítést, új iskolák létrehozását.

b. Külön figyelemmel kívánjuk kezelni:

- a kisiskolák újraindítását
- a piaci feltételekre reagáló szakmunkásképző iskolák alapítását
- a szakmunkásképző iskolák hálózatának bővítését
- a mozgássérült, hallás- és látáskárosult, valamint szellemileg visszamaradott gyermekek számára anyanyelvi intézmények létrehozását
- a nemzeti kisebbségi kultúrák önálló karának létrehozását
- a katolikus teológia karon magyar tagozat létrehozását
- a Pedagógiai Kutatóintézet magyar részlegének visszaállítását, illetve minden más nemzeti kisebbségi iskolatípust érintő pedagógiai, pszichológiai, szociológiai és didaktikai vizsgálatokat végző kutatóintézet felállítását, melyek nélkül a nemzeti kisebbségi tanügy fejlődése elképzelhetetlen.

Támogatunk minden, szakmailag megalapozott kezdeményezést egy nemzeti kisebbségi felsőoktatási intézmény létrehozására.

Külön figyelemmel kívánjuk kezelni a metodikai központokon belüli nemzeti kisebbségi részlegek létrehozását, hogy az óvodákat és iskolákat az oktatás nyelvét értő és beszélő szakemberek ellenőrizzék, illetve lássák el tanácsokkal.

A felsorolt jogi és intézményi feltételek megvalósítása adja meg a lehetőséget ahhoz, hogy a nemzeti kisebbségi tanügy specifikus szakmai problémáit a legjobban képzett szakembereink a legmegfelelőbb intézményekben oldják meg.

Megoldásra váró szakmai problémának tekintjük a nevelési-oktatási intézmények:

- pedagógusainak magas szintű szakmai felkészítését, folyamatos továbbképzését,
- a tökéletes (szakmai) nyelvismeret feltételeinek megteremtését,
- a szlovák és más idegen nyelvek szakterminológiájának elsajátítását, mely lehetővé teszi, hogy diákjaink minden felsőoktatási intézményben megállják a helyüket.

Segíteni kívánunk abban, hogy a környező országok főleg a nemzeti kultúrával kapcsolatos tankönyvei eljuthassanak iskoláinkba.

Célunk a szülők és diákok pontos tájékoztatása a nemzeti kisebbségi tanügy helyzetéről, változásairól és lehetőségeiről.

Törekvéseink végcélja egy olyan demokratikus és humánus alapelveken felnőtt, magas szakmai követelményeknek megfelelő értelmiség megteremtése, amely magyarságunk megmaradásának és szellemi gyarapodásának biztosítója lehet.

A kisebbségi tanügy finanszírozása – a tanügyi autonómia gazdasági és törvényhozási előfeltételei

1. Törvény által kell meghatározni a kisebbségi tanügy objektumait. Nélküle akár pénzügyi, akár egyéb autonómiáról lehetetlen gondolkodni, hiszen nem tudjuk, mi az autonómia alanya. A

meghatározás törvényesítése megkérdőjelezi a közös igazgatású, illetve azon iskolák létjogosultságát, amelyekben néhány osztály keretében magyar nyelven is folyik oktatás. A meghatározás kidolgozását követnie kell a nemzeti kisebbségi tanügy intézményei hatáskörének tisztázása.

2. A költségvetés belső rendszere keretében nevesíteni kell a kisebbségi tanügyet *fejezet, alfejezet, esetleg külön paragrafus* keretében, hogy az a költségvetésben önállóan legyen kezelhető. Csak így valósítható meg a költségvetési bevételek és kiadások számvitele, nyilvántartása, ellenőrzése.

3. Törvénnyel kell szabályozni a kisebbségi tanügy finanszírozását – ennek része lehet a költségvetés struktúráját módosító intézkedés is.

Út a nemzeti kisebbségi tanügyi autonómia felé

(Egy lehetséges megoldás)

Bevezetőként elevenítsük fel azokat a tényeket 1990 júniusától, az első parlamenti választások idejétől, amelyek meghatározóak voltak gondolatmenetünkre.

1. Az említett időszak oktatáspolitikája megmutatta:

– Szlovákia oktatáspolitikája a centrális irányítás alapelveiből indul ki. A minisztérium így látta megvalósíthatónak az oktatásügy debolsevizációját és reformját. Ez azonban kevésbé segíti az alulról építkezést, a magánkezdeményezések érvényesülését.

– Jelentős hiányosságok vannak már a nemzetiségi oktatásügy pusztá definíciójában is. Az 1992. év költségvetési vitája megmutatta, hogy a kormányok szakmailag nem megfelelő módon kezelték a nemzetiségi oktatásügy finanszírozását, jelentős politikai feszültséget okozva ezzel.

2. Az elmúlt időszakban a szlovákiai magyar pedagógustársadalom politikailag megosztott lett. Ez a tény akkor válhat veszélyforrássá, ha a megosztottságból adódó politikai feszültségek befolyásolják a pedagógusszervezetek munkáját, háttérbe szorítják a szakmai érveket és problémákat. Különösen veszélyes lenne, ha a politikai feszültségek az oktatás menetére is kihatással lennének, és így az oktatás szabadsága és függetlensége kérdőjeleződne meg újra.

A felsorolt pontok elemzése azt mutatja, hogy az egyes problémák eltérő jellegűek, így a megoldásnak is többlepcsősnek kell lennie. Tartalommal kell megtölteni az autonómia bűvös fogalmát, majd reális módot találni a megvalósításra.

1. Olyan intézményrendszert kell létrehozni, mely több, egymástól részben független intézményből áll. Ezek (törvénnyel biztosított) tárgyalópozícióba kerülnek az állami szervekkel szemben, meghatározó szerepük lesz az ország nemzeti kisebbségi oktatáspolitikájában, s e politika megvalósításának jelentős részét is át tudják vállalni.

2. Meg kell találni azokat a már létező intézményeket, melyek modellként szolgálhatnak, valamint azokat a folyamatokat, kezdeményezéseket, melyekbe az új intézményrendszer megalkotása beilleszthető.

3. A kisebbségi pedagógustársadalomnak olyan belső rendszert kell létrehoznia, amely polikától mentesen képes egy ellenőrzési és szervezési szerepet betölteni, és egyúttal magas szakmai és erkölcsi tekintélynek örvend.

Melyek azok az intézmények és folyamatok, amelyekre támaszkodhatunk?

1. A szlovákiai tanügy ma két önkormányzati intézményt ismer. Az egyik a felsőoktatási intézmények autonómiája, a másik a tudományos dolgozók törekvése olyan intézményrendszer kiépítésére, melynek több elemét a kisebbségi iskolaügy is használni tudja.

2. Azokban az ágazatokban, ahol komolyan gondolják a központi irányítás leépítését, az állami beavatkozást alapok létrehozásával próbálják csökkenteni (pl. a Pro Slovakia Kulturális Alap). Az alapok pénzeszközeinek elosztásáról jelentős mértékben az érintettek döntenek.

3. Egyes szakmák dolgozói kamarák létrehozásával jelentős autonómiát biztosítottak maguknak. A kamarák sokkal nagyobb jogkörrel bírnak, mint más társulások, és egyben a szakmai színvonal megtartására is ügyelnek. Ezek a jogok azonban nagyobb felelősséget is jelentenek, így a kamarák belső felépítése szigorúbb szabályokhoz kötött, mint a társulási törvény szerint alakult szervezeteké.

A tanügyi autonómia intézményes feltételei

1. Létre kell hozni a *Nemzetiségi Pedagógusok Kamaráját*, amely képes magára vállalni az oktatás ma még állami irányításának jelentős részét. A kamara „külső” szerepe: egyeztetni és képviselni tagjai közös érdekeit a nemzetiségi oktatáspolitikai területén. „Belső” funkciója: a tagok szakmai fejlődésének elősegítése, az egész nemzeti kisebbségi tanügy színvonalának emelése, az információáramlás biztosítása.

A kamara legfelsőbb szerve a közgyűlés, mely a regionális kamarák küldötteiből áll. A közgyűlés hagyja jóvá a Szlovák Köztársaság oktatáspolitikájával kapcsolatos álláspontot, állást foglal a parlament elé kerülő törvénytervezetekkel kapcsolatban. A közgyűlés választja meg a kamara Elnökségét, amely a szlovákiai nemzeti kisebbségi oktatásügy reprezentánsa kül- és belföldön. Feladata az oktatás koncepciójának, stratégiájának előterjesztése. A Kamarának döntő beleszólást kell biztosítani a nemzeti kisebbségi oktatás finanszírozási rendszerébe.

Hogy ez megtörténhessék:

2. Létre kell hozni a *Szlovák Köztársaság Nemzeti Kisebbségi Oktatásügyi Alapját* (a továbbiakban: *Alap*). Az Alap jogi személy, pénzforrásai:

- a), állami dotáció,
- b), bel- és külföldi egyéb juttatások.

Az állam köteles költségvetési hozzájárulással támogatni az Alapot. A parlament által jóváhagyandó hozzájárulás nagyságát a *Nemzeti Kisebbségi Oktatásügy Költségvetési Tanácsa* (NKOKT) terjeszti elő, amely egyben az Alap irányítója. Az NKOKT-ban miniszterhelyetttel képviselteti magát az iskolaügyi- és pénzügyminisztérium, a Kamara pedig választott képviselőkkel, akik mindig szavazati többséggel bírnak. Az NKOKT az iskolatanácsokkal és a helyi önkormányzatokkal együttműködve kidolgozza a nemzetiségi iskolaügy költségvetését.

A költségvetést a Kamara közgyűlése hagyja jóvá. Az elosztás az érvényes országos gyakorlat szerint történne.

Elképzelésünk szerint tehát a nemzeti kisebbségi oktatásügyet három különböző intézmény hivatott átvállalni az államtól. Az első a Kamara és annak elnöksége, amely koncepcionális, szakmai kérdésekben illetékes. A másik, illetve harmadik az Alap és az NKOKT, amely részben a Kamara, részben az illetékes tárcák végrehajtó szerve, és mint ilyen, átvállalja az oktatásügy finanszírozását. Mindhárom intézmény a Kamara közgyűlésének felelős. Így a nemzeti kisebbségi oktatásügy a legilletékesebbek, a pedagógusok kezébe kerül.

Tudomány

A csehszlovákiai magyaroknak nincsenek tudományos intézményeik. *Kutatóintézeteket, magyar múzeumhálózatot, központi könyvtárat, illetve dokumentációs központot és kutatástámogató ösztöndíjrendszert kell létrehozni.*

Fontosnak tartjuk olyan alapítvány létrehozását, amely biztosítaná a különösen tehetséges magyar fiatalok szakmai továbbfejlődését.

Biztosítani kell kisebbségi közegben is a kutatás szabadságát, ugyanakkor részt kell venni minden olyan állami és más kutatási programban, amely eredményei hasznosíthatók a kisebbségek jövőbeli igényeinek megfogalmazásában.

Egyházak

A Magyar Polgári Párt magáénak vallja azt a keresztényi eszmekört, amely az európai fejlődés gerincét alkotta, s végső soron az erkölcs univerzális megfogalmazását és az egyén felszabadulását lehetővé tette.

Fontos kérdés az egyházak vagyoni jogi helyzetének a rendezése és kárpótlása. A Magyar Polgári Párt a zsidó egyház szempontjából az 1938-as, a református egyház esetében az 1945-öt, a katolikus egyház esetében pedig az 1948-as időpontot tekintjük mérvadónak.

Művelődés

A Magyar Polgári Párt a művelődést, a széles értelemben vett kulturális fejlődést tekinti a gazdag kisebbség nélkülözhetetlen feltételének. Politikai pártként határozottan felvállalja az egyes régiók szabad fejlődésének meggyorsítását és feltételeinek biztosítását. Ezért támogatja és szorgalmazza művelődési, szakmai, tudományos szerveződések, szervezetek megalakítását és intézmények létrehozását.

A kultúrát, az iskolaügyet, a tudományt, az egyházak kulturális tevékenységét, a közművelődést meg kell szabadítani a központi államhatalom befolyásától. Az államnak ugyanakkor biztosítani kell az önkormányzatokon keresztül a kultúra anyagi feltételeit. A nemzeti kisebbségek és etnikumok művelődése és kulturális fejlődése hátrányos anyagi feltételeinek kiegyenlítését az államnak kell felvállalnia. Ezt leginkább egy igazságos, célirányos állami alapítványi rendszeren keresztül látjuk megvalósíthatónak, hogy a kultúrára szánt pénzek a művelődés szintjének emelését, a kulturális értékek létrejöttét szolgálják, és ne pusztán a kultúrában dolgozók megélhetését biztosítsák. Ezen túl elősegítjük és hozzájárulunk olyan magánalapítványok létrehozásához, amelyek a kisebbségi művelődést, kultúrát és kutatást támogatják.

Szükség van egy kulturális rendezvényeket, a népművelő munkát szervező és menedzselő, a politikától független, demokratikus felépítésű *kulturális szövetségre*. Támogatni kell a magyar *színházakat* és az *amatőr színjátszást, művészeti társaságok* alakulását. A művészeket támogató pályázati és ösztöndíjrendszert kell létrehozni.

Szükségesnek tartjuk az egyes országos szintű rendezvények megrendezésére *pályázati rendszer* felállítását, ahol a pályázó községek, városok az anyagi fedezeten túl a programtervezetükkel nyerhessék el a programszervezési jogot. Ez a kiírási rendszer feloldaná az országos rendezvények nyomasztó sablonosságát.

A különböző honismereti, kulturális és egyéb táborok sorát bővíteni kell színvonalas vállalkozói táborokkal, amelyeket alapfokon is nemzetközivé kívánatos tenni. A táborok megrendezési joga pályázati kiírás eredménye legyen.

A művelődési központok és egyéb kulturális intézmények közötti együttműködés megteremtése érdekében helyénvalónak tűnik egy információs lánc létrehozása, amely működhetne a napi sajtó és a rádió állandó rovataként is.

A múlt sérelmeinek orvoslása

Az elmúlt negyven év rendkívül visszavetette a kisebbségi történelmi kutatásokat. Alig születtek történelmi elemzések a kisebbségben élő magyarság múltjáról. Azok a munkák pedig, amelyek

megkísérelték ezt, a jogi és történeti elemzéseken, vázlatmunkákon túl nem foglalkoztak a kisebbség szellemi-történeti fejlődésével, kulturális értékváltozásaival, polgári hagyományaival.

Rendkívül szegényes a politológiai és szociológiai irodalom, mely nélkül aligha lehet megalapozott politikai munkát kifejteni, a politika kontinuitását tudatosítani és az új elemeket értékelni. Ezért szorgalmazzuk a sokoldalú, más-más megközelítésű múlt- és történelmi kutatásokat. Külön hangsúlyt kell fektetve az elmúlt 45 év történéseinek a kutatására (1945, 1948, 1956, 1968, 70-es és 80-as évek), az értelmiség és más társadalmi rétegek benne játszott szerepére. Csak a múlt ismeretében nézhetünk szembe a ma problémáival.

Csehszlovákiában a nemzeti kisebbségek (elsősorban a magyar, a zsidó, a cigány és a német kisebbséget) olyan jogsérelmek érték, amelyek máig hatóan éreztetik hatásukat, és amelyek máig nem nyertek megfelelő jogorvoslatot. Elsősorban a Szlovák Köztársaság diszkriminatív zsidó- és cigányellenes törvényeiről, valamint a háború utáni köztársasági elnöki dekrétumokról és a belőlük adódó végrehajtó törvényekről és intézkedésekről van szó.

Ezek érvénytelenségét a legrövidebb időn belül és a leghatározottabban ki kell mondani. Törvényt kell alkotni arról, hogy Csehszlovákiában a kollektív bűnösség elvét soha senkivel szemben nem alkalmazzák.

V. rész

A csehszlovákiai magyar kisebbség politikai életének új rendszere

Kisebbségi politikai pártok

A Magyarországgal szomszédos országok magyar kisebbségei közül egyedül a szlovákiai magyaroknak hozott létre tényleges többpártrendszert a kisebbségi társadalmon belül.

Alapvonásaiban a szlovákiai magyar pártok struktúrája megfelel az országos politikai szintérnek.

A Magyar Polgári Párt károsnak tartja a kisebbségi pártok tömörszerű egyesülésének a gondolatát, nemzetiiségi politikai csúcsszerv létrehozását és egy hierarchikus szervezet kialakítását. Demokratikus megoldásnak a szuverén politikai erők közti korrekt párbeszédet, a minimális konszenzuson alapuló megegyezést tartja.

Politikai értékek és társadalmi szervezetek

A kisebbségi társadalom, több a múlt rendszerből örökölt központi intézménnyel és szervezettel rendelkezik, és az elmúlt év során újak keletkeztek. Mindezek keresik a helyüket a megváltozott társadalmi és politikai viszonyok között. A Magyar Polgári Párt a társadalmi szervezetekkel kapcsolatban a *pártsemlegesség* híve.

A kisebbségi ügyek új politikai rendszere

A nemzeti kisebbségek politikai életének a modern szabadelvű demokrácia alapelveivel azonos eszmék alapján kell elrendeződnie. A politika elsőrendű feladata a társadalom szabad, autonóm, belső értékekre épülő fejlődését szolgáló lehetőségek és feltételek biztosítása. Ezért a politika nem korlátozhatja a vállalkozás szabadságát, a kultúra, a művelődés, a művészet, a tudomány, az iskolaügy, a tájékoztatás szabadságát, a törvényességet és a társadalmi élet többi, autonóm területének öntörvényű fejlődését.

Ma adott a lehetőség, hogy a létrejött pártok között egy olyan új *együttműködési modellt* alakítsunk ki, mely rugalmasan és sokrétűen biztosítja a politikai képviselő hatékony rendszerét. A Magyar Polgári Párt tárgyalásokat kezd ez ügyben minden érintett féllel.

Az új együttműködési modell, megítélésünk szerint, a következő alapelveken nyugodhatna:

a) *A magyar nemzeti kisebbség politikai élete plurális, azaz szerkezetét több politikai mozgalom és párt alkotja. A rendszer alapeleme a független szervezetek közötti megegyezés.*

b) Az alapelvek megvalósításában résztvevő politikai pártok és mozgalmak (a továbbiakban résztvevők) nem törekednek egymás szuverenitásának csökkentésére.

c) *A résztvevők garantálják a kulturális élet szabadságát:*

– Kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem sértik meg a független sajtóorgánumok belső autonómiáját.

– *A résztvevők garantálják az oktatás szabadságát.*

– *A résztvevők garantálják a kulturális és ifjúsági szervezetek, illetve szövetségek, a kulturális és művelődési társaságok, az egyletek, az érdekvédelmi szervezetek és más társadalmi, kulturális szövetségek függetlenségét.*

d) *A résztvevők támogatják a társadalmi lét mindazon további területeinek politika és ideológia mentességét, melyek természetüknél fogva erre törekszenek.*

f) *A résztvevők megtárgyalják egymás között a kisebbséget érintő minden fontos kérdést.*

g) *A résztvevők a kölcsönös megegyezés alapján a kötelezettségeket és a garanciális tényezőket további pontokkal egészíthetik ki, illetve közös megegyezés alapján a pontokat módosíthatják.*

A társadalmi érdekegyeztetés új rendszere

A kisebbségi társadalmi lét legfontosabb összetevője a kisebbségi mozgalmak és pártok közötti minimális közmegegyezés. A Magyar Polgári Párt céljának tekinti, hogy a kisebbségi lét minél több területét vonja ki a politika és az ideológia befolyása alól. Továbbra is szorgalmazni fogjuk a konszenzuson alapuló együttműködési hálózatok kialakítását.

a) *A közös cél vagy közös érdek végett összejött szervezetek az egész egyeztető folyamatban megőrzik önállóságukat és részvételük önkéntességét.*

b) *Az érdekegyeztetés egyetlen fázisában sem születet többségi döntés, tehát egyetlen felet sem lehet leszavazni és nézeteivel, érdekeivel ellenkező cselekedetre kényszeríteni.*

c) *Döntés csakis közmegegyezéssel (konszenzusos) alapon születet, vagyis valamennyi résztvevőnek közös álláspontra kell jutniuk.*

Úgy véljük, hogy ezen együttműködési modell alkalmazása elősegítheti a kisebbségen belüli eltérő érdekek megjelenítését, és egyben az alapvető kérdésekben a megegyezés létrejöttének lehetőségét.

Magyar Polgári Párt, 1992. ősz

Szabadság és felelősség. A Magyar Polgári Párt programja.
MPP, Pozsony, 1992. 67–97.

56.

A Magyar Koalíció nyilatkozata a „helsinki elvek” betartásának hiányosságairól a kisebbségeket érintő jogalkotásban Csehszlovákiában, illetve Szlovákiában

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet a II. világháború óta legjelentősebb fóruma az európai és az észak-atlanti térségben élő nemzetek, illetve államok együttműködésének. Ez az első és mindmáig egyetlen nagyméretű kísérlet arra, hogy ideológiáktól és politikai rendszerektől függetlenül közös elvek egyesítsék e nagy térség lakosságát.

A II. világháború után 30 évvel Helsinkiben fogadták el először – ha csak hallgatólagosan is –, hogy a nemzeti, a kisebbségi kérdés nem az egyes államok kizárólagos belügye, hanem a biztonsággerjesztő együttműködés része.

A helsinki elvek torzítása Csehszlovákiában sajnálatos módon épp a kisebbségi kérdés vonatkozásában kezdődött. A Záródokumentum eredeti szövege a kisebbségek jogos igényeit helyezi előtérbe az államok együttműködésében. A cseh és a szlovák nyelvű hivatalos értelmezés szerint ezt azonban mindmáig törvények által korlátozott jogként, tehát belügyi kérdésként kezelik.

A kommunizmus bukásáig nem is reménykedhettünk az eredeti elvek gyakorlati érvényesülésében. Ennek ékes bizonyítéka a Charta 77 tevékenysége. Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy a „helsinki elveket” a rendszerváltozás után sem sikerült a kisebbségi jogok terén átültetni a gyakorlatba. Erre számos bizonyítékunk van:

Szlovákiában egy olyan diszkriminatív nyelvtörvényt fogadtak el 1990. október 25-én, amely a szlovák nyelvet teszi egyetlen hivatalos nyelvvé az ország egész területén. Erre a törvényre hivatkozva távolítják el folyamatosan a magyar nyelvű helységnév- és információs táblákat, utasítják el az anyakönyvi hivatalok a magyar keresztnévek bejegyzését stb. A kisebbségek nyelvhasználatában alapvetően csorbulnak a Koppenhágában elfogadott elvek.

A Szövetségi Gyűlés 1991. január 9-én elfogadta az alapvető jogokról és szabadságjogokról szóló alkotmánytörvényt, amely még a korábbiakhoz viszonyítva is jelentősen csökkenti a nemzeti kisebbségek jogait. Ez a törvény ugyanis nem tiltja tételesen a szervezett asszimilálást, nem biztosítja az anyanyelvi iskolákhoz való jogot, az identitásuk védelmét, a velük kapcsolatos közügyek döntési folyamatában való részvételt stb.

A kárpótlási törvények és a földtörvény felújították a magyar kisebbség 1945–48 közötti vagyoni jogi diszkriminációját. Ezek ugyanis nem vonatkoznak a nevezett időszakban elszenvedett jogsérelemre. A földtörvény esetében szembeötlő például, hogy a magyarok, akikről 1945–48 között kobozták el földjüket, valamint egyéb ingatlanaikat, a most elfogadott törvények értelmében is, egy 1948. november 17-én hozott korlátozó rendeletre hivatkozva, csak 50 hektár földet kaphatnak vissza. A többi állampolgárra ez a korlátozás nem vonatkozik.

Szlovákia alkotmánya tovább fokozza a nemzeti kisebbségek hátrányos megkülönböztetését, mert:

- nem biztosítja sem a saját iskolákhoz való jogot, sem az anyanyelvű művelődési folyamat szervezésének jogát. Csupán a műveltségre való jogot adja meg;
- kizárja a hivatalos nyelvhasználatban a kétnyelvűség lehetőségét, mivel az állami hivatalnokoknak előírja, hogy csak az állam nyelvén, tehát szlovák nyelven érintkezhetnek az ügyfelekkel (26. cikkely 5. bek.),
- nem biztosítja sem a szülőföldhöz, sem az autonómiához való jogot.

Csehszlovákia megszűnésével, 1993. január 1-jén létrejön az önálló Szlovákia. Természetes elvárás, hogy az újonnan keletkezett államok Európában csatlakozzanak a helsinki folyamathoz. Szükségszerűnek tartjuk, hogy ez Szlovákia esetében is megtörténjék, de ugyanakkor a demokrácia és a polgári, valamint a kisebbségek jogbiztonsága szempontjából is fontosnak tartjuk, hogy a csatlakozáskor azok az elvek, amelyeket a korábbiakban már elfogadtak a helsinki folyamatban, részét alkossák az ország jogrendjének, illetve a belépés idejére eltávolíttassanak az alapvető elmentmondások az állam jogrendje és a helsinki folyamat normatívái között.

Ez az elvárás Szlovákiával szemben azért is megalapozott, mert a most keletkező új állam jogi alapidokumentumát – alkotmányát – már az 1993 januárjában bekövetkezendő új helyzetre alkalmazva fogalmazták meg, ez azonban messzemenően eltér a „helsinki elvektől”.

Azzal a kéréssel fordulunk az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletben részt vevő országok képviselőihez, hogy Szlovákia felvétele előtt mérlegeljék ezen elvek érvényesülését

az országban. Meggyőződésünk, hogy ezen elvek maradéktalan érvényesülése egyaránt érdeke mind a többségi szlovák nemzetnek, mind a vele együttélő nemzeti kisebbségeknek.

Pozsony, 1992. december 11.

Bugár Béla, az MKDM elnöke
Duray Miklós, az Együttélés elnöke
Popély Gyula, a Magyar Néppárt elnöke

Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.
Együttélés, Pozsony, 1995. 248–249.

57.

Nyilatkozat Csehszlovákia megszűnésének körülményeiről

Ismét történelmi sorsforduló részesei vagyunk:

1992. december 31-ével Csehszlovákia megszűnt létezni. Ez az esemény nem egyedülálló, és számunkra nem is váratlan. Az ország rövid, háromnegyed évszázados történelmében ez egyszer már bekövetkezett. Akkor ez nagyrészt külhatalmi befolyás következménye volt. Ezúttal azonban az 1992 júniusában lebonyolított parlamenti választások során demokratikus úton szenvedett vereséget a csehszlovák állam eszméje. A választások politikai eredménye azonban nem teremtette meg az ország megszűnésének jogi alapját, sem annak demokratikus kereteit.

Az államfordulat látszólag ugyan összhangban áll a nemzetek önrendelkezésének elvével. Egy ország megszületéséről vagy megszűnéséről azonban azoknak kell döntenüik – népszavazás útján –, akiket az esemény közvetlenül érint. Ez sem Csehszlovákia létrejöttékor, sem jelenlegi megszűnésekor nem történt meg.

Ismét antidemokratikus folyamat megélői vagyunk. Sorsunkról olyan politikai pártok döntenek, amelyeknek programjában nem szerepelt az ország fölszámolása. S ami szintén lényeges: a magyar választópolgárok több százezres tömege nem ezekre a pártokra szavazott.

Ezért mind személy szerint, mind pártjaink nevében elítéljük, hogy:

- a) Csehszlovákia megszűnéséről és az önálló Szlovákia kialakításáról nem népszavazás dönt;
- b) az önálló Szlovákia alkotmánya megsérti

- a magántulajdonosi jogot,

- a helyi önkormányzatok jogait,

- a nemzeti kisebbségek jogait, és

- nem veszi tekintetbe a helsinki folyamatban elfogadott elveket;

- c) Szlovákia kormánya elutasítja Csehszlovákia megszűnése után az új parlamenti választások kiírását.

Léva, 1992. december 5.

A. Nagy László,
a Magyar Polgári Párt elnöke
Bugár Béla,
a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom elnöke
Duray Miklós,
az Együttélés Politikai Mozgalom elnöke
Popély Gyula,
a Magyar Néppárt elnöke

Közösségünk szolgálatában. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom öt esztendeje.
MKDM, Pozsony, 1995. 97.

58.

**Az elnyomott kisebbségből legyen társnemzet.
Magyarok Csehszlovákiában/Szlovákiában 1918–1992.
POLITIKAI MEMORANDUM, 1993**

A) Bevezetés

Csehszlovákia fennállásának hetvennégy évét értékelni fogja a történelem.

Annyi már az ország felbomlásának pillanatában is megállapítható, hogy a szülőföldjükkel együtt Csehszlovákiába kényszerített magyarok számára ez a háromnegyed évszázad, a folyamatos jogi diszkrimináció, az anyagi és szellemi károsodás valamint a testi-lelki megpróbáltatások korszaka volt.

Egyre több felelős politikus és politológus döbben rá, hogy az I. világháborút lezáró versailles-i békekötésből ered a közép- és kelet közép-európai ellentétek zöme, a polgárosodás és a demokratizálódás lelassulása, a térség gazdasági hanyatlása annak minden – a Nyugatot is érintő – negatív hatásával együtt, a nemzeti totalitarizmus megerősödése s a kommunizmus bukása után fellángolt megannyi véres etnikai konfliktus.

A bajok abban gyökereznek, hogy a két világháború utáni békeszerződésekben érzéketlenül és durván, a tényleges helyzetet semmibe véve kezelték az etnikai kérdéskört, és – a látszat ellenére – nem érvényesítették az önrendelkezésre való jogot. Egyes nemzeteket megfosztottak ettől az alapvető emberi jogtól, aminek következtében egész nemzetrészek – mint pl. a Csehszlovákiába került magyarok is – kisebbségi helyzetbe kényszerültek. Más nemzeteket – pl. a szlovákokat, cseheket, románokat, szerbeket viszont – sokkal nagyobb területhez juttatták, mint amilyenre nemzetük lakóterülete és az önrendelkezés joga felhatalmazta volna ket.

A Csehszlovákiához illetve Szlovákiához csatolt magyarok sanyarú sorsa is ennek a bizonyítéka. Az őket sújtó folyamatos jogsértések, üldöztetésük, elnyomásuk és másodrendű állampolgár voltuk tarthatatlanná vált. Helyzetük – az általános európai demokratizálódás keretében – tartós és intézményesen biztosított megoldást igényel.

Csehszlovákia felbomlása és az önálló Szlovákia megalakulása egyedülálló alkalom lenne arra, hogy a múlt és a jelen hibáit kiküszöbölve gyökeres változásokat léptessünk életbe. A változtatásoknak a jogsértések megszüntetésére, a másodrendű helyzet és a kisebbségi lét hátrányos voltának felszámolására, valamint a közép-európai stabilitás megteremtésére kell irányulnia, ami csak a teljes állampolgári egyenrangúsággal és az eltérő nemzeti identitású csoportok (népcsoportok) – kölcsönösen korlátozott önrendelkezésével érhető el. Ezt a demokratikus elveknek megfelelő megoldást a nemzetek és nemzeti közösségek (népcsoportok) közötti partneri viszony kialakítása teszi lehetővé.

Az elkövetkező fejezetekben rövid, tételes áttekintést nyújtunk a Csehszlovákiában illetve Szlovákiában kisebbségi helyzetben élő magyarok történelméről, jelenlegi állapotáról és a megoldás általunk elképzelt lehetőségéről.

Együttélés Politikai Mozgalom, Pozsony, 1993. január.

B) Múlt és jelen**I. Az első harminc év (1918–1948)**

A magyarok mesterséges kisebbségi helyzetbe 1918-ban jutottak azáltal, hogy homogén lakóterületüket a megkérdésük nélkül, hatalmi döntéssel az akkor megalakuló Csehszlovákiához csatolták. Az új ország soknemzetiségű államként jött létre az Osztrák–Magyar Monarchia területeiből,

a fiktív „csehszlovák nemzet” önrendelkezési jogára hivatkozva. Az 1910-es osztrák és magyar népszámlálás szerint ezen a területen 13,5 millió lakos élt. A 6,3 millió csehen kívül 3,5 millió német, nem egész 2 millió szlovák, több mint 1 millió magyar, 0,5 millió rutén és 100 ezer lengyel élt itt, valamint 200 ezer izraelita, akiket 1921-től zsidó nemzetiségűnek tekintettek. Az eredeti nemzetiségi arányok 1938-ig némileg megváltoztak a „csehszlovákok” javára.

Az első etnikai tisztogatás. A magyar értelmiségi és hivatalnoki középosztály egzisztenciális lehetőségeinek megvonása valamint az új állam kormánya által megkövetelt hűségeskü elutasítása miatt 1920. december végéig 105 ezer magyar kényszerült elhagyni Csehszlovákiát. Többségük Magyarországra menekült, ahol nagy részük még tíz év elmúltával is vasúti kocsikban lakott. A csehszlovák állampolgárságot több tízezer (kb. 45 ezer) magyartól tagadták meg, és több ezret lakóhelyének elhagyására kényszerítettek az országon belül. A magyarok lélekszáma 1921 és 1930 között így további 76 ezer fővel csökkent. Ennek következményeként számos (kb. 200) faluban és kisvárosban eltűnt az a magyar lakosság, amelynek a történelmi középkortól számítva ott éltek az ősei.

A kisebbségi jogok megsértése. Csehszlovákia még 1919-ben Saint Germain-en-Laye-ban szerződéses kötelezettséget vállalt a kisebbségi jogok tiszteletben tartására, ám azt a kormányzat folyamatosan megszegte. Nem teremtette meg a kisebbségek egyenjogúságát, és nem gátolta az asszimilálásukra irányuló törekvéseket. Leginkább az iskolaügy, a nyelvhasználat és az állami hivatalokban való alkalmaztatásuk terén szenvedtek hátrányos megkülönböztetést. Az új ország kormánya az egyik első rendelkezésével pl. megszüntette a pozsonyi magyar egyetemet. Az eredetileg egységes magyar területek etnikai megbontása céljából elkezdődött a cseh és a szlovák lakosság betelepítése a magyarok által lakott területekre. A tervet a kormány földreform segítségével valósította meg. Elkobozta a 250 ha fölötti, elsősorban magyar tulajdonban lévő mezőgazdasági területeket, és a földet cseh vagy szlovák telepesek között osztotta szét. Az 1922–1938 közötti időszakban több mint 70 települést hoztak létre ily módon a magyarok által lakott területeken. A kisebbségi sorsba jutott óslakos magyarság tagjai csakhamar másodrendű állampolgárrá degradálódtak.

A magyar többségű területek visszacsatolása Magyarországhoz. A magyarok helyzete már az 1920-as évek végén, de főként a harmincas években felkeltette mind az angol politikusok, mind a Népszövetség figyelmét. A kisebbségek elégedetlenségét kihasználta a hitleri Németország is. A müncheni szerződés értelmében, melyet Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország és Németország részvételével kötöttek, Csehszlovákiától elcsatolták a szudétánémet területeket. Ezt követően a csehszlovák–magyar tárgyalásokon a csehszlovák fél felajánlására 11 300 négyzetkilométernyi terület került volna vissza Magyarországhoz. Az 1938. november elején hozott bécsi döntés alapján ez a terület 800 négyzetkilométerrel növekedett. A visszacsatolt területen 752 ezer magyar élt, a terület lakosságának 86,5%-a.

A II. világháború. Ebben az időben csak az 1939–1945 között fennállt fasiszta szlovák állam területén élt jelentősebb számú magyar, mintegy 70 ezer fő. Jogai – ebben a nacionalista, egypárti parancsuralmi jellegű politikai rendszerben – minimálisak voltak. Egyetlen parlamenti képviselője volt, Esterházy János, aki 1942-ben egyedül szavazott a zsidók deportálását elrendelő törvény ellen. Antifasiszta magatartása ellenére 1945 után halálra ítélte a csehszlovák népbíróság, mely ítéletet később életfogytig tartó fegyházbüntetésre enyhítettek. Esterházy János 1957-ben börtönben halt meg.

A magyarok teljes jogfosztottsága. A II. világháború végével ismét Csehszlovákiához került az 1938-ban Magyarországhoz visszacsatolt terület. A csehszlovák politikában ebben az időben vált uralkodóvá az a nézet, hogy a müncheni szerződést valamint az első bécsi döntést is diktátumként kell kezelni és ezekért az ország német és magyar nemzetiségű lakosait, tehát a nem szláv eredetű népcsoportokat terheli a felelősség. Emiatt nyilvánította kollektív bűnösnek a magyar nemzetiiségű lakosságot az 1945. április 4-én Kassán kihirdetett kormányprogram, melynek következményeként felfüggesztették a magyarok állampolgári jogait. Ez civil életüket és nemzeti identitásukat a következőképpen érintette:

- megvonták állampolgárságukat (az 1945/33. számú elnöki rendelettel);
  - elvesztették az állami intézményekben való alkalmaztatás jogát (az 1946/83. sz. törvény értelmében);
  - elvesztették nyugdíjjogosultságukat;
  - elkobozták ingatlanaikat (az 1945/108. számú elnöki rendelet értelmében);
  - bezárták a magyar iskolákat (a Szlovák Nemzeti Tanács 1944/6. számú rendelete alapján);
  - betiltották a magyar közművelődési intézményeket (az 1945/81. számú törvény értelmében);
  - e két rendelkezés folytán megszűnt minden magyar iskola és az iskolaköteles kort betöltő magyarok nem folytathatták tanulmányaikat;
  - nemzetiségük megtagadására (ún. reszlovakizálásra) kényszerítették őket (az 1946. júniusában hozott kormányhatározattal, mely június 17-én lépett érvénybe);
  - több tízezrüket kényszers munkára hurcolták (az 1945/88. számú elnöki rendelet alapján);
  - megalázták őket emberi méltóságukban (az 1945/137. számú elnöki rendelet szellemében, amely elrendelte a politikailag megbízhatatlan személyek őrizetbe vételét).
- A második etnikai tisztogatás. A teljes jogfosztással párhuzamosan megkezdődött a magyar lakosság kitelepítése és elűzése szülőföldjéről, ami kb. 200 ezer embert érintett:
- 1944–45 telén mintegy 50 ezer magyar polgári személyt deportáltak kényszers munkára a Szovjetunióba, az elhurcoltak fele ottpusztult;
  - 1945 nyarán legkevésbé 36 ezer magyart kitoloncoltak szülőföldjéről;
  - 1946–47-ben megközelítőleg 45 ezer magyart telepítettek szét az ország területén sok száz kilométer távolságra szülőföldjétől;
  - 1945–48 között több tízezer magyart tartottak koncentrációs táborokban;
  - 1947–49 között a kierőszakolt lakosságsere keretében 76 ezer magyart telepítettek át akaratuk ellenére Magyarországra;
  - 1945–49 között megközelítőleg 10 ezer magyar menekült külföldre az üldöztetés elől;
  - nemzetiségének megtagadására, ún. reszlovakizálásra a fent említett kormányhatározattal 327 ezer magyart kényszerítettek.

II. A kommunista uralom alatt (1948–1989)

Az 1948 februárjában bekövetkezett kommunista hatalomátvételt követően néhány éven át bizonyos fokig mérséklődött a magyarok nyílt jogfosztottsága. Visszakapták iskoláik egy részét, alapíthattak egy kulturális szervezetet (Csemadok) – amely a kommunista párt irányítása alatt állt –, kiadhattak magyar nyelven kommunista szellemű újságokat. Ez azonban nem jelentette társadalmi egyenjogúságuk visszaszerzését. Az egypártrendszer és a politikai totalitarizmus eszközeivel, valamint a proletár internacionalizmus eszmerendszerének segédletével tovább folyt az asszimilálásuk, társadalmi szerkezetük szétrombolása, és az általuk lakott terület etnikai struktúrájának bomlasztása. Ehhez nagy mértékben hozzájárultak a szervezett szlovák telepítések, a munkaerő kormányzat általi tömeges mozgatása és a központilag tervezett ipartelepítés.

A Prágai Tavasz idején – 1968-ban – a magyar lakosság kihasználta az egypártrendszer meggyengülését. Támogatta a demokratizálódást szorgalmazó politikai erőket, ugyanakkor minden szervezett erejét fölvonultatta a kisebbségi jogok törvényes rendezése érdekében. Ennek köszönhetően a második világháború után először került sor a kisebbségi jogok alkotmányos megfogalmazására az 1968/144-es alkotmánytörvényben. Az 1968. augusztus 21-én bekövetkezett szovjet megszállást követően azonban a kormányzat hamar visszatért magyarellenes hagyományaihoz. Az alkotmányban rögzített elveket nem emelték törvényerőre. Az egyetlen magyar kulturális intézmény (Csemadok) jogkörét korlátozták, az 1968-ban megalakult Magyar Ifjúsági Szövetség működését betiltották és a „normalizáció” húsz éve alatt (1969–1989) megszüntettek 200 magyar is-

kolát. Gyakorlatilag felszámolták a magyar nyelv használatát a hivatalos érintkezésben, amit korábban, az 1950-es évek elején engedélyezett a kommunista hatalom.

A politikai és a nemzeti elnyomás ellen 1978-ban megszerveződött a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága, amely illegális ellenzéki tevékenységét elsősorban a magyar iskolahálózat megvédésére összpontosította. Szóvivőjét, Duray Miklóst, a Charta'77 aláíróját tevékenységéért kétszer bebörtönözték. A magyar értelmiségiek százai tiltakoztak 1988–89-ben a nemzeti és a politikai elnyomás ellen.

III. A nemzeti és politikai elnyomás következményei

A csehszlovákiai magyarság II. világháború utáni üldöztetését, teljes jogfosztottságát megtette az 1968-at követő szlovák nemzeti színezetű kommunista elnyomás. Ez a rendszer készítette elő Szlovákia 1993 január elsején bekövetkezett önállósulását. A kommunista párt szlovák vezetői, a szlovákok körében kialakuló, az általános politikai elnyomás kiváltotta polgári elégedetlenséget azzal igyekeztek ellensúlyozni, hogy határozott lépéseket tettek a magyarok újra kialakuló nemzeti életének visszaszorítására. Ez a szándék minden területen érezhetővé vált.

1. Népeség

A magyarság lélekszámának illetve számarányának változásai 1918-tól napjainkig híven tükrözik a politikai változásokat. Az 1920 és 1960 közötti időszakban alakulása, szinte lázgörbére hasonlít (lásd 1. grafikon). Az 1960 utáni adatok ugyan kiegyensúlyozottak, de felmerül a manipuláció gyanúja. Például 1980-ban a statisztikai előrejelzés szerint az élvészülések és az elhalálozások számbavétele alapján Csehszlovákiában 608 ezer magyarnak kellett volna élnie (ebből 20 ezernek Csehországban), ám a népszámlálás ugyanebben az évben Szlovákia területén csupán 559 ezret mutatott ki.

Az 1991-es népszámlálás szerint Szlovákiában 567 296-an vallották magukat magyar nemzetiségűnek, vagyis a lakosság 10,8%-a. Ugyanakkor a magyar anyanyelvűek száma 608 221 – Szlovákia lakosságának 11,5%-a (Szlovákia összlakossága 5 274 335 fő, ebből 85,6% szlovák nemzetiségű. A szlovák anyanyelvűek aránya 84,3% a többi nem szlovák nemzetiségű lakos száma 190 ezer, ebből 80 ezer roma, 53 ezer cseh és 30 ezer ukrán illetve rutén nemzetiségű.) További 20 ezer magyar él a Cseh Köztársaság területén.

Különböző magyar becslések szerint a volt Csehszlovákiában, illetve a mai Szlovákiában a magyarok száma 700-750 ezerre tehető.

2. A magyar lakosság területi megoszlása

Dél-Szlovákiában a magyarság által lakott települések kb. 9 ezer négyzetkilométernyi összefüggő nyelvterületet alkotnak az 550 kilométer hosszúságú szlovák–magyar országhatár mentén. Ez körülbelül 2 ezer négyzetkilométerrel kisebb, mint az 1918-ban Csehszlovákiához csatolt összefüggő magyar nyelvterület.

Ezen a nyelvterületen él – az 1991-es népszámlálás szerint – a szlovákiai magyarság 92,2%-a lakosság 61,7%-át alkotva. A magyar nyelvterületen 523 olyan község van, ahol a magyar lakosság számaránya meghaladja a 10%-ot, ezen belül 435 községben arányuk több mint 50%. Ezenkívül még 27 településen él jelentősebb számú magyar lakosság.

A magyar népcsoport 59,3%-a öteznél kisebb lélekszámú falvakban lakik. 13 város magyar többségű. 5 városban a magyar lakosság száma meghaladja a 10 ezret (Komárom, Pozsony, Dunaszerdahely, Érsekújvár, Kassa). A járások közigazgatási határainak kialakításakor nem vették

figyelembe a nyelvhatárokat, ezért a magyarok által is lakott járások összterülete jóval nagyobb, mint a nyelvterület.

3. Gazdasági helyzet

A magyarlakta területek gazdasági lehetőségei Szlovákia többi területéhez viszonyítva kedvezőtlenebbek. Ennek több oka is van:

- az 1945–48 közötti időszakban a kitelepítés elsősorban a magyar vállalkozói és kereskedői réteget, a földbirtokos parasztságot, háztulajdonosokat és az értelmiséget sújtotta. Felszámolták a magyar középosztályt.

- a magyarok által lakott járásokban, ahol Szlovákia összlakosságának kb. 23%-a él, a kommunista időszakban a legkisebb volt az egy főre jutó állami beruházások értéke. 50-70%-kal elmaradt a kizárólag szlovákok által lakott területek mögött;

- ezen a területen 1988-ban Szlovákia állóeszközeinek csupán 14%-a összpontosult.

A magyar nemzetiségű lakosság gazdasági aktivitása és a népgazdaság ágazatok szerinti megoszlása a szlovák lakossághoz viszonyítva kedvezőtlenebb. Ennek oka jobbra a fent említett tényezők következménye. A további okok az eltérő települési szerkezetben (nagyobb a falvakban élő magyarság részaránya), a kevesebb munkalehetőségben és a kormányzat magyarellenes iskolapolitikájában keresendők

Az 1992. májusi adatok szerint azokban a járásokban, ahol a magyar lakosság számaránya meghaladta a 10%-ot a munkanélküliség elérte a 14,9%-ot, miközben a szlovákiai átlag 11,3% volt. A magyarlakta járások némelyikében a munkanélküliség részaránya 18-19% között mozog, s a munkanélküliek száma 1992. végéig alig változott.

Az önálló Szlovákia megalakulásának közeledtével, 1992. decemberétől egymás után hívták vissza államigazgatási hivatalvezetői tisztségükből az ellenzéki pártok vonzáskörébe tarozó személyeket. A visszahívottak között aránytalanul sok volt a magyar nemzetiségű.

A politikai rendszerváltozást követő gazdasági rendszerváltozásra a magyar lakosság érzékenyebben reagált, mint a szlovákság. Például a kommunista időszakban nem voltak magángazdálkodó magyar földművesek, ugyanakkor 1980-ban a gazdaságilag aktív szlovákok 0,6%-a magángazda volt. Ez az arány 1991-ben a statisztikai minimum alá süllyedt, a diszkrimináló törvények ellenére viszont megjelentek a magyar magángazdák, akik az 1991-es népszámlálás szerint a gazdaságilag aktív magyarok 0,1%-át teszik ki. Hasonló a helyzet a kisvállalkozók esetében is. A magyarok körében mintegy 30%-kal több a magánvállalkozó, mint a szlovákokéban.

Jelenleg Szlovákia két legnagyobb energetikai beruházása – a bőszi vízi erőmű és a mohi atomerőmű építése – közvetlenül hátrányosan befolyásolja a környezet alakulását, a magyarság településszerkezetét, veszélyezteti etnikai struktúráját.

Az atomerőmű építése következtében leromboltak egy magyar községet (Mohi), és az építkezéssel kapcsolatos szervezett betelepítések folytán megszűnt egy nagyközség (Kálna) és egy kisváros (Léva) magyar jellege. Az erőmű építési területének kiválasztása szakmailag indokolatlan volt, az építkezést vezető kormánybiztos 1990 márciusában a prágai szövetségi parlament környezetvédelmi bizottságában beismerte, hogy a terület geológiailag alkalmatlan egy atomerőmű építésére. E terület kiválasztásának egyetlen oka csupán az lehetett, hogy megbontsák az itt élő magyarság településeinek egységét.

A bőszi vízi erőmű környezetkárosító hatása következtében várható több mint 50 ezer ha szántóföld terméketlenné válása és 10 ezer ha erdő kipusztulása várható. Ez érzékenyen érinti az itt élő lakosság gazdasági tevékenységét és hátrányosan befolyásolja megélhetését. A helyi lakosság folyamodványait, melyeket több, mint hetven község önkormányzata terjesztett elő, a szlovák kormány figyelemre sem méltatta, és az erőmű ellen tiltakozókkal szemben 1991-ben több ízben

rendőri erőket vetett be. A vízi erőmű közelében lakó mintegy százezer magyar elsősorban attól retteg, hogy a toronymagasságban 16 méterrel a talaj szintje felett hömpölygő víz kitör a rosszul megépített mesterséges mederből.

4. Oktatásügy

A II. világháború utáni években a szlovákiai magyar iskolák bezárása, a kitelepítések, deportálások és a lakosságcsere következtében a szlovákiai magyarság szinte értelmiség nélkül maradt. A kitelepítés és kiűzetés áldozatául esett több ezer magyar pedagógus is. Amikor 1949–50-ben újranyitották a magyar iskolákat Csehszlovákiában, csupán 100 szakképzett magyar pedagógust találtak.

A jelenlegi magyar tanítási nyelvű iskolák hálózata az ötvenes években alakult ki. A magyarság asszimilálását célzó intézkedések mindvégig összefüggésben voltak a magyar iskolahálózat leépítésére irányuló törekvésekkel. A magyar iskolahálózatot érintő átszervezések, az iskolák összevonása, az egy településen belüli szlovák és magyar iskolák közös igazgatóság alá helyezése, a magyar pedagógusok és a magyar egyetemi oktatás hiánya kedvezőtlen hatással van a magyar oktatásügyre. Ennek következtében csökkent a magyar alapiskolák, osztályok és tanulók száma és részaránya:

	1955	1961	1968	1970	1980	1990
Iskolák száma	565	559	494	490	295	257
Osztályok száma	2 014	2 639	2 902	2 854	2 114	2 071
Tanulók száma	61 325	76 754	72 948	68 902	50 398	48 405

Az iskolák számának csökkenése nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy az 1991/92-es tanévben már a magyar iskolakötelesek 25,6%-a nem járhatott magyar iskolába. Ez az arány 1960-ban még csak 17%, 1970-ben pedig 19% volt. S a magyar pedagógusok változatlanul fennálló nagymérvű hiánya ezt a helyzetet tovább súlyosbíthatja. A magyar iskolákban a mai igényekre átszámítva az ezredfordulóra kb. 2000 pedagógus fog hiányozni.

De hasonló a helyzet a magyar gimnáziumokban is. A magyar középiskolásoknak több, mint 50%-a, a más szakmai képzésben részesülő 14–18 éves magyaroknak pedig mintegy 80%-a nem tanulhat anyanyelvén. A főiskolák és egyetemek magyar hallgatóinak száma és részaránya több mint kétszer alacsonyabb a szlovákiai átlagnál, s ennek következtében a magyarság műveltségi szintje aggasztó mértékben elmarad a szlovák lakosságétól. Az alábbi táblázatból kiderül, hogy a magyar, illetve a szlovák nemzetiségű lakosság összlétszámához viszonyítva milyen arányban szerzett különböző fokú iskolai végzettséget:

Iskolai végzettség	1980 – szlovák	1980 – magyar	1991 – szlovák	1991 – magyar
Alapiskolai	36,8%	49,5%	27,1%	39,5%
Érettségizett szakmunkás	0,2%	0,1%	1,9	0,9
Szakközépiskola	10,3%	6,1%	13,9%	10,2%
Egyetemi és főiskolai	4,0%	1,6%	6,1%	2,9%

Az egyéb típusú iskolákban a szlovákok és a magyarok esetében hasonló a végzettség aránya.

Az 1989 novemberét követő politikai változások nem jelentettek áttörést a kormányzat magyarokat érintő oktatásügyi politikájában, a kormány nem fogadta el az oktatási önkormányzat elvét. A magyar nyelvű pedagógusképzés megoldását célzó önálló magyar főiskola létrehozására tett javaslatot 1990-ben a kormányt alkotó politikai erők elutasították.

Nincs megfelelő törvényes és intézményes garancia a nem szlovák nemzetiségűek anyanyelvi oktatásának fenntartására és fejlesztésére, e téren is egyre inkább érezhető hátrányos megkülön-

bőztetésük. Erre vonatkozóan a legpontosabb adattal 1991-ből rendelkezünk, ekkor 16 milliárd koronát szántak a szlovákiai oktatásügy finanszírozására (1993-ban ez az összeg 18,4 milliárd korona). A szlovák kormány ún. Nemzetiségi Tanácsának tagjaival 1991-ben azt közölte a tanács elnöke, aki egyben a kormány elnökhelyettese is volt, hogy a nem szlovák iskolák fenntartására 860 millió koronát fordítanak. Ez az összráfordítás 5,4%-a, ami messze elmarad az igényektől, az oktatásügy terén is növelve a magyar és a többi nem szlovák nemzetiségű hátrányos megkülönböztetését. Hiszen arányuk Szlovákiában jelentősen meghaladja a 10%-ot (a pontos arány a romák bizonytalan létszáma miatt nem számítható ki).

E deficitek alapján válik érthetővé, miért rosszabb a magyar iskolák műszaki ellátottsága, miért kisebb a magyar nyelvterületen a pedagógusok átlagfizetése, miért nő a szakképzett magyar pedagógusok hiánya, miért kerül egyre több magyar gyerek szlovák iskolába és milyen elemekből áll össze a magyarság nyelvi és kulturális elnyomása.

5. Kultúra

A kommunizmus bukásával átalakult a kultúra állami támogatásának rendszere. Azelőtt csak állami forrásból lehetett anyagi javakhoz jutni – ami tartalmi és ideológiai szempontból egyaránt alapvetően befolyásolta a kulturális tevékenységet. Jelenleg kiapadóban vannak az állami költségvetési források, alapítványi és más támogatási lehetőségek pedig – részben a magyar lakosság szegénysége, részben az adótörvény hiányosságai miatt – nem alakultak ki. A magyar sajtó, könyvkiadás és a meglévő kulturális intézmények tehát továbbra is állami dotációra szorulnak. Az 1992. decemberében jóváhagyott költségvetési törvény értelmében azonban még nyilvánvalóbbá vált a magyar és a többi kisebbségi kultúra hátrányos megkülönböztetése. Eszerint a kultúra fejenkénti állami támogatása:

- a szlovák nemzetiségűek esetében 547,50 korona;
- a nem szlovák nemzetiségűek esetében 189 korona.

A nem szlovák nemzetiségűek kultúrájának állami támogatása háromszor kevesebb, mint a szlovák kultúráé. Emiatt kétségessé válik a magyar kulturális intézmények fenntarthatósága, ami a szlovákiai magyarság kulturális infrastruktúrájának teljes ellehetetlenüléséhez fog vezetni.

A szlovák parlament elutasította a magyar képviselőknek a kulturális autonómiaira vonatkozó javaslatát.

6. Egyházak

Csehszlovákiában illetve Szlovákiában a kommunista uralom éveiben 1950-ben mérte fel utoljára a népszámlálás a felekezeti hovatartozást.

Viszonylag hiteles, új adatokkal csupán az 1991-es népszámlálás szolgál.

Eszerint a szlovákiai magyarság vallási megoszlása:

Felekezeti hovatartozás

	Római katolikus	Görög katolikus	Református	Evangelikus	Egyéb	Felekezeten kívüli	Ismeretlen
1950	75,0%	1,2%	20,5%	3,1%	0%	0%	0,1%
1991	64,9%	1,4%	11,4%	2,2%	0,6%	6,6%	12,9%

Becslések szerint a szlovákiai magyar keresztény felekezetűek háromnegyede római katolikus, egy töredéke görög katolikus, és egynegyede protestáns, elsősorban református (kálvinista). A refor-

mátus egyház felmérése szerint a magyarok 20%-a (kb. 120 ezer fő) ma is ehhez a felekezethez tartozik.

A magyar római katolikusok legégetőbb gondja, hogy a szlovákiai püspöki karban nincs magyar püspök. Az újonnan felszentelt püspökök közül is csak egy tud magyarul. A püspöki konferencia elnöke – Chrysostom Korec atya – pedig ismert szélsőséges szlovák nacionalista: 1990 júliusában ő leplezte le a fasiszta Szlovák Köztársaság elnökének, Jozef Tisonak az emléktábláját.

A római katolikus egyház 235 magyarjellegű plébániáján jelentős a magyar papok hiánya. Az 1970-es és az 1980-as években átlagban csupán három magyar papot szenteltek fel évente, és ma sincs magyar nyelvű papképzés. Ez a magyar hitoktatók hiányával súlyosbítva hátrányosan befolyásolja mind a magyar vallási élet kibontakozását, mind a magyar római katolikus iskolák létesítésének lehetőségét.

A görög katolikus egyházban viszonylag a legkedvezőbb a magyarok helyzete. A 11 magyar jellegű plébánia két esperességben oszlik meg, melyek közül az egyik a Magyar Görög Katolikus Egyházközségek Esperessége. Hozzávetőlegesen tízezer görög katolikus hívőt tartanak számon, kiknek lelki szükségleteit 12 magyar pap látja el.

A református egyház döntő többségében (kb. 80%-ban) magyar egyház, mintegy 160 gyülekezete szinte kizárólag magyar. A legnagyobb nehézséget itt is a lelkészutánpótlás okozza, valamint a több évtizedes egyházüldözés következményei. A református egyházra a többi keresztény egyháztól eltérően az állami önkény már 1945-ben lesújtott. Vagyonát magyar vagyónként az állam elkobozta, és máig nem szolgáltatva vissza. Emiatt nincs hol létesíteni magyar református iskolákat és ez negatívan hat az egyházi élet újjáéledésére. A korábbi nemzeti, politikai és ideológiai elnyomás együttes hatása éppen ebben az egyházban érezhető leginkább. Az elmúlt negyven év alatt a református felekezethez tartozók aránya csökkent a legjelentősebben – amennyiben az idézett népszámlási adatok hitelesek.

A magyar evangélikusok egyházi élete – nagy hagyományai ellenére – szétesőben van. Ezt az egyház szlovák nacionalista beállítottsága idézte elő. Magyar papja az egyháznak csak elvétve akad.

A magyar izraelita közösségek megszűntek. Szétszóródásuk oka elsősorban a II. világháború borzalmaiban keresendő, de hozzájárult ehhez a hivatalos hatalom magyarellenessége is, valamint a szlovák antiszemitizmus, mely újólág főleg 1968 után erősödött fel. Ez a kettős nyomás Szlovákiában szervezetileg szétmorzsolta a magyar zsidóságot.

Figyelemre méltó, hogy a kommunista uralom 45 éve alatt a magyar lakosság inkább megmaradt az egyházak vonzásában, mint a szlovákság. Az 1991-es népszámlálás szerint a felekezeten kívüliek aránya a szlovákoknál 9,8%, a magyaroknál 6,6% volt. Ez főleg azzal magyarázható, hogy a magyarok a nemzeti elnyomás ellen a lelki életben kerestek menedéket.

IV. A kommunizmus bukása után

A kommunizmus bukását követő politikai rendszerváltozás a magyar nemzeti közösség (népcsoport) számára elsősorban a politikai életben hozott pozitív változást. Más területeken inkább visszaesést jelentett.

1. Politikai élet

A szlovákiai magyarság – több, mint félévszázados kényszerű szünet után – 1989 novemberét követően szervezte újra politikai életét, hozta létre politikai szervezeteit.

A rendszerváltozás folyamán négy politikai pártot alapított.

– Az *Együttélés* 1990 februárjában alakult, centrum jellegű politikai szervezet, mely főleg a liberális és a konzervatív értékeket vállalja fel. Célkitűzése a demokrácia és a piacgazdaság megteremtése, valamint a magyarság és a többi nemzetiség kollektív jogainak kivívása. A magyarság legnagyobb politikai szervezete. Parlamenti párt. A Liberális Internacionále (LI) társult tagja, valamint rendes tagja az Európai Népcsoportok Föderalista Uniójának (FUEN).

– A *Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom* 1990 márciusában alakult. Parlamenti párt. Az Európai Kereszténydemokrata Unió (EUCD) társult tagja.

– A *Magyar Néppárt* 1991 decemberében jött létre. A parlamentben nincs képviselője.

– Az 1989 novemberében létrejött Független Magyar Kezdeményezésből alakult 1992 januárjában a *Magyar Polgári Párt*. Kezdetben a szlovákiai kormánykoalíción belül politizált, és a koalíció egyik pártja révén jutott néhány képviselői mandátumhoz. Az 1992-es parlamenti választásokon nem szerzett mandátumot. A Liberális Internacionále társult tagja.

Az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom az 1990-es parlamenti választásokon kettős koalíciót alkotott az 1992-es parlamenti választásokon pedig a koalíció harmadik tagja a Magyar Néppárt lett. Képviselői bejutottak mind a prágai Szövetségi Gyűlésbe, mind a pozsonyi Szlovák Nemzeti Tanácsba. Mindkét helyen az ellenzék soraiban politizál. A koalíció az első szabad választásokon 1990-ben a szlovákiai szavazatok 8,66%-át, majd 1992-ben a 7,42%-át szerezte meg. Mindkét parlamenti választás alkalmával a koalíció azonos számú mandátumot szerzett: a prágai Szövetségi Gyűlésbe 12, a szlovák parlamentbe 14 képviselőt juttatott be

A Magyar Polgári Párt az 1992-es parlamenti választásokon a szlovákiai szavazatok 2,3%-át szerezte meg. A négy magyar párt a szlovákiai szavazatoknak csaknem a 10%-át birtokolja.

Az 1990-es helyhatósági választásokon a magyar pártok az alábbi eredményeket érték el:

az Együttélés 106 polgármesteri és 2416 képviselői helyet, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom 35 polgármesteri és 1153 képviselői helyet, a Magyar Polgári Párt elődje, a Független Magyar Kezdeményezés 27 polgármesteri és 482 képviselői helyet szerzett a községi és városi önkormányzatokban. A magyar politikai szervezetek közül az azóta megtartott pótválasztásokon is az Együttélés bizonyult a legjelentősebb politikai erőnek, 1993 januárjában már 120 polgármestere volt.

2. Újabb jogi diszkrimináció

Az 1989. novemberét követő politikai változások az általános emberi és szabadságjogok terén jelentős eredményt hoztak, a nem szlovák nemzetiségűek jogait illetően viszont több szempontból is visszalépést jelentettek.

A nyelvi jogok csorbitása

Diszkriminatív jellegű a Szlovák Köztársaságban 1990. októberében elfogadott nyelvtörvény, mely a szlovák nyelvet védi a nem szlovákok nyelvével szemben, nem biztosítja egyenrangúságukat, tehát a hivatalos érintkezésben való használatuk jogát sem. Erre a törvényre hivatkozva nem írják be például a magyar neveket sem az anyakönyvbe. A belügyminisztérium semmisnek nyilvánítja a községekben tartott népszavazások eredményét az eredeti magyar helységnevek visszaállításáról, s az időközben felállított kétnyelvű helységnevtáblák helyett szlovák táblákat állít. Az illetékes hivatalok több helyen nem hajlandók esküvői és temetési szertartásokat végezni magyar nyelven.

Az alkotmányos jogok korlátozása

Az emberi jogokról és szabadságjogokról szóló alkotmánylevél, amelyet 1991 januárjában a prágai Szövetségi Gyűlés fogadott el, a korábbiakhoz képest szűkítette a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait, és hatályon kívül helyezte az 1968-ban elfogadott 144-es sz. nemzetiségi alkotmány-

törvényt is. Az államot a csehek és a szlovákok nemzetállamaként határozta meg. A magyar parlamenti képviselők által benyújtott módosító javaslatokat, melyek a helsinki folyamat keretében 1990 júliusában Koppenhágában aláírt dokumentum, valamint az Európa Tanács 1990 októberében elfogadott 1134-es ajánlásából indultak ki, a parlament elutasította. A magyar képviselők tiltakozásul a törvényjavaslat megszavazásakor elhagyták az üléstermet.

Vagyonjogi diszkrimináció

A Szövetségi Gyűlésben a vagyonjogi sérelmek orvoslására elfogadott törvények (kárpótlási törvény, földtörvény) csupán azokra a jogsérelmekre vonatkoznak, amelyek 1948. február 25-e, a kommunista hatalomátvétel után keletkeztek. Nem vonatkozik a magyarok 1945–1948 között elszenvedett jogsérelmeire. Az ő rehabilitációjuk a mai napig várat magára. A földtörvény esetében szembeötlő például, hogy a magyarok, akikről 1945–48 között vették el a földjüket, a most elfogadott törvényes rendelkezések értelmében is – egy 1948. november 17-én hozott rendeletre hivatkozva – csak 50 ha földet kaphatnak vissza, míg a többi állampolgár ez a korlátozás nem vonatkozik.

A másodrendűség alkotmányos megerősítése

Az 1992. júniusi parlamenti választások után került sor a Szlovák Köztársaság szuverenitására szóló nyilatkozat kihirdetésére, majd 1992. szeptember 1-én elfogadták a Szlovák Köztársaság Alkotmányát. Mindkét alapdokumentum a Szlovák Köztársaság 1993. január elsejétől bekövetkezett önállósulását készítette elő. A magyar parlamenti képviselők javaslatait, melyek a

- polgári elvet,
- a kisebbségben élő nemzeti közösségek (népcsoportok) identitáshoz és önkormányzathoz való jogának biztosítását,
- a többségekkel való egyenjogúságát,
- a parlamenti demokrácia garanciáinak megerősítését célozták elvetették.

A magyar képviselők egyöntetűen elutasították ezt az alkotmányt. A végső szavazás előtt elhagyták a Szlovák Nemzeti Tanács üléstermét.

Az alkotmány Szlovákiát nemzetállamként határozza meg, a nem szlovák nemzetiségű lakosok identitásának megőrzésére, védelmére nem nyújt garanciát, ezért e lakosok másodrendű állampolgár volta hangsúlyosabbá vált.

Az alkotmány ebből a szempontból leginkább sérelmes cikkelyei:

- a társulási jog terén – az alkotmány alapján csupán „nemzetiségi szövetségeket” hozhatnak létre. Ez lehetőséget teremt arra, hogy politikai pártjaikat bármikor feloszlatassák;
- a művelődés terén – az alkotmány tételesen nem biztosítja számukra az anyanyelvi iskolák létrehozásának és működtetésének jogát, így az alkotmány szerint a létezők is megszüntethetők;
- a nyelvhasználat terén – az alkotmány az eddigi hivatalos nyelv fogalma helyett az államnyelv fogalmát vezeti be. Nem nyújt jogi garanciát más nemzeti közösségek nyelvének hivatalos használatára, így ezen közösségek eme jogának további korlátozása várható;
- bizalmatlanságot sugall a nem szlovákokkal szemben – az alkotmány leszögezi, hogy a nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok jogainak gyakorlása nem vezethet a Szlovák Köztársaság szuverenitásának és területi integritásának veszélyeztetéséhez. Az alkotmány azonban nem tartalmaz garanciát arra vonatkozóan, hogy ezzel a korlátozással a hatalom nem él vissza.

Az identitáshoz, a szülőföldre és az önkormányzathoz való jog megtagadása előrevetíti a hatalom asszimilációs szándékát és főként a magyarság további homogenizálására valamint az újabb etnikai tisztogatásra irányuló törekvését.

C) Javaslat a jövőbeli együttélésre

1. Az elmúlt hetvennégy év tanulságainak összegezése

Csehszlovákia fennállása 1918-tól 1992 végéig azt bizonyította, hogy az országban – tekintet nélkül a politikai rendszerre – a kormányzati célok egyike a magyarok számának csökkentése, az identitásuk megőrzéséhez és ápolásához szükséges eszközök felszámolása, gazdasági diszkriminálásuk és jogi megnyomorításuk volt. Amint a külpolitikai helyzet lehetővé tette, igyekeztek megvalósítani az ország magyaroktól való etnikai megtisztítását – a kisebbségbe szorult magyar népcsoport teljes felszámolására törekedtek.

Ebben a háromnegyed évszázadnyi időszakban tehát főként negatív eredmények születtek: megcsonkították a magyarok személyiségét, megrendítették egyéniségét és önbizalmukat, mind egyénként mind csoportként társadalmilag lefokozták és gazdaságilag kifosztották őket, tömeges elkeseredést és félelmet váltottak ki bennük.

Mindez azt igazolja, hogy a magyarok hagyományos egyenjogúsági törekvései, apró küzdelmei, lokális túlélési harcai nem hoztak megoldást, csupán csökkentették a felszámolásukra tett kísérletek hatékonyságát.

A kizárólag kisebbségi jogaik biztosításáért folytatott, kompromisszumokkal teli harc az elmúlt évtizedekben nem vezetett sikerre.

A végső tanulság tehát az, hogy az eddigi törekvésektől minőségileg eltérő és tartós, kölcsönösen alapuló megoldást kell találni. A népcsoportok helyzete nem függhet folyamatosan és esetenként a többségek jó vagy rossz szándékától. Meg kell teremteni intézményesített egyenrangúságukat és annak állandó, megkérdőjelezhetetlen, visszavonhatatlan jogi garanciáit.

2. A megoldás szempontjai

Az új megoldás keresésekor több szempontot kell figyelembe venni:

1. Legyen csökkenthető a közép-európai térségben az új totalitarizmus és a destabilizálódás veszélye. A kisebbségi helyzetben levő népcsoportok kérdésének megoldatlansága fokozhatja azt a feszültséget Közép-Európában, amelyet eddig főként a fegyveres erejükben bízó szerb, román és a szlovák szélsőségesen nemzeti politikai erők keltettek. Demokratikus ellensúly nélkül ezek az erők tovább destabilizálhatják ezt a térséget, balkanizálhatják Közép-Európát és veszélybe sodorhatják az egész kontinenst. Politikai hatásukban veszélyeztetik az európai integrációs folyamatot, járulékos következményként pedig fenyegetik Nyugat-Európa gazdasági és energetikai biztonságát. Közép-Európa a kelet-nyugati gazdasági kapcsolatok tranzitterülete és erre vezetnek Nyugat-Európa felé az energiahordozók (gáz, kőolaj) tranzitvezetékei is.

2. A megoldás legyen példaértékű hasonló helyzetben lévő más népcsoportok számára is, hogy – csökkenthető legyen a volt Szovjetunió területén kialakult etnikai háborúk elterjedésének a veszélye;

- legyen békésen megoldható Közép- és Kelet Közép-Európa politikai átalakulása;
- elkerülhető legyen egy Jugoszláviához hasonló konfliktus kialakulása a Kárpát-medence északi részén, illetve megelőzhető legyen egy ehhez hasonló helyzet kialakulása.

3. Csökkentse az államot alkotó többségi nemzethez tartozó állampolgárok félelmét az állam szuverenitásának veszélyeztetettségétől. Ennek a félelemnek a csökkentése hozzájárulna ahhoz, hogy megszűnjön a többségek ragaszkodása a nemzetállam eszméjéhez.

4. Épüljön a teljes állampolgári egyenjogúságra és a különböző nemzetekhez tartozó népcsoportok egyenrangúságára, partneri viszonyára.

5. Irányuljon a nemzeti kisebbségi helyzet felszámolására, alkalmazza progresszíven a helsinki elveket, és segítse elő az egyenjogú nemzetek Európájának kialakítását.

Ezekkel a szempontokkal csak olyan megoldás egyeztethető össze, amely leszámol a csupán számszerű többségen alapuló, mások elnyomására törekvő nemzetállami elképzelésekkel és az azonos identitású, kultúrájú, hagyományú népcsoportok kölcsönösen korlátozott önrendelkezési jogának elismeréséből indul ki. Ez azt jelenti, hogy az eddig hagyományos értelemben vett kisebbség nemcsak mennyiségi, hanem új minőségi kategóriává válik, és az eddig nemzeti kisebbségi helyzetbe kényszerített őslakos népcsoportok elnyernék eredendő – nemzeti közösségi – státuszukat. Ily módon a többségi nemzettel társnemzeti viszonyba kerülnének.

3. A társnemzeti viszony megteremtésének alapelvei

A szlovákiai magyarok több szempontból is megfelelnek az államalkotói partnerséget megteremtő társnemzeti viszony kialakításának. Elsősorban azért, mert:

- 1918-ig a magyar nemzet integráns részét alkották és részesei voltak az államalkotás politikai élményének. Ez a helyzetük csupán akkor változott meg, amikor lakóterületüket az egységes magyar területtől államhatárokkal választották el;

- elnyomott helyzetük és többszöri jogfosztottságuk ellenére megőrizték képességüket az önálló politikai struktúra kialakítására;

- megtartották társadalmi és demográfiai vitalitásukat;

- megőrizték eredeti településszerkezetüket.

A magyarok által lakott területeken sokkal nagyobb a tolerancia mértéke és a parlamenti demokráciába vetett bizalom, mint a tisztán szlovákok által lakottakon. (A pozsonyi Komensky Egyetem Szociális-analitikai Intézetének adatai alapján pl. 1990–91-ben a tisztán szlovákok által lakott területeken a lakosság 56%-a kívánta a magyarok kitelepítését Szlovákiából, míg a magyarokkal együtt lakó szlovákoknak csupán 16%-a vallotta ezt a nézetet. Az Együttélés Politikai Mozgalom támogatói között volt legnagyobb a parlamenti demokrácia híveinek aránya.)

A jogok tartalma szempontjából meghatározónak kell lennie az identitáshoz, a szülőföldhöz és az önkormányzathoz (autonómiához) való jog elismerésének.

A gyakorlati megvalósítás szempontjából meghatározó a nyelvi, illetve a kulturális azonosság, a különböző identitású személyek illetve csoportok egymáshoz viszonyított aránya, valamint a területiség – azaz az etnikailag behatárolható területek, régiók kialakítása vagy spontán kialakulása.

A jogszabályozásnak meg kell határoznia a községi, illetve a regionális önkormányzat, valamint a kulturális autonómiát is magában foglaló személyi autonómia közötti különbséget.

Ebben három arányossági határt kell megállapítani:

I. a *többségi területet*, ahol a közigazgatásilag behatárolható legkisebb területen illetve az egy önkormányzathoz tartozó területen vagy az önkormányzatok társulásával kialakult régióban a nemzetiségileg (nyelvileg) azonos lakosság aránya eléri az 50%-ot, túllépi ezt a határt, illetve valamelyik azonos identitású csoport relatív többségben van.

II. a *kisebbségi területet*, ahol az előbbi pontban meghatározott területen legalább az egyik nemzetiségileg (nyelvileg) azonos lakosság aránya 50% alatt van, de nem csökken 10% alá, illetve relatív kisebbségben van.

III. a *szórványterületet*, ahol legalább az egyik azonos nemzetiségű (nyelvű) lakosság aránya kisebb, mint 10%, vagy legkevesebb 100 fő.

A nemzetiségi (nyelvi) csoportok közötti arányok megállapítására az eddigiektől eltérő módszert kell alkalmazni, mert a nemzetiség vagy anyanyelv nyilvános bevallása befolyásolható. Legobjektívabb módszernek a titkos szavazás tekinthető: a községek lakosai az általános és titkos választás szabályainak értelmében titkosan vallanak be nemzetiségüket és anyanyelvüket egy erre elkészített szavazólapon.

A szlovákiai magyarok esetében még az 1991-es népszámlálás alapján is a többségi magyar községek (közigazgatási területek) viszonylag nagy, kompakt egységet alkotnak (lásd a B. rész III. fejezet 1., 2. bekezdését, valamint az 5. sz. térképet). Ezen önkormányzatok társulásai helyenként már kialakultak, másutt kialakulóban vannak. Az ilyen módon társult községek alkotnák összességükben a magyar, illetve a magyar jellegű régiókat – etnorégiókat.

Azokban a községekben, amelyek ugyan egy-egy regionális társuláson belül vannak, de az ott élő valamelyik népcsoport (nemzeti közösség) aránya szerint kisebbségi vagy szórványterületnek minősülnek, személyi autonómia alakulna. Ily módon a szlovák többségű területeken védve lennének a szám szerint kisebbségben élő magyarok, illetve a magyar többségű területeken így nyernének védelmet a szám szerint kisebbségben élő szlovákok. A kisebbségben lévő közösségek autonóm jogait ez a reciprocitás biztosítaná.

A személyi autonómia képviselői szervét a helyhatósági választásokkal egy időben lehetne megválasztani. A helyi önkormányzatokba a kisebbségi lakosság arányának megfelelő számú képviselői helyet kapnának a személyi autonómia választott szervének küldöttei.

Mind a régiók (etnorégiók), mind a személyi autonómiák esetében pontosan meg kell határozni a döntési és a gazdasági illetékességeket.

Alapelvként azt kell leszögezni, hogy:

- a) az etnoregionális szerveződések a helyi önkormányzatok szabad társulásán alapuljanak;
- b) a községeket, ill. a régiókat érintő kérdésekben a helyi, illetve regionális önkormányzat vagy népszavazás illetékes dönteni;
- c) az etnikai (nemzeti, kulturális, iskolaügyi stb.) kérdésekben a többségiak esetében, ill. az etnorégiókban az önkormányzat, a kisebbségiak vagy a szórványok esetében a személyi autonómia választott szerve illetékes dönteni.

A régió területét érintő, de interregionális érdekeket képviselő ügyekben csak regionális népszavazással lehessen dönteni.

Az adórendszerben ki kell alakítani a háromszintű adózást: el kell választani egymástól a helyi, a regionális és a központi adót, és meg kell határozni, hogy a helyben képződött értékek adójából mennyi illeti meg a helyi, illetve a regionális önkormányzatot. A közérdekű ügyek és a kultúra, valamint az iskolaügy költségvetési támogatásában meg kell határozni az egy főre jutó támogatás összegét.

A nyelvhasználat az önkormányzaton, ill. a régió belüli nyelvi (nemzetiségi) arányok szerint legyen meghatározva. A relatív vagy abszolút többség nyelve legyen az első a többi használatos nyelv között a község, illetve a régió területén a hivatalos érintkezésben és a nyilvános használatban. A községen, illetve a régió kívüli különböző szintű állami szervekkel való kapcsolattartásban a hivatalos érintkezés nyelve legyen az illető önkormányzat vagy régió területén első nyelvként használt nyelv. Ugyanakkor az ott használatos más nyelveken is lehessen érintkezni a hivatalokkal, és lehessen használni e nyelveket nyilvános fórumokon. A más-más nyelvet első nyelvként használó önkormányzatok, illetve régiók egymás között használják az országban használatos többségi – azaz szlovák nyelvet.

Szlovákia területén e szerkezet szerint kialakíthatók szlovák, magyar és rutén–ukrán régiók, valamint szlovák, magyar, rutén–ukrán, horvát, német és roma személyi autonómiák.

A fent vázolt elképzelést azonban csakis az európai hagyományoknak megfelelő politikai akarral, demokratikus hozzáállással és nemzetközi garanciákkal lehet megvalósítani. A nemzetiségi kérdés ilyenén megoldása hozzájárulna Szlovákia társadalmi egyensúlyának kialakulásához, a térség megbékéléséhez és a jószomszédi kapcsolatok kiépítéséhez, ami minden gazdasági fellendülés alapja.

59.

**Az Együttélés, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom,
a Magyar Néppárt és a Magyar Polgári Párt memoranduma a Szlovák Köztársaság
felvételéről az Európa Tanácsba**

A Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság, amely 1991. február 21-től tagja volt az Európa Tanácsnak, 1992. december 31-én megszűnt létezni. A magukat utódállamoknak nyilvánító Cseh Köztársaság és Szlovák Köztársaság nemzeti tanácsaik révén kifejezték óhajukat, hogy az Európa Tanács tagjaivá váljanak.

A legitimitás kérdései

A Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megszűnésének ténye vitathatatlan, legitimitása viszont megkérdőjelezhető, mert:

1. *A szövetségi állam megszűnéséről nem népszavazás döntött. A népfelségjogból származó örendelkezési jog érvényesítését pártpolitikai döntések helyettesítették.*
2. *A népszavazás hiányát egy, a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megszűnéséről 1992. november 28-án elfogadott szövetségi alkotmánytörvény pótolta (a Tt. 1992/542. sz. törvénye), amely mindössze két szavazattal kapott többit, mint az elfogadásához szükséges szavazatarány.*
3. *A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 1993. január 19-én hozott döntésével elvetette a Szlovák Köztársaság területén megválasztott szövetségi gyűlésbeli képviselők becsatlakoztatását Szlovákia törvényhozói testületébe. Ezzel megsértette az előző pontban említett törvény 4. cikkelyét, és még kétségesebbé tette a szövetségi állam megszűnésének és az új államok létrejöttének legitimitását.*
4. *A Szlovák Nemzeti Tanács már 1992. szeptember 1-jén, Szlovákia alkotmányának elfogadásával egyoldalú lépést tett a szövetségi állam megszűnése felé. Ezt az alkotmányt tartalmi okokból az ellenzéki Kereszténydemokrata Mozgalom, valamint az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom képviselői nem szavazták meg.*

A Szlovákia alkotmányával szemben felvethető kifogások

5. *Az alkotmány a „Mi, a szlovák nemzet...” bevezető szavaival a nemzetállam szellemét támasztja fel, és a „nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok” állampolgári másodrendűségét sugallja. Ezt erősíti az alkotmány néhány további meghatározása is.*
6. *A kisebbségben élő nemzeti közösségek jogait illetően olyan pontatlan megfogalmazásokat tartalmaz, amelyek e közösségek jogi viszonyait a parlamenti többség kényének-kedvének szolgáltatják ki. Például előírja, hogy Szlovákiában a szlovák nyelv az egyetlen államnyelv (6. §). Más nyelvek használatát törvénynek kellene szabályoznia. Ugyanakkor kimondja, hogy az állami szervek és az öngazgatás területi szervei államnyelven kötelesek információkat nyújtani tevékenységükről. Ez eleve kizárja, hogy a kisebbségben élő nemzeti közösségek nyelve használható legyen a hivatalos kapcsolatban.*
7. *Nem garantálja tételesen a nem szlovák nyelvű iskolák létezését. A kisebbségben élő nemzeti közösségek számára „művelődési és kulturális intézmények” létesítését engedélyezi. Ezek fogalmilag nem azonosak a 42. cikkelyben meghatározott iskolai intézményekkel.*
8. *Az alkotmány 34. cikkelye első bekezdésének értelmében a kisebbségben élő nemzeti közösségek csupán „nemzetiségi társulásokat” hozhatnak létre. Ez a megfogalmazás szűkíti az al-*

ktmány 22. cikkelyének 2. bekezdésében biztosított, a politikai pártok alapítására vonatkozó általános jogot.

9. A „kisebbségek és etnikai csoportok” jogait érintő rendelkezések *restriktívek*, és nem megengedők. Az alkotmány 34. cikkelyének 3. bekezdése megfelelő jogalapot nyújt a jövőben a kisebbségben élő nemzeti közösségekkel szembeni diszkriminatív bánásmódra azáltal, hogy egyedül őket említi a lehetséges dezintegrációs és az államnemzet jogait korlátozó tényezőként.
  10. Az alkotmány ugyan elismeri a községi öngazgatást, de a nagyobb *területi önkormányzati egységek létrehozását jelenleg még törvényileg sem garantálja*.
  11. Az alkotmány nem biztosítja
    - a) a bíróságok függetlenségét a végrehajtó hatalomtól (145. cikkely) és
    - b) a különböző tulajdonformák egyenjogúságát és egyenrangúságát (20. cikkely 2. bek.).
  12. Túlságosan nagy *lehetőséget* biztosít a *demokratikus döntések eredményeinek felülbírálatára és megváltoztatására*. Ezt főleg a köztársasági elnök törvényvisszaadási jogkörével, valamint a népszavazás eredményének a parlament általi annullálhatóságával teremti meg.
- A 3., 4. és a 7. pontban felsorolt kifogások kétségessé teszik, hogy Szlovákia hajlandó-e betartani az Európa Tanács Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok védelméről szóló Egyezményének minden előírását.

Jogsértések

Az állami hivatalok és a kormány több intézkedése csökkentti a jogbiztonságot, és diszkriminációs szándékról tanúskodik.

13. *Erőszakkal és tömegesen távolítják el a magyar nyelvű helységnevtáblákat*, és cserélik ki csupán szlovák nyelvűekre, noha ezen rendelkezéseknek nincsen semmilyen törvényes alapjuk.
14. *Akadályozzák a magyar keresztnévek*, valamint a más ország területén született személyek keresztnévének *anyakönyvezését*. Ezáltal megsértik azt az általánosan elfogadott elvet, mely benne foglaltatik a szlovák alkotmány 19. cikkelyének 1. bekezdésében is, miszerint a személy neve sérthetetlen.
15. Az 1991. évi népszámlálás adatai szerint Szlovákia lakosságának 15,7%-a nem szlovák anyanyelvű. Az állami *költségvetés* azonban *diszkriminálja a kisebbségi nemzeti közösségek kultúráját és iskolaügyét*.

A *kulturális költségvetés* 2, 6 milliárd koronát irányoz elő az 1993-as évre, de ebből csupán 130 milliót (5%-ot) szán a kisebbségek kulturális intézményeinek támogatására.

Az *iskolaügyi költségvetésben* nehéz kimutatni a nem szlovák iskolákra fordított összeget. Az 1991-es adat alapján azonban egyértelmű a hátrányos megkülönböztetés, mert 16 milliárd koronából csak 860 milliót (5,4%-ot) költöttek a kisebbségben élő nemzeti közösségek iskoláira.

16. A szlovák kormány *megsértette az ország alkotmányát*, mivel nem az abban rögzített hatáskörrel összhangban nevezte ki az alkotmánybírákat.

Recesszív politikai és gazdasági rendszerváltozás

17. A szlovák kormánypolitikusok nyilatkozatai alapján már 1992 őszén sejthető volt, hogy a *privatizáció korábbi üteme* lelassul. A mai helyzet pedig arról tanúskodik, hogy ez a folyamat *szinte teljesen leállt*. Ezzel egy időben a hitel- és az adópolitika *korlátozza a magánvállalkozásokat* is. Ez hatványozottan jelentkezik a mezőgazdaságban, *ami főként a magyar népcso-*

portot érinti negatívan. A kormány fékezi a független bankrendszer kialakulását, és több jel utal arra, hogy fokozni szándékszik a fegyvergyártást és -kereskedelmet.

18. *A kormányváltás következtében számos vezető államigazgatási hivatalnokot bocsátottak el, közöttük sok magyart is, mert nem teljesítették a kormányzat törvénysértő, kisebbségellenes és jogkorlátozó rendeleteit.*
19. Az állam gyakran megsérti a sajtószabadságot és a hírközlő szervek függetlenségét. A nagyszombati egyetem megszüntetésére tett kísérleteivel a jelenlegi hivatalos hatalom megkérdőjelezte az akadémiai szabadságot.

Újabb vagyoni jogi diszkriminálás

20. Amikor a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságot az Európa Tanács fölvette a tagországok sorába (1991. február 21-én), a prágai Szövetségi Gyűlés elfogadta a „bírságon kívüli rehabilitációról” (kárpótlásról) szóló (a Tt. 1991/87 sz.) törvényt. E törvény szerint 1948. február 25-től 1990. január 1-éig a politikai rendszer által okozott anyagi és egyéb károk szenvedő alanyai, valamint ezek leszármazottjai kárpótlásban részesülhettek. A törvény *nem vonatkozik azokra a károsultakra, akik az 1945–48 közötti időszakban nemzeti hovatartozásuk miatt, az 1945-ben kelt 33-as és 108-as elnöki dekrétum alapján veszítették el vagyonukat. Az említett két dekrétum alapján fosztották meg vagyonától az ország valamennyi német és magyar állampolgárát.*

E kárpótlási törvény vonatkozási ideje felújította a második világháború utáni nemzeti diszkrimináció vagyoni jogi következményeit, elsősorban a magyar nemzetiségű állampolgárokra való tekintettel. Ez a törvény érvényes a Szlovák Köztársaság területén.

21. A Szövetségi Gyűlés 1991. május 21-én hagyta jóvá a földről és más mezőgazdasági vagyonról szóló törvényt (a Tt. 1991/229. sz. törvénye).

Ez a törvény ugyanúgy határozza meg a vonatkozási időt, mint a kártérítési törvény. Csúpan az a különbség, hogy felújítja a Szlovák Nemzeti Tanács 1948. november 4-én hozott, a Tt. 26-os szám alatt megjelent rendeletét, amely alapján a csehszlovák állampolgárságot viszszenyert magyarok 1945-ben elvett földjeit különböző megszorítások mellett vissza lehet szolgáltatni eredeti tulajdonosaiknak (lásd a törvény 6. § 2. bek.). A földtörvény *olyan értelemben diszkriminálja a magyarokat, hogy míg a többi állampolgárnak 250 hektár összterületben határozza meg a visszaadható földterületet, a magyarok esetében ezt továbbra is, az 1948-ban hozott rendelet értelmében, 50 hektárban határozza meg.* Ezt a törvényt az 1992. február 18-án elfogadott törvény módosította (Tt. 1992/93. sz. törvény), mely azonban a magyarokra vonatkozó korlátozást nem távolította el (lásd a törvény 6. § 2. bek.). Ez a törvény érvényes a Szlovák Köztársaság területén.

Szükségszerű változtatások Szlovákia jogrendjében

A fenti tényeket nem konfliktuskeltés végett, hanem annak elhárítása érdekében tettük szóvá. Az Európa Tanács mérje fel a helyzetet, és ellenőrizze a fenti tények valós voltát. Fontosnak tartanánk, ha a Szlovák Köztársaság mielőbb eleget tenne az Európa Tanács normarendszerének. Ehhez megítélésünk szerint elengedhetetlen lenne, hogy:

- a) a Szlovák Köztársaság *összhangba hozza alkotmányát* az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1990. október 1-jén kelt 1134-es, valamint az 1993. február 1-jén kelt 1201-es ajánlásával;
- b) az alkotmányban biztosítsa:
  - a különböző tulajdonformák egyenjogúságát és egyenrangúságát;

- a bírói hatalom függetlenségét a végrehajtó hatalomtól;
  - c) *módosítsa azokat a törvényeket és jogi normákat* (a nyelvtörvényt, anyakönyvi törvényt stb.), amelyek nincsenek összhangban ezzel az ajánlással, illetve nincsenek összhangban Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezményrel;
  - d) *hatálytalanítsa* az 1945–48 közötti, a nemzeti hovatartozás alapján diszkrimináló elnöki dekrétumokat és törvényeket, s kárpótlással mérsékelje ezek negatív következményeit. Eből kifolyólag *változtassa meg* a magyar és német nemzetiségű állampolgárokat hátrányosan érintő kárpótlási törvényt;
  - e) *távolítsa el* a földtörvényből a magyarokat hátrányosan érintő kitélt.
- A Szlovák Köztársaság a felvétellel egy időben kötelezze magát, hogy:
- f) *felülvizsgálja* azokat a szerződéseket, amelyeket a csehszlovák állam a magántulajdonosok rovására más állammal kötött (például a Csehszlovákia és Magyarország között 1947 februárjában megkötött lakosságcsere-egyezmény, amely jelentős anyagi kárt okozott a Szlovákia területén lévő szülőföldjükről Magyarországra áttelepülni kényszerített magyaroknak);
  - g) *aláírja*, majd ezt követően ratifikálja a Helyi önkormányzatok európai chartáját, a Kisebbségi és szórvánnyelvek európai chartáját és a környezetvédelemről szóló helsinki konвенциót.

Ezt a memorandumot négy magyar politikai párt nevében készítettük, melyek az 1992-es parlamenti választásokon elnyerték a szlovákiai szavazatok 10%-át. Pártjaink a liberális, keresztény és konzervatív eszmerendszer értékeit tartják követendőnek, elutasítva bármiféle erőszakot, gyűlöletet és megkülönböztetést.

Meggyőződésünk, hogy a memorandumunkban kifogásolt jelenségek megszüntetésével és a felsorolt feltételek elfogadásával Szlovákia bekapcsolódása az európai integrációs folyamatba zavartalanul válhatna. Ez hasznos lenne mind Szlovákia összes polgára számára, mind az ország demokratikus fejlődése szempontjából.

Pozsony, 1993. február 4.

*A. Nagy László, az MPP elnöke
Bugár Béla, az MKDM elnöke
Duray Miklós, az Együttélés elnöke
Popély Gyula, az MNP elnöke*

*Közösségünk szolgálatában. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom öt esztendeje.
MKDM, Pozsony, 1995. 98–102.*

60.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának törvénye a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok helyzetéről és jogairól a Szlovák Köztársaságban. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom javaslata

Javaslat

Bratislava–Pozsony, 1993. február

Tartalom:

Preambulum

I. Alapvető rendelkezések

II. A kisebbségek jogai

III. A kisebbségek önkormányzata

Első fejezet: Általános rendelkezések

Második fejezet: Oktatásügyi önkormányzat

Harmadik fejezet: Kulturális önkormányzat

Negyedik fejezet: Területi (regionális) önkormányzat

IV. A kisebbségek gazdasági támogatása, a kisebbségek önkormányzati szerveinek gazdálkodása, a kisebbségek önkormányzati szerveinek vagyona

V. Záró rendelkezések

Preambulum

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa, a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogi helyzetéről szóló alkotmánytörvénnyel összhangban, attól az igyekeztől vezérelve, hogy a Szlovák Köztársaság minden állampolgára számára valódi otthon biztosítson, az Európa Tanács, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet, az Európai Közösség és az ENSZ többéves igyekezetének szellemében az alábbi törvényt hozta meg:

I. ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK

1. cikkely

1. A Szlovák Köztársaságban élő nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok (a továbbiakban kisebbségek) a nép hatalmának részesei, államalkotó tényezők.

2. A nemzeti és etnikai önazonossághoz való jog alapvető emberi jog, amely mind az egyéneket, mind azok csoportjait illeti.

2. cikkely

1. Minden állampolgár szabadon tartozhat bármely kisebbséghez.

2. Minden befolyástól mentes akaratnyilvánítása.

3. cikkely

1. A Szlovák Köztársaságban a kisebbségek jogait az alkotmány és a törvények szavatolják.

2. A Szlovák Köztársaságban a kisebbségek alkotmányos joga, hogy érdekeik kifejezése, biztosítása és védelme érdekében, valamint saját önkormányzatuk érdekében egyesüléseket, pártokat, valamint helyi, regionális és országos önkormányzati szerveket hozzanak létre.

4. cikkely

A közigazgatási egységek kijelölésénél és a választókörikeretek meghatározásánál, a településfejlesztési, gazdasági és környezetvédelmi tervek kidolgozásánál a Szlovák Köztársaság kötelezi magát, hogy kellőképpen figyelembe veszi a kisebbségek által lakott területek kapcsolatait, gazdasági érdekeit és hagyományait.

II. A KISEBBSÉGEK JOGAI

5. cikkely

Anyanyelvét mindenki szabadon használhatja a magán- és közélet minden területén, hivatalos érintkezésben, valamint a hivatalos eljárásokban.

6. cikkely

A kisebbségek joga:

- a) a saját nyelven való művelődés;
- b) a kisebbségek életét érintő ügyek intézésében való hatékony részvétel;
- c) az önkormányzatok alakítása;
- d) nevük és vezetéknevük anyanyelvük szabályai szerinti használata;

- e) anyanyelvük, történelmük és hagyományaik megismerése;
- f) a saját kisebbségi állapottal összefüggő személyi adatok védelme;
- h) az államhatár által elválasztott azonos kultúrájú lakosokkal, valamint a más országokban élő, más kisebbségekkel való szabad kapcsolattartás;
- i) a helyi és regionális közigazgatási testületekben való arányos képviselet;
- j) állami támogatás, ajándékok, valamint más támogatás elfogadása;
- k) nemzetközi szerződések kötése a nemzetközi jog, a Szlovák Köztársaság Alkotmánya és törvényei által biztosított keretben;
- l) saját nemzeti szimbólumok használata és a nemzeti ünnepek megünneplése;
- m) érdekeiknek a tömegtájékoztatási eszközök segítségével való érvényesítése;
- n) saját történelmi és kulturális emlékhelyeik ápolása és megőrzése;
- o) jog arra, hogy érdekeik védelmében nemzetközi szervezetekhez forduljanak;
- p) jog a nemzetközi, nem kormányzati szervezetek tevékenységében való részvételre.

7. cikkely

A kisebbségeknek joguk van saját parlamenti képviseletre a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában. A részleteket a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsáról szóló választási törvény szabályozza.

8. cikkely

A kisebbségek részt vesznek a bíróságok tevékenységében. A részleteket törvény határozza meg.

9. cikkely

1. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában a képviselők szabadon használhatják anyanyelvüket.

2. A helyi önkormányzatok képviselő-testületeiben a képviselőnek joga van saját anyanyelvre használatára.

3. Az anyanyelv használatával és eme törvény alkalmazásával kapcsolatos kiadásokat az állam fedezi.

10. cikkely

1. A Szlovák Köztársaság támogatni fogja a kölcsönös tisztelet, együttműködés és szolidaritás kialakításának légkörét minden, a területén élő személy között, tekintet nélkül annak nemzeti vagy etnikai származására csakúgy, mint vallására, és támogatni fogja az előforduló problémák megoldását a jogállam elvein alapuló párbeszéd útján. A faji vagy más gyűlölet mindennemű megnyilvánulása tiltott és büntetendő.

2. Az oktatási intézményekben a Szlovák Köztársaság biztosítja a toleranciára, illetve a többségi nemzet és a kisebbségek tagjai közötti kölcsönös tiszteletre való nevelést. A történelem és a kultúra oktatásánál minden iskolában tekintetbe veszik a kisebbségek történelmét és kultúráját is.

III. A KISEBBSÉGEK ÖNKORMÁNYZATA

Első fejezet

Általános rendelkezések

11. cikkely

1. A kisebbségek önkormányzatának szervei képviseleti és végrehajtó szervek.

2. A képviseleti testületeket választások által hozzák létre, és a kisebbségek jogállásáról szóló alkotmánytörvény, valamint e törvény szerinti jogkörökkel bírnak. Mandátumuk 4 évre szól.

3. Az önkormányzatok végrehajtó szervei e törvény értelmében, valamint a Szlovák Köztársaság további törvényeinek értelmében jönnek létre. Jogkörüket e törvény és az SZK Nemzeti Taná-

csának vonatkozó törvényei határozzák meg. A tisztségek betöltésére, valamint az ezek alól való felmentésre az önkormányzatok illetékes képviseleti szervei tesznek kötelező javaslatot. A kinevezés az államigazgatásban érvényes szokások alapján történik.

12. cikkely

A kisebbségek önkormányzatának szervei legitim módon képviselik a kisebbségek érdekeit, és jogosultak arra, hogy hatékonyan részt vegyenek a kisebbségek életét és érdekeit érintő ügyek intézésében.

13. cikkely

A kisebbségek önkormányzatának képviseleti szervei jogi személyiséggel rendelkező testületek, amelyek megfelelő jogkörökkel rendelkeznek; alapszabályukban rögzítik tevékenységük módját, belső szerkezetüket, kölcsönös jogkörüket, valamint jellegüket, elsősorban azt, hogy mely kisebbség képviseletét tartják feladatuknak. Az önkormányzatok képviseleti szervei saját ülésrendet és más dokumentumokat fogadnak el.

14. cikkely

1. A kisebbségek önkormányzata lehet országos, regionális és helyi.

2. Az önkormányzatok országos szerveinek hatásköre kiterjed a Szlovák Köztársaság egész területére. A kisebbség országos képviseleti szervének megalakítása úgy történik, hogy a kisebbségekhez tartozó állampolgárok minimum 3%-a bejelenti eme jog gyakorlásának igényét a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának. Minden kisebbség csak egy országos képviseleti szervet hozhat létre. A kisebbség országos önkormányzati szervének megalakítására tett javaslatok körüli esetleges viták során a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa dönt. Az országos végrehajtó szerv minden kisebbség közös szerve.

3. A kisebbségek önkormányzatának regionális szerveit a Szlovák Köztársaság területi egységei vagy régióinak szintjén e törvény 26. cikkelye alapján hozzák létre.

4. A helyi kisebbségi önkormányzatok területi hatásköre általában megegyezik a község, város, vagy azok része közigazgatási felosztásával, de tekintettel a valamely kisebbség által lakott terület elhelyezkedésére, kialakítható több közigazgatási egység (a község, a városok különböző részei stb.) területén is.

15. cikkely

1. Minden kisebbség önkormányzatának országos képviseleti szerve a Szlovák Köztársaságban, e törvény 14. cikkelye 2. bekezdésének értelmében, az adott kisebbség Országos Tanácsa.

2. Az adott kisebbség Országos Tanácsának szervei: a kisebbség Országos Tanácsának Testülete, a kisebbség Országos Tanácsának Vezetősége és a kisebbség Országos Tanácsának elnöke. Ezek jogkörét minden Országos Tanács alapszabálya határozza meg.

3. A kisebbségek országos tanácsai általános, egyenlő, közvetlen és titkos választások alapján jönnek létre. Ezeket a választásokat időpontilag össze lehet kapcsolni a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsába való választásokkal.

4. A kisebbségek Országos Tanácsának tagjává a Szlovák Köztársaság olyan polgárát lehet választani, aki választójoggal rendelkezik, 18. életévét betöltötte, és a Szlovák Köztársaság területén állandó lakhelye van. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsába való jelölés nem akadályozza a kisebbségek Országos Tanácsába való jelölésnek.

5. A jelölésre a javaslatokat politikai pártok, kulturális és társadalmi szervezetek vagy meghatározott számú választópolgár (lásd e cikkely 5. bekezdését) a Szlovák Köztársaság Központi Választási Bizottságának nyújthatják be, legkésőbb 60 nappal a választások előtt. A Szlovák Köztársaság területe e választások szempontjából egy választókörzetet alkot.

6. E cikkely 5. bekezdése értelmében a meghatározott szám alatt értendő: a magyar nemzeti kisebbség esetében 3000 választópolgár, a cseh, ruszin, ukrán és roma kisebbség esetében 1000 választópolgár, a többi kisebbség esetében 400 választópolgár.

7. A kisebbségek Országos Tanácsába a Szlovák Köztársaság minden olyan polgárának joga van választani, aki betöltötte 18. életévét, a választások során igényli e jog gyakorlását, és egyértelműen igazolja a választási bizottság előtt az adott kisebbséghez való tartozását.

8. Az adott kisebbség Országos Tanácsának képviselőjévé azok a jelöltek válnak, akik az országos listán a legtöbb szavazatot kapták. A többi jelölt pótképviselővé válik.

A magyar nemzeti kisebbség országos képviseleti szerve 25 képviselőből, a többi kisebbség országos képviseleti szervei 15 képviselőből állnak.

9. Minden kisebbség Országos Tanácsa saját tanácsadó szerveket hozhat létre.

16. cikkely

A magyar, ruszin, ukrán és cseh kisebbség Országos Tanácsa önállóan dönt, főleg:

a) saját alapszabályának jóváhagyásáról;
b) saját szerveinek választásáról és azok belső jogkörének meghatározásáról;
c) a kisebbség érdekeinek képviseletéről és védelméről;
d) a kulturális és oktatásügyi önkormányzat megvalósításáról, az ehhez szükséges tevékenységekről, az intézkedések és ajánlások elfogadásáról, szabályok alkotásáról, intézmények, gazdasági szervezetek létrehozásáról és működtetéséről és a velük kapcsolatos főbb perszonális kérdésekről;

e) a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának és a Szlovák Köztársaság kormányának tanácsadó szerveként működik;

f) regionális jellegű ajánlásokat és rendeleteket fogad el a helyi önkormányzatok számára a törvény 26. cikkelye értelmében, esetleg, ha szükséges, összehangolja a regionális önkormányzati szervek döntéseit, dönt a kisebbség által lakott területeken (5% felett) a kisebbség nyelve használatának elveiről;

g) meghatározza a kisebbségi önkormányzati szervek törzsvagyományának körét;

h) meghatározza a kisebbségi önkormányzat szimbólumait, valamint ünnepeit, kitüntetéseit, ezek odaítélésének feltételeit és szabályait;

i) dönt a jogi szabályoknak megfelelően rendelkezésre álló rádió- és tévéfrekvenciák felhasználásának módjáról és elveiről;

j) dönt a közszolgálati kisebbségi és regionális tévé- és rádióadás felhasználásának elveiről és az ezzel összefüggő főbb perszonális kérdésekről;

k) illetékes minden más kérdésben, amelyet a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának Alkotmánya vagy más jogi szabály a hatáskörébe utal.

17. cikkely

A többi kisebbség országos tanácsainak döntéshozatali jogköre az e törvény 16. cikkelyében foglaltakkal azonos, kivéve a d) és f) bekezdést.

18. cikkely

A kisebbségek Országos Tanácsának döntéseit és rendeleteit szlovák nyelven és az illető kisebbség nyelvén hirdetik ki, sorszámmal és az illetékes Országos Tanács nevének feltüntetésével. Vitás értelmezés esetén a szlovák szöveg a mérvadó.

19. cikkely

Az Országos Tanács tagja és megbízott képviselője tisztségének betöltése során hivatalos személynek minősül, és ennek megfelelő védelem illeti meg.

20. cikkely

1. A kisebbségek országos tanácsai jogosultak arra, hogy tagokat küldjenek azokba a kuratóriumokba, amelyek az állami közszolgálati tömegtájékoztatási eszközök (rádió, tévé) kisebbségi adásait felügyelik.

2. A kisebbségek önkormányzatának országos tanácsai jogosultak arra, hogy véleményt nyilvánítsanak a kisebbségek életét és érdekeit érintő törvények és más jogi előírások javaslatait ille-

tően. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa és a Szlovák Köztársaság kormánya köteles tekintetbe venni az országos tanácsok álláspontját.

21. cikkely

1. A kisebbségek Országos Tanácsa a kisebbségeket érintő kérdésekben kötelező állásfoglalást kérhet ki az illetékes állami szervektől, ezeknek javaslatot tehet, és intézkedéseket követelhet tőlük. Az e téren mutakozó ellentétek esetében az országos tanácsok jogosultak a Szlovák Köztársaság kormányához vagy a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsához fordulni.

2. Az államigazgatási szervek döntései ellen minden kisebbség Országos Tanácsa a Szlovák Köztársaság illetékes bíróságához fordulhat.

22. cikkely

1. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának elnöke az országos tanácsok elnökeiből saját tanácsadó szervet hoz létre.

2. A kisebbségek önkormányzata köztársasági szerveinek kialakítása nem befolyásolja a kisebbségekhez tartozó polgárok egyéb politikai jogait.

23. cikkely

1. Minden kisebbség Országos Tanácsa saját házszabálya szerint működik. Minden szerv házszabályát, alapszabályát, valamint döntéseit az alkotmányosság és törvényesség betartásának szempontjából megvizsgálhatják az SZK illetékes bíróságai.

2. Az egyes kisebbségek országos tanácsai közös koordinációs szervet hozhatnak létre.

3. A kisebbségi önkormányzatok országos szerveiben végzett munkát az állam megfelelőképpen jutalmazza.

24. cikkely

A kisebbségi önkormányzatok végrehajtásának, valamint az állami kisebbségi politika érvényesítésének központi szerve a Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Ügyeinek Minisztériuma (a továbbiakban minisztérium).

25. cikkely

1. A minisztérium biztosítja a kisebbségek országos tanácsai döntéseinek végrehajtását és az állami kisebbségi politika megvalósítását.

2. A minisztériumban minden kisebbség ügyeit külön részleg irányítja, amelynek tagjai az adott kisebbségből kerülnek ki, az illető kisebbség Országos Tanácsának javaslata alapján.

3. Az országos tanácsok döntései saját hatáskörben kötelezőek a minisztérium számára. Az országos tanácsok közötti esetleges ellentétek eldöntésének ügyében, a konszenzus elérése érdekében a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa dönt.

4. A minisztérium élén az SZK kormányának minisztere áll, akit a szakemberek soraiból az egyes kisebbségek országos tanácsainak koordinációs szervének javaslatára neveznek ki.

26. cikkely

1. Az önkormányzatok regionális szerveit a régiók vagy a Szlovák Köztársaság nagyobb területi egységeinek szintjén alakítják ki, az adott kisebbség Országos Tanácsának javaslatára.

2. Az önkormányzat regionális szervei képviseleti és végrehajtó szervek.

3. A kisebbségi önkormányzat regionális képviseleti szerve a kisebbségek önkormányzatának Regionális Tanácsa. A helyi kisebbségi önkormányzatok tagjaiból hozzák létre, az adott kisebbség Országos Tanácsának irányelvei szerint.

4. A regionális kisebbségi önkormányzat végrehajtó szervei megfelelő hatáskörrel vannak felruházva a kisebbségek önkormányzata regionális tanácsai határozatainak végrehajtására, e törvény 28. cikkelye értelmében. Ezek személyi összetételére kötelező javaslatokat a kisebbségek önkormányzatának regionális tanácsai tesznek.

27. cikkely

1. A kisebbségek önkormányzata Regionális Tanácsának szervei a testület, az elnök és az alelnök.

2. A kisebbségi önkormányzat Regionális Tanácsa saját alapszabályt, valamint saját ülésrendet fogad el.

3. Minden kisebbség ugyanabban a régióban, illetve területi egységben csak egy Regionális Tanácsot alakíthat.

28. cikkely

A kisebbségek önkormányzatának regionális tanácsai jogosultak arra, hogy önállóan döntsenek a kultúra és az oktatásügy területén, főleg:

a) a kisebbségek érdekeinek képviselésében regionális szinten, ahol jogosultak ezen érdekek képviselésére;

b) az e törvény 38. cikkelyének 2. bekezdése a), b) és e) betűje szerinti ügyekben javaslatokat tesznek az adott kisebbség Országos Tanácsának;

c) irányítják és ellenőrzik a kisebbségi önkormányzat végrehajtó regionális szervének tevékenységét;

d) szakmai szempontból biztosítják az együttműködést a régióban e törvény 38. cikkelyének 2. bekezdése f) betűje értelmében;

e) javaslatokat tesznek az adott kisebbség országos tanácsainak e törvény 40. cikkelyének 3. bekezdése b), c), e), f) betűje értelmében, regionális szinten;

f) gondoskodnak a kisebbségek történelmi és kulturális emlékhelyeiről a régióban.

29. cikkely

1. A helyi kisebbségi önkormányzatok működtetése céljából e törvény 14. cikkelye 4. bekezdésének értelmében kisebbségi önkormányzatok helyi tanácsai hozandók létre.

2. A helyi kisebbségi önkormányzatok megalakítására a község legalább 30 lakosa tehet javaslatot, akik az illető kisebbséghez tartoznak.

3. A kisebbségi önkormányzatok helyi tanácsai általános, közvetlen és titkos választások alapján jönnek létre. Ezeket a választásokat – időpontilag – egybe lehet vonni a helyi önkormányzati választásokkal. A kisebbségi önkormányzatok helyi tanácsainak 5–15 képviselője van.

4. A kisebbségi önkormányzatok helyi tanácsainak megválasztására e törvény 15. cikkelye 4.) és 7.) bekezdései arányosan vonatkoznak.

5. A kisebbségi önkormányzatok Helyi Tanácsának jelöltjeire javaslatokat a politikai, társadalmi vagy kulturális szervezetek alapszervezetein kívül a község legalább 20 lakosa is tehet, akik az illető kisebbséghez tartoznak.

30. cikkely

1. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának szervei a testület, az elnök és az alelnök.

2. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának elnöke a helyi önkormányzat teljes jogú tagja lesz, a helyi önkormányzat képviselőjének minden jogkörével és kötelességével.

31. cikkely

A kisebbségi önkormányzat helyi tanácsai saját alapszabályt, valamint saját ülésrendet fogadnak el. A községben minden kisebbség saját helyi kisebbségi önkormányzati tanácsot alakíthat, azonban minden kisebbség csak egyet. A 30. cikkely 2. bekezdése azonban minden kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának elnökére vonatkozik.

32. cikkely

A kisebbségi önkormányzat helyi tanácsai önállóan döntenek a saját kultúra és oktatásügy területén, és főleg:

a) helyi szinten képviselik a kisebbség érdekeit;

b) további döntés hozatalára javaslatot tesznek a kisebbségek önkormányzata Regionális Tanácsának, a 38. cikkely 2. bekezdése a), b), d) betűi értelmében, az alapiskolák szintjén, a község területén;

c) javaslatot tesznek a kisebbségek önkormányzata Regionális Tanácsának további döntéshozatalra, illetve a község önkormányzatának a helyi jellegű kulturális intézmények vezető tisztségviselői helyeinek betöltésére;

d) védelmezik és ápolják a kisebbségek helyi kulturális és történelmi emlékhelyeit.

33. cikkely

1. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa az államigazgatás összes olyan szervéhez fordulhat, amely hatáskörrel rendelkezik a kisebbség életét érintő bármilyen kérdésben, és:

a) tájékoztatást, adatokat kérhet szakmai kérdésben és értelmezési kérdésben;

b) javaslatot tehet, intézkedés elfogadását kezdeményezheti;

c) vétőjoga van a kisebbségi iskolaügy és kultúra kérdéseiben a helyi önkormányzat irányában;

d) az államigazgatási szerv, illetve önkormányzat által irányított intézmény tevékenységével kapcsolatban észrevételeket tehet, rendeleteket vagy azok megváltoztatását kezdeményezheti;

e) véleményezheti a helyi önkormányzat rendelkezéseinek, illetve döntéseinek javaslatát, mindenekelőtt azokat, amelyek a kisebbségek életét érintik. Ezekben az esetekben vétőjoga lehet.

2. Területfejlesztési, illetve községfejlesztési tervek kidolgozása esetén, amelyek érintik a kisebbségek történelmi és építészeti emlékeinek megőrzését, szükséges a kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának beleegyezése.

34. cikkely

1. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa oktatási, kulturális, sport- vagy más intézményeket üzemeltethet, az illetékes szervekkel való megegyezés alapján. Ilyen esetekben a kisebbségi önkormányzat átvesszi az intézmény egész vagyonát (ingót és ingatlant), valamint az intézmény költségvetését is.

2. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa jogosult saját intézmények, vállalatok és gazdasági szervezetek létrehozatalára.

35. cikkely

1. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa saját tevékenysége biztosítása érdekében:

a) meghatározza saját költségvetését és a rendelkezésére álló források felhasználásának tervét;

b) elkészíti zárszámadását és vagyona leltárát;

c) meghatározza a kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának alapvető tulajdonát és a vele való gazdálkodás szabályait.

2. A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa jogosult az állami pályázatokon való részvételre, és állami támogatást kérhet.

3. A kisebbségek önkormányzatának helyi tanácsai egymás között együttműködési egyezményt köthetnek, hasonló egyezményeket köthetnek más kulturális vagy társadalmi szervezetekkel.

36. cikkely

A kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsa a helyi és területi önkormányzat döntései és rendeletei ellen – amennyiben ezek sértik jogait vagy jogos érdekeit – jogorvoslást kérhet, a közigazgatási eljárás általánosan érvényes szabályai alapján. Az államigazgatás jogerős döntését a bíróság előtt a jogi előírásokkal összhangban lehet megtámadni. Az ilyen javaslatnak halasztó hatálya van, amennyiben a megtámadott döntés a 33. cikkely 1. bekezdésének c) pontjában foglaltakat érinti.

37. cikkely

1. A helyi és területi önkormányzatok nem dönthetnek olyan kérdésekben, amelyek a kisebbségi önkormányzat hatáskörébe tartoznak.

2. Az állami szervek a hozzájuk érkező, de a kisebbségi önkormányzatok hatáskörébe tartozó kérvények, panaszok, beadványok stb. esetében kötelesek megállapítani, hogy nem illetékesek, és az ügyet az illetékes kisebbségi önkormányzathoz utalják át.

3. A kisebbségi önkormányzatok közötti viták eldöntése a bíróság hatáskörébe tartozik.

4. A kisebbségi önkormányzatok Helyi Tanácsának hatáskörét indokolt esetben a helyi önkormányzatok vehetik át. Ehhez azonban meg kell alakulnia a kisebbségi önkormányzat Helyi Tanácsának, majd 3/5-ös többséggel át kell adnia hatáskörét a helyi önkormányzatnak, amely aktusról hiteles jegyzőkönyv készül. Minden választási időszakban így kell eljárni.

Második fejezet

Oktatásügyi önkormányzat

38. cikkely

1. A nemzeti kisebbségek oktatásügyi önkormányzatának legfelső döntési szerve az adott nemzeti kisebbség Országos Tanácsa.

2. Az önkormányzat Országos Tanácsának főleg a következő kérdésekben van döntési jogköre:

a) az adott kisebbség anyanyelvén oktató alap- és középiskolák jogállása, alapítása és megszüntetése, a magániskolákat kivéve;

b) javaslat beterjesztése az iskolaigazgatók kinevezésére e cikkely 2. bekezdésének a) pontja alapján, amely az önkormányzat illetékes végrehajtó szerve számára kötelező erejű;

c) beleegyezését adja a kisebbség anyanyelvén oktató főiskolák vagy tanszékek rektorainak, dékánjainak vagy dékánhelyetteseinek kinevezéséhez;

d) a közös iskolák osztályai szétválasztásának, összevonásának vagy elkülönítésének ügyében;

e) az állami támogatás elosztása ügyében az iskolák között;

f) szakmai szemszögből biztosítja az együttműködést az illetékes államigazgatási szervekkel, valamint a kisebbségek pedagógusainak társadalmi-szakmai szervezeteivel;

g) együttműködve az illetékes államigazgatási szervekkel, meghatározza a kisebbségi oktatás tananyagát az érvényes jogi szabályok keretében az óvodákban, alap- és középiskolákban, meghatározza a kisebbségi iskolák oktatásának ellenőrzésére szolgáló szakfelügyelet szervezési és működési rendjét, valamint alapelveit.

3. Országos szinten az önkormányzat legfelső végrehajtó szerve a Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Ügyeinek Minisztériuma.

39. cikkely

A szakmai ügyek biztosítására a Szlovák Köztársaság Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumában önálló osztály létesül. Az osztály személyi összetételénél kötelező érvénnyel kell figyelembe venni az illetékes országos tanácsok javaslatait. Az osztály szorosan együttműködik a Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Ügyeinek Minisztériumával.

Harmadik fejezet

Kulturális önkormányzat

40. cikkely

1. A kisebbségek kulturális önkormányzatának legfelső döntési szerve az adott kisebbség Országos Tanácsa.

2. A kisebbségek kulturális önkormányzata alá tartoznak:

a) a kisebbségek kulturális szervezetei;

b) kisebbségi kiadók (a magánkiadókon kívül);

c) színházak és más kulturális intézmények (a magánintézményeken kívül);

d) múzeumok, múzeumok önálló osztályai;

e) a kisebbségek kulturális tudományos intézményei.

Az intézmények pontos jegyzékét minden Országos Tanács a saját alapszabályzatában rögzíti.

3. A kulturális önkormányzat területén az Országos Tanácsnak a következő kérdésekben van döntési jogköre:

a) intézmények megalakítása, illetve megszüntetése e cikkely 2. bekezdése alapján;

b) javaslatok előterjesztése a Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Ügyeinek Minisztériuma számára az e cikkely 2. bekezdése szerinti intézmények igazgatóinak kinevezésére;

c) az állami támogatások szétosztása ügyében az e cikkely 2. bekezdése szerinti intézmények között;

d) az e cikkely 2. bekezdése szerinti intézmények működési szabályainak és alapszabályának jóváhagyása;

e) saját költségvetésének meghatározása, az önkormányzatok szervei számára rendelkezésre álló források felhasználása, zárszámadás készítése, és saját vagyona leltározása;

f) az önkormányzat szervei alapvagyonának meghatározása, a gazdálkodás szabályai és ezek ellenőrzése.

4. Országos szinten az önkormányzat legfelső végrehajtó szerve a Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Ügyeinek Minisztériuma.

Negyedik fejezet

Területi (regionális) önkormányzat

41. cikkely

1. A területi önkormányzat alapja a község, amely saját vagyonnal és költségvetéssel rendelkezik, az SZNT 369/1990. számú, a községi elrendezésről szóló törvénye alapján.

2. A község a Szlovák Köztársaság önálló területi és közigazgatási egysége, amely magába foglalja a község területén állandó lakhellyel rendelkező személyeket.

42. cikkely

1. A község jogi személy, amely a törvény által meghatározott feltételek mellett önállóan gazdálkodik saját vagyonával és saját pénzeszközeivel.

2. A község saját szükségleteit mindenekelőtt saját bevételeiből, valamint az állami támogatásból fedezi. A törvény meghatározza, hogy mely adók és illetékek képezik a község bevételeit. A község bevételeiből csakúgy, mint az állami támogatásból, a helyi kisebbségi önkormányzatok arányosan részesülnek.

43. cikkely

1. A területi önkormányzat ügyeiben a község önállóan dönt. Kötelességeket és korlátozásokat csak törvény állapíthat meg számára. A területi önkormányzat a község polgárainak közgyűlésein, helyi népszavazással vagy a község szervei által valósul meg.

2. A területi önkormányzat ügyeiben a község általánosan kötelező rendeleteket adhat ki.

44. cikkely

1. A község szervei:

a) a községi képviselő;

b) a község polgármestere.

2. A községi képviselőt a község képviselői alkotják. A községi képviselők választása általános, egyenlő és közvetlen titkos választással történik. Azokban a községekben, ahol nemzetiségi összetétel szempontjából vegyes a lakosság, tekintetbe veszik a község nemzetiségi összetételét is. A részleteket a helyi önkormányzatba való választásokról szóló törvény határozza meg.

3. A község polgármesterét a község lakosai általános, egyenlő és közvetlen választási jog alapján titkos szavazással választják meg. A község polgármestere végzi a község igazgatását és képviseli a községet kifelé.

45. cikkely

1. A községre törvény alapján átruházható a helyi államigazgatás meghatározott feladatainak elvégzése.

2. Az államigazgatási feladatok végzésénél a község törvény alapján saját területi hatáskörében általánosan érvényes rendeleteket adhat ki, amennyiben erre a törvény felhatalmazza. A községre törvény által átruházott államigazgatási feladatok végzését a kormány irányítja és ellenőrzi. A részleteket törvény szabja meg.

A községek társulása

46. cikkely

1. A községnek joga van más községekkel társulni a közös érdekű ügyek biztosítása érdekében. A regionális társulások lehetnek állandóak vagy ideiglenesek, erről a községek szervei döntenek.

2. A községek regionális társulásai saját képviseleti és irányítási szerveket alakíthatnak, és megegyezhetnek abban, mely tevékenységet végzik közösen saját hatáskörükben. A regionális társulásoknak joguk van saját alapszabály kidolgozására. Az állam csupán törvényességi felügyeletet gyakorolhat a regionális társulások fölött.

47. cikkely

1. A regionális társulások szervei:

- a) a régió képviseleti testülete;
- b) a képviselet vezetősége;
- c) a képviselet elnöke.

2. A régió képviseletét az arányos képviselet elve alapján alakítják ki úgy, hogy minden községnek, amely tagja a községek regionális társulásának, legalább 1 tagja legyen a képviseletben. A képviselet létrehozásának részleteit a regionális társulás alapszabálya határozza meg.

3. A képviselet vezetőségét és elnökét a régió képviselite titkos szavazással választja meg, a regionális társulás alapszabálya értelmében. Jogkörüket az alapszabály határozza meg. A régiót kifelé a képviselet elnöke és vezetősége képviseli.

48. cikkely

1. A régió területén lévő körzeti és járási hivatalok előljáróit a régió képviselite választja meg titkos szavazással.

2. Az előljárói tisztségre e cikkely 1. bekezdése szerint javaslatokat a régió képviseletének tagjai tesznek.

49. cikkely

A községek regionális társulásának tevékenységét mindenekelőtt a közös pénzügyi eszközökből fizetik, s emellett a regionális társulásnak joga van a törvény keretei között állami támogatásra is.

50. cikkely

A regionális társulások saját területi hatáskörükben általánosan kötelező rendeleteket hozhatnak. A regionális társulások hatáskörét a 369/1990. számú, a községi elrendezésről szóló törvény módosítása határozza meg.

51. cikkely

A regionális társulásokra arányosan vonatkoznak e törvény 45. cikkelyének rendeletei.

52. cikkely

A községek, valamint a községek regionális társulásai a törvények értelmében együttműködhetnek egymással vagy más országok regionális társulásaival, és joguk van a nemzetközi jellegű eurorégiókhoz való csatlakozásra. E tekintetben joguk van, a törvényekkel és a nemzetközi joggal összhangban, gazdasági vagy más szerződések megkötésére.

53. cikkely

A községek regionális társulásai kölcsönös megegyezés alapján makrorégiót alakíthatnak. A makrorégióhoz való csatlakozásról a régiók szervei döntenek. A makrorégiók saját szerveket hozhatnak létre e törvény 47. cikkelye értelmében.

54. cikkely

A községek, illetve a községek társulásai saját jogaik védelmének érdekében bírósághoz, valamint nemzetközi fórumokhoz is fordulhatnak.

Kétnyelvűség

55. cikkely

Különleges státusú községek és régiók

1. Azokban a községekben, ahol a polgárok több mint 20%-a a nemzeti kisebbséghez tartozik, teljes kétnyelvűség érvényesül.

2. A községekben, ahol a polgárok több mint 5%-a a nemzeti kisebbséghez tartozik, részleges kétnyelvűség érvényesül.

56. cikkely

A különleges státusú községek és ezek szervei, a törvénnyel összhangban, előírásaikkal és rendeleteikkel szavatolják a más nemzetiségű és identitású polgárok egyenrangú helyzetét. A más nemzetiségű és etnikai csoporthoz tartozó lakosokra, akik a községekben kisebbséget képeznek, az e törvény II. fejezetében rögzített jogok és kötelességek vonatkoznak.

57. cikkely

1. Teljes kétnyelvűség e törvény szükségletei szempontjából annyit jelent, hogy az érintett különleges státusú községekben:

a) a községek és utcák nevét jelölő táblákon, továbbá azokon a táblákon, amelyek a közszolgáltatást végző közhivatalok, illetve szervek nevét jelölik, valamint az ezek tevékenységével kapcsolatos közleményekben a szlovák nyelven kívül azonos módon használják a kisebbségek nyelvét is;

b) a közigazgatási eljárásban használt nyomtatványok kétnyelvűek, ez azt jelenti, hogy az előnyomott szöveget szlovák nyelven és a kisebbség nyelvén is feltüntetik;

c) a helyi kisebbségi önkormányzat rendeleteit, illetve a hirdetéseket a kisebbség nyelvén is közzéteszik;

d) a szlovák nyelvet és az adott kisebbség nyelvét egyenrangúan használják a hivatalos érintkezésben;

e) minden polgárjogi aktusra, a polgárok igénye alapján, a kisebbség nyelvén is sor kerülhet.

2. A részleges kétnyelvűség e törvény szempontjából annyit jelent, hogy az adott különleges státusú községekben:

a) a községek nevét jelző táblákon, valamint azokon a táblákon, amelyek a közszolgáltatást végző közhivatalok, illetve szervek nevét jelölik, valamint az ezek tevékenységével kapcsolatos közleményekben a szlovák nyelven kívül azonos módon használják a kisebbség nyelvét is;

b) a szlovák nyelvet és a kisebbség nyelvét egyenrangúan használják a hivatalos érintkezésben;

c) a helyi önkormányzat rendeleteit, illetve a hirdetéseket a kisebbség nyelvén is közzéteszik;

d) minden polgárjogi aktusra, a polgárok igénye szerint, a kisebbség nyelvén is sor kerülhet.

58. cikkely

A polgárok igénye alapján, akik a községben e törvény 56. cikkelye szerint kisebbséget alkotnak, már 8 érdeklődő esetén alapiskolát kötelező nyitni, amelynek tanítási nyelve az adott kisebbség anyanyelve.

59. cikkely

Az e törvény 57. és 58. cikkelyéből adódó kötelezettségek teljesítésének költségeit az állami költségvetés fedezi, az önkormányzatok, esetleg az illetékes hivatalok igényei alapján.

60. cikkely

Ha a községek regionális társulásának több mint kétharmada különleges státusú község, a regionális társulást különleges státusú regionális társulássá nyilvánítják. A különleges státusú regionális társulásokban arányosan alkalmazzák e törvény 56. cikkelyének rendelkezéseit.

61. cikkely

A különleges státusú községekben és régiókban a községi, regionális és állami hivatalok állásainak betöltésénél szükséges biztosítani – a szakmai követelmények betartása mellett – a kisebbség nyelvét ismerő hivatalnokok alkalmazását is.

IV. A KISEBBSÉGEK GAZDASÁGI TÁMOGATÁSA, A KISEBBSÉGEK ÖNKORMÁNYZATI SZERVEINEK GAZDÁLKODÁSA, A KISEBBSÉGEK ÖNKORMÁNYZATI SZERVEINEK VAGYONA

62. cikkely

1. Az állam különleges alapot hoz létre a kisebbségi önkormányzatok támogatására. Ez az alap a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának az SZK állami költségvetéséről szóló törvény része. Az alap finanszírozására szánt összeget külön számlán helyezik el, s ez nem lehet kevesebb, mint a Szlovák Köztársaság kulturális költségvetése 8%-ának és az oktatásügyi költségvetés 12%-ának összege. Az említett alappal a kisebbségi önkormányzatok önállóan gazdálkodnak. A kisebbségi önkormányzatok tevékenysége törvényességének ellenőrzését e területen a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa és további szervek végzik, a Nemzeti Tanács törvényeinek értelmében.

2. A helyi kisebbségi önkormányzatok pénzügyi támogatása a helyi önkormányzat alapjaiból és eszközeiből is lehetséges.

63. cikkely

1. A kisebbségi önkormányzatok eszközeivel és vagyonával való gazdálkodás az SZK Nemzeti Tanácsának érvényes törvényei alapján valósul meg.

2. A kisebbségi önkormányzatok vagyonáról pontos nyilvántartást vezetnek.

3. A kisebbségi önkormányzatok jogosultak bővíteni bevételeiket:

- a) saját gazdasági tevékenységeikből;
- b) adókból és illetékekből, amelyeknek összhangban kell lenniük a törvénnyel;
- c) saját ingó és ingatlan vagyonuk eladásából és bérbeadásából;
- d) ajándékokból és öröklésből;
- e) más, törvény által meghatározott bevételből.

E bevétel összege nem befolyásolhatja az állami költségvetés nagyságát e törvény 63. cikkelyének 1. bekezdése értelmében.

4. E cikkely 3. bekezdése megfelelő mértékben vonatkozik a regionális társulás szerveire is.

64. cikkely

A kisebbségi önkormányzatok országos tanácsainak szervei tevékenységük kiadásait az állami költségvetés eszközeiből fedezi.

65. cikkely

Az állam a restitúciós törvények módosításával anyagilag biztosítja a kisebbségi önkormányzatok működését, különös tekintettel az egykori kisebbségi kulturális és politikai szervezetek ingatlanainak visszajuttatására.

V. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

66. cikkely

Eme törvény 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37. és 58. cikkelyének rendelkezései analóg módon vonatkoznak a Szlovák Köztársaság ama szlovák nemzetiségű állampolgáira is, akik olyan községekben vagy régiókban élnek, amelyekben valamely kisebbséghez tartozó állampolgárok alkotják a lakosság többségét.

67. cikkely

1. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának összes törvényét, amelyeket ez a törvény érint, az e törvény hatályba lépése utáni 9 hónapon belül összhangba kell vele hozni.

2. A kormány e törvény hatályba lépése után 6 hónapon belül kidolgozza e törvény kötelező végrehajtási programját.

68. cikkely

E törvény kihirdetése napján lép érvénybe.

1993. február

Közösségünk szolgálatában. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom öt esztendeje.
MKDM, Pozsony, 1995. 70–83.

61.

A Csemadok programja

Szövetségünk – mely szellemi elődjének tekinti a Szlovenszkói Magyar Kultúregyesületet (SZMKE) – nyitott kulturális, társadalmi, érdekvédelmi szervezet, mely pártállásra, vallásra, társadalmi hovatartozásra és nemre való tekintet nélkül tömöríti a szlovákiai magyar nemzeti közösség tagjait. A szervezeti élet minden szintjén olyan civil társadalom kialakításához járul hozzá, amelyben a szlovákiai magyarság jövője környezetünk károsítása nélkül egy kulturális és oktatásügyi önrendelkezés keretében valósul meg. Támogatja a nemzetközileg elfogadott elvek alapján kidolgozott, és politikai mozgalmaink által nyilvánosságra hozott kulturális és oktatásügyi öngazdálkodás-tervezetet, valamint a Szlovák Köztársaság csatlakozását A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájához, valamint más hasonló vagy azonos tárgyú nemzetközi dokumentumhoz.

A nemzetközi dokumentumokban lefektetett, a Szlovák Köztársaság által ratifikált és a Szlovák Köztársaság Alkotmányában az állam által a nemzetiségi kultúra területén biztosítandó feladatok teljesítése érdekében igényt tart működésének anyagi támogatására. A kulturális és oktatási célokra fordított költségvetési pénzalapból a szlovák nemzettel és a többi, létszámában kisebb nemzeti közösséggel és etnikai kisebbséggel a magyarság számarányának megfelelően óhajt részesedni.

I. FELADATOK

Szövetségünk elsőrendű feladatának tartja a kultúra eszközeivel támogatni és ösztönözni:

- a szlovákiai magyarság társadalmi önszerveződését, közösségei (minden korosztálynak) kialakítását;
- nemzeti identitástudatának további megőrzését, ápolását, fejlesztését és megerősítését;

- a szülőföld szeretetének elmélyítését és a hozzá való jog tudatának erősítését;
- az anyanyelv szabad használatának biztosítását az oktatás, a kultúra és a művelődés területén;
- a szlovákiai magyarság kulturális és szellemi fejlődésének elősegítését, az egyetemes magyar kultúrnemzet kialakítását;
- a népi, nemzeti, vallási és társadalmi szolidaritás elmélyítését – az olyan környezetvédelmi intézkedéseket, melyek összhangban vannak a vonatkozó nemzetközi normákkal, és a Kárpát-medence ökológiai egyensúlyának megőrzését tartják szem előtt;
- az együttműködést a Szlovák Köztársaság területén élő minden nemzettel, nemzeti közösséggel és etnikai csoporttal;
- az együttműködést az anyanemzettel, valamint a kisebbségben és a szórványban élő magyarok szervezeteivel.

Olyan társadalmi feltételek kialakítását szorgalmazza, amelyek a létszámukban kisebb nemzeti közösségek tagjai számára lehetővé teszik anyanyelvük és nemzeti szimbólumaik használatát, nemzeti identitásuk vállalását anélkül, hogy azért bármilyen erkölcsi vagy jogi diszkriminációnak volnának kitéve.

II. MŰKÖDÉSI TERÜLETEK (CÉLOK)

Az anyanyelv ápolása

Szövetségünk szorgalmazza, hogy törvényes keretek biztosítsák anyanyelvünk szabad használatát az oktatás minden szintjén és az élet minden területén.

Anyanyelvünk értékeinek megőrzése, ápolása, művelése érdekében szövetségünk a szakmai társaságokkal (anyanyelvi és tudományos), a magyar intézményekkel, egyetemi tanszékekkel, a Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságával, valamint az Anyanyelvi Konferenciával együttműködve nyelvművelő összejöveteleket, anyanyelvi vetélkedőket, nyelvjárásgyűjtést, író-olvasó találkozókat, gyermek- és ifjúsági olvasó-, valamint nyári anyanyelvi táborokat szervez.

Az anyanyelv hetével és szótárak készítésének szorgalmazásával kíván hozzájárulni a köznyelv, a közélet és a tömegkommunikáció nyelvének alakításához.

Közművelődés

A Szlovák Kormány Nemzetiségi Tanácsába, a Kulturális, valamint az Oktatásügyi és Tudományos Minisztériumokban, s képviselőink útján a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában szövetségünk szorgalmazza a közművelődés jogi, szervezeti és anyagi feltételeinek biztosítását. Szövetségünk feladatának tartja nemzeti közösségünk kultúrájának ápolását, időszerűsítését és a nemzetiség kultúrateremtő képességének erősítését és fejlesztését. Népfőiskolák, a helyi könyvtárak, irodalmi ismeretterjesztő és művelődési klubok és egyletek, valamint a szakmai társaságok (tudományos, irodalmi, zenei, néprajzi) közreműködésével szövetségünk megkülönböztetett figyelmet szentel nemzeti közösségünk közművelődésének. A szülői közösségekkel, a helyi önkormányzatokkal, a Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetséggel és politikai mozgalmainkkal együttműködve szorgalmazza a teljes anyanyelvi iskolahálózat kiépítését a bölcsődéktől az egyetemekig, és az anyanyelvi oktatás Komensky nevével fémjelzett értékeinek a pedagógusok és szülők legszélesebb körökben való megismerését.

Törekszik új anyanyelvi iskolák létrehozására, az anyanyelvi iskolahálózat bővítésére a legkisebb településektől, középiskolákon, szakmunkásképzőkön át a független magyar felsőoktatásig. Iskoláink anyanyelvi tagozatain a szlovák nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelvek kivéte-

lével minden tantárgyat magyarul kell oktatni. Meg kell teremteni a feltételeket, hogy minden tanuló elsajátítsa saját nemzete kultúráját és történelmét.

A szörványmagyarság számára is anyanyelvi oktatást szorgalmaz, ahol azonban erre nincs lehetőség, vasárnapi iskolákat, tanfolyamokat és táborokat szervez, elősegítendő az anyanyelv és a magyar szellemi élet, a tudomány értékeinek elsajátítását.

Létfontosságúnak tartja olyan magyar felsőoktatási intézmény létrehozását, mely magában foglalná a pedagógusok, népművelők, néprajzkutatók, közösségszervezők, könyvtárosok, lelkészek, újságírók és színművészek képzését.

Honismereti, természetrajzi, néprajzi, környezetvédelmi gyűjtéseket, kiállításokat, táborokat és ismeret terjesztő tanfolyamokat (főzés, kézimunka, gyermekápolás, egészségvédelem, számítástechnika stb.), tanulmányi kirándulásokat és nyelvi táborokat szervez.

Történelmi-honismereti tevékenység

Szövetségünk az egyetemes magyar és helyi forrásokból táplálkozó történelmi tudat kialakítása és megőrzése céljából szorgalmazza szellemi és tárgyi értékeink (történelmi és népi építmények, emléktáblák, szobrok, emlék és kegyhelyek, helytörténeti és honismereti emlékszobák, temetők, síremlékek, dűlőnevek stb.) feltárását, számbavételét és feldolgozását.

Szorgalmazza a népi kultúra szellemi és tárgyi emlékanyagának tudományos igényű feltárását és dokumentálását, kihasználva a szakmai társaságok (néprajzi, folklór, zenei) által képviselt szakértelmet. A magyar tannyelvű iskolákra és a helyi önkormányzatok segítségével is támaszkodva törekszik a népi hagyományok ma is időszerű vagy időszerűsíthető területeinek ápolására és továbbadására.

A helyi önkormányzatokkal, múzeumokkal, irattárakkal, könyvtárakkal, képtárakkal együttműködésben, valamint a Néprajzi Társaság szakmai segítségével az anyagfeltárás és -feldolgozás intézményesítésére törekszik.

Szükségesnek tartja városaink és falvaink magyar elnevezésének, kegyhelyeink eredeti megnevezésének visszaállítását, illetve a történelmi településnevek anyanyelvi használatát. Ösztönzi falu-, hely-, család-történetek megírását és kiadását.

Műkedvelő tevékenység

A kisközösségek kialakítása és személyiségalkotó szerepének elmélyítése végett szövetségünk kiemelt figyelmet szentel a színjátszó, a bábozó együttesek, énekkarok, zenekarok, tánc-, folklór-, képzőművészeti és kézművescsoportok, baráti társaságok megalakításának.

A szakmai társaságokkal (színjátszó, ének, folklór) együttműködve, helyi, területi és országos (tánc-, ének-, irodalmi vagy kissozinpadi, vers- és prózamondó, bábozó, képzőművészeti, zenekari, iparművészeti) táborokat, bemutatókat és versenyeket szervez.

Művészet és tudomány

Szövetségünk ismerteti és terjeszti a művészeteket (irodalmat, zenét, táncot, képzőművészetet) és a tudományt. E célból a belső szervezeti élet minden szintjén s a szakmai társaságokkal (anyanyelvi, irodalmi, néprajzi, zenei, tudományos) együttműködve tudományos tanácskozásokat, kiállításokat, hangversenyeket, színházi bemutatókat és látogatásokat, irodalmi és kulturális napokat, író-olvasó találkozókat, képzőművészeti, zenei, művelődési vetélkedőket, film-, video-, fotoklubokat szervez.

Segíti a tudományos és művészeti kiadványok megjelenését és terjesztését.

Szorgalmazza a szlovákiai magyar kortárs képzőművészek kiállításait és állandó kiállítótermek létrehozását.

Szövetségünk elmélyíti az együttműködést az SZMPSZ-szel, az ifjúsági szervezetekkel, a cserkészszövetséggel és iskoláinkkal.

Kiemelt figyelmet szentel a gyermek- és ifjúsági közösségek kialakítására, például gyermek-táborok, gyermekjátsházak, természetjárók, gyermekönkormányzatok kialakításával.

III. INTÉZMÉNYEK

Szövetségünk céljai elérése érdekében szükségesnek tartja a kulturális és oktatási öngazgatás keretében tevékenysége egy részének intézményesítését és ennek költségvetési támogatását.

Az eddigi anyanyelvi intézmények (iskolák, kiadók, sajtó, színházak, egyetemi tanszékek) megőrzése mellett elkerülhetetlen olyan felsőoktatási intézmény létrehozása, amely biztosítja a rendszeres nyelvészeti, történelmi, néprajzi, demográfiai és szociális folyamatok, ökológiai és jogi kérdések, valamint az interetnikus kapcsolatok tudományos feltárását és feldolgozását.

Szükséges továbbá egy adatbank és archívum, központi magyar könyvtár, magyar népművelő szakközpont és önálló magyar nyelvű rádió- és televízióstúdiók, valamint bábszínház létrehozása.

IV. EGYÜTTMŰKÖDÉS

Szövetségünk a kultúra eszközeivel járul hozzá a népek közötti kölcsönös megértéshez.

A szlováksággal, valamint az ország többi etnikumával a kölcsönös identitástisztelet elmélyítésére törekszik. Szorgalmazza sokrétű interetnikus kapcsolatok kialakítását, a kölcsönös megismerésen alapuló, konfliktusmentes együttélést és a kulturális értékek cseréjét. Törekszik az egymás identitását tiszteletben tartó alapokon nyugvó együttélésre a szlováksággal, közös történelmi múltunk, kulturális hagyományaink megbecsülésére, s ezek értékeinek közös ápolására.

E cél érdekében az egyenrangúság elve alapján együttműködést szorgalmaz minden szlovákiai magyar iskolával, társadalmi, szakmai, ifjúsági, diák-, egyházi, politikai szervezettel, intézménnyel (színházak, kiadók, újságok, lapok, városi egyetemek, egyetemi tanszékek, Duna Menti Múzeum, Nemzetiségi Dokumentációs Centrum, Bibliotheca Hungarica, Peoples Academy of Minorities, Magyar Népfőiskolai Társaság, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság), alapítvánnyal, kulturális, etnikai és társadalmi szervezettel, helyi önkormányzattal, hivatallal, melyek hasonló célokat támogatnak vagy valósítanak meg. Így szorosan együttműködni óhajt Szlovákia többségi és nemzetiségi kulturális szervezeteivel és csoportjaival.

Alakítani, fejleszteni óhajtja a szülőföldhöz és a hazához való jog érzését, valamint az anyanemzettel való kapcsolat szabad ápolását. Tagszervezetként szorosan együttműködik a Magyarok Világszövetségével és annak tagszervezeteivel (beleértve az Anyanyelvi Konferenciát és a Magyar Kollégiumot, valamint a Csehországban, a Kárpát-medencében és a nyugati szórványban élő magyarok szervezeteit, kihasználva a közös regionális fórumok szervezésének lehetőségét), a Magyar Kulturális Központtal, a Közép-Európa Intézettel, az Országos Széchényi Könyvtárral, a Magyar Művelődési Intézettel, a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségével, az Illyés Alapítvánnyal és egyéb, hasonló jellegű szervezetekkel és intézményekkel. Megkülönböztetett figyelmet szentel a Rákóczi Szövetséggel és annak alapítványaival való együttműködésnek.

Kölcsönös együttműködésre törekszik más nemzeti kisebbségekkel (a magyarországi szlovákokkal, a németországi luzsikai szerbekkel, a csehországi lengyelekkel) is.

Csemadok-közgyűlés

1993. április 3–4.

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 97/1990.

62.

Négypárti memorandum az Európa Tanácshoz

Tisztelt Hölgyem, Uram!

Tájékoztatjuk Önt arról, hogy Szlovákiának az Európa Tanácsba való felvétele óta olyan lépésekre került sor az országban, amelyek ellentétesek azokkal az ígéretekkel, illetve kötelezettségvállalásokkal, amelyeket a Szlovák Köztársaság törvényhozása és kormánya tettek. Ezek mindegyikét a kétnyelvű helységnévtáblák használatával (a történelmi helységnevek írásának tiltásával), a nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatásával és a névhasználattal kapcsolatosak.

Emlékeztetnünk kell arra, hogy a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa (parlamentje) 1993. június 23-i határozatában (225. határozat) – tehát Szlovákiának még az Európa Tanácsba való felvétele előtt – ígéretet tett arra, hogy a kisebbségi jogok védelmét biztosító rendelkezésekben betartja az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201. Ajánlásában lefektetett alapelveket. Ezzel összefüggésben a parlament felkérte a kormányt, hogy szeptember 1-jeig tájékoztassa a fent említett ígéret betartásáról.

I. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a Szlovák Köztársaság Közlekedési és Távközlési Minisztériuma 1993. július 14-én kiadott utasítására a dél-szlovákiai járásokban erőszakkal eltávolították a magyar nyelvű helységnévtáblákat, amelyek a községek tulajdonát képezték. A járási útkarbantartó vállalatok igazgatói ezt a rendelkezést azzal egészítették ki: „amennyiben a táblák eltávolítása ellenállásba ütközne, a karhatalom segítségét fogják kérni”. Mivel az ország más területén nem történt hasonló beavatkozás, megállapíthatjuk, hogy az akció célja egyértelműen a magyar helységnévtáblák eltávolítása volt.

II. Szlovákiában 1993 szeptemberétől nincs biztosítva anyanyelven a magyar tanítási nyelvű alap- és középiskolák szaktantárgyakat oktató pedagógusainak képzése, ami a magyar pedagógusképzés újabb korlátozását jelenti. Ez a magyar iskolák további leépülését eredményezheti. Erre a veszélyre utal az is, hogy az oktatásügyi minisztérium olyan belső rendeletet bocsátott ki, amely lehetőséget teremt a magyar nyelvű oktatás korlátozására. Hangsúlyozzuk, hogy Szlovákiában minden magyar tanítási nyelvű iskolában az első osztálytól tanítják a szlovák nyelvet, míg a egyes lakott területek szlovák tanítási nyelvű iskoláiban nem tanítják a magyar nyelvet. Leszögezzük, hogy számunkra az iskolák erőszakolt kétnyelvűvé tétele visszalépést jelent, amely veszélyeztetni iskoláink jövőjét.

III. A Szlovák Köztársaság parlamentje 1993 júliusában egy számunkra is elfogadható törvényt szavazott meg a vezeték- és keresztnév használatáról. Ezt a törvényt a köztársasági elnök a kormány javaslatára újrátárgyalásra visszaadta a parlamentnek. A lépés indoklása miatt (amely a nyelvtani szabályokat az alapvető emberi és szabadságjogok fölé rendeli) tartunk attól, hogy az újrátárgyalás során jogkorlátozások kerülnek a törvénybe.

IV. Tisztelettel informáljuk Önt, hogy a Szlovák Köztársaság Alkotmányának hivatalos angol nyelvű fordítása néhány helyen pontatlan. A szlovák nyelvű szöveg az alkotmány preambulumban szlovák nemzetet említ (Slovak nation), míg az angol fordításban szlovák nép (Slovak people) szerepel. Ugyanígy a 6. cikkelyben az eredeti szöveg a szlovák nyelvet államnyelvként deklarálja (state language), míg a fordításban hivatalos nyelvként (official language). Tartunk tőle, ezek a fordítási tévesztések tudatosan kerültek az alkotmány angol nyelvű változatába, hogy elfedjék azon kisebbségellenes lépések lehetőségeit, amelyekre az alkotmány kapcsán mi is többször rámutattunk.

V. Tájékoztatjuk Önt, hogy parlamenti képviselőink által alkotmánytörvény-javaslatot nyújtottunk be a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának, a nemzeti közösségek és kisebbségek jogállásának rendezésére. Ebben az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201. Ajánlásából indultunk ki. Javaslatunk elfogadása lehetőséget teremtene e levelünkben felvetett hiányosságok ki-

küszöbölésére is. Felhívjuk szíves figyelmüket, amennyiben a szlovák kormány az Európa Tanács ajánlásait nem tartja be, ez a magyarok körében beláthatatlan következményekkel járhat.

Tisztelt Hölgyem/Uram!

Minden eddigi igyekezetünkkel azon voltunk, hogy a fent említett kérdéseket tárgyalások útján oldjuk meg az ország alkotmányos szerveivel. Azt követően, hogy ez irányú törekvéseink nem vezettek sikerre – javaslatainkat sorra elutasították, az Európa Tanács ajánlásait megsértik –, fordulunk Önhöz levelünkkel.

Maradunk tisztelettel:

Duray Miklós, az EPM elnöke

Bugár Béla, az MKDM elnöke

Duka Zólyomi Árpád, az EPM parlamenti frakcióvezetője

Csáky Pál, az MKDM parlamenti frakcióvezetője

Aláírásukkal támogatják:

A. Nagy László, az MPP elnöke

Popély Gyula, az MNP elnöke

Pozsony, 1993. augusztus

Magyarság és Európa, 1993. 3. sz. 96–97.

63.

Dél-Szlovákia helyi önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek állásfoglalása

A dél-szlovákiai választott helyi önkormányzati tagok, polgármesterek és parlamenti képviselők 1994. január 8-án Komáromban tartott országos nagygyűlésükön az alábbi állásfoglalást teszik közzé:

A szlovákiai magyarság az 1989 végén bekövetkezett rendszerváltozás óta két parlamenti választáson és egy alkalommal a helyhatósági választáson tett hitet a pluralizmus, a parlamenti demokrácia és az önkormányzati elv megvalósítása mellett.

A Szlovák Köztársaság parlamentjében jelenleg 14 képviselője van az MKDM–Együttélés koalíciónak, akik választási programjukban főleg a szlovákiai magyarság jogállásának javítását tűzték ki célul. A községi önkormányzatokban ötezer magyar képviselő és hozzávetőlegesen négyszáz magyar polgármester tevékenykedik.

A magyar anyanyelvűek Szlovákiában az 1991-es népszámlálás szerint több mint 600 ezer lelket számlálnak, ami az összlakosság 11, 5%-át teszi ki. A magyar közösség 437 városban és községben többségben él, további 85 településen a lakosságnak jelentős (10–50%) arányát képezi. Ez az 522 község összefüggő – kompakt – területet alkot a Szlovák Köztársaság déli határa mentén, ahol az ott élő lakosságnak közel 70%-át, a szlovákiai magyarság összlétszámának pedig a 98%-át alkotják. Ezen felül még négy városban él jelentős számú (ezer–húszezer közötti lélekszámú) magyarság.

Az 1990 októbere óta folyamatosan végzett szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a Szlovák Köztársaságban a magyar lakosság körében nagy a parlamenti demokrácia iránti elkötelezettség, az összlakossághoz viszonyítva a legkisebb mértékű az idegengyűlölet, az antiszemitizmus, és a legnagyobb a másság iránti türelmesség. A magyarok pozitívan viszonyulnak a szlovákokhoz, és a szociológiai felmérések azt bizonyítják, hogy a magyarokkal együtt lakó szlovákok is hasonlóképpen gondolkodnak.

A nagygyűlés résztvevői ezekre az értékekre alapozva kívánják a jövőben fejleszteni a szlovákiai magyarság társadalmát és azokat a területeket, ahol a magyarok és a szlovákok együtt élnek. Tudatosítják, hogy a különböző nemzetiségűek közötti békés és törvényekkel szabályozott viszony a társadalmi béke, a fejlődés és az emberi jólét alapja. Ez az előfeltétele annak, hogy a közép-európai térségben mihamarabb végbemenjen a politikai és gazdasági rendszerváltozás, és a térség országai integrálódjanak az Európai Unióba.

A kommunista rendszer bukásával új feladatok előtt állnak a volt kommunista országok lakosai, kormányai és egész Európa: megteremteni az új európai biztonsági és stabilitási rendszert, amely elejét veheti mind a lokális, mind a regionális konfliktusoknak, megteremtheti az európai integráció kiterjesztésének alapfeltételeit a volt kommunista országokban is.

A közép-európai térség jellemzői közé tartoznak többek között a kiegyensúlyozatlan etnikai viszonyok és a felgyülemlett feszültségek, melyek tragikus konfliktusba is torkolthatnak. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy ilyen konfliktusra a Kárpát-medencében ne kerüljön sor. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy az etnikai kérdés itt is megoldást igényel.

Az 1993-ban önállósult Szlovákiában ez azt jelenti, hogy elsősorban a szlovákok és magyarok közötti viszonyt kell új alapokra helyezni. Ezért új kapcsolatrendszert kell kialakítani a szlovákok és a magyarok között, aminek érdekében számos új törvényt kell alkotni. A kormány eddigi lépései a kölcsönös viszony elmérgesítéséhez járultak hozzá. Az új viszonynak meg kell erősítenie a demokrácia alapjait: az önkormányzati rendszert, a jogállamiságot és a nemzeti közösségek alkotmányos jogállását.

A nagygyűlés résztvevői ezért három alapvető kérdésben fogalmazták meg állásfoglalásukat.

Az önkormányzatok jogairól

A nagygyűlés résztvevői:

Tudatosítják, hogy a jogállamiság létrehozásának egyik alappillére a széles jogkörrel felruházott önkormányzat, amelynek keretében az állampolgárok demokratikusan kinyilváníthatják akaratukat, megteremthetik érdekképviselőiket, ellenőrizhetik érdekeik érvényesítését és szabadságjogaik tiszteletben tartását.

Megállapítják, hogy a Szlovák Köztársaságban az önkormányzatok jogai nem kielégítőek. Az önkormányzatok kibontakozása akadályokba ütközik, jogaikat tudatosan korlátozzák, rovásukra erősödik a központi hatalom, és az államigazgatási szervek felsőbbrendűsége érvényesül velük szemben. A Szlovák Köztársaság Alkotmányának a területi önkormányzatokról szóló fejezete (64–71. cikkely) csak általános meghatározásokat tartalmaz, ezért az elvek mind a törvényekben, mind a gyakorlatban a központi hatalom érdekei szerint a felismerhetetlenségig torzíthatók.

Szükségnek tartják, hogy az önkormányzatok jogkörét a közjog egyértelműen határozza meg, vagyis alakuljon ki olyan önkormányzati területi rendszer, amelyben az adott területeken megtermelt értékek adójának nagy részével az önkormányzat maga gazdálkodik, és biztosítja az ott élő lakosság demokratikus öngazdálkodását, valamint önkormányzatát.

Ennek előmozdítása érdekében:

1. A Szlovák Köztársaság mielőbb csatlakozzon a Helyi önkormányzatok európai chartájához, amelynek alapeszméje a demokrácia erősítése, a hatalom decentralizációja, a szubszidiaritás, valamint a szerződő felek tisztességes és nyilvános kötelezettségvállalása.

2. A csatlakozó nyilatkozat tartalmazza a charta 12. cikkelyében meghatározott legalább húsz pontot, s közöttük legyen az alábbiakban megjelölt, általunk fontosnak tartott tíz pont:

2. cikkely – a helyi közigazgatás alkotmányos és törvényes rögzítése;

3. cikkely 1. pont – a közügyek túlnyomó részének intézése;

4. cikkely 3. pont – a közügyekért a lakossághoz területileg legközelebb álló szerv a felelős;
 4. cikkely 4. pont – a helyi szervek teljes és kizárólagos jogköre;

5. cikkely 5. pont – az önkormányzatok határainak megmáshíthatatlansága a lakosság beleegyezése nélkül;

8. cikkely 1. pont – az önkormányzatok tevékenységének törvény által szabályozott felügyelete;

9. cikkely 2. pont – a jogköröknek megfelelő pénzügyi fedezet;

10. cikkely 1. pont – az önkormányzatok társulási joga;

10. cikkely 2. pont – az önkormányzatok nemzetközi társulási joga;

11. cikkely – az önkormányzatok szabad joggyakorlásának bírósági védelme.

3. A jogbiztonság érdekében az alkotmány tételesen rögzítse az önkormányzatok rendszerét, illetőségét, jogkörét és ezek változtathatatlanágát egyéb jogi normák által.

4. Az alkotmány tételesen rögzítse a kisebbségi önkormányzatok rendszerét, illetőségét és jogkörét.

5. Az ország területi-közigazgatási rendszerének újrendezése előtt a Szlovák Köztársaság Alkotmánya 64. cikkelyének 3. bekezdése értelmében létre kell hozni az önkormányzatok önkéntes társulása alapján a majdani területi önkormányzatok hatáskörébe tartozó nagyobb területi egységeket, tiszteletben tartva az Európa Tanács 1201. ajánlását.

6. Az alkotmányban rögzíteni kell az önkormányzatok teljes és kizárólagos jogkörét a Helyi önkormányzatok európai chartája 4. cikkelyének 3. bekezdése szerint, biztosítva, hogy e jogköröket ne lehessen semmiféle központi vagy regionális előírásokkal korlátozni.

7. A hatalom decentralizálása, az államigazgatás ésszerűsítése, a közjogi felelősség erősítése érdekében az államigazgatási szervek jogkörének átruházásával közelebb kell vinni az ügyintézés az érintettekhez, és bővíteni kell az önkormányzatok alkotmányos jogkörét, főleg

az oktatásügy,

a kultúra,

az egészségügy,

a közbiztonság

és a környezetvédelem területén.

8. Az önkormányzatok jogkörével és felelősségével összhangba kell hozni a működésükhöz szükséges anyagi, gazdasági és pénzügyi feltételeket. Minden olyan ingó és ingatlan vagyon, amely a község kataszteri területén van, és tulajdonosa nem ismert, illesse az illetékes önkormányzatot.

A demokratikus jogrend kiépítése, a jogbiztonság és a jogállamiság szempontjából előnyösnek, megvalósíthatónak és a stabilitás érdekében szükségesnek tartjuk, hogy az önkormányzatokkal kapcsolatos valamennyi törvényhozói aktust a parlament háromötödös többséggel fogadja el. A kisebbségi önkormányzatok esetében legyen biztosítva ezek vétőjoga a rájuk nézve hátrányos rendelkezések érvényesítésével szemben, mivel a puszt a „numerikus” demokrácia – természetéből fakadóan – nem képes a számbeli kisebbségben lévők érdekeinek teljes körű érvényesítésére.

Szlovákia közigazgatási és területi átszervezéséről

A nagygyűlés résztvevői abból indulnak ki, hogy:

– az állam a szabadságjogok és az alapvető emberi jogok megvalósításának és védelmének ke-rete;

– az ország közigazgatási és területi elrendezésének a közügyek intézése egységes rendszerén kell alapulnia, melynek leglényegesebb elemei: a decentralizált államigazgatás, az ügyintézés gazdaságossága és az állampolgárok alapvető érdekeinek a szolgálata.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik, hogy

a Szlovák Köztársaság jelenlegi közigazgatási rendszere nem felel meg sem az európai követelményeknek, sem a helyi igényeknek, mert nem gazdaságos, nehézkes, túladminisztrált, a döntéshozatal körülményes, az illetékességek tisztázatlanok. A jogkörök elosztása az államigazgatási szervek és az önkormányzatok között ésszerűtlen. A sajátos jogkörökkel felruházott, területileg összevont államigazgatási hivatalok rendszere ellentétes a helyi érdekekkel. A kormány 1990 óta tervezi a közigazgatás rendszerének átalakítását. Kezdetben a decentralizációra való törekvés volt a kitűzött cél. Ma viszont a központi hatalom érdekeit szolgáló újraközpontosítási szándék került előtérbe.

A nagygyűlés résztvevői kimondják:

1. A szlovákiai önkormányzatok többségének nem felel meg a kormány tervezete. A magyar közösség számára az általános kifogásokon túl azért sem fogadható el ez a tervezet, mert a magyar közösség lakóterületét öt nagy közigazgatási egység – régió – között osztaná fel, ez a magyarság teljes marginalizálódásához és a saját ügyeinek intézésétől való elzáráshoz vezetne. Ez a szervezett asszimilációt segítené elő.

2. Az ország közigazgatási területeinek és közigazgatási szerveinek kialakításakor alapelvnek kell tekinteni a jogbiztonságot és a kétfokozatú közigazgatási rendszert.

3. A közigazgatást annak az alapelvnek a megtartásával kell kialakítani, mely szerint a közügyeket a lakossághoz területileg legközelebb álló szervnek kell intéznie. Ez ma Szlovákiában azt jelenti, hogy a helyi önkormányzatok jogköre mellett az első fokú államigazgatást a létező (vagy ezekhez hasonló) államigazgatási körzetek területén kell létrehozni. Az első fokú közigazgatást fel kell ruházni a területet érintő ügyekre vonatkozó valamennyi közigazgatási jogkörrel, beleértve a ma működő sajátos jogkörű hivatalok működésének átruházását. Ezzel párhuzamosan meg kell szüntetni a jelenlegi járási államigazgatási hivatalokat.

4. A másodfokú közigazgatási területek kialakításakor alapelvként kell betartani, hogy ez az önkormányzatok önkéntes társulása alapján létrejött területi egységekben alakuljon meg.

5. A közigazgatási és területi átszervezés tartsa tiszteletben a magyar nemzeti közösség alapvető érdekeit:

– a lakóterülete ne legyen szétdarabolva olyan közigazgatási egységek között, ahol hangsúlyozottan kisebbségbe kerülne, nem nyílna lehetősége érdekeinek érvényesítésére, és nem volna beleszólása saját ügyeinek az intézésébe;

– az ország közigazgatási és területi átszervezése során legyen betartva az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201-es ajánlásának 11. cikkelye, amely kimondja:

Azokban a körzetekben, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak, ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelő és az állam nemzeti törvénykezésével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel vagy különleges jogállással rendelkezzenek.

A fenti igények jogosságát az alábbi adatok támasztják alá:

A szlovákiai magyar nemzeti közösség által lakott községeket, városokat az 1991-es népszámlálás adatai alapján három kategóriába lehet sorolni.

Többségi terület. – Azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 50%-át teszi ki. Az ilyen jellegű területet 432 település alkotja, 437 727 magyar nemzetiségű lakossal.

Kisebbségi terület. – Azon községek területe, ahol a magyar lakosság az összlakosságnak legalább 10%-át, de kevesebb mint 50%-át alkotja. Ebbe a kategóriába 90 község tartozik (ezekből öt községben relatív többségben élnek a magyarok), 83 125 lakossal.

Szórányterület. – Azon községek területe, ahol a magyarság az összlakosságnak kevesebb mint 10%-át alkotja, de lélekszáma meghaladja a 100 főt. Ebben a kategóriában 28 község és vá-

ros található, 39 519 magyar lakossal. Ezek között négy olyan város van (Pozsony, Kassa, Nyitra, Nagykürtös), ahol a magyarok száma ezer és húszezer között van.

A nagygyűlés résztvevői javasolják, hogy:

1. A másodfokú közigazgatási rendszer a többségi és a kisebbségi kategóriába tartozó községek önkéntes társulása alapján létrehozott területi egységekhez alkalmazkodjon.

Két megoldási lehetőség nyílik:

a) Egy összefüggő közigazgatási egységként – régióként: Pozsony mellékétől Kassáig, majd kis megszakítással a dél-zempléni és ungi területig. E területen 511 község és város van, 824 946 lakossal, közülük 507 073 (61,47%) magyar.

b) Három közigazgatási területi egységre – régióra – bontva:

– Pozsony mellékétől Ipolyságig: 526 620 lakos, ebből 331 704 magyar (63,11%), 230 község;

– Ipolyságtól Kassáig: 239 341 lakos, 129 793 magyar (54,23%), 228 község;

– Dél-Zemplén és Ung: 58 985 lakos, 45 576 magyar (77,27%), 53 község.

A Nyitra vidéki magyar sziget alkosson különálló területet (elsőfokú államigazgatási területet) 18 községgel, ahol a 12 895 magyar az összlakosság 51%-át alkotná.

2. Az ilyen elv alapján kialakult első- és másodfokú különleges jogállású közigazgatási területeken működő hivatalokban törvényesen kell biztosítani a kétnyelvű ügyintézés valamennyi formáját – szóban és írásban.

3. A területi és a közigazgatási egységek intézményrendszerének a jogkörök és az illetékességek terén is azonosnak (kompatibilisnek) kell lennie egész Szlovákia területén. Ettől csak a jelentős számban magyarok, illetve más nemzetiségű kisebbségek által lakott területek különleges jogállása térjen el.

A nagygyűlés résztvevői elengedhetetlennek tartják, hogy

a fenti elvek és szempontok érvényesüljenek az ország közigazgatási és területi átszervezése során. Ez hozzájárulna a belső stabilitás és a társadalmi béke kialakításához.

A magyarok alkotmányos jogállásáról

A nagygyűlés résztvevői megállapítják, hogy

a szlovákiai magyarság a jogkorlátozás, többszörös üldöztetés és a második világháború óta tartó totalitárius rendszer alatti elnyomás és egyéb homogenizációs igyekezet ellenére megtartotta azt a képességét, hogy újra kifejezze politikai alanyiságát, újra megszervezze társadalmát, és megőrizze eredeti településszerkezetének nagy részét azon a területen, ahol ezer éve őshonosként él, a helyi lakosság viszonylatában legtöbb esetben számbeli többséget alkot. Ebből fakadóan a szlovákiai magyarság nemzeti közösségként határozza meg magát, eltökélten küzd a mindenkit megillető egyéni jogokon túlmenően közösségi jogaiért és közösségi státusának alkotmányos rögzítéséért.

Az ENSZ Közgyűlésének abból a határozatából indulnak ki, hogy az identitáshoz való jog alapvető emberi jog, amely megillet egyéneket és közösségeket. Ezen alapszik az a meggyőződésük, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösségnek alapvető joga a politikai és kulturális önmeghatározás, valamint az állam keretei közötti önrendelkezés.

A nagygyűlés résztvevői leszögezik:

A szlovákiai magyar nemzeti közösség fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy:

- mindenütt, ahol számaránya eléri a lakosság 10%-át, használhassa anyanyelvét szóban és írásban a közigazgatási és állami szervekkel való kapcsolatban, illetve a közéletben, és igényli a köztéri feliratok és információk magyar nyelvű feltüntetését;
- ahol a magyarság többségben él, a magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt legyen hivatalos nyelv;
- a Szlovák Köztársaság aláírja és ratifikálja az Európa Tanács Kisebbségi vagy regionális nyelvek chartáját;
- a magyar nemzetiségű személyek közösségük számaránya szerint legyenek képviselve az állami hivatalokban és közintézményekben;
- számarányának megfelelően részesüljön az állami és önkormányzati költségvetésből.

A nagygyűlés résztvevői kimondják, hogy a magyarság

- a polgári jogegyenlőség elvéből kiindulva a Szlovák Köztársaságot a szlovák nemzettel egyenrangú közösségként kívánja építeni;
- politikai alanyiságát demokratikus választás útján létrehozott saját képviseleti testületei révén, a Magyar Koalíció képviselői által megfogalmazott alkotmánytörvény-tervezet szerint kívánja kifejezni;
- identitása védelmének érdekében az általa jelentős számban lakott régióknak különleges jogállást igényel.

A nagygyűlés résztvevői kifejezik meggyőződésüket, hogy

az egyenrangúság egyik legfontosabb alapeleme a kölcsönösség elvének következetes betartása. Ez azt jelenti, hogy mindazon régiókban vagy településeken, ahol az azonos nemzetiségű, illetve anyanyelvű személyek által alkotott közösség számbeli kisebbségbe kerül, törvény biztosítja ennek a közösségnek a művelődésre (az iskolaügyre és a kultúrára kiterjedő), a nyelvhasználatra és az anyanyelven való információszerzésre, valamint -továbbításra vonatkozó jogát. Ezen jogokat illetően a helyi vagy regionális önkormányzat és államigazgatás viszonylatában egyetértési joga legyen, azaz beleegyezése nélkül ezekben a kérdésekben ne lehessen döntéseket hozni.

A nagygyűlés résztvevői kinyilvánítják, hogy

a Szlovák Köztársaság keretei között a fenti elvek megvalósítása és a magyar nemzeti közösség egyenrangú viszonya a szlovák nemzettel az államalkotásban és a jogok gyakorlásában a Szlovák Köztársaság államiságát és területi integritásának erősítését, valamint a demokratikus jogállam megteremtését szolgálja.

Komárom, 1994. január 8.

Magyarság és Európa, 1994. 1. sz. 76–83.

64.

Az Együttélés alkotmánytörvény-javaslat.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának alkotmánytörvény-javaslat a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek jogállásáról

Bevezetés

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa mint a Szlovák Köztársaság törvényhozó és alkotmányozó szerve

– kiindulva a különböző nemzeti és etnikai közösségek együttélésének több száz éves hagyományából,

– elismerve, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok a demokratikus jogállam alapját képezik,

– attól az őszinte törekvéstől vezérelve, hogy a Szlovák Köztársaság területén létrejöjjenek a szlovák nemzet és a nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek harmonikus együttélésének feltételei,

– attól a törekvéstől vezérelve, hogy kialakuljon a nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek sajátos jogvédelme, belső önrendelkezésükhöz és az önazonossághoz, valamint a szubszidiaritás elvén alapuló önkormányzáshoz – mint a demokratikus államberendezkedés törvényes garanciáihoz – való joguk szavatolásával, az alábbi alkotmánytörvényt fogadta el.

Első fejezet

Bevezető rendelkezések

1. cikkely

1. Az államot a Szlovák Köztársaság állampolgárai alkotják. Az államhatalmat saját választott képviselőiknek, az alkotmányban vagy ebben az alkotmánytörvényben megjelölt szerveknek az útján, vagy közvetlenül gyakorolják.
2. A Szlovák Köztársaság állampolgárai a törvény előtt egyenlőek. A szlovák nemzet és a nemzeti és etnikai közösségek vagy kisebbségek közötti viszony az egyenrangúság és a partnerség elvén alapul.

2. cikkely

1. A Szlovák Köztársaságban élő nemzeti és etnikai közösségek vagy kisebbségek (a továbbiakban nemzeti közösségek) a Szlovák Köztársaság területén számbeli kisebbségben élő azon állampolgárok szervezett közösségei, melyek nemzeti és történelmi hagyományaik, nyelvük, kultúrájuk, vallásuk vagy etnikai eredetük alapján különböznek a szlovák nemzettől.

3. cikkely

1. Az önazonossághoz való jog az alapvető emberi jogok közé tartozik, megvonhatatlan és megszüntethetetlen, megillet egyéneket és közösségeket.
2. A nemzeti közösséghez való tartozás elismerése és kinyilvánítása minden állampolgár elidegeníthetetlen joga.
3. A Szlovák Köztársaságban élő nemzeti közösségeknek joguk van belső önrendelkezésükről önállóan dönteni.

Második fejezet

A nemzeti közösségek és a hozzájuk tartozó személyek alapvető jogai

4. cikkely

A Szlovák Köztársaságban élő nemzeti közösségek tagjai számára az alábbi jogok vannak szavatolva, elsősorban:

- a) a nemzeti, etnikai, kulturális, nyelvi és vallási azonosságuk védelméhez, megtartásához és fejlesztéséhez való jog;
- b) a szülőföldre, saját szellemi és anyagi értékeik megtartásához és fejlesztéséhez való jog;
- c) az anyanyelven való tanulás és művelődés joga minden szinten, az állami költségvetésből finanszírozott iskolarendszeren belül, olyan iskolákban, melyek elhelyezkedése összhangban van a nemzeti közösség településszerkezetével és területi elhelyezkedésével;
- d) az iskolák és nevelő intézmények fenntartásának és működtetésének joga;

- e) a művelődési és tudományos intézmények alapításának és működtetésének joga;
- f) az anyanyelven való információszerzés és –továbbítás joga;
- g) saját szervezetek és egyesületek – ideértve a politikai pártokat is – létrehozásának a joga;
- h) a szabad és korlátlan kapcsolattartás joga a Szlovák Köztársaság területén és külföldön olyan személyekkel, közösségekkel és intézményekkel, melyekhez nemzeti, etnikai, nyelvi, vallási szálak kötik őket, valamint egyéb etnikai közösségekkel és azok tagjaival.

5. cikkely

A nemzeti közösségek tagjai számára szavatolva van a saját képviselő és végrehajtó szervek létrehozásának joga, illetve az a jog, hogy e szervek révén önállóan és önkormányzatilag döntsenek azokban az ügyekben, melyek a nemzeti közösséghez tartozó személyek identitásának megőrzése és fejlesztése szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak, elsősorban az alábbi területen:

- oktatásügy,
- művelődés,
- a nemzeti közösség nyelvének használata az ebben a törvényben meghatározott keretek között,
- saját jelképeik használata,
- és egyéb, a törvény által meghatározott ügyekben.

Harmadik fejezet

Nyelvi jogok

6. cikkely

A nemzeti közösségek tagjainak joguk van szabadon használni anyanyelvüket a magán- és a közéletben, szóbeli és írott formában, a nyomtatott és elektronikus médiákban.

7. cikkely

Az e törvény alapján létrehozott minden szerv a nemzeti közösség nyelvét tárgyalási és hivatalos nyelvként szabadon használja.

8. cikkely

1. Azokon a településeken és régiókban, ahol a nemzeti közösség tagjai abszolút vagy relatív többséget alkotnak, az adott nemzeti közösség nyelve a szlovák nyelvvel egyenrangú hivatalos nyelv.
2. Azokon a településeken és régiókban, ahol az egy nemzeti közösséghez tartozó személyek az összlakosságnak legalább 10%-át alkotják, e személyeknek joguk van anyanyelvüket használni a hivatalokkal való érintkezésben.
3. Azokon a településeken és régiókban, ahol a nemzeti közösséghez tartozó személyek száma eléri az összlakosságnak legalább 10%-át, a településnek és részeinek, valamint az utcáknak és egyéb közterületeknek a nevét, a hivatalok, intézmények elnevezését, valamint egyéb információkat feltüntetik a nemzeti közösség nyelvén is, hagyományaiknak megfelelő formában.

9. cikkely

Bíróság vagy közigazgatási szerv előtt folyó eljárásban a nemzeti közösséghez tartozó személyeknek joguk van szóban és írásban használni anyanyelvüket. Azokban a régiókban, melyekben a lakosságnak legalább 10%-át a nemzeti közösséghez tartozó személyek alkotják, az első és másodfokú bíróságokon a kijelölt bírák és tanácsok (testületek) a nemzeti közösség nyelvén folytatják le a tárgyalást.

10. cikkely

A nemzeti közösség minden tagjának joga van anyanyelvén és a közösség hagyományainak megfelelően nyilvánosan használni családi nevét és utóneveit, valamint joga van ezek hivatalos elismerésére is.

Negyedik fejezet Az önkormányzati szervek rendszere

11. cikkely

Sajátos jogállású települések

1. Az a település, ahol az egy nemzeti közösséghez tartozó személyek legalább relatív többséget alkotnak, sajátos jogállással rendelkezik, mely ebben az alkotmánytörvényben, valamint a település statútumában is kifejezésre jut.
2. A sajátos jogállású településekre az általánosan kötelező jogszabályok rendelkezései vonatkoznak, amennyiben ez az alkotmánytörvény másképp nem rendelkezik.
3. A sajátos jogállású települések önállóan döntenek azokban az ügyekben, melyek az adott településen élő, a nemzeti közösséghez tartozó személyek identitásának megőrzése és fejlesztése szempontjából meghatározó jelentőségűek; főleg az alábbi ügyekben:
  - településfejlesztés és településszerkezet;
  - a település gazdasági fejlődése;
  - környezetvédelem;
  - a településen élő lakosság közös szükségleteinek kielégítése;
  - helyi kultúra;
  - szociális és egészségügyi ellátás;
  - az alapfokú iskolák, a gyermekintézmények és oktatási létesítmények irányítása;
  - azoknak a sajátos feltételeknek a meghatározása, melyek alapján a településen állandó lakhely szerezhető;
  - a nemzeti közösség és tagjai jogainak érvényesítése;
  - egyéb ügyekben, melyeket az alkotmány, ez az alkotmánytörvény, illetve más egyéb törvény a települések hatáskörébe utalt.

12. cikkely

Azokon a településeken, ahol az egy nemzeti közösséghez tartozó személyek számbeli kisebbségben vannak, de a település lakosságának legalább 10%-át alkotják, a nemzeti közösség tagjai jogaik gyakorlása érdekében községi kisebbségi önkormányzatot hozhatnak létre, melynek hatásköre kiterjed az oktatásügy, a művelődés, a nyelvhasználat, az információszerzés és -átadás területére.

13. cikkely

Sajátos jogállású régiók

1. A sajátos jogállású települések döntése alapján jönnek létre a sajátos jogállású régiók (a továbbiakban: régió).
2. A régió területén létrejönnek az alkotmányban, illetve a jelen alkotmánytörvényben meghatározott magasabb szintű területi egységek önkormányzati szervei és a törvényben megjelölt államigazgatási szervek.
3. A sajátos jogállású régiók esetében az önkormányzatokra, magasabb szintű területi egységekre vonatkozó általános törvényi szabályozás érvényes, amennyiben ez az alkotmánytörvény másképp nem rendelkezik.
4. A régió megszüntetése vagy más területi-közigazgatási egységhez való csatolása csak az egész régió területén megtartott népszavazás alapján lehetséges.
5. A sajátos jogállású régió önállóan dönt mindazokban az ügyekben, melyek az adott régióban élő nemzeti közösséghez tartozó személyek identitásának megőrzése és fejlesztése szempontjából alapvető jelentőségűek, így főleg az alábbi ügyekben:
  - a regionális adók kivetése;
  - a régióban lefolytatandó népszavazás kiírása;
  - az adott szintű bíróságok és ügyészségek személyi összetételének jóváhagyása;

- az államigazgatási szervek, a rendőrség személyi összetételének és területi illetékességének jóváhagyása;
  - a régió településszerkezete, településfejlesztés, környezetvédelem;
  - regionális kultúra;
  - a közép- és felsőfokú iskolák, valamint iskolai létesítmények irányítása;
  - egyéb ügyekben, melyeket az alkotmány, ez az alkotmánytörvény, illetve más törvények a régiók hatáskörébe utaltak.
6. A közös feladatok teljesítése végett, saját érdekeik és szükségleteik képviselőire vagy egyéb okokból a régiók megfelelő jogkörökkel felruházott közös szerveket hozhatnak létre.
7. Az a település, mely a jelen alkotmánytörvény 11. cikkelyének 1. bekezdésében megfogalmazott feltételnek nem felel meg, a régióba csak a régió önkormányzati szervének döntése alapján léphet be. Törvény határozza meg azokat a feltételeket, melyek fennállása esetén az adott településnek a régióba való felvételét nem lehet megtagadni.
8. Az a település, mely a régió területén található, de melynek esetében nem teljesül a jelen alkotmánytörvény 11. cikkelyének első bekezdésében megfogalmazott feltétel, az iskolaügy, a kultúra, a nyelvhasználat, az információszerezés és -átadás területén nem tartozik a régió szerveinek a sajátos jogállásból adódó hatáskörébe. Az említett ügyekben az érintett település lakossága saját jogait a jelen alkotmánytörvény 12. cikkelyének megfelelően érvényesítheti.

Ötödik fejezet Országos önkormányzat

14. cikkely

1. A nemzeti közösséghez tartozó személyeknek joguk van arra, hogy saját ügyeik intézésére országos önkormányzatot hozzanak létre.
2. A nemzeti közösség országos önkormányzata önálló jogi személy, közjogi intézmény, és az alkotmány, valamint a jelen alkotmánytörvény által meghatározott mértékben önkormányzati és közigazgatási feladatokat lát el.
3. A nemzeti közösség országos önkormányzatának hatásköre kiterjed mindazokra az ügyekre, melyek az adott nemzeti közösséghez tartozó személyek identitásának megőrzése és fejlesztése szempontjából meghatározó jelentőségűek; így főleg az alábbi ügyekben:
- művelődés;
  - oktatásügy;
  - információszerezés és -átadás;
  - nyelvhasználat;
  - a nemzeti közösség intézményeinek és létesítményeinek alapítása, irányítása és működtetése;
  - a nemzeti közösség és a hozzá tartozó személyek jogainak érvényesítése.
4. Az országos önkormányzat szervei a következők:
- a nemzeti közösség országos képviselő-testülete,
  - végrehajtó tanács,
  - az országos önkormányzat elnöke.
5. Az országos képviselő-testület tagjainak a számát a nemzeti közösséghez tartozó személyek száma határozza meg. Ha a nemzeti közösség tagjainak a száma nem haladja meg a tízezret, az országos képviselő-testület tíztagú, ha a nemzeti közösség tagjainak a száma meghaladja a tízezret, de nem éri el a százezretet, az országos képviselő-testület tagjainak száma 20. Ha a nemzeti közösség tagjainak a száma meghaladja a százezer főt, az országos képviselő-testület tagjainak száma minden százezer fő után 10 taggal emelkedik.

Hatodik fejezet

A nemzeti közösség és a nemzeti közösséghez tartozó személyek jogvédelme

15. cikkely

1. A Szlovák Köztársaságban a nemzeti közösségeknek és a hozzájuk tartozó személyeknek szavatolva vannak a jelen alkotmánytörvényben meghatározott jogok.
2. A Szlovák Köztársaságban tilos:
  - a) a nemzetiségi hovatartozáson, illetve a nemzeti közösséghez való tartozáson alapuló bármilyen diszkrimináció;
  - b) az asszimiláció irányában ható tevékenység, illetve az olyan tevékenység, mely a nemzeti közösség vagy a nemzeti közösséghez tartozó személy asszimilációjához vezet;
  - c) a nemzeti közösség tagjai által lakott területi és közigazgatási egységek megváltoztatása az érintett személyek beleegyezése nélkül;
  - d) a nemzeti közösség tagjai által lakott terület demográfiai összetételének az adott közösség kárára történő megváltoztatása, a nemzeti közösség tagjainak erőszakos áttelepítése vagy kitelepítése a Szlovák Köztársaság területén vagy azon kívül;
  - e) az életfeltételek erőszakos és tudatos megváltoztatása oly módon, hogy az károsan érintse a nemzeti közösség tagjainak életét.
3. A jelen alkotmánytörvényben felsorolt rendelkezések megszegése esetében a büntetőjogi felelősséget részleteiben a büntető törvénykönyv szabályozza.

Hetedik fejezet

Közös és záró rendelkezések

16. cikkely

1. A jelen alkotmánytörvény rendelkezései a megfelelő mértékben érvényesek a szlovák nemzethez tartozó személyekre is, amennyiben egy adott régióban kisebbséget alkotnak.
2. A nemzeti közösségnek (és tagjainak) a jelen alkotmánytörvényben rögzített jogok gyakorlásához joguk van az állami költségvetés arányos részéhez.
3. A nemzeti közösségek és a hozzájuk tartozó személyek jogainak részletes szabályozását – a jelen alkotmánytörvény rendelkezéseivel összhangban – A nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek kódexe tartalmazza, melyet a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa a jelen alkotmánytörvény hatályba lépését követő hat hónapon belül hagy jóvá.
4. A Szlovák Köztársaság Alkotmánya érintett rendelkezéseinek a jelen alkotmánytörvény értelmében történő módosítását és bővítését a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa alkotmánytörvényben rögzíti, a jelen alkotmánytörvény hatályba lépésétől számított 3 hónapon belül.
5. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa által hozott törvények a jelen alkotmánytörvény hatályba lépésétől számított egy éven belül összhangba hozandók ezzel az alkotmánytörvénnyel.
6. A Szlovák Köztársaság Alkotmányának vagy a jelen alkotmánytörvénynek egyik rendelkezése sem értelmezhető a nemzetközi egyezményekkel vagy a nemzetközi jog elveivel ellentétesen, ideértve az állam szuverenitását, területi sérthetetlenségét és politikai függetlenségét.

17. cikkely

Ez a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

(Az 1994. január 8-i komáromi nagygyűlés után az Együttélés Intéző Bizottsága a nagygyűlésen elfogadott dokumentumok alapján véglegesítette alkotmánytörvény-javaslatát, melyet az országos tanács 1994. február 22-én Királyhalmecen jóváhagyott.)

1994. február 22.

Az Együttélés V. Országos Kongresszusának programértékű dokumentumai.

Az Együttélés kézikönyve, Pozsony, 1995. 51–60.

65.

Közösségünk érdekeinek megfelelő koalíciót!

Az MKDM kongresszusának nyilatkozata

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Dunaszerdahelyen megtartott I. Kongresszusának küldöttei az alábbi nyilatkozatot fogadták el:

A kongresszus küldöttei a módosító javaslatok figyelembevételével jóváhagyták az új alapszabályt és programot, amely szerves része az MKDM választási stratégiájának. Ez egyértelműen jelzi, hogy a mozgalom megkülönböztetett figyelmet szentel a következő önkormányzati, illetve parlamenti választásokra való felkészülésnek.

A jelenlegi belpolitikai helyzetre való tekintettel egyúttal megbízták az MKDM vezetőségét a szlovákiai magyar nemzeti közösség érdekeinek leginkább megfelelő koalíció kialakításának előkészítésével.

A kongresszus résztvevői megbízták a mozgalom parlamenti frakciójának tagjait, hogy kezdeményezzék a Magyar Koalíció által benyújtott alkotmánytörvény-tervezet alapelveinek megvitatását a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában. Az MKDM a dél-szlovákiai választott önkormányzati és parlamenti képviselők, valamint polgármesterek 1994. január 8-i komáromi nagygyűlésének dokumentumait a szlovákiai magyarság jogállását rendező céloknak tekinti.

A küldöttek a jelenlegi helyzetből a megoldáshoz vezető utat csak a kormány leváltásában, valamint az előrehozott parlamenti választásokban látják.

Az MKDM felszólítja tagjait, illetve szimpatizánsait, hogy ne támogassák a népszavazás kiírására tett DSZM-es igyekezetet.

Dunaszerdahely, 1994. február 26.

Közösségünk szolgálatában. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom öt esztendeje.

MKDM, Pozsony, 1995. 88.

66.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom új programjának kivonata, 1994

Az elmúlt évek, évtizedek történései és az európai demokráciák nehézségei mutatják, hogy keresztény-keresztén szellemű erkölcsi megújulás nélkül nem lehet igazságos társadalmi rendet kiépíteni. Csak nyíltan megfogalmazott, tisztán érthető és a nemzetközi jogrenddel összeegyeztethető elképzelésekkel tudjuk sikeresen képviselni választóink, egyszersmind pedig a szlovákiai állampolgárok érdekeit. Békében szeretnénk élni mindenkivel, ezért tisztáznunk kell jogállásunkat, és választóink számára méltó társadalmi helyzetet szükséges teremtenünk. Új programunk a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom eme céljainak eléréséhez kíván hozzájárulni. Az Országos Választmányon keresztül minden alapszervezetünknek lehetősége volt a programtervezet véleményezni; változtatására, illetve módosítására javaslatokat tenni. Mindezeket figyelembe véve, az Országos Elnökség és a központi iroda munkatársai szakemberek bevonásával módosították, kiegészítették a programtervezetet. Az így átdolgozott programtervezetet vitatták meg, és néhány módosítással kiegészítve fogadták el az MKDM I. kongresszusának küldöttei 1994. február 26-án, Dunaszerdahelyen.

Mozgalmunk új programja hét fejezetből áll:

I. Preambulum

II. A stabil jogállamiság a prosperitás alapvető feltétele

III. A piacgazdaság megteremtése és stabilitása

IV. Szociális és egészségügyi biztonság

V. Decentralizált államigazgatást, széles jogkörű önkormányzatot!

VI. Nevelés, oktatás

VII. A kisebbségi lét megtartásának alapja az oktatási és kulturális autonómia

A preambulum összefoglalja térségünk politikai helyzetét: a demokrácia megteremtésének bizonyos nehézségeit, az újjáéledő nacionalizmust, a kereszténydemokrácia nélkülözhetetlen szerepét és ebből fakadó feladatait, kötelességeit. Külön kitér a külpolitika fontosságára, hiszen az MKDM-nek vállalnia kell a „híd” szerepét nemcsak Szlovákia és Magyarország között, hanem jelentős szerepet játszhat Szlovákia és olyan európai országok közötti kapcsolatok megteremtésében is, ahol az MKDM-et szoros szálak fűzik a kereszténydemokrata erőkhöz.

A II. fejezet a sikeres fejlődés alapvető feltételével – a stabil jogállamisággal foglalkozik. Ebben megállapítjuk, hogy Szlovákia szervezetileg nem volt megfelelően felkészülve az önálló állam problémamentes működtetésére. Az SZK Alkotmánya nem tükrözi következetesen egy olyan állam megteremtésének szándékát, amely a parlamenti demokrácia elvén működne. Az alkotmányban tisztázatlan a hatalmi háromszöget alkotók egymás közti viszonya, ezért máig problémák merülnek fel a független ellenőrző szervek és intézmények jogköreinek értelmezésében. Programunkban a hármas hatalmi struktúra tisztázásának érdekében alkotmánymódosítást javasunk, s bizonyos esetekben olyan nemzetközi dokumentumok alapján történő törvénymódosításokat, amelyeket az alkotmány mindaddig nem tartalmaz. Ugyancsak módosítani javasunk bizonyos alkotmánytörvényeket és törvényeket, amelyek oly módon szabályoznak a különböző önálló hivatalok és intézmények működését, hogy azok mindennemű pártérdekektől függetlenül végezhesék feladatukat, mint például a Számvevőszék (Legfelső Ellenőrzési Hivatal) vagy a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala.

Az MKDM programjában kiáll a piacgazdaság stabilizálása mellett. A III. fejezetben megállapítást nyer, hogy a gazdasági átalakítás folyamata jelentős mértékben lelassult, s ennek következtében szociális megszorításokra volt szükség, ami viszont nagy nyugtalanságot vált ki a lakosság körében, és általános feszültséget kelt a társadalmi kapcsolatokban is.

Az MKDM ezért a helyzet javításának érdekében a tulajdonformák egyenjogúságát, a tulajdon védelme törvényes garanciáinak megteremtését fogja szorgalmazni, és minden igyekezetével azon lesz, hogy felgyorsuljon a privatizáció folyamata, amelybe be kell vonni a külföldi tőkét is.

A bankrendszerről szóló törvény módosítását is javasoljuk, a bankrendszer liberalizálása, a külföldi tőke megnyerése és a szlovák korona belső konvertibilitásának stabilizálása céljából. A kis- és középvállalkozók támogatására önálló pénzalapok létrehozását javasoljuk.

Az MKDM külön figyelmet szentel a mezőgazdaságnak, a családi és magántermelés, de a szövetkezeti termelés támogatását egyaránt szorgalmazva, az utóbbit természetesen a tagok közti tulajdonviszonyok tisztázása mellett.

Az MKDM, az európai példából kiindulva, teljes mértékben támogatja a regionális gazdasági együttműködést csakúgy, mint a falusi turizmus fejlesztését. Nagy hangsúlyt fektet a gazdasági átalakulás környezetvédelmi szempontjaira is.

Az MKDM programjának IV. fejezete a szociális és egészségügyi ellátás mai állapotát elemzi. Az MKDM az európai kereszténydemokrata erőkhöz hasonlóan abból indul ki, hogy a társadalomnak a családok szociális biztonságának megalapozására kell összpontosítania erejét, s ennek érdekében a szolidaritás elvének alkalmazására szólítja fel a társadalom minden tagját.

A programban mozgalmunk konkrét megoldási javaslatokat sorol fel a társadalombiztosítási rendszer kiépítésével kapcsolatban, mind a szociális, mind pedig az egészségügyi szférát illetően. Az MKDM külön figyelmet szentel a humanitárius kezdeményezéseknek, a nyugdíjasoknak és a sokgyermekes családoknak.

A decentralizált államigazgatási rendszer és a széles jogkörű önkormányzatok kiépítésével és jogköreivel foglalkozik a program V. fejezete. Elutasítjuk a hatalom centralizálásának minden formáját. Az általános demokrácia fejlődése szerintünk az önkormányzatok pozíciójának megerősödésétől függ országunkban. Azt is szorgalmazni fogjuk, hogy a falusi és városi önkormányzatok, de a másodfokú önkormányzatok is megfelelő anyagi bázissal rendelkezzenek, amelyet csak a végrehajtó hatalomtól való függetlenség szavatolhat számukra.

A VI. fejezet az oktatás és nevelés kérdéseit tárgyalja. Nyitott, független iskolarendszert akarunk, amelynek szerintünk függetlennek kell lennie a mindenkori végrehajtó hatalomtól, s amelynek középpontjában mindig az ember s az általános emberi és erkölcsi értékek állnak. Ezért javasoljuk egy általános alaptanterv kidolgozását s annak törvényes védelmét. Mindamелlett szorgalmazzuk az oktatási intézmények minden formájának, tehát a magán-, az egyházi és az állami iskoláknak az egyenjogúsítását s az egyes oktatási intézmények anyagi támogatásának lehetőségét, az állami támogatástól függetlenül. Ebben a fejezetben felhívjuk a figyelmet arra is, hogy a kisebbségi iskolarendszer nincs megfelelően kiépítve, valamint arra, hogy az MKDM elfogadhatatlannak tartja az úgynevezett alternatív oktatás bevezetését a kisebbségi iskolarendszeren belül.

Programunk utolsó fejezte a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti és etnikai közösségek helyzetével foglalkozik, miközben megállapítja, hogy nézetünk szerint kisebbségi helyzetben a kulturális és oktatási autonómia a nemzeti élet, az identitás megőrzésének és fejlődésének legmegfelelőbb formája. A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom az európai kereszténydemokrata erővel együtt azt a nézetet vallja, hogy Európa békéjének és harmonikus fejlődésének alapja a nemzetiségi kérdés megoldása, a többség és a kisebbség viszonyának rendezése. Mőzgalmunk olyan megoldást javasol, amelynek következtében az egyik fél jogainak biztosítása nem jelenti a másik fél jogainak csorbitását.

Hangsúlyozzuk, hogy nem fogadjuk el a „rólunk – nélkülünk” hozott döntések módszerét. Úgy véljük: elérkezett az idő, amikor tárgyalóasztalhoz ülve kell megkezdennünk a párbeszédet – például a nemzeti és etnikai közösségek jogállásával kapcsolatos alkotmánytörvény-javaslat alapelveiről.

1994. március

Közösségünk szolgálatában.

MKDM, Pozsony, 1995. 85–87.

67.

Szerződés a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, az Együttélés és a Magyar Polgári Párt együttműködéséről és koalíciójáról

Bevezetés

A három politikai szervezet

– tudatában annak, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösség óhaja az egységes politizálás megteremtése;

– abban a meggyőződésben, hogy ez elsősorban az MKDM, az Együttélés és az MPP szoros és sokoldalú együttműködésével valósítható meg;

– azzal az elhatározással, hogy ennek az együttműködésnek ki kell terjednie a választásokon való közös fellépésre, valamint az egész magyar nemzeti közösség érdekeinek képviselésére egyrészt belföldön, másrészt külföldön;

– a kölcsönös együttműködés eddigi tanulságaiból és pozitív tapasztalataiból kiindulva úgy határozott, hogy szerződést köt a sokoldalú együttműködés megteremtésére és a koalíció kialakítására.

I. rész

Általános megállapítások

1. cikkely

1. Ezen szerződés alapját a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés között az 1994. június 24-én megkötött sokoldalú együttműködési és koalíciós szerződés alkotja, melynek 12. cikkelye 2. bekezdésében a két szerződő fél elhatározta, hogy a széles körű és sokoldalú együttműködés érdekében szerződésüket további jogalany irányában kívánják bővíteni, és az ennek érdekében folytatandó tárgyalásokon közösen lépnek fel.
2. A két fél között megkötött szerződés értelmében ezen új szerződés célja hangsúlyozottan biztosítani a szlovákiai magyarság érdekében kifejtendő egységes politizálás feltételeit bel- és külföldön egyaránt, biztosítani a parlamenti választásokon való egységes föllépést és a szlovákiai magyarság minél teljesebb parlamenti képviseletét.
3. A szerződést aláíró három fél megállapítja, hogy a szlovákiai magyarság képviseletét leghatékonyabban az egységes politikai fellépéssel biztosíthatják. Elítélendőnek és károsnak tartják azt a politikai szembenállást, amely 1990 és 1992 között egyik oldalon a Magyar Polgári Párt és jogelődje, a Független Magyar Kezdeményezés, másik oldalon a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés koalíciója között létezett. A felek kötelezik magukat, hogy véget vetnek az olyan politizálásnak, amely ilyen megosztásra ad lehetőséget, mindent megtesznek az ilyen veszély elkerülésére, és a jövőben együttműködésük, eddigi kapcsolataik pozitív tapasztalataira építenek.

2. cikkely

1. A három szerződő fél az 1. cikkelyben megfogalmazottak alapján elhatározta, hogy szoros együttműködésük részeként az 1994-es parlamenti választásokra koalíciót köt és közös választási listán indítja jelöltjeit.
2. A szerződő felek megállapodtak abban, hogy választási koalíciójuk, illetve közös listájuk megnevezése:

Magyar Koalíció – Madarská koalícia

Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom – Madarské kresťanskodemokratické hnutie – Együttélés – Spolužitie – Magyar Polgári Párt – Madarská občianska strana

II. rész

Az együttműködés politikai alapelvei

3. cikkely

1. A szerződő felek közös célnak tekintik, hogy az 1993. január elseje óta független Szlovák Köztársaság olyan jogállammá fejlődjön, amelyben a jogállam alapismérvein túl:
  - törvények biztosítják a politikai pluralizmust, védelmet nyújtanak mindenfajta kizárólagossággal szemben, tiltanak bármiféle hátrányos megkülönböztetést;
  - az alkotmány és a törvények biztosítják az emberi jogokat, az alapvető szabadságjogokat és a számbeli kisebbségben élő népcsoportokhoz tartozó személyek egyéni, valamint közösségi jogait;
  - az önrendelkezési jog, mint az azonos identitású, illetve érdekazonosságú személyek csoportjoga, megillet minden közösséget, éljen akár számbeli többségben vagy kisebbségben;

- a helyi önkormányzatok és ezek regionális szerveződései alkotják az állam építésének alapját;
  - az alkotmány biztosítja a magyar nemzeti közösség és a szlovákság egyenrangú partneri viszonyát.
2. Egyetértenek abban, hogy:
- a jó társadalmi közérzet alapja a környezetkímélő szociális piacgazdaság;
  - a társadalmi türelmesség alapelve a világnézeti és lelkiismereti szabadság tiszteletben tartása;
  - politizálásukban és a társadalom szervezésében a konzervatív és keresztény szellemiség alapvető értékeit, valamint a magyar politikatörténet nemzeti liberális hagyományait tekintik mérvadónak.
3. A szerződő felek megegyeztek abban, hogy egyeztetett cselekvési programot dolgoznak ki a jogszabályalkotás és a végrehajtás területén abból a célból, hogy hatékonyan képviseljék a magyar nemzeti közösség nemzeti, gazdasági, szociális, kulturális, tanügyi és településszerkezeti érdekeit.
4. A politikai egyensúly alapelemének tekintik:
- a közép-európai államok és nemzetek együttműködését;
  - a különböző kultúrájú, nyelvű, nemzetiségű, vallású személyek, illetve számbeli kisebbségben élő közösségeik törvényekkel és szerződésekkel szabályozott kapcsolatát, illetve együttélését;
  - bármiféle megkülönböztetés kiküszöbölését, beleértve az egyik fél számára hátrányos szerződések, illetve valamely társadalmi csoportot sújtó törvények következményeinek felszámolását is.
5. Az európai stabilitás és együttműködés szerves részének tekintik, hogy Szlovákiában úgy alakuljon a magyar nemzeti közösség jogállását garantáló alkotmányos állapot, hogy az megfeleljen a magyar nemzeti közösség igényeinek, és összhangban legyen a parlamenti választások által legitimált magyar pártkoalíció részéről megfogalmazott elképzelésekkel. Ezen alapuljon Szlovákia és Magyarország jószomszédi kapcsolata és az európai stabilitást megteremtő szerződésrendszer. A Szlovákia és Magyarország közti alapszerződés létrejöttének alapfeltétele a szlovákiai magyar nemzeti közösség jogainak törvényes garantálása, az érintett magyar közösség legitim képviselőinek beleegyezése alapján.

4. cikkely

1. A szlovákiai magyarság kapcsolatai a magyar kormánnyal az itteni magyarság parlamenti pártjai által kialakított konszenzus alapján fejlődjenek.
2. Egyetértenek abban, hogy minden tevékenységükkel a számbeli kisebbségben élő nemzeti közösségek és népcsoportok társadalmi szerkezetének felújítására, kiteljesítésére és fejlődése folyamatosságának megtartására kell törekedni.
3. A számbeli kisebbségben élő közösségek társadalmi kibontakozása és jövőbeni fejlődése szempontjából is alapvető fontosságot tulajdonítanak:
  - a magántulajdon teljes visszaállításának, beleértve az 1945 után a nemzetiségi eredet miatt megszüntetett tulajdonviszonyok helyreállítását is;
  - a magánvállalkozások megerősödésének, valamint a külföldi tőkével megalakított vegyes vállalatok száma gyarapításának;
  - a regionalizmus eszméje megerősödésének és a határ menti régiók együttműködésének az országhatár túloldalán fekvő régiókkal;
  - az ütőképes, szakmailag rátermett és hivatásos politikai reprezentáció kialakításának;
  - a teljes szerkezetű, az alapoktól a legfelső fokig kiépített anyanyelvű nevelési és oktatási intézményrendszer létrehozásának, az önálló magyar felsőoktatási intézmény megteremtését is beleértve.

4. A közös politikai program alapja a választott képviselők 1994. január 8-i komáromi nagygyűlésén elfogadott dokumentumok tartalmának politikai vállalása, a bennük foglalt célkitűzések elérése, azaz a belső önrendelkezés, a területi önkormányzat vagy autonómia megalakítása, a helyileg számbeli kisebbségben élők személyi autonómiájának megteremtése, valamint a magyar közösség és a szlovákok közötti partneri viszony megteremtése. Ennek érdekében készek élni minden törvényes eszközzel belföldön és külföldön egyaránt.
5. Elutasítják a kollektív bűnösség elvét, kiváltképpen azokat a jogi normákat, amelyeket ezen elv alkalmazása során fogatosítottak, főleg a 2. világháború végén és közvetlenül utána Csehszlovákiában, elsősorban a német és magyar nemzetiségű lakossággal szemben.
Hátrányosan megkülönböztetőnek tartanak minden olyan törvényt, amely a kollektív bűnösség elvének alkalmazásából származó sérelmeket nem orvosolja, amennyiben tárgyköréből adódóan ezt megtehetette volna. Ezen törvények megváltoztatására a törvényhozásban és a parlamenten kívüli politikai munkában mindent megtesznek.
6. Elutasítanak minden olyan partikuláris személyi, illetve pártérdeket, amely miatt ezekben a kérdésekben nem jönne létre előrelépés.
7. Céljaik elérése érdekében alapdokumentumnak tekintik az emberi jogokra, illetve a kisebbségek jogaira vonatkozó nemzetközi dokumentumokat, főleg:
  - az ENSZ talaján elfogadott egyezségokmányokat;
  - a helsinki folyamatban elfogadott dokumentumokat;
  - az Európa Tanács erre vonatkozó ajánlásait;
  - a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját;
  - a Helyi önkormányzatok európai chartáját.

III. rész

A parlamenti együttműködés

5. cikkely

1. A három fél megegyezett abban, hogy a választások után:
  - a) amennyiben a parlamentbe bejutott képviselők száma lehetővé teszi, jogalanyonként külön-külön parlamenti frakciót alakítanak;
  - b) amennyiben a koalíciós felek valamelyikének kevesebb képviselője lesz, mint amennyi szükséges az önálló frakció megalakításához, egy, a megegyezés szellemében működő közös parlamenti frakciót hoznak létre.
2. A koalíciós felek közös törvényalkotási tervet készítenek, melyet a koalíciós tanács hagy jóvá.

6. cikkely

Amennyiben önálló frakciók alakulnak a parlamentben (5. cikkely 1. bekezdés, a) pont):

1. A frakciók egy koordinációs bizottságot hoznak létre, amelyet a frakciók elnökei alkotnak.
2. A frakciók lépéseiket és döntéseiket összehangoltan végzik.
  - a) A parlamenti határozati vagy törvényjavaslatok támogatásához vagy elutasításához a frakciók beleegyezése szükséges. A frakciók véleményeiket a koordinációs bizottságban egyeztetik.
  - b) A felek valamelyike által kezdeményezett parlamenti beterjesztéshez a másik két frakció elnökének előzetes beleegyezése szükséges. A beleegyezést aláírásukkal kell igazolni. Ebben az esetben a beterjesztés a frakciók közös beterjesztésévé válik. Amennyiben nem jön létre megegyezés, az ügyet a koalíciós tanács elé terjesztik.
  - c) Ha a frakciók bármelyike felé együttműködést kezdeményez egy koalíción kívüli fél, arról értesíti a koalíciós partnereket. A további tárgyalásokat a koalíción kívüli féllel a teljes létszámú koordinációs bizottság folytathatja.

- d) Az alapvető politikai célokkal összefüggő kérdésekben a parlamenti frakciók tagjai mindig egységesen szavaznak. Erről előzetesen a koordinációs bizottság dönt. Amennyiben nem tud dönteni, a döntést a koalíciós tanács hozza meg.

7. cikkely

Amennyiben közös frakciót hoznak létre (5. cikkely 1. bekezdés b) pont):

1. A frakció élén elnökség áll, amelyet a frakció elnöke és három alelnöke alkot.
2. A frakció elnökét a tagok titkosan választják.
3. Az alelnököket a koalíciót alkotó jogi alanyok részéről bekerült képviselők saját soraikból delegálják.
4. A frakció nevében az elnökség lép fel. Amennyiben az elnökségen belül nem születik meg egyezés arra vonatkozóan, hogy az elnökség tagjai közül ki képviselje a frakciót, a frakció hoz döntést.
5. Az elnökség akkor határozatképes, ha minden tagja jelen van.
6. Az elnök akadályoztatása esetén a három alelnök csak közösen léphet fel.
7. A frakció rendszerint konszenzusos alapon alakítja ki állásfoglalásait. Amennyiben nem jutnak konszenzusra, szavazni kell.
8. A frakció határozatképes, ha tagjainak több mint a fele jelen van. A frakció az egyes ügyeket átutalhatja a koalíciós tanácsnak megtárgyalásra. A koalíciós tanács minden parlamenti beterjesztésben, amely összefügg az alapvető politikai célokkal, előzetesen dönt.
9. Amennyiben valamelyik képviselő az alapvető politikai célokkal összefüggő kérdésekben nem tudja magát alávetni a frakcióban hozott döntésnek, ne vegyen részt a parlamenti szavazáson.
10. A frakció, tagjainak minden parlamenti beterjesztésével és a frakció nevében elmondandó felszólalásokkal kapcsolatban előzetesen állást foglal. Bárminemű parlamenti beterjesztéssel kapcsolatban a frakció állást foglal, mielőtt azt a parlamentben megtárgyalják. A frakció tagjai tervezett felszólalásaikat lehetőleg előzetesen bejelentik a frakció ülésén vagy az elnökségnek.
11. A frakció egyes témákban szóvivőket választ. A frakció nevében, ha előzetesen nem lehetséges megtárgyalni a kérdést, az elnök vagy az elnökség megállapodása szerint valamelyik alelnök jogosult fellépni. Ez nem vonatkozik az ún. tárgyi megjegyzésekre és replikákra.
12. Amennyiben a koalíciós partnerek valamelyikéhez tartozó képviselők fele kilép a közös klubból, azt jelenti, hogy ez a szubjektum kilépett a koalícióból, és elutasította az együttműködés alapelveit és céljait, hacsak az érintett koalíciós partner statuárisan illetékes szerve nem határolja el magát a kilépő személyektől.
13. Amennyiben a szubjektumok valamelyikéhez tartozó képviselők fele kilép a közös klubból, azt jelenti, hogy az illető koalíciós partner a választások után járó állami támogatás réses részéről lemond a többi partner javára.

IV. rész

A parlamenten kívüli együttműködés

8. cikkely

A három fél az egyeztetett kül- és belpolitikai célkitűzések elérése érdekében közös

- külügyi bizottságot;
- önkormányzati tanácsot;
- művelődéspolitikai tanácsot;
- gazdaságpolitikai tanácsot

hoz létre, amelyek működtetéséhez a szükséges anyagi fedezetet a választási eredmények alapján kapott állami támogatás elosztásának arányában teremtik meg.

9. cikkely

A felek a sikeres önkormányzati politika érdekében a helyhatósági választásokon lehetőleg nem állítanak egymással szembe polgármesterjelölteket, és egyeztetik az önkormányzati jelöltek állítását. Vitás kérdésekben a partnerek helyileg, illetve központilag egyeztetnek.

10. cikkely

Közös testületeik kialakítására, munkájukkal kapcsolatos politikai döntéseik előkészítésére, a parlamenti munka összehangolására, valamint az együttműködés további formáinak megteremtésére koalíciós tanácsot hoznak létre.

11. cikkely

A koalíciós tanácsot paritásos alapon alakítják ki. Tagjait a pártok delegálják. Minden delegációnak egy szavazata van a tanácsban. A koalíciós tanács ülésvezetői tisztségét a pártok rotációs elv szerint töltik be. A koalíciós tanács a közös politika kialakításának testülete. A koalíció parlamenti munkájával kapcsolatban hozhat döntéseket. A közös szakmai testületek működését politikailag koordinálja. Ezek a testületek javaslataikat a koalíciós tanács elé terjesztik. A koalíciós tanács bármelyik fél kérésére vagy a parlamenti frakció (koordinációs bizottság) kérésére köteles haladéktalanul összeülni.

12. cikkely

A fent meghatározott területeken kialakuló együttműködés nem korlátozza a három párt programjának megvalósítását, valamint belföldi és külföldi pártkapcsolatait.

V. rész**Választási együttműködés**

13. cikkely

1. A három fél a közös választási kampány összehangolására közös választási bizottságot hoz létre.
2. Közös választási kampányon a szerződő felek legalább egy közös plakát, egy közös szórólap kiadását, egy féloldalas újsághirdetés legfeljebb négyszeres közzétételét, esetleg egy egész oldalas hirdetés megjelentetését, valamint három percnél hosszabb időtartamú tévéreklámot értenek. (A nem közös tévéreklám idejét a koalíció belső arányai szerint osztják el.)

14. cikkely

A közös választási bizottság ellenőrzi:

- a választójogi törvény által előírt, a koalícióra háruló köteleességek, határidők betartását, a koalíció választási biztosainak bejelentését és működését a központi, a kerületi, a járási és a körzeti választási bizottságokban;
- a közös választási előkészületeket, megteremti a közös választási kampány feltételeit.

15. cikkely

1. A három fél közös jelölőbizottságot hoz létre, amelyet a szerződő felek által kinevezett és meghatalmazott 3-3 megbízott alkot.
2. A közös jelölőbizottság a szerződő felek országos testületei által jóváhagyott jelöltekből a választójogi törvénnyel összhangban és az ezen szerződésben megállapított feltételek betartásával állítja össze a jelöltek végleges névsorát a közös jelölőlistán. Az egyes jelöltek sorrendjének megállapításánál a közös jelölőlistán tiszteletben kell tartani a szerződő felek országos testületeinek a sorrendre vonatkozó döntését.
3. A szerződő felek megegyeztek abban, hogy a választási törvény 17. §-a 6. bekezdésében említett választási meghatalmazottak és helyetteseik személyéről sorsolással döntenek úgy, hogy minden szerződő fél választókerületenként 1-1-1 jelöltet javasol.

4. A jelölőbizottság állítja össze a második forduló jelöltjeinek listáját, ezen szerződésben megállapított helyelosztás szerint.
5. A szerződő felek kötelezik magukat, hogy minden sorsolást, amely ezen koalíciós szerződés alapján történik, illetve amely szorosan összefügg, és meghatározza a szerződő felek jogállását, a pártok elnökeinek jelenlétében hajtanak végre.

16. cikkely

1. A jelöltállítás személyi feltételei:
  - szakmai felkészültség, közéleti tapasztalat és gyakorlat;
  - a szlovák nyelv megfelelő ismerete;
  - a keresztény értékrend tiszteletben tartása.
2. A közös jelölőlistán a három fél részéről állított jelöltek elfogadják a jelölő szervezet programját és alapszabályzatát, melyet aláírásukkal igazolnak.
3. A jelöltek kötelezik magukat, amennyiben képviselővé választják őket, polgári foglalkozásukat nem folytatják. Erről becsületbeli nyilatkozatot tesznek.
4. A szerződő felek kötelezik magukat, hogy jelöltjeiket a 451/91-es törvény 8. és 9. paragrafus-a értelmében feddhetetlenségi vizsgálatnak rendelik alá. Amennyiben e törvény értelmében a jelölt nem feddhetetlen, valamint nem hajlandó bemutatni feddhetetlenségi bizonylatát (a másik szerződő félnek köteles bemutatni), a szerződő felek kötelezik magukat, hogy visszahívják a jelöltek sorából. Amennyiben ilyen bizonylat a jelölés időpontjáig nem szerezhető be, a jelölt becsületbeli nyilatkozatot tesz. Ha a megválasztott személy a későbbiekben pozitív bizonylatot kap, és nem mond le mandátumáról, a parlamenti frakció kizárja őt soraiból.
5. Azon személyek, akik az MKDM–Együttélés közös jelölőlistáján az 1990-ben és 1992-ben tartott parlamenti választásokon szerepeltek, és őket megválasztották, illetve képviselővé váltak, de nem vállalták a képviselőiséget, vagy lemondtak mandátumukról, nem szerepelhetnek az 1994-es parlamenti választások közös jelölőlistáján.
6. Az egyes választókerületekben a jelölőlistán lehetőleg olyan személyek szerepeljenek, akiknek ezekben a kerületekben van az állandó lakhelyük. Ez elsősorban a közép- és kelet-szlovákiai választókerületekre vonatkozik, a választók és a leendő képviselők hatékonyabb kapcsolattartása érdekében.
7. Azon személyek, akik az 1990-es parlamenti és helyhatósági választások és az 1992-es parlamenti választások során nem a koalíciót alkotó jogi szubjektumok vagy jogi elődjeik listáján szerepeltek, csak a koalíciós partnerek egyhangú beleegyezésével kerülhessenek a jelölőlistára.
8. Azon személyek, akik az 1990-es helyhatósági és parlamenti választások során, illetve utána a jelenlegi koalíción belül nem az őket most jelölő párt listáján szerepeltek, független jelöltként kerüljenek a közös listára.
9. A koalíció listáján csak olyan jelöltek szerepelhetnek, akikről nem bizonyítható, hogy elleneztek a komáromi nagygyűlés megrendezését, és akik aláírásukkal igazolják, hogy egyetértenek a koalíció e szerződésben lefektetett célkitűzéseivel, és támogatják az 1994. január 8-i komáromi nagygyűlésen elfogadott dokumentumokat.

17. cikkely

1. A három fél megegyezett abban, hogy a képviselőjelöltek a hármas koalíció jelölőlistáján az alábbi arányban oszlanak meg:

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom 45,5%, az Együttélés 45,5%, a Magyar Polgári Párt 9,0%.
2. A Magyar Polgári Párt az egyes választókerületekben az alábbi helyeket kapja:
  - Pozsonyi kerület – 6 hely (5., 11., 15., 19., 23. és 25.)
  - Nyugat-szlovákiai kerület – 2 hely (11. és 23.)

- Közép-szlovákiai kerület – 5 hely (7., 15., 23., 27. és 33.)
- Kelet-szlovákiai kerület – 5 hely (7., 15., 23., 27. és 33.)

18. cikkely

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés jelöltjei esetében sorsolás dönt arról, hogy melyik mozgalom jelöltje vezeti a közös kerületi jelölőlistákat. Ennek értelmében, amelyik fél jelöltje kerül az első számú közös kerületi lista vezető helyére, ugyanezen szerződő fél jelöltje vezeti a harmadik számú közös kerületi listát. Az első számú kerületi lista a pozsonyi, a kettes számú a nyugat-szlovákiai, a hármas számú a közép-szlovákiai és a négyes számú a kelet-szlovákiai. Amennyiben az egyik fél nem tud állítani elegendő számú jelöltet, a ráeső helyekre a másik fél jelöltjei tölthetik fel a listát, amennyiben megfelelnek az ezen szerződésben megfogalmazott feltételeknek.

19. cikkely

1. A közös jelölőlistán a három párt jelöltjeinek neve mellett egyértelműen szükséges feltüntetni a politikai hovatartozást.
2. A szerződő felek megállapodtak abban, hogy a hármas koalíciót alkotó politikai mozgalmak és párt szimbólumát azonos arányban, egyforma kivitelezésben tüntetik fel a szavazócédulákon és a választási bizottságok által kiadott információs cédulákon.

20. cikkely

A töredékszavazatok elosztásában a következő elveket érvényesítik:

1. A szerződő felek megegyeztek abban, hogy a töredékszavazatok elosztására összeállítandó jelölőlista 1. és 2. helyét a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés jelöltje sorsolás alapján tölti be, a harmadik helyet a Magyar Polgári Párt kapja.
2. A felek továbbá megegyeztek abban, hogy ha a Magyar Polgári Pártnak az első szavazatszám-lálást követően nem lesz képviselője, és a töredékszavazatok érvényesítésére három hely áll a koalíció rendelkezésére, a helyek azonos arányban osztódnak el a koalíciós partnerek között, az előző pontban meghatározott sorrend alapján.
3. A szerződő felek megegyeztek abban, hogy ha az első szavazatszám-lálást követően a Magyar Polgári Pártnak nem lesz képviselője, és a töredékszavazatok érvényesítésére összeállítandó listán háromnál kevesebb hely áll a koalíció rendelkezésére, akkor a nyugat-szlovákiai választási listát vezető mozgalom átadja sorsolás útján szerzett helyét a második forduló során a Magyar Polgári Párt jelöltjének.

21. cikkely

A három fél megegyezett abban, hogy a közös választási kampány anyagi terheit a koalíción belüli arányoknak (lásd a 17. cikkely 1. bekezdését) megfelelően közösen viselik, amennyiben az egyes tételek jegyzőkönyvezve, illetve a szerződő felek 2–2 megbízottja által hitelesítve vannak.

22. cikkely

A választások után járó állami támogatás elosztása:

- a teljes összeg 50%-a a jelöltállítás arányában osztandó el, a további 50% a bejutott képviselők arányában. Amennyiben valamelyik koalíciós partner jelöltjei nem jutnak mandátumhoz, az illető párt visszakapja a közös választási terhekhez adott anyagi hozzájárulását, és a további elosztásból kimarad.

23. cikkely

A választásokért járó állami támogatás elosztásáról (a 7. cikkely 12. bekezdése és a 22. cikkely) a szerződő felek tájékoztatják a Szlovák Köztársaság pénzügyminisztériumát, és felkérlik, hogy az állami juttatást közvetlenül az illető párt számlájára utalja át.

24. cikkely

A koalíciónak járó állami anyagi juttatásokat az ebben a szerződésben meghatározott elosztási arányoknak megfelelően fogják érvényesíteni a koalíciónak kiutalt minden állami támogatás elszámolásánál az új parlamenti választásokig.

VI. rész Záró rendelkezések

1. A szerződő felek a fenti szerződést a három politikai szervezet közötti sokoldalú együttműködési és választási koalíciós szerződésnek tekintik. A választások utáni együttműködés további részletes szabályozására új politikai szerződés köthető.
2. Ezen szerződés felbontható a szerződő felek közös megegyezésével vagy az egyik szerződő fél írásban adott kilépési nyilatkozata alapján.
  - a) Amennyiben a szerződés felbontására a szerződő felek közös megegyezésével kerül sor, a koalíciónak járó állami támogatás az e szerződésben meghatározott elosztási feltételek szerint osztandó el.
  - b) Amennyiben a szerződés felbontására az egyik szerződő fél írásban adott kilépési nyilatkozata alapján kerül sor, ez egyben ezen szerződő fél lemondását is jelenti a ráeső állami támogatásról a másik két szerződő fél javára.
3. Ezen szerződés aláírása után azonnal elkezdhetők a közös választási előkészületek.
4. Ez a szerződés az Együttélés részéről az Országos Tanács 1994. július 9-i határozata értelmében az aláírás napján érvénybe lép, hatályossá azonban a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, valamint a Magyar Polgári Párt országos szerve jóváhagyása után válik.

Pozsony, 1994. július 21.

*Bugár Béla, az MKDM elnöke
Duray Miklós, az Együttélés elnöke
A. Nagy László, az MPP elnöke*

*Az Együttélés öt éve. Összeállította Pogány Erzsébet.
Együttélés, Pozsony, 1995. 342–352.*

68.

A Szlovák Köztársaságban élő magyar közösség 1995-ben. A visegrádi csoporthoz tartozó államok kormányainak

A hidegháború időszakának lezárására és Európa politikai megosztottságának felszámolására irányuló európai stabilitási egyezmény hangsúlyozza, hogy az egyes államok területén élő nemzeti közösségek és a hozzájuk tartozó személyek helyzetének a megoldása a stabilitás fontos eleme. A Balladur-terv megszületése óta követeljük, hogy az egyezmény előkészítésének folyamatába bekapcsolódhassanak a XX. század elején anyaországuktól elszakított magyar nemzeti közösségek képviselői. Javaslatunk mind ez idáig nem talált meghallgatásra, a stabilitási egyezmény előkészítő találkozóai a mi részvételünk nélkül, nézeteink figyelmen kívül hagyásával zajlanak. Ez a helyzet azt a veszélyt rejti magában, hogy az európai stabilitási egyezmény eleve destabilizáló elemeket is fog tartalmazni.

Meggyőződésünk szerint ez az egyezmény az első és egyedülálló alkalom az európai nemzetek közötti kiegyezésre, éppen ezért nemcsak azt említjük meg, hogy ebbe a folyamatba bennünket mindeddig nem kapcsoltak be, hanem fel szeretnénk hívni a figyelmet azokra a problémákra is, melyeket a stabilitás érdekében a Szlovák Köztársaságban élő magyarok helyzete kapcsán rendezni kell.

Fel kívánjuk hívni a figyelmet azokra a kérdésekre, melyek megoldatlanságuk okán eddig is feszültségforrásként jelentkeztek, ám a fő hangsúlyt azokra a gondokra helyezzük, melyek a Szlo-

vák Köztársaság új kormánya által betervezett kormányprogram elfogadása után konfliktusokhoz vezethetnek, és ennek nyomán egész térségünket destabilizálhatják.

Elsősorban azokra a problémakörökre hívjuk fel a figyelmet, melyek az ENSZ 1992. december 18-i nyilatkozatában is megtalálhatók, tehát az említett nyilatkozat 1. cikkelyének 1. bekezdése, a 2. cikkely 1. bekezdése, a 2. cikkely 1., 2. és 3. bekezdése, valamint a 3. cikkely 2. bekezdése.

1. A kisebbségek önazonosságának védelme

a) Az iskolarendszer

Az összes magyar iskolaköteles gyermeknek mintegy 25%-a (15 ezer) nem anyanyelvű iskolát látogat. E gyermekek egy része azért nem jár magyar tannyelvű iskolába, mert az oktatási rendszerben hiányoznak ennek feltételei.

A Szlovák Köztársaságban az iskolák zömmel állami irányításúak, az állami szervek közvetlen ellenőrzése alatt állnak, a helyi önkormányzatnak vagy a szülői munkaközösségeknek egyáltalán nincs módjuk beleszólni működésükbe. Ezeket az iskolákat az állami költségvetés az állam adóbevételeiből működteti. Ha a szülő úgy dönt, hogy magyar nyelvű állami iskola hiányában gyermekét magyar magán- vagy egyházi iskolába iratja, az ezzel összefüggő költségeket nem írhatja le adóalapjából.

A magyar iskolákat – az iskolarendszer minden szintjén – leginkább a kormánynak az ún. alternatív oktatás bevezetését célzó terve veszélyezteti; ennek értelmében a magyar iskolákban szlovák tannyelvű osztályokat nyitnának. Ezt az oktatási formát mind a magyar szakemberek, mind a magyar közvélemény elutasítja; ennek egyik megnyilvánulási formája az az aláírásgyűjtő akció volt, melynek során az SZK 45 ezer magyar nemzetiségű állampolgára írta alá az alternatív oktatás bevezetése ellen irányuló petíciót. Ezzel kapcsolatban az EBEE (EBESZ) főbiztosa 1994. június 20-i levelében figyelmeztette a Szlovák Köztársaság külügyminiszterét: nem lát okot arra, hogy a magyar iskolákban ezt az oktatási formát bevezessék.

A Vladimír Mečiar vezette új kormány programjában (1995) kifejezésre jut az alternatív oktatás bevezetésének szándéka. Sőt az oktatásügyi minisztérium azokon a dél-szlovákiai településeken, ahol nincs szlovák iskola, a magyar osztályok rovására szlovák osztályokat létesít. A minisztérium ezzel szemben – a szülők kérése ellenére – nem tervezi magyar iskolák nyitását azokon a településeken, ahol ilyenek nem működnek.

A Szlovák Köztársaságban kialakult magyar iskolarendszer alapvető hiányossága az, hogy a több mint hatszázezres magyar közösségnek nincsenek magyar felsőoktatási intézményei, holott a 18–26 éves korosztály létszáma mintegy 65 000. A nyitrai Pedagógiai Főiskola keretében de facto nem alakult meg az olyan nehezen kiharcolt Nemzetiségi Kultúrák Kara. Az SZK oktatási minisztériuma nem ismeri el azoknak az oklevelét, akik végzettségüket bizonyos magyarországi tanító- és tanárképző főiskolákon szereztek – annak ellenére, hogy ezek az intézmények oktatási programjukat a Szlovák Köztársaságban érvényes követelményekhez igazították.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy az SZK alkotmánya a nemzeti kisebbségeknek nem szavatolja az anyanyelvű oktatási folyamatban való részvétel jogát, csak az anyanyelvű műveltséghez való jogot.

b) Közművelődés

A Szlovák Köztársaságban működő közművelődési intézmények az állami költségvetésből származó közvetlen és folyamatos támogatás nélkül megszűnnének. A nem szlovák kultúrák esetében ez a megállapítás fokozottan érvényes. 1994-ben a Szlovák Köztársaság költségvetésében közművelődési célokra 2,3 milliárd koronát különítettek el, ebből 140 milliót a „kisebbségek” részére. Ennek az összegnek 20%-át a művelődési tárca nem a megjelölt célra használta fel.

Szlovákiában csak egyetlen magyar közművelődési egyesület létezik, mely igyekszik megteremteni a művelődés alapvető feltételeit. 1994-ben az egyesület 10 millió korona állami támogatásban részesült, a két magyar színház szintén 10 milliót kapott. Ezeken kívül nem létezett semmiféle más magyar hivatásos jellegű kulturális intézmény.

Becslések szerint a Szlovák Köztársaságban egy magyar nemzetiségű lakosra egyharmadával kevesebb állami támogatás jut, mint egy szlovák nemzetiségű állampolgárra. Az 1995-ös ideiglenes költségvetés nem számol a magyar és egyéb nem szlovák kultúrák támogatásával. A kormányprogram csak azokat a szempontokat fogalmazza meg, melyeket a kisebbségnek szánt kulturális támogatás normatíváinak kidolgozásakor figyelembe vesznek. A kritériumok között gazdasági és politikai jellegűek vannak, így például a Szlovák Köztársasággal szemben tanúsított állampolgári lojalitás.

A kormányprogram megkérdőjelezi a kisebbségi kultúrák önállóságát, mivel a nemzeti kisebbségek tagjait úgy határozza meg, mint az államnak a többségtől csak nyelvükben különböző lakosait.

A művelődési minisztérium a nem szlovák nyelvű sajtót (időszaki kiadványok és könyvek) eddig évente mintegy 30 millió koronás támogatásban részesítette. Az 1994-es előrehozott parlamenti választások után kialakult új kormánykoalíció ezt a támogatást kétségessé tette, s a dotációt politikai kritériumokhoz és a Szlovák Köztársasággal szemben tanúsított lojalitáshoz köti. A kormányprogram 1995-re csak egy magyar nyelvű – illetve más nyelvű mutációban is megjelenő – újsággal számol. A kormányprogram szerint ezek feladata az, hogy a „nemzeti kisebbségek tagjait tárgyilagosan tájékoztassák a belpolitikai helyzetről”.

A kormányprogram értelmében a kormány egyházi kérdésekbe is bele kíván szólni, ugyanis a kormány az egyházakkal karöltve biztosítja, hogy a nyelvileg vegyes lakosságú településeken legyenek államnyelvű istentiszteletek.

c) A nyelvhasználat

A Szlovák Köztársaságban két olyan jogi norma létezik, mely korlátozza a nem szlovák nemzetiségű állampolgárok nyelvhasználatát. Ezek a nyelvtörvény és a Szlovák Köztársaság Alkotmánya. A nyelvtörvény nem engedélyezi a kétnyelvű nyelvhasználatot, csak lehetőséget nyújt arra, hogy a kisebbségek nyelvüket a szóbeli hivatalos kapcsolatban használják – amennyiben az adott településen vagy régióban a kisebbségi lakosság részaránya eléri a 20%-ot. E törvény értelmében az állami hivatalok alkalmazottai nem kötelesek válaszolni a kisebbség nyelvén; a törvény ugyanakkor tiltja számukra, hogy a szlovák nemzethez tartozó ügyfelekkel másképp, mint hivatalos nyelven tárgyaljanak. A Szlovák Köztársaság Alkotmánya ezeket a lehetőségeket tovább szűkíti, amennyiben az állami hivatalnokok és a közigazgatási dolgozók számára előírja, hogy az ügyfelek kérdéseire államnyelven válaszoljanak. Ezzel új fogalomként bevezeti az államnyelv kifejezést.

A kormányprogramban (1995) szó van az államnyelv védelméről szóló törvénytervezet elfogadásáról. Az eddigi folyamatok és a kormányprogramban megfogalmazódó restriktív nemzetiségi politika alapján arra lehet következtetni, hogy a Szlovák Köztársaságban élő magyarok és a többi, nem szlovák közösség számára ez a terv az anyanyelv használatának további korlátozását jelenti, s ez kihatással lesz iskoláikra és kulturális életükre.

2. A magyarok részvétele az irányításban és a közigazgatásban – országos és helyi szinten

a) Választott képviselők

Az állampolgárok által közvetlenül választott képviselőket tekintve (parlamenti és önkormányzati képviselők) a magyar közösség képviselete az egyes választott szervezetekben a számárá-

nyának megfelelő. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában a Magyar Koalíció képviselőinek aránya 11,33% (más pártok képviselőiben nem jutottak mandátumhoz magyar nemzetiségűek). A Magyar Koalíció polgármestereinek aránya 13,7%, az önkormányzati képviselőké 15,0% – az összes magyar nemzetiségű választott önkormányzati képviselő aránya ennél magasabb.

Politikai kérdés, hogy a magyar pártok nem vesznek részt a kormánykoalícióban. Az azonban, hogy a helyi önkormányzatoknak nem kielégítőek a jogkörei a közügyeket érintő döntésekben, nemcsak a törvényalkotási folyamattal függ össze, hanem egyúttal politikai kérdés is. A kormányprogramban nem szerepel, hogy a Szlovák Köztársaság csatlakozik a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájához.

b) Kinevezett tisztségviselők

A felső vezetésben a kisebbségek képviselői elenyésző százalékban vannak jelen. A minisztériumok által rendelkezésre bocsátott 1993-as adatok szerint (az újabb adatok nem hozzáférhetőek) a nem szlovák nemzetiségű dolgozók részaránya az egyes minisztériumokban a következőképpen alakult: Földművelésügyi, Víz- és Erdőgazdálkodási Minisztérium 5,5% (magyar 2,6%), Környezetvédelmi Minisztérium 5,6% (magyar 1,9%), Külügyminisztérium 3,9% (magyar 1,1%), Munka- és Családügyi Minisztérium 14%. Az Oktatásügyi és Tudományos Minisztériumban az ún. nemzetiségi iskolák osztályán egy magyar nemzetiségű munkatárs volt megbízva a magyar tan nyelvű iskolákkal kapcsolatban összes kérdéssel. Más nemzetiségek esetében is hasonló volt a helyzet. A Művelődési Minisztériumból azonban elbocsátották az egyetlen magyar nemzetiségű dolgozót, aki a magyar közművelődésért volt felelős, s ugyancsak elbocsátották a más nemzetiségi kultúrákkal megbízott dolgozókat is.

Azokon a területeken, ahol a magyar népesség aránya eléri a 10-99%-ot, a helyi államigazgatásból származó adatok még kedvezőtlenebb helyzetet tükröznek. A helyi környezetvédelmi hivatalokban a nem szlovák nemzetiségű alkalmazottak aránya csak 10% volt; más területeken – beleértve az iskolaüggyel foglalkozó helyi állami szerveket is – ez az arány 4-7% között mozgott.

Az 1991-es szlovákiai népszámlálás adatai szerint a nem szlovák nemzetiségű lakosság részaránya mintegy 15% volt (az összlakosság 10,7%-a volt magyar nemzetiségű, magyar anyanyelvűnek viszont a lakosság 11,5%-a vallotta magát, tehát 608 ezer fő). Nincs pontos áttekintésünk a járási szintű államigazgatási szervekről, ám a 15 járás közül, amelyben a magyar lakosság él, egyetlenben sem volt a járási hivatalnak magyar nemzetiségű vezetője.

Az alacsonyabb szintű körzeti hivatalok esetében az elmúlt három év folyamán 17 hivatalvezető volt magyar nemzetiségű, ezeket 1995 elején – néhány kivételtől eltekintve – leváltották. Jelenleg minden járásban a kormánykoalíció képviselőiben ötfős politikai csoportok működnek, melyek a személyi tisztogatásokat irányítják. Ján Slotának, a koalíciós kormány egyik tagjának, a Szlovák Nemzeti Párt elnökének 1995. január 13-i kijelentése szerint ez a kormánykoalíció hatalomátvételét jelenti. A tisztogatások végeredményét még nem ismerjük.

c) A tanácsadó testületek és a párbeszéd lehetősége

A kormány nemzetiségi tanácsa, mely csak konzultatív szerv, s érdemi állásfoglalást nem hoz, rendszertelenül ülésezik, nézetei nem tükröződnek sem a kormány politikájában, sem az egyes tárcaik működésében.

Az 1993-94-ben a köztársasági elnök által néhány alkalommal összehívott nemzetiségi kerekasztal tanácskozásai sikertelenek voltak:

- az akkori kormány képviselőinek nem konstruktív viszonyulása miatt;
- mivel a Szlovák Köztársaság politikai és jogrendszerében sem institutionálisan, sem jogilag nem jelenik meg;

– mivel csak a problémák megnevezéséig és feltérképezéséig jutott el, miközben nyilvánvalóvá vált, hogy az egyes szlovákiai kisebbségi közösségek helyzetének megoldása különböző hozzáállást igényel.

Az 1994 márciusától szeptemberig tartó időszakban konstruktív együttműködés alakult ki a kormány és magyar parlamenti pártok között. Az előrehozott választásokat (1994. október 1.) követően semmiféle párbeszéd nem létezik a kormány és a kisebbségek között, s az SZK Nemzeti Tanácsában sem alakultak ki a hatékony eszmecsere feltételei. Az SZK Nemzeti Tanácsának politikai megosztottsága a kisebbségek érdekében sem nyújt lehetőséget az egyeztetésre. A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésébe delegált küldöttségében a Magyar Koalíciónak nincs képviselője.

d) Az ország területi felosztása

A kormányprogram felújítja a Mečiar-kormány által 1993-ban kidolgozott tervezetet, melynek célja az államigazgatás átszervezése, s mely ellen 1994. január 8-án Rév-Komáromban 3500 magyar nemzetiségű polgármester, helyi önkormányzati és parlamenti képviselő tiltakozott. Ezt a kérdést tartalmazzák a Szlovák Köztársaságnak az Európa Tanácsba történt felvételekor szabott feltételek is; a jegyzőkönyv felhívja a figyelmet arra, hogy a Szlovák Köztársaság új területi-adminisztratív felosztásakor az etnikai elvet is figyelembe kell venni. Ezenkívül a Szlovák Köztársaság parlamenti határozattal kötelezte magát arra, hogy betartja az Európa Tanács vonatkozó 1201-es ajánlását.

3. A jogegyenlőség és a gazdasági életbe való hatékony bekapcsolódás

A tulajdonviszonyok szabályozásának tekintetében továbbra is hatnak az 1945-ös, a kollektív bűnösség elvére épülő törvények következményei. A kárpótlási folyamatban a tulajdonviszonyok rendezése, az államosított vagy egyéb jogtalan módon elvett vagyon viszonylatában, az érvényes jogi szabályozás értelmében nem vonatkozik a német és magyar nemzetiségű állampolgárok vagyona, a törvény ugyanis csak azt a vagyont érinti, melyet 1948. február 25. után koboztak el, miközben a németek és magyarok vagyonát 1945–48 között sajátították ki. Kivételt csak az 1993-ban hozott, a földtulajdont szabályozó törvény képez, mikor is részben megszüntették azt a diszkriminatív rendelkezést, miszerint a magyaroktól kisajátított föld csak 50 hektárig adható vissza. Az érvényes törvények alapján az 1945–48 között a németektől és a magyaroktól a nemzetiségi hovatartozás címén kisajátított ingatlanvagyon nem adható ki az eredeti tulajdonosoknak vagy azok leszármazottainak. A reprivatizáció során ezt a vagyont azoknak származtatják vissza, akik 1945-ben a szlovák nemzethez való tartozásuk miatt kedvezményezettek voltak, és megkapták a magyarok és németek vagyonát. A jogrendszerből nem távolították el a további, 1945–48 között a németek és magyarok ellen hozott diszkriminatív törvényeket, illetve azok következményeit.

A piacgazdaságra való áttérés szempontjából az a terület, melyen a magyar nemzetiségű lakosság döntő többsége él, Szlovákia leginkább konfliktusokkal terhelt övezetei közé tartozik. A munkanélküliség magasan meghaladja a szlovákiai átlagot (14%), 16–28% között mozog. A szociális helyzet romlása szociális konfliktusok forrása lehet, melyek azonban a kormány politikája következtében könnyen etnikai jellegű konfliktussá válhatnak. Dél-Szlovákia mezőgazdaságilag a legtermékenyebb területek közé tartozik, ennek ellenére a mezőgazdasági termelés egész Szlovákia viszonylatában a leginkább veszteséges; ennek oka a kormány dotációs politikája, mely jelentős hátrányba hozza a magyarok lakta területeket. Ezekben a régiókban az átlagveszteség (1 hektár mezőgazdasági területre vetítve) 1992-ben 5,1%-kal, 1993-ban pedig 21,2%-kal volt magasabb, mint az ország egyéb vidékein. Ennek következtében Dél-Szlovákiában az átlagbérek alacsonyabbak, az elvándorlás pedig magasabb volt, mint máshol.

Zárszó

Az említett politikai és jogi torzulásokra azért hívjuk fel a figyelmet, mert létezésük már most fokozza a feszültséget a Szlovák Köztársaságban; ezzel nyilván tisztában van az új kormány is. A helyzet kezelése céljából azonban nem tervezi, hogy a Szlovák Köztársaságban élő kisebbségi közösségek jogegyenlőségét és jogi helyzetét megnyugtató módon, alkotmánytörvényben rendezi, hanem a kormányprogramban felveti fegyveres egységek – nemzetőrség (domobrana) – felállítását. Ezeket a fegyveres egységeket az ország érvényes védelmi doktrínája értelmében csak a belső ellenség ellen lehet bevetni.

Nem volt lehetőségünk bekapcsolódni az európai stabilitási egyezmény előkészítésének folyamatába, ennek ellenére mély felelősséget érzünk régióink stabilitása iránt, melynek hiányában zátonyra futhat az európai integrációs folyamat. Ezért szorgalmazzuk, hogy a demokrácia védelmének és az emberi jogok érvényesítésének érdekében észrevételeinkre mint komoly figyelmeztetésre tekintsenek, mellyel egy újabb közép-európai feszültségforrás keletkezésére mutatunk rá.

Pozsony, 1995. január 19.

*Bugár Béla, az MKDM elnöke
Duray Miklós, az Együttélés elnöke
A. Nagy László, az MPP elnöke*

*Közösségünk szolgálatában.
MKDM, Pozsony, 1995. 138–144.*

69.

A szlovákiai Magyar Koalíció állásfoglalása

1. A szlovákiai magyar pártok az alapszerződés kérdéséhez kezdettől fogva a két ország kapcsolatának és a kisebbségek helyzete javulásának igényével viszonyultak. A javulás esélyeit abban láttuk, ha az alapszerződés biztosítaná:

- a kisebbségek önkormányzati jogát;
- az önkormányzati rendszer megfelelő anyagi feltételeit;
- olyan nemzetközi ellenőrző rendszer kialakítását, melynek az érintett kisebbségek is részét alkotják, és az megfelelő hatékonysággal tudja ellátni feladatát.

2. Tudomásul vesszük, hogy Horn Gyula és Vladimír Mečiar megállapodott a szlovák–magyar alapszerződés ügyében. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a jelenlegi szlovákiai körülmények közt, különös tekintettel a kormányprogramra és a kormánykoalíciót alkotó pártok programjaira, a szerződéstervezet megvalósítása komoly akadályokba ütközhet.

Ezért fontosnak tartjuk, hogy a magyar kormány a szlovákiai magyarság képviselőivel együttműködve a szerződés ratifikálása előtt konkrét csomagtervet fogadjon el a szerződés megvalósításáról.

Szükségesnek tartjuk a szerződésben foglaltak évenkénti felülvizsgálását. Amennyiben a szlovák fél nem tartja be vállalt kötelezettségeit, javasolni fogjuk a szerződés felbontását.

Szükségesnek tartjuk, hogy a szerződő felek az európai intézményekkel együtt garantálják az 1201-es ajánlás teljes szövegének érvényesítését, különös tekintettel az ajánlás 11-es cikkelyére.

3. Emlékeztetve arra a tényre, hogy a szerződéstervezet nem tartalmaz megfelelő garanciákat a kisebbségi jogok és a kisebbségi intézményrendszer anyagi feltételeinek biztosítására, fennáll annak a veszélye, hogy a szlovákiai magyar kultúra és iskolaügy anyagi fedezet nélkül marad. Fel-

hívjuk a kormányok figyelmét, hogy a szlovákiai magyar kultúra és iskolaügy 1992. évi becsült költségei meghaladták a kétmilliárd csehszlovák koronát.

4. Az ellenőrzés elengedhetetlen feltételének tekintjük a kisebbségek hatékony részvételét az alapszerződés 15. cikkelyének 6. bekezdése értelmében létrehozandó vegyes bizottságban.

Véleményünk szerint az alapszerződés csak a fentiek szellemében valósítható meg, és töltheti be küldetését.

Pozsony, 1995. március 18.

*Bugár Béla, az MKDM elnöke
Duray Miklós, az Együttélés elnöke
A. Nagy László, az MPP elnöke*

TLA Közép-Európa Intézet Könyvtára 97/1977.

70.

Szolgálni és segíteni.

A Magyar Polgári Párt programnyilatkozata

Az 1994. december 10-én ülésezett Országos Választmány az elnökség javaslatára megválasztotta a programelőkészítő bizottságot azzal a megbízással, hogy a IV. közgyűlésre kezdje el az új programtervezet megírását. Ennek a vázlatát az 1995. január eleji elnökségi ülésre, illetve a kész szövegtervezetet a január végén sorra kerülő Országos Választmányi ülésre kellett volna beterjesztenie.

A programelőkészítő bizottság megkezdte munkáját, de már az első ülésén felvetődött, hogy ez az egy hónapnyi idő nem elegendő ahhoz, hogy komolyan és felelősségteljesen lehessen foglalkozni a kérdéssel. (Csak emlékeztetőül jegyzem meg, hogy a Szabadság és felelősség című programunk háromnegyed év alatt készült el, de a két évvel ezelőtti programkiegészítéseink is fél évet igényeltek.) Éppen ezért a programelőkészítő bizottság nevében a következőket javaslom.

1. A mostani közgyűlésünk ne fogadjon el új programot, mert az kidolgozatlansága folytán politikailag nagyon veszélyes lehet.

2. Ugyanakkor a közgyűlés fogadjon el egy határozatot, melyben megbízza a Magyar Polgári Párt elnökét, elnökségét vagy Országos Választmányát, hogy kezdje el az új program kidolgozását, és annak tervezetét a párt megfelelő szerveiben végigkonzultálva terjessze be a Magyar Polgári Párt V. Közgyűlésére.

3. A Magyar Polgári Párt IV. (ez évi) Közgyűlése pedig a stratégiai bizottság szövegjavaslata mellett és azzal összhangban fogadjon el egy *programnyilatkozatot*, mely a legégetőbb belpolitikai kérdésekkel foglalkozna, s egyben megfogalmazná a párt politikai célkitűzéseit.

Ez a megoldás jelezne a közvélemény felé, hogy új program készül a Magyar Polgári Pártban (a kérdéshez az év folyamán többször vissza lehetne térni, akár belső viták, különböző elképzelések formájában), ugyanakkor kellő idő lenne arra, hogy bekapcsolva a Magyar Polgári Párt szakembereit, tényleg a párt szerveinek, tagjainak és szimpatizánsainak megfelelő program készülne el.

Szolgálni és segíteni

A Magyar Polgári Párt programnyilatkozata

1994 szeptembere óta ismét kihívás előtt áll az ország. Olyan politikai csoportosulás került a végrehajtó hatalom élére, amelynek céljai gyökeresen eltérnek a liberális demokrácia elveitől. A Magyar Polgári Párt 1989 novembere óta számos nehéz helyzetben segítette a polgári demokrácia értékrendjének továbbterjedését. Most is ezt kell tennünk.

Több feladat vár ránk.

Meg kell védenünk a szlovákiai magyarság intézményeit, tudatosítva, hogy e feladatnak nem csak politikai elemei vannak.

Hatékony választ kell adnunk a most már állami szintre emelt nacionalizmusra az egész ország közvéleménye előtt. Azaz minden helyzetben hangsúlyoznunk kell, hogy a nacionalizmus nemcsak a magyarok, hanem a szlovákok szabadságának korlátozását is szolgálja. Tudatosítanunk kell, hogy minden helyzet sajátos, ezért a régi értékek megtartásával összehangolt újszerű lépéseket kíván.

Mindent meg kell tennünk a privatizáció tisztaságáért és a privatizáció folyamatában való esélyegyenlőségért.

Az eddiginél is erőteljesebben kell terjesztenünk az ügynevezett semleges vagy szolgáltató állam eszméjét, amely polgárai számára nem ír elő kötelező értékeket és gondolkodásmódot, hanem a polgárok közti konszenzusra építve teljesíti azok igényeit.

E célból fel kell lépünk:

- a kultúra egyenműsítése és újraideologizálása ellen;
- az igazságszolgáltatás pártatlanságáért;
- az állam gazdasági túlsúlya helyett a magántulajdon erősítéséért és a tulajdonformák szabad versenyeért;

– a korrupció és a hatalommal való visszaélés minden formája ellen;

– a fegyveres erők parlamenti ellenőrzéséért;

– az etnikai toleranciáért az állami szervezetben;

– a pártállás miatti diszkrimináció ellen az állami szervezetben;

– a nemzeti kisebbségi iskolai és kulturális intézmények leépítése és az ügynevezett alternatív oktatás bevezetése ellen.

Minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk a polgári demokrácia eddig kialakított intézményrendszerének megtartásáért, szem előtt tartva Szlovákia politikai sajátosságait.

Azaz védenünk kell:

- a parlamentnek felelős kormány intézményét;
- a köztársasági elnök hatásköreit;
- az Alkotmánybíróság jogköreit;
- az emberi és polgári jogok rendszerét, a jelen helyzetben különösképpen a sajtószabadságot, a gyülekezési és egyesülési szabadságot.

A Magyar Polgári Pártnak a rendelkezésére álló eszközökkel a szlovákiai magyarság számára kell perspektívát nyújtania.

– Az MPP önkormányzati politikájának a helyi és regionális döntéshozatal ésszerűsítését kell segítenie. A dél-szlovákiai települések együttműködése még számos területen javítható, s a tét most nem kisebb, mint a magyarok által lakott vidékek gazdasági talpon maradása.

– Az MPP-nek a külkapcsolatok területén arra kell törekednie, hogy az ország demokratizálódásának folyamata részesüljön támogatásban. A polgári demokrácia értékrendje ellen ható erőknek pedig szembe kelljen nézniük lépéseik külpolitikai következményeivel, különös tekintettel a nemzeti kisebbségek elleni lépésekre.

– Magyarországi kapcsolatainak keresztül szorgalmaznia kell, hogy a szlovákiai magyarok jogainak következetes érvényre juttatása a szlovák–magyar megbékélés eszméjével és az ebből fakadó politikai stílussal kapcsolódjék össze. Fontos ugyanis annak a felismerésnek a továbbterjesztése, hogy a másik nemzet iránti bizalmatlanság és előítéletek terjesztése belpolitikai célokat is szolgál térségünkben.

– A Magyar Polgári Pártnak minden rendelkezésére álló kapcsolatot és forrást fel kell használnia a nehéz anyagi helyzetbe került szlovákiai magyar kulturális élet megsegítésére. Eközben

az eddigiekhez hasonlóan, törekednie kell a támogatási folyamat átláthatóvá tételére, s ezzel a mi kulturális életünkben is előforduló visszaélések és korrupció visszaszorítására.

– Főként pedig minden területen népszerűsíteni kell a szlovákiai magyarság autonómiájának azon koncepcióját, amely biztosítja a magyarok önazonosságát, ugyanakkor illeszthető a térség stabilitásának alapelveihez. Tehát azt az autonómiakoncepciót, amely a jövőben a megegyezés alapja lehet szlovákok és magyarok között.

A szabadság olyan érték, amelyért nap mint nap küzdenünk kell, de kínzó hiányát csak elvesztésekor érezzük. Ma olyan idők járják, amikor szabadságunkért többet kell tennünk, mint máskor. A Magyar Polgári Párt 1989 novembere óta számos esetben megfelelt e történelmi feladatnak, s a mostani kihívásra is megadja a választ.

(1995 tavasza)

A Magyar Polgári Párt IV. közgyűlésének dokumentumai
MPP, Pozsony, 1995. 65–68.

71.

A szlovákiai magyarság művelődési nagygyűlésének állásfoglalása

A Szlovákiában élő magyarság, egyéni és közösségi jogai tiszteletben tartásának feltételével, Szlovákia társadalmának integráns részét alkotja, ugyanakkor kultúrája, nyelve, történelme, hagyományai, családi kapcsolatai és nemzeti azonosságának egyéb elemei révén a magyar nemzet integráns része.

E politikailag, jogilag és kulturálisan meghatározott kettős kötődését történelmi tényként kell kezelni. A magyar nemzeti közösség szlovákiában elutasít minden olyan törekvést, amelynek célja ezen kötődésnek erőszakos vagy mesterséges megbontása. A szlovákiai magyarok mind egyénileg, mind közösségként igénylik a kettős kötődésnek megfelelő társadalmi fejlődésünkhöz szükséges feltételek megteremtését.

A Szlovákiában élő magyarság igényli, hogy egyenrangú partnerként legyen Szlovákia államalkotó közössége, kodifikálva legyenek közösségi jogai, és biztosítottak nemzeti azonossága megőrzésének, átörökítésének és fejlesztésének a feltételei. Adófizetői kötelességének teljesítése feljogosítja, hogy művelődésügyi intézményeinek működéséhez a számarányának megfelelően részesüljön az állami költségvetésből, és az őt érintő ügyekben – a szubszidiaritás elve alapján – saját választott testületei által önmaga dönthessen.

A nagygyűlés résztvevői ebből az igényből kiindulva felmérték a szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődésügyének helyzetét, és meghatározták fejlődésének rövid és hosszú távú feltételeit.

A szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődésügyének helyzetéről és az azonnal szükséges intézkedésekről

A Szlovákiában élő magyarság művelődésügye azóta romlik folyamatosan, hogy hetvenhét évvel ezelőtt kisebbségi sorsra jutott.

Egyetlen olyan korszaka volt a szlovákiai magyar közoktatásnak, amely némi reményt keltett. Ez a korszak 1950 és 1964 között volt, amikor valóban az akkori igénynek megfelelően fejlődött a magyar iskolaügy. Innen számítva ismét fokozatosan a restriktió áldozata lett, és a magyar nyelv szinte teljesen kiszorult a közéletből. 1978-tól a mai napig pedig a tudatos, programszerű korlátozás áldozatává válnak a magyar iskolák, fogynak a tanítók, és 1990. őszén megkülönböztetést sugalló törvény korlátozza anyanyelvünk használatát.

Oktatásügyünk évtizedek óta pedagógushiánnyal, felszerelés és épülethiánnyal, valamint az állami jóakarát hiányával küzd. A magyarság anyanyelvű oktatási lehetőségét kizárólag az államhatalom szabja meg, és nem az állampolgár vagy a közigeny. Az állami totalitarizmus még most is leginkább az oktatásügyben követhető nyomon, noha az országban formálisan pluralistává vált a politikai rendszer. Szlovákiában az iskolák fenntartási jogát csak azért nem ruházták át az önkormányzatokra, hogy az ezekbe beválasztott magyarok ne szólhassanak bele az iskolaügybe.

A jelenlegi kormányzat 1995 januárjától programként határozta el a magyar oktatásügy fokozatos felszámolását az úgynevezett alternatív oktatás bevezetésével, ami csupán egyik változata annak a nyelvi imperializmusnak, amelynek a korábbi Szovjetunió volt a példaképe.

A közművelődés – melynek egyetlen magyar intézménye a Csemadok – van a legreménytelenebb helyzetben. Csak provizióriumnak tekinthető a Csemadok működésének engedélyezése. A kommunista korszakban ez pozitívumnak bizonyult, hiszen akkor minden a párttól és az államtól függött. Most az államhatalom azt is el akarja venni, amit kockázatosan kiharcoltunk és nehezen megeremtettünk.

Kultúránk fejlesztése az állami költségvetésből mintegy évi 300 millió koronát igényel. Az elmúlt két-három évben szemben a költségvetés az összes kisebbség számára csak évi 130-140 millió koronával számolt, ebből a magyar kultúrára mintegy 80 millió jutott. A kormányzat az 1995-ös évben még ezt a minimális támogatást is megszüntette.

A kormány programja előrejelzett más veszélyes beavatkozást is a szlovákiai magyarság életébe. Megfosztott bennünket identitásunk alapelemeitől. Néhány hónapja Szlovákiában nem létezik magyar sajtó, csupán magyar nyelven megjelenő szlovák újságok vannak. Ezért meg is szűnt a magyar sajtó állami támogatása, még a korábban odaítélt támogatást is megvonták.

Határozottan tiltakozunk a politikai hatalom ilyen intézkedései ellen.

Meggyőződésünk, hogy a magyar közösség ellen hozott döntések nemcsak minket, hanem az ország jövőjét is veszélyeztetik: a politikai hatalom azon intézkedései, amelyek a polgári önrendelkezés azaz az önkormányzatiság elvét sértik, egészében véve veszélyeztetik a demokráciát az országban.

A helyzet azonnali javítása érdekében követeljük, hogy:

- a kormányzat álljon el a kétnyelvű úgynevezett alternatív oktatás bevezetésétől a magyar iskolákban,
- a köztársasági elnök ne írja alá az 542/1990. számú törvénynek a parlament által elfogadott módosítását, mert az sérti az önkormányzatiság elvét. Ezért a parlament a törvénymódosítást a második meg tárgyalásakor utasítsa el,
- az oktatásügyi minisztérium ismerje el a komáromi és a királyhalmeci városi egyetem által szervezett felsőoktatást, mint a leendő hivatásra való felkészülés törvényes módját,
- a Nyitrai Pedagógiai Főiskolán alakuljon meg az önálló magyar kar,
- a magyar közművelődés és a tömegtájékoztatás romlása megállításának érdekében a Csemadoknak és a nemzetiségi sajtó kiadóinak az állami támogatást legalább a korábbi évek szintjén folyósítsák,
- az oktatásügyi, valamint a tömegtájékoztatás helyezze vissza eredeti státuszukba mindazokat, akiket 1994 decembere óta politikai okokból elbocsájtottak.

Támogatja a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének az iskoláink színvonalát jobbító tevékenységét. A magyar pedagógusok érdekvédelmének hatékonyabb tétele céljából javasoljuk az SZMPSZ Országos Választmányának a Szövetség szakszervezetté való átalakítását, ha ezt a tagsága támogatja.

Szorgalmazzuk, hogy a magyar közművelődésben és oktatásügyben beállt válságos helyzet kezelésére mihamarabb alakuljon meg a szlovákiai magyarság Művelődési Tanácsa.

A szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődése fejlődésének feltételeiről

A nagygyűlés résztvevői abból indulnak ki, hogy a közművelődés és az oktatásügy zavartalan, a közigényeknek megfelelő fejlődése csak demokratikus körülmények között, az önkormányzatiság (autonómia) elvének megtartásával lehetséges. Ez azt jelenti, hogy az állami szervek feladata csupán a koordinálás, a működés anyagi feltételeinek biztosítása, valamint az iskolai műveltség alapkövetelményei betartásának ellenőrzése.

A közművelődés, közoktatás, felsőoktatás és az információszerzés, valamint -továbbítás működésének és fejlődésének általános feltétele az állami anyagi források hozzáférhetősége és az egy főre átszámított összeg felhasználásának ellenőrizhetősége, továbbá az ezen anyagi javak arányos része felett való önkormányzati rendelkezés. A művelődésügyi önkormányzatok létrehozását és fenntartásának feltételeit szavatolja törvény. A sajtó és a közszolgálati médiák legyenek mentesek a kormányzati beavatkozástól és függetlenek az államhatalomtól.

A nagygyűlés résztvevői a szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődésügye fejlődésének szempontjából alapfeltételnek tekintik:

- a teljes szerkezetű magyar nyelvű oktatásra való jog törvényes biztosítása, az óvodától az egyetemig,

- szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődési igényeit szolgáló költségvetési források elkülönítését. Ez a pénzösszeg feleljen meg a magyar nemzetiségű állampolgárok számarányának. E költségvetési tétel elosztásával és felhasználásával a magyar közösség az önkormányzatiság elve alapján önmaga dönthessen,

- minden közösségben, ahol a magyar lakosság nagyobb számban vagy legalább 10 százalékban él, a magyar nyelv a szlovák nyelvvel együtt legyen hivatalos nyelv,

- a Szlovák Köztársaság kormánya írja alá és parlamentje ratifikálja az Európa Tanács Kisebbségi vagy regionális nyelvek chartáját.

A nagygyűlés résztvevői a magyar nemzeti közösség számára kulcsfontosságúnak tartják:

- a) a nemzeti, kulturális és nyelvi azonosság megtartásához, védelméhez és fejlesztéséhez való jogot,

- b) a szellemi és anyagi értékek megtartásához és fejlesztéséhez való jogot,

- c) az anyanyelven való tanulás és művelődés jogát minden szinten és az általuk igényelt formában, az állami költségvetési forrásokból finanszírozott iskolarendszeren belül, olyan iskolákban, amelyek elhelyezkedése összhangban van a magyar nemzeti közösség település-szerkezetével és területi elhelyezkedésével,

- d) az egyéb iskolák és nevelőintézmények fenntartásának és működtetésének jogát,

- e) művelődési és tudományos intézmények alapításának és működtetésének jogát,

- f) az anyanyelven történő információszerzés és -továbbítás jogát,

- g) közművelődési intézmények és egyesületek létrehozásának és működtetésének jogát,

- h) a szabad és az államhatalom beavatkozásától mentes kapcsolattartás mind az ország területén, mind külföldön olyan személyekkel, melyekhez nemzeti, kulturális nyelvi érdekek kötődnek,

- i) olyan képviselői és végrehajtói szervek létrehozásának a jogát, melyek révén önállóan és önkormányzatilag dönthessen azon ügyekben, melyek identitásának megőrzése és fejlesztése szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak, főleg az oktatásügyekben közművelődési ügyekben, anyanyelvének és saját nemzeti jelképeinek használatában.

A nagygyűlés résztvevői a fenti elvek és feltételek alapján szükségesnek tartják első lépésként:

Amennyiben a jelenlegi államigazgatási rendszer nem változik, törvény által létrehozni a magyar közösség országos választott testületét, amely az identitásával kapcsolatos összes kérdésben

döntési joggal bírna. Ez a testület lenne jogosult dönteni a költségvetésből elkülönített pénzösszeg elosztásáról és felhasználásáról.

A magyar nemzeti közösség jogállásának alkotmányos rendezése esetén:

A magyar választott képviselők és polgármesterek 1994. január 8-i állásfoglalásában megfogalmazott önkormányzati elv szerint, illetve az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201-es ajánlása alapján létrehozott sajátos jogállás keretében megalakított önkormányzati szervek jogkörébe kerülne át a kultúra és az oktatásügy irányítása, pénzügyi ellátása és módszertani felügyelete is.

A nagygyűlés résztvevői elengedhetetlennek tartják, hogy a Szlovákiában élő magyar nemzeti közösség jogállását a demokrácia elvei alapján, az egész országra kiterjedő közigazgatási átszervezés és az önkormányzatok jogainak bővítése során a fenti módon és a felsorolt kérdésekben törvény határozza meg.

Határozat a Magyar Művelődési Tanács megalapításáról

A Szlovákiai magyar nemzeti közösség művelődési nagygyűlésének résztvevői szükségesnek tartják egy országos hatáskörű Magyar Művelődési Tanács létrehozását.

A szlovákiai magyarság művelődéspolitikáját meghatározó testület feladata: összehangolni és megjeleníteni a szlovákiai magyar közművelődésre, közoktatásra, felsőfokú képzésre, információ-szerzésre és -átadásra vonatkozó igényeit, értékelné a javaslatokat és elképzeléseket.

A művelődési tanács addig töltené be küldetését, amíg törvényesen meg nem alakulnak a szlovákiai magyar közösség önkormányzati szervei.

A nagygyűlés résztvevői megbízzák a Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség (Csemadok) és a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége központi választott szervét, hogy hozzák létre a Magyar Művelődési Tanácsot. A Tanács jogállásának, feladatainak, a hatáskörének és összetételének kidolgozására hozzák létre annak előkészítő bizottságát. Az előkészítő bizottság tagjai a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Csemadok, a sajtó, a színházak, a rádió, a tévé a főiskolások és egyetemisták szervezetei, a Magyar Koalíció pártjai által delegált személyek és az egyházak képviselői.

Nyílt levél a Szlovák Köztársaság alkotmányos személyiségeihez és polgáraihoz

A szlovákiai magyarság művelődési nagygyűlésének résztvevői Szlovákia mindazon politikusaihoz és polgáraihoz fordulnak, akik nemzetiségre való hovatartozástól függetlenül, részt kívánnak vállalni azon gondok orvoslásából, amelyek az ország valamennyi polgárát, de különösképpen a kisebbségek életét terhelik. A kormánykoalíció számtalan olyan lépést tett, amely a politikai rendszer fokozatos megváltoztatásához, az 1989 novembere előtti hatalmi struktúra felújításához vezet. Egy politikai erő kezében összpontosul a hatalom, és folytatódik a parlamentarizmus elveinek megsértése, a parlamenti demokrácia korlátozása. A féktelen hatalomkoncentráció az oktatás és a kultúra területén mindenkit érint, de fokozottan sújtja a szlovákiai magyar nemzeti közösség kulturális életét és iskolarendszerét.

A magyar kulturális intézmények egyre reménytelenebb anyagi helyzete, a megszűnés előtt álló magyar sajtó, a választott magyar képviselők ignorálása a kormány részéről, a kétnyelvű, úgynevezett alternatív oktatás tervezett bevezetése a magyar tannyelvű iskolákban, az iskolák államigazgatásáról szóló 542/1990. sz. törvény módosítása, mely lehetővé teszi, hogy megszabaduljon a számára kényelmetlenné vált iskolai és tanügyi igazgatóktól megalapozott aggodalmat kelt.

Mindenkinek joga van saját kultúrája és identitása megőrzésére. Nagygyűlésünk nem irányul senki ellen, védekezési reflexünket tükrözi, mert féltjük kultúránkat és az anyanyelvi művelődés lehetőségét. Közösén keressük a kiutat a mai nyomasztó helyzetből.

A Szlovák Köztársaság polgáraiként bízunk abban, hogy megértik: mi a problémák demokratikus megoldására, valamint arra törekszünk, hogy nemcsak kulturális, hanem politikai társadalmi életünkben együttes erővel felszámoljuk az összeférhetetlenség, az intolerancia, a türelmetlenség és a kölcsönös gyanúsítgatás okait.

Abban a reményben fordulunk Szlovákia polgáraihoz, hogy kifejezik szolidaritásukat a demokratikus intézményrendszert védő törekvéseinkkel. Ebben felszólítjuk az ország alkotmányos személyiségeit, hogy törvényes jogaiknak és kötelességeiknek megfelelően, haladéktalanul vonják vissza azon intézkedéseket, amelyek a szlovákiai magyarság kulturális intézményeinek felszámolásához, oktatásügyének degradálásához, anyanyelvének elsovasztásához és sajtójának megszűnéséhez vezetnek.

Komárom, 1995. április 22.

A nagygyűlés résztvevői

Új Szó 1993. április 24.

72.

A realitás tisztelete.

A Magyar Polgári Párt stratégiája

A pártnak tevékenysége során a valóságból kell kiindulnia, világosan kell látnia saját helyzetét, torzulásmentes visszacsatolással kell rendelkeznie saját tevékenységéről, és ki kell jelölnie tevékenységének prioritásait.

Politikai célok

Szlovákia

- a demokrácia és a jogállamiság eszméinek megvalósulása
- a piacgazdaság és magántulajdon dominanciája
- nyugati orientáció
- az oktatásügyi, művelődési és kulturális politika prioritása
- az egyén emberi és gazdasági jogainak prioritása
- Szlovákia európai uniós tagsága
- kulturális és oktatásügyi autonómia

Régióink

- Dél-Szlovákia gazdasági, szociális, környezetvédelmi és egyéb érdekeinek megfogalmazása és érvényesítése.

Kisebbség

- Megállapítani a szlovákiai magyarság nemzeti, gazdasági és tulajdonosi súlyának csökkenését Szlovákián belül.

Pártélet

- Növelni a párt önkormányzati, parlamenti, kormányzati és társadalmi befolyását.

Közeg

Szlovákia

A lakosság és az általa választott politikai reprezentáció két, egyre élesebben szembenálló blokkra oszlik:

- az egyik tábor respektálja a polgári társadalom és a jogállamiság elveit,
- a másik csak akkor, ha azt érdekei úgy kívánják, illetve ha rá van kényszerítve.

Ez az állapot néhány választási időszakos távlatban tartósnak tűnik. Ez belpolitikai instabilitással, gyakori kormányváltásokkal és lassúbb ütemű fejlődéssel jár.

Szlovák belpolitika

A gyakorlati életben megnyilvánul az ún. szlovák nemzeti érdek, elsősorban külpolitikai, kisebbségpolitikai és regionális gazdaságpolitikai szinten. Ezt meg kell fogalmaznunk, és tevékenységünket ennek fényében terveznünk.

Magyarok

Meg kell fogalmazni olyan alternatívát, mely nem sérti ezeket a szlovák nemzeti érdekeket, és nem ösztönzi az első pontban felvázolt két tábort arra, hogy a demokratikus minimumot félretéve, helyettünk egymással kössenek szövetséget. Érdekünk a tárgyalási alkupozíció kiharcolása a szlovákiai magyar politikai szubjektumok számára, a mérsékletesség és a stratégia.

Magyarország

Elsősorban saját magunknak kell megoldanunk helyzetünket, magyar partnereink segítségét csak a legvégső esetben szabad igénybe venni.

Módszer

A fenti célok a fenti közegben csak kormányzati és önkormányzati pozíciók birtokában valósíthatók meg.

Tennivalók a pártépítésben

1. Alapos és minden fontos kérdésre kiterjedő szociológiai felmérésben reális képet kell kapnunk a szlovákiai magyarok állapotáról, illetve az MPP ötéves tevékenységéről ahhoz, hogy politikai munkánkban a realitásból induljunk ki.

2. Eddigi tapasztalataink és a fenti felmérés kiértékelése tükrében újra kell fogalmaznunk saját jövőképünket, vagy új jövőképet kell a szlovákiai magyarság elé tárnunk. Ezt össze kell hasonlítani más politikai szubjektumok jövőképével.

3. Meg kell határoznunk a jövőkép két-három prioritását.

4. Újabb ellenőrző felmérésekkel, napi és stratégiai értékelésekkel visszacsatolást kapni munkánkról, és ennek alapján elvégezni az esetleges korrekciókat.

5. A jövőképet el kell fogadtatnunk az általunk megcélzott választópolgárokkal.

6. A pártban érvényesülnie kell az önkormányzati befolyásnak, valamint a tömegbázis befolyásának, a vállalkozói érdekeknek, minden szinten öntisztító mechanizmusoknak kell létezniük. Ezeket a feltételeket az alapszabályban kell rögzíteni.

7. Általánossá kell tenni az egyéni felelősségvállalást, az egyéni programok testületi jóváhagyását, a testületi számonkérést, valamint a világos egyéni és testületi célkitűzések rendszerét.

8. A párt tevékenységének négy fő területen kell megjelennie:

- belpolitika,
- önkormányzatok,
- oktatásügy, művelődés, kultúra,
- gazdaság és szociálpolitika.

9. Kapcsolatokat kell kiépíteni a már létező szakmai és hivatalos érdekszövetségekkel.

10. Meg kell fogalmazni a céljaink eléréséhez szükséges személyi, hatalmi és hivatali feltételeket.

11. El kell kerülnünk, hogy a következő választásokon ismét olyan helyzetbe kerüljünk, mint 1992-ben és 1994-ben.

12. A párt tanácsadó testületeként létre kell hozni egy prognosztikai-elemző csoportot.

Tennivalók belső kapcsolatainkban

1. A Magyar Koalíciót folyamatosan kormánykész állapotban kell tartani potenciális szövetségeseink és saját maga szempontjából is.

2. A pártnak a Magyar Koalíció dinamizáló, aktív részeként kell fellépnie.

3. Állandóan keresni kell a potenciális szövetségeseinkkel való közös fellépés módjait.

4. Hacsak lehet, kerülni kell a belpolitikai életben a konfrontációt és a demonstrációt mint politikai módszert.

Tennivalók külső kapcsolatainkban

Fenntartva jó kapcsolatainkat hagyományos magyarországi partnereinkkel, korrekt viszonyra kell törekednünk a mindenkori magyar kormány és a mindenkori magyar ellenzék valamennyi pártjával.

(1995)

A Magyar Polgári Párt IV. közgyűlésének dokumentumai
MPP, Pozsony, 1995. 61–64.

73.

A Magyar Koalíció által az Európa Tanácsba küldött állásfoglalás ajánlásai az átfogó törvényi rendezésért

A Magyar Koalíció három pártja egy dokumentumot juttatott el az ET emberjogi bizottsága elnökéhez annak kapcsán, hogy a bizottság tárgyalja a Szlovákiáról szóló jelentést. A dokumentum az alábbi öt problémakörrel foglalkozik.

1. Nyelvhasználat

Szilárd meggyőződésünk, hogy csak olyan átfogó törvényi rendezés veheti elejét az etnikai feszültség növekedésének, s járulhat hozzá a Szlovákia és Magyarország közti viszony javulásához és a Kárpát-medence térségének stabilitásához, amely: a Szlovák Alkotmány 34. cikkelyéből kiindulva részletesen szabályozza a kisebbségi nyelvek használatát a hivatalokkal való kommunikációban, a művelődés és a kultúra, valamint az információterjesztés és befogadás területén; amely a kisebbségeket kielégíti, és kölcsönös jóindulaton alapszik.

2. Iskolaügy

Élesen ellenezzük az ún. alternatív oktatás bevezetését a magyar tannyelvű óvodákban, alapiskolákban és gimnáziumokban. Ugyanakkor támogatjuk a szlovák nyelv tanításának olyan módszereit, melyek hozzásegítik a magyar tanulókat a szlovák nyelv jó vagy kiváló elsajátításához. Ez azonban nem történhet az anyanyelvi tudás kárára, hiszen az anyanyelv az identitás megőrzésének – amely alapvető emberi jog – legfontosabb biztosítója.

Mély aggodalmunkat fejezzük ki a szlovákiai kisebbségi tanárképzés jövője és egyáltalán a kisebbségi tanárképzés jövője és egyáltalán a kisebbségi iskolák jövője miatt. Nem látunk semmilyen okot, amely akadályozhatná a Nemzeti Kisebbségi Kultúrák Karának akár Nyitrán, akár mástutt történő megnyitását. E tény javíthatna Szlovákia képén itthon és külföldön egyaránt. Tudatá-

ban vagyunk, hogy a kormány nem avatkozhat bele közvetlenül az egyetemek belügyeibe, azonban nem látjuk jelét annak, hogy politikailag egyáltalán támogatna ilyen kezdeményezést. Az új felsőoktatási törvény még azokat a képzési lehetőségeket is korlátozza, amelyek eddig léteztek, nevezetesen a komáromi Városi Egyetemen történő magyar tanerőképzést, amely a győri Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozataként működött eddig.

3. Közigazgatási reform és területi átszervezés

Feltétlenül szükséges kialakítani legalább 5-6 új járást Dél-Szlovákiában (mind a hat egészen 1960-ig létezett), nevezetesen a Párkányi, Ipolysági, Tornaljai, Szepsi, Királyhalmeci és Nagykaposi (vagy egy összevont Bodrogházi–Ungvidéki) járást. Habár irreális feladatnak tűnhet, azonban szükséges a kerületi határok módosítása is, továbbá szükséges annak szavatolása, hogy a kisebbségek jogai és érdekei a járási és kerületi államigazgatásban, illetve a születendő regionális önkormányzatokban érvényesülhessenek.

4. Kultúra

A kisebbségi kultúra támogatásának összegét emelni kellene legalább az 1994-es szintre. A benyújtott igénylések elbírálásába a kisebbségek képviselőit is be kell vonni. A kisebbségi kultúra támogatására elkülönített pénz nem szolgálhat kormánypropaganda-célokat. Az egyes kisebbségek számát és igényeit figyelembe kell venni a támogatás nagyságának megállapításánál.

Az állami intendánsok szerepét és a regionális kulturális központok koncepcióját át kell értékelni. A Komáromi Jókai Színház, valamint az Ifjú Szívek jogi státusát vissza kell adni.

5. Földügyek

A nevesítetlen földeknek községi tulajdonba kell kerülniük. Ez egyszerűen elengedhetetlen feltétele a dél-szlovákiai régiók egészséges gazdasági és szociális fejlődésének.

1996. december 19.

Új Szó 1996. december 19.

74.

A hosszú távú együttműködés alapja.

A KDM, a DU, a DP, az SZSZDP, a SZPP, az MKDM, az MPP és az Együttélés pártelnökeinek közös nyilatkozata

Mi, a Szlovák Demokratikus Koalíció és a Magyar Koalíció képviselői Szlovákia és valamennyi polgára sorsáért érzett politikai felelősségünk tudatában kinyilatkozzuk:

A Szlovák Köztársaság közös építése mellett kötelezzük el magunkat, s kifejezzük meggyőződésünket, hogy az állam építése valamennyi polgárának az ügye.

A szlovák nemzet, a magyar nemzeti kisebbség és a más nemzeti kisebbségek közti jó viszonyt a Szlovák Köztársaság belső és külső stabilitása fontos feltételének tartjuk. A Szlovák Demokratikus Koalíció és a Magyar Koalíció együttműködését e feltétel politikai teljesítése módszerének tekintjük.

Az együttműködés alapjának tekintjük a kialakult nézetazonosságot, illetve a nézetek közelségét a bel-, a gazdaság-, a külpolitika és a nemzetiségi kapcsolatok terén, valamint a nemzetközi dokumentumok betartásának fontosságába, beleértve a Szlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság között megkötött jószomszédi viszonyról és baráti együttműködésről szóló szerződést.

Közösen fejezzük ki akaratunkat betartani az alkotmányban rögzített emberi jogokat, beleértve a nemzeti kisebbségek jogait és az alkotmány értelmében törvények formájában fogjuk szorgalmazni a jogok érvényesülését.

A területi és a közigazgatási elrendezés terén a szubszidiaritás elve alapján működő önkormányzati elrendezést fogjuk szorgalmazni.

Az SZDK elutasítja a nemzetiségi jogok erőszakos vagy adminisztratív korlátozásának politikáját.

Az MK kijelenti, hogy a koalíció egyetlen pártja sem szorgalmazza és politikai programjában vagy gyakorlati politikájában nem is fogja szorgalmazni az etnikai elvű területi autonómiát.

Az SZDK és az MK képviselői négy szakértői-politikai csoportban dolgoztak. A belpolitika, a külpolitika, a gazdaságpolitika és a kisebbségi kérdés terén a munkabizottságok azonos vagy közeli elképzelésekre jutottak, és megállapodtak abban, hogy a Szlovák Köztársaság folyamatosan fenntartható fejlődését fogják szorgalmazni az állam létének olyan értelmében, amely a polgári, a jogi, a decentralizációs, a szociális-gazdasági és a környezetvédelmi alapelvek betartásán nyugszik. Ezzel a munkabizottságok munkája nem fejeződik be. A felek készek a programegység lehető legszélesebb lehetőségeit keresni úgy, hogy a választásokon való győzelem után a majdani demokratikus kormány és a kormányprogram összeállításakor erre az egységre építhessenek.

A dokumentumban megfogalmazott elveket és kötelezettségeket együttműködésünk hosszú távú alapjának tekintjük. Tudatosítjuk, hogy a felvázolt célokat nem lehet elérni abban az esetben, ha folytatódna a jogállamiság leépítése, a polgári jogok megsértése és Szlovákia nemzetközi izolációja; a dokumentumból fakadó elvek és kötelezettségek mindaddig érvényesek, amíg a nyilatkozat szellemében tart az együttműködés.

Pozsony, 1997. december. 2.

Ján Čarnogurský – Kereszténydemokrata Mozgalom

Eduard Kukan – Demokratikus Unió

Ján Langoš – Demokrata Párt

Jaroslav Volf – Szlovákia Szociáldemokrata Pártja

Zdenka Tóthová – Szlovákiai Zöldek Pártja

Bugár Béla – Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom

Duray Miklós – Együttélés

A. Nagy László – Magyar Polgári Párt

Szabad Újság 1997. december 10.

75.

Az SZDK és az MK képviselőinek nyilatkozata a szakértői csoportok munkájáról

Az SZDK és az MK képviselői – alelnöki ill. titkári szinten – négy szakmai – politikai bizottságban dolgoztak: a belpolitika, külpolitika, gazdaságpolitika és a kisebbségi politika problémakörével foglalkozó szakterületeken.

Az SZDK és az MK munkabizottságai eddigi tevékenységük alapján megállapították, hogy az egyes pártok programjában olyan azonos vagy közeli elképzelések találhatók, melyek megvalósítását szorgalmazni fogják e területeken:

1. Belpolitikában

- a parlamenti testületek létrehozása az arányosság elve alapján,
- a közigazgatás határozott decentralizációja,
- a környezetvédelmi hivatalok függetlenségének biztosítása a döntéshozatalban, az önkormányzatok jogköreinek megerősítése és pénzügyi forrásainak növelése, ami elsősorban az adóelosztás módjának megváltoztatásával érhető el,
- indokolt esetekben módosítani fogják a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának (SZK NT) Szlovákia területi és közigazgatási felosztására és a helyi államigazgatás megszervezésére vonatkozó törvényeit úgy, hogy egész Szlovákia területén azonos elvek érvényesüljenek,
- biztosítani azon súlyos bűncselekmények következetes kivizsgálását, amelyek kivizsgálása eddig politikai okokból meghiúsult,
- a hírszerző szolgálatok alapvető átalakítása,
- a rendőrség hatékony depolitizálása, műszaki felszereltségének javítás a professzionalizmus növelése érdekében,
- a bírói függetlenség biztosításának intézményes megerősítése,
- a büntető eljárás során a bizonyítási folyamatot végző szervek alapvető átalakítása,
- azon törvények módosítása, amelyek az államigazgatásban a centralizált döntéshozatal elemeit tartalmazzák és ellentmondanak a polgári társadalom alapelveinek,
- az SZK folyamatos fejlődését biztosító nemzeti akcióprogram előkészítése és megvalósítása.

2. Külpolitikában

- a Szlovák Köztársaság belépése a NATO-ba, az Európai Unióba és további európai integrációs struktúrákba,
- a Szlovák Köztársaság egyoldalú függőségének fokozatos megszüntetése az Orosz Föderációból származó nyersanyagok behozatalától, a nyersanyagforrások bővítése, mivel ez a gazdasági függőség politikai függőséggé alakulhat,
- valamennyi szomszédos államhoz fűződő viszony javítása,
- az Európai Önkormányzati Charta aláírása, hatékony legitatív változások biztosítása, valamint a dokumentum ratifikálása.

Azon nemzetközi szerződések és egyezségek hatékony teljesítése, amelyekhez a Szlovák Köztársaság már csatlakozott – például a szlovák–magyar alapszerződés, a keretegyezmény és egyéb ratifikált szerződések és egyezmények, továbbá azon nemzetközi jogi normák betartásának ellenőrzése, amelyekhez a Szlovák Köztársaság vagy a Csehszlovák Szövetségi Köztársaság jogutódjaként, vagy már 1992 után csatlakozott, valamint a környezetalakítással és a tájrendezéssel kapcsolatos további nemzetközi jogi normák ratifikálásának biztosítása.

3. Gazdaságpolitikában

- a jelenlegi kormány által bevezetett adminisztratív gazdaságirányítási módszerek megszüntetése,
- a kivételezett termelési egységek adminisztratív védelmének megszüntetése,
- a gazdasági versenyt és a szabad vállalkozást korlátozó törvények – például a csődtörvény, az állam stratégiai érdekiről szóló törvény, a nagyprivatizációról szóló törvény, az árakról szóló törvény, az ingatlanadóról szóló törvény, a bevételi adóról szóló törvény, a szövetkezetek transzformációjáról szóló törvény, a befektetési társaságokról szóló törvény, az értékpapírokról szóló törvény, a vállalatok revitalizációjáról szóló törvény stb. – felülvizsgálata,
- a privatizációs határozatok alapos felülvizsgálata, s jogi következmények levonása azokban az esetekben, amelyekben törvénytörtént,

- cselekvési terv kialakítása azon esetek rendezésére, amelyek során a privatizációs döntések nem voltak összhangban a közérdekkel,
- megteremteni a kötvényekkel való szabad kereskedést és a Nemzeti Vagyonalap-részvények vásárlásának lehetőségét,
- a polgárok és vállalkozók adó- és biztosítási terheinek csökkentése a közvetlen adók nagyságának csökkentésével a közvetett adókkal szemben,
- az adórendszer decentralizálása, a helyi és regionális önkormányzatok jogköreinek megerősítése az adópolitikában, környezetvédelmi adó bevezetése,
- az ökológiai audit következetes megvalósítása a transzformált vállalatok környezetvédelmi tartozásainak meghatározásában,
- az állam által a gyermekek, nyugdíjasok és munkanélküliek biztosítási térítésének növelése egészen a biztosítás teljes összegéig,
- az önkormányzati és szociális lakások építésének támogatása az állami telkeknek az önkormányzatok tulajdonába való ingyenes átadásával, valamint a lakásépítési alap támogatása az önkormányzati lakásépítésre való átirányításával,
- a külföldi tőke beáramlásának támogatása stabil és hiteles politikai, legitatív és vállalkozói környezet kialakításával,
- új agrárpolitika elfogadása, a hatékony mezőgazdasági termelés és a nagyobb termelékenység biztosítása érdekében, a föld és egyéb mezőgazdasági vagyontulajdonjogi viszonyainak végérvényes rendezése, a szövetkezetek transzformációjának megnyugtató befejezése, az állam dotációs politikája hatékonyságának növelése és egyszerűsítése, az intenzív mezőgazdasági termelés, a környezetrendezés szükségleteinek figyelembe vételével, valamint az intenzív gazdálkodásra kevésbé alkalmas területeken a föld megművelésének biztosítása, a piaci viszonyok rendezése, az EU normáinak beépítése saját jogrendünkbe, az állami tulajdonban lévő beltelkeknek az önkormányzatok tulajdonába való ingyenes átutalása, illetve kezelésébe adása, a földpiac élénkítése és a mezőgazdaságnak hitelek folyósításával való támogatása, Szlovák Köztársaság fenntartható fejlődése nemzeti akcióprogramjának előkészítése és megvalósítása, a Szlovák Köztársaság energetikai és vízgazdálkodási koncepciójának ártértékelése úgy, hogy összhangban legyen az ökológiailag folyamatosan fenntartható fejlődéssel,
- az állami feladatok hatékonyságának növelése a szociális szférában, melynek feladata a munkavállalói érdekek megfelelő védelmének biztosítása,
- növelni a szociális szféra hatékonyságát növelése és a fejlett európai államok e téren szerzett tapasztalatainak felhasználása.

4. Kisebbségi kérdéskörben

- a felek tárgyaltak az állam politikai jellegéről, elismerve a szlovák nemzet önrendelkezési jogát, leszögezték a kisebbségek helyzete alkotmányos rendezésének szükségességét az általános alkotmányos változások keretében,
- a felek megegyeztek abban, hogy a kisebbségek és politikai képviselőik részvétele a közügyek intézésében az állam építésének stabilizációs eleme,
- a felek megállapították, hogy azoknak az intézményeknek a jelenlegi működése, amelyek a kisebbségi politikát végrehajtják, elégtelen, és szükséges az átalakításuk,
- a felek szakértői szinten megállapodtak abban, hogy a kisebbségi oktatásügy terén a problémákat a Kisebbségi vagy regionális nyelvek chartája ajánlásai első szintjének szellemében fogják rendezni, egészen a középiskolai szintig. Az oktatásügyi rendszer további szintjéről a tárgyalások folytatódnak,

- a felek javasolni fogják azon törvények elfogadását, amelyeket a Szlovák Köztársaság Alkotmánya feltételez, s amelyek a kisebbségek alkotmányos jogai törvényes érvényesítésének feltételeit képezik.

Ez a dokumentum nyitott és feltételezhető a tárgyalások folytatása más formában esetleg további politikai pártok részvételével.

Pozsony, 1997. december 3.

Szabad Újság 1997. december 10.

76.

Az SZDK, a DBP, az MKP és a PEP koalíciós szerződése

A Szlovák Demokratikus Koalíció, a Demokratikus Baloldal Pártja, a Magyar Koalíció Pártja és a Polgári Egyetértés Pártja a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsába (SZK NT) megtartott választásokon kifejezésre juttatott állampolgári akaratnak megfelelően készen állnak a közös koalíciós kormány létrehozására – ezáltal a közügyek igazgatása és az SZK polgárainak általános jóléte érdekében a teljes felelősség vállalására, bizonyítva ezzel elkötelezettségüket a szabadság, a demokrácia és a jogállamiság elvei mellett, tiszteletüket az emberi jogok és szabadságjogok iránt, készen állnak a Szlovák Köztársaság alkotmányos rendjének erősítésére és elveinek tökéletesítésére, az alkotmányos szervek és intézmények hatékony működésének biztosítására, a társadalmi stabilitás kialakítására; készen állnak egy kiegyensúlyozott gazdaságpolitika keretében a piacgazdaság fejlődésének kedvező alapokat lerakni, az állampolgárok szociális biztonságát és a környezet védelmét erősíteni; készen állnak céltudatosan szilárdítani a Szlovák Köztársaság nemzetközi tekintélyét, elérni az SZK tagságát a NATO-ban, integrálni az SZK-t az Európai Unióba és az OECD-be, valamint garantálni a jó együttműködést a többi, elsősorban a szomszédos országokkal; tekintettel a politikai stabilitás elérésére, a gazdasági hanyatlás megállítására, az állampolgárok közt arányosan megoszló közteherviselésre, a szociális béke elmélyítésének szándékára, a nemzetiségi, az etnikai és felekezeti tolerancia és a kölcsönös állampolgári megértés minden emberre kiterjedő jótékony hatásának elmélyítésére –, közösen úgy döntöttek, hogy koalíciós szerződést kötnek. [...]

A koalíciós partnerek a felsorolt célok elérése érdekében, kölcsönösen tiszteletben tartva egymás identitását, programját és önállóságát, konstruktív szellemben megvitatta és tisztázta álláspontjaikat, az alábbi koalíciós szerződést hagyták jóvá:

A koalíció működésének alapelvei

A koalíció alapcélja az SZK működőképes kormányának megalakítása és működési ideje alatt a szükséges támogatottság fenntartása, különösképpen az SZK Nemzeti Tanácsában a törvények és alkotmánytörvények meghozatala során. E fő feladat teljesítése érdekében a koalíciós együttműködés során szélesebb hatáskörű politikai döntések is meghozhatók, s ha azoktól függ a kormány működőképessége, a döntés vonatkozik az SZK Nemzeti Tanácsban dolgozó koalíciós partnerek tevékenységére is.

A koalíciós partnerek közösen tesznek javaslatot a kormány összetételére. Kinevezése után és azt követően, hogy az SZK Nemzeti Tanácsa bizalmat szavaz neki, a koalíció segíteni fogja a kormányt alkotmányos jogainak és kötelezettségeinek megvalósításában.

A koalíció együttműködés elvei

1. A koalíciós együttműködés célja a koalíciós partnerek koordinált fellépése úgy, hogy a kormány meg tudja valósítani programját. A koalíció teljes mértékben tiszteletben tartja az alkotmányos szervek és alkotmányjogi tényezők szerepét és hatásköreit.
2. A koalíciós partnerek a kormánynak kellő parlamenti többséget biztosítanak parlamenti frakcióikon keresztül. A koalíciós együttműködést, a vélemények és eljárások egyeztetését a koalíciós partnerek parlamenti frakcióinak vezetői biztosítják.
3. Törvényjavaslatot, módosító vagy kiegészítő javaslatot a kormány által előterjesztett törvényjavaslatokhoz a koalíciós képviselők csak a koalíciós frakcióvezetők tájékoztatását követően tesznek.
4. A kormány, az SZK NT és a koalíciós tanács minden lényegi döntést és határozatot úgy hoz meg, hogy előtte kölcsönös egyetértésre jut az összes koalíciós partner. Ha nem tudnak meg egyezni, egyik fél sem terjeszti megtárgyalás céljából a vitatott kérdést az illetékes szerv elé addig, amíg az ügyben állást nem foglal a koalíciós tanács.
5. Az SZK kormányának esetleges átalakítása során mindig figyelembe veszik a koalíciós partnerek közti erőviszonyokat, mégpedig úgy, ahogyan ez a jelen szerződésben kikötésre került.
6. Interpellációt és kérdést a kormánytagokhoz a koalíciós partnerek csak képviselői frakciójuk vezetőjének tudtával intéznek.
7. Az SZK NT ülése napirendjének, valamint a kormány és a képviselők által beterjesztett törvényjavaslatok elfogadására vonatkozóan a koalíció tagjai kötelezik magukat: mindent megtesznek, hogy koalíciós képviselőik sorában a kormány javaslatai – beleértve annak állásfoglalásait is – számára megszerezzék a támogatást.
8. A koalíciós kormány tagjai és a koalíciós frakciók tagjai az SZK NT ülése előtt közös ülésen találkoznak és állást foglalnak minden olyan javaslatról, amelyet valamelyik közülük elő kíván terjeszteni.
9. Ha a koalíciós partnerek valamelyike kifogást emel a törvényjavaslat, esetleg a módosító vagy kiegészítő javaslatok ellen, a koalíciós partnerek azt javasolják képviselőiknek, hogy csak a koalíciós tanács döntése után hozzák meg saját döntésüket.
Más eljárásban is megállapodhatnak a koalíciós frakcióvezetők olyan esetekben, amelyek megkülönböztetett figyelemre méltóak.
10. A fenti elvek vonatkoznak az SZK NT szerveinek működésére.

A Koalíciós Tanács

1. A koalíciós partnerek e szerződés értelmében közös szervet hoznak létre, a Koalíciós Tanácsot.
2. A Koalíciós Tanács küldetése leginkább az, hogy:
  - megvitassa és egyeztesse a koalíció álláspontjait az elvi kérdésekben az együttműködés, a koalíciós tevékenység gördülékenysége érdekében;
  - biztosítsa az egyéves koalíciós fellépést a koalíciós tevékenység elvi kérdéseiben, valamint a koalíciós partnerek tevékenységében minden olyan területen, amelyet a koalíció tevékenysége érint, illetve jelentős mértékben meghatároz, mindazon esetekben is, amikor a taglalt problémák megoldása meghaladja az ezen szerződésben megfogalmazott együttműködés kereteit;
  - megoldja a Koalíciós szerződés teljesítése során felmerülő ellentéteket;
  - megvitassa és jóváhagyja a kormányprogram esetleges módosításait.
3. A Koalíciós Tanács a szerződő pártok mindegyikének 3-3 tagjából áll, mégpedig:

- a) a koalíciós pártok elnökeiből, ill. azok képviselőjéből,
  - b) a koalíciós pártok parlamenti frakcióelnökeiből, ill. azok képviselőjéből,
  - c) A kormány tagjaiból, mégpedig pártonként egy-egy személyből.
4. A koalíciós partnerek mindegyike egy szavazattal bír a Koalíciós Tanács döntésének meghozatalakor.
  5. A Koalíciós Tanács összehívásának, tanácskozásának, ülései vezetésének módjáról és formájáról a Koalíciós Tanács tanácskozási szabályzatában állapodnak meg a felek.
  6. A Koalíciós Tanács rendszeresen ülésezik, legalább kétszer havonta, de összeül a partnerek bármelyikének kérésére is.

1998. október 28.

Szabad Újság, 1998. november 4.

77.

A Magyar Koalíció Pártjának alapszabálya

I. fejezet

Általános rendelkezések

1. §

1. A párt elnevezése: Strana maďarskej koalície, magyar nyelven: a Magyar Koalíció Pártja. A párt nevének rövidítése: SMK/MKP.
2. Az MKP a Szlovák Köztársaság Alkotmánya, valamint a pártokról és a politikai mozgalmakról szóló törvény alapján működik.
3. A Magyar Koalíció Pártja néppárt.
4. Az MKP a Szlovák Köztársaság állampolgárait tömöríti nemzetiségre, társadalmi helyzetre, származásra, fajra és vallási hovatartozásra való tekintet nélkül.
5. Az MKP székhelye Bratislava/ Pozsony.
6. Az MKP jogi személy. Szervei jogosultak az MKP Alapszabálya, az ezzel összhangban kiadott Szervezeti és működési szabályzat (a továbbiakban: SZMSZ) és az egyéb szabályzatok által meghatározott módon önállóan cselekedni és kötelezettséget vállalni.
7. A párt felelős képviselője a párt elnöke, akadályoztatása esetén az elnökhelyettes vagy az Országos Tanács elnöke.
8. Az SMK/MKP az MOS/MPP (az SZK BM NVVS/2-350 szám alatt 1990.02.19-én jegyezte be), a Magyar Koalíció Pártja SMK/MKP (az SZK BM az MKDH/MKDM névváltoztatását NVVS/2-568/1990-3 szám alatt 1998.05.22-én jegyezte be) és a Spolužitie/Együttélés (az SZK BM NVVS/2-430/1990 szám alatt 1990.03.01-én jegyezte be) egyesülésének következtében létrejött önálló politikai párt.

II. fejezet

Alapvető célok

2. §

1. A Magyar Koalíció Pártja tevékenysége során:
  - a) törekszik a demokrácia elveinek valóra váltására és védelmezi a megvalósuló demokrácia folyamán keletkezett társadalmi értékeket;

- b) irányadónak tekinti az egyéni szabadság, a magántulajdon és a jogállamiság eszmé-nyét;
- c) magáénak vallja a humanizmus és a kereszténység hagyományait;
- d) sikra száll a polgári társadalom, a parlamenti demokrácia, az emberi és állampolgári jo-gok megtartása, az SZK kisebbségi közösségeinek, valamint etnikai csoportjainak érdek-védelme, alkotmányos jogaiknak bővítése és ezek törvény általi biztosításáért;
- e) a kölcsönös megértésre, tiszteletre és toleranciára építve biztosítja az állampolgárok részvételét a politikai életben. Közéleti tevékenységét a demokrácia és a pluralizmus alap-elveire építve fejti ki;
- f) szorgalmazza a Szlovák Köztársaságnak a regionális, az európai és a globális politikai, gazdasági és biztonsági szervezetekhez való csatlakozását.

III. fejezet

A párttagságról

3. §

A tagsági viszony keletkezése

1. A Magyar Koalíció Pártjának tagja lehet a Szlovák Köztársaság minden nagykorú állam-polgára, aki egyetért a párt alapszabályával, alapvető célkitűzéseivel és nem tagja más politi-kai pártnak vagy mozgalomnak.
2. Az MKP tagjai egyének (egyéni tagság).
3. A párttagság létrejöttének feltételei:
  - a) írásos belépési nyilatkozat benyújtása az állandó vagy ideiglenes lakóhely szerinti he-lyi szervezetnél vagy a lakóhely szerint illetékes járási elnökségnél,
  - b) a taggyűlés vagy a járási elnökség jóváhagyása alapján a tag nyilvántartásba vétele.
4. A felvételi kérelem elutasításáról szóló határozatot az indoklással együtt a helyi szervezet köteles megküldeni a járási elnökségnek.
5. A helyi szervezet és a járási elnökség köteles tagnyilvántartást vezetni.
6. A teljes jogú tagsági viszony mellett pártoló tagsági viszony is létesíthető, e tagsági forma kialakításáról az SZMSZ rendelkezik.

4. §

A tag jogai és kötelességei

1. A tagnak joga van részt venni az MKP politikájának alakításában és megvalósításában. A tagnak alapvetően joga van:
  - a) a jelen alapszabályban és az SZMSZ-ben meghatározott módon szavazni, választani, indítványokat előterjeszteni, vitákban részt venni, magát az MKP szerveibe jelöltetni;
  - b) bekapcsolódni az MKP programértékű dokumentumainak kidolgozásába;
  - c) javaslatokat, kérelmeket, észrevételeket terjeszteni az MKP szervei elé, kérni ezek el-intézését, az eljárás vagy a határozat indoklását;
  - d) az OT által meghatározott jelölési rend szerint részt venni a helyhatósági, a kerületi ön-kormányzati szervek, az országos parlamenti és az európai parlamenti választások jelölt-listáinak összeállításában;
  - e) részt venni az MKP-szervek azon tanácskozásain, amelyeken az ő ügyét tárgyalják;
  - f) tájékoztatást kapni az MKP szerveinek határozatairól;
  - g) kérni tagsági viszonyának szüneteltetését vagy megszüntetését.

2. Az MKP-tag politikai tevékenységével és fellépésével az MKP programját valósítja meg.
A tag elsősorban köteles:
  - a) megtartani a párt alapszabályát;
  - b) megvalósítani az MKP alapvető céljait és politikáját;
  - c) részt venni azoknak a szervezeteknek a munkájában, amelyekbe bevásztották.
3. A pártszervek döntései az alapszabályban meghatározott illetékességük mértékében kötelező érvényűek a párttagok, valamint az érintett pártszervek és szervezeti egységek számára.
4. Az MKP minden tagja tagdíjat köteles fizetni. Ennek összegét a párt Országos Tanácsa állapítja meg.
5. Az MKP-nál létesített alkalmazotti jogviszony összeférhetetlen a párt választott szerveiben betöltött tisztséggel, ez alól kivételt a helyi szervezetben betöltött tisztségek jelentenek.

5. §.

A tagsági viszony szüneteltetése,
megszüntetése, megszűnése és megújítása

1. Ha a tag kérelmezi, tagságát a helyi szervezet véleményének kikérése után, az érintett tag tagviszonyát az Országos Etikai Bizottság szüneteltetheti vagy megszüntetheti.
2. A tag kérelme alapján a tagviszony szüneteltetésére vagy megszüntetésére kerül sor, ha a tag
  - a) a párt bármelyik választott szervének javaslatára olyan tisztségbe kerül, amely a párttagsággal összeférhetetlen, vagy
  - b) a párt helyi szervezetének vagy a helyileg illetékes járási elnökségnek az egyetértésével kéri párttagságának szüneteltetését vagy megszüntetését.
3. Ha a tag egy éven át nem fizet tagdíjat, úgy kell rá tekinteni, hogy tagsági jogainak érvényesítését szünetelteti.
4. A tagság továbbá megszűnik:
  - a) a helyi szervezet elnökségének címzett és a kézbesítés napjától hatályos írásbeli kilépési nyilatkozattal,
  - b) a cselekvőképesség elvesztésével,
  - c) a szlovákiai állampolgárság megszűnésével,
  - d) a tag halálával,
  - e) ha a tag két éven át nem fizeti a tagdíjat,
  - f) ha az Országos Etikai Bizottság javaslatára a tag tagsági viszonyát az Országos Tanács megszünteti.
5. Ha a tagsági viszony a 15. § 9. bek. szerint létesült, és a tag elutasítja a belépést az időközben megalakított helyi szervezetbe, illetve nem hajlandó részt venni lakóhelyén helyi szervezet alapításában, a járási elnökség javaslatára párttagságát a járási etikai bizottság megszünteti.
6. A járási etikai bizottság a tagságot megszüntetheti, ha a tag:
  - a) súlyosan megsértette az alapszabályt;
  - b) az MKP programjával ellentétesen cselekszik;
  - c) más politikai pártba vagy mozgalomba kéri felvételét, vagy annak tagjává vált;
  - d) a helyhatósági, a kerületi önkormányzati vagy a parlamenti választáson más párt jelöltjeként lépett fel, más párt jelöltjét támogatta, vagy az MKP jelöltjével szemben független jelöltet támogatott;

- e) a helyhatósági, a kerületi önkormányzati vagy a parlamenti választáson a párttal nem egyeztetve független jelöltként indult.
7. A járási etikai bizottság a tagságot megszünteti, ha a tagsági viszony létesítése után azt kizáró tények merülnek fel.
8. Az 5.§ 4. bek. f) pontja, a 6. és a 7. bekezdés szerinti eljárás megindítását a járási etikai bizottságnál a helyi szervezet vagy az MKP magasabb szintű szerve kezdeményezheti.
9. A járási etikai bizottság az írásos határozatot megküldi az érintett tagnak, az indítványozónak, a tagot nyilvántartó illetékes helyi szervezetnek, valamint az MKP Központi Irodájának.
10. A járási etikai bizottság határozata ellen fellebbezéssel lehet élni a kézbesítés napjától számított 15 napon belül az Országos Etikai Bizottságnál a párt központi irodája által.
11. Az Országos Etikai Bizottság határozata végleges, kivéve a párttagság megszüntetését, ez esetben a végső döntés joga az MKP Országos Tanácsát illeti meg.
12. Ha a tagsági viszony szüneteltetése vagy megszűnése az 5. § 2. bek. értelmében történik, az érintett személy a párt Országos Etikai Bizottságának véleményezésével a párt helyi szervezetének elnökségénél tagsági viszonyának megújítását kérelmezheti. Ez nem tekintendő tagfelvételi eljárásnak.
13. Ha a tagdíjfizetés kötelezettségének elmulasztása miatt szűnt meg a tag tagsági viszonya, az érintett személy a tagsági viszonyának megszűnésétől számított két év elteltével újra kérheti felvételét a pártba.
14. Ha a tagsági viszony az 5. § 5. bek. alapján szűnt meg, az érintett személy a tagsági viszony megszüntetését kimondó határozat jogerőre emelkedésétől számított három év elteltével a párt Országos Elnökségének előzetes jóváhagyása után ismét felvehető a pártba.

IV. fejezet

A helyi szervezet

6. §

1. A helyi szervezet az MKP alapszintű szervezeti egysége.
2. Pozsony és Kassa kivételével minden településen csak egy helyi szervezet alapítható.
3. Helyi szervezet legkevesebb 10 személy írásos belépési nyilatkozata és a helyi szervezet megalakítására tett szándéknyilatkozatuk alapján hozható létre. A belépési nyilatkozatot és a helyi szervezet alapítására vonatkozó indítványt a járási elnökségnél kell előterjeszteni.
4. A helyi szervezet azon a napon jön létre, amikor az Országos Elnökség az alapító okiratot bejegyzí.
5. A helyi szervezet jogi személy. Helyi jellegű ügyekben saját nevében cselekedhet és kötelezettséget vállalhat.
6. A helyi szervezet szervei:
  - a) a taggyűlés,
  - b) a helyi szervezet elnöksége,
  - c) a helyi szervezet elnöke.
7. A több településből összevont településen működő helyi szervezet az Országos Tanács jóváhagyásával a korábbi önálló településrészekben a helyi szervezet részét alkotó, önálló szervezeti egységeket hozhat létre.
8. A helyi szervezet működését a járási elnökség javaslatára az Országos Tanács szüneteltetheti, amennyiben két évzáró taggyűlés közti időben
  - a) nem az alapszabály rendelkezéseivel összhangban működik, vagy
  - b) nem vesz részt a helyhatósági választásokon, vagy

- c) a tagságukat szüneteltető jelöltek jobb eredményt érnek el a helyhatósági választásokon, mint az MKP színeiben indult jelöltek, vagy
- d) az előző helyhatósági választások eredményeihez képest a felére csökken a párt jelölteinek a támogatottsága, vagy
- e) az előző évben nem vett fel legalább egy új tagot.

9. A helyi szervezet működését legfeljebb egy évre lehet szüneteltetni. Ebben az időben a helyi szervezet csupán tisztújító taggyűlést tarthat, amelyen az addigi elnökség tagjainak több mint a felét új tisztségviselőkre kell cserélni. A szüneteltetés ideje rövidülhet, ha a településen legalább öt személy kéri felvételét a pártba.

10. A helyi szervezet működésének szüneteltetése az egyénileg érvényesíthető tagsági jogokat és köteleességeket nem érinti.

11. A helyi szervezet működőképességének helyreállításáért a járási elnökség felel, erről a helyi szervezet szüneteltetésétől számított egy éven belül beszámol az Országos Tanácsnak.

12. Ha a megadott idő alatt a helyi szervezet működőképességének helyreállítása nem sikerült, az MKP Országos Tanácsa a helyi szervezetet megszünteti.

7. §

A taggyűlés

1. A helyi szervezet legfelsőbb szerve a taggyűlés, amely évente legalább kétszer ülésezik. A taggyűlések egyike évről évre taggyűlés. Rendkívüli taggyűlés összehívását a helyi szervezet tagjainak egyharmada kérheti.

2. A taggyűlés a helyi szervezet összes tagjából áll.

3. A taggyűlés határozatképes, amennyiben az összes tagnak több mint a fele jelen van.

4. A taggyűlés a jelen levő tagok egyszerű szavazattöbbségével hozza meg határozatait, és választja meg a tisztségviselőket.

5. A helyi szervezet taggyűlése a tagok javaslata alapján titkos szavazással választja meg a helyi szervezet elnökét, alelnökét, ill. alelnökeit és a helyi szervezet elnökségének többi tagját. A szavazás módját az SZMSZ szabályozza.

6. A taggyűlés választja meg a járási konferencia küldötteit.

7. A taggyűlés határozatot fogadhat el a járási konferenciára benyújtandó javaslatokról, ezeket a helyi szervezet küldöttje a járási konferencián köteles előterjeszteni. Az előterjesztés módját az SZMSZ határozza meg.

8. A tagok javaslata alapján a taggyűlés hagyja jóvá a helyi önkormányzati szervekbe jelölt személyek névsorát. A taggyűlés a járási konferencia révén jelölteket javasolhat a párt regionális és központi választott testületeibe, valamint a parlamenti és a kerületi önkormányzati választásokra. A javaslattétel módját az Országos Tanács, valamint az SZMSZ határozza meg.

9. A taggyűlés hagyja jóvá:

- a) a helyi szervezet év végi záró beszámolóját;
- b) a helyi szervezet tevékenységéről szóló elnökségi beszámolót;
- c) a helyi szervezet választási programját.

8. §

A helyi szervezet elnöksége

1. A helyi szervezet elnöksége helyi szintű végrehajtó szerv.

2. Legkevesebb három tagja van (elnök, alelnök, ill. alelnökök, gazdasági felelős és mások).

3. A taggyűlésnek előterjeszti a helyi szervezet tevékenységéről szóló beszámolót.

4. Dönt a taggyűlés összehívásáról.
5. Az elnökség határozatképes, ha az ülésen tagjainak több mint a fele jelen van.
6. A helyi szervezet elnökségének megbízatási ideje négy év.

9. §

A helyi szervezet elnöke

1. A helyi szervezet elnökének megbízatási ideje négy év.
2. A helyi szervezetet az elnök képviseli. Évente legalább kétszer összehívja a taggyűlést. Fe3. elős azért, hogy a helyi szervezet tagjai tájékoztatást kapjanak az MKP tevékenységéről.
3. A helyi szervezet elnöke évente egyszer nyilvános taggyűlést hív össze, melyen az MKP önkormányzati képviselői illetve polgármestere beszámolnak tevékenységükről és a helyi önkormányzat munkájáról.
4. Az elnök köteles a taggyűlést összehívni, ha ezt a helyi szervezet tagjainak legalább az egy-harmada, vagy a 6. § 11. bekezdése alapján az Országos Tanács kéri. A taggyűlést a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül össze kell hívni.
5. A helyi szervezet elnökének visszahívásához a helyi szervezetnél nyilvántartott tagok többségének egyetértő szavazata szükséges.

10. §

A helyi szervezet alelnöke

1. Az alelnök felel a helyi szervezet tagnyilvántartásáért, a tagdíjak, beszédéséért, valamint a bevételek és kiadások nyilvántartásáért.
2. Több alelnök megválasztása esetén hatáskörüket a taggyűlés állapítja meg.

11. §

A helyi szervezet gazdálkodása

A helyi szervezet gazdálkodásáért – az MKP belső gazdálkodási szabályzatával összhangban – a helyi szervezet gazdasági felelőse felel. A gazdasági felelőst az elnökség saját soraiból választja meg.

12. §

A helyi szervezet ifjúsági csoportja

1. Az ifjúság közeleti tevékenységének serkentésére a helyi szervezet mellett ifjúsági csoport alapítható.
2. Az ifjúsági csoport tagja lehet minden olyan, 16 évnél idősebb és 30 évnél fiatalabb személy, aki egyetért az MKP Alapszabályában megfogalmazott alapvető célokkal és nem tagja más pártnak. Az ifjúsági csoport tagjává válhat az is, aki nem tagja az MKP-nak.
3. Ifjúsági csoportot legkevesebb öt személy alakíthat, akik az alapítási szándékot a helyi szervezet elnöksége elé terjesztik. Ha az alapítók MKP-tagok, a megalakuláshoz elegendő az elnökségi jóváhagyás. Ha az alapítók között pártonkívüliek is vannak, a döntés a taggyűlésre tartozik. A helyi szervezet elnöksége a csoport megalakulását haladéktalanul jelenti az MKP járási elnökségének.
4. Az ifjúsági csoport tagjait a helyi szervezet elnöksége tartja nyilván.
5. Az ifjúsági csoport tarthat saját gyűléseket, ezeken a helyi szervezet elnöksége vagy taggyűlése számára ajánlásokat fogadhat el, melyeket az érintett szerv köteles megtárgyalni.

6. Az ifjúsági csoport nyilvános rendezvényeket a helyi szervezet elnökségének egyetértésével szervezhet.
7. Az ifjúsági csoportnak joga van a helyi szervezet elnökségébe egy tagot tanácskozási joggal delegálni, feltéve, hogy a helyi szervezet taggyűlése az ifjúsági csoporthoz tartozó MKP-tagok közül senkit sem választott be a helyi szervezet elnökségébe. Az ifjúsági csoport csak MKP-tagot delegálhat.
8. Az ifjúsági csoportnak a helyi szervezet taggyűlésén javaslattevő és jelölési joga van. Jelölteket javasolhat minden olyan választott szervbe és tisztségbe, amelyre a helyi szervezet jelölési joga kiterjed.
9. A helyi szervezetek ifjúsági csoportjai megszervezhetik a helyi szervezetek keretében működő ifjúsági csoportok regionális vagy országos gyűlését. Abban az esetben, ha ezen az adott régióban vagy országosan nyilvántartott ifjúsági csoportoknak több mint a fele részt vesz, az itt elfogadott ajánlásokat kötelezően megtárgyalják az MKP egyes regionálisan illetékes testületei, országos jellegű összejövetel ajánlásai esetén pedig az Országos Tanács.
10. A helyi szervezet ifjúsági csoportja megszűnik, ha tagjainak száma öt fő alá csökken. Az ifjúsági csoportot a helyi szervezet taggyűlése megszüntetheti, ha a csoport tevékenysége elterelődik az MKP alapvető céljaival és programjával.

V. fejezet

A párt járási szervei és szervezeti egységei

13. §

1. A párt járási szervei:
  - a) a járási konferencia,
  - b) a járási elnökség,
  - c) a járási etikai bizottság.
2. A járási szakmai bizottságok a párt járási tanácsadó testületei.
3. A párt járási szervezeti egysége a járási iroda.

14. §

A járási konferencia

1. A járási konferencia a párt legfelsőbb szerve a járásban. A járási konferenciát a helyi szervezetek valamennyi küldöttje, valamint a járási elnökség tagjai alkotják. A küldöttállítás kulcsát az SZMSZ-ben lefektetett alapelvek szerint az MKP Országos Tanácsa határozza meg. Rendkívüli járási konferencia összehívását a járásban működő helyi szervezetek egyharmada kérheti.
2. A járási konferencia évente legalább egyszer ülésezik.
4. A járási konferencia határozatképes, amennyiben az összes küldöttnak több mint a fele jelen van. Érvényes határozathoz a jelen levő küldöttek több mint a felének egyetértő szavazata szükséges.
5. A járási konferencia:
  - a) jóváhagyja a járás adottságait figyelembe vevő járási MKP-programot;
  - b) megvitatja a járási elnökség beszámolóját az MKP-nak a járás területén kifejtett tevékenységéről;
  - c) megválasztja a járási elnökség tagjait. A javasolt jelöltekről a küldöttek titkosan szavaznak;

- d) a járási elnökség tagjaiból megválasztja a járási elnököt;
  - e) jóváhagyja a parlamenti és a kerületi önkormányzati választások jelöltjeit, és azokat a párt kerületi tanácsa elé terjeszti. A jelölés módját az SZMSZ-ben lefektetett elvek szerint az Országos Tanács határozza meg;
  - f) megválasztja a párt kerületi tanácsának a járást képviselő tagjait. A választási kulcsot az SZMSZ-ben lefektetett elvek szerint az Országos Tanács határozza meg;
  - g) jelölteket javasol a regionális és központi szervezetekbe;
  - h) az Országos Tanács által meghatározott kulcs alapján megválasztja az Országos Kongresszus küldötteit;
  - i) az Országos Tanács határozatában megállapított kulcs szerint járási jelölteket állít a párt országos szerveibe, és megválasztja őket;
  - j) megválasztja a járási etikai bizottság tagjait.
6. A járási konferencia szükség szerint átalakulhat tisztújító konferenciává, ha
- a) taggyűlési határozat alapján a járás területén működő helyi szervezeteknek több mint a fele kéri, vagy
  - b) az erre vonatkozó küldötti javaslatot a konferencia összes küldöttjének többsége támogatja. Ebben az esetben a járási konferenciát meg kell szakítani, s a járási elnökség a konferenciát 30 napon belül tisztújító konferenciaként hívja össze.

15. §

A párt járási elnöksége

1. A járási elnökség tagjainak száma legkevesebb 7, legtöbb 19 fő. Az elnökség létszámát a járási konferencia állapítja meg. A járási konferencia az elnökség tagjait titkos szavazással választja meg.
2. Az elnökség határozatképes, ha az összes tagnak több mint a fele jelen van. Határozathozatalhoz a jelen lévő tagok több mint a felének egyetértése szükséges.
3. A járási elnökség a járási konferencia végrehajtó szerve.
4. A járási elnökség saját soraiból két alelnököt választ, és meghatározza hatáskörüket.
5. A párt járási elnöksége legalább kéthavonta ülésezik.
6. A párt járási elnöksége tevékenységéért a járási konferenciának és az Országos Tanácsnak felel. A járási konferencián beszámol a párt járásbeli tevékenységéről.
7. A járási elnökség szükség szerint, de évente legalább egyszer összehívja a járási konferenciát. Az elnökség a járási konferenciát legkésőbb 15 nappal a konferencia kitűzött időpontja előtt köteles összehívni.
8. A járási elnökség végrehajtja a járási konferencia, az Országos Tanács és az Országos Kongresszus határozatait.
9. A járási elnökség vezeti a járásban működő helyi szervezetek és tagságuk nyilvántartását. Amennyiben a tagfelvételt kérelmező személy lakóhelyén nem működik helyi szervezet, dönt a felvételi kérelemről.
10. A járási elnökség jóváhagyja a helyi államigazgatási szervezetbe jelölt személyeket.
11. Szakmai bizottságokat hozhat létre.
12. Tagokat javasolhat az országos szakmai tanácsokba és bizottságokba.

16. §

A járási elnökség elnöke

1. A párt járási elnökségét az elnök képviseli.

2. A járási elnökség határozata alapján összehívja a járási konferenciát.
3. A járásban működő helyi szervezetek egyharmadának indítványára vagy az Országos Tanács határozata alapján köteles összehívni a járási konferenciát. A járási konferenciát a járási elnökhöz írásban eljuttatott kérés, illetve az Országos Tanács erre vonatkozó határozata kézbesítésének napjától számított 30 napon belül kell összehívni.

17. §

A járási elnökség alelnökei

A járási elnökség elnökét akadályoztatása esetén, annak megbízása alapján a járási elnökség alelnökei helyettesítik. Az alelnökök hatáskörét a járási elnökség határozza meg.

18. §

A járási etikai bizottság

1. A járási etikai bizottságnak öt tagja van. A bizottság első ülésén saját soraiból elnököt választ.
2. Az etikai bizottság tevékenységét az alapszabály és az MKP Országos Tanácsa által jóváhagyott ügyrend szabályozza.
3. A járási etikai bizottság az alábbi ügyekben jogosult dönteni:
  - a) a tagsági jogok megsértése,
  - b) a párttagok tevékenysége ellen emelt kifogások.
4. A járási etikai bizottság határozata ellen a kézbesítés napjától számított 15 napon belül a párt központi irodáján keresztül lehet fellebbezni az Országos Etikai Bizottságnál.
5. A járási etikai bizottságnak nem lehet tagja az Országos Etikai Bizottság tagja, a járási elnökség tagja, valamint a párt alkalmazottja.

19. §

Járási szakmai bizottságok

Szakmai elemzések, vélemények és állásfoglalások elkészítésére a járási elnökség szakmai tanácsadó testületeket – szakmai bizottságokat – hozhat létre, elsősorban az alábbiakat:

- a) a közigazgatási bizottságot,
- b) a oktatásügyi és kulturális bizottságot,
- c) ifjúsági bizottságot,
- d) regionális gazdaságpolitikai bizottságot, esetleg más bizottságokat.

20. §

A járási iroda

A járási elnökség kérelme alapján a szervezési és adminisztratív feladatok ellátására a központi iroda járási irodát hoz létre, melyben a járási titkár tevékenykedik. A járási titkár tevékenységét a központi titkár felügyeli és a párt járási elnökségének elnöke irányítja.

VI. fejezet

A párt pozsonyi és kassai szervei és szervezetei

21. §

1. Pozsonyban és Kassán – az SZK területi-közigazgatási elrendezésének megfelelően – városrészenként helyi szervezetek alapíthatók.
2. Az Országos Tanács egyetértésével és külön szabályozásával Pozsony és Kassa közigazgatási területi beosztásától eltérően is lehet helyi szervezeteket alakítani.
3. Pozsony és Kassa területén a helyi szervezetek járási hatáskörrel működő városi elnökséget hoznak létre.

VII. fejezet

A párt kerületi tanácsa

22. §

1. A párt kerületi tanácsát a járási konferenciákon megválasztott küldöttek alkotják. Tagjainak létszáma az Országos Tanács határozatától függően legkevesebb 20, legtöbb 60 személy.
2. A kerületi tanács saját soraiból elnököt, két alelnököt és 3-9 tagú elnökséget választ, ennek tagjai az elnök és az alelnökök
3. A tanács elnöke a tanácsot képviseli és nevében eljár. Akadályoztatása esetén azonos jöggörrel az alelnökök egyike helyettesíti. A helyettesítés rendjét az elnök előre meghatározza.
4. A tanács határozatképes, ha tagjainak több mint a fele és az egyes járások küldötteinek legalább kétötöde jelen van.
5. A tanács határozatainak elfogadásához a jelenlevők több mint felének egyetértése szükséges. Személyi kérdésekben a tanács összes tagja több mint felének, illetve az elnökség esetében az elnökségi tagok többségének egyetértése szükséges. Személyi kérdésekben titkosan kell szavazni.
6. A kerületi tanács a járási konferenciák és a járási elnökségek előterjesztését köteles megtárgyalni.
7. A kerületi tanács a kerületi önkormányzat és annak hivatala, valamint a kerületi önkormányzat területén működő államigazgatási hivatalok tevékenységével kapcsolatos minden kérdésben jogosult határozatot és ajánlást elfogadni, vagy intézkedéseket foganatosítani.
8. A tanács évente legalább kétszer ülésezik. Ha legalább egy járás kéri, a tanács ülését három héten belül össze kell hívni.
9. A tanács üléseit a tanács elnöke hívja össze és vezeti.
10. A tanács
  - a) összehangolja a járási elnökségek tevékenységét a kerületi önkormányzat területén;
  - b) végrehajtja a párt Országos Kongresszusának és Országos Tanácsának határozatait;
  - c) a járási konferenciák javaslatai alapján véglegesíti a kerületi képviselőválasztás jelöltjeinek névsorát, valamint az MKP kerületi elnökjelöltjét;
  - d) jóváhagyja a kerületi koalíció megkötését és a koalíciós szerződést;
  - e) a kerületi önkormányzat tevékenységéhez kötődően meghatározza az MKP kerületi programját;
  - f) értékeli a kerületi önkormányzat képviselő-testületében működő MKP-frakció tevékenységét, és számára ajánlásokat fogadhat el.
11. A kerületi tanács elnöksége végrehajtja, illetve figyelemmel kíséri a kerületi tanács határozatait.

12. A párt kerületi tanácsának ülésén tanácskozási joggal vesznek részt az MKP-nak az adott kerületi önkormányzat területén állandó lakóhellyel rendelkező parlamenti képviselői, a kerületi önkormányzat képviselőtestületének tagjai, valamint a kerületi és járási hivatalok előljárói.

VIII. fejezet

A párt országos szervei és szervezeti egységei

23.§

1. A párt országos szervei a következők:
  - a) az Országos Kongresszus,
  - b) az Országos Tanács,
  - c) a párt Országos Elnöksége,
  - d) a párt elnöke
  - e) az Országos Etikai Bizottság,
  - f) az Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság,
  - g) az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság.
2. A párt tanácsadó szervei a szakmai tanácsok és bizottságok.
3. A párt központi szervezeti egysége a Központi Iroda.

24. §

Az Országos Kongresszus

1. A párt legfelsőbb szerve a járási konferenciák által delegált 300 tagból álló Országos Kongresszus. A kongresszuson ezen kívül küldötti joggal vesznek részt az Országos Elnökség tagjai, az Országos Etikai Bizottság elnöke, az Országos Ellenőrző Bizottság elnöke, az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság elnöke, az MKP parlamenti képviselői, azok a kormánytagok és államtitkárok, akik az MKP tagjai. A kongresszuson tanácskozási joggal vesznek részt az MKP által delegált nem MKP-tag kormánytagok és államtitkárok. Az Országos Kongresszus évente egyszer ülésezik. Rendkívüli kongresszus az Országos Tanács vagy az összes járási konferencia legalább egyharmadának indítványára hívható össze. A kongresszus küldötteit az Országos Tanács által meghatározott kulcs szerint a járási konferenciák választják. A kongresszust az országos elnökség hívja össze. A rendkívüli kongresszust attól a naptól számított három hónapon belül kell összehívni, amikor az indítványt az Országos Elnökség megkapta.
2. Az Országos Kongresszus határozatképes, ha az összes küldöttnél több mint a fele jelen van. Az Országos Kongresszus határozathozatalához a jelen lévő küldöttek egyszerű szótöbbsége szükséges, kivéve a 24. § 3.a) és b) pontjait, valamint a X. fejezet 41. § 6. bekezdését, ezekben az esetekben ugyanis az összes küldött többségének egyetértő szavazata szükséges (minősített többség).
3. Az Országos Kongresszus jóváhagyja
  - a) a párt programját,
  - b) a párt alapszabályát,
    - a pártnak két kongresszus között kifejtett tevékenységéről szóló elnöki beszámolót,
  - c) az Országos Tanács elnökének beszámolóját a Tanács tevékenységéről,
  - d) jóváhagyja saját tárgyalási rendjét.
4. Az Országos Kongresszus:
  - a) dönt a saját hatáskörébe vont a kérdésekben;
  - b) titkos szavazással megválasztja

- a párt elnökét,
- a párt elnökhelyettesét,
- a párt ügyvezető alelnökét,
- az Országos Tanács elnökét,
- a párt alelnökeit és az elnökség többi tagját,
- az Országos Etikai Bizottság tagjait,
- az Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság tagjait,
- az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság tagjait,
- a kongresszus által létrehozott más szervek tagjait.

c) jóváhagyja az Országos Tanácsnak a járási konferenciák által választott tagjait.

25. §

Az Országos Tanács

1. Két kongresszus között a párt legfelsőbb szerve. A tanács élén az MKP kongresszusa által választott elnök áll. Az Országos Tanács 94 tagú. Az Országos Tanács tagjai az Országos Elnökség tagjai, a járási elnökségek elnökei, valamint a járási konferenciák által az Országos Tanács meghatározta kulcs szerint delegált további tagok.

2. Az Országos Tanács évente legalább négyszer ülészik. Az MKP elnökségének javaslata alapján a tanácsot a tanács elnöke hívja össze, aki egyben az ülést is vezeti. Az elnök akadályoztatása esetén a tanács ülését az Országos Tanács által jóváhagyott OT-tag vezeti. Az Országos Elnökség határozata alapján, vagy ha azt a tagok egyharmada kéri, az Országos Tanácsot 30 napon belül össze kell hívni.

3. Az Országos Tanács határozatképes, amennyiben tagjainak többsége jelen van. Az Országos Tanács határozatát a jelen lévő tagok többségének (egyszerű többség) egyetértő szavazatával hozza.

4. Az Országos Tanács ülésein tanácskozási joggal vesznek részt a párt közjogi (parlamentari képviselők, kormánytagok) és államtitkári tisztséget betöltő tagjai, valamint az Országos Etikai Bizottság elnöke, az Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság elnöke és az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság elnöke.

5. Az Országos Tanács:

- a) a kongresszus részére beszámolót készít az Országos Tanács tevékenységéről;
- b) jóváhagyja a párt éves költségvetését;
- c) összehangolja a párt szerveinek tevékenységét;
- d) ellenőrzi a párt programjának és az Országos Kongresszus határozatainak teljesítését;
- e) a parlamenti és az európai parlamenti képviselők esetében jóváhagyja a jelöltállítás feltevéleit és módját, valamint a képviselőjelöltek listáját. A listára történő felvételhez, a sorrend megállapításához, valamint a jelölőlista jóváhagyásához az összes OT-tag többségének egyetértő szavazata szükséges;
- f) jóváhagyja a politikai nyilatkozatokat;
- g) kötelező érvényű határozatokat hoz;
- h) dönt azon kérdésekben, amelyeket az Országos Kongresszus a tanács hatáskörébe utal;
- i) az összes tag többségének egyetértő szavazatával jóváhagyja a más pártokkal kötött választási és kormánykoalíciót, valamint dönt e koalíciókból való kilépésről;
- j) jóváhagyja az MKP parlamenti frakcióvezetőjének beszámolóját;
- k) jóváhagyja a közjogi méltóságok és az államtitkárok beszámolóit tevékenységükről;
- l) jóváhagyja a közjogi és államtitkári tisztségbe jelölt személyeket;
- m) megbízza az elnökségi tagokat az országos szakmai bizottságok vezetésével;

- n) a két kongresszus között joga van döntést hozni azon megüresedett posztok betöltéséről, amelyek a kongresszus hatáskörébe tartoznak, ez alól azonban kivételt képez az elnöki tisztség;
- o) az Országos Etikai Bizottság javaslata alapján dönt a tagság megszüntetéséről.

26. §

A párt Országos Elnöksége

1. Az Országos Elnökség tagjainak száma 19.
2. Az elnökség tagjai: a párt elnöke, a párt elnökhelyettese, a párt ügyvezető alelnöke, az Országos Tanács elnöke, az MKP parlamenti frakcióvezetője, az MKP miniszteri klubjának elnöke, a párt alelnökei és más tagok.
3. Az elnökség legalább kéthetente ülésezik. Az elnökséget a tagok legalább egyharmadának kérésére három napon belül össze kell hívni.
4. Érvényes határozathoz az összes tag többségének egyetértése szükséges.
5. Az elnökség elsősorban:
  - a) végrehajtja a kongresszus és az Országos Tanács határozatait;
  - b) dönt mindazokban a kérdésekben, amelyeket az Országos Tanács a hatáskörébe utalt;
  - c) állást foglal aktuális politikai kérdésekben;
  - d) jóváhagyja a központi államigazgatási szervekbe jelölt személyeket;
  - e) javaslatokat terjeszt elő az Országos Tanács üléseire és a párt kongresszusára;
  - f) saját hatáskörében kötelező érvényű határozatokat hoz;
  - g) saját nevében politikai döntéseket tesz közzé;
  - h) összehangolja a pártszervek tevékenységét;
  - i) jelölteket javasol a párt országos szerveibe;
  - j) jóváhagyja az országos szakmai bizottságok tagjait.
6. Az elnökség tagjai az Országos Tanács megbízása alapján vezetik az egyes országos szakmai bizottságokat.
7. A párt felelős képviselőinek akadályoztatása esetén az Országos Elnökség a párt képviselével megbízza valamely tagját, és meghatározza hatáskörét.

27. §

A párt elnöke

1. A párt elnökét titkos szavazással a kongresszus választja.
2. A pártelnök megválasztásához az összes kongresszusi küldött többségének szavazata szükséges. Amennyiben egyetlen jelölt sem szerzi meg a szükséges számú szavazatot, azonnal ki kell írni az elnökválasztás második fordulóját, amelybe az első fordulóban legtöbb szavazatot kapott két jelölt jut. A második fordulóban az elnök megválasztásához a jelen levő küldöttek többségének szavazata szükséges.
3. A párt elnöke:
  - a) politikai nyilatkozatokat tesz közzé,
  - b) összehangolja a párt szerveinek tevékenységét, főként az egyeztetési eljárások folyamán,
  - c) beszámolót terjeszt a kongresszus elé a párt tevékenységéről.
4. Ha a párt elnöke súlyos bűncselekményt követ el, vagy a párt programjával és az alapszabállyal ellentétes tevékenységet fejt ki, az Országos Tanács tagjainak egyharmada indítványozhatja, hogy tisztségének végzését szüneteltessék. Az elnök tisztségének szüneteltetésére tett javaslatot az Országos Tanács köteles a legközelebbi ülésén megvitatni. A pártelnök tevé-

kenységének szüneteltetéséhez az Országos Tanács tagjainak kétharmados többségű szavazata szükséges. Az elnök a javaslatról nem szavaz, és nem irányíthatja a szavazás menetét sem.

28. §

A párt elnökhelyettese

1. Az MKP elnökének helyettesét az Országos Kongresszus választja titkos szavazással.
2. Az elnök vagy az elnökség megbízása alapján képviseli a pártot.
3. Helyettesíti a párt elnökét annak akadályoztatása vagy tevékenysége szüneteltetése esetén.
4. Felel a párt külpolitikájáért.

29. §

A párt ügyvezető alelnöke

1. Az MKP ügyvezető alelnökét az Országos Kongresszus választja titkos szavazással.
2. A párt központi titkárának közreműködésével felügyeli a párt alkalmazottainak tevékenységét.
3. A párt központi titkárával együttműködve a munkaviszony létrejöttével és megszűnésével kapcsolatos döntésekhez javaslatokat készít elő.
4. Rendszerint részt vesz a párt járási konferenciáin.
5. Az MKP szervezeti feladatainak megoldása érdekében szükség szerint operatív értekezletet hív össze. Az értekezlet összehívásáról és a tanácskozás eredményeiről tájékoztatja az MKP elnökségét.
6. Összehívja az MKP szakmai bizottságainak ülését, ha ezeknek nincs választott elnökük.
7. Az ügyvezető alelnök az Országos Elnökség határozatainak teljesítéséért és a pártépítésért felel.

30. §

Az Országos Tanács elnöke

1. Az Országos Tanács elnökét az MKP kongresszusa választja titkos szavazással.
2. Vezeti az Országos Tanács üléseit. Akadályoztatása esetén az Országos Tanács ülését a párt országos elnöke hívja össze, valamint az OT saját soraiból ülésvezetőt választ.
3. Az Országos Tanács elnöke az MKP elnökének és elnökhelyettesének akadályoztatása esetén a párt felelős képviselője.
4. Az Országos Tanács elnöke:
  - a) összehívja az Országos Tanács üléseit;
  - b) a kongresszusnak beszámol a tanács tevékenységéről;
  - c) felel az Országos Tanács üléseinek megszervezéséért, főleg azért, hogy a tanácskozással kapcsolatos anyagokat a tanács tagjainak megküldjék;
  - d) felel az Országos Tanács határozatainak teljesítéséért;
  - e) az Országos Tanácsot jelentésben tájékoztatja határozatainak teljesítéséről;
  - f) gondoskodik a tanács tárgyalási rendjének betartásáról.

31. §

Az MKP parlamenti frakcióvezetője

1. Az MKP parlamenti frakcióvezetőjét az MKP parlamenti képviselői választják.
2. A parlamenti frakcióvezető az MKP Országos Elnökségének tagja.
3. A parlamenti frakcióvezető a frakció tevékenységéről beszámolót terjeszt az Országos Tanács és a kongresszus elé.

4. A parlamenti frakción belül biztosítja a párt programjának, az Országos Elnökség, az Országos Tanács és az MKP-kongresszus határozatainak a teljesítését.

32. §

A miniszteri klub elnöke

1. A miniszteri klub elnöke a párt alelnöke.
2. A miniszteri klub elnöke csak az MKP-t képviselő kormánytag vagy államtitkár lehet.
3. A miniszteri klub elnöke:
  - a) köteles az Országos Tanácsnak és az MKP kongresszusának a klub tevékenységéről beszámolni;
  - b) köteles a kormány és a klub tagjainak tevékenységéről az Országos Elnökséget folyamatosan tájékoztatni;
  - c) ügyel arra, hogy az MKP-t képviselő kormánytagok és államtitkárok tevékenységük során a pártprogram, az Országos Elnökség, az Országos Tanács és az MKP-kongresszus határozatai szerint járjanak el;
  - d) összehangolja a miniszteri klub, valamint az országos szakmai tanácsok és bizottságok tagjainak együttműködését.

33. §

A párt alelnökei

1. A párt alelnökei: a miniszteri klub elnöke és a szakmai tanácsok elnökei.
2. Az alelnökök segítik a pártprogram kidolgozását és teljesítését;
3. A szakmai tanácsok elnökei mint alelnökök:
  - a) irányítják az MKP szakmai tanácsainak munkáját;
  - b) meghatározzák az általuk irányított szakmai tanácsok tevékenységét;
  - c) rendszeresen tájékoztatják az MKP Országos Elnökségét az általuk irányított szakmai tanácsok tevékenységéről;
  - d) beszámolót terjesztenek az Országos Tanács elé a szakmai tanácsok tevékenységéről.

34. §

A párt Országos Elnökségének többi tagja

A párt Országos Elnökségének további tagjai az Országos Tanács megbízása alapján töltik be a szakmai bizottságok elnöki tisztségét.

35. §

Az MKP Miniszteri Klubja

1. Az MKP Miniszteri Klubjának tagjai:
  - a) az MKP-t képviselő kormánytagok, államtitkárok és minisztériumi hivatali igazgatók;
  - b) a párt elnöke, elnökhelyettese, ügyvezető alelnöke és alelnökei;
  - c) a párt parlamenti frakcióvezetője;
  - d) azok a parlamenti bizottsági elnökök, akik MKP-képviselők.
2. A klub tagjainak egyetértésével vagy a párt Országos Elnökségének javaslatára a Miniszteri Klub ülésére más személyek is meghívást kaphatnak.
3. A Miniszteri Klub nem jön létre, ha a párt nem lép be a kormánykoalícióba.

4. A Miniszteri Klub megszűnik, ha a párt kilép a kormánykoalícióból.
5. A Miniszteri Klub megszűnésével a Miniszteri Klub elnökének tisztsége is megszűnik, a volt elnök viszont tagja marad az Országos Elnökségnek.
6. Az Országos Elnökség javaslatot tehet az Országos Tanácsnak a Miniszteri Klubot felváltó testület létrehozására.

36. §

Az Országos Etikai Bizottság

1. Az Országos Etikai Bizottság kilenc tagú. Saját soraiból választja a bizottság elnökét. Jogában áll határozatot hozni a járási etikai bizottságok határozatai ellen benyújtott fellebbezésekről. Határozata végleges.
2. Kidolgozza saját ügyrendjét.
3. Az etikai bizottság tevékenységét jelen alapszabály és saját ügyrendje határozza meg.
4. Az Országos Etikai Bizottság jogosult határozatot hozni:
  - a) a tagsági jogok megsértésének ügyében,
  - b) a párt tagjainak tevékenységével szemben emelt kifogásokról.
5. Az Országos Etikai Bizottság határozata ellen fellebbezésnek helye nincs, kivételt képeznek azok az esetek, amikor a tagsági viszony az 5.§ 4. bek. a), b), c) pontja alapján szűnik meg. A tagság megszüntetésére tett javaslatot az Országos Etikai Bizottság az MKP Országos Tanácsa elé terjeszti.
6. Az Országos Etikai Bizottságban nem lehet tag a párt országos szervének tagja, sem pedig a pártban alkalmazotti viszonyban dolgozó személy.
7. Az Országos Etikai Bizottság tagjainak titoktartási kötelezettsége van azokról a tényekről, amelyekről tevékenységük során szereztek tudomást.

37. §

Az Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság

1. Az Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság felel az MKP gazdálkodásának ellenőrzéséért. Kilenc tagja van, közülük legalább három felsőfokú közgazdasági végzettséggel rendelkezik. Saját soraiból elnököt választ. Kidolgozza saját ügyrendjét.
2. Rendszeresen ellenőrzi a párt és a központi iroda gazdálkodását, az Országos Tanács felkérésére köteles elvégezni az MKP összes szervezeti egységének ellenőrzését.
3. Tevékenységéről köteles a kongresszus elé beszámolót terjeszteni.
4. A számvizsgáló és ellenőrző bizottság tagja nem lehet egyúttal a párt más országos szervének tagja, sem pedig a párt alkalmazottja.
5. Országos Számvizsgáló és Ellenőrző Bizottság tagjainak titoktartási kötelezettségük van azokról a tényekről, amelyekről tevékenységük során tudomást szereztek.

38. §

Az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság

1. Az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottság ügyel arra, hogy a pártszervek tevékenysége összhangban legyen az alapszabállyal.
2. Az Országos Alapszabály-felügyelő Bizottságnak kilenc tagja van, akik közül legalább három jogász. Saját soraiból választja a bizottság elnökét. Kidolgozza saját ügyrendjét.

3. Az egyes szervek közötti hatásköri viták megoldására a párt illetékes szerveinek javaslatokat terjeszt elő. Tevékenységét a párt szerveinek felkérésére fejti ki.

39. §

A párt Központi Irodája

Szervezési és adminisztratív feladatok ellátására az Országos Tanács Központi Irodát hoz létre. A Központi Iroda tevékenységét a párt központi titkára irányítja, akit az elnök javasolta alapján az Országos Tanács hagy jóvá. A központi titkár hatáskörét az Országos Elnökség hagyja jóvá.

IX. fejezet

Az országos szakmai tanácsok és bizottságok

40. §

1. Szakmai elemzések, vélemények és állásfoglalások elkészítésére országos szinten szakmai tanácsadó testületek – tanácsok és bizottságok – jönnek létre, főleg az alábbiak:

- a) gazdaságpolitikai és mezőgazdasági tanács,
- b) oktatásügyi és kulturális tanács,
- c) szociális és foglalkoztatáspolitikai tanács,
- d) emberjogi bizottság,
- e) pártközi kapcsolatok és egyesületi ügyek bizottsága,
- f) közigazgatási bizottság,
- g) jogi és törvényelőkészítő bizottság,
- h) regionális fejlesztési és a határon átnyúló együttműködés bizottsága,
- i) egészségügyi bizottság,
- j) ifjúsáspolitikai bizottság,
- k) nő- és családpolitikai bizottság,
- l) az Országos Tanács határozata alapján egyéb testületek.

2. Az Országos Elnökség az egyes bizottságok vezetésével az elnökség tagjait bízza meg, valamint jóváhagyja a bizottságok szervezeti és működési szabályzatát.

X. fejezet

Az MKP vagyona és gazdálkodása

41. §

1. Az MKP a tevékenysége kifejtéséhez szükséges pénz- és anyagi eszközöket a hatályos törvényekkel és egyéb jogszabályokkal összhangban biztosítja.

2. Az MKP bevételei az alábbiak:

- a) tagdíjak,
- b) az állami költségvetési hozzájárulás,
- c) törvényileg meghatározott mértékű gazdasági tevékenységből származó bevételek és adományok. A célirányos adományok és támogatások csak a megadott célra használhatók fel.

3. Az MKP kiadásait képezi minden, a párt tevékenységével összefüggő kiadás.

4. Az MKP gazdálkodásának alapelveit és belső gazdálkodási rendjét az Országos Tanács hagyja jóvá.
5. Ha a párt felszámolással szűnik meg, a felszámolás után maradt vagyonról az MKP Országos Kongresszusa dönt.
6. Az MKP megszűnéséről az Országos Kongresszus az összes küldött többségi szavazatával hozhat határozatot.
7. Az MKP megszűnésekor az Országos Kongresszus határozatban jelöli ki a felszámolóbiztost és a felszámolás során követendő eljárást.

XI. fejezet

A választási időszak

42.§

1. A választott pártszervek és a tisztségviselők megbízatása négy évre szól. A választásokra a parlamenti választásokat követő évben kerül sor, amennyiben az Országos Kongresszus nem dönt másképp.
2. Mandátumuk lejártát követően a választott szervek és tisztségviselőik az új szervek megválasztásáig látják el feladatukat.

XII. fejezet

Záró rendelkezések

43. §

Ez a módosított Alapszabály a kongresszus határozatával lép érvénybe és az SZK Belügyminisztériumában való bejegyzéssel válik hatályossá.

www.mkp.sk/index.php?t=&p=&xp=&Mid=1&Lev1=&Ind1=2&MId=1&P=index,hu,&Ind1=15

78.

Az MKP 1998. évi választási programja

Preambulum

A Magyar Koalíció Pártja olyan politikai erő, amely választói érdekeit meg tudja jeleníteni az élet minden területén.

Elképzelései vannak az ország gondjainak kezelésére és tudja, hogy a polgár helyzetének javulása a demokrácia és a jóléti állam kialakulásának függvényében valósítható meg. Olyan országot szeretnénk, amely tisztességes megélhetést, alapvető szociális biztonságot képes biztosítani polgárainak, ahol érvényesek a demokrácia elvei, amely tiszteletben tartja az általános emberi jogokat és szabadságot, és törvényes garanciát nyújt jogállásukat illetően a nemzeti közösségeknek és etnikai csoportoknak.

Az ország jövőjét az Európai Unióban látjuk biztosítva, biztonsági szempontból a NATO nyújt megfelelő garanciát. Elsősorban tehát arra van szükség, hogy az ország megfeleljen azoknak a kritériumoknak melyek az említett szervezetekbe való belépés feltételei. Szlovákia nem építhető nemzetállamként, csak polgári elven alapuló multikulturális közösségként.

A demokratikus jogállam

MEGREKEDT A DEMOKRÁCIA FEJLŐDÉSE

Szlovákia megalakulásakor, de még 1994-ben is azon kelet-közép-európai országok közé tartozott, amelyek remélhették, hogy rövid időn belül integrálódhatnak a NATO-ba és az Európai Unióba. Az 1994-es választásokat követő időszakban azonban olyan politikai események zajlottak le az országban, amelyek meggátolták az integrálódást. Szlovákiában a nemzetközi megítélés szerint is megrekedt a demokrácia építésének folyamata, sőt, bizonyos értékelések szerint megkérdőjelezhető az ország jogállamisága. A legújabb fejlemények – a választójogi törvény és a helyhatósági választásokról szóló törvény módosítása – is azt mutatják, hogy a jelenlegi kormányzó hatalomnak nem célja a demokrácia és a jogállam fejlesztése, ellenkezőleg: a két törvénnyel támadást indított a pártok szabad versenye és az önkormányzatok ellen. A Magyar Koalíció Pártja ebben a helyzetben nem tehet mást, mint azt, hogy partnereket keres céljai eléréséhez, tehát a demokratikus jogállam kiépítésében és az erős önkormányzatok megeremtésében.

A DEMOKRATIKUS JOGÁLLAM

Az alkotmány olyan alaptörvény, mely tartalmazza mindazokat a szabályokat, amelyek az állam-szervezet működésére, a legfontosabb állami szervek és az önkormányzatok hatáskörére, valamint a polgárok szabadságának körére vonatkoznak. Ezért:

- a Szlovák Köztársaság alkotmányát úgy szükséges revideálni, hogy általa egyértelművé váljék az állami szervek hatásköri megosztása, világossá váljanak a döntési mechanizmusok és a meghatározott feladatok végrehajtása; az alkotmány ugyanis jelenleg nem tartalmazza a települések önkormányzathoz való jogát, nem fogalmazza meg a helyi önkormányzat fogalmát, és nem határozza meg közvetlen módon a helyi önkormányzat köztestületi, nem állami jellegét sem;
- garantálni kell a jog elsőbbrendűségét, ugyanis a jog mindenkor előbbre való a hatalomnál, a jognak a polgárokat kell szolgálnia és nem a hatalmat;
- a hatalom semmilyen körülmények között nem maradhat ellenorízhetetlen, az alkotmányoságnak magába kell foglalnia az alapvető értékekhez kötődő hagyományokat, az erkölcsöt, a szociokulturális valóságot, az igazságérzetet, a méltányosság formáit, a célszerűséget, stb.;
- a jogállamiságot korlátozó alapelvnek kell tekinteni, amely megvédi az állampolgárt az állami szervek esetleges önkénye ellen, korlátozva az állami hatalomgyakorlás szabadságát, ugyanakkor az egyéni joggyakorlás elé a másik személy jogait és szabadságát állítja korlátként;
- a jogállamiság elengedhetetlen követelményei a jogbiztonság, a jog kiszámíthatósága, a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata, a jogeros bírósági határozatok végrehajtása, a szerzett jogok védelme, az alkotmánybírósági döntések feltétel nélküli teljesítése, stb.;
- a központi hatalommal szemben meg kell erősíteni azokat az intézményeket, amelyek a demokrácia stabilizáló tényezőjeként és egyben a központi hatalom ellensúlyaként hatnak (mint az államfő, az alkotmánybíróság, közigazgatási bíróságok, állampolgári és nemzetiségi jogok országgyűlési biztosai – ombudsman, teljes értékű helyi és területi önkormányzatok).

AZ ALKOTMÁNYOZÁS

A szlovák alkotmány elfogadása óta folyamatosan igazolódik képviselőink 1992-es magatartásának megalapozottsága. A szlovák alkotmány igen hézagos alaptörvény, amely lehetőséget ad egymásnak ellentmondó törvények elfogadására, illetve az alkotmány cikkelyeinek sokféle értelmezésére. Az alkotmány reformját több szempontból is szükségesnek tartják ma már azok is, akik annak idején megszavazták, s éveken át példaértékűnek minősítették az alaptörvényt.

Új alkotmányt

A Magyar Koalíció Pártja több szlovák parlamenti párttal és független szakértővel egyetértve vallja, hogy a jelen szlovák alkotmány módosítása bonyolultabb folyamat lenne, mint egy új alaptörvény kidolgozása, ezért a mozgalom a választások után a parlamentben egy új alkotmány elfogadását fogja szorgalmazni.

A legszükségesebb módosítások

Az új alkotmány kidolgozása és elfogadása hosszadalmas folyamat, ezért – átmeneti megoldásként – a meglévő alkotmányban gyors módosításokat kell eszközölni:

- át kell fogalmazni a Preambulumot úgy, hogy abban a Szlovák Köztársaság polgári, többnemzetiségu jellege domináljon a jelenlegi nemzetállami megfogalmazás helyett;
- ki kell dolgozni a közvetlen köztársasági elnökválasztást lehetővé tevo alkotmánymódosítást, amelynek pontosítania kell az államfői jogköröket, illetve azok gyakorlási módját abban az esetben, ha nincs megválasztva az államfő;
- alkotmánymódosítást kell eszközölni az önkormányzatokról szóló IV. fejezet 64–71. cikkelyében, hogy az Önkormányzatok európai chartája szellemében pontosítódjék az önkormányzatok jogállása, beleértve a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok által létrehozandó önkormányzatok jogát is;
- módosítani kell az alkotmányt az ügyészségek jogállását illetően is, azzal a céllal, hogy csökkenjen az ügyészségek jelenlegi korlátlan hatalma;
- módosítani kell az alkotmánybírásról szóló cikkelyt is, és meg kell határozni a szankcionálás lehetőségét az alkotmánybíróság döntéseinek be nem tartásáért.

Nemzeti közösségek, etnikai csoportok

A nemzeti közösségek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogállásának rendezése

A demokrácia egyik alappillére a kisebbségek jogainak garantálása a nemzetközi egyezmények szellemében. Szlovákiában az alkotmányos jogok törvényes rendezés híján hozzáférhetetlenek. Ezért mielőbb szükség van egy olyan jogi rendezésre, mely a nemzeti (közösségek) kisebbségek jogállását rendezi az anyanyelvű művelődés, a nyelvhasználat és a kisebbségeket érintő ügyekben történő döntéshozatalban való részvétel terén. Mind ez ideig megvalósíthatlanok azok a jogosítványok, melyek az ország nemzetközi kötelezetvényeiből adódnak, amilyenek pl. az Európa Tanács Keretegyezménye a Kisebbségek Védelméről, az ET 1201-es ajánlása, az ENSZ 47/135. számú, a Nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozata, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai találkozájának 1990. június 29-én kelt dokumentuma, és nem utolsósorban a Szlovák–Magyar Alapszerződés egyes rendelkezései. Szükségesnek tartjuk, hogy a szubszidiaritás elve érvényesüljön a nemzeti kisebbségek esetében is, az öngazgatás joga és lehetősége őket is megilleti. Szükségesnek tartjuk, hogy aláírásra és ratifikálásra kerüljön a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája, a Regionális önkormányzatok európai chartája és a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája. Nemzetközi kapcsolatainkban továbbra is mindent megteszünk azért, hogy elkészüljön az Európai jogok egyezségokmányának kisebbségi jogokat garantáló kiegészítő jegyzőkönyve. Méltánytalannak tartjuk a reciprocitás elvét hangoztatni a kisebbségek helyzetét illetően, túszként tartva azokat két szomszéd ország kapcsolatában.

A Magyar Koalíció Pártja szorgalmazni fogja, hogy a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa fogadjon el alkotmánytörvényt a Szlovák Köztársaságban élő nemzeti és etnikai közösségek és kisebbségek jogállásáról.

Külpolitika

Az 1994-es választásokon hatalomra került kormánykoalíció a döntéshozatalból teljes mértékben kirekesztette a politikai érdekeit nem kiszolgáló társadalmi csoportokat, így a magyar közösséget, illetve annak képviselőit is. Nemzeti közösségünk így erősen hátrányos helyzetbe került.

A kormány bel- és külpolitikájának eredményeként a Szlovák Köztársaság kizárta magát a demokratikus európai országok közösségéből, kiesett az euroatlanti integráció első köréből. Ez a tény a szlovák külpolitika csődjeként értékelhető.

Az országot visszavető politika miatt tapasztalható bizalomvesztés az egész lakosságot sújtja. Az ország vezetését kisebbségpolitikája miatt is számos jogos kritika érte.

AZ MKP KÜLPOLITIKAI CÉLJAI

Szlovákiában jelenleg két értékrend ütközésének lehetünk tanúi. Az egyik a (nyugat)európai kultúrkörhöz kötődik, míg a másik egy erősen befelé forduló és a szláv nemzetközösség eszméjére építő irányultságként jellemezhető.

A Magyar Koalíció Pártja az ország euroatlanti csatlakozása mellett száll síkra. Ez a törekvés a Szlovák Köztársaság létérdeke, ezt támogatja a szlovákiai magyarság közössége is.

A Magyar Koalíció Pártja parlamenti pártként aktívan hozzá kíván járulni mindazon politikai lépések sikeréhez, amelyek lehetővé teszik, hogy az ország európai szintű demokratikus jogállamként teljesítse azokat a jogos elvárásokat, amelyeket a demokratikus államok közössége támaszt minden olyan ország iránt, amely eme közösség tagja kíván lenni. Az MKP teljes nemzetközi kapcsolatrendszerét, pártközi kapcsolatait, nemzetközi szervezetekkel fenntartott kapcsolatait, a kormányokkal és azok Szlovákiában működő nagykövetségeivel ápoltt kapcsolatait az ország demokratizálódásának és a szlovákiai magyarság jogbiztonsága növelésének érdekében kívánja kamatoztatni.

Az MKP támogatni fogja azt az elképzelést, amelynek értelmében a parlamenti pártok között be kell vezetni és folyamatossá kell tenni a rendszeres külpolitikai eszmecseréket. Meghatározó fontosságú külpolitikai kérdések megoldása előtt minden parlamenti párt bevonásával konzultációkat kell folytatni.

Az ország külpolitikai állásfoglalásai elveinek kidolgozásában szerepet kell kapnia minden parlamenti politikai pártnak.

Létre kell hozni több, külpolitikával foglalkozó szervezetet. Ezeknek kiemelt szerepet kell vállalniuk a külpolitikusképzésben.

A párt külpolitikája

Az MKP arra fog törekedni, hogy a legszélesebb mértékben továbbépítse külkapcsolatait. Igyekezni fog jó kapcsolatokat fenntartani az Európai Demokrata Unióval, az Európai Néppárttal és az Európai Kereszténydemokrata Unióval csakúgy, mint az ELDR-rel és a Liberális Internacionáléval. Az MKP továbbra is rendszeres kapcsolatokat kíván fenntartani az ENSZ, az EBESZ, az Európa Tanács és az Európai Unió szervezeteivel.

Speciális jelentőséggel bír az MKP és a külpolitika kapcsolata. A párt külpolitikáját a szlovákiai magyar nemzeti közösség iránti felelősség tudatában kell alakítani. Ez megköveteli, hogy a párt minden erejével a nyugati irányú kapcsolatépítést segítse elő. Ezzel biztosítható a térség stabilitása, békéje és biztonsága, ugyanakkor a közösség fennmaradása és fejlődése is.

A Magyar Koalíció Pártja kiemelt fontosságot tulajdonít a magyarországi nem kormányzati szervezetekkel való együttműködésnek csakúgy, mint a kelet-közép-európai országokban élő magyar közösségek legitim szervezeteivel való kapcsolattartásnak, illetve a világ országaiban élő szóránymagyarság szervezeteivel való együttműködésnek.

A szlovákiai magyarság és Magyarország

Az MKP korrekt kapcsolatokra törekszik a magyarországi parlamenti pártokkal. A mindenkori magyar kormánnyal – pártállásra való tekintet nélkül – rendszeres és hatékony kapcsolatot kíván tartani. Nincs szándékában a magyarországi belpolitikai folyamatokban közvetlen szerepet vállalni, vagy annak eszközévé válni. Pozitívan értékeli a magyar kormány azon igyekezetét, hogy a határon túli kisebbségeket érintő kérdésekben azok legitim képviselőivel konzultál, illetve tiszteletben tartja ezen közösségek megfogalmazott célkitűzéseit a nemzetközi jogi gyakorlattal összhangban.

A Szlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság viszonya

A szlovákiai magyar közösség létérdeke, hogy a Szlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság között a lehető legjobb kapcsolatok legyenek. Meggyőződésünk, hogy a jó kapcsolatok kulcsa elsősorban a mindenkori szlovák kormány kezében van az általa megvalósított pozitív kisebbségpolitika által. A Magyar Koalíció Pártja támogatni fog minden olyan kezdeményezést a két ország között, amely az európai normák szellemében elősegíti a két ország polgárainak, politikusainak, intézményeinek, gazdasági, kulturális, oktatásügyi és önkormányzati szerveinek és szervezeteinek minél jobb együttműködését.

Az Európai Unió és a NATO

A Szlovák Köztársaság jövője szempontjából meghatározó fontosságú az Európai Unióhoz való csatlakozás. Ezzel látjuk kezelhetőnek az országra nehezedő gazdasági és politikai gondok sokaságát. Az ország csatlakozásának érdekében alapvetően meg kell változtatnia viszonyát az Európai Unió meghatározó államaihoz.

Természetes, hogy az Európai Unió feltételek teljesítéséhez köti az új tagok felvételét. A Szlovák Köztársaság helyzete tulajdonképpen könnyű: belpolitikáján, nem utolsósorban kisebbségpolitikáján kell módosítania. Az MKP minden ilyen igyekezetet támogatni fog.

A Szlovák Köztársaság NATO-tagságának nincs alternatívája; ez biztosíthatja az ország polgárai számára az oly kívánatos külső és belső stabilitást.

A decentralizált közigazgatás

A közigazgatás a társadalom szervezésének, irányításának szolgálatában álló, sajátos államigazgatási és önkormányzati ügyintézési tevékenység, amelyet sajátosan felépített szervezeti és igazgatási, valamint intézkedési feladatokat ellátó szakemberállomány lát el. Az európai jóléti társadalmak a szolgáltató közigazgatást helyezik előtérbe, amely egyersmind jól felfogott rendészeti és jogállami közigazgatást jelent. A közigazgatás demokratikus jellege a hatalommegosztás mértékének közvetlen függvénye. Tehát:

- a polgári társadalom kialakulása elképzelhetetlen a szükséges jogosítványokkal ellátott helyi és területi önkormányzatok nélkül, amelyek az államhatalommal szemben autonóm intézmények, nem alárendeltjei a helyi államigazgatási szervezeteknek;

- az állam közhatalmának az a része, amely a polgárok mindennapi életét és ügyeit közvetlenül érinti, elsősorban a települési és regionális önkormányzatokat illeti meg, csupán másodsorban

az állam helyi szerveit, de csak azon esetekben, ha ezek önkormányzati szinten jellegükből kifolyólag nem kezelhetők;

– a közhatalom önkormányzati gyakorlása a feladatok ellátásához szükséges pénzforrások garantálását feltételezi;

– a közigazgatás tényleges reformja során ártértékelődik a Szlovákiában szervesen bevezetett francia közigazgatási modell;

– Szlovákiának az 1996-ban bevezetett területi és közigazgatási átrendezése elsősorban Dél-Szlovákia vonatkozásában revízióra szorul.

ÖNKORMÁNYZATISÁG – A SZUBSZIDIARITÁS ELVE ALAPJÁN

– a szubszidiaritás az alulról építkező társadalom alapvető játékszabályaként tekintendő, amely a szabad társadalmi kezdeményezés motorja, és garanciája annak, hogy a központi hatalom nem avatkozik a helyi, ill. regionális társadalmak ügyeibe;

– az ügyek intézése azok keletkezési helyén, vagyis a polgárokhoz legközelebb kezelhetők a leghatékonyabban, a dolgok legjobb ismeretében és a legdemokratikusabban;

– a szubszidiáris helyi és regionális önkormányzatok nem képezhetők el az Európai önkormányzati charta, ill. a Regionális önkormányzatok európai chartája rendelkezéseinek gyakorlati megvalósítása nélkül;

– a helyi (települési) és regionális társadalmak öngazdálkodáshoz való jogát az alkotmánynak, ill. az önkormányzati törvénynek tartalmaznia kell.

A helyi, regionális öngazdálkodás

a) a település, régió területével kapcsolatos ügyek közvetlen igazgatására való jog

b) a település, régió lakosait érintő ügyek egészének igazgatására való jog

c) ezen ügyek és dolgok állandó jellegű, egyfokozatú, átfogó és önálló igazgatásra való jog

A helyi, regionális önkormányzati törvényalkotás és hatósági döntéshozatal

a) az önkormányzati jogszabályok megalkotására és meghozatalára való jog

b) a saját hatáskörben, függetlenül hozott döntésekre való jog

c) egyéb önkormányzati jogosultságok létrehozására és alkalmazására való jog

d) az önkormányzatok bírósági védelmére való jog

e) az önkormányzati szervek létrehozására való jog

f) az önkormányzás módszereinek megválasztására való jog

g) az önkormányzat alkalmazottai létszámának meghatározására való jog

h) a szervezeti módosítások végrehajtására való jog

A kommunális tulajdon és vállalkozás

a) a saját vagyonnal és forrásokkal való rendelkezési jog

b) a kommunális vállalatok létrehozására, összevonására, szétválasztására és megszüntetésére való jog

A pénzforrások, adók

a) a saját pénz források megteremtésére és felhasználására való jog

b) az önkormányzatra bízott pénzeszközök hatékony felhasználására való jog

- c) a források szükség esetén végzett újraelosztására való jog
- d) az állami támogatásra való jog

A területfejlesztés

- a) a település, régió fejlesztésével kapcsolatos dokumentumok jóváhagyására való jog
- b) a közintézmények létrehozására és működtetésére való jog

Az önkormányzatok együttműködése

- a) a területi önkormányzati egységek önkéntes társulására való jog
- b) a határ menti együttműködéshez való jog
- c) a területi önkormányzatok nemzetközi együttműködéshez való joga

A helyi, regionális identitás és önálló kezdeményezés

- a) az önkormányzati jelképek létrehozására és használatára való jog
- b) az önkormányzati kitüntetések, elismerő címek alapítására és használatára való jog
- c) az önálló kezdeményezési jog érvényesítése a helyi és központi állami szervekkel szemben

Gazdaságpolitika

A SZLOVÁK GAZDASÁG HELYZETE A PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK ELŐTT

A jelenlegi kormánykoalíció a szlovák gazdaság makroökonómiai eredményeivel büszkélkedik belföldön és külföldön egyaránt. Tény, hogy a bruttó hazai termék évente majdnem 7 százalékos növekedést ért el, és sikerült az inflációt alacsony, 6 százalék körüli szinten tartani.

A jelentősnek mondható makroökonómiai eredmények mellett azonban nagyon komoly problémák halmozódtak fel a gazdaságban. Továbbra is magas a munkanélküliségi ráta, már évek óta 12-13 százalék körül mozog. Maga az elért növekedés sem sikertörténet, mivel az nem a gazdaság már egyszer elért szintjéről való továbbfejlődést jelenti, hanem csupán azt, hogy a növekedés eredményeként mára sikerült az 1989-es szintre jutni. Ez a folyamat nem más, mint a gödörből való kijutás. Az elért teljesítmény tulajdonképpen benne volt a gazdaság erejében és „képességeiben“, s a kialakult nemzetközi konjunktúra ezt ki tudta belőle hozni.

A növekedés dinamikájának biztosítása a jövőben viszont sokkal nehezebb feladat lesz, mivel az már jelentős szerkezeti változásokat igényel a gazdaságban, s azok átgondolt és elszánt gazdaságpolitikai lépéseket tesznek szükségessé. Sajnos, az elmúlt három év gazdasági növekedését és a privatizáció adta lehetőségeket a kormány nem használta ki a további fejlődés megalapozására.

A Mečiar-kormány mind ez ideig nem rendelkezik egy részleteiben is kidolgozott gazdaságfejlesztési programmal. Valójában nem is nagyon igyekezett egy ilyen programot kidolgozni és a nyilvánosság elé tárni, mivel annak teljesítését számon lehetett volna rajta kérni. A kormány szerencséjére a vállalatok – a világpiaci fellendülésnek köszönhetően – ilyen program nélkül is tudtak gazdasági eredményeket produkálni.

Az egyetlen téma, amely a kormánykoalíciót a gazdasági átalakulással kapcsolatban valóban érdekelte, a privatizáció lebonyolítása volt. Sajnos nem azért, mert a piacgazdaság kialakításának és a piaci mechanizmus működésének ez az alapfeltétele, hanem azért, mert hívei meggazdagodásának vissza nem térő lehetőségét látta benne. Az eddig lefolytatott privatizáció tanúiként láhtak és tapasztalhattuk, hogy ezt a lehetőséget a kormánykoalíció ki is, használta és alaposan kifosztotta az államot vagyonából, és összeharácsolt mindent, amit csak lehetett.

A viszonylag alacsony, 6 százalék körüli inflációs ráta mögött sincs valós gazdasági teljesítmény. A kormány által folytatott gazdasági sikerpropaganda miatt mesterségesen magas árfolyamon tartott szlovák korona ugyan lehetőséget biztosított az importcikk árainak ellenőrzésére és ezáltal az infláció alacsony szinten tartására. Ennek azonban a fizetési mérleg egyensúlyának a romlása, vagyis a növekvő külföldi eladósodás az ára.

Hogy az utóbbi évek gazdasági növekedése nem egy megalapozott gazdaságpolitika eredménye, mi sem bizonyítja jobban, mint a vállalati szféra gazdasági eredményeinek alakulása.

A hivatalos statisztika adatai szerint 1996-ban a 25 főnél több személyt foglalkoztató, tehát a közepes és a nagyvállalati kategóriába tartozó 6629 vállalat közül 3644, vagyis 55 százalék volt veszteséges. Mára ez az arány elérte az 57 százalékot. A helyzet komolyságát bizonyítja, hogy ez nem átmeneti vagy egyszeri jelenség, hanem már évek óta tartó probléma. Például 1994-ben ezen vállalatok 55,4 százaléka és 1995-ben 57,5 százaléka volt veszteséges.

További negatív jelenség, amely az előbbivel szorosan összefügg, hogy nagy a vállalati szféra eladósodása. Összegét kb. 250 milliárd szlovák koronára becsülik, s a vállalatok több mint 50 százalékát érinti. A Szlovák Statisztikai Hivatalnak a múlt év áprilisában végzett felmérése szerint a vállalatok 8 százaléka van primer és 45 százaléka szekunder fizetésképtelenség állapotában. Tehát a szlovák vállalatok nagy részére az alacsony hatékonyság és fizetésképtelenség, valamint a nagyarányú eladósodás a jellemző.

Ez a negatív helyzet elsősorban azzal magyarázható, hogy a gazdaságban nem történt meg a szerkezetváltás, hogy a vállalatok sajátos privatizálása nem járt együtt termelési szerkezetük átalakításával, műszaki és technológiai modernizációjukkal és tőkeerejük megerősödésével. Ez az oka annak, hogy a vállalatok gyakran olyan termékeket gyártanak, amelyeket nem, vagy csak nehezen lehet eladni.

A Mečiar-kormány által folytatott gazdaságpolitika mindmáig nem teremtette meg a piacgazdaság működésének gazdasági, jogi és politikai feltételeit. Például nem működik a tőkepiac, valamint a gazdasági verseny felügyelete, nincsenek csődeljárások, nem tartják tiszteletben a gazdasági szervezetek jogi egyenlőségének az elvét. Erősödik az állam beavatkozása a gazdasági folyamatokba, (lásd az ún. revitalizációs törvényt, az ártörvényt, a jegybankról szóló törvény módosító javaslatát stb.). Negatív jelenség továbbá a kormánykoalíció kliensi rendszerének kialakítása, a törvények be nem tartása, a korrupció elburjánzása, a demokrácia szabályainak megszegése, valamint a politika és a szervezett bűnözés összefonódása.

A harmadik Mečiar-kormány eddigi működése során hatalmas adósságállományt halmozott fel. Megnőtt az ország külföldi eladósodása. Az 1994-es választások óta ez az adósság megháromszorozódott, és 1997 végére elérte a 10,2 milliárd amerikai dollárt (ma már 11 milliárd dollár felett van), ami az ország bruttó hazai termékének kb. 48 százaléka. Az egy főre eső külföldi adósság meghaladja a 2000 amerikai dollárt.

Hasonlóan rossz képet mutat az államháztartás finanszírozása. Az állami költségvetés hiánya évről évre nő. 1996-ban a hiány 25,6 milliárd, 1997-ben 37 milliárd és az 1998-ra tervezett hiány 51,7 milliárd szlovák koronát tesz ki. Ezt leplezendő, az 1998-as évi költségvetési deficitben csupán az 5 milliárd szlovák koronát kitevő ún. fiskális hiány szerepel. Költségvetési hiányként nincs kimutatva az a 46,3 milliárd szlovák korona, amelyet az adósságszolgálat keretein belül a felvett kölcsönök törlesztésére kell az államkasszából kifizetni. Ha a költségvetés tényleges hiányához még hozzáadjuk az önkormányzatok, az állami pénzalapok, valamint a szociális és egészségbiztosítás hiányát, akkor az egész államháztartás ez évi hiánya meghaladja a 90 milliárd szlovák koronát, s ezt csak további hitelfelvételekből lehet finanszírozni.

Nagy vonalakban így vázolható a szlovák gazdasági csoda, melyet a jelenlegi kormánykoalíció ígért a választóknak 1994-ben.

A MAGYAR KOALÍCIÓ PÁRTJÁNAK GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLJAI, FELADATAI, MEGOLDÁSI JAVASLATAI

A Magyar Koalíció Pártjának jövőképeben dinamikusan fejlődő és prosperáló gazdaságú Szlovákia szerepel, mely tisztességes megélhetést és szociális biztonságot nyújt polgárai számára és tagja az Európai Uniónak. Olyan Szlovákiát tudunk csak hazánknak elfogadni, ahol érvényesülnek a demokrácia elvei, amely tiszteletben tartja az általános emberi jogokat és törvényes garanciát biztosít a területén élő nemzeti közösségek és kisebbségek jogainak gyakorlására.

A Magyar Koalíció Pártja a társadalom számára a környezetkímélő szociális piacgazdaságot tartja elfogadhatónak, és a dinamikus, hosszú távon is fenntartható gazdasági növekedést tartja gazdaságpolitikai céljának.

A Magyar Koalíció Pártja gazdaságpolitikai prioritásai közé tartozik Szlovákia Európai Unióba való integrációja, a mezőgazdaság problémáinak gyors és átfogó kezelése, a magyar nemzeti közösség lakta régiók gyors ütemű fejlesztése, valamint a városok és falvak gazdasági helyzetének és önállóságának megerősítése.

Rendszerváltás és privatizáció

– A jelenlegi kormánykoalíció lefékezte a rendszerváltás első éveiben megindult polgári demokratikus átalakulást. Az 1994-es választások óta jelentősen módosította és eltorzította a gazdaság transzformációját. Ennélfogva megfelelő pályára kell állítani és fel kell gyorsítani a gazdasági átalakítás folyamatát, valamint ki kell alakítani a teljes körű törvényi szabályozás piackonform rendszerét.

– A privatizáció mint a gazdasági átalakulás legfontosabb folyamata már nagy részben megtörtént. Ami még az állami vagyonból megmaradt, azt nagy valószínűséggel a kormánykoalíció a parlamenti választásokig gyorsított ütemben magánosítani fogja.

– Mivel a magánosítás kormánykoalíciós változata egyenlő volt egy szűk politikai garnitúra által végrehajtott fosztogatással, szükségesnek tartjuk a folyamat átvilágítását és a törvénysértések jogi rendezését. Erre azért is szükség van, mert ebben a folyamatban jött létre a politika és a szervezett bűnözés összefonódása alakult ki, a kormánykoalíció kliensrendszere és burjánzott el a korrupció.

– Több mint biztos, hogy a privatizáció nyomán kialakult tulajdonosi szerkezet instabil és tökeszegény, ezért az új tulajdonosok majd főleg külföldi befektetőknél igyekeznek értékesíteni a privatizált vagyon jelentős részét. Ügyelni kell, hogy ezeket a tranzakciókat ne lehessen pénzmosásra felhasználni.

– Ha a jelenlegi kormány a választásokig mégsem értékesítené a még privatizálható vagyont, melyben számos nemzetgazdasági szempontból fontos vállalkozás is található, akkor az új kormánynak kell majd végrehajtania a magánosításukat. Gazdaságpolitikai jelentőségük miatt a bankszektort és az energiaszektor, de az olyan cégeket is, mint a Szlovák Telekomunikációs Vállalat, a Szlovák Vasutak, a Szlovák Dunahajózási Vállalat, a Szlovák Posta kiemelten kell kezelni. Ezekben a szektorokban és cégeknél is mód van a privatizációra, de az állam nem mondhat le arról, hogy szigorú szabályozás mellett mint tulajdonos is befolyásolja működésüket.

Az európai integráció

A Magyar Koalíció Pártja legfontosabb kül-, bel-, és gazdaságpolitikai prioritása Szlovákia Európai Unióba való integrálódása. Ezért kiemelt célként kell kezelni a tagság gazdasági és politikai feltételeinek mielőbbi teljesítését, hogy Szlovákia csatlakozhasson még a belépő országok első csoportjához. Meggyőződésünk, hogy az Európai Unióba való integrálódás tudja csak biztosítani

Szlovákia számára a felzárkózást a világ fejlett országai mellé és polgárai számára az azzal járó magas életszínvonalat.

A gazdasági növekedés és az infláció

– Az elkövetkező évek fontos gazdaságpolitikai feladata lesz egy hosszú távon fenntartható, viszonylag magas (5-7 százalék körüli) gazdasági növekedés feltételeinek a biztosítása. Ez több szempontból is fontos feladat. A gyors gazdasági növekedés teremtheti meg a lehetőséget a lakosság életkörülményeinek és életszínvonalának a javítására, illetve fejlesztésére és csak a dinamikus gazdasági növekedés tudja biztosítani az Európai Unióba való bejutás gazdasági feltételeit.

– Az infláció alacsony szinten tartása is nagyon fontos feladata lesz a majdani gazdaságpolitikának. A Mečiar-kormány felelőtlen túlköltekezése, a közpénzek rossz elosztása és felhasználása felborította az államháztartás egyensúlyát, és hatalmas adósságterheket halmozott fel, melyeket már nagyon nehéz finanszírozni. Az infláció veszélyezteti a gazdasági növekedést, mivel a pénz értékállósága egyik feltétele a tökéképzésnek és a fogyasztói piac bővülésének. Ugyanakkor nagyon fontos azért is, mert az infláció elértékteleníti a lakosság megtakarításait, és csökkenti azok reáljövedelmét, akik nem képesek jövedelemnövekedést kiharcolni, például a járadékosok és a nyugdíjasok. Az infláció jelentősen érinti a bérből és fizetésből élőket is, ezért komoly szociális feszültségek forrása lehet.

– A Szlovák Nemzeti Bank az inflációt kivédendő restriktív pénzpontikájával a belföldi pénzellátást szűkítette. Szabad külföldi hitelfelvétel és tőkeáramlás mellett azonban a belföldi pénzmenyiség szabályozásának ez az eszköze csupán korlátozott lehet. Ezt bizonyítja az a tény, hogy a jegybank restriktív politikája következtében jelentősen megnöttek a vállalatok külföldi hitelfelvételei, s ez nagyban növelte az ország adósságállományát.

– Az infláció kordában tartására összehangolt gazdaságpolitikai eszközökkel élni kell a hazai termelést és javítani annak szerkezetét, például csökkenteni az importigényességet és növelni az exportképességet.

– Ösztönözni kell a megtakarításokat és a hazai tőkefelhalmozást. Az államháztartás lényegi reformjával kell elérni, hogy javuljon a költségvetés helyzete, enyhüljön a restriktív szorítás, és csökkenjenek az inflációs elvárások.

A gazdasági szerkezetváltás

Fel kell gyorsítani a gazdasági szerkezetváltást, ami feltétele a gyors növekedésnek, de az infláció alacsony szinten tartásának is egyik fontos tényezője. A szerkezetváltás elsősorban a vállalatok feladata, de a szükséges feltételeket a gazdaságpolitikának kell megteremtenie. A szerkezetváltás eredményeként a vállalatoknak modern, külföldön és belföldön egyaránt piac- és konkurenciaképes termékeket kell magas hatékonysággal, kiemelkedő műszaki és technológiai színvonalon gyártaniuk.

Külföldi tőkebevonás

– A szerkezetváltás felgyorsítása érdekében ösztönözni kell a külföldi tőke beáramlását, mégpedig oly módon, hogy a hazai fejlődés motorjává váljon. Fontos, hogy bővítse a növekedés hazai tőkeforrásait, a technológiai fejlődést, a hatékonyságot és a gazdaság exportképességét. Az elkövetkező választási időszakban évi 2-2,5 milliárd dollárnyi külföldi tőke beáramlására lenne szükség.

– A külföldi befektetők számára a stabil demokratikus politikai környezet, az átlátható, piac-konform jogi szabályozás, a jól működő, korrupciómentes közigazgatás a fontos, és csak ezek után következnek a különböző kedvezmények és állami garanciák.

– Ezen feltételek megteremtése fontos feladata lesz a választások utáni gazdaságpolitikának.

– A külföldi tőke beáramlásánál ügyelni kell arra, hogy az ne növelje a tőke kiáramlását. A külföldi cégeknek szervesen be kell épülniük a szlovák gazdaságba. Fontos, hogy ne legyen magas az importigényük, hogy hazai beszállítócégekkel kooperáljanak, és a pozitív hatások, mint például az innováció, termelési és munkakultúra, menedzseri know-how kellően érvényesüljenek. Ügyelni kell arra is, hogy a külföldi cégek ne építsék le, hanem fejlesszék a hazai kutató-fejlesztési tevékenységet és a megtermelt profitot ne vigyék ki az országból.

Beruházásélénkítés és tőkepiac

– A gazdasági növekedés és szerkezetváltás szempontjából fontos a beruházások volumenének növelése. A beruházásélénkítés érdekében olyan szabályozásra van szükség, amely ösztönzi a megtakarításokat, illetve erősíti a tőkejövodelemek termelésbe való visszaforgatását. Nagy figyelmet kell szentelni a beruházások hatékonyságának is. A privát szférát erre kényszeríti a konkurenciaharc, viszont az állami beruházások sokszor politikailag motiváltak (mint például az autópálya-program gyors ütemű realizálása), s ezért a hatékonyság kérdése gyakran a háttérbe szorul.

– Szlovákiában a rendszerváltást követően viszonylag gyorsan kialakultak a koncentrált tőkepiac intézményei, az érték- és az árutőzsde. Sajnos, hogy a kormány felemás, etatista politikája, főleg a privatizáció fosztogatásszerű lebonyolítása nem tette lehetővé a tőkepiac valós működését. A választások utáni gazdaságpolitikának ezért az egyik legfontosabb feladata lesz megteremteni a tőkepiac működésének feltételeit. Működő tőkepiac nélkül ugyanis elképzelhetetlen a külföldi tőke negatív irányú bevonása és a szerkezetváltás végrehajtása.

A kis- és középvállalkozások támogatása

A polgári középréteget gyarapító kis- és középvállalkozásoknak rendkívül nagy szerepük van a társadalomban és a gazdaságban. A választások utáni gazdaságpolitikának kiemelt figyelmet kell szentelnie ezen vállalkozások fejlődésének és megerősödésének, mivel rendkívüli rugalmasságuk folytán ezek lehetnek a gazdaság legfőbb motorja. Fontos szerepet tölthetnek be az új munkahelyek létrehozásában, tehát a munkanélküliség csökkentésében is. Úgy látjuk ezért, hogy megerősödésük és fejlődésük érdekében speciális támogatásokat és kedvezményeket kell majd alkalmazni.

Az adósságállomány kezelése

– Az állam adósságállományának nagyságrendje, a fizetési mérleg hiánya, a költségvetési hiány folyamatos növekedése felborították az államháztartás egyensúlyát. Az egyensúly visszaállítást, a költségvetés kiadásainak jelentős restriktációjával lehet csak biztosítani. Ez feltételezi a kiadások volumenének és szerkezetének átalakítását és karcsúsítását, a prioritások figyelembevétele mellett.

– A Mečiar-kormány által reánk hagyott egyik legfájdalmasabb örökség a szlovákiai „Bokros-csomag” vagy a Klaus-féle „Balíček opatření” lesz, melynek terheit a lakosságnak kell majd viselnie, és az új kormánynak vállalnia kell a vele járó politikai felelősséget és szociális feszültséget.

– A megnövekedett külföldi államadósság (11 milliárd amerikai dollár, a bruttó hazai termék 48 százaléka) felemésztja az országban megtermelt jövedelem jelentős részét, ezért törekedni kell csökkentésére.

– A külföldi adósságállományban az utóbbi időben nőtt a vállalkozói szféra és a kereskedelmi bankok súlya. A külső egyensúly javítása érdekében növelni kell a vállalatok verseny- és exportképességét és csökkenteni a termelés és a lakossági fogyasztás importigényességét. Így több forrás keletkezik az adósság törlesztésére, és könnyebb olcsó külföldi tőkeforráshoz jutni.

Az államháztartás problémáinak kezelése

– Elsőrendű közügynek tekintjük az államháztartás működésének és finanszírozásának reformját, mivel működésének jelenlegi rendje és finanszírozásának módja negatívan hat a költségvetési bevételekre és kiadásokra. Sajnos, az állam kiadásai már évek óta meghaladják a bevételeket, tehát az állam túlköltekezik.

– A túlköltekezés két okra vezethető vissza. Az első, hogy nem megfelelő a kiadások nagysága és megoszlása, a második, hogy rossz az államháztartás szervezeti felépítése, és alacsony a hatékonysága.

– A költségvetési kiadások finanszírozása meglehetősen magas adózási és elvonási szintet tesz szükségessé. A növekvő költségvetési deficit pedig elvonja a pénzforrásokat a gazdasági szférától. Növekszik a belföldi és külföldi államadósság, s nem elhanyagolható a folyamat inflációgerjesztő hatása sem.

– Az államháztartás szervezeti struktúrája átalakításra szorul a közigazgatástól kezdve a közbiztonságon és a védelmen keresztül egészen az oktatásügyig, a kulturális és a szociális szféráig. Egy jóval kisebb, de jobban szervezett, hatékonyabb apparátussal működő államháztartásra van szükség.

– Az államháztartás reformjának az alábbi területekre kell kiterjednie:

– Az állam által ellátott feladatok és jogkörök egy jelentős részét át kell adni az önkormányzatoknak a fedezetükhöz szükséges forrásokkal együtt.

– A közigazgatást kisebb létszámú, de hatékonyabban működő apparátussal kell megoldani.

– Az államnak le kell mondania mindazon feladatairól, amelyek más konstrukcióban, például vállalkozási formában jobban és hatékonyabban láthatók el.

– Tisztázni kell az állam és a költségvetés szerepét a vállalkozói szférában, a konjunktúrapolitikában és az infrastrukturális fejlesztésekben.

– Csökkenteni kell a jövedelmek költségvetés általi központosítását és újraelosztását, s ezáltal tovább gyengíteni az állam paternalista szerepét.

– Biztosítani kell az államháztartás által ellátott feladatok, valamint az ezek finanszírozására szolgáló eszközök célszerű, világos és átlátható elosztását az államháztartás nagy alrendszeri, vagyis az állami költségvetés, az állami pénzalapok, a társadalombiztosítás és az önkormányzatok között.

– Biztosítani kell a közpénzek programszerű, áttekinthető és ellenőrzött felhasználását.

– Az államháztartás bevételeinek legfontosabb forrásai az adók. Véleményünk szerint az adóterheket nem szabad tovább növelni sem a lakosság, sem a vállalkozói szféra rovására, sőt 3-4 százalékkal csökkenteni kellene a közvetlen adókat. Az adójövedelmek volumenének növelése szempontjából a legfontosabb forrás csak a gazdasági növekedés lehet. Megtakarításokat viszont csak az államháztartás megreformálásával érhetünk el.

Iparfejlesztés

– Szlovákia gazdasági szerkezete rossz és elavult. Ez a megállapítás elsősorban az ipar szerkezetére vonatkozik. Szlovákia iparában túlsúlyban van a nehézipar, s ezen belül a fémkohászat és a gépipar. Magas arányt képvisel az alapanyag- és félkészáru-gyártás. Nem kielégítő a késztermé-

kek és a magas hozzáadottértékű termékek gyártása sem. Ebből következik, hogy az iparban gyökeres szerkezetváltásra van szükség.

– Szlovákia gazdaságában az iparnak mindig fontos szerepe volt, s ez a jövőben is így lesz, hiszen súlya meghatározó az ország jövedelemtermelésében és az exportcikk előállításában. A rossz gazdasági szerkezet felszámolásának egyik útja az ipar belgazdasági funkciójának növelése lehet úgy, hogy az ipar nagyobb szerepet vállal a hazai piac igényeinek kielégítésében. Az ipar méreteit, kapacitását és szerkezetét a hazai piac felvevőképességének és az exportlehetőségek bővítésének figyelembevételével kell átalakítani. Nagyon fontos feladat a korszerű technológiák alkalmazása, a termékek műszaki színvonalának és minőségének javítása, a piaci igényekhez való alkalmazkodóképesség növelése. Ez feltétele az ipari termékek exportja növelésének.

– Az ipar szerkezetének átalakításában, a jövedelemtermelésben és az export növelésében nagyon fontos szerepük van a kis- és középvállalatoknak. A jövő útja e vállalatok súlyának és részesedésének növelése az ipari termelésben. Az állami támogatások rendszerét ezekre a vállalatokra kell összpontosítani, mivel itt lehet a legnagyobb eredményeket elérni.

– Az iparon belüli szerkezetátalakításnak fontos feladata az alapanyag-gyártás és a kitermelőipar volumenének jelentős csökkentése, mert ezek képezik az ipar legnagyobb veszteségforrásait. Ezen ágazatok további karcsúsítása fontos nemzetgazdasági érdek.

– Az energiaárak mértéktelen és ugrásszerű emelésének elkerülése végett és az energiaforrások megalapozott felhasználása érdekében szükségesnek tartjuk Szlovákia energiaszükségletének reális felmérését és ártértékelését, valamint a meglévő források ésszerű felhasználását. Ebből kiindulva új energiakoncepció kidolgozását szorgalmazzuk, amely a versenyképes piacgazdálkodás és a fokozott ellenőrizhetőség követelményeiből indul ki. A villamosenergia- iparban az atomenergia-programot gazdasági, biztonsági és környezetvédelmi kritériumok alapján kell újraértékelni. Az állami tulajdon és monopólium csak a kiépített fő energiahálózatokra terjedne ki. Fontosnak tartjuk az energiaforrások gazdasági, biztonsági és környezetvédelmi szempontok alapján történő kiértékelését és a közvéleménynek az eredményekről való folyamatos tájékoztatását.

– A szlovákiai magyar nemzeti közösség szempontjából különös jelentősége van az élelmiszeriparnak. Ez képezi régióink mezőgazdasági termelésének egyik fontos értékesítési piacát. Megkülönböztetett figyelmet kell ezért szentelni annak, hogy az élelmiszeripari vállalkozások közvetlenül a mezőgazdasági termelésre épüljenek, és jól működjenek.

– Korszerű, exportképes élelmiszeripari termékeket kell kifejleszteni és gyártani, növelve ezzel a mezőgazdasági termelés lehetőségeit.

Mezőgazdaság-fejlesztés

A Magyar Koalíció Pártja kiemelt gazdaságpolitikai területként kezeli a mezőgazdaságot, illetve az agrárvertikum egészét. Ez természetes, mivel a mezőgazdaság a nemzeti közösségünk által lakott régiók meghatározó gazdasági ágazata.

Sajnos, a rendszerváltást követően, főleg a piacvesztés következményeként a mezőgazdasági termelés rohamosan leépült. Jelentősen csökkent a lakossági fogyasztás, szétesett a volt keleti piac. Az Európai Unió országainak piacaira irányuló exportlehetőségek ezt nem tudták kompenzálni.

Az állami támogatások drasztikus csökkenése és az agrárrolló nagymértékű szétnyílása következtében jelentősen csökkent a mezőgazdaság jövedelmezősége, ezért a földtulajdon rendezését és a mezőgazdasági szövetkezetek transzformációját követően nem jöttek létre nagyobb mértékben a mezőgazdasági kis- és középvállalkozások.

– A jövedelmezőség emelése a mezőgazdasági ágazat kulcsproblémája, melyet mielőbb meg kell oldani. Ennek egyik célravezető módja a hatékonyság növelése. Ez a termékszerkezet alakítá-

sával, modern termelési módszerek és technológiák meghonosításával, hatékony menedzseri és marketingismeretek alkalmazásával érhető el. Meg kell oldani továbbá azt a már régen fennálló problémát, hogy az értékesítési folyamatban realizált nyereség a termékpálya résztvevői között az általuk hozzáadott érték arányában kerüljön elosztásra. Tehát ne az élelmiszeripar, illetve a kereskedelem fölösze le az őstermelők által létrehozott érték után képződött nyereséget.

- Agrárpiazi szabályozással értékesítési biztonságot kell teremteni a termelők számára. Ezt termelési kvótákkal, garantált minimális felvásárlási árak megállapításával, támogatási rendszerek és piacvédelmi mechanizmusok működtetésével lehet elérni. Tűrhetetlen az a kialakult helyzet, hogy a piaci problémák minden kockázatát a mezőgazdasági termelők viselik.

- Az agrártermékek kivitelét exporttámogatásokkal kell ösztönözni. Védni kell viszont a hazai termelőket, a hazai piacot, az európai gyakorlatnak és a nemzetközi előírásoknak megfelelő eszközökkel.

- A hazai mezőgazdaság fejlődésének fontos, de megválaszolatlan kérdése a kis- avagy a nagyüzemi termelés létjogosultsága. Ezt a két üzemtípus gazdasági hatékonysága és eredményei fogják eldönteni. A külföldi tapasztalatok a nagyüzemi termelés nagyobb hatékonyságát bizonyítják. A kérdés megválaszolása azonban sokkal összetettebb, mivel egy egész sor belső és külső tényező nehezíti a tisztánlátást.

- Valószínűleg a jövőben is megmarad a nagyüzem túlsúlya, de a gazdaságpolitikának segítenie kell a középparaszti farmergazdaságok kialakítását, valamint a kiegészítő jövedelem céljából működtetett kisgazdaságokat is.

- Fontosnak tartjuk, hogy a transzformált mezőgazdasági szövetkezetek mielőbb valódi tulajdonosi szövetkezetként működjenek, mert ezek képezik a mezőgazdasági termelés gerincét. Támogatjuk további tulajdonosi szövetkezetek létrehozását is, főleg a mezőgazdasági szolgáltatások és a vidékfejlesztés területén. Gondolunk itt a gépi munkák végzésére, vegyszerezésre, hizlalásra, takarmánykészítésre, raktározásra, feldolgozásra, értékesítésre, hitelnyújtásra és falusi turizmusra stb.

- A különböző üzemnagyság szerinti struktúra kialakítása feltételezi a földhasználat világos rendszerének kialakítását, valamint egy új földtulajdonosi réteg létrejöttét. A meglévő tulajdonosi szerkezet nem kedvez az új, főleg közép- és nagygazdaságok létrejöttének, mivel a földtulajdon felaprózott, és nem a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók kezében van. Ezzel szorosan összefügg a földjáradék rendezetlen problémája, mely megkérdőjelezi a földadó kivetésének jogosultságát is.

- Számunkra különösen fontos, hogy községi tulajdonba kerüljenek azok a földterületek (szántók, rétek, erdők, de belterületek is), amelyek a községek kataszterében helyezkednek el, de állami tulajdonban vannak. Fontos az is, hogy a községek kezelésébe kerüljenek azok a földterületek, amelyek tulajdonosai a tulajdonjogukat valamilyen oknál fogva még nem érvényesítették, illetve ismeretlenek.

- A meglévő mezőgazdasági üzemek talpra állítása és stabilizálása, valamint az új vállalkozások létrejötte és sikeres működése elképzelhetetlen állami támogatás nélkül. Ki kell végre dolgozni a támogatások komplex és piacconform rendszerét, mely a piaci rendtartáson és az exporttámogatáson kívül tartalmazza az adó- és hitelkonstrukciók rendszerét is (adókedvezmények, adószünet, hitelek kamattámogatással vagy a hitel egy részének állam általi átvállalásával, hitel-viszszafizetési türelmi idő nyújtása, zöldhitelek folyósítása stb.).

- Szlovákia mezőgazdaságának fejlesztését úgy kell irányítani, hogy az szervesen illeszkedjen a világ, de főleg az Európai Unió mezőgazdaságába, hogy a majdani taggá válásunk ne ütközzön komolyabb problémákba, és ne okozzon nagyobb megrázkódtatásokat.

- A mezőgazdaság fejlesztése együtt jár a vidék, a falu fejlesztésével, népességmegtartó képességének erősítésével. Mivel a szlovákiai magyarság zöme falun él, mindent meg kell tenni a mezőgazdaság kibontakoztatásáért.

- A mezőgazdaság alapja a föld, ezért ha a szlovákiai magyarság az általa lakott területen gazda akar lenni és nem szolga, akkor fontos, hogy megőrizze, sőt, ha lehet, gyarapítsa földtulajdonát.
- A Magyar Koalíció Pártja fontosnak tartja a mezőgazdaság problémáinak azonnali kezelését, hogy biztosítva legyen az ágazat jövője és az ország élelmiszer-ellátása.
- A mezőgazdaság fejlesztésével a vidék-, a falufejlesztés is szorosan összefügg, s meg kell találni ennek legmegfelelőbb formáit.
- Fontosnak tartjuk a termelési formák – a magánvállalkozás, szövetkezet, részvénytársaság egyforma megítélését, az új termelési formák és technológiák bevezetésének támogatását, az exporttámogatások mértékének növelését a nemzetközi egyezményeknek megfelelően, új hitelezési formák bevezetését.
- Szükségesnek tartjuk az Európai Unió mezőgazdasági normarendszerének fokozatos bevezetését és alkalmazását, a bevált termelési módszerek és folyamatok meghonosítását a mezőgazdasági termelés versenyképességének növelése érdekében.

Régiófejlesztés

- A magyar nemzeti közösség anyagi boldogulásának és életszínvonala növelésének fontos feltevése az általa lakott régiók gazdaságának fejlesztése. Leghatékonyabban ez úgy valósítható meg, ha a régiók mint viszonylag önálló, önkormányzati területi egységek működnek. Ezáltal az ott élő lakosság kezébe veheti sorsa alakítását úgy, hogy az előnyös legyen az egész ország számára.
- A regionális (másodfokú) önkormányzati területek létrehozásánál figyelembe kell venni a történelmi, kulturális hagyományokat, az etnikai összetételt és természetesen a gazdasági adottságokat. Olyan önkormányzati régiókat kell így kialakítani, hogy képesek legyenek az interregionális együttműködésre az Európai Unión belül. Az önkormányzati régiók gazdasági felemelkedése érdekében a Magyar Koalíció Pártja szorgalmazni fogja a következőket:
  - Az állam adjon át az önkormányzatoknak az általa ellátott minden feladatot és jogkört, melyek a régiók viszonylagos gazdasági önállóságához elengedhetetlenek. Itt azt az elvet kell követni, hogy az állam csak azokat a feladatokat lássa el, amelyek egy demokratikus állam működése szempontjából nem átruházhatók.
  - Az állam csupán jogi szabályozással vegyen részt a régiók irányításában.
  - Az állam adja át az önkormányzatoknak azokat a pénzforrásokat, amelyek az átruházott feladatokat és a régiók működésének és fejlesztésének finanszírozását vannak hivatva biztosítani. Ezt elsősorban az országos adóbevételek törvény által meghatározott részének átadásával lehet biztosítani.
  - Az állam hozzon létre központi regionális fejlesztési alapot. Ehhez az állam eszközein kívül külföldi tőkét is kell mozgósítani és különböző segélyprogramok részvételét biztosítani.
  - Az állam közvetlenül is vegyen részt a régiók számára is fontos infrastrukturális beruházásokban (pl. az úthálózat, a vasút, a hírközlés stb. fejlesztésében).
  - Az állam nyújtson adókedvezményeket és biztosítson előnyös hiteleket a hátrányos helyzetben lévő régiókban működő vállalkozók számára.
  - A Magyar Koalíció Pártja szorgalmazni fogja a Párkányt és Esztergomot összekötő Mária Valéria híd újjáépítését, továbbá a déli autópálya nyomvonalának kijelölését és néhány szakasz építésének az elkezdését, mint pl. a Dunaszerdahely–Érsekújvár szakaszét.
  - A regionális fejlesztések terén az önkormányzatokra hárul a legnagyobb feladat. Az ő dolguk mozgósítani és összefogni a régiókban fellelhető szellemi, vállalkozói, anyagi és pénzforrásokat. Az ő feladatuk a regionális fejlesztési programok és marketingtervek kidolgozása, melyek elsősorban a régió gazdasági adottságait hasznosítják, vagyis a komparatív előnyök kihasználására épülnek.

– Meg kell teremteni a regionális fejlesztések szervezeti hátterét. Ilyenek például a regionális fejlesztési házak, a regionális fejlesztési és befektetési társaságok és alapok, a regionális információs központok stb.

– A regionális gazdaságfejlesztés csak akkor lehet eredményes, ha hosszú távú folyamatként értelmezzük és kezeljük, ha a szervezők személyesen érdekeltek benne és ha a fejlesztési stratégiák és programok rugalmasan alkalmazkodnak a lehetőségekhez és szükségletekhez.

– A regionalizmus kibontakoztatása európaiuniós törekvés, melynek az eredménye a régiók Európája lesz.

Szociális politika

KÉSIK A SZOCIÁLIS SZFÉRA ÁTALAKÍTÁSA, PRIORITÁSOK

A piaccgazdaságra való áttérés és az árak liberalizálása a lakosság anyagi helyzetének romlását hozta magával. A kormány a szociális szféra gyors reformját ígérte. Ehelyett csak a szociális törvények módosítása került – megkésve – napirendre. A társadalmi és gazdasági átalakulás és az önálló állam kialakításának terhei elsősorban a lakosságra hárultak. A nagymértékű gazdasági visszaesés a lakosság elszegényedéséhez vezetett. 1997-ben az átlagbérek reálértéke hozzávetőlegesen 10%-kal, a nyugdíjak reálértéke kb. 20%-kal, az egy főre jutó átlagjövedelmek reálértéke kb. 20%-kal maradt el az 1989-es szint mögött. A munkanélküliség területi különbségei egész régiók elszegényedéséhez vezethetnek, amennyiben a gazdasági és szociális politika nem kezeli ezt a kérdést prioritásként. A nyugdíjrendszerek összeomlással fenyegetnek, miközben a politikai döntés felelősségét a kormányok nem vállalják. A jóváhagyott törvények nem mentesek a diszkriminációtól, s az átfogó rendezés, mely megnyugtatóan kezelné a szociális gondokat, és méltányos létfeltételeket biztosítana minden polgárnak, még mindig várat magára.

PRIORITÁSOK

A Magyar Koalíció Pártja a környezetkímélő szociális piaccgazdaság kiépítésének a híve. Gazdaságpolitikai céljaink is világos elképzeléseket tartalmaznak arra nézve, milyen lépésekre lenne szükség ahhoz, hogy a makroökonómiai eredmények mihamarabb jelentkezzenek a mikroszférában is. A kialakult helyzetben a Magyar Koalíció Pártja prioritásai közé tartozik a demográfiai helyzet javítása, a munkanélküliség enyhítése, az elszegényedés megakadályozása, a szociális szféra hatékonyabb irányítása, a lakáshelyzet javítása és a régiók leszakadásának megakadályozása.

A demográfiai helyzet

A népszaporodás drámai csökkenése egész Szlovákiára jellemző, de a szlovákiai magyar lakosság körében hamarabb és súlyosabb formában jelent meg. A megoldást a politikai helyzet stabilizálásában, a fiatal családok boldogulásához szükséges körülmények megteremtésében, a családi pótlék rendszerének újragondolásában, a lakáshoz jutás esélyeinek növelésében kell keresni.

A népesség szerkezetének alakulása több szociális gondot is előre vetít: hasonlóan az európai trendekhez a szlovákiai magyarságra is jellemző az elöregedés. Előreláthatólag 2010 után rendkívül kedvezőtlenül alakul a gazdaságilag aktív és az eltartott lakosság aránya. Ugyancsak várható a 70, ill. 80 év fölöttiek arányának növekedése. A program ugyan nem terjed ki erre az időszakra, az előrelátható szociális problémák, gondok megoldására azonban már ebben az időszakban készülni kell.

A munkanélküliség

A munkanélküliség egész Európa szociális problémája, melyre mind ez ideig nincs általános érvényű, gyors és látványos megoldás. Szlovákiától eltérően azonban ezt a gondot Európa szerte prioritásként kezelik.

Szlovákiában a munkanélküliség ismert típusain kívül megjelent az ún. tranzíciós munkanélküliség is, mely elsősorban a tulajdonosváltással függ össze. Az elmúlt évek tapasztalata azt mutatja, hogy a gazdasági növekedés sem jár mindig új munkahelyek kialakításával. A tavalyi évben pl. a bruttó hazai termék növekedése elérte a 6%-ot, miközben a munkanélküliség nem csökkent, hanem növekedett. Az elkerülhetetlen gazdasági szerkezetváltás a munkanélküliség új hullámát teremtheti meg.

A munkahelyteremtés ma Európában a gazdasági és szociális politika első számú feladata. Az átképzések, a munkahelyteremtés támogatása és az aktív foglalkoztatáspolitikai más eszközei előnyt kell, hogy élvezzenek a passzív segélyezéssel szemben. Abból az elvből kell kiindulni, hogy bármilyen munkavégzés hasznosabb, mint a munkanélküli segély passzív kifizetése. Alapvető fontosságú, hogy a központilag irányított merev oktatáspolitikai ne legyen a munkanélküliség elsődleges forrása, figyelmen kívül hagyva azt a technológiaváltást, amely körülöttünk zajlik. Szükségesnek tartjuk, hogy a pályakezdők első munkahelyének biztosítására külön támogatási rendszer alakuljon ki, kiküszöbölve azt a csapdát, amely abból adódik, hogy a munkaadók gyakorlattal rendelkező munkaerőt keresnek. Különös figyelmet kell fordítani az egészségkárosodottak alkalmazására, hiszen ez az életminőségük javításának szükséges feltétele.

Alapvető gond a szlovákiai magyarság iskolázottsági szintjének drámai lemaradása a szlovák lakossághoz viszonyítva. Különösen figyelemre méltó az iskolázottsági szint kiáltó különbsége a munkanélküliek összetétele szempontjából. A munkanélküliek döntő többsége csak alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik. Fokozottan érvényes ez a tartósan munkanélküliekre, akiknek a szakirodalom szerint minimális az esélyük arra, hogy újra munkába álljanak. A szlovákiai magyar férfiak 39%-a, a nők 59%-a rendelkezik csak alacsony iskolai végzettséggel, miközben a szlovákiai átlag alig több, mint 30%.

Az elszegényedés

A jövedelmi és vagyoni különbségek rohamos növekedése előrevetíti a társadalom kettészakadásának lehetőségét, miközben egy erős középosztály kialakulásának az esélye rendkívül csekély. Ez többek közt annak is a következménye, hogy az értelmiségi pályákon elérhető bérszint kevés kivétellel alig vagy egyáltalán nem haladja meg az átlagjövedelmek szintjét. A családok átlagjövedelme viszont a létfenntartási költségekhez viszonyítva rendkívül alacsony. Fokozottan érvényes ez a többgyerekes családokra, különösen ott, ahol az egyik vagy mindkét szülő munkanélküli. A tömeges elszegényedés veszélye rendkívül nagy. A gazdaság- és szociálpolitikának e téren több összefüggő célt kell követnie: törekedni a bérszínvonal emelésére, beleértve a minimálbért is. A nemzetközi összehasonlító vizsgálatok azt mutatják, hogy Szlovákiában a legalacsonyabbak az átlagbérek, a posztoszocialista országok közül csupán Romániában, Bulgáriában, Oroszországban és Ukrajnában alacsonyabbak, mint Szlovákiában. A minimálbér az új rendezés után még inkább elveszítette motivációs szerepét, hiszen a nettó minimálbér jóval elmarad a létminimum mögött. A létminimumnak, csakúgy mint a minimálbérnek automatikusan követnie kell az inflációt. A családi pótlék rendszerének igazodnia kell a létfenntartási költségek alakulásához. Rendezésre várnak a különböző szociális csoportok szerint gyermeknevelési segélyként fizetett támogatások közti indokolatlan különbségek.

Miközben szociális segély és támogatás címen a közöltségek aránylag nagy része kerül kifizetésre vitatható hatékonysággal, a juttatások és segélyek rendszere is megújításra szorul. Idősze-

csakúgy, mint a mindennapi döntéshozatalban és végrehajtásban megfelelően érdekeltté téve a helyi önkormányzatokat.

A szociálpolitika egyik legnagyobb, meglehetősen elhanyagolt problémája a romakérdés. A megoldások keresése a roma közösségek érdekeltisége és részvétele, az etnikum specifikumainak figyelembevétele nélkül nem lesz hatékony. Ebben az esetben is érvényes, hogy az asszimiláció helyett az integráció megfelelő formáit kell megtalálni. Megfelelő feltételeket kell kialakítani elsősorban a fiatal roma nemzedék számára, hogy megfelelő iskolázottsági szintre jusson, mert ez a munkaerőpiacon való sikeres megjelenés és esélynövelés feltétele.

Egészségügy

EGÉSZSÉGES NÉPESSÉGET

A lakosság egészségi állapotát a szennyezett környezet, a megélhetési gondok, a káros életvitel és a helytelen fogyasztási szokások befolyásolják. Szlovákia lakosságának az egészségi állapota folyamatosan romlik, és ez különösen érvényes az ország magyarlakta járásaira.

Alapvető feladat az egészség, a testi, szellemi és szociális jólét megőrzése, az egészséget veszélyeztető hatások elleni eredményes küzdelem.

Ebben az alábbi alapelveket tartjuk mérvadónak:

- az élethez és az egészséghez való jog alapvető emberi jog;
- az államnak mindenkor garantálnia kell az egészségmegőrzési, a betegségmegelőzési, valamint az alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségét;
- a polgár számára az egészség alapvető érték, s megőrzése egyéni felelősséggel jár, s ezért aktív szerepet kell vállalnia;
- az állam nem vonhatja ki magát a környezeti ártalmakért való felelősség alól, mivel az egészséges környezethez való jog alapvető állampolgári, alkotmányos jog.

Az MKP egészségpolitikai céljai

Áttekinthetővé kell tenni az egészségügyi biztosítást és a biztosítók független működését. Garantálni kell az állam arányos befizetéseit és biztosítani az egészségügyi intézmények feladat- és költségárányos finanszírozását.

Emelni kell az GDP-ből az egészségügyi ellátásra fordított arányt.

Az éves állami (vagy regionális) költségvetésből kiemelten kell kezelni a kórházak felszereltségének szintentartását, ill. fejlesztését. Prioritásnak kell tekinteni az életmentő gépekkel és berendezésekkel való ellátottságot.

A kórházak és rendelőintézetek privatizálásában kiemelten kell kezelni az önkormányzatokat és az orvosokat. Az intézményekben erősíteni kell a törvényes szakmai felügyeletet.

Be kell vezetni az alap-gyógyszerellátásban a gyógyszerek maximált árát.

Be kell vezetni a felelősségárányos bérezést, revideálni a pontozási rendszert. Biztosítani kell, hogy az orvosok jutalmazása arányos legyen a viselt felelősségükkel, és ne szakadjon el a pénzintézetek, biztosítók munkatársai vagy a jogászok jövedelmétől.

Ellenőrizni kell az alternatív gyógyászat hatékonyságát, az ún. alternatív és természetes gyógyszerek esetében kötelezővé kell tenni azok hatásvizsgálatát.

Javítani kell a mentőszolgálat szolgáltatásait és műszaki felszereltségét.

Javítani kell az egészségügyi felvilágosítást, visszaállítani az anyanyelvű ismeretterjesztő anyagok kiadását.

Az egészségügyi ellátásban nagyobb súlyt kell helyezni a megelőzésre, a szűrővizsgálatok ésszakrendelők rendszerével a veszélyeztetett csoportokban csökkenteni kell a középkorúak halálási arányát.

Fontosnak tartjuk az állampolgárok lelki egészségvédelmét is, hogy a személyiség ellenállóbb legyen a stresszhelyzetekben, a testi és lelki zavarok elleni küzdelemben.

Művelődéspolitikai

ÚJ KÖZOKTATÁSI ÉS MŰVELŐDÉSI RENDSZER

Minden társadalom számára a megújulás biztosítója a gazdaság fejlesztése mellett a felhalmozott tudás, a műveltség, vállalkozási képesség, nyitottság az új ismeretek iránt. Az oktatásügy a jövő évezred meghatározó társadalmi területévé válik.

A szlovákiai magyarság egyaránt érdekelt mind az országnak az európai politikai, gazdasági és kulturális rendszerbe való integrálódásában, mind az anyanyelvű oktatási, művelődési és kulturális intézményrendszer megővésében, fejlesztésében. A szlovákiai oktatási rendszer válságban van, a kulturális élet a teljes összeomlás előtt áll. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy az 1989-es változások óta nem került sor egy alapjaiban új közoktatási és művelődési rendszer kiépítésére. A pártideológián alapuló oktatási-nevelési rendszert nem váltotta fel egy valóban korszerű, az EU országainak oktatási rendszerével összeegyeztethető koncepció.

A helyzetet csak súlyosbítja az a tény, hogy a kormányprogramban megfogalmazott célokat – a nemzetállam megeremtését, a nemzeti kisebbségek, főleg a magyar nemzeti közösség oktatási rendszerének lerombolását – a Szlovák Nemzeti Párt hatáskörébe tartozó minisztérium következetesen megvalósítja. Ezt az igyekezetet szolgálják a négy év alatt elfogadott törvények és rendeletek, melyek nagy része korlátozza az anyanyelvű oktatáshoz és művelődéshez való jogunkat. Tovább súlyosbodott a Csemadok, a színházak, az Ifjú Szívek, valamint a könyv- és lapkiadók helyzete. Az állami költségvetés nem biztosítja oktatási és kulturális intézményeink működését.

Amennyiben az 1998 őszen megtartott parlamenti választások nem hoznak olyan politikai változásokat, melyek a szlovákiai oktatási rendszer teljes reformját eredményeznék, pártunk fő feladata lesz biztosítani iskoláink és intézményeink zavartalan működését, elhárítani a létükre törő támadásokat.

TUDOMÁNY

Az olyan kis országnak, mint amilyen Szlovákia, létfontosságú érdeke a tudomány fejlesztése. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy az alapkutatások végzése terén jelentős mértékben be kell kapcsolódnia az országnak a nemzetközi kutatási programokba, amelyek finanszírozása világméretben is a pénzforrások összevonásának a szükségességét mutatja. Az alkalmazott tudományos kutatásba ugyanakkor nagyobb mértékben be kell kapcsolni a gazdasági egységeket, termelőreszlegeket, amelyek végső soron közvetlenül profitálhatnak a kutatások eredményeiből.

A tudományra fordítható összeg Szlovákiában a kialakult gazdasági és szociális helyzet miatt rövid távon nem javítható jelentősen, ezért a meglévő pénzforrások igen effektív kihasználására kell törekedni. A kutató és egyéb tudományos munka végzésére az eddiginél nagyobb teret kell biztosítani az egyetemeken és a főiskolákon. Meg kell teremteni annak a jogi feltételeit, hogy az egyetemek és a főiskolák, de más kutató- és tudományos intézmények is szabadon tarthassanak nemzetközi kapcsolatokat, pályázhassanak és a lehető legnagyobb mértékben integrálódjanak a nemzetközi tudományos-kutató programokba.

A Szlovák Tudományos Akadémia

Egyértelművé kell tenni és jogilag is garantálni a Szlovák Tudományos Akadémia autonómiáját, önálló törvénnyel biztosítani folyamatos működésének feltételeit. A Szlovák Tudományos Akadémiának garantálni kell a szlovák tudományosság reprezentánsi szerepét a külföldi kapcsolatokban, de a hazai kutatómunkában is biztosítani kell számára a hazai pénzforrásokra épülő tudományos és kutató munka koordinátori szerepét. A jogalkotás során garantálni kell az akadémia egyes intézményeinek autonómiáját is. Az akadémia gazdasági működési feltételeinek, illetve a működés jogi feltételeinek megteremtését az akadémia és intézményei vezetőinek bevonásával kell elvégezni.

Magyar tudományos élet

A szlovákiai magyarság számtalan kiváló tudóst és kutatót adott a Szlovák Köztársaságnak, szlovákiai magyar tudományos életről azonban nem lehet beszélni, még csak társulási vagy társadalmi szervezeti szinten sem. Fontos, hogy keretek teremtdjenek ahhoz, hogy a szlovákiai magyar tudósok és kutatók tudományos és kutató munkájuktól függetlenül intézményesíthessék társadalmi kapcsolataikat.

A szlovákiai magyar tudományos élet kibontakozásának egyik feltétele olyan intézmény létrehozása, amely képes a tudományos önreflexióra, valamint közvetítésére a szlovákiai magyarság számára a kutatások és a tudomány legújabb eredményeinek, s amelyen olyan bázist lehet kiépíteni, amely önállóan vagy intézmények közti együttműködés során úgy szervezi meg tudományos munkatársi körét, hogy az is képes legyen az önálló kutató- és tudományos munkára. A célnak legmegfelelőbb ilyen intézmény egy önálló egyetem lenne. Létrehozásához az is feltétel, hogy a már meglévő szlovákiai magyar tudóskörök vagy intézmények közt szoros együttműködés alakuljon ki.

OKTATÁSÜGYI PRIORITÁSOK

– Az oktatási rendszer olyan átalakítása, mely az ET, EU, ENSZ, EBESZ dokumentumai szellemében biztosítja Szlovákiának a fejlett államok oktatási rendszeréhez való csatlakozását.

– Politikamentes, a demokrácia és a pluralizmus alapelveire épülő oktatási rendszer kialakítása.

– A művelődési rendszerben olyan szerkezet, mely biztosítja a pedagógusi, tudósi, művészi alkotószabadságot.

– A művelődéspolitikában olyan szemléletváltás, mely biztosítja az oktatásügy irányításában a demokratizmus és a szubszidiaritás érvényesülését.

– A finanszírozási rendszer olyan megújítása, mely gazdasági és szakmai önállóságot biztosít az oktatási és művelődési intézmények számára.

– Vissza kell térni a speciális államigazgatási szervek működtetéséhez az oktatásügy terén, újra kell szervezni a Járási és Területi Tanügyi Hivatalokat.

– Az anyanyelvű oktatás megőrzése a teljes oktatási rendszerben (óvodától a középiskoláig) és kiterjesztése az egyetemi képzésre is.

– Célunk az állami, egyházi, magán és alapítványi oktatási intézmények teljes mértékű egyenrangúsítása.

– Megkülönböztetett figyelmet szentelünk a szakmunkásképzés évek óta tartó áldatlan állapotának megoldására.

– A szlovákiai magyar regionális oktatáspolitikai koncepciójának kidolgozása, különös tekintettel a szórványban élő magyarok számára elsősorban a kisiskolák megóvására.

- A magyar oktatási rendszer bővítése a szellemi, testi fogyatékos gyermekek anyanyelvű oktatását, képzését és nevelését szolgáló intézményekkel.
- A tehetséggondozás keretében a magyar nyelven oktató művészeti iskolák létrehozása.
- A magyar tannyelvű, nem állami (egyházi és magán-) iskolák hálózatának kiszélesítése.

A jogalkotás és jogalkalmazás feladatai:

- Kidolgozni és a szlovák parlamentben megszavazni egy új eurokompatibilis oktatási törvényt.
- Biztosítani az iskolák jogalanyiságát oly módon, hogy a törvénymódosítás által elvett jogkörök visszakerüljenek az iskolák igazgatóihoz.
- Visszaállítani a kétnyelvű bizonyítványok gyakorlatát.
- Megszüntetni az államnyelv védelméről szóló törvénynek a pedagógiai dokumentáció nyelvére gyakorolt negatív hatását.
- A vonatkozó törvény módosításával visszaállítani az iskolaszékek (iskolatanácsok) kompetenciáját úgy, hogy szavatolja az oktatási intézmények autonómiáját, beleértve a magyar tannyelvű intézményekét is.
- Biztosítani az irányítás további decentralizációját a helyi és regionális önkormányzatok oktatásiügyi és művelődésügyi kompetenciáinak bővítésével.
- Biztosítani az egyetemek és főiskolák teljes autonómiáját új felsőoktatási törvénnyel.
- Módosítani a pedagógusok szakmai alkalmasságáról szóló törvényt oly módon, hogy a magyar tannyelvű iskolákban a nyelvi lektorokon kívül csak olyan pedagógusok oktathassanak, akik bírják az oktatás nyelvét.
- Módosítani a középiskolai felvételi vizsgákról szóló rendeletet úgy, hogy a magyar tannyelvű középiskolákban ne legyen kötelező felvételi tantárgy a szlovák nyelv és irodalom az anyanyelv vagy a profiltantárgyak rovására.
- Törvénnyel biztosítani, hogy a magyar tannyelvű alap-, illetve középiskolát végzett tanulók anyanyelvükön tehessenek felvételi vizsgát a középiskolákra, illetve egyetemekre.

A szlovákiai magyarság specifikus helyzetéből adódó célok

- Támogatjuk a magyar lakosság településszerkezete szempontjából különösen fontos szerepet betöltő integrált középiskolák rendszerének kiépítését, melyek a tanulóknak különböző szintű és irányultságú végzettséget biztosítanak.
- Kezdeményezzük – főleg a peremvidéken – az állami, magán-, és egyházi iskolák újraindítását, hogy csökkentsük a szlovák iskolába kényszerülő magyar ajkú gyermekek arányát.
- Javasoljuk, hogy mindaddig, amíg nem rendeződik megnyugtató módon az iskolarendszer finanszírozása, az önkormányzatok nyújtsanak maximális erkölcsi és anyagi támogatást magyar oktatási intézményeinknek.
- A magyar nyelvű felsőfokú képzés alapjának a magyar pedagógusképzést tekintjük, ezért szorgalmazzuk, hogy ezt a nyitrai Konstantin Egyetem keretében státútum biztosítsa.
- A magyar nyelvű pedagógusképzés mellett fontosnak tartjuk a lelkészképzés és nemzeti közösségünk megmaradása számára fontos szakemberek anyanyelvű képzését.
- Támogatjuk a városi egyetemek működését, melyek átmenetileg pótolják a magyar nyelvű egyetemi képzést, ugyanakkor továbbra is elsőrendű távlati feladatnak tartjuk az önálló magyar felsőoktatási intézmény (egyetem) létrehozását.
- Meghatározó feladatnak tekintjük a magyar értelmiségi elit képzését, ezért a magyarországi tanulmányok támogatásának is ezt a célt kell szolgálnia.

– Annak ellenére, hogy továbbra sem csökken azoknak a fiataloknak a száma, akik magyarországi középiskolákban és főiskolákon, egyetemeken kívánják folytatni tanulmányaikat, nem támogatjuk ezt a tendenciát, mivel az amúgy is csekély magyar értelmiségi réteg további fogyatkozását eredményezi.

– Szükségesnek tartjuk, hogy a leváltott magyar iskolaigazgatókat és az államigazgatásból elbocsátott dolgozókat egyénenkénti megítélés után visszahelyezzék állásukba.

– Szorgalmazzuk, hogy a módszertani, pedagógiai és ellenőrző központokban megfelelő számú magyar szakembert alkalmazzanak.

– Szükségesnek látjuk az önálló magyar tankönyv- és taneszközkiadás biztosítását.

– A lakosság folyamatosan romló szociális-gazdasági helyzetére való tekintettel elkerülhetetlennek tartjuk a rászoruló gyermekek új támogatási rendszerének (ösztöndíjrendszer) kidolgozását.

– Támogatjuk a pedagógiai tevékenység hatékonyságát növelő programokat, kutatásokat, a magyar oktatásügy támogatását biztosító alapítványok működését.

– A magyar tannyelvű iskolák hatékony működésének, az oktatás színvonalának biztosítása érdekében a Magyar Koalíció Pártja szorosan együttműködik a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségével és a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségével.

KULTÚRA

A szlovákiai magyar nemzeti közösség fennmaradásának alapvető feltétele az anyanyelvű iskola-hálózat mellett a magyar kulturális intézmények megtartása és továbbfejlesztése. A kulturális tárcsa intézkedései nyomán színházaink, intézményeink elvesztették jogalanyiságukat, a Csemadok nem részesül állami támogatásban, komoly gazdasági problémákkal küszködnek a lap- és könyvkiadóink. A Csemadok ebben az új helyzetben csak úgy maradhatott fenn, hogy teljes mértékben megújult és nagymértékben önfenntartóvá vált. A Magyar Koalíció Pártja támogatja a Csemadok távlati fejlesztésének tervét. A Csemadok az 1989-es változások után több lépésben polgári társulássá vált, melynek speciális feladata a szlovákiai magyarság kultúrájának megtartása és fejlesztése társadalmi szervezetre jellemző munkamódszerek segítségével. A szlovákiai magyarság számára azonban az önkéntes, önművelő és önszerveződő alapon kiépített polgári társulás önmagában nem nyújt megfelelő garanciát a továbblépésre, mert csak polgári társulás keretében nem biztosíthatók azok a feladatok, amelyek egy nemzeti közösség identitásának megőrzése szempontjából sorsdöntőek lehetnek.

Az átalakulás lehetőségei – intézményes háttér

A Csemadok ideális kiindulási alapot teremthet a szlovákiai magyar intézményrendszer kiépítéséhez, amely állami támogatással és hivatalos állami keretek között működne.

A Csemadokot két szférára kellene bontani:

1. polgári szerveződés
2. intézmények rendszere

1. A polgári társulás jellegét a tagság, az alapszervezetek és választott szerveik, a területi (járási) választmányok, illetve az Országos Tanács biztosítaná.

– Ezek keretében lehetne az amatőr művészeti tevékenységet biztosítani, szervezni a tömegeket mozgó ünnepségeket, fesztiválokat, összejöveteleket. Ez a terület az eddigiekhez hasonlóan működne. A polgári társulás vezetését önkormányzati alapon hozná létre a Szövetség. Élén a Csemadok elnöke állna. Szakmai területen az intézmények dolgozói biztosítanák a megfelelő irányítást.

2. Az intézmények biztosítanák a szlovákiai magyarság számára a legfontosabb szakterületeken a hivatásos tevékenységet. Ezek a létrehozandó intézmények:

- néprajzi és népművészeti kutatóintézet és adattár
- szlovákiai magyar irodalmi intézet
- könyvtár és dokumentációs központ
- szlovákiai magyar társadalomtudományi intézet
- szlovákiai magyar művelődési központ
- magyar színházi intézet és a hozzá kapcsolódó önálló színházak
- történelemtudományi intézet és múzeumi központ
- önállóan szerkesztett TV-adás és stúdió
- önálló szlovákiai magyar rádió

Az intézmények állami költségvetési támogatást kapnának. Élükön igazgatók állnának, akiket a Csemadok polgári szerveződése választott testületének javaslata alapján a Szlovák Köztársaság kulturális minisztere nevezne ki.

Jogi és anyagi vetület

– A magyar kulturális és művelődési intézmények kapják vissza jogalanyiságukat, és az állami költségvetés biztosítsa a működésükhöz szükséges anyagi fedezetet.

– Az állami költségvetésből az ezt szolgáló összeggel közvetlenül az önkormányzatok gazdálkodjanak.

– Az állami költségvetés elkülönített összeggel támogassa az országos hatókörű magyar kulturális szervezeteket és testületeket, mint pl. a Magyar Tanítók Központi Énekkarát, a Szóttest stb.

– Szorgalmazzuk, hogy az önfenntartó szlovákiai magyar művelődési és kulturális intézményrendszer működését biztosítsa egy olyan szerv, mely koordináló, kezdeményező és döntéshozó szereppel bírna minden olyan kérdésben, mely a magyar nemzeti közösség életének e területét érinti. E szerv a Szlovákiai Magyarok Művelődési Tanácsa létrehozását már előző programunk is célul tűzte ki, de máig nem jött létre. Létrehozását továbbra is időszerűnek tartjuk.

– Hasonlóképp feltételnül szükséges a Szlovákiai Magyar Kulturális Alapítvány, mely intézményeink anyagi önállóságát tudná biztosítani.

Környezetvédelem

EGYRE ROMLÓ KÖRÜLMÉNYEK

Szlovákia minden polgárának alkotmányos joga, hogy egészséges környezetben élhessen. Ezen jog ellenére a Szlovák Köztársaság 2830 községéből több mint 1100 községben még az egészséges ivóvízellátás sincs biztosítva, 2400-ban nincs kiépített csatornázás, s országosan jellemző, hogy nincs biztosítva a folyamatos szennyvíztisztítás. A nagyipar csak az utolsó években kezdte el a legnagyobb légszennyezők átalakítását kevésbé ártalmas technológiákra. Jellemző, hogy Szlovákiában, amely egyike a legnagyobb erdőkkel rendelkező európai országoknak, a fáknak csak a 13 százaléka egészséges. A felsorolt jelenségek egyik szomorú eredménye, hogy Szlovákiában a fejlett államokkal összehasonlítva 5-8 évvel rövidebb az átlagos életkor, amely így európai viszonylatban az egyik legrosszabb mutató. Az utolsó évtizedekben már a fiatalabb korosztályok sorában is rohamosan megnőtt az allergiás, az érrendszeri, a légúti és a daganatos megbetegedések száma.

Statisztikailag kimutatható, hogy ezek a megbetegedések jellemzőek Dél-Szlovákiára is. Nem csoda, hiszen a térségben élők tiltakozása ellenére az elmúlt években, évtizedekben olyan környezetromboló nagyberuházások valósultak meg Dél-Szlovákiában, mint a bősi vízierőmű, a vajáni hőerőmű, a kassai vasmű, illetve a legújabb, nemzetközi vitát kiváltó mohi atomerőmű.

MEGÓVJUK KÖRNYEZETÜNKET A JÖVŐ NEMZEDÉK SZÁMÁRA

A Magyar Koalíció Pártjának célja, hogy egészséges emberi környezet alakuljon ki az ország minden táján. A párt célja olyan társadalom- és gazdaságpolitika kialakítása, amely a természetvédelem problémáit szervesen beépíti a döntéshozatal folyamatába. A mozgalom állandó prioritása az egészséges emberi környezet megteremtése: azonnali megoldásra váró társadalmi feladat a létező és a már ismert károk mérséklése, a megmaradt természeti értékek védelme. Felelősséget érezve és vállalva a jövő nemzedékek emberhez méltó életkörülményeiért, célunk, hogy a környezetvédelem alapelvei szervesen beépüljenek a jogi és gazdasági szabályzó rendszerekbe.

Az MKP céljaival összhangban szorgalmazza és támogatja a környezetkímélő gazdálkodás feltételeinek kialakítását, és kezdeményezi annak törvényes működtetését. Az MKP támogatja egy távlati környezeti stratégia kidolgozását, melyben a gazdaságpolitika a pénz- és adópolitika, a település- és iparfejlesztés, a mezőgazdaság, az energetika, a közlekedés, az idegenforgalom és az oktatás egész rendszerének szerves eleme környezetünk ügye.

PRIORITÁSOK

Szükséges a közigazgatás átalakítása, ennek során a környezetvédelmi hivatalok szervezeti önállóságának a visszaállítása, a környezetvédelmi támogatások megítélésének a depolitizása, az érintett községek, vállalkozók és civil szervezetek aktívabb bevonása a döntéshozó folyamatokba.

A környezetvédelmi adóként, büntetésként és elvonásként befizetett összegeket elsősorban a negatív környezeti hatásokkal sújtott területeken kell befektetni. Az eddigi gyakorlattól eltérően el kell érni a már létező és folyamatosan elmélyült területi egyenlőtlenségek mérséklését, illetve eltörlését. A közműfejlesztésben előnyben kell részesíteni azokat a falvakat és kisvárosokat, amelyekben megoldatlan az ivóvízellátás, a csatornázás és a szennyvíztisztítás ügye.

Erőteljesen kell védeni a csallóközi és a bodroközi föld alatti ivóvízraktárakat.

Környezetvédelmi és gazdasági érdek a hulladék- és melléktermék-feldolgozó ipar megteremtése, a szelektív hulladékgyűjtés bevezetése. Az MKP támogatja a termőtalaj és az erdők fokozott védelmét, a mezőgazdaság kemizálási szintjének az ésszerű csökkentését.

Tulajdonviszonyi jogok és kötelezettségek törvényes rendezésével szükséges biztosítani a nemzeti parkok, védett területek ökológiai védelmét. Tudatosítjuk, hogy a legolcsóbb energia a megtakarított energia. Ezért szorgalmazzuk, hogy az újabb energiaforrásokat létrehozó beruházásokkal szemben az energiatakarékos gyártási folyamatok bevezetésére fordítson az ország az eddigieknél nagyobb összegeket.

Közbiztonság, biztonságpolitika

ÁLTALÁNOS AZ ELBIZONYTALANODÁS

Szlovákiában az elmúlt négy év során csökkent a polgárok biztonságérzete. Egyértelművé vált, hogy Szlovákiában igen jelentős a szervezett bűnözés, a belügyminiszter beismerése szerint a maffiák beépültek az ország gazdasági és politikai életébe, a vezető gazdasági és politikai körökbe. A lakosság biztonságérzete csökkent, amiatt is, hogy a Szlovák Információs Szolgálat nem a tör-

vénynek megfelelő tevékenységet fejt ki, hanem a korábbi titkosrendőrséghez hasonlóan a „belső ellenség” keresésével, sok esetben a „belső ellenség rémképének kialakításával” foglalkozik, sőt alaposan gyanúsítható több, nemzetközi érdeklődést is kiváltó bűntény elkövetésével.

A lakosság általános elbizonytalanodásához, a szervezett bűnözés mértékének növekedéséhez a hadsereg tagjainak és alkalmazottainak kiábrándulásához hozzájárult az a tény is, hogy a kormányzati politika következtében Szlovákia nem került be a NATO és az Európai Unió bővítésének első körébe. Ezzel összefüggő gondok jelentkeztek az egyéb nemzetközi kapcsolatok ápolásában is, amely kapcsolatok jelentősen hozzájárulhattak volna a nemzetközi terrorizmus, a nemzetközi bűnözés, a kábítószercsempészet és egyéb nyugtalanító jelenségek elleni fellépés sikerességéhez. Tudjuk azonban, hogy a Szlovák Információs Szolgálat szinte semmilyen vagy csak igen kevés nyugati kapcsolattal rendelkezik, az viszont köztudott, hogy igen erőteljes az együttműködése az orosz elhárítással. A rendőrségen belüli átszervezés azt (is) **eredményezte, hogy a szervezett bűnözés elleni harc** dekoncentráálásával nemcsak nemzetközi szinten nincs koordináció, hanem biztonságpolitikai szempontból is nehézkes az együttműködés a különböző nemzetközi szervek között.

CIVIL ELLENŐRZÉS ÉS TELJES REFORM

Alapvető fontosságú feladat törvénnyel és gyakorlatban is biztosítani a rendőrség, az információs szolgálat, a hadsereg és a katonai elhárítás civil ellenőrzését:

- bővíteni kell a parlamenti felügyelőbizottságok ellenőrzési jogköreit, és következetesen törekedni kell a bizottságok összetételének meghatározásakor a parlamenti pártok arányos képviseletére;
- módosítani kell a Szlovák Információs Szolgálatról szóló törvényt, s az eddigi összes tapasztalat felhasználásával olyan pontosan kell körülhatárolni a testület szerepét, hogy semmilyen körülmények között se lehessen felhasználni a Szlovák Információs Szolgálatot a lakosság ellen.

A hadsereg

Biztonságpolitikai szempontból Szlovákia létérdeke az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez (NATO) való csatlakozás. Ennek megfelelően:

- folyamatosan csökkenteni kell a hadkötelezett időtartamát, párhuzamosan építeni egy viszonylag kisszámú, de jól képzett és jól felszerelt hivatásos hadsereget,
- olyan pénzforrásokat kell biztosítani a szlovák hadsereg számára, amely az alkalmazottaknak szociális biztonságot nyújt, lehetővé teszi a katonák teljes és széles körű kiképzését, a műszaki alkatrészek hivatásos tiszteinek és katonáinak folyamatos gyakorlatozását a NATO-normáknak megfelelően;
- a törvény értelmében kell biztosítani a civil szolgálat teljesítését;
- garantálni kell a hadsereg alakulatainak részvételét a NATO-gyakorlatokon, ahogy a „Partnerség a békéért” keretében megszervezett képzéseken is;
- folyamatosan meg kell szüntetni a szlovák hadsereg kiszolgáltatottságát az orosz hadiiparnak. A szomszédos, új NATO-tagokkal – Magyarország, Csehország, Lengyelország – összehangoltan kell elérni a szlovák hadsereg fegyvertárának teljes felújítását, így biztosítani fegyverzet-kompatibilitását a NATO-alakulatokkal.

A titkosszolgálat

- A titkosszolgálat kizárólag csak a törvény szerint működhet.

- Az új kormány megválasztását követően azonnali feladat a Szlovák Információs Szolgálat igazgatójának és a katonai elhárítás főparancsnokának a visszahívása. Az új vezetők dolga a további személycserék elvégzése.
- Az új vezetők kötelessége elemezni a testületek eddigi gazdálkodását, levonni a megfelelő következtetéseket, s akár büntetőjogi eljárást indítani azok ellen, akik a pénzeszközöket nem a törvény által meghatározott feladatok teljesítésére használták fel.
- A párt határozottan követelni fogja a titkosszolgálatok költségvetésének csökkentését.

A rendőrség

A rendőrség keretében teljes reformot kell végrehajtani, főleg az alábbi területeken:

- Meg kell változtatni a rendőrségről szóló törvényt úgy, hogy a rendőrfőkapitány irányítsa a rendőrséget – ez egyben kizárhatná a politikai befolyásolást.
- Önálló, erőteljes központi irányítású részlegek alakuljanak a nemzetközi bűnszövetkezetek elleni harcra, szoros együttműködésben a környező és az európai országok hasonló rendőri testületeivel, a belső maffiák felszámolására, a kábítószer-kereskedelem elleni harcra.
- Törvényes kereteket kell teremteni a rendőrség és a határőrség együttműködéséhez a fent említett bűncselekmények elleni harc hatékonyságának növelésére.
- A szociális biztonság és kielégítő munkakörülmények megteremtésével növelni kell a rendőrök biztonságérzetét, ami azt eredményezhetné, hogy a rendőrség az állampolgárok érdekeit szolgálja, nem pedig az éppen hatalmon lévő politikai pártokét.
- Nagyobb hatáskört kell biztosítani az intézkedő rendőröknek.
- Nagymértékben korszerűsíteni kell a rendőrség felszerelését. A speciális testületeket (a súlyos bűnesetekkel foglalkozó részlegeket) fel kell szerelni a legmodernebb számítógépes rendszerekkel, de a rendőri állomány műszaki felszerelését is modernizálni kell úgy, hogy, hatékony legyen a bűnbandák elleni harcban.
- Önálló nyomozói szervet kell létrehozni a gazdasági bűncselekmények feltárására, amely hozzájárulhat az ún. fekete gazdaság visszaszorításához is.

79.

Az MKP 2002. évi választási programja

A bizalom kötelez

A POLGÁR ÉRDEKÉBEN...

Célunk az öntudatos, művelt polgárság megteremtése.

Tudásalapú társadalmat!

Európai célkitűzés a tudásalapú társadalom megteremtése. Legfőbb tökének a műveltség, a tudás és a szakértelem. Éppen ezért az anyanyelvi oktatás pótolhatatlan szerepének hangsúlyozásával együtt minőségelvűvé kívánjuk formálni oktatási-nevelési rendszerünket. Ennek alapfeltétele, hogy közügynek tekintsük az oktatást

Az esélyteremtő oktatáspolitikai szellemében nagy figyelmet szentelünk a nevelésnek, a tehetséggutatásnak és -gondozásnak, valamint a személyiségfejlesztésnek. El kell érniük az iskolázottsági szint növelését a a szlovákiai magyarság és Szlovákia teljes lakossága körében.

Esélyegyenlőséget a diákoknak!

Az MKP alapelvei között szerepel az oktatás és nevelés hozzáférhetőségének megteremtése. Fontosnak tartjuk a hátrányos helyzetű tanulók, diákok és egyetemi hallgatók támogatását. Számukra megfelelő ösztöndíjrendszer és más hatékony kedvezmények bevezetését javasoljuk. A már meglévő diákhitelrendszer feltételeit a következőképpen kívánjuk módosítani: alaptőkeemeléssel lehetővé tesszük, hogy a hitelt minél többen igényelhessék, illetve a nagyobb pénzmozgás elérése érdekében ösztönözni kívánjuk a hitel mielőbbi visszatérítését. Kezdeményezni fogjuk a felhasználás hatékonyabb ellenőrzését. Szorgalmazzuk a kommunikációs készségfejlesztés, az idegennyelv- illetve számítástechnika-oktatás kötelezővé tételét, hiszen ezeknek az ismereteknek az elsajátítása ma már az egyéni és közösségi boldogulás alapfeltétele. Kezdeményezzük az ún. teleházak hálózatának kialakítását, amivel a kisközségekben is mindenki számára hozzáférhetővé tennénk az informatikai szolgáltatások igénybevételét.

Anyanyelvű felsőoktatást!

Ma Szlovákiában 200 000 lakosra jut egy főiskola vagy egyetem. Így a szlovákiai magyar közösségnek – számarányát tekintve – két felsőoktatási intézményre lenne joga. A Magyar Koalíció Pártja egy állami finanszírozású, önálló magyar egyetem létrehozását tűzte ki célul, mivel szükségünk van az anyanyelvükön képzett és tanító magyar pedagógusokra, továbbá teológusokra, újságírókra, népművelőkre és más humán értelmiségiekre. Ugyanakkor támogatjuk a külföldi egyetemek szlovákiai tagozatainak folyó, magyar nyelvű szakmai képzést is.

Szakképzett és megbecsült pedagógusokat!

Oktatási rendszerünk minőségének javítása megköveteli a pedagógusi pálya vonzóvá tételét. Az előző időszakban elértük, hogy a pedagógusok bérét évente az infláció mértékében megemlíjük. Támogatni fogjuk a pedagógusbérek további emelését (a kötelező óraszám növelése nélkül), valamint bevezetjük a pályakezdő pedagógusok előnyös hitelhez jutásának rendszerét. Ez a hitelkonstrukció 5-10 éves lejáratú, alacsony kamatú hitelekkel jelent, amelyek felhasználását lakásvásárláshoz, lakberendezéshez, lakásépítéshez kötnénk. Új alapokra kívánjuk helyezni a pedagógusképzést. A magyar tanítók és tanárok továbbképzésének intézményes megteremtését a Magyar Pedagógusok Házának létrehozásában látjuk. Szorgalmazni fogjuk az oktatási intézmények szakmai szolgáltató és értékelő rendszerének kialakítását, valamint az oktatási és tanulási eredményességet mérő kutatást.

Önazonosságunk megőrzéséért értékkeremtő kultúrát!

A nemzeti és etnikai közösségek kultúrájának támogatása méltányos részt követel, és pedig a központi, a regionális és a helyi forrásokból egyaránt. Az MKP fontosnak tartja a kisebbségi közművelődés és kultúra szabadságát és önállóságát. Ehhez kellő jogi háttér és megfelelő anyagi forrás szükséges. Elengedhetetlen a közművelődési támogatások rendszerének reformja, mely négy pályázható pénzforrásra épülne: a központi-állami, a kerületi, a helyi és a közalapítványi támogatásra. Kiemelkedő erkölcsi kötelességünknek tartjuk kulturális örökségünk tárgyi és szellemi értékeinek megőrzését is.

Szabad hitéletet!

A szabad hitélet alapfeltétele, hogy vallásunkat anyanyelvünkön gyakorolhassuk. Feladatunknak tekintjük a magyar nyelvű katolikus teológusképzés megoldását. A Magyar Koalíció Pártja tiszteltben tartva az egyházak függetlenségét továbbra is küzdeni fog hazai és nemzetközi fórumokon a szlovákiai magyar katolikus hívők indokolt óhajának teljesüléseért, a magyar főpásztor kinevezéséért, illetve a magyar püspökség kialakításáért. Szorgalmazni fogjuk a Calvin János Teológiai Akadémia elismertetését, a református diakóniai szolgálat törvényekkel biztosítandó támogatását, valamint a református egyház elkobzott vagyonának visszaszolgáltatását.

Jövőképet a fiatal nemzedéknek!

A sikerorientált fiatalok elvándorlását hatékony intézkedésekkel szeretnénk megakadályozni. Kezdeményezzük az első munkavállalást segítő kormányzati programsomag megalkotását. Ennek egyik részeként a 50%-kal kívánjuk emelni az állam hozzájárulását a munkaadónak a munkavállalóval kapcsolatos kiadásaihoz. Célul tűztük ki a kis- és középvállalkozások alapításának egyszerűsítését, az adóterhek csökkentését, amely ösztönözní fogja a fiatalok vállalkozásalapító kedvét. Támogatjuk a fiatalok lakáshoz jutását hatékony lakáshitelrendszer kidolgozásával. Szorgalmazzuk az egyetemi hallgatók külföldi részképzését. Az MKP egyetért a kötelező sorkatonai szolgálat eltörlésével, illetve a hivatásos hadsereg létrehozásával.

A CSALÁDOK ÉRDEKÉBEN...

Célunk a családok életminőségének javítása.

Létfbiztonságot a családoknak!

Elsősorban a gyökeres társadalmi és politikai változások miatt újabb válságot él át a család intézménye. Ennek egyik következménye a népesség csökkenése: a családok egzisztenciális gondjaink miatt egyre kevésbé mernek gyermeket vállalni. Ezt a kedvezőtlen folyamatot az MKP hatékony családtámogatási rendszerrel kívánja visszafordítani. Szándékunk, hogy az alacsony jövedelmű munkavállalók minden, az iskolát rendszeresen látogató gyermekükre a jelenleg érvényes adókedvezményen túl további, évi 12 ezer koronával csökkenthessék adóalapjukat. Abban az esetben, ha a számítható összeg meghaladja az adóalapot, az ún. adóhitel bevezetését szorgalmazzuk. Ilyenkor az adófizető visszaigényelheti az adóalapot meghaladó összeget. Az iskolázottsági szint növekedése érdekében a családi pótlékot az iskolaköteles gyermekek esetében iskoláztatási pótlékkra kell változtatni.

Tisztességes lakhatási körülményeket!

Az elmúlt időszak egyik fontos eredménye a kedvező lakáshitelrendszer megteremtése volt. A hosszúlejáratú állami lakáshitel kamata jelenleg 4%, amely sok év után az alacsonyabb jövedelmű társadalmi csoportok számára is újra lehetővé teszi az otthonteremtést. Ezt a vívmányt úgy kívánjuk továbbfejleszteni, hogy a hitelt minél többen vehessék igénybe. A lakásfenntartási támogatás olyan módosítását tartjuk kívánatosnak, amely megakadályozná az átmenetileg nehéz anyagi helyzetbe került családok és egyének hajléktalanná válását.

Állítsuk vissza a munka becsületét!

Tavaly hosszabb idő után ismét növekedtek a reálbérek. Az elemzések ugyanakkor azt igazolják, hogy a munkavállalók felének jövedelme alig éri el az átlagbér 85%-át. A Magyar Koalíció Pártjának az a meggyőződése, hogy az olcsó munkaerőre alapozott helyzeti előny tarthatatlan. Ezért a jövőben a minimálbért fokozatosan közelíteni kívánjuk a mindenkor átlagbér 50%-hoz. Ezzel is ösztönözni szeretnénk a lakosság munkavállalási kedvét, hiszen a minimálbér és a szociális segély közti különbség növekedése miatt érdemes lesz újra munkát vállalni. A szociális segélyek rendszerének reformjával ugyancsak a munkakedvet kívánjuk erősíteni. Célunk, hogy csökkentsük a szociális segély kedvezményezettjeinek függőségét. A szociális segélyek nyújtását felnőtt és munkaképes személyek esetében munkavégzés feltételéhez kívánjuk kötni, mert ezzel is csökkenthetjük a segéllyel való visszaélés lehetőségét. Az illegális munkavállalókat alkalmazó munkaadókat szigorúan büntetnénk, mert a feketemunka újabb terheket ró a tisztességes adófizető állampolgárra. Az alacsonyabb bérkategóriákban munkát vállalók számára jövedelemkiegészítő juttatások bevezetését tartjuk hatékonynak.

Teremtsük meg az anyák munkavállalásának feltételeit!

Az európai szociálpolitika egyik fő iránya a nemek közti egyenlőség megteremtése és a diszkrimináció leküzdése, annak minden megjelenési formájában. A Magyar Koalíció Pártja kiemelt fontosságot tulajdonít a rejtett diszkrimináció felszámolásának, valamint a nemek közti egyenlőség megteremtésének a munkavállalás és a bérezés területén is. Ezekkel az elvekkel összhangban támogatjuk a dolgozni akaró kisgyermekes édesanyák visszatérését a munka világába, amit rész-munkaidős foglalkoztatással, illetve támogatási programokkal tartunk megoldhatónak. A szülői szabadság igénybevételét a nagyszülők számára is lehetővé kell tenni. A családi és szakmai feladatok összehangolásának nemcsak szociálpolitikai, hanem gazdasági jelentősége is lényeges. Támogatni kívánjuk a nők társadalmi szerepvállalását, és közéleti képviseletük növelését. A családnak nyújtott szolgáltatásokat a családon belüli ellátás és gondozás további lehetőségeivel kívánjuk bővíteni.

Becsüljük meg a munkával eltöltött életet!

Szlovákia népessége fokozatosan elöregszik. Nyugdíjrendszerünk fenntarthatósága érdekében elengedhetetlen a szociális biztosítás reformjának befejezése. A nyugdíjbiztosítás második pillére a személyi számlák bevezetése, amely lehetővé teszi, hogy a munkavállaló saját béréből takarítsa meg nyugdíjának jelentős részét. Az MKP a nyugdíjasok életminőségén úgy kíván javítani, hogy a nekik nyújtott szolgáltatásokat elérhetővé tegye számukra.

Állítsuk meg a szegénység terjedését!

A szegénység által leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok a rokkantak és egészségkárosultak, a kisnyugdíjasok, valamint a nagycsaládosok és a csonkacsaládok. Kiemelt feladatunknak tekintjük ezeknek a csoportoknak a támogatását, illetve elszegényedésük megállítását. Mivel a szegénység és a munkanélküliség régiókhoz kötött, a gazdasági, szociális más téren lemaradt térségek felzárkóztatásában látjuk e folyamat leállításának módját. E régiók adottságainak és lehetőségeinek kiaknázása a regionális önkormányzatok feladata. Mindezekhez az Európai Szociális Alap nyújtotta segítséget is igénybe vehetik.

Egészséges családokat!

A boldog család szükségképpen egészséges családot is jelent! Ezért kiemelt fontosságú a házi-orvosi rendszer kiépítése, amelynek alapja a házi-orvos és a család közvetlen kapcsolata. Segítségével feltérképezhetők a generációs megbetegedések és hatékonyabbá válik megelőzésük. Gyermkeink egészségének megóvása mindannyiunk feladata. Ennek érdekében szükséges a gyermekgyógyászok támogatási rendszerének átalakítása. El kell érniünk, hogy a gyermekgyógyszerek térítési díja a minimális legyen. Kezdeményezni fogjuk a hazai, olcsóbb és ugyancsak hatásos gyógyszerek forgalmazásának költségvetési támogatását.

Reformot az egészségügyben!

Tudatosítanunk kell, hogy az egészségügy helyzete a gazdaság fejlettségének függvénye. Ezért a gazdasági és a szociális reformhoz hasonlóan az egészségügyben is elengedhetetlenek a szerkezeti változtatások. Az egészségügy átalakítása az elmúlt időszakban ugyan már megkezdődött, ám sikeres befejezéséhez nagyobb költségvetési ráfordításra, valamint szakképzett és talpraesett menedzserek irányítására is szükség van. Ugyanakkor elengedhetetlen az egészségügyben elburjánzott korrupció visszaszorítása. A rendelőintézetek hatékony működtetéséhez feltétlenül szükséges megerősíteni szabad eladhatóságuk feltételeit és befejezni magánosításukat. Az egészségügyben is erősíteni szeretnénk a regionális érdekek igazságosabb érvényesítését. Meg kell teremtenünk a megfelelő pénzügyi háttérrel rendelkező régió nagyobb beleszólási lehetőségét a kórházak működésébe. Fontosnak tartjuk a gyorsmentőszolgálat bővítését, amellyel a vidék hatékonyabb egészségügyi ellátását alapozhatjuk meg.

Átlátható egészségügyi finanszírozást!

Szorgalmazzuk az új, több pilléren nyugvó finanszírozási rendszer megteremtését, amely állami és regionális költségvetésre, biztosítótáhlózatra, szponzori hozzájárulásra, a betegek egyéni hozzájárulására, valamint az egészségügyi intézményeknek nyújtott előnyös bankkölcsönre és annak garanciájára épül. Pontosan meg kell határozni, mely szolgáltatások és ellátási költségek téríthetők a kötelező egészségbiztosítás keretéből. Meg kell teremtenünk a járulékos biztosítási rendszer feltételeit, amelyek az alapellátáson túli kezelések finanszírozását szolgálják. Az esélyegyenlőség megteremtése érdekében a pályakezdő magánorvosok számára szükségesnek tartjuk olyan előnyös hitelrendszer kidolgozását, amelyet praxisuk megalapozására, valamint diagnosztikai műszervásárlásra fordíthatnának.

A RÉGIÓK ÉRDEKÉBEN...

Célunk a vidék felemelkedése.

Építsünk régióink saját erőforrására!

Szlovákia régiói jelentős ipari, mezőgazdasági és szolgáltatási potenciállal, jól képzett emberi erőforrással valamint jelentős természeti kincsekkel rendelkeznek. Célunk, hogy a polgárok értéktelítő munkáját támogatva, régióink adottságait felhasználva hozzájáruljunk térségeink fejlődéséhez. A gazdasági kibontakozás kulcsfeladatainak az exportorientált, versenyképes termelés és a szolgáltatások fejlesztését, valamint a külföldi beruházások bővülését tartjuk.

Életképes régiókat!

A területfejlesztés alapja a homogén és hatékony régiók kialakítása. Az 1996-ban létrehozott, majd 2001-ben megerősített területi-közigazgatási felosztás figyelmen kívül hagyta Szlovákia régióinak ipari, mezőgazdasági, közlekedési, kulturális hagyományait és kötelékeit. Ennek következtében olyan természetes régiókat daraboltak szét, mint a Szepesség, a Csallóköz, a Mátyusföld. Nem javult a gömöri, a nógrádi, a bodrogi, az Ung-vidéki térségek helyzete sem. E tények miatt is ártékelésre szorul – mind a homogenitás, mind pedig a hatékonyság tekintetében – a 2001-ben létrehozott kerületi önkormányzati rendszer. A Magyar Koalíció Pártjának továbbra is elsőrendű célja a természetes régiókon alapuló közigazgatási egységek kialakítása.

Európai színvonalú területfejlesztést!

A leszakadó régiók felzárkóztatását közpénzek, európai uniós támogatások és regionális források összehangolt felhasználásával kívánjuk elérni. Szorgalmazni fogjuk, hogy a leginkább rászoruló régiókban a közvetlen állami támogatáson kívül olyan állami fejlesztési eszközök is megjelenjenek, mint a hitelkonstrukciók (kölcsöngarancia, kamatbonifikáció), állami prémiumok (pl. munkahelyteremtés), értékleírasi kedvezmények, adókedvezmények (regionális vagy regionális-ágazati jelleggel).

Esélyegyenlőséget minden fejlesztő kezdeményezésnek!

Az Európai Unió jelentős mértékben éppen a területfejlesztés révén kívánja segíteni az ország gazdasági felzárkózását. A Magyar Koalíció Pártja, ahogy azt az 1998–2002-es kormánytagsága alatt is tette, az EU-s alapok felhasználásának átlátható, korrupciómentes rendszerét kívánja kialakítani, amelyben minden érdekelt egyenlő esélyekkel pályázhat. Az EU-s támogatás hatékony kihasználásában fontos szerepet játszanak majd a gazdaságilag megerősített kerületi önkormányzatok.

Támogassuk a helyi kezdeményezéseket!

Az utóbbi években, a fejlesztési szándékkal létrehozott önkormányzati, vállalkozói társulások és civil szerveződések számának gyarapodását tapasztalhattuk (különösen a dél-szlovákiai régiókban). Mivel ezek a kezdeményezések jó példái az alulról építkezésnek, arra törekszünk, hogy az állami és Európai Unió támogatásból olyan kistérségi társulások és európai régiók részesülhessenek az eddigénél jóval nagyobb számban, amelyek a munkahelyteremtést, régiójuk gazdasági fellendülését tartják legfontosabbnak.

Hatékony vállalkozásfejlesztést!

Országunkban a kis- és középvállalatok egyre több munkavállalót alkalmaznak. Ezért szorgalmazni fogjuk, hogy egyszerűsödjön a vállalkozások megalapításával kapcsolatos teendők, csökkenjenek a kis- és középvállalatok adóterhei, bővüljenek az előnyös feltételű hitelfelvételi lehetőségek, valamint bővüljenek a tanácsadói, fejlesztési háttérintézmények (ügynökségek) hálózata. Támogatjuk az ún. vállalkozói inkubátorházak elterjedését, amelyek meghatározott időtartammal, alacsony áron (kezdetben ingyenesen) helyiség- és felszerelésbérletet, valamint szaktanácsadást is biztosítanak kezdő kisvállalkozóknak. A környező országokban, a közép- és nagyvállalatok telepítésére szolgáló ipari-tudományos-technológiai-innovációs parkok létrehozásai sikeres beruházástelepítő, munkahelyteremtő intézményeknek bizonyultak. Ezért szorgalmazni fogjuk, hogy az ipari

parkok minél rövidebb időn belül országszerte elterjedjenek. Kezdeményezni fogjuk, hogy az ipari parkok alapításáról szóló törvény módosításával tovább bővüljön a pályázók köre. S az önkormányzatoknál tevékenykedő fejlesztési társaságok is pályázhassanak. Így lehetővé válik a vállalkozói tőke bevonása az ipari parkok alapításába. Azon leszünk, hogy az ipari parkok alapításának bürokratikus eljárása egyszerűsödjék és váljék végre Az önkormányzatok és fejlesztési társaságok számára könnyíteni akarjuk és átláthatóvá kívánjuk tenni az ipartelepítésre szolgáló telekvásárlási feltételeket.

Fellendítjük a vidékfejlesztést, falusi turizmust!

Szlovákiában a kis és közép nagyságú városoknak földrajzi elterülése csaknem harmonikusnak mondható. Ez jó alapot biztosít a városközpontú térségfejlesztésre. Célunk, hogy a fejlesztési potenciállal rendelkező kis- és közép nagyságú városokra kapcsolódva fejlődjék a tömegközlekedési hálózat, ami kedvez a munka utáni napi beutazásnak, az úgynevezett ingázásnak, így is elősegítve a térségi munkavállalás esélyeinek javulását.

Sajnos tanúi lehetünk annak, hogy a városoktól távolabb eső, nehezen megközelíthető kistérségek, aprófalvak elsorvadnak, elnéptelenednek. Ennek megállítása érdekében támogatni fogjuk a kistérségek helyi szolgáltatásainak, kézművesiparának fejlesztését. Szorgalmazni fogjuk továbbá egy olyan, az állam által támogatott falugondnoki hálózat elterjedését, amely egy régióon belül több kistérség fejlesztéséért lesz felelős. A falugondnok vagy kistérségi menedzser fő feladata a kistérségek gondjainak közös kezelése, fejlesztési pályázatok elkészítése és végrehajtása. Nagy fontosságot tulajdonítunk a falusi- és tanyai (kerékpáros, vízi, gyógy-, lovas, vadász-, bor-, gasztronómiai, sport-) turizmus fejlesztésének, amely a leszakadó, de jó adottságokkal rendelkező térségek húzóágazata lehet.

Kössük össze régióinkat!

A régiók közti jobb átjárhatóságot a közúthálózat korszerűsítésével kívánjuk biztosítani. Célunk a déli gyorsforgalmi út megépítése, amely összekötné a Dunaszerdahelyi, Galántai, Vágsellyei, Érsekújvári, Lévai, Nagykürtösi, Losonci, Rimaszombati, Nagyrőcei, Rozsnyói, Kassa-vidéki és Kassai járást. Ennek az építési munkálatait a következő választási ciklusban meg kell kezdeni. Ezzel párhuzamosan kezdeményezni fogjuk a Kassát Királyhelmeccel összekötő közút korszerűsítését. Elkészült a komáromi Duna-híd korszerűsítésének terve. Szándékunk a terv mielőbbi megvalósítása a következő választási időszakban. A párkányi Mária Valéria híd megépülésével a Dunán áthaladó személyforgalom fellendült. További bővítésre szorul viszont a teherforgalom, ezért szorgalmazni fogjuk egy újabb dunai, teherforgalmat is lebonyolító híd építési munkálatainak mielőbbi megkezdését.

Adjunk esélyt a turizmusnak!

Az MKP a falusi és tanyai turizmus mellett figyelmet szentel a teljes idegenforgalom fellendítésének. Ugyanis az odegénforgalom világgazdaság ágazatai között az olajipar és a hadipar után fontosságban a harmadik helyen áll. Szlovákiának minden alapfeltétele adott ahhoz, hogy a jelen és még inkább jövő virágzó iparágából megfelelően profitáljon. E cél elérése érdekében az MKP szorgalmazni fogja: az üdülés és az idegenforgalom fejlesztéséhez szükséges infrastrukturális többletbővítés valóra váltását, továbbá az egyes régiók marketingtevékenységének a hatékonyabbá tételét.

Átjárható határokat, sokoldalú határokon átívelő együttműködést!

Olyan állami feltételrendszer létrehozása a célunk, amely a lehető leghatékonyabbá teszi a szlovákiai kerületi önkormányzatoknak más (elsősorban európai) országok területi szerveivel és intézményeivel folytatott együttműködését. A szomszédos országokkal megteremtődő, határokon átívelő együttműködés egyik fő feltétele a könnyen átjárható, személyi- és teherforgalomra egyaránt alkalmas határátkelőhely-hálózat. Kiemelt figyelmet szentelünk annak, hogy az érintett határ menti településeknek és kistérségeknek az új határátkelőhelyek megnyitását szorgalmazó kérvényeit az illetékes központi szervek az eddiginél rugalmasabban és kedvezően bírálják el. Az új határátkelőhelyek megnyitására úgy tekintünk, mint két ország közti infrastrukturális fejlesztésre, amely kifizetődő beruházás lesz számunkra akkor is, ha már az Európa Unió tagjaivá válunk. Ugyanis a határátkelőhelyek megszűnése után a közutak és a vasutak megmaradnak. Ezért célunk a teherforgalmat is lebonyolító határátkelőhely-hálózat létrehozása.

Teremtsük elő az ország kenyerét!

Támogatjuk a déli régiók intenzív, hatékony és a környezetvédelmi szempontokat egyaránt szem előtt tartó mezőgazdasági termelését, valamint a megtermelt javak igazságosabb elosztását az ős-termelők, a feldolgozóipar és a forgalmazók között. Új alapokra kívánjuk helyezni az állami támogatáspolitikát, amelynek az adott terület jellegéből kell kiindulnia. Az európai tapasztalatok alapján megkülönböztetett figyelmet szentelünk a családi gazdaságok kiterjesztésének és hatékony működtetésének.

Rendezzük a földtulajdont!

A Magyar Koalíció Pártja mindent megtesz annak érdekében, hogy az ismeretlen tulajdonú földterületek a községek birtokába kerüljenek, éspedig a földtulajdon kérdésének törvényes rendezésére megszabott határidő lejártá után (2006-ig). Addig is szorgalmazzuk, hogy a községi önkormányzatok törvény rendelkezései alapján kapjanak vétőjogot az Állami Földalap kezelésében lévő földek bérbeadásánál és élhessenek is ezzel, illetve legyen lehetőségük a már korábban létrejött bérleti viszony felbontására vagy ártértelezésére. Szükségesnek tartjuk felgyorsítani a törvény által szabályozott földtulajdon rendezési folyamatát és végérvényesen rendezni az ún. pótföldek kérdését, hogy ezeken is teljes értékű mezőgazdasági termelés folyhasson. Lehetőséget kell teremteni a múltban államosított földek tulajdonjogának visszaigénylésére abban az esetben, ha a jogos tulajdonos vagy jogutódja önhibáján kívül lekéste a törvény által megszabott határidőket, és erre hivatkozva a visszaigénylést az állami szervek elutasították. Az uniós tárgyalások során kiemelt hangsúlyt kívánunk helyezni a hazai piac és a termőföld védelmére. Arra törekszünk, hogy az uniós mezőgazdasági támogatások is az egyenlő elbírálás elve alapján kerüljenek elosztásra a régi és új tagok között.

Tiszta vidéket!

A környezetvédelem nemcsak az egészséges élet alapfeltétele, hanem mindnyájunk kötelessége is, hiszen környezetünket is gyermekeinknek, unokáinknak hagyjuk örökségül. A természet szeretetére való nevelést nem lehet elég korán elkezdni, ezért támogatjuk az iskolai környezetvédelmi oktatást. Szorgalmazzuk a természeti erőforrások védelmét, a talajvíz és a felszíni vizek minőségének megóvását. Arra kívánjuk ösztönözni a polgárokat, hogy tegyenek meg mindent az egészséges környezetért. Ezért segíteni fogjuk azokat szolgáló vállalkozásokat, amelyek ezt a célt tart-

ják szem előtt. Támogatjuk a helyi hulladékgazdálkodás fellendítését, valamint a helyi vízkészletek felhasználását. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy folytatódjék az utolsó négy évben megindult fejlesztés, amely az előző korszakhoz képest jelentős mennyiségű beruházást eredményezett, főleg a legelmaradottabb járásokban. Gyarapítani kívánjuk a távolsági vízvezetésekre, a csatornahálózatra és a víztisztító állomásokra rákapcsolt települések számát. Ezzel is jobb feltételeket teremtünk önmagunknak és a külföldi beruházók számára is.

A MAGYAR KÖZÖSSÉG ÉRDEKÉBEN...

Célunk az önálló kisebbségi jogállás megteremtése.

Szlovákia többnemzetiségű és multikulturális állam. A Magyar Koalíció Pártja kidolgozta a szlovákiai magyarság jogállásának megerősítését célzó programját. Ennek legfontosabb elemeit az országunkban élő, valamennyi kisebbség számára is elérhetővé kívánjuk tenni.

Vegyük saját kezünkbe sorsunkat!

Meggyőződésünk, hogy a kisebbségek hatékony érdekképviselését csak a kisebbségi önkormányzati intézményrendszer szavatolhatja. Kezdeményezni fogjuk a kisebbségi törvény elfogadását, amely rögzíti és bővíti a meglévő kisebbségi intézményrendszert és annak működési szabályait, valamint elősegítjük a nemzeti közösségek alkotmányos jogainak hozzáférhetőségét és garanciáit.

Szülőföldünkön anyanyelven!

Szlovákia 2001-ben csatlakozott A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájához, amely jelentős jogalapot teremtett az itt élő kisebbségeknek nyelvi jogaik bővítéséhez. Ezeknek a jogoknak a teljes körű érvényesüléséhez azonban további törvények elfogadására van szükség. Ezért a Magyar Koalíció Pártja kezdeményezni fogja a kisebbségi nyelvhasználati törvény továbbfejlesztését az európai nyelvi charta elfogadott rendelkezéseinek értelmében.

Egyenlő esélyeket a kisebbségeknek!

A Magyar Koalíció Pártja következetesen küzd a nyílt és rejtett diszkrimináció minden formája ellen. Az esélyegyenlőséget azonban a kisebbségek számára is meg kell teremtenünk. Antidiszkriminációs törvény megalkotásával kívánjuk törvénybe iktatni a faji, etnikai, vallási és egyéb megkülönböztetés tilalmát. A Magyar Koalíció Pártja támogatja a romák egyenjogúsítását az élet minden területén. Olyan programok kidolgozását szorgalmazzuk, amelyek a romák tevékeny részvételére építenek. A romák felzárkóztatását szolgáló program egyike a roma asszisztensek képzése. Ezek a szakemberek közösségükbe visszatérve a romák önszerveződését segítik majd elő.

SZLOVÁKIA ÉRDEKÉBEN...

Célunk a biztonságos, polgárokat szolgáló jogállam megteremtése.

Formáljuk át az állam szerepét!

Az államnak a piacgazdaság körülményei között elsősorban ösztönző és szabályozó szerepet szánunk. Csak a lendületes gazdasági fejlődéshez feltétlenül szükséges mértékben avatkozhat be a

versenyfolyamatokba. Alapvető követelmény, hogy az állam a gazdaság valamennyi szereplőjének szilárd és kiszámítható hátteret nyújtson, kedvező feltételeket teremtve ösztönözze a vállalkozói kedvet.

A gazdasági szerkezetváltás, valamint a munkahelyteremtés szempontjából rendkívül fontos a kis- és középvállalatok számának és gazdasági szerepének növelése. Az államháztartás területén tovább kell szűkíteni az állam paternalista, újraelosztó szerepét. A bruttó hazai össztermékhez képest tovább kell csökkenteni az állami költségvetés összegét. Fontos, hogy további tevékenységek és szolgáltatások kerüljenek át az állami szférából a versenyszférába, illetve a nonprofit szervezetek körébe.

Az új kormányzatnak elsődleges feladata lesz az államháztartás pénzügyi decentralizációja, hogy az önkormányzatok bővülő hatásköreik gyakorlásához egyre több bevételi forrással rendelkezzenek, amelyeket központi szintről a regionális költségvetésbe utaljanak át.

Éljünk polgári jólétben!

Állampolgáraink elégedett és nyugodt élete csak akkor válhat a mindennapok valóságává, ha nem kell súlyos megéheztési gondokkal szembesülniük. Ennek a jólétnek egyik alapvető feltétele a gazdasági egyensúly megőrzése, illetve a gazdaság dinamikus fejlődésének megteremtése. A következő kormányzati időszak kiemelkedő feladata a 4-5%-os, hosszú távon fenntartható gazdasági növekedés biztosítása. Szakembereink munkájára támaszkodva határozott elképzeléseink vannak a célkitűzések gyakorlati megvalósításáról.

Az adóterhek és elvonások további csökkentésével növeljük polgáraink vállalkozókedvét. A jogszabályok egyszerűbbé és áttekinthetőbbé tételével csökkenteni kívánjuk a vállalkozással járó adminisztratív munkát, valamint hatékony lépésekkel visszaszorítani a hivatali korrupciót. Hatékony lépéseket kívánunk tenni a korrupció visszaszorítására is. Ezen intézkedések a gazdasági teljesítmény, a versenyképesség és a hatékonyság növelését szolgálják és megkerülhetetlenek az Európai Unióhoz való felzárkózás és csatlakozás szempontjából.

Önkormányzáshoz való jogot a falvaknak, városoknak!

A Magyar Koalíció Pártjának egyik fő célja az önkormányzatiság elvének erősítése. Hisszük, hogy felmerülő problémáinkat úgy tudjuk a leghatékonyabban megoldani, ha minél közelebb kerülünk a polgárhoz, lehetővé téve számára is az aktív részvételt az őt érintő döntések meghozatalában.

Ennek szellemében el kell ismerni a helyi önkormányzatok saját pénzügyi forrásokhoz való jogát, valamint a rendelkezésre álló források hatáskörükön belüli szabad felhasználását. A helyi önkormányzatok gazdasági alapjait az állami finanszírozás átalakításával, egy teljes körű adóreformmal teremthetjük meg. Az új adórendszer kialakításának része az adókiegészítési mód megváltoztatása, valamint az önkormányzatok költségvetési szabályainak módosítása. Az önkormányzatiság további erősítését szolgálja az adóelosztás feltételeinek megváltoztatása és az önkormányzatok közti gazdasági különbségek kiegyenlítése.

Éljünk biztonságban!

A közbiztonság megerősítése nélkül nem képzelhető el családjaink és gyermekeink nyugodt élete. Állampolgáraink biztonságát a bűnüldözés, illetve bűnmegelőzés hatékonyabbá tételével kívánjuk szavatolni, ami megköveteli az ügyészség és a rendőrség szoros együttműködésének megteremtését. Támogatjuk a vizsgálóbíró intézményének azonnali bevezetését. Ez hatékony eszköze lesz a korrupció elleni küzdelemnek a bíróságokon és ügyészségen is. Fontosnak tartjuk ugyanakkor a

rendőrség és a bíróságok hitelének és társadalmi tekintélyének visszaállítását. Ezért szorgalmazzuk a rendőri és a bírói hatalommal való visszaélés büntetésének szigorítását. A közigazgatási szolgáltatások a személyazonossági igazolvány, útlevél, gépjárművezetői jogosítvány kiadása – önkormányzati szintre helyezésével hozzájárulunk a rendőrség tehermentesítéséhez.

Tiszta közéletet!

A közélet megtisztításának egyik alapfeltétele, hogy a bűnüldöző szervek az államigazgatás minden szintjén hatékony eszközökkel harcoljanak a korrupció ellen. Ilyen eszköznek tartjuk speciális ügynökök alkalmazását. A korrupció elleni harc hatékonyságának megteremtéséhez elengedhetetlen az ügyészség és a bíróságok gyors és példamutató döntéshozatala és nélkülözhetetlen az állampolgárok együttműködése. A leendő kormánynak a korrupció elleni küzdelemben példamutatóan kell eljárnia. Ha valamely kormánytag korrupciógyanús ügybe keveredik és ártatlanságát nem tudja minden kétséget kizáróan igazolni, azonnal el kell hagynia posztját. Amennyiben nem hajlandó benyújtani lemondását, a miniszterelnök javasolja leváltását a köztársasági elnöknek.

Éljünk jogállamban!

A demokratikus állam működésének alapfeltétele a törvények és az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása. Az Magyar Koalíció Pártjának legfontosabb elvei között szerepel a kollektív bűnöség elve alapján elfogadott diszkriminatív jogi normák következményeinek megszüntetése. Törekednünk kell arra, hogy országunk teljesítse a nemzetközi dokumentumokban rögzített kötelezettségeit mind a kisebbségi, mind pedig az emberi jogokat illetően. Meg kell teremtenünk a gyermekek jogainak érvényesíthetőségét és törvényi szabályozással érjük el a családon belüli erőszak szigorú büntetését.

Éljünk az együttműködés lehetőségével!

Érdekünk a lendületes regionális és szomszédságpolitika, valamint az, hogy a Visegrádi Együttműködés országában társadalmi párbeszéd kezdődjön térségünk leendő szerepéről az Európai Unióban. Arra törekszünk, hogy erősödjenek a közép-európai együttműködés gazdasági dimenziói. Többoldalú szerződésekkel biztosítanunk kell, hogy a munkaerő-felesleget kínáló régiók átmeneti jelleggel fedezni tudják a munkaerőhiánnyal küzdő térségek szükségleteit.

Jöjjön velünk Európába!

Országunk történelmi választóvonal előtt áll. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkal hosszú távra biztosíthatjuk Szlovákia gazdasági fellendülését és demokratikus működését. Nemzetközi biztonságunkat pedig kizárólag mielőbbi NATO-tagságunkkal tudjuk szavatolni.

A leköszönő kormány vitathatatlan érdeme, hogy országunkat elfogadható és vonzó partnerré tette az Európai Unió és a NATO számára. Ebben oroszlánrésze volt a Magyar Koalíció Pártjának, hiszen felelős politizálásának eredményeként Szlovákiát ma a csatlakozásra legesélyesebb jelöltek közt tartják számon.

Ezt az irányvonalat a következő időszakban is mérvadónak tekintjük! A 2002–2006-os kormányzati időszak meghatározó feladata az EU-hoz való csatlakozás lesz.

A következő kormány kapja feladatul, hogy a legfontosabb kérdésekben az ország érdekeit érvényesítse.

Fontos, hogy ismerjük az Európai Unió jövőjével kapcsolatos stratégiai folyamatokat és hogy érdekeinknek megfelelő álláspontokat alakítsunk ki. Nagy hangsúlyt kívánunk helyezni az Európai Unió megismertetésére és elfogadtatására, hogy polgáraink első kézből kapjanak tájékoztatást az őket érintő kérdésekről és a számukra kínákozó sokrétű lehetőségekről. A NATO-tagság elnyerése érdekében fel kell gyorsítanunk a hadsereg reformját, ami a kis létszámú, ütőképes, hivatásos hadsereg létrehozását feltételezi.

Minden célunk elérésének alapfeltétele az, hogy olyan kormányunk legyen, amely nemcsak szavakban hirdeti az euroatlanti integráció fontosságát, hanem tetteivel és együttműködési készségével valóban az ország jobb jövőjén és minden polgárának a boldogulásáért munkálkodik.

III. KRONOLÓGIA

1989

november 17.

Prágában a nemzetközi diáknapi alkalmából hivatalosan engedélyezett diáktüntetés zajlik a náci-ek által ötven éve meggyilkolt Jan Opletal diák emlékére. A megmozdulás azonban rendszerellenes, politikai reformokat követelő tüntetéssé alakul át, amelyet a rohamrendőrség brutális módon szétver.

november 18.

A rendőrség előző napi akciója elleni tiltakozásul sztrájkba lépnek a prágai diákok és a színészek, a főváros lakossága pedig ismét az utcákra vonul, s a színészek november 27-re általános sztrájkot kezdeményeznek.

– Ellenzéki gondolkodású fiatal szlovákiai magyar értelmiségiek (Tóth Károly, A. Nagy László, Balla Kálmán, Barak László, Csáky Pál, Grendel Lajos, Gyurovszky László, Hunčík Péter, Németh Zsuzsa, Öllös László, Sándor Eleonóra, Szigeti László stb.) megalakítják Vágsellyén a Független Magyar Kezdeményezést (FMK). Az FMK az A. Nagy László és Tóth Károly szövegírók által aláírt első nyilatkozatában tiltakozik a prágai rendőri beavatkozás ellen, követeli a beavatkozás elrendelőinek felelősségre vonását és a letartóztatottak szabadon bocsátását.

november 19.

Cseh ellenzékiek – mindenekelőtt a Charta 77 aktivistái – megalakítják Prágában a Polgári Fórumot (PF; Občanské fórum, OF). A PF felhívásban követeli a november 17-i események kivizsgálását, a kompromittálódott pártvezetők távozását és a politikai foglyok szabadon bocsátását.

– A Független Magyar Kezdeményezés, értesülve a Polgári Fórum megalakulásáról, támogatásáról biztosítja célkitűzéseit, s felajánlja együttműködését a demokratikus Csehszlovákia létrehozása érdekében.

– Szlovák ellenzékiek megalakítják Pozsonyban a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (NYEE; Verejnost' proti násiliu, VPN) nevű polgári kezdeményezést.

november 20.

Prága lakossága több mint százezer fős tüntetésen tiltakozik a november 17-i diákfelvonulással szembeni rendőri erőszak ellen, s politikai reformokat, többek között szabad választások kiírását követeli. Ezzel párhuzamosan diákmegmozdulások kezdődnek az ország több nagyvárosában. Az egyetemek és főiskolák diákjai felfüggesztik tanulmányaikat, szolidaritásukról biztosítják a prágai diákokat, s csatlakoznak követeléseikhez.

– Rendkívüli ülést tart Prágában a szövetség, a cseh és a szlovák kormány. Közös nyilatkozatban ítélik el a november 17-i és az azt követő megmozdulásokat, „konfrontatívnak” és „szocialistaellenesnek” minősítve azokat. Hangsúlyozzák, hogy nem tűrik az ország alkotmányának és törvényeinek megsértését, s egyetértenek azokkal az intézkedésekkel, amelyek „a rend felújítását és az állampolgárok vagyonának és életének védelmét célozták”. (Csehszlovákia Kommunista Pártja KB Elnöksége, másnap pedig Szlovákia Kommunista Pártja KB Elnöksége is támogatásáról biztosítja a három kormány közös jelentését, s elutasítva a diákok és a színházak sztrájkokra szóló felhívását, elengedhetetlennek tekintik „a közrend és nyugalom” biztosítását.)

– A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozatban fejezi ki szolidaritását a sztrájkoló diákokkal és művészekkel, s felhívja a csehszlovákiai magyarokat, hogy aktív részvételükkel támogassák a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen tevékenységét és programját. Visszautasítja a szövetségi, a cseh és a szlovák kormány közös közleményét, követeli a politikai foglyok és a letartóztatottak szabadon bocsátását, a tüntetések szétveréséért felelősök lemondását, demokratikus alkotmány kidolgozását, valamint szabad választások kiírását.

– A Szocialista Ifjúsági Szövetség KB Titkársága nyilatkozatban követeli a közbiztonsági erők november 17-i eljárásának objektív felülvizsgálását, valamint a tények kivizsgálása céljából egy külön bizottság létrehozását a Szövetségi Gyűlésben.

november 21.

A szövetségi, a cseh és a szlovák kormány közös nyilatkozata ellenére országszerte tovább zajlanak a tiltakozó megmozdulások. Irányításukat Csehországban átveszi a Polgári Fórum, Szlovákiában a Nyilvánosság az Erőszak Ellen. A prágai tüntetésen első ízben szólal fel Václav Havel.

– A Nyilvánosság az Erőszak Ellen a három kormány közös nyilatkozatát elutasító állásfoglalásában követeli a rendfenntartó erők november 17-i brutális beavatkozásának kivizsgálását, egy független vizsgáló bizottság létrehozását a Szövetségi Gyűlés mellett, a felelősök megbüntetését, az erőszakért felelős politikusok távozását a hatalomból, a politikai foglyok szabadon bocsátását, a hiteles tájékoztatást, a nyílt társadalmi párbeszédet, s a szlovák miniszterelnökkel való találkozás lehetőségét.

– A komáromi Magyar Területi Színház társulata csatlakozik a prágai színművészeti főiskola diákjainak és a prágai színházak művészeinek sztrájkra felszólító felhívásához. A színészek az előadások helyett nyilvános fórumokat rendeznek.

– A Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének rendkívüli ülésén támogatásukról biztosítják a szövetségi, a cseh és a szlovák kormány közös nyilatkozatát, s megalapozottnak minősítik a rendfenntartó erők november 17-i beavatkozását.

– Ladislav Adamec szövetségi miniszterelnök első ízben találkozik a Polgári Fórum képviselőivel.

november 22.

Pozsonyban az első engedélyezett tüntetésen felolvassák a szlovák főiskolások nyilatkozatát, amely követeli többek között a november 17-i események kivizsgálását, a felelősök megbüntetését, s a kompromittálódott állami és pártvezetők eltávolítását. Követeléseik elutasításának esetére november 27-re általános sztrájkot hirdetnek. A Nyilvánosság az Erőszak Ellen vezette tüntetés résztvevői 7 pontba foglalt felhívást fogadnak el, amelyben a diákok követeléseinek támogatása mellett követelik a nyílt társadalmi párbeszéd megkezdését az 1968–1969-es eseményekről, a politikai foglyok szabadon bocsátását, az igazságtalanul üldözöttek rehabilitálását, a kompromittálódott politikusok távozását a hatalomból, szabad választások megtartását, s a tömegtájékoztatási eszközök hozzáférhetővé tételét valamennyi politikai és társadalmi mozgalom számára. A tüntetésen a Független Magyar Kezdeményezés nevében fel szólal Grendel Lajos író is.

– Megalakul a Nyilvánosság az Erőszak Ellen Koordinációs Bizottsága (tagjai többek között: Milan Kňažko színész, Ján Budaj természetvédő, Fedor Gál jövőkutató, Ľubomír Feldek író, Peter Zajac irodalomtörténész, Martin Bútora szociológus), amelynek munkájába a Független Magyar Kezdeményezés képviselőjében bekapcsolódik Szigeti László és Grendel Lajos is.

– A Csehszlovák Nemzeti Front KB Elnöksége sajnálatát fejezi ki a november 17-i események miatt és sikraszáll a reformfolyamat felgyorsításáért.

– Megalakul Pozsonyban a Magyar Diákszövetség (MDSZ), amely támogatásáról biztosítja a szlovák és cseh diákokat. A szövetség élén nyolctagú Akcióbizottság, valamint háromtagú (Berényi József, Szép Attila, Vörös Péter) szóvivői testület áll.

november 23.

A Független Magyar Kezdeményezés a „kialakult politikai és társadalmi helyzetről” kiadott állásfoglalásában támogatásáról biztosítja a diákok és a Polgári Fórum által november 27-re meghirdetett általános sztrájkot, követeli a hitelességet veszített politikusok és közéleti tisztviselők távozását hivatalukból, a sajtószabadságot és a cenzúra eltörlését.

– A Csemadok KB Elnöksége állásfoglalásban fejezi ki elégedetlenségét „az átalakítás és a nyilvánosság politikájának lassú és következetlen” végrehajtásával, s az erőszakot és a szélsőséges megnyilvánulásokat elutasítva síkra száll az érdemi párbeszéd mellett.

– A Magyar PEN Club Pozsony nyilatkozatában támogatásáról biztosítja a Polgári Fórum, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés felhívásait, állásfoglalásait. Követeli a jogállam, a demokratikus Csehszlovákia megteremtését, az egyéni és kollektív szabadságjogok tiszteletben tartását.

– A Pozsonyi Városi Bíróság a napok óta tartó tüntetések hatására felmenti a vád alól és szabadlábra helyezi az augusztus 17-én perbe fogott Ján Čarnogurskýt.

november 24.

Csehszlovákia Kommunista Pártja KB prágai rendkívüli ülésén hosszas vitát követően – miközben felmerül a fegyveres erők bevetésének a lehetősége is a tüntetők ellen – lemond tisztességéről a változásokat elutasító Miloš Jakeš főtitkár, valamint a Központi Bizottság egész Elnöksége és Titkársága. A párt új főtitkárává Karel Urbánekot választják, s olyan határozatot fogadnak el, amelyben sajnálatukat fejezik ki a november 17-i események miatt és javasolják a

kormányok átalakítását más pártok tagjaival, leszögezik ugyanakkor, hogy a tüntetések és a sztrájkok nem a társadalmi problémák megoldásának megfelelő módszerei.

– A Polgári Fórum által szervezett prágai tüntetésen első ízben szólal fel Alexander Dubček. A tüntető tömeg Dubček köztársasági elnökké választását követeli.

– Elkészül a Független Magyar Kezdeményezés elvi nyilatkozata, amely leszögezi, hogy az FMK a hatalmi szervektől független, alulról építkező polgári kezdeményezés, elődjének tekintve a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságát, s céljai között szerepel többek között a pártmonopólium megszüntetése, a többpártrendszerű parlamentáris demokrácia megteremtése, a nemzeti kisebbségi kérdés megoldása, s a polgári szabadságjogokat biztosító törvények megalkotása. A nemzeti kisebbségeket az FMK szerint kollektív jogok illetik meg, ezért jogaik szavatolása érdekében elengedhetetlen egy nemzetközi kisebbségvédelmi rendszer létrehozása.

– Nagyrészt A „harminchármas” dokumentuma aláíróinak részvételével megalakul Pozsonyban a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma (CSMF). Kiemelt célja hangsúlyozott figyelemmel kísérni a csehszlovákiai magyarokat érintő politikai, társadalmi, gazdasági és művelődési változásokat, s összhangba hozni azokat a cseh és a szlovák nemzet, valamint a többi nemzeti kisebbség fejlődésével.

november 25.

A Polgári Fórum, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, ill. a 800 ezer fős prágai és a 70 ezer fős pozsonyi tüntetés résztvevői elégtelennek minősítik a pártvezetésben bekövetkezett változásokat. A tüntetéseken megfogalmazódik a követelés, hogy töröljék az alkotmányból a kommunista párt vezető szerepét.

– A Független Magyar Kezdeményezés, a Magyar Diákszövetség, a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma és a Magyar Területi Színház

Sztrájkbizottságának képviselői megbeszélést tartanak a Csemadok pozsonyi székházában. Az újonnan alakult magyar mozgalmak bírálják a Csemadok eddigi tevékenységét és az eseményekre való kényszeredett reagálását. A CSMF felveti a szlovákiai magyar közéletet összefogó egységes magyar politikai erő létrehozásának a lehetőségét, amit azonban az FMK és az MDSZ a magyarság elszigetelődésének elkerülése érdekében visszautasít. A találkozó résztvevői helyett megegyeznek abban, hogy rendszeres találkozókon tartják majd a kapcsolatot, s közös nyilatkozatot írnak alá, amelyben amellett, hogy követelik az 1968-as események újraértékelését, kinyilvánítják: a demokrácia, az egyenrangúság és egyenjogúság elvei alapján kívánják újraértékelni a csehszlovákiai magyar kisebbség helyzetét, s egyenjogú szövetségben kívánnak élni az ország nemzeteivel és nemzetiségeivel.

– A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Szlovák Főiskolások Koordinációs Bizottsága (munkájában a Magyar Diákszövetség képviselőjében részt vesz Somogyi Szilárd) 12 pontból álló közös programnyilatkozatot fogad el, amelyben követelik többek között a szabad választások megtartását, a sajtó-, a vállalkozási, a gyülekezési, a társulási és a mozgásszabadság biztosítását, a kommunista párt vezető szerepének törlését az alkotmányból, az oktatás és a kultúra ideológiai alávetettségének megszüntetését, a jogállam kiépítését, az egyház és az állam szétválasztását, szabad szakszervezeti mozgalmat és független diákszervezeteket, valamennyi tulajdonforma egyenjogúsítását, a csehek és a szlovákok következetes demokratikus föderációját, valamint a nemzetiségek jogainak és kötelességeinek törvényes szabályozását a teljes és tényleges egyenjogúság elve alapján.

– A Magyar Diákszövetség Akcióbizottsága elfogadja az MDSZ programnyilatkozatát, amely követeli többek között a kommunista párt vezető szerepének megszüntetését, a szabad választások kiírását, az államhatalmi ágak szétválasztását és a helyi önkormányzatok jogkörének kiszélesítését.

– Ladislav Adamec szövetségi miniszterelnök bejelenti a politikai foglyok szabadon bocsátását.

– Budapesten önálló egyesületté alakul a korábban a Rákóczi Szövetség keretében működő Amicus Kör, a cseh és szlovák kultúra barátainak köre. Elnökévé Käfer Istvánt választják.

november 26.

Ladislav Adamec az előző napihoz hasonló többszázezer fős prágai tüntetés hatására találkozik a Polgári Fórum képviselőivel, s ezzel megkezdődnek a kommunista vezetés és az ellenzék közötti kerekasztal-tárgyalások. A PF küldöttségének vezetője Václav Havel.

– A pozsonyi tüntetésen a Független Magyar Kezdeményezés nevében felszólal Grendel Lajos, aki felhívja a magyar lakosságot a november 27-i általános sztrájk támogatására.

– Újabb rendkívüli ülést tart Prágában Csehszlovákia Kommunista Pártja KB, amelyen további változtatásokat hajtanak végre a párt vezető testületeiben: kizárják a KB Elnökségéből többek között Jozef Lenártot, az SZLKP volt első titkárát, valamint Miroslav Štěpánt, a prágai pártbizottság vezető titkárát. Határozatot fogadnak el egy parlamenti vizsgálóbizottság létrehozásáról, a szövetségi belügyminiszter esetleges visszahívásáról, s 1990. január 26-ra összehívják a párt rendkívüli kongresszusát.

november 26–27.

Szlovákia Kommunista Pártja KB félbeszakadt, majd másnap folytatódó pozsonyi rendkívüli ülésén az általános sztrájk hatására beleegyeznek a „demokratikus párbeszédbe”, a kommunista párt vezető szerepének törlésébe az alkotmányból, a szabad választások kiírásába és 1968 újraértékelésébe. Több személyi változásról is döntenek: kizárják a KB Elnökségéből többek között Viliam Šalgovičot, az SZNT elnökét; a KB Elnökségéből és Titkárságából pedig Gejza Šľapka ideológiai titkárt. A póttagok közül 11 személyt kooptálnak a Központi Bizottságba, köztük két magyart: Vajas Elemért és Juhász Istvánt; utóbbit Rudolf

Schuster és további öt személy mellett a KB Elnökségébe is beválasztják. 1990. január 20-ra összehívják a párt rendkívüli kongresszusát.

november 27.

Csehszlovákia lakossága kétórás általános sztrájkon támogatásáról biztosítja a Polgári Fórum, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a diákok követeléseit.

– Dél-Szlovákia városaiban, többek között Dunaszerdahelyen, Komáromban, Érsekújvárbán és Vágsellyén megalakulnak a Független Magyar Kezdeményezés első helyi csoportjai.

– A Szlovák Televízió magyar nyelvű adásában első ízben szólalhat meg a Független Magyar Kezdeményezés képviselője.

november 28.

A szövetségi kormány és a Nemzeti Front KB, valamint a Polgári Fórum küldöttsége közötti kerekasztal-tárgyaláson megállapodnak arról, hogy Ladislav Adamec miniszterelnök december 3-ig pártonkívüliek, valamint a nem kommunista pártok képviselőinek bevonásával átalakítja a szövetségi kormányt, amely „széles koalíciós alapokon” fog nyugodni; a kormány javasolni fogja a Szövetségi Gyűlésnek a kommunista párt vezető szerepét és a marxizmus-leninizmust állami ideológiaként rögzítő alkotmánycikkelyek hatályon kívül helyezését. A PF ezen kívül követeli Csehszlovákia 1968-as megszállásának elítélését, s Gustáv Husák lemondását köztársasági elnöki tisztségéről.

– Az Új Szó szerkesztősége címdoldalon közli a lap szerkesztőségének állásfoglalását, amelyben amellet, hogy bírálóan nyilatkoznak saját tevékenységükről, egyetértésüket fejezik ki az általános sztrájk „progresszív törekvéseivel”, támogatásukról biztosítják a Nyilvánosság az Erőszak Ellen november 25-i 12 pontos programnyilatkozatát, elhatárolják magukat a Magyar Televízió Panoráma c. műsora elleni, a lapra kényszerített kampánytól, javasolják a párt vezető szerepének törlését az alkotmányból, az 1968–69-es eseményekről készült Ta-

nulságok... c. dokumentum érvénytelenítését és a szerkesztőség megbélyegzett munkatársainak rehabilitálását. A fentiek értelmében javasolják, hogy a lap fejlécén szereplő „Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságának napilapja” feliratot a „Szlovákia Kommunista Pártja napilapja” váltsa fel.

– A Szlovák Írók Szövetsége Magyar Szekciójának vezetősége állásfoglalásában támogatásáról biztosítja a Nyilvánosság az Erőszak Ellen november 25-i követeléseit, sürgeti a társadalmi párbeszédet, a szabad választások kiírását, a plurális társadalom kiépítését, az elmúlt két évtized újraértékelését, a csehszlovákiai magyar közelet demokratizálását és a „hatalmi monopólium elvtelen kiszolgálóinak” távozását funkcióikból, valamint a Szlovák Írók Szövetsége rendkívüli kongresszusának összehívását.

– A Független Magyar Kezdeményezés és a Magyar Diákszövetség közös nyilatkozatban határolja el magát a Kelet-szlovákiai kerületben ismeretlen körök által kezdeményezett, területi autonómiát követelő aláírásgyűjtési akciótól. A nyilatkozat szerint az ilyen akciók ártanak a demokratizálódási folyamatnak és a rendszerváltásra törekvő erők megosztásához vezetnek, ezért annak aláírói felhívják a csehszlovákiai magyarságot, hogy utasítsa vissza az ilyen törekvéseket.

– Megjelenik a Független Magyar Kezdeményezés Szabad Kapacitás c. tájékoztatójának első száma. Szerkesztői a december közepén megjelenő 3. számától kezdve: Gyurovsky László, Juhász R. József, Németh Ilona, Sándor Eleonóra és Tóth Károly.

– A pozsonyi Szlovák Műszaki Főiskola Építő- és Építészmérnöki Karának magyar nemzetiségű diákjai megalakítják az Ybl Miklós Klubot (YMK).

– Megalakul Dunaszerdahelyen a Roma Demokratikus Kezdeményezés. Szóvivői: Ravasz József és Vontszemű János.

november 29.

A Szövetségi Gyűlés két kamarájának együttes ülésén – miután lemond elnöki tisztségéről Alois Indra, a normalizációs politika egyik vezéralakja – alkotmányos bizottságot hoznak létre a november 17-i események kivizsgálására; majd elfogadják a 135/1989 sz. alkotmánytörvényt, amely törli az alkotmányból a kommunista párt vezető szerepét biztosító 4. cikkelyt, a 6. cikkelyt módosítva a Nemzeti Frontot nyitott szervezetté nyilvánítja, s onnan is törli a párt vezető szerepére vonatkozó részt, a 16. cikkelyből pedig azt a megállapítást, hogy Csehszlovákiában a marxizmus-leninizmus szellemében folyik az oktatás. A Szövetségi Gyűlés nyilatkozatot fogad el a belpolitikai helyzetről, amelyben sajnálatát fejezi ki a november 17-i eseményekkel kapcsolatban, ígéretet tesz az új alkotmány, a gyülekezési, egyesülési és petíciós jogot szabályozó törvények, s az új választójogi törvény mielőbbi kidolgozására.

– A református lelkészek pozsonyi országos lelkészkonferenciájának résztvevői támogatásukról biztosítják a csehszlovákiai egyházak és vallási közösségek vezetőinek november 27-i, rendszerváltást és teljes vallásszabadságot sürgető nyilatkozatát. Ugyanakkor követelik többek között az egyház elkobzott vagyonának legalább részleges visszaadását, a meghurcolt lelkészek rehabilitálását, egy szabad független lelkészegyesület létrehozását, a szabad iskolai vallásoktatást, valamint Tőkés László támogatásának kinyilvánítását.

november 30.

Pozsonyban a Pavel Hrivnák miniszterelnök vezette szlovák kormányküldöttség találkozik a Nyilvánosság az Erőszak Ellen képviselőivel, amivel szlovákiai szinten is megkezdődnek a kommunista vezetés és az ellenzék közötti kerekasztal-tárgyalások. A megbeszélések fő témája a szlovák kormány átalakítása, az egyházak feletti állami felügyelet megszüntetése, valamint az újonnan alakuló pártok és polgári kezdeményezések tevékenysége jogi és anyagi feltételeinek megteremtése. A tanácskozáson a

NYEE küldöttségében a Független Magyar Kezdeményezés képviselőjében részt vesz Szigeti László is.

– A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén lemond elnöki tisztségéről és elnökségi tagságáról Viliam Šalgovič; az SZNT új elnökévé két jelölt közül titkos szavazással Rudolf Schustert (Szlovákia Kommunista Pártja) választják (ellenjelöltje a szabadságpárti Jozef Širotnák). Bizottságot hoznak létre az 1988. március 25-i pozsonyi tüntetés elleni rendőri beavatkozás kivizsgálására, s a Szövetségi Gyűlés előző napi nyilatkozatához hasonló állásfoglalást fogadnak el a politikai helyzetről.

– A Független Magyar Kezdeményezés helyi csoportjainak képviselői megbeszélést tartanak Dunaszerdahelyen az együttműködés formáiról, s megvitatják a mozgalom ideiglenes alapszabály tervezetét.

– A Független Magyar Kezdeményezés és a Magyar Diákszövetség küldöttsége Budapesten találkozik a magyarországi pártok képviselőivel, s megtartja első budapesti sajtótájékoztatóját.

– Magyarország diplomáciai jegyzékben javasolja Csehszlovákiának a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszerről 1977-ben aláírt egyezmény módosítását. (A szerződészmódosító ajánlatra a csehszlovák kormány soha nem válaszol.)

december 1.

Csehszlovákia Kommunista Pártja KB Elnöksége nyilvánosságra hozza a párt akcióprogram tervezetét, amelyben a szocializmus eszméi mellett sikra száll a politikai pluralizmusért is, s kilátásba helyezi Csehszlovákia 1968-as megszállásának, valamint a Tanulságok... c. dokumentum átértékelését.

– A Nyilvánosság az Erőszak Ellen dunaszerdahelyi csoportja felhívással fordul a csehszlovák közvéleményhez és a kormányhoz, hogy tiltakozzon Románia elnökénél Doina Cornea polgárjogi aktivista, Tőkés László református

lelkész, Sütő András író és a többi polgárjogi aktivista üldözése ellen. A felhívás aláírói: Barak László költő, Juraj Holík erdőmérnök, Hunčík Péter orvos, Ľubomír Navrátil szerkesztő és Világi Oszkár jogász.

december 1–2.

Prágában az Egységes Földműves Szövetkezetek XI. Országos Kongresszusán bejelentik a Csehszlovák Mezőgazdasági Párt Előkészítő Bizottságának megalakulását. Elnöke Pavol Delinga, alelnöke Nagy Ferenc, a perbetei efsz elnöke.

december 3.

Gustáv Husák köztársasági elnök Ladislav Adamec (Csehszlovákia Kommunista Pártja) miniszterelnökkel az élen kinevezi az új szövetségi kormányt, amelynek 21 tagja közül 15 továbbra is kommunista. Tagjai többek között: Marián Čalfa (Szlovákia Kommunista Pártja), Pavel Hrivnák (SZLKP), František Pitra (CSKP) miniszterelnök-helyettesek, Jaromír Johanes (CSKP) külügyminiszter, Miroslav Vacek (CSKP) nemzetvédelmi miniszter, František Pinc (CSKP) belügyminiszter, Jan Stejskal (CSKP) pénzügyminiszter.

– A szövetségi kormány első ülésén „a szuverén államok közti kapcsolatok normái megsértésének” nyilvánítja a Varsói Szerződés öt tagállamának 1968-as bevonulását Csehszlovákiába, s tárgyalások megkezdését javasolja a szovjet kormánynak a Csehszlovákiában „ideiglenesen állomásozó” szovjet csapatokkal kapcsolatos kormányközi egyezményekről.

– A Csehszlovák Nemzeti Front KB támogatásáról biztosítja az új összetételű szövetségi kormányt, elfogadja Miloš Jakeš lemondását a Nemzeti Front elnöki tisztségéről, s határozatot hoz a Nemzeti Front elnökének kéthavonta történő cseréjéről. A legközelebbi időszakra Bohuslav Kučerát, a Csehszlovák Szocialista Párt elnökét választják meg a testület elnökévé.

– A Polgári Fórum, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés

nyilatkozatokban tiltakozik az új szövetségi kormány összetétele ellen. Az FMK nyilatkozata szerint „a szlovák kormányban, az államigazgatás alacsonyabb szintjein és az SZLKP országos, kerületi, járási, valamint helyi vezetése élén továbbra is emberi és politikai hitelüket veszített egyének állnak”.

december 4.

Prágában és Pozsonyban a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen felhívására ismét több ezer fős tüntetéseken tiltakoznak az új szövetségi kormány összetétele ellen. A PF és a NYEE közös nyilatkozatban követeli párton kívüli szakemberek bevonását a kormányba, követeléseik elutasításának esetére december 11-re újabb általános sztrájkot hirdetnek. A meghirdetett sztrájkhoz nyilatkozatban csatlakozik a Független Magyar Kezdeményezés is.

– A Varsói Szerződés moszkvai csúcsertekezletén a Szovjetunió, Bulgária, Lengyelország, Magyarország és az NDK legfelsőbb vezetői közös nyilatkozatban ítélik el Csehszlovákia 1968-as megszállását.

december 5.

Az Új Szó szerkesztősége kerekasztal-beszélgetést rendez a Független Magyar Kezdeményezés, a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma és a Magyar Diákszövetség képviselőivel, amelyen Grendel Lajos (FMK), Dobos László (CSMF) és Berényi József (MDSZ) ismerteti szervezeteik megalakulásának körülményeit és céljait. Dobos bejelenti, hogy a CSMF egy esetleges választásokon jelölteket állít, miközben tömöríteni kívánja a csehszlovákiai magyarságot.

december 6.

Prágában a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen képviselői tárgyalásokat folytatnak Ladislav Adamec miniszterelnökkel a szövetségi kormány további átalakításáról. Javasolják többek között Ján Čarnogurský miniszterelnök-helyettesé, Jiří Dienstbier külügyminiszterré és Václav Klaus pénzügyminiszterré való kinevezését.

– Szlovákia Kommunista Pártja KB pozsonyi rendkívüli ülésén lemond tisztségéről Ignác Janák első titkár, a Központi Bizottság egész Elnöksége és Titkársága, valamint lemond KB tagságáról az oda nemrég beválasztott Vajas Elemér. 1989. december 17-re összehívják a párt rendkívüli kongresszusát, amelynek előkészítésére 24 fős Akcióbizottságot választanak (elnöke Pavol Bolvanský; magyar tagjai: Kiss József, Szabó Sándor és Zselenák József).

– A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén átalakítják az SZNT Elnökségét és bizottságait. Az új elnökségben Szlovákia Kommunista Pártja 8, a Szabadságpárt és a Szlovák Megújódás Pártja 3-3 képviselője kap helyet, 7 tagja pártönkivüli. Az SZNT alelnökeivé Nagy Kázmért (SZLKP), Ján Širotnákot (Szabadságpárt), Ján Majert (Szlovák Megújódás Pártja) és Blanka Blažejovát (pártönkivüli) választják; az elnökség további magyar tagja Kusy Eszter (pártönkivüli).

– A Szlovák Nemzeti Tanács ugyanezen a napon elfogadja a 165/1989 sz. törvényt, amellyel hatálytalanítja az SZNT Elnökségének 1989. február 17-én a közrend megszüldésére hozott 18/1989 sz. törvényerejű rendeletét; valamint elfogadja a 167/1989 sz. határozatot, mellyel hatálytalanítja az 1989. október 31-én hozott 124/1989 sz. határozatát, amelyben egyetértett a Szövetségi Gyűlés képviselőinek javaslatával a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Cseh Szocialista Köztársaság és a Szlovák Szocialista Köztársaság új alkotmánya jóváhagyásának módjáról. (December 19-én hasonló jogszabályokat fogad el a Cseh Nemzeti Tanács is.)

– Rendkívüli ülést tart Pozsonyban a Csemadok KB, amelyen rehabilitálják a szövetség vezető testületeiből 1969 után kizárt személyeket (Dobos László, Szőke József, Duray Miklós, Szabó Rezső, Varga Sándor, Kardos István, Újváry László, Janics Kálmán, Turczel Lajos, Varga Ervin, Icsék István, Nagy Olivér, Gacsó István, Szokolai Imre, Mácsa Mihály, Teleki Tibor, Pölhös Imre, Rózsa Ernő, Beke Sándor, Böszörményi János, Nagy Jenő, Broczko Gyula,

Nagy János, Híves Vince, Takács András, Csekei Ernő, Szirmák Imre, Mács József, Kanala Józsefné és Kürthy Lajos), s visszaállítják a választott szervekben viselt tagságukat. A Központi Bizottság elutasítja a Lukács Tibor vezető titkár által előterjesztett akcióprogram-javaslatot, ehelyett egy új, a következő közgyűlésig érvényes programnyilatkozatot fogad el. Ez módosítja a Csemadok alapszabályát, s a szövetséget olyan önálló, nyitott és szabad társadalmi szervezetté nyilvánítja, amely felvállalja a csehszlovákiai magyar kisebbség érdekeinek a képviseletét, elzárkózik a neosztálinista struktúráktól, szakít a demokratikus centralizmus elvével, s kinyilvánítja, hogy a Csemadok együtt kíván működni a csehszlovákiai magyar demokratikus mozgalmakkal, a Független Magyar Kezdeményezéssel, a Csehszlovákiai Magyarok Fórumával és a Magyar Diákszövetséggel. Jóváhagyják a szlovák állami szervekbe és a Szlovák Nemzeti Tanács tanácsadó testületeibe delegálandó magyar személyek névsorát, a szlovák kormány kisebbségi miniszterelnök-helyettesi tisztségébe Varga Sándort jelölik. Miután lemond a Csemadok Elnöksége és Titkársága, a rehabilitáltakkal, valamint a 23 újonnan megválasztott taggal (többek között Bajnok István, Bauer Győző, Böszörményi István, Csáky Károly, Gyurcsík Iván, Himmler György, Lacza Tihamér, László Béla, Zalabai Zsigmond) kibővített Központi Bizottság 21 fős új elnökséget választ, amelynek tagjai: Bárdos Gábor, Bauer Győző, Boda Pál, Böszörményi István, Dobos László, Duray Miklós, Fónod Zoltán, Gál Sándor, Görföl Jenő, Gyimesi György, Kolár Péter, Kvarda József, Lacza Tihamér, Merva Lóránt, Mézes Rudolf, Neszméri Sándor, Presinszky Lajos, Sidó Zoltán, Szabó Rezső, Szilvássy József és Varga Sándor. A szövetség tiszteletbeli elnökévé Dobos Lászlót, elnökévé Sidó Zoltánt, társelnökévé Szabó Rezsőt, vezető titkárává Neszméri Sándort, titkárává Bárdos Gábort és Gyurcsík Ivánt választják.

december 7.

Ladislav Adamec szövetségi miniszterelnök benyújtja lemondását. Gustáv Husák köztársasági

elnök Marián Čalfa első miniszterelnök-helyettest bízta meg az új kormány összeállításával.

– Csehszlovákia Kommunista Pártja KB Elnöksége kizárja a pártból Miloš Jakeš volt főtitkárt és Miroslav Štěpán, a prágai pártbizottság volt vezető titkárát, s 1989. december 20–21-re összehívja a párt rendkívüli kongresszusát.

– Szlovákia Kommunista Pártja Akcióbizottsága elhatárolja magát a párt volt vezetőségének eljárásától, felhívással fordul a szlovákiai kommunistákhoz és a közvéleményhez, amelyben támogatásáról biztosítja a megújítási folyamatot, s elítéli az átigazoló bizottságok 1970. évi döntéseit. Az Akcióbizottság a Karel Urbánekhez, a CSKP KB főtitkárához intézett levelében síkra száll az SZLKP-nak a CSKP-n belüli nagyobb önállóságáért.

– Rudolf Schuster, a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke fogadja a Csemadok új vezetőségét, s elvi hozzájárulását adja ahhoz, hogy Nagy Kázmér, az SZNT alelnökének vezetésével újjáalakuljon az SZNT 1971-ben megszüntetett Nemzetiségi Bizottsága.

– A kommunista pártállam által támogatott, a katolikus papokat tömörítő Pacem in Terris titkársága bejelenti, hogy a szervezet befejezi tevékenységét.

december 8.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége felmenti tisztségéből Pavel Hrivnák szlovák miniszterelnököt, s Milan Čič korábbi igazságügyi minisztert bízta meg az új szlovák kormány összeállításával. Tudomásul veszi továbbá az SZNT 11 képviselőjének, köztük Viliam Šalgovič volt elnök lemondását mandátumáról. Az Elnökség ülésén Rudolf Schuster és a Csemadok KB közötti előzetes megegyezés alapján Nagy Kázmér alelnök javaslatot terjeszt elő a Nemzetiségi Bizottság újjáalakítására. Tagjai a nemzetiségi képviselők, valamint a Csemadok és a Csehszlovákiai Ukrán Dolgozók Kulturális Szövetsége által delegált szakemberek lennének, s néhány szlovák szakember.

– Szlovákia Kommunista Pártja Akcióbizottsága határozatot fogad el, amely értelmében érvénytelennek tekinti a Tanulságok... c. dokumentumot, s javasolja Csehszlovákia Kommunista Pártja KB-nak, hogy szüntesse meg Vasil Biľak volt ideológiai titkár párttagságát és indítson ellene fegyelmi eljárást a hatalmával való súlyos visszaélés miatt.

– A szövetségi kormány és az ellenzék közötti kerekasztal-tárgyalásokon Václav Havel az új kormány összetételéről folytatott vitában felveti egy, a kisebbségi ügyekért felelős tárca nélküli miniszter kinevezését. A tisztségbe a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, ill. a Független Magyar Kezdeményezés által jelölt Popély Gyulát, majd Duray Miklóst javasolják. Marián Čalfa megbízott miniszterelnök másnap a szlovák fél, mindenekelőtt a Matica slovenská tiltakozására hivatkozva elutasítja mind Popély, mind Duray kinevezését, a miniszteri poszt létrehozására így nem kerül sor. A Havel vezette delegáció megelégszik azzal az ígérettel, hogy Čalfa bejelenti a Szövetségi Gyűlésben a kormány azon szándékát, hogy a kisebbségi kérdéssel fokozottan kíván foglalkozni, s bizottságot hoz létre, amelybe meghívja a kisebbségek képviselőit is.

– Gustáv Husák köztársasági elnök amnesztiát hirdet. (Az amnesztiarendeleetet a törvénytár december 15-én közli 150/1989 számmal.)

– A Szlovák Nemzeti Front KB rendkívüli ülésén Dušan Janotát választják meg a Nemzeti Front új elnökévé.

december 9.

A Csemadok KB Néprajzi Szakbizottságának ülésén önálló működési szabályzatot fogadnak el, s – miközben hangsúlyozzák, hogy az továbbra is a Csemadok keretei között kíván működni – bejelentik az 1969–74 között már tevékenykedett Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság újjáalakulását. Megbízott elnöke Liska József, megbízott titkára Kocsis Aranka.

– A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozatban támogatja a Nyilvánosság az Erőszak

Ellen azon törekvését, hogy a tényleges politikai erőviszonyokat tükröző szlovák és szövetségi kormány jöjjön létre. Egyben felszólítja a Szlovák Nemzeti Tanács magyar nemzetiségű képviselőit a lemondásra, és időközi választások kiírását követeli.

december 10.

Gustáv Husák köztársasági elnök kinevezi a „nemzeti egyetértés kormányának” elnevezett új szövetségi kormányt, amelyben a kommunista párt 9, a Csehszlovák Szocialista Párt és a Csehszlovák Néppárt 2-2 miniszteri helyet kap, további 7 tagja pártunkívüli. Miniszterelnök Marián Čalfa (Szlovákia Kommunista Pártja); a kormány tagjai többek között: Ján Čarnogurský (pártunkívüli) és Valtr Komárek (Csehszlovákia Kommunista Pártja) első miniszterelnök-helyettesek, František Pitra (CSKP) miniszterelnök-helyettes, Jiří Dienstbier (pártunkívüli) külügyminiszter, Miroslav Vacek (CSKP) nemzetvédelmi miniszter, Václav Klaus (pártunkívüli) pénzügyminiszter; a belügyminiszteri poszt egyelőre betöltetlen marad. Čalfa ellenállása miatt a kisebbségi ügyekben illetékes miniszteri poszt létrehozására nem kerül sor.

– Az új kormány kinevezését követően Gustáv Husák a Szövetségi Gyűlés Elnökségéhez intézett levelében lemond köztársasági elnöki tisztségéről.

– A Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen bejelenti, hogy Václav Havel köztársasági elnökké való jelölését támogatja.

– Rendkívüli kongresszust tart Pozsonyban a Szlovák Megújulás Pártja, amelyen az 1948-ban felbomlasztott Demokrata Párt jogutódának nyilvánítja magát, s felveszi annak nevét.

december 12.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége Milan Čič (Szlovákia Kommunista Pártja) miniszterelnökkel az élen kinevezi az új szlovák kormányt, amelynek 15 tagja közül csupán 6 a kommunista. Tagjai többek között Jozef Markuš (pártunkívüli) első miniszterelnök-helyet-

tes, Vladimír Ondruš (pártunkívüli) és Varga Sándor (pártunkívüli) miniszterelnök-helyettesek, Michal Kováč (pártunkívüli) pénz-, ár- és bérügyi miniszter, Ladislav Chudík (pártunkívüli) művelődésügyi miniszter, Miroslav Belanský (SZLKP) mezőgazdaság- és élelmiszerügyi miniszter, Ladislav Kováč (pártunkívüli) oktatási, ifjúsági és testnevelési miniszter. Varga Sándor személyében a szlovák kormánynak első ízben van magyar nemzetiségű alelnöke.

– A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége ugyan ezen a napon hatályon kívül helyezi a belpolitikai helyzetről kiadott november 21-i állásfoglalását, s szavazattöbbséggel Alexander Dubček köztársasági elnökké választását javasolja.

– A Szövetségi Gyűlés ülésén lemond tisztségéről a testület vezető szerveinek több kommunista tagja, köztük Vladimír Vedra, a Népi Kamara és Ján Janík, a Nemzetek Kamarája elnöke; a Szövetségi Gyűlés Elnökségéből pedig távozik többek között Alois Indra, Jozef Lenárt, Vasil Biľák, Miloš Jakeš, Viliam Šalgovič, Josef Kempný és Fekete József. Az új elnökség megválasztása során a Szövetségi Gyűlés elnökévé Stanislav Kukrált (pártunkívüli), a Népi Kamara elnökévé Josef Bartončíkot (Csehszlovák Néppárt), a Nemzetek Kamarája elnökévé Anton Blažejt (Szlovákia Kommunista Pártja) választják; Fekete helyett azonban nem választanak új magyar tagot a Szövetségi Gyűlés Elnökségébe, így annak a Népi Kamara részéről a korábbi gyakorlattól eltérően nincs magyar nemzetiségű tagja.

– A Független Magyar Kezdeményezés nyilatkozatot ad ki a szövetségi kormány összetételéről, amelyben sajnálkozását fejezi ki amiatt, hogy „a kormányelnök környezetében működő retrográd politikai erők obstrukciója” meghiúsította a kisebbségi ügyekben illetékes miniszteri tárca létrehozását.

– A Szlovák Szakszervezeti Tanács pozsonyi ülésén elfogadják az elnökség és a titkárság december 5-i lemondását, s felmentik tisztségéből

az SZSZT valamennyi vezető tisztségviselőjét, köztük Merva Lóránt titkárt. A független szak-szervezeti mozgalom megteremtésének feladatával 13 fős akcióbizottságot hoznak létre, amelynek elnökévé Cyril Streleckýt választják

december 13.

A Szövetségi Gyűlés állásfoglalást hagy jóvá Csehszlovákia 1968. évi megszállásával kapcsolatban, amelyben azt a nemzetközi jog és a szuverén államok közti kapcsolatok alapelvei megsértésének nyilvánítja.

– A Csemadok KB Elnöksége a nyugdíjba vonuló Strasser György helyett december 15-i hatállyal Lacza Tihamért nevezi ki A Hét c. hetilap főszerkesztőjévé; határozatot fogad el a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaságról, ill. a Csemadok keretében alakuló hasonló társaságokról; s 1990. március 9–10-re összehívja a szövetség rendkívüli országos közgyűlését.

– A nyitrai Pedagógiai Kar magyar diákjai nagygyűlésen követelik a kar teljes jogú magyar tagozatának visszaállítását.

december 15.

A csehszlovákiai magyarság II. világháború utáni első szabad sajtótermékeként – a Nyilvánosság az Erőszak Ellen Koordinációs Bizottsága kiadásában – megjelenik Pozsonyban a Nap c. független napilap első száma. A hetente kétszer megjelenő lap szerkesztőbizottságában helyet kapnak a Független Magyar Kezdeményezés szóvivői, főszerkesztője Hunčík Péter, főszerkesztő helyettesei: Balla Kálmán és Fazekas József.

– A szlovák kormány nyilatkozatban határolja el magát a szövetségi, a cseh és a szlovák kormány november 20-i, a rendfenntartó erők november 17-i fellépését jogosnak minősítő közös nyilatkozatától, egyben elítéli a békés diák-tüntetés résztvevői elleni brutális rendőri beavatkozást.

– A Csehszlovákiai Magyarok Fóruma az Új Szó hasábjain közzéteszi programnyilatkozatát,

amely szerint a CSMF programelőzményének tartja A „harminchármas” dokumentuma néven ismertté vált beadványt.

december 16.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen, a Független Magyar Kezdeményezés, valamint a Természet- és Tájvédők Szlovákiai Szövetségének dunaszerdahelyi járási szervezete tüntetést szervez Bősön a dunai vízlépcső megépítése ellen, amelyen több mint kétezer vesznek részt.

– Václav Havel tévébeszédében bejelenti, hogy köztársasági elnökké jelölését Alexander Dubček álláspontjától teszi függővé.

december 17.

Pozsonyban tartja rendkívüli kongresszusát Szlovákia Kommunista Pártja. A kongresszus sikra száll a párt megújodásáért, indokolatlannak és érvénytelennek nyilvánítja az 1969 utáni tömeges átigazolásokat, s javasolja a pártból igazságtalanul kizártak rehabilitálását. Felfüggeszti Ignác Janák, Viliam Šalgovič, Gejza Šľapka, Elena Litvajová, Ivan Goňko, Eugen Turzo és Štefan Bachar párttagságát, mivel „az SZLKP Központi Bizottsága, mindenekelőtt elnöksége és titkársága állásfoglalásaival, passzívításával, a párton és a társadalmon belüli helyzet meg nem értésével az 1989. november 17-e utáni időszakban ártott a pártnak, gyengítette pozícióját és a sorkommunisták pozícióit”. Megválasztják a párt új, 93 fős Központi Bizottságát, amelybe csak hárman kerülnek be a régi KB-ból; tagjai többek között: Kiss József, Zselenák József, Szírovecz Géza, Galko Béla, Kiss Katalin, Mórícz Zoltán, Pásztor Mária és Michlian Etel. A 23 fős Központi Ellenőrző és Revíziós Bizottság magyar tagja Gyurcsis Károly. A párt élére 11 fős Végrehajtó Bizottságot választanak, amelynek elnöke Ján Široký, tagjai többek között: Milan Ftáčnik, Pavol Kanis és Peter Weiss.

– Helyi csoportjai több mint háromszáz küldöttenek részvételével országos taggyűlést tart Dunaszerdahelyen a Független Magyar Kezdeményezés szóvivői testülete, amelyen az FMK

szóvivői beszámolnak a mozgalom eddigi tevékenységéről és szervezésének feladatairól, majd elfogadják az FMK ideiglenes működési szabályzatát. A gyűlés elveti egy egységes magyar politikai párt megalapításának a lehetőségét, s kinyilvánítja: az FMK a Nyilvánosság az Erőszak Ellen független csoportjaként kíván tevékenykedni.

– A Független Magyar Kezdeményezés állásfoglalást tesz közzé a Csemadok tevékenységével és céljaival kapcsolatban. E szerint a megújult Csemadokra mint kulturális szervezetre a jövőben is rendkívül fontos szerep vár, elengedhetetlen ugyanakkor a szervezet teljes depolitizálása, s megengedhetetlen, hogy megújult vezetése vagy más körök politikai ambíciók és célok szolgálatába állítsák.

december 18.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen Koordinációs Bizottsága nyilatkozatot tesz közzé a köztársasági elnök megválasztásának kérdésével kapcsolatban, amelyben elutasítja, hogy a két elnökjelölt létét a cseh és a szlovák nemzet közötti ellentétek szítására használják fel, s felszólítja a jelölteket, hogy kölcsönösen járuljanak hozzá a kialakult helyzet tisztázásához.

– Az Új Szó szerkesztősége rehabilitálja az 1968–69-es tevékenységük miatt a pártból kizárt és ennek következtében 1970 júliusában a lap szerkesztőségéből is elbocsátott munkatársait: Cserepes Lajost, Horváthné Ozorai Katalint, Lőrincz Lászlót, Miklósi Pétert, Petrőci Bálintot, Szabó Gézát, Szűcs Bélát, Tóth Mihályt és Zsilka Lászlót.

– Prágában megalakul a Csehszlovákiai Charta 77 Alapítvány. Célja a nyílt, szabad és plurális társadalom megteremtésének elősegítése, a független hírközlési és tájékoztatási hálózat kifejlesztése. Kuratóriumának tagja Szigeti László.

– A nyitrai Pedagógiai Karon dékánhelyettségé választják László Bélát, a Matematikai Tanszék docensét.

december 19.

A Szövetségi Gyűlés jóváhagyja a Čalfa-kormány programnyilatkozatát, s bizalmat szavaz az ún. nemzeti egyetértés kormányának. A kormányprogram vitájában Sidó Zoltán képviselő felszólalására, aki kifogásolja, hogy szövetségi szinten nem hozták létre a nemzetiségi ügyekkel foglalkozó minisztériumot, a miniszterelnök kijelenti: a nemzetiségi képviselő kérdésért elsősorban a köztársasági kormányok hatáskörében kell rendezni, de a választások után majd létrehozzák a szövetségi kormány melletti nemzetiségi tanácsadó szervet, amelyben valamennyi kisebbség képviselve lesz.

– A Szlovák Nemzeti Tanács jóváhagyja a Čič-kormány programnyilatkozatát, s bizalmat szavaz az új kormányának. A kormányprogram a többpártrendszer kiépítése és a gazdasági reform mellett síkra száll a szlovák nemzet, valamint a magyar és ukrán (ruszin) nemzeti kisebbség „egyenjogú politikai, jogi, gazdasági, szociális és kulturális feltételeinek megteremtéséért”.

– A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége az előzetes ígérek ellenére elutasítja az SZNT Nemzetiségi Bizottságának visszaállítását, helyette csupán egy, az elnökség melletti állandó munkacsoport létrehozását hagyja jóvá. A 15 magyar, ukrán, szlovák és cseh képviselőből, valamint a Csemadok és az Ukrán Dolgozók Kulturális Szövetsége által delegált 11 szakemberből álló testület vezetője Nagy Kázmér, az SZNT alelnöke.

– Rendkívüli közgyűlést tart Pozsonyban a Szlovák Írók Szövetségének Magyar Szekciója, amelyen elhatározzák a szekció önállósulását, s Csehszlovákiai Magyar Írók Társasága néven egy független szervezet létrehozását. A CSMÍT élén álló 9 tagú Akcióbizottság vezetője Fónod Zoltán, a tagozat korábbi titkára; az Akcióbizottság további tagjai: Dobos László, Duba Gyula, Grendel Lajos, Hízsnay Zoltán, Hodossy Gyula, Szeberényi Zoltán, Szőke József és Zalabai Zsigmond.

– A csehszlovákiai magyar képzőművészek pozsonyi találkozásán elhatározzák a Szlovák Képzőművészek Szövetségén belüli, esetleg egy teljesen önálló szervezet létrehozását. A Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága Előkészítő Bizottságának ügyvivőjévé Kubička-Kucsera Klárát választják.

– A Független Magyar Kezdeményezés és a Magyar Diákszövetség nyílt levéllel fordul Jiří Dienstbier külügyminiszterhez, amelyben felkéri, hogy Csehszlovákia vesse latba tekintélyét a további romániai vérontás megakadályozása érdekében.

– Az Új Szó a rendkívüli pártkongresszus határozata alapján Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottsága helyett Szlovákia Kommunista Pártja napilapjának tünteti fel magát, fejlődéséről pedig eltűnnek az állami kitüntetések.

december 20.

Pozsonyban megalakul a Csehszlovákiai Magyar Pedagógusok Fórumának Előkészítő Bizottsága (tagjai: Csáky Károly, Fehér József, Keszegh István, Kovács László, Máté László, M. Molnár László, Oláh György, Pukkai László, Rudas Dóra és Szkladányi Endre), amely az érdekképviselői szövetség létrehozásának céljával 1990. január 13-ra Nyitrára összehívja a magyar pedagógusok országos értekezletét.

– A pozsonyi Madách Könyv- és Lapkiadó munkaközösségének gyűlésén a kiadó új igazgatójává Dobos Lászlót, főszerkesztőjévé Fazekas Józsefet választják.

december 20–21.

Prágában tartja rendkívüli kongresszusát Csehszlovákia Kommunista Pártja. Ezen jóváhagyják a párt akcióprogramját, amely síkra száll a CSKP következetes megújrodása és a demokrácia mellett, érvénytelenítik A CSKP XIII. Kongresszusa után a pártban és a társadalomban kialakult válság tanulságai c. dokumentumot, rehabilitálják a pártból 1968 után kizárta-
kat, felosztatják a Népi Milíciát, s bocsánatot kérnek a lakosságtól az elmúlt évtizedekben el-

követett hibákért és törvényteleniségekért. Az 1968-as katonai intervenció kezdeményezésében való részvételéért és a brezsnyevizmus érvényesítéséért kizárják a pártból Vasil Bilák volt ideológiai titkárt, „súlyos politikai hibák” miatt pedig felfüggesztik 32 korábbi magas beosztású pártvezető, többek között Gustáv Husák, Peter Colotka, Ján Fojtík, Alois Indra, Bohuslav Chňoupek, Ludovít Pezlár, Viliam Šalgovič, Lubomír Štrougal, Jozef Lenárt, Ignác Janák, Josef Kempný párttagságát. A párt új elnökévé három jelölt közül titkos szavazással Ladislav Adamecet, első titkárává Vasil Mohoritát választják. A 140 fős Központi Bizottságba bekerül Kiss József, Hral Éva, Németh Károly, Mátis Iván és Czetner Gyula.

december 22.

Prágában a kommunista párt, a Polgári Fórum, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, a Nemzeti Front, a Csehszlovák Néppárt, a Csehszlovák Szocialista Párt, a Demokrata Párt, a Szabadságpárt és a diákok képviselőinek kerekasztal megbeszélésén megegyezés születik arról, hogy Václav Havelt köztársasági elnökké, Alexander Dubčeket a Szövetségi Gyűlés elnökévé jelölik.

december 23.

A Csemadok Központi Bizottságának a romániai forradalom hatására életre hívott ún. Romániai Válságstábja felhívással fordul a szövetség tagságához, hogy rendezzen gyűjtést Románia lakosságának megsegítésére. Ezzel párhuzamosan a csehszlovákiai magyarság körében széles körű gyűjtés indul a romániai-erdélyi rászorulóknak megsegítésére.

– Az Új Szó közli a cseh ellenzékiek 1989. június 29-i Néhány mondat c. felhívását.

december 24.

Az Új Szó közli a Charta 77 cseh polgárjogi mozgalom 1977. január 1-jei nyilatkozatát is.

december 27.

A Független Magyar Kezdeményezés küldöttsége látogatást tesz Ladislav Kováč szlovák ok-

tatási, ifjúsági és testnevelési miniszternél. Megbeszélésükön megállapodás születik arról, hogy a pedagógushíány kiküszöbölése érdekében évente mintegy 200 magyar pedagógusjelölt kezdheti meg tanulmányait a nyitrai Pedagógiai Karon.

– Prágában a kormány és az ellenzék közötti kerekasztal-tárgyalásokon megállapodás születik arról, hogy a szövetségi és a köztársasági parlamentekbe történő kooptálások során csak a politikai pártok, valamint a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen állíthat jelölteket.

– A Csemadok KB Elnöksége levéllel fordul Marián Čalfa szövetségi miniszterelnökhöz, amelyben egy szakértői bizottság felállítását javasolja a kollektív bűnösség elvéből kiinduló valamennyi intézkedés és rendelet felülvizsgálása érdekében.

– A Csemadok KB Elnöksége ugyanezen a napon levélben üdvözlí a Romániai Magyar Demokrata Szövetség megalakulását, vezetőségét pedig a Csemadok tagságának teljes támogatásáról biztosítja.

– A polgári kezdeményezések és a Csemadok kezdeményezésére összehívott nagygyűlésen a Bodrogek és az Ung-vidék magyar településeinek képviselői 11 fős előkészítő bizottságot alakítanak azzal a céllal, hogy kidolgozza egy Királyhelmec központú új járás létrehozásának a koncepcióját.

december 28.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 183/1989 sz. alkotmánytörvényt a törvényhozó testületek új képviselőinek megválasztásáról, amely értelmében a lemondott képviselők helyének betöltésére a politikai helyzetre való tekintettel nem tartanak pótválasztásokat, hanem a pártok meg egyezése alapján maga a törvényhozó testület kooptálja az új képviselőket. Ezt követően kooptálnak a Szövetségi Gyűlésbe 23 képviselőt, köztük Alexander Dubčeket (pártonkívüli), akit egyben megválasztanak a testület elnökévé is; a

Nemzetek Kamarája új elnöke: Jozef Stank (Szlovákia Kommunista Pártja).

– Újlaky Géza képviselő felszólalásában, miután felsorolja a csehszlovákiai magyarság leg-égetőbb problémáit (az anyanyelv használatának korlátozása, a nemzetiségi iskolahálózat leépítése, a Magyarországgal való kapcsolattartás megnehezítése stb.), javasolja, hogy szövetségi szinten hozzanak létre nemzetiségi minisztériumot, értékeljék át a nemzetiségi oktatási politikát, s a magyarság rehabilitálása céljából vizsgálják felül a kassai kormányprogramot.

– A Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága nyilatkozatban jelent be, hogy a megváltozott politikai helyzetre való tekintettel felfüggeszti eddigi tevékenységét, mivel a CSMKJB korábbi munkamódszerére a jövőben valószínűleg nem lesz szükség (1989/7 sz. dok.).

december 29.

A Szövetségi Gyűlés egyhangúlag Václav Havelt választja meg Csehszlovákia új köztársasági elnökévé.

– A Szabad Földműves c. hetilap fejlécéről eltűnnek az állami kitüntetések, Bara László főszerkesztőt pedig a Klamarszik Mária vezette koordinációs bizottság váltja fel a lap élén.

december 30.

Csehszlovákia magyar ajkú keresztény lakosságához intézett felhívás jelenik meg az Új Szóban, amely arra buzdítja őket, hogy világnézeti és társadalmi kérdések tisztázása céljából – a szlovák kereszténydemokrata klubokhoz hasonlóan – alakítsanak magyar kereszténydemokrata klubokat. A felhívás aláírói: Janics Kálmán nyug. orvos, Ordódy Katalin író, Lapos József építészmérnök, Földessy László programozó és Zilizi Tihamér technikus.

– Václav Havel köztársasági elnök Richard Sachert, a Csehszlovák Néppárt központi titkárát nevezi ki a szövetségi kormány belügyminiszterévé.

1989 decemberében

Kassán megalakul a Kassai Magyarok Baráti Társasága, amely a Magyar Demokrata Fórum miskolci szervezetével együttműködve Kassai Fórum címmel időszaki folyóirat kiadásába kezd. A társaság vezetője és a lap főszerkesztője Balassa Zoltán.

– Megjelenik Rimaszécsen a helyi egységes földműves szövetkezet Szécsi Szó c. havilapjának első száma. Vezető szerkesztője B. Kovács István. (A lap néhány szám után megszűnik.)

– Megjelenik Pozsonyban a CSKP KB Pártélet c. folyóiratának utolsó száma.

1989 folyamán

Püski Sándor kiadásában Kutyaszorító II. címmel megjelenik New Yorkban Duray Miklós önéletrajzi esszéjének második kötete.

– A Rákóczi Szövetség létrehozza a Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítványt. Célja a csehszlovákiai magyar tudomány és kultúra, a csehszlovákiai magyarság kérdéseivel foglalkozó magyarországi értelmiségiek munkájának, az egyéni és csoportos cserelátogatások, tanulmányutak támogatása. A tevékenységét 1990 februárjában megkezdő alapítvány kuratóriumának elnöke Zöld Ferenc.

1990**január 2.**

Az Új Szó fejlécén ismét megváltozik a felirat: a lap csehszlovákiai magyar baloldali napilapként határozza meg magát. Impresszuma szerint kiadója továbbra is Szlovákia Kommunista Pártja. (Másnap változik a kiadó is: a lap új kiadója a Pravda Kiadóvállalat.)

– A Zempléni Szó c. tóketerebesi járási hetilap Dél-Zempléni Változások címmel jelenik meg. Megbízott vezető szerkesztője D. Varga László.

január 4.

A NYEE és az FMK kiadásában megjelenik Komáromban a Reflex c. hetilap első száma; fejlécén a demokratikus mozgalmak független hetilapjaként határozva meg magát. Szerkesztőbizottságának tagjai: Cúth János, Finta László, Fülöp Antal, Soóky László, Ivan Scholtz és Szűcs Jenő. (Utolsó száma július 6-án jelenik meg.)

január 5.

Rendkívüli kongresszusát tartja Pozsonyban a Szlovákiai Újságíró Szövetség. Csanaky Eleonóra, A Hét szerkesztője bejelenti, hogy az Újságírók Szlovákiai Szindikátusa néven újjáalakuló szervezet keretén belül szeretnék megalakítani a csehszlovákiai magyar újságírók egyesületét.

január 5.

Az Új Szó hétfői magazinja Vasárnap címmel jelenik meg.

– A Szabad Földműves impresszuma szerint a lap új főszerkesztője Haraszi Mészáros Erzsébet, megbízott helyettes főszerkesztője Klamarsik Mária.

január 5–6.

A Csemadok KB Elnökségének szenci ülésén heves vita bontakozik ki a szövetség jövőbeni szerepvállalásáról, amely keretében felmerül esetleges párttá alakulásának lehetősége is.

Megállapodás születik arról, hogy a Csemadok a továbbiakban kulturális, érdekvédelmi és társadalmi szövetséggént fog tevékenykedni, az ülés résztvevői ugyanakkor egyetértenek abban, hogy a megváltozott politikai helyzetben szükség lesz a nemzeti kisebbségek érdekvédelmét felvállaló párt létrehozására. Az elnökség határozata szerint a szövetség esetleges névváltoztatásáról – a járási konferenciákon elhangzó javaslatok figyelembevételével – a márciusban sorra kerülő rendkívüli országos közgyűlésen döntenek. A szövetségből kizárt tagok ügyének felülvizsgálása és rehabilitálása céljából ötfős bizottságot hoznak létre, amelynek tagjai: Szőke József, Görföl Jenő, Vadkerty Katalin, Végh László és Vojtek László.

január 6.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen Koordinációs Bizottsága és a Független Magyar Kezdeményezés Szóvivői Testülete megegyezik a két mozgalom jövőbeli együttműködésének formáiban, s egy, a nemzeti kisebbségekről szóló közös dokumentum kidolgozásában.

– Csehszlovákia Kommunista Pártja KB prágai ülésén megválasztják a párt vezető szerveit: a 24 tagú Politikai Végrehajtó Bizottságot, a KB titkárait és a KB 7 munkabizottságát. A PBV-ba bekerül többek között Hral Éva. Vasil Mohorita első titkár beszámolója szerint 1989 novembere óta 130 ezren léptek ki a pártból.

– A Csemadok Központi Klubtanácsa pozsonyi összejövetelének egyes résztvevői bejelentik annak feloszlását, s a Független Klubtanács megalakulását. Megbízott ügyvivője Kosár Dezső. (A Csemadok KB művelődési osztálya ezzel szemben a Központi Klubtanácsot nem tekinti feloszlatottnak, s a Független Klubtanács létrehozását csupán néhány tag kilépésének tekinti.)

január 9.

A Független Magyar Kezdeményezés az anyanyelvi művelődés fontosságát hangsúlyozó felhívással fordul a magyar szülőkhöz, amelyben felhívja őket, hogy gyermekeiket írássák magyar iskolába.

január 10.

Németh Miklós magyar miniszterelnök Marián Čalfa szövetségi miniszterelnökhöz intézett levelében megerősíti a nagymarosi építkezés végleges elhagyását, egyben a tárgyalások újbóli felvételére tesz javaslatot.

január 11.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége Vladimír Mečiar nevez ki a szlovák kormány belügy- és környezetvédelmi miniszterévé.

január 12.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén a lemondott képviselők helyére 19 új képviselőt kooptálnak. Közülük 9-en a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, 2-2 a Szabadságpárt, a Demokrata Párt és a Kereszténydemokrata Mozgalom tagjai. A NYEE képviselőtében parlamenti mandátumhoz jut a Független Magyar Kezdeményezés által jelölt Zászlós Gábor. Az SZNT nyilatkozatot fogad el a szövetségi és a szlovák alkotmány előkészítéséről.

– Hivatalos munkalátogatásra Pozsonyba érkezik Václav Havel köztársasági elnök, aki pozsonyi tartózkodása során ellátogat az FMK irodájába és a Nap szerkesztőségébe is. A szlovák politikai vezetés előtt a várban tartott beszédében kijelenti, hogy célja a valódi cseh–szlovák föderáció megteremtése.

január 12–13.

Horn Gyula magyar külügyminiszter meghívására Magyarországra látogat Jiří Dienstbier csehszlovák külügyminiszter.

január 13.

Nyitrán a magyar pedagógusok országos fórumán szakmai és érdekvédelmi szervezatként megalakítják a Csehszlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségét, s elfogadják ideiglenes alapszabályát és programját. Élére 25 fős ideiglenes országos ügyvivői testületet és öttagú szóvivői testületet választanak, amelynek tagjai: Pukkai László elnök, Lovász Gabriella, Kovács László, Dolník Erzsébet és Szkladányi Endre. (A szlovák Belügy- és Környezetvédel-

mi Minisztérium arra való hivatkozással, hogy Csehországban nincsenek magyar iskolák, a szervezetet csak Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége néven hajlandó bejegyezni.)

– A morvaországi Zádveřicében alakuló kongresszusát tartja a Csehszlovák Mezőgazdasági Párt. Elnökévé František Trnkát, „nemzetiségi alelnökévé” Nagy Ferencet választják.

január 14.

A Galán Géza vezette Szabadtéri Színház kezdeményezésére, a csehszlovákiai magyarság öniszerveztetése feltételrendszerének kimunkálása céljából nyílt fórumot tartanak Pozsonyban. A magyar kulturális intézmények újjászervezése alapelveinek kidolgozására ötfős munkacsoportot választanak; tagjai: Duray Miklós, Galán Géza, Gyuresik Iván, Havasi Péter és Takács András.

január 15.

Prágában csehszlovák–szovjet tárgyalások kezdődnek a Csehszlovákiában állomásozó szovjet csapatok kivonásáról.

1990. január közepén

Marián Čalfa szövetségi miniszterelnök kilép a kommunista pártból.

január 16.

Ismerkedő jellegű összeövetelt tartanak Prágában a Csehországban élő magyarok, amelyen elhatározzák egy csehországi magyar szövetség megalakítását.

– A Losonci Járási Nemzeti Bizottság Ipel’ c. járási hetilapjának magyar nyelvű kétheti betétje Ipoly címmel jelenik meg. Felelős szerkesztője Püspöky Klára.

január 17.

A Szocialista Ifjúsági Szövetség KB korábban Új Ifjúság címen megjelent hetilapja felveszi az Ifi címet. Fejlécéről eltűnik „a SZISZ SZKB lapja” felirat, helyette az „ifjúsági hetilap” jelenik meg.

január 18.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom kezdeményezésére, a Független Magyar Kezdeményezés szervezésében megalakul Pozsonyban a Magyar Kereszténydemokrata Klubok mozgalmának Ideiglenes Országos Szervezőbizottsága. A Szervezőbizottság elnöke Janics Kálmán; tagjai: Csáky Pál, Gyurgyík László, Földessy László, Hamerlik Rudolf, Holla József, Lapos József, Ordódy Dénes, Rajczy László, Simkó Tibor, Schniererné Wurster Ilona, Soltész Zsuzsanna, Szöcs Ferenc, Vajda Péter és Zilizi Tihamér.

– A Független Magyar Kezdeményezés küldöttsége részt vesz Prágában a Polgári Fórum Tanácsának megbeszélésén, ahol tájékoztatást ad a magyar kisebbség belső differenciálódásáról, a kisebbségek parlamenti képviseléről, valamint az előkészületben lévő, s a kisebbségek számára hátrányos választási törvényről.

január 19.

Az Újságírók Szlovákiai Szindikátusának önálló tagszervezeteként megalakul Pozsonyban a Csehszlovákiai Magyar Újságírók Társulása. Az alakuló közgyűlés jóváhagyja a társulás ideiglenes működési szabályzatát és programnyilatkozatát, s megválasztja a választmányt, amelynek tagjai: Batta György, Lacza Tihamér, Bodnár Gyula, Miklósi Péter, Görföl Zsuzsa, Szőke József, Grendel Ágota, Szilvássy József, Nagy Ildikó és Palágyi Lajos.

– A Csallóköz c. hetilapban megjelenik Hodossy Gyula A cserkészmozgalomért! c. írása, amely síkra száll a csehszlovákiai magyar cserkészmozgalom újjászervezéséért.

január 20.

Szlovákia Kommunista Pártja KB pozsonyi ülésén Ján Široký helyett Peter Weiss választják a párt Végrehajtó Bizottságának elnökévé.

január 20–21.

Érsekújvárott, Füleken és Királyhelmeceken ún. kerületi tájékoztató gyűléseket szervez a Füg-

getlen Magyar Kezdeményezés, amelyeken a mozgalom vezetői tájékoztatást adnak a Szóvi-vői Testület munkájáról és az FMK célkitűzéseiről. A gyűléseken felmerül egy nemzeti kisebbségi párt létrehozásának a kérdése is, a mozgalom jelenlévő vezetői azonban elutasítják a nemzeti alapú politizálás lehetőségét.

január 21.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés közös nyilatkozatot ad ki a nemzetek, nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok együttéléséről Szlovákiában. A két mozgalom nyilatkozata síkraszáll a kollektív kisebbségi jogokért, a kisebbségi öngazgatásért, valamint az emberi jogok betartását ellenőrző államok fölötti rendszer megvalósításáért, egyben elutasítja a reciprocitás és a kollektív bűnösség elvét.

január 23.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 14/1990 sz. törvényt „a képviselők visszahívásáról és új képviselők választásáról”, amely lehetővé teszi, hogy a politikai pártok és a Nemzeti Front „a politikai erők elosztásának kiegyenlítése érdekében”, vagy pedig „mivel nem nyújtanak biztosítékot a politikai demokrácia fejlődésére”, visszahívassák képviselőiket a Szövetségi Gyűlésből, a nemzeti tanácsokból és a nemzeti bizottságokból, a megüresedett képviselői helyekre pedig a Nemzeti Front pártjai, valamint a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen új képviselőket kooptálhassanak.

– A Szövetségi Gyűlés ugyanezen a napon elfogadja a 15/1990 sz. ún. párttörvényt, amely lehetővé teszi politikai pártok mellett ún. politikai mozgalmak létrejöttét is. A törvény értelmében már létrejött politikai pártnak tekintendő a Csehszlovák Néppárt, a Csehszlovák Szocialista Párt, a Demokrata Párt, Csehszlovákia Kommunista Pártja és a Szabadságpárt; politikai mozgalomnak a Polgári Fórum és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen.

– A Szövetségi Gyűlés 16/1990 sz. törvényével módosítja az egyházak és vallási közösségek

működéséhez szükséges feltételek biztosítását szabályozó 218/1948 sz. törvényt.

– Václav Havel a Szövetségi Gyűlés elé terjeszti a köztársaság nevének módosítására és a címer megváltoztatására vonatkozó javaslatát. Indítványa szerint az ország és a tagköztársaságok megnevezéséből kihagynák a szocialista jelzőt, Csehország visszatérne történelmi, Szlovákia hagyományos címeréhez, a csehszlovák címer pedig a cseh és a szlovák címeren kívül ábrázolná a morva sást is.

január 24.

Az Ifi c. ifjúsági hetilap hasábjain Magyar Fiatalkok Független Szövetségének megalapítására felszólító felhívás jelenik meg.

január 25.

A Bodrogek és Ung-vidék területén létesítendő új járás szervezőbizottságának nyolc tagú küldöttsége átadja Rudolf Schusternek, az SZNT elnökének a járás létrehozását indokló levelet és tervezetet.

– A NYEE és az FMK kiadásában megjelenik Érsekújvárott a Szabad Polgár – Slobodný občan c. kétnyelvű független járási hetilap első száma. Felelős szerkesztője Mészáros Ottó. (A magyar és a szlovák rész február 22-től önállóan jelenik meg, majd júniusban megszűnik.)

január 25–26.

Szűrös Mátyás ideiglenes köztársasági elnök meghívására Magyarországra látogat Václav Havel köztársasági elnök. A kétoldalú tárgyalásokon elsősorban a bős–nagymarosi vízlépcsőrendszer jövőjét, valamint a két országban élő nemzeti kisebbségek problémáit vitatják meg.

január 26.

Pozsonyban zajlik a Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságának I. Országos Közgyűlése, amelyen jóváhagyják annak alapszabályzatát, megválasztják az Irodalmi Szemle főszerkesztőjévé Grendel Lajost, s úgy határoznak, hogy a CSMÍT továbbra is tagja marad a Szlovák Írószövetségből alakult Szlovák Írók Társulásának.

A CSMÍT megválasztott vezetőségi tagjai: Grendel Lajos, Dobos László, Tőzsér Árpád, Fónod Zoltán, Szeberényi Zoltán, Hizsnay Zoltán, Duba Gyula, Hodossy Gyula, Tóth Elemér.

– Sidó Zoltán elnök és Neszméri Sándor vezető titkár arról tájékoztatja Anton Ťažkýt, a Szlovák Nemzeti Front elnökét, hogy a Csemadok nem szándékozik ugyan párttá alakulni, de fel kívánja vállalni a csehszlovákiai magyarság érdekképviseletét.

– Soros György pozsonyi látogatása során látogatást tesz a Független Magyar Kezdeményezés irodájában és a Nap szerkesztőségében, s alapítványa útján anyagi támogatást helyez kiállításba mind az FMK, mind a lap számára.

január 27.

A Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság I. Közgyűlését tartja Pozsonyban. Elnökévé Liszka Józsefet, tiszteletbeli elnökévé Ág Tibort, alelnökévé Fehérváry Magdát, titkárává Kocsis Arankát választják.

– Besztercebányán tartja szlovákiai alakuló kongresszusát a Zöldek Pártja.

január 28.

A Magyar Kereszténydemokrata Klubok Szenecen ülésező Ideiglenes Országos Szervezőbizottsága felhívással fordul a magyar ajkú hívőkhöz, amelyben felszólítja őket, hogy, mivel „nem volt és most sincs sem egyesületünk, sem mozgalmunk, amely az itteni magyar keresztények jogaival és érzéseivel törődne [...] minden keresztény egyházközségben, minden gyülekezetben, falun és városan egyaránt” alakítsanak magyar kereszténydemokrata klubokat.

– A Pozsonyban második összejövetelét tartó ún. nyílt fórumon előterjesztik a magyar intézményrendszer újjászervezésére kidolgozott javaslatokat.

január 30.

A Szövetségi Gyűlés ülésén 120 új képviselőt kooptálnak a lemondott vagy visszahívott kép-

viselők megüresedett helyére (75-öt a Népi Kamarába, 45-öt a Nemzetek Kamarájába). A lemondott képviselők között van Fekete József, a visszahívottak között Szabó Lajos, Gál Judit, Pál Viola és Kollár Erzsébet. A Nyilvánosság az Erőszak Ellen színeiben a Független Magyar Kezdeményezés jelöltjeként a Népi Kamara képviselőjévé választják Sándor Eleonórárt, Világi Oszkárt és Somogyi Szilárdot, a Nemzetek Kamarája képviselőjévé Németh Zsuzsát, Duray Miklóst és Popély Gyulát. (Somogyi megválasztását még aznap érvénytelenítik, mivel nem töltötte be a képviselővé választásához szükséges 21. életévét.)

– A Nap c. lapban megjelenik a Független Magyar Kezdeményezés programnyilatkozata.

– A Nő c. hetilap impresszuma a Szlovák Nőszövetség KB hetilapja helyett családi hetilapként határozza meg a lapot.

1990 januárjában

Budapesten megjelenik a főleg csehszlovákiai magyar vonatkozású tanulmányokat közlő Regio c. negyedéves kisebbségtudományi szemle első száma. Kiadója az Írók Szakszervezete Széphalom Könyvműhely, megbízott főszerkesztője Filep Tamás Gusztáv, főmunkatársa Grendel Lajos, szerkesztésében résztvesz többek között Balla Kálmán, Czenthe Miklós, Dobossy László, G. Kovács László, Molnár Imre, Szarka László, Szigeti László és Tóth László.

– Az Irodalmi Szemlében utolsó alkalommal jelenik meg a fiatal irodalmárok Holnap c. irodalmi melléklete.

– Megjelenik Kassán a Keleti Napló c. független társadalmi és kulturális havilap első száma. Szerkesztőbizottságának elnöke Máté László.

– Megjelenik a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Keresztény Híradó c. értesítőjének első száma.

– A Szocialista Nevelés c. folyóirat felveszi a Nevelés címet. Megbízott vezető szerkesztője

Kósa Karola, a szerkesztőbizottság elnöke Szkladányi Endre.

február 1.

A református egyház kassai országos lelkész-konferenciáján a jelenlévő lelkészek az elmúlt évtizedek visszaéléseire rámutatva javasolják a nem demokratikusan megválasztott egyházi tisztviselők visszahívását, s az általános tisztújítás megtartását.

– A Csemadok Fábry Zoltán Alapot létesít a csehszlovákiai magyar kultúra és szellemiség, a csehszlovákiai magyarságkutatás, valamint a művészeti és művelődési seregszemplék támogatása céljából. Az alap kezdő tőkéjét Fábry Zoltán hagyatéka képezi.

– Magyar Fiatalok Szövetségének létrehozására felszólító felhívás jelenik meg az Új Szóban. Az előkészítő bizottság szerint a január 26-i rendkívüli országos kongresszusán Fiatalok Szövetségévé átalakuló Szocialista Ifjúsági Szövetség névváltoztatása „még nem garancia a megújódásra” és a magyar fiatalok érdekvédelmére.

február 3.

A Független Magyar Kezdeményezés és a Nyilvánosság az Erőszak Ellen szervezésében a Hainburg és a Visegrád közötti Duna-szakaszon tízezrek élőláncot alkotva tiltakoznak a bős–nagyvarosi vízlépcsőrendszer megépítése ellen. A megmozdulás résztvevői a Václav Havel köztársasági elnökhöz intézett levelükben reményüket fejezik ki, hogy személyes hozzájárulása révén olyan döntés születik a vízlépcső ügyében, amely figyelembe veszi az érintett lakosság érdekeit. Az élőlánc szervezői megalakítják az Eurolánc polgári kezdeményezést.

– Pozsonyban újjáalakul az 1948-ban felszámolt Szlovákiai Szociáldemokrata Párt.

február 5.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének ügyvivői testülete tárgyalásokat folytat

Ladislav Kováč szlovák oktatásügyi miniszterrel a kisebbségi oktatásügy autonómiájának kérdéséről.

február 7.

Megjelenik az Új Szóban az Együttélés Politikai Mozgalom előkészítő bizottságának programnyilatkozata. Az előkészítő bizottság szerint a nemzeti kisebbségek hatékony politikai képviselőtére és érdekvédelmére egy olyan ideológiamentes párt vagy politikai mozgalom volna a legalkalmasabb, „amely felvállalná a magyar kisebbség politikai képviselőtéért folytatandó harcot, közösen a többi nemzeti kisebbséggel”. A programnyilatkozat a mozgalom fő célkitűzéseként a demokráciáért, a nemzeti kisebbségek kollektív jogaiért, politikai képviselőikért, saját ügyeikben való döntési jogukért, állampolgári egyenlőségükért és egyenjogúságukért folytatott küzdelmet jelöli meg. Az előkészítő bizottság tagjai: Duray Miklós, Gyurcsík Iván, Harna István, Rózsa Ernő, Kmeczkó Mihály, Kura Sándor, Puntigán József, Juhász Ilona, Ambrus Ferenc, Gál Sándor és Gyimesi György.

február 8.

A Kereszténydemokrata Mozgalom szlovák és magyar képviselői közös nyilatkozatot adnak ki a KDM és az annak keretében szerveződő Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom közötti együttműködés szükségességéről. A nyilatkozat aláírói: Hamerlik Rudolf, Rajczy László, Ivan Čarnogurský és Konštantín Viktorín.

– A szövetségi kormány 80. sz. határozatával létrehozza a kormány melletti Nemzetiségi Bizottságot. A kormánybizottság tagja az FMK képviselőtében A. Nagy László.

– A Polgári Fórum Koordinációs Bizottságának nemzetiségi komissziója javaslatot dolgoz ki egy szövetségi szintű nemzetiségi minisztérium létrehozására.

február 9.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén folytatódik a testület átalakítása: a lemondott vagy visszahí-

vott képviselők helyére 42 új képviselőt kooptálnak. A 26 lemondott képviselő közül 2 (Nagy Kázmér és Magyar Izidor), a 19 visszahívott közül 5 (Krocsány Dezső, Fábry István, Horváth István, Pompos Erzsébet, Sárközy Gizella) magyar nemzetiségű. Az új képviselők között 8 magyar van, közülük 5 (Grendel Lajos, A. Nagy László, Csekes Erika, Kovács László, Pirovits László) a NYEE, ill. az FMK, 1-1 pedig Szlovákia Kommunista Pártja (Bauer Győző), a Kereszténydemokrata Mozgalom (Hamerlik Rudolf), ill. a Szabadságpárt (Csáky József) képviselőiben jut parlamenti mandátumhoz.

– Szigeti Lászlót (NYEE–FMK) megválasztják az SZNT alelnökévé, egyben a Nemzeti Bizottsági és Nemzetiségi Bizottság elnökévé.

– Duray Miklós, Popély Gyula és Sidó Zoltán parlamenti képviselők a Szövetségi Gyűlés elnökének, Alexander Dubčeknek egy Jókai Mór Egyetem néven Komáromban létrehozandó magyar tannyelvű felsőoktatási intézmény alapítására nyújtanak be törvényjavaslatot. Az egyetem elsődleges feladata általános iskolai pedagógusok képzése lenne, de emellett biztosítaná az óvónők, a nép- és közművelődési dolgozók, újságírók, valamint lelkészek képzését is.

– Első összejövetelüket tartják Esztergomban a Párkány és Esztergom közötti Mária Valéria híd újjáépítését kezdeményező szlovákiai és magyarországi csoportok.

– A cserkészélet újjászervezésének céljával megalakul Dunaszerdahelyen a Csehszlovákiai Magyar Cserkészszövetség Előkészítő Bizottsága. Tagjai: Boros Júlia, Csepy Márta, Haid Magda, Hodossy Gyula, Lelkes Tibor, Lőrincz Ildikó, Lőrincz János, Morovics István és Samarjai József.

– A Csemadok KB Elnöksége állásfoglalásban üdvözlzi az Együttélés Politikai Mozgalom szervezését, s támogatásáról biztosítja célkitűzéseit. Ugyanezen a napon a Nap c. lap hasábjain a

Független Magyar Kezdeményezés Szóvivői Testülete a nemzeti hovatartozás alapján történő politizálás ellen foglal állást.

– A Csehszlovákiai Magyar Politikai Foglyok és Deportáltak Szövetsége (vezetője Lipcsey Gyula) a Nap c. lap hasábjain keresztül rehabilitálásuk előmozdítása érdekében felhívással fordul az 1945 utáni koncepciós perek áldozataihoz és a jogtalanul vagy bírói ítélet nélkül deportáltakhoz.

február 11.

Első összejövetelét tartja Komáromban az újjászerveződő Magyar Ifjúsági Szövetség ideiglenes vezetősége. Az összejövetelen megegyezés születik arról, hogy a Magyar Fiatalok Független Szövetsége és a Magyar Fiatalok Szövetsége a jövőben MISZ néven folytatja tevékenységét. Szóvivői Mlinkovics Róbert és Geönczeöl Zsuzsa.

– A nyílt fórum harmadik összejövetelén elfogadják és nyilvános vitára bocsátják a csehszlovákiai magyarság társadalmi és kulturális önszerveződésének felújítására kidolgozott javaslatokat.

– Az FMK Szóvivői Testülete közleményben cáfolja azokat a híreszteléseket, miszerint az FMK támogatná az Együttélés Politikai Mozgalom megalakulását.

– Kassán 83 éves korában meghal Löffler Béla szobrászművész.

február 15.

Komáromban a helyi szlovákok Matica slovenská által kezdeményezett találkozójának résztvevői a szlovák kormányhoz intézett 20 pontos petíciójukban követelik egy olyan kormánybizottság felállítását, amelynek feladata a délszlovákiai szlovákok magyarok általi elnyomásának, elmagyarosításának kivizsgálása lenne.

– A Csemadok vezető tisztségviselői Český Těšínben a Lengyel Kulturális Szövetség képviselőivel tárgyalnak, akik kifejezik kapcsolat-

felvételi szándékukat az Együttélés Politikai Mozgalom alapítóival.

– A nemzetiségi tudományos élet szakmai összefogását biztosító Csehszlovákiai Magyar Tudományos Fórum létrehozására felszólító felhívás jelenik meg az Új Szóban. A szervező bizottság ügyvivője Hulkó Gábor mérnök.

február 18.

Csehszlovákia Kommunista Pártja KB kizárja a pártból Gustáv Husák volt pártfőtitkárt, köztársasági elnököt, valamint további 31 egykori állami és pártvezetőt, köztük Peter Colotkát, Alois Indrát, Ignác Janákot, Jozef Lenártot, Lubomír Štrougalt, Josef Kempnýt, Josef Korčákot.

– Nyitrán tartja alakuló kongresszusát a Kezreszténydemokrata Mozgalom. Elnökévé Ján Čarnogurskýt választják.

február 19.

A szlovák Belügy- és Környezetvédelmi Minisztérium a január 23-án elfogadott párttörvény alapján politikai mozgalomként bejegyzi a Független Magyar Kezdeményezést.

február 20.

Szencen megalakul a Szlovákiai Magyar Katolikus Papok Társulata, a Glória Társulat. Elnöke Harsányi Gyula szenci prelátus, titkára Koller Gyula boldogfai esperesplébános.

február 21.

A Csemadok KB Elnöksége, ill. az Együttélés Politikai Mozgalom állásfoglalást tesz közzé az Új Szóban a választójogi törvény tervezetével kapcsolatban. Mindkét állásfoglalás szorgalmazza többek között, hogy a választóköretek kialakításánál tartsák szem előtt a nemzeti kisebbségek érdekeit, s ne vezessék be a tervezett 5%-os választási küszöböt, mivel az hátrányos helyzetbe hozná a kisebbségeket.

– A Csemadok, az FMK és az Együttélés képviselőinek részvételével megrendezik Rimaszombatban a gömöri magyarok fórumát.

február 22.

A csehszlovákiai magyar képzőművészek pozsonyi második találkozásán alapszabályzatának elfogadásával megalakul a Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága.

február 24.

Prágában megalakul a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége. Elnöke Csémy Tamás, tiszteletbeli elnöke Rákos Péter. Alapszabálya értelmében a szövetség a Cseh- és Morvaországban élő magyarok önkéntes társadalmi szervezete, célja az itt élő magyarok számontartása, önművelődésük, kulturális igényük biztosítása. Vezetőségében megfigyelői státust kap a prágai Ady Endre Diákkör és a brünni Kazinczy Ferenc Diákkör.

február 24–25.

Komáromban tartja a Független Magyar Kezdeményezés I. Országos Közgyűlését. A közgyűlés elfogadja a mozgalom programját és alapszabályzatát, megtárgyalja választási stratégiáját, s megválasztja vezető testületeit. Elnökévé Tóth Károlyt, alelnökeivé A. Nagy Lászlót, Szigeti Lászlót, Gémesi Károlyt, Kónya Zoltánt és Szöllösi Ilonát választják; a 30 fős Ügyvivői Testület további tagjai: Angyal Béla, Barak László, Cúth János, Csáky Pál, Csekes Erika, Grendel Lajos, Gyurovsky László, Himmler György, Hunčík Péter, Juhász R. József, Kocsis Károly, Kovács Tibor, Könözi László, László Béla, Markotán Péter, Máté Béla, Orlovsky Erzsébet, Öllös László, Pirovits László, Sándor Eleonóra, Solymos József, Takács János, Világi Oszkár és Zászlós Gábor.

február 26.

A nyitrai Pedagógiai Kar magyar diákjai és pedagógusai 157 aláírással ellátott állásfoglalást adnak ki a magyar nyelvű pedagógusképzéssel kapcsolatban. Az állásfoglalás leszögezi: „számkra a legmegfelelőbb megoldást egy Komáromban működő, önálló – teljes szerkezetű – magyar pedagógiai kar jelentené”.

– Megkezdődik a szovjet csapatok kivonása Csehszlovákiából.

február 27.

A Szövetségi Gyűlésben a lemondott képviselők (többek között Újlaky Géza) helyére újabb 12 képviselőt kooptálnak, köztük 2 magyar nemzetiségűt: Gémesi Károlyt a NYEE, ill. az FMK, valamint Takács Imrét, az SZLKP jelöltjét.

– A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 45/1990 sz. alkotmánytörvényt a törvényhozó testületek választási időszakának lerövidítéséről, amely szerint a következő választási időszak 2 éves lesz, valamint a 46/1990 sz. alkotmánytörvényt, amely az 1960. évi alkotmányt és a 143/1968 sz. alkotmánytörvényt módosítva 200-ról 150-re csökkenti a Népi Kamara képviselőinek számát.

– A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 47/1990 sz. választási alkotmánytörvényt, amely a gyakorlatban is megteremti az elméletileg korábban is biztosított általános, egyenlő, közvetlen és titkos választás feltételeit, s – az 5%-os küszöb bevezetése mellett – visszaállítja a két világháború között is érvényben lévő arányos választási rendszert. A választási törvény vitája során Sidó Zoltán, Vitéz Erika, Popély Gyula és Duray Miklós a törvénytervezetnek a kisebbségekre hátrányos tételeit bírálva javasolják az 5%-os küszöb eltörlését, módosító javaslatukat azonban nem fogadják el.

– A cseh Belügyminisztérium bejegyzi az Együttélés Politikai Mozgalmat.

február 28.

A Magyar Diákszövetség Akcióbizottsága az Ifi hasábjain keresztül nyilatkozatban utasítja vissza a Szocialista Ifjúsági Szövetség Fialatok Szövetségévé való átalakítási kísérletét. Az MDSZ szerint több szűkebb szakmai, politikai, vallási stb. ifjúsági szervezet megalakulása lenne kívánatos, ezért felhívja a magyar fiatalokat, hogy ne lépjenek be a Fialatok Szövetségébe, s inkább más, saját érdekeiknek megfelelő ifjúsági szervezetet támogassanak.

– Miután az SZLKP Végrehajtó Bizottsága pápírhány miatt lemond az Új Szóról, a lap fejlé-

cén „baloldali napilap” helyett „csehszlovákiai magyar” napilapként határozza meg magát. Megbízott főszerkesztője Szilvássy József, megbízott főszerkesztő-helyettesei: Pákozdi Gertrúd és Zsilka László.

1990. március elején

Az FMK, ill. a NYEE magyar nyelvű könyvek, folyóiratok és egyéb publikációk megjelenítése céljából létrehozta Pozsonyban a Danubius Kiadót. Igazgatója Szigeti László, főszerkesztője Balla Kálmán.

március 1.

A Szlovák Nemzeti Tanács megváltoztatja az ország hivatalos megnevezését és állami szimbólumait. A Szlovák Szocialista Köztársaság megnevezés Szlovák Köztársaságra változik, címere a kék hármasként halmon álló ezüst kettős kereszt lesz, zászlaja vízszintes fehér-kék-piros sávból áll, himnusza pedig Janko Matuška „Nad Tatrou sa blýska” c. dalának két versszakla lesz. Az SZNT egyben határozatban javasolja a Szövetségi Gyűlésnek, hogy a szövetségi állam megnevezése Cseh–Szlovák Föderáció legyen, új címere a cseh és a szlovák címerből álljon, a morva címer a cseh címerben kapjon helyet.

– Az SZNT ülésén a NYEE sikertelenül kísérli meg Rudolf Schuster elnök leváltását, s csupán az elnöki tisztségbe javasolt Ján Budaj alelnökké választását sikerül elérnie. (A parlament épülete előtt tüntető tömeg követeli Szlovákiának a föderáción belüli nagyobb önállóságát.)

– A szlovák Belügy- és Környezetvédelmi Minisztérium bejegyzi az Együttélés Politikai Mozgalmat.

– A szerveződő Magyar Ifjúsági Szövetség komáromi gyűlésén elfogadják annak alapszabályzatát, amely szerint a MISZ „a Csehszlovákiában élő magyar fiatalok független érdekvédelmi szervezete”.

– Pozsonyban a Szlovákiai Szakszervezeti Szövetségek rendkívüli kongresszusán elhatároz-

zák a Független Szlovákiai Szakszervezet megalakítását, amely elnökévé Jozef Prokešť választják.

március 2.

A prágai országos szakszervezeti tanácskozáson a Forradalmi Szakszervezeti Mozgalom megszűnéséről és a Csehszlovák Szakszervezeti Szövetségek Konföderációjának létrehozásáról határoznak.

– Megjelenik az Új Szóban az Együttélés Politikai Mozgalom alapszabálya.

március 3.

Nagysurányban a dél-szlovákiai szlovákok Matica slovenská által szervezett nagygyűlésének mintegy 600 résztvevője memorandumot intéz a szlovák kormányhoz és parlamenthez, amelyben felhívja figyelmüket az állami szuverenitás „korlátozására” és a szlovákok diszkriminálására Dél-Szlovákiában, valamint a magyar autonómiatörekvésekre. A memorandum 1. pontja támogatásáról biztosítja a szlovák kormányt, 2. pontja kiáll a nemzetállam eszméje és az egynyelvűség mellett, elveti a Csemadok, az FMK, az EPM és a NYEE létét, valamint a nemzetiségi kérdés megoldásának a kormány és az SZNT által javasolt módját. 3. pontja szorgalmazza egy olyan bizottság felállítását, amelynek feladata a szlovákok elnyomásának és a magyarok kiváltságolt helyzetének kivizsgálása lenne.

– Pozsonyban a Szlovák Nőszövetség rendkívüli kongresszusán a szervezet nevét Szlovákiai Nők Demokratikus Uniójára változtatják; elnöke továbbra is Darina Kulinová, alelnöke Otília Šablicová, 11 fős tanácsának 2 tagja magyar nemzetiségű.

március 5.

A szlovák kormány – megalakulása óta első ízben – kihelyezett ülést tart Komáromban. A nemzetiségi kérdésnek szentelt kormányülést, amelyen részt vesznek többek között a Csemadok, az FMK, az EPM, a Matica slovenská, a ruszin kisebbség, s 10 kiválasztott dél-szlovákiai járás képviselői – akik felszólítják a kor-

mányt a korábban tabuként kezelt kisebbségi kérdés rendezésére, ill. a nacionalizmus elleni fellépésre – Milan Čič miniszterelnök szerint az indokolta, hogy „Dél-Szlovákiában egészségtelen nemzetiségi feszültség jött létre”.

március 6.

Németh Miklós Marián Čalfához intézett újabb levelében megismétli a január 10-i levélben foglaltakat, egyben javasolja, hogy Csehszlovákia is függesse fel a bösi építkezést.

– A NYEE nagygyűlést szervez Pozsonyban a politikai helyzet destabilizálása elleni tiltakozásul.

március 7.

A pozsonyi Comenius Egyetem magyar nemzetiségű orvostanhallgatói megalakítják a Selye János Klubot (SEJK).

március 9–10.

Pozsonyban tartja XV. rendkívüli közgyűlését a Csemadok, amelyen elsősorban a szervezet előtt álló átalakulás háromféle lehetőségéről (alakuljon át párttá, politikai mozgalommá, vagy maradjon meg kulturális és társadalmi szervezetnek), valamint a magyar kisebbség múltbeli és jelenlegi helyzetéről, alakuló politikai mozgalmairól tárgyalnak. A Csemadok nevét, a mozaikszó megtartásával, Csehszlovákiai Magyarok Demokratikus Szövetségére változtatják, s új szervezeti szabályzatot fogadnak el, amely szerint a Csemadok önkéntes társadalmi, kulturális és érdekvédelmi szervezet, amelynek tevékenysége Csehszlovákia egész területére kiterjed. Jóváhagyják a rehabilitációs bizottság jelentését, amely értelmében megkövetik azokat a Csemadok-tagokat, akiket a X. rendkívüli közgyűlés után, a konszolidációs politika nevében sérelem ért, s érvénytelenítik a Csemadok vezetésének azon határozatait, amelyek tagjai kizárásáról határoztak. Megválasztják az új, 81 fős Országos Választmányt, ill. a 21 fős elnökségét. Az OV elnöke ismét Sidó Zoltán, társelnökei Dobos László és Szabó Rezső, főtítkára Neszméri Sándor, titkára Bárdos Gábor; az elnökség további tagjai: Bauer Győző, B. Kovács István, Csáky

Károly, Duka Zólyomi Árpád, Gál Sándor, Gyimesi György, Gyurcsík Iván, Kardos István, Kmeczkó Mihály, Kolár Péter, Kovács László, Kvarda József, Lacza Tihamér, Máté László, Mézes Rudolf, Puntigán József. A közgyűlés határozatában feladatul adja az új országos vezetőségnek, hogy indítványozza a szlovákiai magyarság kollektív bűnösségének erkölcsi eltörlését, s szorgalmazza a különböző nemzeti kisebbségi mozgalmakkal való tanácskozásokat és e szervezetek közös fellépését.

március 11.

Dunaszerdahelyen tartja alakuló közgyűlését a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség. Elnökévé Hodossy Gyulát, tiszteletbeli elnökévé Lőrincz Jánost, alelnökeivé Csicsák Rudolfot, Gábor Bertalant, Lőrincz Ildikót és Maitz Lászlót, titkárává Haid Magdát választják.

március 12.

Szűrös Mátyás ideiglenes magyar köztársasági elnök levélben fordul Václav Havel csehszlovák köztársasági elnökhöz, amelyben arra emlékeztet: budapesti tárgyalásukon egyetértettek abban, hogy a két ország kapcsolatainak új alapokra helyezésének egyik legsürgősebb feltétele a kisebbségek helyzetének megnyugtató rendezése, egyben sajnálkozását fejezi ki, hogy „a csehszlovákiai magyar kisebbség helyzete nem javul a csehszlovákiai demokrácia kiépítéséhez hasonló ütemben és mértékben”.

– Az SZNT Nemzeti Bizottsági és Nemzetiségi Bizottságának, valamint Terv- és Költségvetési Bizottságának együttes ülésén a szlovák választási törvényről tárgyalva 3%-os választási küszöb jóváhagyását javasolják.

– Jozef Pastier, a nyitrai Pedagógiai Kar dékánja törvényjavaslatot terjeszt be az SZNT-be a nyitrai Szt. Cirill és Metód Egyetem megalapítására, amelynek magyar pedagógus- és népművelőképző kara is lenne.

március 13.

Český Těšínben találkoznak az Együttélés szlovákiai és csehországi ágának képviselői, s meg-

beszélést folytatnak a közelgő parlamenti választásokról, a koalíciós lehetőségekről és a mozgalom országos alakuló kongresszusának előkészületeiről.

március 14.

A szlovák kormány 129. sz. határozatával jóváhagyja a komáromi kormányülés eredményeként született intézkedéscsomagot, amely a legiszlatív, oktatási, kulturális, szociális és gazdasági szférában, valamint az irányító szervek munkájának javításában elvégzendő teendőket tartalmazza.

– A szlovák kormány állásfoglalása szerint Szűrös Mátyás március 12-i levelének tartalma nem felel meg a valóságnak, s bonyolítja a kormányban a problémák rendezésére irányuló erőfeszítéseit, „felkorbácsolta a kedélyeket, és a szlovák közvélemény körében kedvezőtlen visszhangot váltott ki”.

– Glatz Ferenc magyar művelődési miniszter március 15-e alkalmából József Attila-díjjal tünteti ki Grendel Lajos író.

– Csikmák Imrét megbízott főszerkesztőként Horváth Rezső váltja fel az Ifi c. hetilap élén.

március 16.

A Szlovák Nemzeti Tanács 80/1990 számmal új választási törvényt fogad el, amely szerint a választásokon induló pártoknak a parlamentbe jutáshoz 3%-os szavazatküszöböt kell elérniük.

– A tisztségéről már 1989-ben lemondott Takáts Emődöt Beke Sándor váltja fel a komáromi Magyar Területi Színház igazgatói posztján.

március 17.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom I. Országos Közgyűlését tartják Pozsonyban, melyen a magyar kereszténydemokrata klubok küldöttei vesznek részt. A jelenlévők heves vitát követően – miközben felmerül annak a lehetősége is, hogy a klubmozgalom magyar frakcióként a szlovák Kereszténydemokrata Mozga-

lom része marad – az önálló mozgalommá válás mellett döntenek. Megszavazzák az MKDM alapszabályát, s megválasztják Országos Választmányát, melynek elnöke Janics Kálmán, alelnöke Szőcs Ferenc, főtitkára Rajczy László; elnökségének további tagjai: Lapos József, Bugár Béla, Lőrincz József és Agárdy Gábor.

március 17–19.

Kassán felszentelik a II. János Pál pápa által február 14-én kinevezett Alojz Tkáč kassai, Rozsnyón Eduard Kojnok rozsnyói, Besztercebányán Rudolf Baláz besztercebányai püspököt.

március 19.

A Szövetségi Gyűlés Kulturális és Oktatási Bizottsága az SZNT állásfoglalásának hiányára hivatkozva elnapolja a Jókai Mór Egyetem alapítására benyújtott törvényjavaslat megvitatását.

– A szlovák Belügy- és Környezetvédelmi Minisztérium politikai mozgalmként bejegyzi a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalmat.

március 21.

A NYEE Koordinációs Központja és az FMK Ügyvivői Testülete közös levelet intéz Románia prágai nagykövetéhez a marosvásárhelyi magyarellenos pogrom ügyében, s követeli a további vérontás megakadályozását.

– Az EPM Előkészítő Bizottsága nevében Duray Miklós, Gyurcsik Iván és Harna István nyílt levelet intéz Václav Havel köztársasági elnökhöz és Marián Čalfa miniszterelnökhöz, amelyben kérik, hogy Csehszlovákia fejezze ki tiltakozását a marosvásárhelyi pogrom miatt.

– Utolsó ülését tartja Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Front KB Elnöksége. Jogutódként megalakul a Politikai Pártok és Társadalmi Szervezetek Egyesülete.

március 22–24.

A Csemadok OV – több társrendezővel karöltve – megrendezi Kassán a XXI. Kazinczy

Nyelvművelő Napokat. A rendezvény első napján a Csemadok Központi Nyelvi Szakbizottságának jogutódként megalakul a Csehszlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága. Elnöke Jakab István, alelnökei Vörös Ottó és Szabó Mihály Gizella, tudományos titkára Lanstyák István.

március 23–24.

Besztercebányán tartja IV. szlovákiai közgyűlését a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, amelyen a NYEE és az FMK között megállapodás születik a parlamenti választásokon való közös fellépésről.

március 26.

A Jókai Mór Egyetem megalapítására benyújtott törvényjavaslatról tárgyal a Szlovák Nemzeti Tanács Nemzeti Bizottsági és Nemzetiségi Bizottsága. Bár elismeri az égető magyar pedagógushiányt, a bonyolult belpolitikai helyzetre hivatkozva nem javasolja önálló magyar egyetem létrehozását, helyette a nyitrai Pedagógiai Főiskola kihelyezett karának létesítését ajánlja.

– Megjelenik az Új Szóban a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom alapszabálya.

március 27.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja az alapvető állampolgári és politikai jogokat rögzítő, az egyesülési, gyülekezési és petíciós jogról szóló törvényeket.

március 29.

A Szövetségi Gyűlésben a Csehszlovák Szocialista Köztársaság nevének megváltoztatásáról tárgyalva a szlovák képviselők ellenállása miatt sem a Václav Havel által javasolt Cseh–Szlovák Köztársaság, sem pedig a képviselők egy csoportja által javasolt Csehszlovák Szövetségi Köztársaság névjavaslat nem kapja meg a szükséges szavazatszámot. Hosszas vitát és egyeztetést követően a Szövetségi Gyűlés kompromisszumos megoldásként olyan alkotmánytörvényt (81/1990 sz.) fogad el, amely szerint az ország új neve csehül Csehszlovák Szövetségi Köztársaság, szlovákul Cseh–Szlovák Szövetségi Köztársaság.

– 17 új képviselő kooptálásával befejeződik a Szlovák Nemzeti Tanács rekonstrukciója. A visszahívott képviselők között van Kusý Eszter és Almási István.

– Az Új Szó új kiadója az Apollopess Kiadó-vállalat, új főszerkesztője Szilvássy József.

március 30.

A szlovák kormány és az SZNT közös nyilatkozatban tiltakozik a Szövetségi Gyűlésnek a szövetségi állam új nevére vonatkozó döntése ellen, valamint sajnálatát fejezi ki, hogy nem fogadták el az SZNT által javasolt Cseh–Szlovák Föderáció megnevezést. A nyilatkozat leszögezi, hogy a szövetségi köztársaságnak nem lehet két hivatalos megnevezése, ugyanakkor arra is felszólítja a politikai erőket, hogy ne éljenek vissza a lakosság nemzeti érzelmeivel.

– A szlovák parlament épülete előtt a Szlovák Nemzeti Párt és a Štúr Társaság szervezésében több ezer fős tömeg tiltakozik a szövetségi parlament döntése ellen. A tüntetők követelései között szerepel az önálló szlovák állam megteremtése is.

– A NYEE és a Kereszténydemokrata Mozgalom közös nyilatkozatban ítéli el a szövetségi állam új nevével kapcsolatos szélsőséges nacionalista megnyilvánulásokat és az indulatok felkorbácsolását. (A nyilatkozathoz másnap csatlakozik az FMK is.)

– Az Együttélés választási koalíciós szerződést köt a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalommal. A szerződés értelmében a jelölőlistákon szereplő képviselőjelöltek 60%-át az MKDM, 40%-át az EPM állítja.

március 31.

Pozsonyban tartja alakuló kongresszusát az Együttélés Politikai Mozgalom. A kongresszus jóváhagyja a mozgalom véglegesített alapszabályzatát, programnyilatkozatát, s jóváhagyólag tudomásul veszi az EPM és az MKDM között megkötött választási koalíciós szerződést. Megválasztja az EPM 27 tagú Központi Ügyvi-

vői Testületét és vezetését; elnökké Duray Miklóst, alelnökké Stanislaw Gawlikot és Gyimesi Györgyöt, főtítkárrá Gyurcsík Ivánt választja

március 31. – április 2.

A Független Magyar Kezdeményezés II. Országos Közgyűlését tartja Tornalján, amelyen elsősorban a választási koalíció kérdésével foglalkoznak. A közgyűlés álláspontja szerint a magyar kisebbség politizálásának szorosan kell kapcsolódnia az országos politikai irányzatokhoz, s a nemzeti alapon történő politizálás elszigetelődéshez vezethet, ezért úgy határoz, hogy az FMK jelöltjei a NYEE listáján indulnak a parlamenti választásokon. ÜT tagságáról lemond Világi Oszkár és Kocsis Károly, az ÜT új tagjává ugyanakkor megválasztják Tóth Lajost.

1990. március végén

A Polgári Fórum, a NYEE és az FMK képviselői javaslatot nyújtanak be a Szövetségi Gyűlésben egy, az elnökség melletti kisebbségi bizottság létrehozására.

1990 márciusában

A pozsonyi Szlovák Műszaki Főiskola Gépészmérnöki Karának magyar nemzetiségű hallgatói megalakítják a Bánki Donát Klubot (BÁDOK).

– Pozsonyban megjelenik a Természet és Társadalom c. tudománynpszerűsítő havilap utolsó száma. Felelős szerkesztője Capko Erzsébet.

április 5.

Csema néven megalakul Pozsonyban a Csemaok OV művészeti ügynöksége. Megbízott igazgatója Gyurcsis Imre.

április 5–6.

Erkölc és politika címmel nemzetközi konferencia zajlik a pozsonyi várban. A rendezvény – amelyen részt vesz többek között Adam Michnik, Konrád György, Kende Péter, Tőkés László és Esterházy Péter – fővédnöke Václav Havel köztársasági elnök, társrendezői között van az FMK is.

április 6.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen választási szerződést köt a Független Magyar Kezdeményezéssel, amely értelmében az FMK jelöltjei a NYEE listáján indulnak, s azon – a magyarság szlovákiai számarányának megfelelően – 12%-os arányban részesednek.

– A csehországi Lányban Václav Havel, a szövetségi, a cseh és a szlovák kormány, valamint a szövetségi és a nemzeti parlamentek képviselői a szövetségi állam elnevezésével kapcsolatos vitás kérdésekről tárgyalnak.

– Az Új Szó és a Nap szerkesztősége közös felhívást intéz a magyarországi újságírókhoz, amelyben felszólítják őket, hogy a csehszlovákiai választási kampány során egyetlen magyar politikai mozgalmat se preferáljanak.

április 8.

A Csemadok rozsnyói irodalomnépszerűsítő központi szemináriumának résztvevői megalakítják a Csehszlovákiai Magyar Irodalom- és Könyvbarátok Társaságát.

– Megjelenik Pozsonyban a Remény c. katolikus hetilap első száma. Kiadója a Glória Társulat, főszerkesztője Koller Gyula.

április 9.

Csehszlovákia, Magyarország és Lengyelország állam- és kormányfőinek, valamint külügyminisztereinek részvételével hármass csúcstalálkozó zajlik a pozsonyi várban. Václav Havel és Szűrös Mátyás nyilatkozatot ír alá, amelyben elutasítják az 1945-ös kassai kormányprogramban is lefektetett kollektív bűnösség elvét.

– Nagykaposon megalakul az Erdélyi János Népfőiskola. Megbízott vezetője Fuksz Sándor mérnök.

április 9–10.

Pozsonyban a szakszervezetek első szlovákiai kongresszusán megalakul a Szlovák Köztársaság Szakszervezeti Szövetségeinek Konföderációja. Elnökévé Roman Kováčot választják.

április 10.

A szövetségi és a köztársasági parlamentek elnökségeinek együttes ülésén megegyezés születik arról, hogy a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megnevezés elfogadását fogják javasolni a Szövetségi Gyűlés számára.

április 18.

A szlovák kormány kinevezi a kormány új Nemzetiségi Tanácsát, amelyben helyet kapnak a központi szervek, a nemzeti bizottságok, a politikai pártok és mozgalmak, a nemzetiségi szervezetek, a tudományos és kulturális intézetek képviselői is. Elnöke Milan Čič miniszterelnök, alelnöke Varga Sándor miniszterelnök-helyettes; tagjai többek között: Bauer Edit (EPM), Dobos László (Csemadok), A. Nagy László (FMK), Szócs Ferenc (MKDM), Kovács László, Filko József és Mede Géza.

– A szlovák kormány ülését követően, amelyen az iskolatörvény módosításáról tárgyaltak, Ladislav Kováč oktatási, ifjúsági és testnevelési miniszter sajtótájékoztatóján kijelenti: „a szlovák nyelvoktatás színvonalának javítása érdekében” kívánatosnak tartja, hogy a szlovák nyelvet a magyar iskolákban szlovák, ne pedig magyar anyanyelvű tanárok oktassák, mivel azok „gyakran nem tudnak tökéletesen szlovákul”.

április 19.

A Központi Választási Bizottság kisorsolja a választáson induló 23 párt, mozgalom, ill. koalíció sorszámaát. A Nyilvánosság az Erőszak Ellen mozgalom – amely listáján indulnak a Független Magyar Kezdeményezés, a Megújodás Klub, a Harmadik Évezred Irányzatának Pártja, a Polgári Szabadságmozgalom és a Csehszlovákiai Roma Polgári Kezdeményezés jelöltjei is – az 5-ös, az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom koalíciója a 12-es számot kapja.

– Az SZNT Nemzeti Bizottsági és Nemzetiségi Bizottságának ülésén Varga Sándor miniszterelnök-helyettes ismerteti a kormánynak a nemzetiségi kérdés megoldására kidolgozott javas-

latait. Ezek nemzetiségi bizottságok létrehozását feltételezik a járási nemzeti bizottságok mellett, nyelvtörvény kidolgozását javasolják, valamint a szlovák nyelv oktatásának javítását sürgetik a magyar iskolákban. Az előkészületben lévő nyelvtörvény a vegyesen lakott területeken a hivatalos érintkezésben, valamint az utca- és helységnévhasználat terén is biztosítaná a kisebbségek nyelvének használatát.

április 20.

A Szövetségi Gyűlés többször megismételt szavazást követően elfogadja a 101/1990 sz. alkotmánytörvényt az ország új megnevezéséről, amely a március 29-én jóváhagyott Csehszlovák Szövetségi Köztársaság elnevezést Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságra változtatja.

– Ezt követően a Szövetségi Gyűlés elfogadja a 102/1990 sz. alkotmánytörvényt az állami felségjelekről, amely szerint a szövetségi állam új címere a négyelt címerpajzs, első és negyedik negyedében a cseh, második és harmadik negyedében a szlovák címerrel.

– A Madách Könyv- és Lapkiadó első ízben kiosztott Madách-nívódíját Gyönyör József és Mayer Judit kapja.

április 21.

Kétnapos látogatásra Csehszlovákiába érkezik II. János Pál pápa. Pozsonyi tartózkodása során a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom képviselői átadják a katolikus egyházfő kíséretének azt a 35 ezer aláírást tartalmazó petíciót, amelyben a szlovákiai magyar katolikusok Komárom székhellyel egy önálló magyar katolikus püspökség létrehozását, a joghatósága alá tartozó pozsonyi, kassai és tóketerebesi főesperesség megalapítását, valamint a rozsnyói püspökség püspökeinek nemzetiség szerinti rotációját kérik a Vatikántól.

április 27.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén Szigeti László alelnök indítványára határozatot hoznak a Nemzeti Bizottsági és Nemzetiségi Bizottság kettéválasztásáról, s az 1971-ben megszüntetett

Nemzetiségi Bizottság újjáalakításáról. Elnöke František Mikloško (KDM); 15 tagja közül 9 szlovák, 4 magyar, 1-1 pedig ukrán és cseh nemzetiségű.

– A Csemadok OV Elnöksége határozatot hoz a szövetség csatlakozásáról a Magyarok Világszövetségéhez, valamint egy együttműködési megállapodás megkötéséről.

1990 áprilisában

Az Irodalmi Szemle impresszuma szerint a lap a Szlovákiai Írószövetség helyett a Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságának folyóiratává válik. Új főszerkesztője Grendel Lajos, a szerkesztőbizottság elnöke Turczel Lajos, további tagjai: Balla Kálmán, Barak László, Dobos László, Dusza István, Gál Sándor, HOGYA György, Anton Hykisch, Szeberényi Zoltán, Tóth László, Tózsér Árpád és Koltai Wlachovský; szerkesztők: H. Tóth Ildikó és Kulcsár Ferenc.

– Ladislav Kováč szlovák oktatásügyi miniszter a kerületi és járási nemzeti bizottságok oktatásügyi szakbizottságaihoz, valamint a dél-szlovákiai iskolák igazgatóihoz intézett körlevelében felszólítja a címzetteket, hogy a közös igazgatású iskolák szétválasztásának elképzeléseit és programjait azonnal állítsák le.

– A Mikszáth Kiadó Kft. gondozásában megjelenik Salgótarjánban a Palóc Társaság Jó Palócok c. időszaki kiadványának első száma. Szerkesztője Urbán Aladár.

május 2.

A Szövetségi Gyűlés a büntető törvénykönyv módosításával eltörli a halálbüntetést.

– Az Új Szó fejlécén ismét új felirat jelenik meg: „független napilap”.

május 3.

A Szövetségi Gyűlés módosítja az alap- és középfokú oktatási rendszerről szóló alkotmánytörvényt. A módosított oktatási törvény növeli az iskolák önállóságát, tízről kilenc évre csök-

kenti a tankötelezettséget, s lehetővé teszi alap- és középfokú egyházi és magániskolák, valamint nyolcosztályos gimnáziumok létesítését.

május 5.

Zselizen zajlik a Független Magyar Kezdeményezés III. Országos Közgyűlése, amely egyben a mozgalom kampánynyitó nagygyűlése is.

május 7.

A Független Magyar Kezdeményezés Ügyvivői Testülete állásfoglalást ad ki a magyar nyelvű felsőfokú oktatásról. Ebben elutasítja a kérdés kampányeszközként való kezelését, s leszögezi, hogy támogatja ugyan egy magyar nyelvű felsőfokú oktatási intézmény létrehozását, a Jókai Mór Egyetem alapítására benyújtott törvénytervezetet azonban politikailag előkészítetlennek, szakmailag pedig hiányosnak tartja.

május 10.

Galán Géza kiadásában és szerkesztésében megjelenik Pozsonyban a Lehetőség c. hetilap első száma. (A lap 1990 nyarán megszűnik.)

május 12.

Érsekújvárott tartja a Magyar Diákszövetség I. Országos Közgyűlését. A közgyűlés szerint az MDSZ, amely élére 9 tagú Akcióbizottságot választanak, politikai pártoktól független szervezetként, elsősorban a diákságot érintő oktatás- és szociálpolitikai kérdésekkel kíván foglalkozni. A közgyűlési nyilatkozat sürgeti egy komáromi teljes szerkezetű magyar pedagógiai kar létrehozását, az FMK-hoz hasonlóan ugyanakkor tiltakozik az ellen, hogy a politikai pártok és mozgalmak a magyar felsőoktatási intézmény kérdését a választási kampány eszközeként használják fel.

– A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége I. Országos Közgyűlése zajlik Komáromban. Az SZMPSZ síkra száll többek között a komáromi magyar pedagógiai kar létrehozásáért, egy magyar oktatási miniszterhelyettes kinevezéséért, a minisztérium nemzetiségi főosztályának létrehozásáért, az oktatásügy önigaz-

gatásának kiharcolásáért, a közös igazgatású iskolák szétválasztásáért és a megszüntetett magyar kisiskolák újraindításáért. A közgyűlés elfogadja a szövetség alapszabályzatát és programját, s megválasztja tisztségviselőit. Elnök: Pukkai László, alelnökök: Kovács László, Ádám Zita és Máthé József

május 15.

Komáromban 92 éves korában meghal Bíró Lucián szerzetes pap, a komáromi bencés gimnázium egykori igazgatója.

– A rimaszombati Gömöri Múzeum új igazgatója B. Kovács István.

május 16–20.

A Csemadok OV megrendezi Komáromban a XXVII. Jókai Napokat.

május 17.

Rimasimonyiban az Együttélés választási gyűlésén Habodász Elemér adományával újtára indul a csehszlovákiai magyar felsőoktatási intézmény anyagi alapjainak megteremtéséért indított kezdeményezés, amelyet a későbbiekben Simonyi Alapítvány néven jegyeznek be.

május 18.

A Csemadok együttműködési megállapodást ír alá a Magyarok Világszövetségével, amely szerint a szövetség csatlakozni kíván az MVSZ-hez, s felkéri, hogy társrendezőként vegyen részt a Csemadok országos rendezvényeinek szervezésében.

május 20.

Pozsonyban a többek között a Szlovák Nemzeti Párt, a Štúr Társaság és a Matica slovenská által szervezett több ezer fős tüntetés résztvevői a szlovák nyelv választások utáni államnyelvvé nyilvánítását követelik

május 21.

Prágában Václav Havel köztársasági elnök fogadja a Független Magyar Kezdeményezés és a Magyar Diákszövetség küldöttségét. Megbeszélésük fő témája a magyar nyelvű felsőfokú

oktatás, az egykori Masaryk Akadémiához hasonló társadalomtudományi intézet létrehozásának, a bösi vízerőmű, valamint a kassai kormányprogramban megfogalmazott kollektív bűnösség kérdése.

május 22.

Budapesten a Rákóczi Szövetség közgyűlésén új vezetőséget választanak. Elnökké az idős kora miatt visszavonuló Dobossy László helyett Halzl Józsefet választják, alelnökök: Selmeczi Elek és Kun Ferenc, titkárok: Czenthe Miklós és Balázs György.

május 23.

A Magyar Diákszövetség, a prágai Ady Endre Diákkör, a brünni Kazinczy Ferenc Diákklub, a nyitrai Juhász Gyula Ifjúsági Klub és a pozsonyi József Attila Ifjúsági Klub az Ifi hasábjain közös nyilatkozatot tesznek közzé, amely szerint felvállalják a nyitrai Pedagógiai Kar magyar diákjainak és pedagógusainak február 26-i állásfoglalását, egyben tiltakoznak a magyar felsőoktatási intézmény kérdésének kampányeszközként való felhasználása ellen.

– A Dél-Zempléni Változások c. hetilap felhívással fordul az 1944 végén ún. málenkij robotra elhurcolt személyekhez, ill. azok hozzátartozóihoz, hogy erkölcsi, s esetleges anyagi kártérítésük érdekében jelentkezzenek a lap szerkesztőségénél, amely felvállalja névsoruk összegyűjtését és az illetékes szervekhez való továbbítását. (A lap 1990. október 31-én megkezdte az elhurcoltak községenkénti névsorának közlését.)

– A Rákóczi Szövetség és a Regio Kisebbség-tudományi Szemle Esterházy János-émlékestet rendez a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen.

május 25.

A szlovák kormány Nemzetiségi Tanácsának ülésén tájékoztató hangzik el annak a bizottságnak a munkájáról, amely a komáromi kormányülés határozata értelmében a vegyesen lakott területeken lévő hivatalok kétnyelvűségének,

valamint a kisebbségek közéleti nyelvhasználatának elveit dolgozná ki. A tájékoztató szerint a bizottság az új alkotmány és a nyelvtörvény elkészültéig felfüggeszti tevékenységét.

május 25–27.

A Csemadok és a Magyarok Világszövetsége megrendezi Zselizen a XXXV. Országos Népművészeti Fesztivált.

május 26.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen Tanácsa nyilatkozatot tesz közzé a NYEE és a Független Magyar Kezdeményezés közötti együttműködés alapelveiről, egyben elhatárolja magát a Szlovák Nemzeti Párt és az Együttélés nézeteitől, „amelyek dezinformálják a lakosságot és arra irányulnak, hogy radikalizálódjon a helyzet”. (Az Együttélés központi irodája május 29-én tiltakozik a NYEE nyilatkozata ellen.)

május 30.

A Független Magyar Kezdeményezés Ügyvivői Testülete állásfoglalást tesz közzé azzal kapcsolatban, hogy a válsztási kampány során a magyarországi hírközlő szervezetekben támadások érik a mozgalmat.

május 30. – június 2.

A Csemadok OV és a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége megrendezi Dunaszerdahelyen a XV. Duna Menti Tavaszt.

1990 májusában

Megjelenik Pozsonyban a Szakszervezeti Közöny c. szakszervezeti havilap utolsó száma.

1990. május–június

Az Együttélés politikai mozgalom a parlamenti választások előtt három számot megélt Választási Újságot ad ki.

június 1.

A komáromi Magyar Területi Színház felveszi a Jókai Színház nevet.

– Göncz Árpád magyar köztársasági elnök Budapesten fogadja a Nyilvánosság az Erőszak

Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés küldöttségét. Az FMK-t a találkozáson Tóth Károly és Szigeti László képviseli.

június 3.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom az önálló magyar katolikus püspökség létrehozásának támogatása céljából több mint tízezer magyar katolikus és református hívő részvételével imnapot rendez Komáromban. Az ún. I. Imanapon felolvassák II. János Pál pápa választleveletét, mely az MKDM kérésének támogatásáról biztosítja a híveket.

június 4.

Václav Havel köztársasági elnök nyugat-szlovákiai körútja során ellátogat Komáromba, ahol résztvesz az FMK és a NYEE választási nagygyűlésén. A Jókai Színházban Havel látogatásának tiszteletére bemutatják a köztársasági elnök két egyfelvonását.

– Az FMK nagykaposi alapító tagjai felhívással fordulnak a szlovákiai magyar választókhoz, amelyben az Együttélés–MKDM koalíció támogatására szólítják fel őket, mivel nem tudnak egyetérteni az FMK politikai irányvonásával. (A felhíváshoz másnap csatlakoznak az FMK kassai, szepsi, lévai, érsekújvári és komáromi alapító tagjai.)

június 7.

Az FMK Ügyvivői Testülete az Új Szó hasábjain tiltakozik a mozgalom nagykaposi alapító tagjainak a magyarországi hírközlő szervezetben nagy teret kapott felhívása ellen.

– A Győzelmes Út c. galántai járási hetilap elveszi Az Út címet. (Utolsó száma 1991. június 27-én jelenik meg.)

június 8–9.

A rendszerváltás utáni első szabad parlamenti választásokat tartják Csehszlovákiában. A magyar kisebbség az 1935. évi nemzetgyűlési, ill. az 1938. évi helyhatósági választások óta szabad választásokon első ízben járulhat az urnákhoz. A választópolgárok 96-97%-os részvétele

mellett zajló válsztásokon mindkét országrészben a rendszerváltó politikai mozgalmak, Csehországban a Polgári Fórum, Szlovákiában a Nyilvánosság az Erőszak Ellen szerzi meg a szavazatok többségét. A Szövetségi Gyűlés 150 fős Népi Kamarájában a Polgári Fórum a csehországi szavazatok 53,15%-át (3 851 172 szavazat) megszerezve 68 mandátumhoz jut, a CSKP 13,48%-kal (976 996) 15, a Kereszténydemokrata Unió 8,69%-kal (629 359) 9, a Mozgalom az Önkormányzati Demokráciáért–Társaság Morvaországért és Sziléziáért 7,89%-kal (572 015) ugyancsak 9 mandátumot szerez. A szlovákiai választásokon a NYEE a szavazatok 32,54%-ával (1 104 125) 19, a Kereszténydemokrata Mozgalom 18,98%-kal (644 008) 11, az SZLKP 13,81%-kal (468 411) 8, a Szlovák Nemzeti Párt 10,96%-kal (372 025) 6, az MKDM–EPM koalíció pedig 8,58%-kal (291 278) 5 mandátumot szerez. A Népi Kamara 96 képviselője cseh, 46 szlovák, 5 magyar, 2 lengyel, 1 ukrán nemzetiségű. Az MKDM–EPM koalíció a Népi Kamarába a cseh országrészekben is indít jelölteket, 5 472 (0,08%) szavazattal azonban nem jut mandátumhoz. A SZGY 150 fős Nemzetek Kamarájában a Polgári Fórum a csehországi szavazatok 49,96%-át (3 613 513) megszerezve 50, a CSKP 13,80%-kal (997 919) 12, a Mozgalom az Önkormányzati Demokráciáért–Társaság Morvaországért és Sziléziáért 9,10%-kal (658 477) 7, a Kereszténydemokrata Unió pedig 8,75%-kal (633 053) 6 mandátumot szerez. Szlovákiában a NYEE 37,28%-kal (1 262 278) 33, a Kereszténydemokrata Mozgalom 16,66%-kal (564 172) 14, az SZLKP 13,43%-kal (454 740) 12, a Szlovák Nemzeti Párt 11,44%-kal (387 387) 9, az MKDM–EPM koalíció pedig 8,49%-kal (287 426) 7 mandátumot szerez. A Nemzetek Kamarája 74 képviselője cseh, 64 szlovák, 10 magyar, 1-1 pedig lengyel, ill. ukrán nemzetiségű. Az SZGY-ben összesen 15 magyar nemzetiségű képviselő szerez mandátumot. A Népi Kamarába az MKDM–EPM koalíció listájáról az MKDM jelöltjeként bejut Szöcs Ferenc, Magyar Ferenc és Varga Olivér, az EPM jelöltjeként Gyimesi György; a NYEE listájáról az FMK jelöltjeként Világi Oszkár. A Nemzetek

Kamarájában az MKDM–EPM listájáról az MKDM jelöltjeként mandátumhoz jut Rajczy László, Bugár Béla, Novitzky Béla és Szurovty Ferenc, az EPM jelöltjeként Duray Miklós, Nyitray László és Baculák Veronika; a NYEE listájáról az FMK jelöltjeként pedig Sándor Eleonóra, Gémesi Károly és Szöllősi Ilona. (A Népi Kamarában az EPM jelöltjeként mandátumhoz jut a lengyel Wladislaw Niedoba is.) A szlovák nemzeti tanácsai választásokon 3 455 651 személy, a választópolgárok 95,39%-a vesz részt. A NYEE az érvényes szavazatok (3 377 726) 29,34%-át (991 285) elnyerve 48 mandátumot szerez, a KDM 19,20%-kal (648 782) 31, az SZNP 13,94%-kal (470 984) 22, az SZLKP 13,34%-kal (450 855) ugyancsak 22, az MKDM–EPM koalíciója 8,66%-kal (292 636) 14, a Demokrata Párt 4,39%-kal (148 567) 7, a Zöldek Pártja pedig 3,48%-kal (117 871) 6 mandátumhoz jut. Az SZNT-be összesen 23 magyar nemzetiségű képviselő jut be: az MKDM–EPM listájáról az MKDM jelöltjeként 7 (Csáky Pál, Tirinda Péter, Agárdy Gábor, Ásványi László, Bartakovics István, Janics Kálmán, Görcsös Mihály), az EPM jelöltjeként 6 (Bauer Edit, Harna István, Rózsa Ernő, Szabó Rezső, Mikó Jenő, Dobos László); a NYEE listájáról az FMK jelöltjeként 5 (Varga Sándor, Zászlós Gábor, A. Nagy László, Markotán Péter, Pirovits László); az SZLKP listáján 4 (Paulicky Péter, Varjú János, Zselenák József, Kardos Ferenc), a KDM listáján 1 (Hamerlik Rudolf) magyar képviselő jut be a szlovák törvényhozásba. (Az EPM jelöltjeként mandátumhoz jut a ruszin Mikuláš Hirjak.)

június 8–10.

Somorján neves hazai és külföldi művészek részvételével első ízben rendezik meg a Samaria Régi Zenei Napokat.

június 12.

Megjelenik Pozsonyban az Új Út c. baloldali hetilap első száma. Kiadója az Apollopress Kiadóvállalat, főszerkesztője Mázsár László. A szerkesztőségi beköszöntő szerint a Fábry Zoltán életművében eszmei támaszt kereső lap „főrumot kíván teremteni a baloldali nézetek kris-

tályosodását, s így a kommunista párt modern baloldali erővé válását kísérő viták számára”.

június 14.

Az FMK Ügyvivői Testülete a választásokat értékelve 80 ezerre becsüli a mozgalom szavazatainak számát. Az ÜT Gyurovsky Lászlót, Zászlós Gábort, Hunčík Pétert, Világi Oszkárt és A. Nagy Lászlót bízta meg a kormányalakítási tárgyalásokon való részvétellel, a tárgyalócsoport vezetője A. Nagy László.

június 15–17.

A Csemadok OV, a pozsonyi Magyar Kulturális Központ, a Népművelési Központ és a Magyarok Világszövetsége megrendezi Galántán a VIII. Kodály Napokat.

június 16.

Szlovákia Kommunista Pártja KB ülésén a választásokat értékelve megállapítják, hogy megmutatkozott a magyar nyelvű baloldali lap hiánya, s igazolást nyert beindításának szükségessége. A legfontosabb teendőként a párt modern baloldali párttá alakításának folytatását jelölik meg, ezzel kapcsolatban felmerül a névváltoztatás szükségessége is. A KB felmenti tagjai sorából többek között Szirovecz Gézát, s új tagként kooptálják a KB-ba többek között Kazsmér Ferencet.

június 19.

Jászón Bartal Károly személyében megválasztják az újjászerveződött premontrei rend új apátját.

június 21.

A Csemadok OV Történelmi-honismereti Szakbizottságának tagjai megalakítják a Csehszlovákiai Magyar Történelmi Társaság Előkészítő Bizottságát.

június 23.

A Csemadok OV pozsonyi ülésén sikertelen próbálkozás történik Sidó Zoltán elnök lemondatására. Sidó az elnökség egy részével történt korábbi megállapodása alapján felajánlja ugyan le-

mondását, az elnökség ezt el is fogadja, az OV azonban 30 szavazattal, 21 ellenében, 1 tartózkodás mellett a Csemadok következő közgyűléséig megerősíti őt elnöki tisztségében. Az elnökségi tagságáról lemondó Máté László helyett Fuksz Sándort választják be az OV Elnökségébe.

– A Matica slovenská megrendezi Nagysurányban a dél-szlovákiai szlovákok találkozóját, amelynek résztvevői felhívással fordulnak az SZNT-hoz, hogy az előkészület alatt lévő nyelvtörvény nyilvánítsa államnyelvvé a szlovák nyelvet.

június 25.

A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség a Szlovák, ill. a Cseh Cserkészszövetségnél felvételét kéri a Cseh–Szlovák Cserkészunióba.

június 26.

Alakuló ülését tartja a Szlovák Nemzeti Tanács. Elnökévé František Mikloškot (NYEE), első alelnökévé Ivan Čarnogurskýt (KDM), alelnökeivé 7 jelölt közül Milan Zemkot (NYEE), Ján Klepáčot (KDM), Oľga Keltošovát (DP) és A. Nagy Lászlót (NYEE–FMK) választják; a 21 fős elnökségbe bekerül Szabó Rezső (EPM). A Nemzetiségi, Etnikai és Emberjogi Bizottság elnöke Ivan Brndiar (DP).

– A Szlovák Nemzeti Párt nyelvtörvényjavaslatot nyújt be az SZNT Elnökségének. A tervezet 1. §-a a szlovák nyelvet „egyedüli” államnyelvként határozza meg, 2. §-a szerint az összes állami, önkormányzati, társadalmi, gazdasági, politikai szerv és szervezet kizárólag a szlovák nyelvet használhatná; egyedül a nemzetiségi kulturális szervezetek számára engedélyezné, hogy belső ügyvitelük nyelve a szlovákkal párhuzamosan esetleg más nyelv is lehessen. A szlovák nyelv ismeretét bármely szervezetben alapfeltételként szabja meg bármely funkció betöltéséhez. 3. §-a a községek, községrészek, utcák és terek, a földrajzi nevek, a középületek, szervek és szervezetek megnevezését egyedül szlovák nyelven engedélyezné. (Mivel nyelvtörvény elfogadását elsőként a Matica slovenská kezdeményezte, s az SZNP tervezetét a

Matica is támogatja, a törvénytervezet „maticás” néven válik ismertté.)

június 27.

Az SZNT Elnöksége kinevezi az új szlovák kormányt. A NYEE, a KDM és a DP koalíciós kormányának elnöke Vladimír Mečiar (NYEE); tagjai többek között: Ján Čarnogurský (KDM) első miniszterelnök-helyettes, Zászlós Gábor (NYEE–FMK), Jozef Kučerák és Vladimír Ondruš (mindkettő NYEE) miniszterelnök-helyettesek, Anton Andráš (KDM) belügyminiszter, Ladislav Kováč (NYEE) oktatási, tudományos, ifjúsági és testnevelési miniszter, Michal Kováč (NYEE) pénz-, ár- és bérügyi miniszter, Ladislav Snopko (NYEE) kulturális miniszter.

– A Szövetségi Gyűlés két kamarájának alakuló ülésén a Népi Kamara elnökévé Rudolf Batteket (Polgári Fórum), a Nemzetek Kamarája elnökévé Milan Šútovecet (NYEE) választják. A Szövetségi Gyűlés elnöke ismét Alexander Dubček (NYEE); az SZGY Elnökségébe bekerül többek között Szócs Ferenc (MKDM) és Duray Miklós (EPM).

– Václav Havel köztársasági elnök Marián Čal-fával (NYEE) az élen kinevezi az új szövetségi kormányt. Tagjai többek között Jozef Mikloško (KDM) miniszterelnök-helyettes, Jiří Dienstbier (PF) miniszterelnök-helyettes, külügyminiszter, Ján Langoš (NYEE) belügyminiszter, Václav Klaus (PF) pénzügyminiszter.

június 29.

A Szlovák Nemzeti Tanácsban a NYEE egy lemondott képviselője helyett az FMK által jelölt Berényi József személyében újabb magyar jut képviselői mandátumhoz.

június 29. – július 1.

A Csemadok OV, a Magyarok Világszövetsége és a pozsonyi Magyar Kulturális Központ megrendezi Gombaszögön a XXXV. Országos Kulturális Ünnepelet.

– A Stúdió érté megrendezi Érsekújvárott a III. Nemzetközi Alternatív Művészeti Fesztivált.

június 30.

Losoncon tartja II. kongresszusát az Együttélés Politikai Mozgalom, amelyen amellet, hogy módosítják alapszabályát, elsősorban a parlamenti választások eredményeinek értékelésével, valamint az önkormányzati választásokra való felkészüléssel foglalkoznak. Megválasztják a mozgalom 74 fős Központi Ügyvivői Testületét, valamint szűkebb körű Intéző Bizottságát; elnök továbbra is Duray Miklós, alelnökök: Gyimesi György, Szabó Rezső és Stanislaw Gawlik, vezető titkár: Gyurcsík Iván. Az Intéző Bizottság további tagjai: Bauer Edit, Dobos László, Fuksz Sándor, Harna István, Mihályi Molnár László, Pázmány Péter, Popély Gyula, Rózsa Ernő, Sebők Zoltán és Szabó Rezső.

1990 júniusában

Megjelenik Budapesten a Rákóczi Szövetség Felvidéki Hírvivő c. politikai és művelődési értesítőjének első száma. Felelős szerkesztője Selmeczi Elek. (A lap 2. számától kezdve Rákóczi Hírvivő címen jelenik meg.)

július 1.

Önállóul a komáromi Jókai Színház kassai Thália Színpada, s Thália Színház néven működik tovább. Igazgatója Kollár Péter.

– Hunčík Pétert Balla Kálmán váltja fel a Nap c. lap főszerkesztői posztján.

július 3.

A Szövetségi Gyűlésben az EPM és az MKDM képviselői közös parlamenti klubot alakítanak. Elnöke Duray Miklós, titkára Szurovó Ferenc.

július 5.

A Szövetségi Gyűlés újraválasztja Václav Havel köztársasági elnököt. A PF és a NYEE által jelölt Havel az egyetlen elnökjelölt, újraválasztása mellett 234, ellene 50 képviselő voksol.

– Megjelenik Dunaszerdahelyen a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség Cserkész c. havi lapjának első száma. Főszerkesztője Hodossy Gyula.

július 8.

Bánban Jozef Tisora emlékező emléktáblát avatnak fel. Az emléktábla leleplezése szenvedélyes vitát vált ki az egykori szlovák állam elnökének történelmi szerepéről és felelősségéről.

július 12.

Václav Havel meghívására Csehszlovákiába látogat Göncz Árpád magyar köztársasági elnök.

július 14.

Pozsonyban tartja a Független Magyar Kezdeményezés IV. Országos Közgyűlését. A közgyűlés a választások eredményét értékelve megállapítja, hogy a mozgalom megszerezte a magyar szavazatok 20%-át, s elfogadja a NYEE és az FMK parlamenti együttműködését szabályozó szerződést. Tudomásul veszi Csáky Pál, Kovács Tibor és Szigeti László ÜT-tagságról való lemondását, az Ügyvivői Testület új tagjaivá Zoller Mihályt és Fábíán Tibort választja; az alelnöki tisztségéről ugyancsak lemondott Szigeti László helyett Kovács Lászlót választja alelnökké.

– Tóth Károly, az FMK elnöke az Új Szónak nyilatkozva kijelenti, hogy az FMK-nak a koalíciós tárgyalások során „fel kellett adnia a két, korábban igényelt szakminisztériumi tárcát, melyek a mezőgazdasági, s a belügyminiszter-helyettesi (közigazgatási) lettek volna”.

július 14–22.

A Szepsi Csombor Márton Klub a Rákóczi Szövetség támogatásával megrendezi a Szepességben, a Komlós kert és Szepsi közötti útvonalon a XVI. Honismereti Kerékpártúrát.

július 16–23.

A Csemadok OV megrendezi Zselizen a III. Országos Táncbábjátékot.

július 17.

Megalakul a szlovák kormány Elnöksége, amelyben helyet kap Zászlós Gábor miniszterelnök-helyettes is. Zászlóst egyben kinevezik a kormány Legisztratív Tanácsának elnökévé.

július 18.

A Szövetségi Gyűlés Nemzetek Kamarájában a képviselői mandátumáról még júniusban lemondott Nyitray László helyét Batta István (EPM) foglalja el.

július 19.

A Szövetségi Gyűlés törvényt hoz a szerzetesrendek és a kongregációk egyes vagyoni jogi helyzetének rendezéséről.

július 21–28.

A Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság megrendezi Domicán az I. Néprajzi Továbbképző Tanfolyamot. A tanfolyam alkalmából megjelenik a társaság Hírharang c. értesítőjének első száma, szerkesztője Liszka József.

július 28.

A Független Magyar Kezdeményezés Ügyvivői Testülete az operatív politikai kérdések rugalmas és gyors meghozatala céljából ideiglenes jelleggel nyolcfős Politikai Bizottságot hoz létre. A PB tagjai: Tóth Károly, A. Nagy László, Hunčík Péter, Grendel Lajos, Kovács László, Gyurovsky László, Angyal Béla és Öllös László.

július 31.

Komáromban Csemart Galéria néven megnyílik a Csemadok OV Csemart gazdasági vállalkozásának első népművészeti üzlete. Vezetője Németh Gyula.

augusztus 3.

Az Együttélés Intéző Bizottsága állásfoglalást fogalmaz meg a készülülő nyelvtörvénnyel kapcsolatban, amelyben leszögezi, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvének és kultúrájának közéleti érvényesítése érdekében törvényes garanciákat fog szorgalmazni, egyben aggodalmának ad hangot amiatt, hogy a nyelvtörvénnyel kapcsolatban több szlovák lapban szélsőséges nacionalista hangnemű és sok esetben a kisebbségek ellen uszító cikkek jelennek meg.

augusztus 4.

A magyar Művelődési és Közoktatási Minisztériummal történt megállapodás alapján, misze-

rint szeptembertől 30 csehszlovákiai magyar diák kezdheti meg tanulmányait magyarországi egyetemeken és főiskolákon, az Együttélés az érdeklődők számára az SZMPSZ bevonásával felvételi megbeszélést rendez Pozsonyban. (Az FMK Ügyvivői Testülete tiltakozását fejezi ki amiatt, hogy az Együttélés az ügyet a nyilvánosság kizárásával kezelte.)

augusztus 6.

A Független Magyar Kezdeményezés létrehozta szabadelvű alapítványát, a Márai Sándor Alapítványt. Kuratóriumának elnöke Grendel Lajos író, titkárai: Németh Zsuzsa és Cséfalvay Gusztáv közgazdászok.

augusztus 8–9.

A szövetségi, valamint a cseh és a szlovák kormány képviselői Trenčántelpicben Csehszlovákia államjogi elrendezéséről tárgyalnak. A zárt ajtók mögötti tárgyaláson megegyezés születik arról, hogy a cseh és a szlovák nemzet érdekeinek leginkább a föderatív államjogi elrendezés felel meg, s a két tagköztársaság közötti megegyezésen múlik, hogy milyen jogköroket ruháznak át a szövetségi szervekre.

augusztus 9–10.

A Matica slovenská országos közgyűlésén sikarra szállnak a szlovák nyelv államnyelvvé nyilvánításáért, s a szervezet elnökévé Jozef Markuš választják.

augusztus 11.

A Magyar Ifjúsági Szövetség I. Országos Közgyűlését tartja Komáromban. A pozsonyi és a komáromi alapszervezet közötti nézeteltérést követően a MISZ vezetőségéből, amelynek elnökévé Mlinkovics Róbertet választják, kimaradnak a szövetség eredeti célkitűzéseihez és alapszabályzatához ragaszkodó pozsonyiak, akik augusztus 17-én a Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség néven új szervezetet jegyeztetnek be.

augusztus 14.

Pozsonyban 10 nemzeti beállítottságú szlovák párt, köztük a Szlovák Nemzeti Párt képviselői

közös kiáltványban ítélik el a trencsénteplici találkozó eredményeit, állást foglalnak az önálló és független Szlovák Köztársaság mellett, s követelik a szlovák államnyelv törvénybe iktatását. Követeléseik elutasítása esetére országos tüntetéseket helyeznek kilátásba.

augusztus 17.

Az FMK és az MKDM vezetése megbeszélést folytat a helyhatósági választásokra való felkészülésről és helyi együttműködési megállapodások esetleges megkötésének lehetőségéről.

– Az Együttélés Központi Ügyvivői Testülete nyugati csoportjának érsekújvári ülésén jóváhagyják a mozgalom nyelvtörvényjavaslatának alapelveit.

augusztus 18.

Nagyszombatban Ján Sokol érsek-metropolita benediktálja Bartal Károly Tamást, az újjászerveződött premontrei szerzetesrend június 19-én megválasztott apátját.

augusztus 21.

A Nyilvánosság az Erőszak Ellen és a Független Magyar Kezdeményezés vezetősége meg egyezik abban, hogy a Szlovák Nemzeti Párt által benyújtott törvénytervezettel szemben, a többi koalíciós párttal együtt kidolgoznak egy, az alkotmánynak és a nemzetközi normáknak is megfelelő nyelvtörvénytervezetet.

augusztus 21–14.

Budapesten a Magyar Történészek II. Tudományos Találkozóján megalakul a Magyar Történészek Világszövetsége, amelynek választmányába a csehszlovákiai magyar történészek képviselőjében bekerül Popély Gyula és Püspöki Nagy Péter.

augusztus 24–25.

A nemzeti elkötelezettségű szlovák pártok – többek között a Szlovák Nemzeti Párt, a Szlovák Néppárt és a Kereszténydemokrata Mozgalom – szervezésében Andrej Hlinka-émlékünnepséget rendeznek Rózsahegyen. A rendezvény résztvevői memorandummal fordulnak az

SZNT-hoz és a szlovák kormányhoz, amelyben követelik a szlovák nemzet önrendelkezési jogának alkotmányba foglalását, Szlovákia szuverenitásának kinyilvánítását, valamint a szlovák nyelv államnyelvvé tételét. (A KDM a memorandumtól elhatárolja magát.)

augusztus 25.

Az Együttélés Központi Ügyvivői Testülete keleti csoportjának szeptemberi ülésén szintén jóváhagyják a mozgalom nyelvtörvényjavaslatának alapelveit. Az alapelvek szerint „az új nyelvtörvény semmiképpen sem nyújthat kevesebbet a nemzeti kisebbségeknek, amennyit az első Csehszlovák Köztársaság hasonló jellegű törvényei és kormányrendeletei nyújtottak”.

augusztus 27.

A szlovák kormány utasítást ad a bős–nagyamarosi vízlépcsőrendszer szlovákiai szakasza befejezési módzatainak kidolgozására.

augusztus 27–28.

Jiří Dienstbier csehszlovák külügyminiszter meghívására Csehszlovákiaiba látogat Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter. Tárgyalásaik eredményeképpen megegyezés születik arról, hogy a két ország közötti vitás kérdések rendezése céljából hat héten belül létrehoznak egy csehszlovák–magyar szakértői vegyesbizottságot.

augusztus 28.

A Szlovák Nemzeti Tanács törvényt hagy jóvá a helyhatósági választásokról. A törvény a többségi elven alapul; a szavazás során elutasítják az Együttélés képviselőinek azt a módosító javaslatát, hogy a helyhatósági választások során, a parlamenti választásokhoz hasonlóan az arányos rendszert alkalmazzák, s így a vegyes lakosságú településeken a helyi képviselőtestületek összetétele megfelelhessen a község nemzeti összetételének.

augusztus 30.

Az Együttélés komáromi irodája az Új Szó hasábjain bejelenti az MKDM járási szervezeté-

vel való koalíció felújítását, egyben felszólítja mindkét mozgalom járási szervezeteit, hogy az önkormányzati választásokon ismét lépjenek koalícióra.

szeptember 1.

Érsekújvárott zajlik a Független Magyar Kezdeményezés V. Országos Közgyűlése, amelynek fő témája a helyhatósági választásokra való felkészülés, ill. a mozgalomnak a nyelvtörvényjavaslattal és a bösi vízlépcsővel kapcsolatos álláspontjának kialakítása. A. Nagy László a három magyar mozgalom koalícióját azért utasítja vissza, mivel ez arra készítené a szlovák pártokat, hogy nemzeti alapon hozzanak létre ellenkoalíciókat. A közgyűlés jóváhagyja az FMK jelentkezési szándékát a Liberális Internacionáléba, a Politikai Bizottság létrehozását, valamint a mozgalom 13 szakbizottságának felállítását.

– Csehszlovákia Kommunista Pártja KB ülésén egészségi állapotára hivatkozva lemond pártelnöki tisztségéről Ladislav Adamec. A párt vezetésével ideiglenesen Vasil Mohorítát bízzák meg, ezzel egyidejűleg felmentik tisztségéből Ondrej Šalingot, a KB titkárát.

– Az MKDM vezetése az Új Szó hasábjain keresztül felhívással fordul a mozgalom helyi szervezeteihez, amelyben a komáromi Együttélés bejelentését hamis koalíciós híradásnak minősíti, s felszólítja azokat, hogy a helyi választási koalíciók megkötésétől mindaddig tartózkodjanak, amíg az MKDM közgyűlése kötelező határozatot nem hoz ebben a kérdésben. (Janics Kálmán szeptember 5-én az Új Szóban úgy nyilatkozik, hogy a felhívás szövegezésében nem vett részt, s hangvétellel nem ért egyet.)

– Hidaskürtön Cservenka János kezdeményezésére megnyílik az ország első magyar középfokú magán-szaktanintézete.

szeptember 3.

Marián Čalfa szövetségi miniszterelnök Prágában fogadja az Együttélés küldöttségét. Megbe-

szelésük témája a nyelvtörvény körül kialakult helyzet.

– A komáromi hajógyár szakmunkásképzőjének tanévnyitóján a csehszlovák himnusz után eljátszák a magyar himnusz is. (Bábi Pétert, az intézmény igazgatóját ezt követően szlovák részről éles támadások érik, majd szeptember 12-én leváltják igazgatói tisztségéből.)

szeptember 7.

Miután a NYEE leállítja a Nap anyagi támogatását, a korábban a mozgalom Koordinációs Bizottsága által kiadott lap átalakul hetilappá, s a továbbiakban a Danubius Kiadó kiadásában jelenik meg.

szeptember 8.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Elnökségének szenci ülésén lemond elnöki tisztségéről Janics Kálmán. A mozgalom ügyvezető elnökévé Bugár Bélát nevezik ki, Janicsot tiszteletbeli elnökké választják.

szeptember 15.

Az Együttélés Központi Ügyvivői Testületének losonci ülésén a helyhatósági választásokon létrehozandó koalíciós lehetőségekről tárgyalva a döntéshozatalt a helyi csoportokra bízzák. Elfogadják a Simonyi Alapítvány statútumát, s a II. világháború áldozatainak, ill. a kollektív bűnösség elve alapján sérelmet szenvedettek ügyének felkarolása és rehabilitálásuk céljából javasolják egy Történelmi Emlékbizottság felállítását. A tisztségéről lemondó Gyurcsik Iván helyett a mozgalom vezető titkárává Fuksz Sándort választják; Gyurcsik az EPM külügyi titkára lesz.

– Pozsonyban tartja II. szövivői közgyűlését a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, amely tudomásul veszi Bugár Béla ügyvezető elnökké választását, s bár többen felszólalnak a korábbi koalíció megtartása mellett, ill. elhibáztatnak minősítik a vezetőség szeptember 1-jei felhívását, a koalíciókötés kérdésében nem születik megállapodás.

szeptember 17.

A Pozsonyba látogató Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter tárgyalásokat folytat František Mikloškoval, az SZNT elnökével és Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnökkel a szlovák–magyar viszonyról.

szeptember 19.

Dunaszerdahelyen a csallóközi helyi nemzeti bizottságok képviselői megalakítják a Csallóközi Községek és Városok Társulását. Elnökevé Öllös Árpádot, a Dunaszerdahelyi Városi Nemzeti Bizottság elnökét, alelnökeivé Pásztor Istvánt, a Komáromi Városi Nemzeti Bizottság elnökét és Lengyel Ferencet, a Somorjai Városi Nemzeti Bizottság elnökét választják.

szeptember 22.

Pozsonyban tartja alakuló közgyűlését a Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség (MIÉSZ). Élére három ügyvivőt választanak Geönczeöl Zsuzsa, Csámpai Ottó és Szabó György személyében.

– A Csehszlovákiai Magyar Irodalom- és Könyvbarátok Társasága I. Közgyűlését tartja Pozsonyban. Tiszteletbeli elnökévé Szeberényi Zoltánt, ügyvezető elnökévé Brogyányi Juditot választják.

szeptember 24.

Karl von Schwarzenberg, a köztársasági elnöki iroda vezetője Prágában fogadja az FMK küldöttségét. Megbeszélésük témája a készülő nyelvtörvény és a nemzetiségi kérdés.

– A Kereszténydemokrata Néppárt és az MKDM vezetőségének budapesti megbeszélésén megállapodás születik a két politikai tömörülés közötti rendszeres kapcsolattartásról.

szeptember 25.

Az Együttélés Intéző Bizottsága felhívással fordul a helyhatósági választásokon induló pártokhoz és mozgalmakhoz, hogy a vegyes lakosságú területeken „legyenek tekintettel az adott területen kisebbségben élő más nemzetiségűek arányos és méltányos képviselőtének biztosítására”.

– Komáromban megnyílik a református egyház Katechetikai Szemináriuma. Igazgatója Takács Zoltán.

szeptember 26.

Prágában a Magyar Kulturális Központban ke-rekasztal-beszélgetésen vesznek részt az FMK, az MKDM és az Együttélés képviselői, akik ismertetik mozgalmaik programját és a nyelvtörvénytervezettel kapcsolatos véleményüket. Duray Miklós a beszélgetés során kijelenti, hogy Mečiar miniszterelnököt nem tartja legitimnek, „mert kívül van azon az áramlaton, melynek bennünket Európába kellene vezetnie”. (Duray kijelentésétől az MKDM és az FMK elhatárolja magát.)

szeptember 29.

Losoncon megalakul a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesülete (Csemasze). Célja a csehszlovákiai magyar öntevékeny színjátszás, ill. a vers- és prózamondók érdek-képviselése, szakmai támogatása és anyagi segítése. Elnökevé Hizsnyan Gézát választják.

– Pozsonyban megalakul a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság.

szeptember 30.

Az FMK nemzetközi konferenciát rendez Dunaszerdahelyen A dunaszerdahelyi zsidóság tragédiája címmel.

október 1.

Visszakapja korábbi szlovák megnevezését több olyan magyarlakta település, amelyek magyar eredetű vagy magyar hangzású szlovák nevét a kommunista hatalomátvétel után cserélték fel mesterséges szlovák névvel: Tornalja (Šafárikovo – Tornaľa), Bodrogszentes (Plešany – Svätuš), Bodrogszentmária (Bodrog – Svätá Mária), Komáromszentpéter (Dolný Peter – Svätý Peter), Nagymegyer (Čalovo – Veľký Meder), Alistál (Hroboňovo – Dolný Štál), Szap (Palkovičovo – Sap), Csilizpatas (Pastuchy – Pataš), Csiliznyárad (Topoľovec – Nárád).

– A Szövetségi Gyűlés ülésén Jozef Mikloško szövetségi miniszterelnök-helyettes a tervezett szövetségi szintű nemzetiségi kormánybizottság ügyében elhangzott interpellációra válaszolva elismeri, hogy azt már tavasszal létre akarták hozni, de az akkori szlovák kormány ehhez nem járult hozzá. Az új szlovák kormánytól szintén kérték a hozzájárulást, de azt ismét nem kapták meg.

október 2.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 403/1990 sz. ún. restitúciós törvényt. A törvény csupán az 1948. február 25-e után államosított vagy kisajátított vagyon visszaigénylését teszi lehetővé, nem engedélyezi ugyanakkor a magyaroktól és németektől 1945–48 között nemzetiségi hovatartozásuk miatt elvett vagyon visszaadását.

október 3.

Pozsonyban az Együttélés és az MKDM pozsonyi és prágai parlamenti klubjainak együttes ülésén elhatározzák egy Történelmi Emlékbi-zottság megalakítását.

október 5.

A Matica slovenská „össznemzeti” tüntetést rendez Pozsonyban az ún. maticás nyelvtörvénytervezet támogatásáért. A tüntetés résztvevői felhívásban követelik, hogy az SZNT október 27-ig határozzon a szlovák nyelvnek mint egyedüli hivatalos és állami nyelvnek a törvénybe iktatásáról, nyilvánítsa ki Szlovákia szuverenitását, s rendeljen el moratóriumot a helységek eredeti elnevezésének visszaállítására. Követeléseik el nem fogadása esetére országos méretű elégedetlenségi mozgalmat helyeznek kilátásba.

– Az MKDM és az Együttélés pozsonyi parlamenti klubja állásfoglalást tesz közzé a nyelvtörvénytervezettel kapcsolatban, amelyben elutasítja, hogy a szlovák nyelvet egyedüli államnyelvként törvényesítsék, egyben javasolja, hogy a nyelvtörvény megvitatására csak az Emberi jogok chartájának tervezett elfogadása után kerüljön sor.

október 8.

Dobos László, Rózsa Ernő, Csáky Pál, Harna István, Bauer Edit, Janics Kálmán és Ásványi László, az MKDM, ill. az Együttélés parlamenti képviselői, valamint Paulicky Péter, az SZLKP képviselője nyelvtörvényjavaslatot nyújt be az SZNT Elnökségének. A tervezet 2. §-a szerint Szlovákia hivatalos nyelve a szlovák, de a hivatalos érintkezésben a csehet is lehet használni. 5. §-a szerint az államnak nem csak a szlovák nyelv elsajátításának lehetőségét kell biztosítania, hanem az anyanyelvű oktatást is. 6. §-a értelmében a 10%-ot elérő nemzetiségi lakossal rendelkező térségekben a nemzeti-ségek a hivatalos érintkezés során szóban és írásban egyaránt használhatnák anyanyelvüket, csakúgy mint az önkormányzatok, valamint a társadalmi és kulturális szervezetek.

– Első ülését tartja a szlovák kormány újonnan kinevezett Nemzetiségi Tanácsa. A Tanács elnöke Ján Čarnogurský miniszterelnök-helyettes, magyar alelnöke Szócs Ferenc (MKDM), másik két alelnöke ukrán, ill. roma nemzetiségű. Tagjai közül 5-5 szlovák, ill. magyar, 4 ukrán, 2 roma, 1 pedig német; magyar tagjai: Bauer Edit, Dobos László (EPM), Kovács László, Mede Géza és Sándor Eleonóra (FMK). Az ülés témája a nemzetiségi oktatásügy helyzete, valamint a nyelvtörvény kérdése.

– Az FMK parlamenti képviselői és Ügyvivői Testülete állásfoglalást adnak ki a nyelvtörvény kapcsán kialakult helyzetről, amelyben elítélik a Matica slovenská által szervezett nacionalista tüntetést.

október 9.

A szlovák kormány ülésén egyrészt a Szlovák Nemzeti Párt, másrészről a NYEE egyes képviselői által benyújtott nyelvtörvényjavaslattal foglalkoznak. A kormány mindkét tervezet megvitatását visszautasítja, az előbbi alkotmányellenes, utóbbit „túlságosan vázlatos” volta miatt.

– Az Ipel’ – Ipoly c. losonci járási lap kétheti magyar betétje önálló szerkesztésben Nógrádi

Szó címmel jelenik meg. Felelős szerkesztője Ardamica Ferenc.

október 11.

Az SZNT Nemzetiségi, Etnikai és Emberjogi Bizottsága az előkészítés alatt álló új koalíciós törvénytervezet előterjesztéséig elnapolja a három nyelvtörvénytervezet megvitatását.

október 12–14.

A Csemadok OV, a Csehszlovákiai Magyar Írók Társasága és a Csehszlovákiai Magyar Újságírók Társulata megrendezi Kassán a XIX. Fábry Zoltán Irodalmi és Kulturális Napokat. A Fábry Zoltán-díj kitüntetettje Gyönyör József.

október 13–14.

Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja I. Kongresszusát tartják Olomouchban, amelyen a párt elnökévé Jiří Svobodát választják.

október 15.

A szlovák kormánykoalíció egy képviselőcsoportja – a koalíció korábbi javaslatát visszavonva – új nyelvtörvénytervezetet nyújt be az SZNT Elnökségének. A kompromisszum eredményeként létrejött tervezet az állami és önkormányzati szervek tevékenységében kizárólagossá teszi a szlovák nyelv használatát, s lényegében átveszi a maticás törvénytervezet több rendelkezését. A nemzetiségek nyelvének a hivatalos érintkezésben való használatát csak azokon a településeken engedélyezné, ahol arányuk eléri a 10%-ot, ott is csupán abban az esetben, ha a hivatalos érintkezésben nem vesz részt olyan személy, aki nem az érintett kisebbség tagja. A 10%-os korlátozás lenne érvényes a községek, földrajzi nevek és intézmények kétnyelvű megnevezésének lehetőségére is.

október 16.

A szlovák kormány a maticás nyelvtörvénytervezetet elutasítva az új koalíciós tervezet elfogadását javasolja az SZNT számára.

október 20.

Turócszentmártonban tartja alakuló kongresszusát a nemzeti alapon kettévált Csehszlovák

Mezőgazdasági Párt szlovákiai részéből létrejövő Szlovákiai Földművesek Pártja. Elnöke Pavol Delinga.

október 20–21.

Eperjesen tartja kongresszusát Szlovákia Kommunista Pártja. A reformerök szoros győzelmét hozó kongresszus sikraszáll a párt modernizálása, a piacgazdaság bevezetése mellett, s határozatot hoz a volt pártvezetőknek a pártban és a társadalomban kialakult válsággal kapcsolatos egyéni felelősségéről. A párt elnökévé, amelynek nevét Szlovákia Kommunista Pártja – Demokratikus Baloldal Pártjára változtatják, ismét Peter Weissst, alelnökévé Dušan Dorotint választják; 21 fős Központi Végrehajtó Bizottságába bekerül többek között Zselenák József és Varjú János.

október 23.

A Szövetségi Gyűlésben leteszi a képviselői esküt az MKDM–EPM koalíció két lemondott képviselője, Baculák Veronika és Szurovó Ferenc helyett mandátumhoz jutó Vincze Dániel (MKDM). Az MKDM másik jelöltje, Tamás András nem vállalja a képviselői megbízatást.

– Zászlós Gábor miniszterelnök-helyettes a Szlovák Televízió Hírmagazin c. magyar adásában higgadt és józan magatartásra szólítja fel a csehszlovákiai magyarságot a nyelvtörvénytervezettel kapcsolatban kibontakozó nacionalista kampány kapcsán. Zászlós szerint a koalíciós pártok igyekeznek megegyezésre jutni a szélsőséges erőkkal, de „megnyugtató kompromisszumot” eddig nem sikerült elérni.

október 25.

A Szlovák Nemzeti Tanács 12 órás vitát követően – miközben a parlament épülete előtt a Szlovák Nemzeti Párt szervezésében ezek tüntetnek a maticás törvényjavaslat elfogadását, valamint a parlament és a kormány lemondását követelve – a három előterjesztett nyelvtörvényjavaslat közül a koalíciósat fogadja el, azonban azt is több helyen lényegesen módosítva, s így elfogadott formája már nagyban hasonlít a maticás javaslatához. A 425/1990 sz. ún.

nyelvtörvény 6. §-a a nemzetiségek nyelvének a hivatalos érintkezésben való használatának lehetőségét a tervezett 10%-os helyett 20%-os részarányuktól teszi függővé, ráadásul azt is leszögezi, hogy „az állami szervek és önkormányzati szervek dolgozói nem kötelesek ismerni és használni a nemzetiségi kisebbség nyelvét”. Ugyancsak nem tartalmazza azt a rendelkezést, hogy a 20% fölötti nemzetiségi lakossággal rendelkező helységekben a helységnevek, utcanévek, földrajzi nevek és intézménynevek feliratozása többnyelvű lehessen. A jelenlévő 143 képviselő közül 82 szavaz a törvényjavaslat mellett, 51 ellene, 10 tartózkodik; a magyar képviselők közül 18 megszavazza a törvényjavaslatot, 4 ellene szavaz, 2-en tartózkodnak.

október 26.

A komáromi Duna Menti Múzeumban megnyílik a Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága tagjainak első önálló kiállítása. Ezt megelőzően megtartják a társaság III. közgyűlését, amelyen elnökké Nagy János szobrászművészt, ügyvezető elnökké Kubičko Kucsera Klárát választják.

október 26–27.

A Csemadok OV pozsonyi ülésén – amelyen meghívott vendégként részt vesznek a magyar mozgalmak vezetői is – az elfogadott nyelvtörvénnyel foglalkoznak. Sidó Zoltán kijelenti: „Nem szervezünk tüntetést, nem azért, mintha nem lennénk rá képesek vagy félnénk, hanem azért, mert erőszakhullámot indíthatnánk el”.

október 27.

A szlovák kormány ülésén megállapítják, hogy a nyelvtörvény parlamenti vitája kapcsán egy pontos forgatókönyv alapján, céltudatosan irányított hatalomátvételi kísérlet zajlott.

– Komáromban tartja a Magyar Ifjúsági Szövetség II. Országos Közgyűlését. Elfogadják a szövetség alapszabályát, amely szerint a MISZ a csehszlovákiai magyar fiatalok jogilag, társadalmilag és politikailag független, alulról építkező tömegszervezete. Megerősítik elnöki

tisztségében Mlinkovics Róbertet, újraválasztják, és 9 tagúra bővítik az elnökséget is.

– Párkányban tartja II. nagygyűlését a Magyar Diákszövetség.

október 29–30.

A. Nagy László alelnök vezetésével szlovák parlamenti küldöttség tárgyal Budapesten a szlovák és a magyar parlament közötti együttműködésről.

október 30.

A Csemadok Losonci Területi Választmánya létrehozza a Palóc Kultúra Alapítványát. Célja a palóc régió történeti örökségének megőrzése és továbbéltetése.

október 31.

A szlovákiai körúton tartózkodó Václav Havel Pozsonyban fogadja az Együttélés és az MKDM, majd az FMK küldöttségét, s meghallgatja tájékoztatásukat a nyelvtörvény elfogadása kapcsán kialakult helyzetről.

– A Csehszlovákiai Magyar Írók Társasága állásfoglalást fogad el a nyelvtörvényről, amelyben visszautasítja a szlovák nyelv kizárólagos használatának törvényesítésére irányuló törekvéseket, s leszögezi: „A magunk részéről kényszerű kompromisszumnak tekintjük a törvényt, mely elejét kívánta venni a nemzeti kisebbségek egyértelmű diszkriminációjának, melyre a Matica slovenská tervezete irányult”.

1990 októberében

Félben a magyar katolikus hitoktatók támogatása és lelki gondozása céljából megalakul a Magyar Hitoktatási Központ.

november 3–4.

Prágában tartják Csehszlovákia Kommunista Pártja XVIII. Kongresszusát. A kongresszus programnyilatkozatában elutasítja a hatalom erőszakos megszerzésének tézisének és a proletárdiktatúrát, s olyan új szervezeti szabályzatot fogad el, amely a pártot lényegében Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja, ill. Szlová-

kia Kommunista Pártja szövetségévé alakítja át. A két köztársasági pártot szövetségi szinten a 24 tagú Szövetségi Tanács koordinálja; elnöke a szlovák Pavel Kanis, alelnöke a cseh Miroslav Grebeníček, magyar tagja nincs.

november 5.

Az Együttélés Intéző Bizottságának ülésén – miközben heves bírálat éri az EPM nyelvtörvényt megszavazó képviselőit – olyan állásfoglalást fogalmaznak meg a törvénnyel kapcsolatban, amely azt diszkriminatívnak és jogsértőnek, a „demokráciaellenes politikai erők érdekeit szolgálónak” minősíti, s leszögezi, hogy „burrkolt formában ugyan, de jogi keretet teremt az állampolgári egyenlőtlenségre”. Ezzel egyidejűleg szakértői vélemény kidolgozására kéri fel Y. J. D. Peeters-et, a montreali Nyelvi Jogok Összehasonlító Nemzetközi Intézetének igazgatóját.

november 7.

Az Új Szó közléstesi Zalabai Zsigmond irodalomkritikus, egyetemi oktató és Presinszky Lajos helytörténész egy Bibliotheca Hungarica néven alapítandó magyar nemzetiségi központi könyvgyűjtemény létrehozására vonatkozó felhívását.

– A Történelmi Igazságtétel Bizottság és a Cse-madok Dunaszerdahelyi Járási Választmánya gyászmisével egybekötött megemlékezést tart Dunaszerdahelyen Esterházy Jánosról.

november 8.

Az FMK Politikai Testülete állásfoglalást ad ki a nyelvtörvény elfogadása után kialakult helyzetről, amelyben a koalíciós változat elfogadását a nacionalista erők vereségeként értékeli. Az állásfoglalás szerint „a törvény nincs ellentétben a jelenlegi gyakorlattal, és érvényben hagy minden eddigi, a nyelvhasználattal és a kisebbségi jogokkal kapcsolatos rendelkezést”.

november 9.

A Danubiuspress kiadásában megjelenik Komáromban a Dunatáj c. regionális hetilap első száma. Főszerkesztője Morovič Lajos.

november 9–11.

Rimaszombatban Korunk Színháza címmel cseh, szlovák és magyar színházak részvételével nemzetközi színházi találkozót rendeznek, amelyen bemutatják Václav Havel és Göncz Árpád egy-egy darabját is.

november 12.

Az SZNT Nemzetiségi, Etnikai és Emberjogi Bizottsága a kétnyelvű feliratok használatával kapcsolatban a magyar képviselők ellenkező álláspontja ellenére arra a megállapításra jut, hogy a nyelvtörvény értelmében mindenütt el kell távolítani a kétnyelvű utca- és helységnévtáblákat.

november 18.

Megalakulásának első évfordulója alkalmából Dunaszerdahelyen tartja VI. ünnepi közgyűlést a Független Magyar Kezdeményezés. A közgyűlés a mozgalom elmúlt egy évét pozitívan értékelve, jelenlegi tevékenységének kiindulópontjául azt jelöli meg, hogy „konszenzusalakító tényezőként” vegyen részt a helyi és a nagypolitikában egyaránt.

november 22.

A Szlovák Nemzeti Tanács elfogadja a 517/1990 sz. ún. közigazgatási törvényt, amely kimondja, hogy a községek és községrészek megnevezését a tájékoztató és közlekedési táblákon, a szervek, hivatalok, vállalatok és egyéb jogi személyek székhelyeinek megjelölésénél, a vasútállomások, repülőterek és kikötők megjelölésénél, a menetrendekben, a statisztikai ki-mutatásokban, a távközlési lexikonokban, a térképészeti kiadványokban, a sajtóban és más tö-megtájékoztatási eszközökben, valamint az ál-lami szervek és a községek hivatalos tevékeny-ségében hivatalos nyelven kell feltüntetni. A törvény szerint a községek nevének megváltoztatása a Belügyminisztérium javaslata alapján a kormány hatáskörébe tartozik, de a döntés előtt a javaslatot véleményezi a Belügyminisztérium Terminológiai Szakbizottsága is.

– A magyar mezőgazdasági sajtó, mezőgazda-sági szakkönyvek és ismeretterjesztő kiadvány-

ok gondozása céljából megalakul Pozsonyban a Gazda Magyar Mezőgazdasági Lap- és Könyvkiadó Kft. Elnöke Klamarcsik Mária, főszerkesztő-igazgatója Haraszi Mészáros Erzsébet.

– Az SZNT Elnöksége a tisztségéről még november 2-án lemondott Anton András helyett Ladislav Pittnert (KDM) nevezi ki a szlovák kormány belügyminiszterévé.

november 23–24.

A rendszerváltás óta az első helyhatósági választásokat tartják Csehszlovákiában, amelyeken Csehországban a választópolgárok 75%-a, Szlovákiában 64%-a vesz részt. A cseh országrészekben a Polgári Fórum győz, Szlovákiában a Kereszténydemokrata Mozgalom végez az élen a Nyilvánosság az Erőszak Ellen és Szlovákia Kommunista Pártja előtt. A magyar mozgalmak közül az Együttélés 2416 (6,3%) képviselői és 102 (3,7%) polgármesteri, az MKDM 1153 (3,0%) képviselői és 35 (1,3%) polgármesteri, az FMK 482 (1,3%) képviselői és 27 (1,0%) polgármesteri helyet szerez. Dél-Szlovákia magyarlakta városai közül az Együttélés polgármesterjelöltje győz Komáromban (Pásztor István), Szepsiben (Zachariás István) és Királyhelmeceken (Pásztor István); az MKDM polgármesterjelöltje Somorján (Gyulai Lajos) és Gútán (Harsányi László); az MPP polgármesterjelöltje Dunaszerdahelyen (Öllös László); az SZLKP polgármesterjelöltje Diószegen (Somogyi Kornél) és Tornalján (Schwarz Árpád); a NYEE jelöltje Nagykaposon (Bodnár Tibor); független polgármester kerül Nagymegyer (Lojkovič Sámuel), Galánta (Horváth Zoltán), Vágsellye (Szabó Sándor), Ógyalla (Farkas László), Érsekújvár (Csanda András), Párkány (Oravec János), Ipolyság (Zsolnai Ernő), Fülek (Kasza Tibor) és Tiszacsernyő (Petro János) élére.

november 26.

Az FMK somorjai, dunaszerdahelyi, tornaljai, lévai és gútai képviselői klubjai, valamint pozsonyi parlamenti frakciója felhívást tesz közzé, amelyben felszólítják az önkormányzatokat, hogy azon településeken, ahol a helyi kisebbség a választási törvényből adódóan ala-

csony létszáma miatt nem szerzett megfelelő képviseletet, az adott kisebbségből kooptáljanak soraikba javaslattevő és felszólalási joggal rendelkező tagokat.

– A Szlovák Nemzeti Tanács törvényt hagy jóvá az oktatásügy állami igazgatásáról és az iskolai önkormányzatokról. A szavazás során kihagyják a törvényből a nemzetiségi oktatást szabályozó 21. §-t, amellyel kapcsolatban több parlamenti bizottság is módosító javaslatot terjesztett elő oly értelemben, hogy a nemzetiségi iskolákban, ill. osztályokban az 5. osztálytól kezdve a tantárgyak egyharmadát szlovákul oktassák.

november 28.

A Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség és az MKDM pozsonyi szervezetének kezdeményezésére megalakul Pozsonyban az Esterházy János Közművelődési Klub, amelynek célja „a nemzetben és sorközösségben gondolkodó és összefogásra ösztönző eszmei tevékenység”, valamint Esterházy János és rabtársai rehabilitálásának elérése. A klub vezetője Schniererné Wurster Ilo-
na. A névadó ünnepséget gyászmise előzi meg.

november 29. – december 2.

A Magyar Ifjúsági Szövetség Rockmisszió '90 néven megrendezi a szlovákiai magyar amatőr rockzenekarok első tehetségkutató versenyét.

november 30.

A szlovákiai látogatáson tartózkodó Václav Havel személyében köztársasági elnök első ízben vesz részt az SZNT Nemzetiségi, Etnikai és Emberjogi Bizottságának ülésén.

1990 novemberében

A Roma Kulturális Egyesület kiadásában megjelenik Pozsonyban a Roma c. háromnyelvű (szlovák, magyar, roma) társadalmi és kulturális havi lap első száma. Főszerkesztője Dezider Banga, a magyar rovat szerkesztője Ravasz József.

december 1.

Hunčík Péter a prágai Köztársasági Elnöki Iroda munkatársa, a köztársasági elnök nemzeti-ségügyi tanácsadója lesz.

december 5.

Budapesten Csehszlovákia és Magyarország egyezményt ír alá az 1991. január 1-je utáni kétoldalú kereskedelemről és fizetésekről. A megállapodás szavatolja a legnagyobb kedvezmények kölcsönös megadását, s deklarálja a szabad devizás elszámolásra történő áttérést. A korábbi időszakkal ellentétben a kereskedelmi partnerek nem a kormányok, hanem az önálló vállalatok lesznek.

december 8.

Fennállásának 25. évfordulója alkalmából Pozsonyban tartja – eredetileg 1989 decemberére tervezett – jubileumi hangversenyét a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara.

december 9.

Pozsonyban tartja alakuló közgyűlését a Csehszlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága. Elnökévé Duka Zólyomi Emesét választják.

december 10.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége 22 tagú bizottságot hoz létre azzal a feladattal, hogy felügyeletet gyakoroljon a nyelvtörvény alkalmazása és betartása fölött. A bizottságban a parlament összes frakciója képviselteti magát, elnöke Ivan Brndiar (Demokrata Párt).

december 12.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 143/1968 sz. föderációs alkotmánytörvényt módosító, s a tervek szerint a majdan elfogadandó új alkotmányok megszületéséig érvényben maradó, a föderáció és a tagköztársaságok hatáskörét újrafoglalmazó ún. illetékességi alkotmánytörvényt. A törvény szelleme szerint a föderációban a tagköztársaságok szuverenitása az elsődleges, a föderáció szuverenitása pedig másodlagos tényező. Az MKDM–EPM képviselői klubjának kezdeményezésére bekerül a jogszabályba az a javaslat, hogy a nemzeti kisebbségeket és az etnikai csoportokat érintő alapvető jogalkotás a szövetségi törvényhozás hatáskörében marad. Kimarad ugyanakkor a törvényből az egyéni és kollektív jogokra vonatkozó rendelkezés.

– Királyhalmecen megalakul a Bodroghközi és Ung-vidéki Városok és Falvak Szövetsége nevű regionális társulás.

– A pozsonyi Szlovák Műszaki Főiskola Villamosmérnöki Karának magyar hallgatói megalakítják a Neumann János Klubot (NEUJK).

december 15.

Az Együttélés Losoncon ülésező Központi Ügyvivői Testülete éles vitát követően – amely során a mozgalmon belüli hasadás elkerülése céljából felajánlja lemondását Duray Miklós is – megerősíti az Intéző Bizottság november 5-i állásfoglalását, amely a nyelvtörvényt hibásnak és diszkriminatívnek tartja, s helytelennek minősíti a mozgalom azon képviselőinek magatartását, akik a törvény elfogadása mellett szavaztak.

– Az MKDM pozsonyi székházában megrendezik a Szovjetunióba „málenkij robotra” vagy az NKVD által más politikai okok miatt elhurcolt személyek első szlovákiai találkozóját.

– A Márai Sándor Alapítvány és a Magyar PEN Club Pozsony Márai városa – Márai világa címmel irodalomtörténeti konferenciát rendez Kassán.

– Dunaszerdahelyen megrendezik az I. Szlovákiai Táncháztalálkozót.

december 15–16.

A Liberális Internacionálé Elnökségének budapesti ülésén a Független Magyar Kezdeményezés megfigyelői tagként felvételét kéri a Liberális Internacionáléba.

december 19.

A Szövetségi Gyűlés Nemzetek Kamarájában Miklós István (EPM) foglalja el a képviselői mandátumáról lemondott Tamás András helyét.

– Miután a Szlovák Nők Demokratikus Uniójának Živena kiadóvállalata beszünteti a kiadását, megjelenik Pozsonyban a Nő c. hetilap utolsó száma.

december 20.

Az MKDM–EPM prágai parlamenti klubja Rajczy Lászlót kizárja a közös klubból.

– A Szlovák Nemzeti Tanács és a szlovák kormány közös nyilatkozatban fejezi ki sajnálatát a szlovákiai zsidóság II. világháború alatti deportálása miatt.

december 21.

Göncz Árpád magyar köztársasági elnök a Magyar Köztársaság Aranykoszorúval Díszített Csillagrendje kitüntetést adományozza Dobos Lászlónak, a Magyar Köztársaság Csillagrendje kitüntetést Duba Gyulának és Fónod Zoltánnak.

december 28.

Miután az SZLKP–DBP anyagilag nem biztosítja tovább a kiadását, utolsó alkalommal jelenik meg az Új Út c. hetilap.

1990 decemberében

Megjelenik Pozsonyban a Népművelési Intézet Népművelés c. folyóiratának utolsó száma. Vezető szerkesztője Koczka István.

– Megjelenik Pozsonyban a Kis Építő c. gyermeklap utolsó száma. Főszerkesztője Batta György.

– A Nemzeti Bizottságok utódlapjaként megjelenik Pozsonyban a szlovák kormány Közigazgatás c. szakmai tanácsadó és módszertani folyóiratának első száma.

– Együttélés Hírmondó címmel megjelenik Pozsonyban az Együttélés Politikai Mozgalom időszaki értesítőjének első száma. Felelős szerkesztője Fuksz Sándor, szerkesztője Tóth Géza.

1990 folyamán

A Csemadok OV létrehozza a Hont kiadóvállalatot. Igazgatója Karvai Sándor.

– Kövesdi János Pozsonyban megalapítja a Pannónia Könyvkiadót.

1991**január 1.**

Az ismét A Hét címmel megjelenő hetilap, valamint a Tábornőz c. gyermeklap kiadását átveszi a Csemadok OV Hont Kiadója.

január 2.

A komáromi Jókai Színház a szabadtéri játékok komáromi meghonosítása, valamint a kulturális rendezvények támogatása céljából létrehozza a Jókai Alapítványt. Elnöke Beke Sándor igazgató.

– A Pokrok – Haladás c. járási hetilap magyar mutációja önálló szerkesztésben Palóc címmel jelenik meg. Kiadója a Nagykürtösi Járási Hivatal, főszerkesztője Bodzsár Gyula.

január 4.

Pozsonyban a nyitrai Pedagógiai Kar, a Comenius Egyetem magyar tanszéke, a Magyar Diákszövetség, a Csemadok és a magyar politikai mozgalmak részvételével megalakul a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének a csehszlovákiai magyar iskolaügy problémáival foglalkozó Oktatásügyi Tanácsa.

– Kalita Gábor és Tóthpál Gyula szervezésében, a Partner Kiadó gondozásában megjelenik Pozsonyban az Érdekes Újság c. független havilap első száma. (Az alkalmilag megjelenő lap utolsó száma június 17-én jelenik meg.)

január 8.

A Szlovák Televízióban 45-ről 15 percre csökken a hetente egyszer jelentkező magyar nyelvű Hírmagazin műsorideje.

január 9.

A Szövetségi Gyűlés alkotmánylevélként elfogadja az Alapvető jogok és szabadságjogok chartáját. Az alkotmánylevelet beiktató alkotmánytörvény 5. §-a hatályon kívül helyezi a 144/1968 sz. nemzetiségi alkotmánytörvényt, s ezáltal az új jogszabály a csehszlovákiai kisebbségek helyzetét szabályozó legfőbb törvényé

válik. Az alkotmánylevélnek a nemzeti és etnikai kisebbségek jogait tartalmazó 25. cikkelye szerint a kisebbségekhez tartozó polgároknak joguk van arra, hogy anyanyelvüket a hivatalos érintkezésben használhassák. Nem tartalmaz területi korlátozásokat, s így ellentétbe kerül a szlovák nyelvtörvény rendelkezéseivel.

– Az „Ifi” utódlapjaként megjelenik Pozsonyban a *Heti Ifi* c. ifjúsági hetilap első száma. Kiadója a MISZ és az MDSZ, főszerkesztője D. Kovács József.

– A Dél-Zempléni Változások utódlapjaként megjelenik Töketerében a Zempléni c. járási hetilap első száma. Kiadója a Töketerébesi Járási Hivatal, főszerkesztője D. Varga László.

január 12–13.

A Márai Sándor Alapítvány, a németországi Fridrich Naumann Alapítvány és a Demokratikus Magyarországért Alapítvány Liberalizmus és kollektív jogok címmel nemzetközi konferenciát rendez Dunaszerdahelyen. A konferencia fővédnöke Václav Havel köztársasági elnök.

január 14.

Sidó Zoltán, a Csemadok elnöke az Új Szóban megjelent írásában sikraszáll amellett, hogy a szövetség pártoktól és politikai mozgalmaktól független kulturális-társadalmi szervezetként működjön, s vezetésében ne legyenek monopolhelyzetben egyetlen mozgalom képviselői sem.

január 15.

Önálló jogi személyként hivatalosan is az alternatív művészet nemzetközi társaságává válik az érsekújvári Stúdió érté.

január 17.

A szlovák kormány Viliam Oberhauser erdőgazdasági és vízgazdálkodási miniszter előterjesztése alapján elhatározza, hogy a bőszi vízerőművet a magyar fél részvétele nélkül, az ún. C változat alapján a Duna szlovák területen történő elterelésével is megépítik.

január 24.

A szlovák kormány Nemzetiségi és Etnikai Tanácsa a március 3-i népszámlálás előkészületeiről és a vegyes lakosságú területeken folyó szlovák nyelvű oktatás helyzetéről tárgyal.

január 25.

Az SZNT Elnöksége jóváhagyólag tudomásul veszi Varga Sándor lemondását képviselői mandátumáról.

január 26.

Szlovákia Kommunista Pártja–Demokratikus Baloldal Pártja KB törli a párt nevének első részét, a kommunista párt neve így DBP-ra változik.

január 28.

Görcsös Mihály, Magyar Ferenc, Novitzky Béla és Havasi Péter a kassai szervezet nevében nyílt levelet intéznek az MKDM Elnökségéhez és alapszervezeteihez, amelyben felróják Bugár Béla ügyvezető elnöknek, Rajczy László főtítkárnak és Püspöki Nagy Péter független főtanácsadónak, hogy akadályozták az Együttéléssel való szorosabb együttműködést, s így hozzájárultak az MKDM a helyhatósági választásokon való gyengébb szerepléséhez, egyben követelik távozásukat a mozgalom éléről.

– Az FMK állásfoglalást ad ki a bős–nagygyarosi vízlépcsővel kapcsolatban, amelyben elhibáztatnak minősíti a szlovák kormány döntését, miszerint a magyar fél részvétele nélkül is megépíti a vízlépcsőt.

– A pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Tanzéke mellett Turczel Lajos irodalomtörténész, nyugalmazott egyetemi docens adományából létrejön a tudományos diákköri dolgozatok jutalmazását lehetővé tévő Szenczi Molnár Alapítvány.

január 31.

A Zora Gemera – Gömöri Hajnal c. rozsnyói járási hetilap magyar mutációja önálló szerkesztésben Gömöri Hírnök címmel jelenik meg. Kiadója a Nagykürtösi Járási Hivatal, fe-

lelős szerkesztője Szpisák Ibolya. (Utolsó szám: 1991. július 25.)

1991 januárjában

Varga Sándor irányításával – a Bibliotheca Hungarica létrehozására indult kezdeményezést is felvállalva – megalakul Pozsonyban a Nemzetiségi Dokumentációs Centrum (NDC). Céljai között szerepel a nemzetiségi kérdéssel kapcsolatos kutatások koordinálása, az alapvető dokumentumok és kutatási eredmények összegyűjtése, s a szlovákiai magyarság történetének kutatásához szükséges infrastruktúra létrehozása.

– A Csehszlovák Vöröskereszt Népegészség c. egészségügyi ismeretterjesztő folyóirata felveszi az Egészség címet.

február 1.

Az FMK Politikai Bizottsága a mezőgazdasági vagyon privatizációjával kapcsolatban leszögezi, hogy a készülő földtörvényben a nemzetiségük miatt vagyonuktól már 1948 februárja előtt megfosztottak ügyét is orvosolni kell.

– Budapesten az Együttélés küldöttsége a hivatalos kapcsolatfelvétel céljából találkozik a Magyar Demokrata Fórum vezetőségével.

– A Hidaskürti Szaktanintézet és a Magyar Magániskola Hálózat a pályaválasztás előtt álló szlovákiai magyar diákok támogatása céljából létrehozza a Cservenka Alapítványt.

február 3.

Prágában a köztársasági elnök, a három parlament elnökének, a három miniszterelnök, valamint a pártvezetők részvételével kezdetüket veszi az ország államjogi elrendezéséről, az új alkotmányról és a hatáskörök felosztásáról szóló tárgyalások.

február 6.

A Természet- és Tájvédők Szlovákiai Szövetsége, a somorjai Eurolánc polgári kezdeményezés és a Duna Kör nyílt levelet intéz a csehszlovák és a magyar kormányhoz, ill. törvényhozó

szervekhez a bős–nagyvarosi vízlépcsőrendszerrrel kapcsolatos elhibázott lépések együttes, az ökológiai szempontok elsőbbségét biztosító felülvizsgálása érdekében.

február 8–9.

František Mikloško és Vladimír Mečiar vezetésével szlovák küldöttség tárgyal Budapesten a bős–nagyvarosi vízlépcsőrendszerről és a nemzetiségi kérdésről.

február 9–10.

A néprajz és helytörténet szerepe az iskolai oktatásban című tudományos tanácskozással egybekötött II. közgyűlést tartja Pozsonyban a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság. A CSMNT elnökevé ismét Liszka Józsefet, tiszteletbeli elnökevé Ág Tibort, alelnökevé Fehérvár Magdát választják.

február 12.

A Szlovák Nemzeti Tanács nyilatkozatot fogad el a szlovákiai németek II. világháború utáni kitelepítéséről, amelynek záró részében bocsánatot kér a kitelepítettektől és utódaiktól.

február 14.

Az SZNT ülésén Csáky Pál az MKDM és az Együttélés parlamenti klubja nevében reményét fejezi ki, hogy a szlovák törvényhozás a közeljövőben a zsidó deportáltaktól és a német kitelepítettektől való bocsánatkéréshez hasonló nyilatkozatot fogad majd el a magyar kisebbséggel kapcsolatban is, s elítéli a kollektív bűnösség elvének alkalmazását.

február 15.

Magyarország, Csehszlovákia és Lengyelország állam- és kormányfőinek részvételével hármass csúcstalálkozó zajlik Visegrádon, melynek résztvevői együttműködési nyilatkozatot írnak alá az európai integrációval kapcsolatban.

– Rimasimonyiban a Simonyi Alapítvány kuratóriumának első ülésén a kuratórium megbízott ideiglenes elnökevé Ádám Zitát, ideiglenes ügyvezető igazgatójává Ibos Lászlót választ-

ják. Az alapítvány 9 fős kuratóriuma az Együttélés helyi csoportja, Ügyvivői Testülete, a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság, a Csemadok OV, az SZMPSZ által delegált, valamint a kuratórium által választott közéleti személyiségekből tevődik össze.

– Az FMK Politikai Testülete állásfoglalást ad ki a készülő kárpótlási törvényről, amely szerint az a tény, hogy a kormányzat a kárpótlás kiindulási dátumául 1948. február 25-ét jelölte meg, azt jelzi, hogy „nem mer szembenézni az 1945 és 1948 közötti időszakban a nemzetiségeket sújtó jogfosztottság problémájával”.

február 16.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom III. Országos Közgyűlését – zárt ajtók mögött – tartja Dunaszerdahelyen. A tanácskozáson leváltják tisztségéből Rajczy László főtítkárt, a korábban 7 fős elnökséget 9 tagúra bővítik, a mozgalom vezetéséért bíráló és az Együttéléssel való szorosabb együttműködést szorgalmazó csoportok azonban kisebbségben maradnak, miután a kassai küldöttek részvételét a közgyűlésen a vezetőség megakadályozza. Az MKDM elnökévé Bugár Bélát, alelnökévé Farkas Pált választják; főtanácsos: Püspöki Nagy Péter; az elnökség további tagjai: Agárdy Gábor, Fóthy János, Lapos József, Nagy Imre, Orosz Erich és Szőke Rudolf. Janics Kálmánt ismét a mozgalom tiszteletbeli elnökévé választják. A közgyűlésen elfogadott nyilatkozat leszögezi, hogy „a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom önálló és független mozgalom, amely a politikai észszerűség határai között minden más mozgalommal és párttal együtt tud működni, de elvárja, hogy önálló arculatát mindenki tiszteletben tartsa”.

– Trinecben tartja csehországi konferenciáját az Együttélés, amelyen létrehozzák a mozgalom csehországi regionális tanácsát, elnökévé pedig Stanislaw Gawlikot választják.

– Pozsonyban tartja rendes közgyűlését a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság.

február 16–17.

A szlovákiai és csehországi magyar ifjúsági szervezetek és egyetemi klubok képviselői munkájuk összehangolása céljából a Magyar Diákszövetség szervezésében találkozót tartanak Pozsonyban. A találkozó résztvevői az MDSZ-en kívül: a Magyar Ifjúsági Szövetség, a Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség, a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség, a Felvidéki Diáktanács, valamint a prágai, brünni, pozsonyi és nyitrai egyetemi klubok küldöttei.

február 17.

A cseh és a szlovák kormány közötti prágai alkotmányelőkészítő-tárgyalásokon Ján Čarnogurský szlovák miniszterelnök-helyettes, a Kereszténydemokrata Mozgalom elnöke előterjeszti a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között aláírandó államszerződés tervezetét. Álláspontja szerint a szövetségi alkotmány kidolgozását egy államszerződésnek kellene megelőznie.

– Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnök szokatlan vasárnapi tévébeszédében a bíróságon kívüli rehabilitációról szóló törvénnyel kapcsolatban elutasítja, hogy a kárpótlással 1948 helyett 1945-ig menjenek vissza, mivel ezáltal a magyar „horthystáknak” és „nyilasoknak” is vissza kellene adni elkobzott vagyonukat.

február 18.

Az 1990 decemberében megszűnt Szabad Földműves c. hetilap utódlapjaként megjelenik Pozsonyban a Szabad Földműves Újság c. napilap első száma. Fejlécén „gazdasági és érdekvédelmi napilap”-ként határozza meg magát, kiadója a Gazda Magyar Mezőgazdasági Lap- és Könyvkiadó, főszerkesztője Mészáros János, főszerkesztő helyettesei: Bárdos Gyula és Kádek Gábor.

február 19.

Miután a Dunaszerdahelyi járásban megkezdtek a kétnyelvű feliratok eltávolítását, Bauer Edit és Paulicky Péter képviselők az SZNT ülésén interpellációval fordulnak Ladislav Pittner belügyminiszterhez az ügyben.

– A szövetségi Külügyminisztérium nemzetiségi kerekasztalt szervez Prágában a csehszlovákiai magyarság és a magyarországi szlovákság helyzetéről. A szlovákiai magyar mozgalmakat Gémesi Károly, Gyurovsky László, A. Nagy László, Batta István, Miklós István és Végh László képviseli.

február 20.

A Szövetségi Gyűlés a bíróságon kívüli rehabilitációról szóló törvény vitájában elutasítja azokat a módosító javaslatokat, hogy a törvény hatálya ne álljon meg 1948. február 25-nél, ill. a német és magyar nemzetiségű személyektől elkobzott vagyon rendezését külön törvény szabályozza. Csupán a Batta István által előterjesztett módosító indítványt sikerül elfogadtatni, miszerint a törvényből maradjon ki az 5/1945 sz. elnöki dekrétumra való hivatkozás, a szavazás során a törvényjavaslat a Nemzetek Kamarája szlovák részében nem kapja meg a kellő számú szavazatot.

– Dunaszerdahelyen a Csallóközi Városok és Falvak Társulásának tanácskozásán a résztvevő 51 község és 5 város polgármestere petícióban követeli a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszer építésének azonnali leállítást, a csehszlovák–magyar államközi egyezmény érvénytelenítését és az építkezési terület rekultiválását. A petíciót megküldik Václav Havel köztársasági elnöknek, František Mikloško SZNT-elnöknek és Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnöknek.

– A Független Magyar Kezdeményezés kétnapos tárgyalásokat követően koalíciós egyezményt ír alá a Nyilvánosság az Erőszak Ellenel, a Kereszténydemokrata Mozgalommal és a Demokrata Párttal, amely értelmében önálló politikai szubjektumként csatlakozik a kormánykoalícióhoz.

február 21.

A Szövetségi Gyűlés Nemzetek Kamarájának szlovákiai része – miután az éjszakai egyeztető tárgyalások során megállapodás születik arról, hogy a majdan elfogadandó földtörvény foglalkozni fog a kisebbségektől 1948 februárja előtt

elkobzott vagyon rendezésével is – a magyar képviselők támogatásával szintén jóváhagyja a 87/1991 sz. törvényt a bíróságon kívüli rehabilitációról, az ún. kárpótlási törvényt.

– Madridban az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának rendkívüli ülésén Csehszlovákiát 25. tagállamként felveszik az Európai Tanácsba.

február 23.

Losoncon tartja alakuló közgyűlését a Szlovákiai Magyar Folklórszövetség. Elnökévé Takács Andrást, alelnökévé Lovász Attilát, ügyvezető titkárává Péder Zsoltot választják.

– Prágában a Polgári Fórum rendkívüli közgyűlésén megegyezés születik a PF kettéválásáról.

– Alakuló közgyűlését tartja Budapesten a Pázmány Péter Alapítvány. Célja a Szlovákiában élő magyar származású és anyanyelvű, valamint a nem magyar származású, de a magyar nyelvet ismerő katolikus papnövendékek teológiai tanulmányainak biztosítása a budapesti Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Egyetemen.

február 23–24.

Kassán zajlik az Együttélés Politikai Mozgalom III. Országos Közgyűlése. A közgyűlésen több felszólaló is éles kritikával illeti a mozgalom nyelvtörvényt megszavazó képviselőit, az MKDM-mel kapcsolatban pedig sajnálattal nyugtázzák, hogy legutóbbi közgyűlésén a kölcsönös együttműködést ellenző szárny jutott hatalomra. Új alapszabályt fogadnak el, amely szerint az EPM továbbra is politikai mozgalom marad központilag nyilvántartott tagság nélkül. Megválasztják a mozgalom 88 tagú Országos Tanácsát, megerősítik elnöki tisztségében Duray Miklóst, általános alelnökké Duka Zólyomi Árpádot, regionális alelnökké Mihályi Molnár Lászlót, csehországi regionális alelnökké Stanislaw Gawlikot választják.

február 27.

A Szövetségi Gyűlés alkotmánytörvényt fogad el az alkotmánybíróság létrehozásáról.

1991. február végén

A Szövetségi Gyűlés ülésén Gémesi Károly hat képviselőtársa nevében indítványozza, hogy a szövetségi parlamentben hozzanak létre Emberjogi és Kisebbségi Bizottságot.

március 2.

Galántán tartja a Független Magyar Kezdeményezés VII. Országos Közgyűlését. A közgyűlés határozata értelmében az FMK továbbra is mozgalom marad, ugyanakkor olyan új alapszabályt fogadnak el, amely biztosítja pártszerűbb működését. Ugyancsak elfogadják a magyar politikai mozgalmakkal és társadalmi szervezetekkel való együttműködés új modelljét. A mozgalom élére 39 tagú Országos Választmányt és 11 fős Politikai Testületet választanak; az FMK új elnöke A. Nagy László, Tóth Károlyt főtitkárrá választják. A PT tagjai: Zászlós Gábor, Hunčík Péter, Gyurovsky László, Világi Oszkár, Sándor Eleonóra, Öllös László, Barak László, Gémesi Károly, Zsigmond Tibor, Angyal Béla és Végh László.

március 3.

Népszámlálást tartanak Csehszlovákiában. A kérdőívek – a korábbi gyakorlattal ellentétben – a nyelvtörvény következtében csak szlovák nyelvűek.

– Vladimír Mečiar szokásos vasárnapi tévébeszéde idején a miniszterelnök helyett Milan Kňažko külkapcsolatokért felelős miniszter jelenik meg a képernyőn, s nyilatkozatot olvas be, amelyben cenzúrával, s a mozgalom függetlenségét kétségbe vonva a szövetségi szervek kiszolgáltatásával vádolja meg a NYEE vezetését.

március 4.

A szlovák Belügyminisztérium osztályvezetője körlevelet intéz a polgármesterekhez, amelyben a nyelvtörvényre és a közigazgatási törvényre hivatkozva a kétnyelvű feliratok eltávolítására utasítja őket.

– Dunaszerdahelyen Csallóközi Értelmiségi Fórumot rendeznek.

március 5–6.

A NYEE Szlovákiai Tanácsának rendkívüli ülésén Vladimír Mečiar vezetésével Demokratikus Szlovákiáért néven önálló platform jön létre.

– A Csehszlovákiai Egyházak Ökumenikus Tanácsa Mikó Jenő református püspököt választja meg a tanács elnökévé.

március 6.

Az FMK első ízben vesz részt önálló partnerként a kormánykoalíció megbeszélésein. Az ülésen a KDM kifejtí az államszerződésről vallott elképzeléseit, amelyhez a NYEE és a DP egy része is csatlakozik, az FMK az államszerződés ellen foglal állást.

március 7.

Ladislav Pittner belügyminiszter Bauer Edit és Paulický Péter interpellációjára válaszolva jogosnak minősíti a kétnyelvű feliratok eltávolítását.

március 8–10.

Az Esterházy János Közművelődési Klub a névadó születésének 90. évfordulója alkalmából Esterházy János Napokat rendez Pozsonyban. A Szent Márton-dómban megtartott emlékmisén részt vesz és felszólal többek között František Mikloško, az SZNT elnöke, és Esterházy Malfatti Alice, Esterházy János lánya is.

március 9.

Az Együttélés újonnan megválasztott Országos Tanácsának pozsonyi alakuló ülésén a kiélezett belpolitikai helyzetre való tekintettel határozottabb politizálást sürgetnek. Megválasztják az új, 13 fős Intéző Bizottságot és a mozgalom titkárait. A vezető titkári tisztségéről lemondott Fuksz Sándor helyett ideiglenesen Duka Zólyomi Árpád általános alelnököt bízzák meg a teendők ellátásával, politikai titkárrá Popély Gyulát választják.

március 10.

Dunaszerdahelyen rendkívüli ülést tart az FMK Politikai Testülete, s állásfoglalást fogad el a NYEE-ben bekövetkezett szakadás kapcsán ki-

alakult belpolitikai válságról. Az állásfoglalás, amely szerint „reális veszéllyé vált a baloldali, nemzeti hatalomátvétel”, sajnálatosnak nevezi, hogy Mečiar nem határolta el magát a nacionalista és baloldali erőktől, amelyek benne látják terveik megvalósításának garanciáját.

március 11.

A Matica slovenská rendezésében mintegy 15-20 ezer fős tüntetés zajlik Pozsonyban a független szlovák államiség megteremtéséért.

március 13.

Az Együttélés Intéző Bizottsága nyilatkozatot ad ki a NYEE kettészakadása után kialakult helyzetről, amelyben arra figyelmeztet, hogy veszélybe került a „több mint egy évvel ezelőtt megkezdődött demokratikus átalakulás”.

– A szlovák kormánykoalíció megbeszélésein a KDM meglepetésszerűen az államszerződés mellett egy teljes szlovák alkotmány szükségességével áll elő.

március 14.

Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Egység mozgalom által szervezett több ezer fős, a szlovák állam kikiáltásának 52. évfordulójáról megemlékező tüntetés résztvevői rátámadnak a város főterén áthaladó Václav Havelra és kíséretére

március 15.

Pozsonyban hivatalos találkozóra kerül sor az FMK és az MKDM küldöttsége között. A tárgyaló felek leszögezik, hogy a magyar kisebbségnek Csehszlovákia megőrzése felel meg leginkább, s a tagköztársaságok jogkörének bővítésével együtt kell hogy járjon a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogbiztonságának megszilárdítása.

– Pozsonyban Andrásfalvy Bertalan magyar művelődési és oktatásügyi miniszter megnyitja a Magyar Kulturális Központ új székházát. Igazgatója Honti László.

– Dunaszerdahelyen megalakul a Csallóközi Értelmiségi Fórum. Elnöke Hulkó Gábor, alel-

nöke Ambrovics Ferenc, szervező titkára Huszár László.

március 17.

Magyarbódön a falu temetőjében kopjafát avatnak az 1849-ben eltemetett 200 magyar honvéd emlékére.

március 17–18.

A szlovák kormánykoalíció pártjainak egyeztető tárgyalásain a NYEE javasolja Vladimír Mečiar visszahívását miniszterelnöki tisztségéből. Az FMK támogatásáról biztosítja a javaslatot.

március 20.

A Szövetségi Gyűlés törvényt hagy jóvá a sajtóra és egyéb hírközlő eszközökre vonatkozó hatásköröknek a föderáció és a tagköztársaságok közötti felosztásáról. Az MKDM–EPM képviselői klub javasolja, hogy a törvény rögzítse a kisebbségek jogát az anyanyelvükön való információszerezéshez és tájékoztatáshoz; a javaslatot a cseh képviselők többsége támogatja, a Nemzetek Kamarája szlovák részétől azonban nem kapja meg a szükséges számú szavazatot.

március 21.

Pelsőcön több mint száz gömöri település polgármesterének részvételével megalakul a Gömöri Városok és Községek Társulása. Elnökévé Schwartz Árpád tornaljai polgármestert választják.

március 21–23.

A Csehszlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága megrendezi Kassán a XXII. Kazinczy Nyelvművelő Napokat, amelyen főleg a kisebbségek nyelvhasználati jogáról tanácskoznak. Márai Sándor egykori kassai lakóházán Jókai Anna, a Magyar Írószövetség elnöke részvételével március 22-én felavatják az író emléktábláját.

március 22.

A Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságának pozsonyi közgyűlése tiltakozó levelet intéz Ladislav Pittner belügyminiszterhez a kétnyelvű feliratok eltávolítása ügyében.

március 25.

A Magyar Kulturális Központ és az Ifjú Szívek Bartók Béla születésének 100. évfordulója alkalmából emlékhangversenyt rendez Pozsonyban.

március 26.

A szlovák kormány úgy dönt, hogy a készülő földtörvényből kihagyja a 21. §-t, amely lehetővé tenné a magyaroktól és németektől nemzetiségük miatt elkobzott földvagyon visszaszolgáltatását. Vladimír Mečiar szerint ugyanis a paragrafus lehetővé tenné, hogy visszaszerezzék földjeiket „a háborús bűnösök, valamint a szlovák és a cseh nemzet árulói és ellenségei”. (Másnap az Együttélés és az FMK nyilatkozatban tiltakozik Mečiar szavai ellen.)

március 28.

Vladimír Dlouhý szövetségi gazdasági miniszter a Szövetségi Gyűlés elé terjeszti a földtörvény tervezetét, amelyben a vitatott 21. §-t a 4a §-sal helyettesítik. Az új paragrafus a magyar nemzetiségű volt földtulajdonosok számára legfeljebb 50 hektár földterület visszaigénylését tenné lehetővé.

1991 márciusában

Az 1990 decemberében megszűnt Kis Építő utódlapjaként megjelenik Pozsonyban az óvodások és kisiskolások Tücsök c. havilapjának első száma. Kiadója a Madách Könyv- és Lapkiadó, főszerkesztője Batta György.

április 4.

A Zempléni c. töketerebesi járási hetilap felveszi a Zempléni Változások címet. (Utolsó száma 1991. június 26-án jelenik meg.)

április 5.

A Szövetségi Gyűlésben három napon át tartó viharos vitát követően sem születik döntés a földtörvényről. A Népi Kamara megszavazza a törvényjavaslatot, a Nemzetek Kamarájának cseh és szlovák részében azonban egyaránt nem kapja meg a szükséges szavazatot.

április 6.

A Magyar Diákszövetség III. Közgyűlését tartja Pozsonyban, amely a módosított alapszabály adta lehetőségekkel élve egyesül a Felvidéki Diáktanácscsal, s felveszi a Diákhálózat (DH) nevet. Alapszabálya értelmében a DH a diákok érdekvédelmét és közösségszervezését tartja elsődleges feladatának.

– Dunaszerdahelyen zajlik a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség II. Országos Közgyűlése. Ezen új alapszabályt fogadnak el, a szövetség új elnökévé Ajpek Gabriellát, tiszteletbeli elnökeivé Gábor Bertalant, Lőrincz Jánost, Orosházy Lajost és Paxy Lászlót választják, Hodossy Gyula a héttagú Intéző Bizottság ügyvezető elnöke lesz. Az IB további tagjai: Csicsák Rudolf, Mihajlovics József, Palágyi Zoltán, Rebres Péter, Szakál László és Vörös Attila.

– A Csehszlovákiai Magyar Irodalom- és Könyvbarátok Társasága, a Csemadok OV, járási választmánya és helyi szervezete irodalmi fórumot rendez Érsekújvárott a két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalomról és a hontalanság éveinek irodalmáról.

április 9.

A nyelvtörvény alkalmazását és betartását felügyelő parlamenti bizottság az SZNT Előkségének beszámol a február 15-e és március 29-e között végzett első vizsgálatának eredményeiről. A bizottság jelentése szerint máris szükség volna végrehajtási rendeletek vagy legalább belső utasítások kiadására.

április 10.

A Madách Könyvkiadó szerkesztőségében Gál Sándornak és Hubik Istvánnak átadják a Madách-nívódíjat.

április 13.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom IV. Országos Közgyűlését tartja Galántán. Az MKDM vezetését és politikai irányvonalát bíráló, s az Együttéléssel való szorosabb együttműködést szorgalmazó Magyar Ferenc, Novitzky Béla, Szőcs Ferenc és Varga Olivér

prágai parlamenti képviselőket, akik a közgyűlésen bejelentik a mozgalom ún. demokratikus szárnyának megalakulását, kizárják az MKDM-ből. Új alapszabályt fogadnak el, s elnökké ismét Bugár Bélát választják.

április 14.

Borsiban II. Rákóczi Ferenc szellemi és tárgyi örökségének megőrzése, elsősorban borsi szülőházának felújítása céljával megalakul a II. Rákóczi Ferenc Emléktársaság. Elnöke Hajdú Jenő.

április 15.

A Csemadok hét szakmai társaságának egyeztető bizottsága állásfoglalást fogalmaz meg a szövetség megújulásával és depolitizálásával kapcsolatban. Az állásfoglalás ellenzi, hogy a kommunista állampárt által kinevezett vezetők, ill. a politikai mozgalmak vezetői és parlamenti képviselői a továbbiakban is helyet kapjanak a Csemadok legfelsőbb vezetésében, s elutasítja azokat a törekvéseket, amelyekkel a szövetséget „erkölcsi és szakmai válságba sodró mostani vezetés egyes tagjai át akarják menteni pozícióikat”.

április 16.

A magyar Országgyűlés felhatalmazza a kormányt, hogy kezdeményezzen tárgyalásokat a csehszlovák kormánynál a bős–nagymarosi vízlépcsőrendszerről szóló 1977. évi szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetéséről.

– Pozsonyban tartják első szakmai konferenciájukat az Együttélés soraiból megválasztott polgármesterek és alpolgármesterek.

április 17–18.

Az SZNT Nemzetiségi, Etnikai és Emberjogi Bizottsága felmérést végez Dunaszerdahelyen a szlovák–magyar együttélésről, az oktatásügy helyzetéről és a nyelvtörvény következményeiről.

április 18.

Az MKDM Elnöksége a komáromi magyar püspökség létrehozásának előmozdítása céljából elhatározza a Keresztény Kapcsolatok Ma-

gyar Kisebbségi Titkársága létrehozását. Megszervezését Püspöki Nagy Péterre bízta, aki ezzel egyidejűleg lemond főtanácsosi tisztségéről és elnökségi tagságáról.

április 20.

A Komáromi Járási Hivatal kiadásában megjelenik Komáromban az Új Komáromi Lapok – Komárnanské listy c. kétnyelvű regionális közéleti hetilap első száma. Megbízott főszerkesztője Tatiana Voderadská, főszerkesztő helyettese Szuchy M. Emil.

április 20–21.

Olomoucban alakuló kongresszusát tartja a Václav Klaus vezette Polgári Demokrata Párt.

április 22.

Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnök Budapesten Mádl Ferenc tárca nélküli miniszterrel tárgyal a bős–nagymarosi vízlépcső jövőjéről. A magyar fél a szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetését javasolja, ezt azonban a szlovák fél elutasítja, csakúgy, mint azt a magyar kérést, hogy egy új szerződés megkötéséig függesszenek fel minden további építkezést.

– František Mikloško, az SZNT elnöke a parlamenti pártok vezetőivel tárgyal a kormány átalakításáról. A NYEE, a KDM, az FMK, az Együttélés és az MKDM támogatja, a NYEE Demokratikus Szlovákiáért platformja, a Szlovák Nemzeti Párt és a Zöldek Pártja elutasítja a kormány átalakítását.

április 23.

Az SZNT Elnöksége felmenti tisztségéből Vladimír Mečiar miniszterelnököt, valamint a kormány további hét tagját, köztük Vladimír Ondruš miniszterelnök-helyettest, Augustín Marián Húška privatizációs, Ladislav Košťál igazságügyi, Michal Džatko mezőgazdasági minisztert és Milan Knažkot, a nemzetközi kapcsolatok miniszterét. Miniszterelnökké az immár legerősebb kormánypárt, a KDM elnökét, Ján Čarnogurskýt, igazságügyi miniszterré Marian Postúchot, privatizációs miniszterré Ivan Miklošt nevezi ki.

– A szlovák parlament épülete előtt több napon át tartó tüntetéssorozat kezdődik Mečiar maradását, s az SZNT Elnökségének lemondását követelve.

április 25.

Pozsonyban tartják a Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség II. Közgyűlését, amelyen korábbi háromtagú ügyvivői testülete helyére kilenc tagú vezetőséget választanak.

április 26–27.

Kassán tartja rendkívüli országos közgyűlését a Nyilvánosság az Erőszak Ellen, amelyen hivatalosan is kiválik a mozgalomból a Vladimír Mečiar vezette Demokratikus Szlovákiáért szárny.

április 27.

Az Együttélés vezetése a hivatalos kapcsolat-felvétel céljából Pozsonyban fogadja a magyarországi Kereszténydemokrata Néppárt Surján László elnök vezette küldöttségét.

április 27–28.

A Csemadok XVI. Országos Közgyűlését tartják Galántán. A közgyűlés, amelyet a szövetség történetében először rendeznek meg Pozsonyon kívül, hosszas vitát követően új alapszabályt és programot fogad el, a sokak által sürgetett tisztújításra azonban csupán részben kerül sor. Elnökké Bauer Győzöt, alelnökké Szabó Rezsőt és Gál Sándort, főtítkárrá Sidó Zoltán korábbi elnököt választják. A sokat bírált Pozsony-központúság enyhítése céljából olyan döntés születik, hogy az egyik alelnököt és titkárt a keleti régió delegálhatja, a két titkár közül azonban csupán a nyugati régióét választják meg Bárdos Gábor személyében. A közgyűlés határozata értelmében az országos közgyűlést a jövőben kétévenként hívják össze, az elnöki és alelnöki poszt tiszteletbeli státusz lesz, s az elnök két évre, egymás után legfeljebb kétszer választható meg. A 90 fős OV 25 fős elnökségének tagjai: Ambrus Ferenc, Bajnok István, Bauer Győző, Csáky Károly, Csáky Pál, Dobos László, Duka Zólyomi Árpád, Ferenc József, Fuksz Sándor, Gál Sándor, Kolár

Péter, Kovács László, Kvarda József, Lacza Tihamér, Lovász Attila, Máté László, Mézes Rudolf, Puntigán József, Révész Bertalan, Sidó Zoltán, Szabó Rezső, Száraz Dénes, Urbán Aldár, Végh László és Vojtek László.

1991 áprilisában

Pozsonyban megalakul a Kalligram Könyvkiadó Kft. Ügyvezető igazgatója Szigeti László.

– Az Erdélyi János Népfőiskola kiadásában megjelenik Nagykaposon az Ungi Táj c. közéleti havilap első száma. Szerkesztője Tóth Ferenc.

május 1.

A Glória Társulat, a Szlovákiai Magyar Katolikus Papok Társulata szenci közgyűlésén petícióval fordul a Szlovák Püspöki Karhoz, amelyben arra kéri, hogy azokban az egyházmegyeekben, amelyekben nagyobb számban élnek magyarok, az illetékes megyéspüspökök a magyar hívek számára nevezzenek ki püspöki helynököket. A közgyűlés a Glória Társulat elnökévé ismét Harsányi Gyula pápai prelátust, tiszteletbeli elnökévé Bartal Károly Tamás jászóvári apátot, alelnökévé Barcsék Sándor esperesplébánost, titkárává Koller Gyula tanácsost, esperesplébánost választja.

május 3.

A koalíciós megbeszéléseken a miniszterhelyettesi posztok betöltéséről tárgyalva meg egyezés születik arról, hogy a mezőgazdasági miniszterhelyettest az FMK jelölheti, de a mozgalom ezen kívül bejelenti igényét a külügyi, a munkaügyi és az igazságügyi miniszterhelyettesi posztokra is.

május 5.

Komáromban ünnepélyes keretek között felavatják Klapka György tábornoknak a városháza előtti térre visszahelyezett szobrát, valamint a vár erőrendszerének felújított VI-os bástyáját.

– Németh István kiadásában megjelenik Pozsonyban a Glóbusz c. hetilap első száma. A lap néhány szám után megszűnik.

május 10.

Lányban a föderális és a tagköztársasági alkotmányokról folytatott tárgyalásokon a szövetségi, a cseh és a szlovák parlament, ill. kormány képviselői megegyeznek, hogy a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság egy államszerződés keretében fogja kinyilvánítani akaratát a szövetségi államforma megőrzésére.

május 11.

Az Európai Népcsoportok Föderális Uniójának budapesti kongresszusán az Együttélést társult tagként felveszik a szervezet soraiba.

május 12.

Komáromban megrendezik a II. Imanapot. A Komáromban tartózkodó Tőkés László az előzetes tervekkel ellentétben, a politikai és egyházpolitikai bonyodalmak elkerülése érdekében nem vesz részt a rendezvényen.

május 13.

A Csemadok OV a rendszeresítés szándékával találkozót kezdeményez a három magyar politikai mozgalom képviselőivel, amelyen az alkotmánytervezetek és a nemzetiségi oktatásügy kérdéseiről tárgyalnak.

május 14.

A Szövetségi Gyűlés Népi Kamarájában a képviselői mandátumáról lemondott Gyimesi György helyét Mihályi Molnár László (EPM), a Nemzetek Kamarájában Miklós István helyét Boros Zoltán (EPM) foglalja el.

május 14–18.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesülete megrendezi Dunaszerdahelyen a XVI. Duna Menti Tavaszt,

május 15.

A Szövetségi Gyűlés május 9-e helyett május 8-ra helyezi át a fasizmus alóli felszabadulás állami ünnepnapját.

– A Szövetségi Gyűlés új házszabálya értelmében újjáalakulnak a képviselői klubok. Az Együttélés képviselői úgy határoznak, hogy

mivel az MKDM képviselőivel a mozgalom tisztázatlan kérdései miatt átmenetileg nem sikerült felújítani az együttműködést, Coexistencia néven alakítanak klubot, amelynek elnökévé Duray Miklóst, alelnökévé Mihályi Molnár Lászlót választják. Együttal nyílt levelet intéznek az MKDM képviselőihez, s a parlamenti klubhoz való csatlakozásra és az együttműködés felújítására szólítják fel őket.

május 17.

Az MKDM kassai alapszervezete nyilatkozatot tesz közzé az Új Szóban, amely szerint továbbra is tagjainak tekinti Magyar Ferenc és Novitzky Béla képviselőket, s a mozgalomból való kizárásukat jogellenesnek minősíti.

május 17–19.

Somorján másodikban rendezik meg a Samaria Régi Zenei Napokat.

május 18.

Az MKDM-ből kizárt Magyar Ferenc, Novitzky Béla, Szócs Ferenc és Varga Olivér prágai parlamenti képviselők csatlakoznak a Coexistencia parlamenti klubhoz, amely ezt követően felveszi az MKDM–Együttélés klub nevet. (Bugár Béla és Vincze Dániel elutasítják a klubba való belépést.)

május 21.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 229/1991 sz. ún. földtörvényt, amely az 1948. február 25-e és 1990. január 1-je között elkobzott mezőgazdasági vagyron kárpótlását szabályozza. 6. §-a szerint az ingatlan visszaadása vonatkozik azokra az esetekre is, „amikor a természetes személyeknek egyedi előírások alapján kezelt igényük arra, hogy mezőgazdasági vagyonukat kivonják a konfiskáció alól”. A törvény utal a Megbízottak Testülete 26/1948 sz. rendeletére, amely a magyar nemzetiségű személyek mezőgazdasági vagyonának a konfiskáció alóli mentesítését szabályozta.

május 25.

A Rákóczi Szövetség közgyűlésén a szövetség által létrehozott Esterházy János Emlékbizott-

ság első ízben ítéli oda az Esterházy János-emlékplakettet (Nagy János szobrászművész alkotása). Az emléklakett kitüntetettje Esterházy Malfatti Alice és Hites Kristóf. A Rákóczi Szövetség elnökévé a közgyűlés ismét Halzl Józsefet választja; alelnökei: Vigh Károly, Selmeczi Elek és Soóky Dezső; főtitkára: Göndöcs László.

– Az FMK Politikai Testülete nyilatkozatot ad ki a földtörvénnyel kapcsolatban, amely szerint „a földtörvény az első lépés a kassai kormányprogram következményeinek tényleges felszámolása és a magyarságot érintő diszkriminatív intézkedések megszüntetése felé”.

– Prágában zajlik a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének I. Közgyűlése.

május 25–26.

A Csemadok OV, a Szlovákiai Magyarok Folkloreszövetsége és a Magyarok Világszövetsége megrendezi Zselizén a XXXVI. Országos Népművészeti Fesztivált.

május 27.

Az MKDM pozsonyi városi szervezete nyilatkozatban közli, hogy továbbra is tagjának tekintti Szöcs Ferencet, s nem ért egyet a mozgalomból való kizárásával.

május 30.

A Szövetségi Gyűlésben megalakul az Emberjogi és Kisebbségi Bizottság. Elnökévé Gémesi Károlyt választják.

május 31.

Gidrafán újabb államjogi és alkotmányelőkészítő tárgyalások zajlanak a köztársasági elnök, a szövetségi, a cseh és a szlovák parlament, kormány és pártok között. A magyar mozgalmakat A. Nagy László, Duray Miklós és Csáky Pál képviseli. Duray és Csáky szerint a kisebbségek számára elfogadhatatlan, hogy az új alkotmány csak olyan szinten tárgyalja a kisebbségi jogokat, mint a januárban elfogadott alkotmánylevél. Javasolják ezért, hogy alakuljon egy képviselőkből és szakemberekből álló ve-

gyes bizottság, amely kidolgozná az új alkotmánynak a nemzeti kisebbségekre vonatkozó fejezetét.

1991 májusában

Megjelenik Somorján a Somorjai Városi Művelődési Központ Somorja és Vidéke c. közéleti havilapjának első száma. Főszerkesztője Csiba László. (A lap 1991 júniusától Somorja és Vidéke – Šamorín a okolie címmel kétnyelvűként jelenik meg.)

június 1.

Az MKDM Országos Választmánya pozsonyi ülésén határozatot hoz egy időszakos MKDM Híradó kiadásáról, s a mozgalmon belüli hét szakbizottság létrehozásáról. Az OV szorgalmazza egy háromoldalú kerekasztal-beszélgetés összehívását azzal a feladattal, hogy azon a magyar mozgalmak egységes álláspontot alakítsanak ki az alkotmánytervezettel kapcsolatban. A földtörvénnyel kapcsolatban megállapítja, hogy az nem rendezi maradéktalanul a szlovákiai magyarokat ért föld- és vagyonekobzás okozta sérelmeket.

– A Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság szemináriumot rendez Pozsonyban Egy önálló csehszlovákiai magyar egyetem lehetőségei címmel, amelyen elhatározzák a komáromi Jókai Mór Egyetem szellemi és gazdasági háttérének, valamint státútumának kidolgozását.

június 3.

Az Együttélés megrendezi Szepsiben a mozgalom polgármestereinek és önkormányzati képviselőinek második konferenciáját.

június 4–9.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesülete megrendezi Komáromban a XXVIII. Jókai Napokat.

június 6.

Az FMK közlése az Új Szóban az alkotmányok kisebbségekkel foglalkozó cikkeire vonatkozó javaslatát.

június 7.

Az FMK Politikai Testületének értékelése szerint a Szövetségi Gyűlés Emberjogi és Kisebbségi Bizottságának létrejötté fontos előrelépést jelent az emberi és a nemzeti kisebbségi jogok érvényesítése terén.

június 8.

Az Együttélés Országos Tanácsának komáromi ülésén határozatban mondják ki, hogy a mozgalom a szövetségi államformát támogatja, elveti az államszerződés gondolatát, s a nemzeti kisebbségek jogainak a szövetségi alkotmányban való rögzítését szorgalmazza. Az ülésen ismét felmerül a mozgalom párttá alakulásának gondolata, a döntést az előkészületben lévő új választási törvénytől teszik függővé.

június 11.

Vladimír Mečiar a DSZM kassai nagygyűlésén kijelenti, hogy a szlovák kormánypártok titkos egyezséget kötöttek az Együttéléssel és az MKDM-mel a parlamenti együttműködésről. (Az EPM Intéző Bizottsága június 13-án nyilatkozatban cáfolja Mečiar kijelentését; s hasonlóan nyilatkozik az FMK is.)

június 12.

Az Együttélés az Új Szó és a Szabad Földműves Újság hasábjain közlést teszi a készülő alkotmánnyal kapcsolatos állásfoglalását.

június 14.

František Mikloško fogadja Esterházy Malfatti Alice-t, Esterházy János lányát, aki édesapja hamvainak átadását kéri az SZNT elnökétől.

június 15.

A komáromi Jókai Színház épületében megnyílik a Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Szövetsége által működtetett Teatro Galéria.

június 17.

Kroměřížben az új államjogi elrendezésről és az új alkotmányokról folytatott tárgyalásokon Václav Havel javaslatára olyan kompromisszumos megállapodás születik, hogy a CSNT és az SZNT szerződést fog kötni az államjogi elren-

dezés alapelveiről, s e szerződésbe belefoglalják a szövetségi alkotmány kidolgozásának alapelveit. A Szlovák Nemzeti Párton kívül a találkozó valamennyi résztvevője a szövetségi állam megőrzése mellett foglalt állást.

június 20.

A Szlovák Nemzeti Tanács lusztrációs határozatot fogad el, amely kimondja, hogy át kell világítani a képviselőket, a szlovák kormány tagjait és helyetteseit, valamint a legfőbb állami hivatalok munkatársait. Az SZNT egyben felhívja azokat, akik tudatosan együttműködtek az állambiztonsági szervekkel, vagy ezek tagjai voltak, hogy 15 napon belül mondjanak le tisztességeikről, ellenkező esetben nevüket a parlament zárt ülésén közölni fogják.

– Az Új Szó és a Szabad Földműves Újság közli az MKDM Elnökségének és képviselői klubjának a készülő alkotmányokkal kapcsolatos állásfoglalását.

– Az FMK által jelölt Podstránsky Vladimírt kinevezik a szlovák mezőgazdasági miniszter gazdasági helyettesévé.

június 20–21.

A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének kezdeményezésére tanácskozást tartanak Ópusztaszeren a kisebbségi magyar szervezetek képviselői. A találkozón Csehszlovákiából az Együttélés, az MKDM és a Csemadok vesz részt. A résztvevők elhatározzák, hogy a kisebbségi magyarság létevel kapcsolatos kérdések kezelése céljából nemzetközileg bejegyzett szervezetet hoznak létre.

június 21.

A Szlovák Nemzeti Tanács Lusztrációs Bizottságot hoz létre, amelyben a magyar mozgalmakat Markotán Péter, Ásványi László és Rózsa Ernő képviseli.

– Kassán ünnepélyes keretek között átadják a II. Rákóczi Ferenc rodostói házának 1908-ban hazaszállított belső berendezésével berendezett Rákóczi-emlékházat, az ún. rodostói házat.

június 25.

Befejeződik a szovjet csapatok kivonása Csehszlovákiából.

június 26.

Besztercebányán tartják a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom I. Közgyűlését. Elnökévé Vladimír Mečiar, alelnökeivé Augustín Marián Húskát, Michal Kováčot és Milan Kňažkot választják.

– A Mečiar-szárny leválása utáni első országos konferenciáját tartja Liptószentmiklóson a NYEE. A konferencia résztvevői a mozgalom párttá alakulása mellett szállnak síkra, amiről a végső döntést a soron következő közgyűlésnek kell kimondania.

június 28.

A Gazda Magyar Mezőgazdasági Lap- és Könyvkiadó Kft. ülésén elhatározzák, hogy a vállalkozás a továbbiakban Gazda Kereskedelmi Kft. néven működik, s a lap- és könyvkiadás mellett bel- és külkereskedelmi tevékenységet is fog folytatni. Az elnök-igazgatói tisztségben Haraszi Mészáros Erzsébetet Neszméri Sándor váltja fel.

– Budapesten a KGST tagállamainak képviselői jegyzőkönyvet írnak alá a gazdasági szervezet megszűnéséről.

június 28–29.

Kassa bombázásának 50. évfordulója alkalmából nyilvános történelmi szimpóziumot rendez Kassán a Kassai Magyarok Baráti Társasága.

június 28–30.

A Csemadok OV megrendezi Gombaszögön a XXXVI. Országos Kulturális Ünnepelet.

június 29–30.

Zólyomban alakul kongresszusát tartja a marxizmus-leninizmus és a kommunizmus eszméit felvállaló Szlovákia Kommunista Pártja 91 elnevezésű politikai párt. 17 fős Központi Bizottságának elnökévé Július Feješť választják.

1991 júniusában

Megjelenik Érsekújvárott az Érsekújvári Városi Hivatal Castrum Novum c. kétnyelvű havilapjának első száma. Felelős szerkesztője Cseri Zita.

– Az Impulzus Kiadó gondozásában megjelenik Galántán a Pulzus c. magánlap kísérleti száma. Főszerkesztője Horváth Rezső.

július 1.

Prágában a Varsói Szerződés tagállamainak állam-, ill. kormányfői aláírják a katonai szervezet megszüntetéséről rendelkező jegyzőkönyvet.

– Ideiglenesen megszűnik a Szlovák Televízió magyar nyelvű adása.

– Genfben az európai nemzeti kisebbségekkel és etnikumokkal foglalkozó nemzetközi konferencia kezdődik. A kormány szintű küldöttségek tárgyalásain a 9 tagú csehszlovák küldöttség tagjaként részt vesz Hunčík Péter, a Köztársasági Elnöki Iroda munkatársa, és Gémesi Károly, a szövetségi parlament Emberjogi és Kisebbségi Bizottságának elnöke, a nem kormány szintű szervezetek ezzel párhuzamosan zajló értekezletén pedig Gyurcsík Iván és Csáky Pál.

július 3.

Az Eurolánc polgári kezdeményezés aktivistái – néhány hazai, osztrák és magyarországi környezetvédő mozgalommal karöltve – blokád alá veszik a körtvélyesi tározó szivattyúállomását, hogy ezzel gátolják a felvízcsatorna vízzel való feltöltését.

július 4.

A Szövetségi Gyűlés ülésén lemond képviselői mandátumáról Rajczy László.

– Pozsonyban a Szent Erzsébet-templomban tartott ünnepi szentmise keretében megalakul a Szlovák–Magyar Baráti Társaság. Elnöke Anton Špiesz szlovák történész.

július 5.

A gazdaságszervezési okok miatt felszámolt Danubius Kiadó helyett a május 27-én bejegyzett Nap Kiadó veszi át a Nap c. hetilap kiadását. A kiadó igazgatója, egyben a lap főszerkesztője Balla Kálmán.

– Kocsis István Árpád-házi Szent Margit c. tragédiájával első bemutatóját tartja a VI-os bástyában a Jókai Színház művészeiből és művészgyakornokokból álló, s a Jókai Alapítvány által működtetett Bástyá Színház.

július 8.

A Szabad Földműves Újság felveszi a Szabad Földműves címet.

július 10.

A Szlovák Nemzeti Tanács törvényt fogad el a Szovjetunióba elhurcoltak kártalanításáról. A törvénytervezet vitája során elutasítják Agárdy Gábor indítványát, hogy a törvény ne csak a Szovjetunióba hurcoltakat kártalanítsa, hanem mindenkit, akit valamilyen oknál fogva elhurcoltak.

július 11.

Popély Gyula a „Szabad Újság” hasábjain a szlovákiai magyarsághoz intézett felhívásában bejelenti egy politikai párt megalapítására irányuló szándékát. A felhívás szerint a Magyar Néppárt néven létrehozandó párt megalapítását az teszi szükségessé, hogy a politikai mozgalmak mozgalmi jellegükből adódóan nem képesek kellő hatékonysággal felvállalni a magyar kisebbség érdekvédelmét, ami megmutatkozott a nyelvtörvényről való szavazás során is, amikor a képviselők többsége megszavazta a diszkriminatív törvényjavaslatot.

július 13.

Az Együttélés több parlamenti képviselője ellátogat a körtvélyesi szivattyúállomást megszállva tartó tüntetőkhez, ahol ígéretet tesznek arra, hogy ha szükséges, személyes jelenlétükkel védik meg a tüntetőket a kilátásba helyezett rendőri beavatkozástól.

július 13–20.

A Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság megrendezi Szepsiben a II. Néprajzi Továbbképző Tanfolyamot.

július 15.

Ján Čarnogurský szlovák miniszterelnök és Mádl Ferenc kormánybiztos újabb eredménytelen tárgyalásokat folytat Pozsonyban a bösi vízlépcső jövőjéről. A szlovák fél csak olyan megoldás elfogadására hajlandó, amely lehetővé tenné a bösi erőmű üzembe helyezését.

– Az FMK vezetőségének tagjai meglátogatják a bösi erőmű ellen tiltakozó környezetvédőket.

július 15–21.

A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség megrendezi Zselizen a IV. Országos Táncháztábor.

július 16.

Az FMK állásfoglalást tesz közzé az Új Szóban a bösi erőművel kapcsolatban, amelyben hangsúlyozza, hogy a mozgalom megalakulása óta az erőmű eredeti tervek szerinti megépítése ellen foglalt állást, s a legutóbbi koalíciós tárgyalásokon határozott fellépésével sikerült megakadályoznia a környezetvédők elleni rendőri fellépést.

– A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén Ladislav Pittner belügyminiszter elmarasztalja a csehszlovákiai magyarságot, amiért a körtvélyesi szivattyúállomás elfoglalásával tiltakozik a bösi erőmű befejezése ellen, s felszólítja a magyar képviselőket, hogy ne támogassák a természetvédőket.

július 17.

Az SZNT Elnöksége a rádióról és a televízióról szóló törvény alapján kinevezi a két intézmény tanácsát, amelyekbe valamennyi parlamenti párt 1-1 tagot delegálhat. A rádió tanácsába a magyar mozgalmak Ozogány Ernőt (EPM), Lapos Józsefet (MKDM) és Balla Kálmánt (FMK), a televízióba Lacza Tihamért (EPM), Protič Máriát (MKDM) és Barak Lászlót (FMK) delegálják.

július 17–18.

Csőlősztó mellett rendőrkülönítmény számolja fel a körtvélyesi víztározó területén két hete tartó tiltakozó akciót. A beavatkozás során újságírókat és külföldi állampolgárokat is őrizetbe vesznek, utóbbiakat kiutasítják Csehszlovákia területéről.

július 17–20.

A Magyar Ifjúsági Szövetség Rockmisszió '91 néven megrendezi Pozsonyeperjesen és Duna-szerdahelyen a csehszlovákiai magyar amatőr rockzenekarok második tehetségkutató versenyt.

július 18.

A Szövetségi Gyűlés jóváhagyja az ún. népszavazási alkotmánytörvényt, amely szerint a Cseh Köztársaságnak vagy a Szlovák Köztársaságnak a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságból való kilépéséről csakis népszavazás dönthet.

– Öllös Árpád, a Csallóközi Városok és Falvak Társulásának, és Ján Babej, az Eurolánc vezetője tiltakozó táviratot intéz Alexander Dubčekhez, a szövetségi, és František Mikloškóhoz, a szlovák parlament elnökéhez, amelyben a bősi építkezést kivizsgáló parlamenti bizottság létrehozását kéri.

július 19.

A Szövetségi Gyűlés Nemzetek Kamarájában a mandátumáról lemondott Rajczy László megüresedett képviselői helyét Bajnok István (EPM) foglalja el.

július 19–28.

A Csemadok a Rákóczi Szövetség támogatásával megrendezi a közép-szlovákiai bányavárosokban a XVIII. Honismereti Kerékpártúrát.

július 20.

Gödöllőn a Kárpát-medencében és a világban szétszórt magyar cserkészek összefogása céljából megalakul a Magyar Cserkészforum. Főtitkárává Hodossy Gyulát választják.

július 22.

A környezetvédők – több parlamenti képviselő részvételével – újabb nagyszabású tiltakozó megmozdulást szerveznek Körtvélyesen a bősi vízlépcső megépítése ellen.

– Paskai László bíboros, esztergomi érsek fogadja az MKDM Bugár Béla elnök vezette küldöttségét.

július 23.

A szlovák állami vezetés első ízben lép kapcsolatba a bősi vízerőmű felépítése ellen tiltakozó szervezetekkel. Milan Zemko, az SZNT alelnöke fogadja az Eurolánc, a Szlovákiai Természet- és Tájvédők Szövetségének, valamint a csallóközi régió polgármestereinek képviselőit, akik kéri, hogy a kormány független szakemberek és a térség lakói véleményének figyelembevételével döntsön a vízlépcső sorsáról.

– A szlovák kormány ülésén ezzel egyidőben döntés születik a bősi vízerőmű szlovák területen történő üzembe helyezését lehetővé tévő ún. C változat építési munkálatainak megkezdéséről. (Július 25-én a szövetségi kormány is jóváhagyja a bősi vízlépcső üzembe helyezésével kapcsolatos előkészületek megkezdését.)

– A megszűnt Zempléni Változások utódlapjaként megjelenik Töketerében az Új Zemplén c. független járási hetilap első száma. Kiadója a Nika-Press, főszerkesztője Bohács Éva.

július 24.

Az FMK Politikai Testülete nyilatkozatban közli, hogy nem ért egyet a szlovák kormánynak a bősi vízerőmű megépítésével kapcsolatos előző napi döntésével.

július 25.

Peter Socha alezredes, a Szlovák Katonák Aszociációjának elnöke egy sajtótájékoztatón kijelenti, hogy Dél-Szlovákiába izraeli fegyvereket csempésznek. Ezért szükségesnek tartaná a nemzetőrség felállítását, amely felhasználható lenne olyan „szabotázsakciókkal” szemben is, mint amilyenek a bősi vízlépcső ellen zajlanak.

– Megjelenik Pozsonyban az MKDM Országos Elnöksége Keresztény Híradó c. időszakos kiadványának első száma. Felelős szerkesztője Agárdy Gábor.

július 27. – augusztus 3.

A Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság és a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség néprajzi gyermektábort rendez Tallóson.

augusztus 1.

Ján Čarnogurský fogadja a bösi vízlépcső ellen tiltakozó környezetvédelmi szervezetek küldöttségét, akik átadják a szlovák miniszterelnöknek tiltakozó petíciójukat.

augusztus 1–3.

A Csemadok komáromi városi szervezete, a Duna Menti Múzeum és a pozsonyi Selye János Klub megrendezi Komáromban az I. Selye János Napokat.

augusztus 2.

Ján Čarnogurský levélben értesíti Antall József magyar miniszterelnököt a szlovák és a szövetségi kormány döntéséről, miszerint a dunai vízlépcsőt szlovák területen fogják üzembe helyezni.

augusztus 3.

Csőlősző mellett kommandósokat vetnek be a körtvélyesi szivattyúállomást megszállva tartó tüntetők ellen.

augusztus 3–10.

A Diákhálózat és a Magyar Ifjúsági Szövetség megrendezi Örsújfalun a honismereti táborok örökébe lépő I. Nyári Ifjúsági Találkozót.

augusztus 7.

A szlovákiai koalíciós pártok tanácskozásán az FMK kezdeményezésére megegyezés születik arról, hogy a bösi erőművel kapcsolatos lépéseket ezentúl koalíciós egyeztetések fogják megelőzni.

– Az Új Szó az Erőszakkal Elhurcoltak Szlovákiai Asszociációja által összeállított lista alap-

ján megkezdzi az NKVD által 1944–46-ban a Szovjetunióba elhurcolt személyek névsorának folytatásos közlését.

augusztus 10–18.

A Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség Széchenyi István születésének 200. évfordulója alkalmából nyári szabadegyetemet rendez Gímesen.

augusztus 12–18.

A Csemadok füleki alapszervezete több társrendezővel karöltve megrendezi Füleken az I. Palóc Napokat.

augusztus 15–18.

A Magyar Ifjúsági Szövetség a középiskolás diákköltők és diákírók számára megszervezi Komáromban az I. Pegazus Találkozót.

augusztus 24.

A Független Magyar Kezdeményezés Országos Választmányának lévai ülésén a mozgalom nemzeti programjának aktualizálása, s egy kisebbségi intézményrendszer koncepciójának kidolgozása céljával, Gémesi Károly parlamenti képviselő vezetésével létrehozzák az FMK Nemzeti Kisebbségi Tanácsát. Az OV határozatban mondja ki egy komplex nemzeti kisebbségi törvény elfogadásának szükségességét, s leszögezi, hogy az FMK a föderális államforma híve.

augusztus 24–25.

A Csemadok Töketerbesi Járási Választmánya a rendszeresítés szándékával megrendezi Zemplénben az I. Zempléni Kulturális Napokat.

augusztus 28.

Csehszlovákia Kommunista Pártja Szövetségi Tanácsa a párt nevét Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja és a Demokratikus Baloldal Pártja Szövetségére változtatja.

augusztus 29.

Több szlovák parlamenti képviselő, többek között Marián Andel, Jozef Prokeš, Peter Brňák

Szlovákia szuverenitásáról és önrendelkezéséről szóló alkotmánytervezet-tervezet terjeszt az SZNT Elnöksége elé.

augusztus 30.

A cseh Polgári Mozgalom Jiří Dienstbier vezetésével Pozsonyban tartózkodó küldöttsége megbeszélést folytat több szlovákiai párt és mozgalom, köztük az EPM és az FMK képviselőivel is. A tárgyalások témája a föderáció jövője, az államjogi elrendezés és a készülő alkotmányok.

augusztus 31.

Az Ungi Református Egyházmegye Csicszerben ülésező rendkívüli közgyűlése határozatot hoz az egyházmegye deregnyői Tanulmányi Központjának létrehozásáról.

– Az Oktatásügyi Tanács második ülésén elfogadják az OT működési szabályzatát, amely szerint az OT a csehszlovákiai magyar társadalmi szervezetek, egyházak, politikai mozgalmak és pártok tanácskozási testülete, mely a csehszlovákiai magyarság egészét érintő oktatásügyi, iskolaügyi és ifjúsáspolitikai kérdésekkel foglalkozik.

szeptember 1.

Életbe lép a pozsonyi Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézet Helyesírási Bizottsága által kidolgozott új szlovák helyesírási szabályzat. III/2. pontja szerint „a szlovák történelem magyarországi szakaszában szereplő személyek” neveit a szlovák helyesírási szabályai szerint kell írni, pl. Pázmány helyett Pázmaňt, Rákóczi helyett Rákocit, Forgách helyett Forgáčot, Zichy helyett Zičit, Illésházy helyett Ilešházit. Egyes személynevek esetében pedig elrendeli azok „szlovák alakban” való írását: Szentiványit Svätojánsky, Kubinyit Kubínsky, Palugyait Palucký alakban kell írni.

szeptember 2.

Galántán megnyílik a Magyar Tannyelvű Magángimnázium, Szlovákia első magángimnáziuma. Igazgatója Tóth Lajos.

– Nagymegyeren újra megnyílik az 1982-ben megszüntetett magyar gimnázium.

– Az 1991/92-es tanévben több, az 1971–80-as években központosított magyar kisiskola kezd meg újra működését.

szeptember 3.

A Szlovák Televízió újra megkezdte a júliusban megszüntetett nemzetiségi műsorainak sugárzását. A hetente egy alkalommal jelentkező Nemzetiségi Magazint ezentúl kötelezően szlovák nyelvű feliratokkal látják el.

szeptember 4.

Ján Čarnogurský fogadja az Együttélés vezetőit, akik kifejtik, hogy a mozgalom a föderatív államjogi elrendezés fenntartását és az önrendelkezési elv tiszteletben tartását támogatja. Szlovákia esetleges önállósulása pedig elkerülhetetlenül más fénybe állítaná a nemzeti kisebbségek helyzetének megítélését.

– Az FMK küldöttsége Budapesten hivatalos megbeszélést folytat a Magyar Demokrata Fórum vezetésével.

szeptember 5.

A. Nagy László, az FMK elnöke a mozgalom sajtótájékoztatóján bejelenti, hogy amennyiben nem születik megegyezés a CSNT és az SZNT között az államszövetség jövőjéről, az FMK népszavazás megtartását fogja kezdeményezni.

szeptember 5–6.

Pozsonyban eredménytelen tárgyalások zajlanak a két nemzeti parlament elnöksége között az államjogi elrendezés kérdéseiről.

szeptember 6.

Václav Havel köztársasági elnök Pozsonyban fogadja a szlovákiai politikai pártok és mozgalmak, köztük az FMK, az MKDM és az Együttélés küldöttségét. A magyar mozgalmak képviselői elsősorban a szövetségi állam jövőjével, a bőszi vízlépcsővel és a kisebbségi kérdéssel kapcsolatos nézeteiket tolmácsolják az államfőnek.

– Az FMK irodájában első ízben találkozik a három magyar politikai mozgalom küldöttsége. A megbeszélésen – amelyen az FMK-t Tóth Károly, Gyurovsky László, Zászlós Gábor és Világi Oszkár, az Együttélést Bauer Edit, Duka Zólyomi Árpád és Rózsa Ernő, az MKDM-et Bugár Béla, Agárdy Gábor, Csáky Pál és Bartakovics István képviseli – a jövőbeli államjogi elrendezésről, a népszavazás kiírásának lehetőségéről, valamint együttműködésük lehetőségéről tanácskoznak. Megegyezés születik a három mozgalom találkozóinak rendszeresítéséről.

– A Dunaszerdahelyi Járási Hivataltól a Nap Kiadó veszi át a Csallóköz – Žitný ostrov c. hetilap kiadását, amely ettől fogva regionális lapként jelenik meg. Vezető szerkesztője továbbra is Kanovits György.

szeptember 9.

A cseh Polgári Demokrata Párt Václav Klaus vezette küldöttsége Pozsonyban látogatást tesz a kormánypártok, köztük az FMK vezetésénél.

szeptember 10.

Az Új Szó közli a szlovák kormány Terület-szervezési Bizottsága keretében működő egyik munkacsoport Szlovákia új közigazgatási felosztásáról készült tervezetét. A nagy visszhangot kiváltó, s Minarovič-féle javaslatként ismertté váló tervezet 16 megye és 73-74 járás létrehozásával számol. A magyarlakta területeken új járásként megalakulna a Somorjai, Szenci, Párkányi, Ipolysági, Tornaljai, Nagyrőcei, Szepsi, valamint a közös Bodrogközi és Ung-vidéki járás Nagykapos székhellyel.

szeptember 11.

A DSZM és az SZNP több vezető politikusának részvételével megalakul a Szuverén Szlovákiáért kezdeményezés. Másnap felhívást tesz közzé, amely szerint: „A közép- és kelet-európai események megerősítik bennünk azt a tudatot, hogy eljött a döntés ideje. Már nem lehet tovább halogatni Szlovákia állami szuverenitásának kinyilvánítását”.

szeptember 13.

Pozsonyban a Csemadok székházában kerül sor a csehszlovákiai magyar parlamenti képviselők első találkozójára, amelyen az Együttélés részéről 11, az MKDM részéről 7, az FMK részéről 4, a DBP részéről 2, a KDM részéről 1 képviselő vesz részt. A tanácskozás résztvevői elsősorban a szövetségi államformáról, a nemzetek önrendelkezéséről és a kisebbségek jogi helyzetéről, öngazgatásuk kérdéséről, az önrendelkezés alkotmányos úton történő eléréséről cserélnek véleményt, de szóba kerül a feddhetetlenségi vizsgálat, a regionális önszerveződés, a területi átszervezés és a népszavazás kérdése is. Nézetazonosság csak nagyon kevés kérdésben alakul ki, a tárgyalásról kiadott szűkszavú nyilatkozat érdemi állásfoglalást nem tartalmaz: „Megegyeztünk abban, hogy alapvető cél a demokratikus jogállam kiépítése, a környezetkímélő, szociális piacgazdaság létrehozása, az alkotmányos rend betartása, az emberi és kisebbségi jogok biztosítása”.

szeptember 13–15.

Jászon tartja I. Tiszti Konferenciáját a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség, amelyen ünnepélyes keretek között főcserkészsé választják Bartal Károly Tamás premontrei apátot.

szeptember 14.

A Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság Széchenyi István születésének 200. évfordulója alkalmából tudományos emlékülést rendez Párkányban.

– A Csemadok Pozsonyi Városi Választmánya magyarnyelv-tanfolyamot indít a vegyes házasságból származó és szlovák iskolába járó magyar gyermekek számára.

– Reakcióként a Szuverén Szlovákiáért kezdeményezés létrejöttére megalakul Pozsonyban a Közös Államért polgári kezdeményezés. Felhívásában arra figyelmeztet, hogy a szabad választásokon a polgárok nem a közös állam szétverésére adták szavazatukat, ezért az ország felszámolásáról az SZNT képviselői nem dönthetnek, arról csupán népszavazással lehet határozni.

szeptember 16.

Az FMK küldöttsége a Ján Pišút oktatási miniszterrel folytatott tárgyalásokon felveti a minisztérium nemzetiségi osztályának újbóli létrehozását. A találkozóról kiadott közös sajtóközlemény szerint „a miniszter szerint nincs elvi akadálya egy ilyen döntésnek, ám az újbóli átszervezés időt és új koncepciót igényel”.

– Nagykapos és Királyhelmece önkormányzati testületei együttes ülésükön támogatásukról biztosítják az ún. Minarovič-féle javaslatot, s egyetértenek a közös Bodrogekői és Ung-vidéki járás létrehozásának tervével.

szeptember 17.

Az SZNT Elnöksége elutasítja, hogy a szlovák parlament legközelebbi ülésén napirendre tűzze a Szlovákia szuverenitásáról és önrendelkezéséről szóló alkotmánytervezet megvitatását.

szeptember 18–21.

A Stúdió érté megrendezi Érsekújvárott a IV. Nemzetközi Alternatív Művészeti Fesztivált.

szeptember 19.

A közös állam megőrzéséért rendezett pozsonyi nagygyűlésen felszólal többek között A. Nagy László, az FMK, és Bartakovics István, az MKDM parlamenti képviselője is. Az önálló Szlovákiát szorgalmazó mozgalmak ezzel egyidőben tüntetésen követelik Szlovákia szuverenitásának kinyilvánítását.

szeptember 20.

Az Együttélés, az FMK és az MKDM vezetői újabb megbeszélést tartanak Pozsonyban. A találkozóról kiadott közlemény szerint egyetértettek abban, hogy az államjogi elrendezés ügyében elleneznek minden alkotmánysértő kezdeményezést, s a szlovák parlamentben képviselőik együtt fognak működni. Elhatározzák két közös bizottság létrehozását: az egyik a kisebbségi jogok kidolgozásakor figyelembe veendő alapelvek egyeztetésével, a másik a területi átszervezéssel kapcsolatos elképzelések összehangolásával fog foglalkozni.

– Prágában Marián Čalfa szövetségi miniszterelnök fogadja az FMK küldöttségét, amely arról tájékoztatja a kormányfőt, hogy a Szövetségi Gyűlésben kezdeményezni fogja egy nemzeti törvény megalkotását.

– Érsekújvárott a városi önkormányzat határozatot hoz a kétnyelvű utcanévtáblák elhelyezéséről. (Ezt követően a Matica slovenská, a Szlovák Nemzeti Párt és a Kereszténydemokrata Mozgalom aláírásgyűjtésbe kezd a kétnyelvű utcanévtáblák elhelyezése elleni népszavazás kiírásáért.)

szeptember 20–21.

Gútán népszavazást tartanak a város 1948-ig érvényben lévő elnevezésének visszaállításáért. A népszavazáson a szavazati joggal rendelkezők 62%-a vesz részt, s 93%-uk a Gúta elnevezés visszaállítása mellett szavaz.

szeptember 21.

Bösön a Szlovák Nemzeti Párt rendezésében mintegy 500 – a Privigyei, a Nagyszombati, a Trencsényi, a Vágbesztercei és a Nyitrai járásból autóbuszokon odaszállított – szlovák tüntető követeli a vízerőmű megépítését.

szeptember 22.

A NYEE mintegy 15-20 ezer résztvevővel újabb tömeggyűlést rendez Pozsonyban a szövetségi állam megőrzése mellett. A rendezvényen részt vesz többek között A. Nagy László, Tóth Károly, Zászlós Gábor és Bugár Béla.

szeptember 23.

A Szlovák Nemzeti Tanács kis szavazattöbbséggel elveti a Szlovákia szuverenitásáról beterjesztett alkotmánytörvény-javaslat megvitatását. A javaslat szerint a szövetségi törvények Szlovákiában csak akkor lennének érvényesek, ha azokat az SZNT is jóváhagyná.

szeptember 24.

A Szövetségi Gyűlés ülésén felszólal Václav Havel köztársasági elnök, s a szövetségi állam jövőjének tisztázása érdekében javasolja: 1. fogadják el a népszavazási alkotmánytörvény

végrehajtási törvényét; 2. tegyék lehetővé a népszavazás kiírását lehetőleg 1991 decembereig; 3. határozatban támogassák a CSNT és az SZNT tárgyalásait a tagköztársaságok közötti szerződésről.

szeptember 26.

Az SZNT Elnöksége a Csehszlovákiai Magyar Írók Társasága javaslatára az újonnan alapított Masaryk-érdemrendre terjeszti fel Esterházy Jánost.

szeptember 28.

A Csemadok OV losonci ülésén a szlovákiai magyar oktatásügy helyzetével, elsősorban a magyar pedagógushiánnyal, s a kisiskolák viszszaállítása körüli problémákkal foglalkozva célként fogalmazták meg a nemzetiségi oktatásügy öngazgatásának elérését. Jóváhagyják a Csemadok oktatásügyi alapelveit, s a politikai mozgalmak, az SZMPSZ, az Oktatásügyi Tanács, a Szülők Tanácsa és a Diákhálózat bevonásával egy nemzetiségi oktatásügyi kerekasztal összehívását. A Csemadok decentralizálása keretében megalapítják a szövetség kassai titkárságát, a keleti régió titkárává Máté Lászlót választják. Az OV állásfoglalást tesz közzé az államjogi elrendezéssel kapcsolatban, amely leszögezi: „Csak olyan államot támogatunk, amely a rosszlelkű reszlovakizáláshoz, a deportáláshoz és a kitelepítésről szóló rendeletekhez, a ránk kollektív bűnösséget kimondó kassai kormányprogramhoz és a nyelvtörvényhez hasonló intézkedésekkel nem korlátozza a kisebbségben élő állampolgárainak jogait, hanem [...] biztosítja a nemzeti és etnikai kisebbségek kulturális és oktatási önrendelkezését is”.

szeptember 29.

Az Együttélés Intéző Bizottsága határozatban mondja ki, hogy elítéli a Szlovák Köztársaság szuverenitásának egyoldalú kinyilatkoztatását célzó törvényjavaslatot.

október 1.

Komáromban Liszka József vezetésével megalkul a Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetiségi Osztálya. Célja a szlovákiai magyarság

történetének, népi kultúrájának, művelődés- és irodalomtörténeti hagyományainak a feltárása és dokumentálása.

– A Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége az Új Szóban közzétett állásfoglalásában száll síkra a föderáció fenntartása mellett. A válságos helyzet egyetlen lehetséges megoldásának a népszavazás kiírását tartja.

szeptember 1–25.

A Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága, valamint a Csemadok Pozsonyi Városi Választmánya az V. Városi Kulturális Napok keretében megrendezi a Csehszlovákiai Magyar Fotóművészek II. Országos Kiállítását.

október 3.

A Bibliotheca Hungarica létrehozását indítványozó felhívásra összegyűlt könyv- és dokumentumadományokból a Nemzetiségi Dokumentációs Centrum égisze alatt megnyílik Somorján a Csehszlovákiai Magyar Központi Könyvtár és Levéltár.

– Az Együttélés és az MKDM képviselői átadják František Mikloškonak, az SZNT elnökének a szlovák alkotmánynak nemzeti és etnikai kisebbségek jogait tartalmazó részére kidolgozott javaslatukat.

október 4.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a 451/1991 sz. ún. feddhetetlenségi törvényt.

október 5.

Az Együttélés Országos Tanácsának érsekkétyűi ülésén Merre tart Szlovákia? címmel memorandumot fogadnak el a csehszlovákiai nemzeti kisebbségekről, amelyben az ország kisebbségeinek múltját, jelenlegi helyzetét és életkörülményei javításának lehetőségeit elemzik, s a nemzeti kisebbségek képviselőinek bevonásával egy kelet-európai állandó konferencia összehívását indítványozzák. Az OT elfogadja az Együttélés Központi Önkormányzati Tanácsának működési szabályzatát, Gyurcsík Iván lemondását külügyi titkári, ill. Varga Béla lemon-

dását szervező titkári funkciójáról; Duka Zólyomi Árpád általános alelnököt ügyvezető alelnökké választja, s megbízza a főtítkári teendők végzésével is.

– A Matica slovenská, a Štúr Társaság és a Szlovák Katonák Asszociációja több szervezettel karöltve ún. szlovák nemzeti találkozót rendez Komáromban. A találkozó résztvevői kiáltvánnyal fordulnak az SZNT-hez, amelyben felhívják a figyelmet a szlovák nyelv veszélyeztettségére, s egyedüli állam- és hivatalos nyelvként való bevezetésének szükségességére, követelik Szlovákia szuverenitásának és önrendelkezésének kihirdetését, s az országot nemzetközi jogi subjektummá avató szlovák alkotmány elfogadását.

– A Demokratikus Baloldali Pártja KB ülésén sürgetik a párt nemzeti kisebbségi programjának kidolgozását. A vita keretében felmerül egy önálló magyar baloldali párt létrehozásának a lehetősége is, amelynek a feladata a jobboldali elkötelezettségű magyar politikai mozgalmak „ellensúlyozása” lenne.

október 8.

A szlovák kormány alkotmányellenesnek minősíti és elutasítja a Szlovákia szuverenitásáról és önrendelkezéséről szóló alkotmánytörvény-javaslatot.

október 9.

A DH-Press kiadásában megjelenik Dunaszerdahelyen a Déli Hírlap c. csallóközi hetilap első száma. Vezető szerkesztője Ravasz József.

október 11.

Deákiban a Csemadok és a Szlovákia Magyar Pedagógusok Szövetsége kölcsönös együttműködési szerződést ír alá, amely megerősíti a két szervezet közötti kapcsolatokat. A Csemadok vezetése ismerteti az SZMPSZ Országos Képviselőtestületével a Csemadok OV által szeptember 28-án elfogadott oktatási alapelveket, az SZMPSZ a dokumentum célkitűzéseit támogatásáról biztosítja.

október 14.

Az Együttélés központi irodájában újabb találkozót tartanak a három magyar mozgalom képviselői. A találkozóról kiadott közlemény szerint „a felek ismételten megerősítették, hogy a közös államért szállnak síkra, és az alkotmányos utat támogatják”. Az FMK támogatásáról biztosítja az Együttélés és az MKDM alkotmánykiegészítő javaslatát, s megállapodnak, hogy „további tökéletesítését” közösen végzik.

október 16.

A Diákhálózat II. Országos Közgyűlését rendezik Pozsonyban.

október 17.

Esztergomban Ján Oravec párkányi és Könözszy László esztergomi polgármester aláírja a két város kapcsolatát szorosabbra fűző testvérvárosi szerződést. A két város vezetése megállapodik, hogy a Mária Valéria híd újjáépítése érdekében közös Hídbizottságot hoz létre.

október 19–20.

Poprádon a Nyilvánosság az Erőszak Ellen országos közgyűlésén határozat születik a mozgalom párttá alakulásáról. Új neve: Polgári Demokrata Unió–NYEE, elnöke: Martin Porubjak.

október 22.

Ján Bencúr szlovák belügyminiszter-helyettes körlevélben fordul a járási hivatalok előjáróihoz, amelyben a nyelvtörvényre és a közigazgatási törvényre hivatkozva felszólítja őket a nem szlovák nyelvű feliratok eltávolítására. Egyben arra utasítja őket, hogy november 5-ig jelentsék a Belügyminisztériumnak azon községek nevét, amelyekben a helységneveket vagy az utcák, terek és közterületek megnevezését magyarul is feltüntették.

– A szlovák Belügyminisztérium Terminológiai Bizottsága nem ajánlja Gúta 1948-ig használatos nevének visszaállítását. Ugyancsak elutasítja Deáki névváltoztatási kérelmét, egyben a névváltoztatások leállítását javasolja a Belügyminisztérium számára.

október 23.

Dunaszerdahelyen az egykori zsinagóga helyén ünnepélyes keretek között leleplezik a holokauszti helyi áldozatainak emlékművét.

október 24.

Átalakul a szlovák kormány Nemzetiségi Tanácsának összetétele. A megújított testületben már nem a politikai pártok, hanem az államigazgatási szervek, a Szlovák Tudományos Akadémia, a Szlovák Statisztikai Hivatal szakemberei, valamint az önkormányzatok és a nemzetiségi szervezetek képviselői vesznek részt. A magyarságot az SZNT, a Csemadok, a Diákhálózat, a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság, a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság és az önkormányzatok megbízottai képviselik.

– A Márai Sándor Alapítvány Egy előítélet anatómiája – Antisemitizmusok Közép-Európában a Holocaust után címmel nemzetközi tanácskozást rendez Dunaszerdahelyen.

október 25–26.

A Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetiségi Osztálya és a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság Interetnikus kapcsolatok a Kárpát-medence északi részén címmel nemzetközi tanácskozást rendez Komáromban.

október 26.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Országos Választmányának nagycsalomjai ülésén állásfoglalást fogadnak el, amely szerint az MKDM „a működőképes föderáció fenntartását támogatja”, ugyanakkor leszögezi, hogy az államszövetségnek többet kell törődnie a nemzetiségekkel.

– A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség megrendezi Dunaszerdahelyen a II. Szlovákiai Táncháztalálkozót.

– Érsekújvárott a városi jogok odaítélésének 300. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség keretében felavatják Széchenyi György érsekprímás domborművét (Nagy János szobrászművész alkotása).

október 27.

Királyhelmeceen a Csemadok helyi szervezete Mécs László emléknapot rendez, amelyen a Felső-Bodroghköz kulturális, társadalmi és tudományos életének irányítása és összefogása céljából megalakul a Mécs László Népfőiskola.

október 28.

Pozsonyban a Csehszlovákia megalakulásának 73. évfordulója alkalmából zajló ünnepi nagygyűlésen szlovák nacionalista tüntetők nem engedik szóhoz jutni Václav Havelt. A történetek nagy politikai vihart idéznek elő.

– Prágában Václav Havel köztársasági elnök első ízben osztja ki a Masaryk-érdemrendet. A Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tiltakozását követően Esterházy Jánost a legutolsó pillanatban törlik a kiűtöttek listájáról.

– Tíz hónapos kényszerszünetet követően a DH-Press Kiadó gondozásában ismét megjelenik a Nő c. lap. A kétheti lap felelős szerkesztője Kocsis Aranka.

október 29.

Dunaszerdahelyen bejegyzik a Csemadok Dunaszerdahelyi, Galántai, Pozsony-városi és Pozsony-vidéki Járási Választmányai által létrehozott Gyurcsó István Alapítványt.

– Párkány Város Önkormányzata a Mária Valéria híd újjáépítésének előmozdítása céljából esztergomi mintára létrehozza a Hídbizottságot. Feladata, hogy ajánlásokkal lássa el az illetékes intézményeket a híd újjáépítésének előmozdítása érdekében.

1991 októberében

A Gazda Kereskedelmi Kft. kiadásában megjelenik Pozsonyban a kertbarátok, kistermelők, méhészek, vadászok és horgászok Jó Gazda c. havilapjának első száma. Főszerkesztője Kádek Gábor.

– A DH-Press kiadó gondozásában megjelenik Pozsonyban a Diákhálózat Sárga Szamár c.

közeleti havilapjának első száma. Főszerkesztője Kosár Dezső. (A lap három szám után megszűnik.)

november 1.

Az MKDM és az Együttélés prágai parlamenti képviselői klubka javaslatot nyújt be a Szövetségi Gyűlésben, amelyben népszavazás kiírását indítványozza a cseh–szlovák államszövetség megőrzésével kapcsolatban.

– Balogh Gézárt az FMK által jelölt Tóth János váltja fel a szlovák oktatásügyi miniszter gazdasági ügyekért felelős helyettesének tisztségében.

november 4.

A Szlovák Nemzeti Tanács szoros szavazati aránnyal úgy dönt, hogy leveszi a napirendről a Szlovákia szuverenitásáról, a népszavazásról, valamint az állami szimbólumokról szóló alkotmánytörvények megvitatását.

november 6.

Ján Bencúr belügyminiszter-helyettes október 22-i körlevelét módosítva újabb körlevelet ad ki, amelyben a járási eljárásokra bízta a nyelvtörvény és a közigazgatási törvény értelmezését, ill. a kétnyelvű helységnevtáblák használatának engedélyezését.

– A Szövetségi Gyűlés Népi Kamarájának önálló ülésén bevásztják Világi Oszkárt a Szövetségi Gyűlés Elnökségébe.

– A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének küldöttsége tárgyalásokat folytat Pišut oktatásügyi miniszterrel a magyar pedagógusképzésről, valamint a minisztérium nemzetiségi főosztályának létrehozásáról.

november 9.

Komáromban tartják a Magyar Ifjúsági Szövetség III. Országos Közgyűlését. Új elnökévé Kelemen Lászlót, alelnökévé Hamerlik Richárdot választják.

– Ógyallán a csillagvizsgáló alapítója születésének 150. évfordulója alkalmából megalakul a

Dr. Konkoly-Thege Miklós Egyesület. Célja a névadó tudományos, kulturális és történelmi hagyatékának ápolása és fejlesztése.

november 11.

Budapesten a Speter Erzsébet által alapított Erzsébet-díjjal tüntetik ki Boráros Imre és Holocsy István színművészeket.

november 11–12.

Csesztén együttes ülést tart a két köztársasági parlament elnöksége a két törvényhozó testület által kötendő államközi szerződés javaslatáról. A 88 vitás kérdés közül 22 továbbra is megoldatlan marad.

november 13.

A Szövetségi Gyűlés többórás vitát követően sem tud határozni arról, hogy a népszavazás kiírása esetén miként fogalmazzák meg a szövetségi állam jövőjét meghatározó kérdést. Hat javaslat közül egyik sem kapja meg a szükséges számú szavazatot.

november 15.

A Szlovákiai Magyar Református Lelkészek Egyesülete (elnöke Gábor Lajos szépsi, titkára Édes Árpád nagyidai lelkész) szépsi ülésén a református egyház zsinatához intézett kérelmében sürgeti az egyházon belüli általános tisztújítás megvalósítását, valamint a történelmi egyházkerületek, a Dunamelléki és a Tiszánineni Egyházkerület visszaállítását.

november 17.

Václav Havel tévébeszédében bejelenti, hogy mivel a képviselői szervek képtelenek meg egyezésre jutni az államszövetség jövőjével kapcsolatos kérdésekben, az alkotmányos válság elkerülése érdekében a közeljövőben öt, a közös állam megőrzésére irányuló törvényjavaslatot terjeszt a Szövetségi Gyűlés elé.

– Párkányban népszavazást tartanak a város 1948-ig érvényben lévő szlovák nevének visszaállításáért. A népszavazáson a szavazásra jogosultak 54%-a vesz részt, s 87%-uk a Párkan név mellett szavaz.

november 18.

Az FMK megalakulásának 2. évfordulója alkalmából sajtóközleményt ad ki, amelyben addigi tevékenységét sikeresen értékeli, ugyanakkor megállapítja, hogy az FMK „politikai mozgalmaként teljesítette feladatát”, s a továbbiakban a kisebbségek hatékonyabb érdekérvényesítése céljából egy korszerűbb szervezeti struktúrával rendelkező politikai platformra és párt-ra van szükség.

– Pozsonyba 78 éves korában meghal Gustáv Husák volt köztársasági elnök, a CSKP KB egykori főtitkára.

november 20–21.

Alkotmányozó zsinati ülést tart Komáromban a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház. A zsinat több, az egyház megújulását elősegítő javaslatot is elfogad, elmarad ugyanakkor a gyülekezetek zöme által igényelt általános tisztújítás, valamint a két történelmi egyházkerület visszaállítása.

november 21.

Václav Havel Prágában fogadja az FMK küldöttségét.

– Országszerte nagygyűléseket, felvonulásokat tartanak a Václav Havel által bejelentett törvényjavaslatok támogatására.

november 23–24.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Irodalom- és Könyvbarátok Társasága megrendezi Kassán a XX. Fábry Zoltán Irodalmi és Kulturális Napokat. A Fábry-díj kitüntetettje Tőzsér Árpád. A rendezvény záróvitájában Grendel Lajos felszólítja az FMK vezetőségét, hogy Ján Čarnogurskýnak és František Mikloškonak Gustáv Husák temetésén való részvétele miatt lépjen ki a szlovák kormánykoalícióból.

november 25.

Václav Havel Prágában fogadja az Együttélés és az MKDM prágai parlamenti klubjának küldöttségét.

november 26.

Tóth Károly, az FMK főtitkára Grendel Lajos felszólítására reagálva a sajtónak nyilatkozva kijelenti: a mozgalom kormánykoalíciós tagságáról a december 7-i országos választmányi ülés lesz hivatott dönteni.

november 28.

Václav Havel az Új Szónak nyilatkozva kijelenti: felkérte Hunčík Pétert, a Köztársasági Elnöki Iroda tanácsosát egy szakbizottság létrehozására, amelynek feladata a csehszlovákiai magyarságot ért igazságtalanságok hatásainak enyhítése, vagy teljes megszüntetése lesz. A bizottság ajánlásai az erkölcsi és politikai elégtétel fontos elemei lehetnének.

november 29.

Az Együttélés losonci szervezete megrendezi Losoncon a palóc falvak önkormányzatainak regionális nagygyűlését. A tanácskozás résztvevői elhatározzák az országhatáron átnyúló Palóc Régió létrehozását.

november 29. – december 1.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága megrendezi Komáromban a háromévenként megtartandó Bartók Béla Zenei Találkozó első rendezvénysorozatát.

november 30.

Csököstőn tartja alakuló ülését a Közép-európai Népcsoportok Fórumának vezetősége, amely munkájában 5 állam különböző népcsoportjainak érdekeit védő politikai szervezetek vezetői vesznek részt. Elnökévé Hódi Sándort, a VMDK alelnökét, egyik alelnökévé Duray Miklóst, az Együttélés elnökét választják.

december 1.

Zsérén a Csemadok nyitrai járási szervezete rendezésében kezdetét veszi az I. Zoboralji Kulturális Napok december végéig tartó rendezvénysorozata, amely keretében a Nyitrai járás 12 magyarlakta községének képviselői megalakítják a Zoboralji Községek Regionális Társulását.

december 2.

A Szlovák Nemzeti Tanács alkotmánytörvényt fogad el a kassai székhelyű szlovák alkotmánybíróság létrehozásáról. Az SZNT ülésén leteszi a képviselői esküt a mandátumáról lemondott Mikuláš Hirjak helyére lépő Hornyák János (MKDM).

– Ján Čarnogurský szlovák miniszterelnök Budapesten Mádl Ferenc tárca nélküli miniszterrel tárgyal a bösi vízmű további sorsáról. A két fél egy közös, az Európai Közösség szakértőivel kiegészítendő bizottság felállításában állapodik meg, a szlovák fél azonban nem hajlandó kötelezettséget vállalni arra, hogy a bizottság működési idejére legalább ideiglenesen felfüggeszti a vízlépcsőn folyó munkálatokat.

– Az MKDM irodájában újabb találkozót tartanak a három magyar politikai mozgalom vezetői, amelyen közös gazdasági bizottság létrehozásában állapodnak meg.

december 5.

A Szlovák Nemzeti Tanácsban a szövetségi alkotmánybíró-jelöltek megválasztása során az FMK által jelölt Pirovits László nem kapja meg a szükséges számú szavazatot. Úgyszintén nem kap kellő számú szavazatot az SZNT elnökségi tagjává javasolt Ásványi László (MKDM).

december 7.

A Püski Könyvkiadó megnyitja Szepsiben a Püski Könyvesházat; vezetője Vitéz Erika.

– Megalakulásának 25. évfordulója alkalmából nagyszabású emlékünnepeket rendez Vágselylyén a Csemadok vágsellyei alapszervezetének Vörösmarty Klubja. Bauer Győző, a Csemadok elnöke átadja a klub elnökének a Csemadok ezüstplakettjét.

– Lévárton népszavazást tartanak a község 1948 előtti nevének visszaállításáért. A szavazók egyöntetűen a régi megnevezés visszaállítása mellett voksolnak.

december 7–8.

Az FMK Országos Választmánya lévai kibővített ülésén úgy dönt, hogy az ország stabilitása érdekében továbbra is tagja marad a szlovák kormánykoalíciónak, valamint, hogy javasolni fogja az országos közgyűlésnek a mozgalom politikai párttá alakulását. Kormánytagságát három feltételhez köti: az alkotmányos keretek megtartása az államjogi elrendezésről szóló vitában, a nemzetiségi jogok szavatolása, a gazdasági reform folyamatossága.

december 9.

A szlovák Belügyminisztérium bejegyzi a Magyar Néppártot, s ezzel Szlovákiában hivatalosan is megalakul a magyar kisebbség II. világháború utáni első politikai párta.

december 11–12.

Rendkívüli közgyűlést tart Budapesten a Magyarok Világszövetsége. Az MVSZ új elnökévé Csoóri Sándort, ügyvezető alelnökévé Komlós Attilát, főtítkárává Kincses Elődöt választják, 15 fős elnökségébe a Kárpát-medencei régió képviselőjében bekerül Dobos László.

december 12.

Az Új Szó munkatársai létrehozzák a Vox Nova Rt. lapkiadót. Igazgatótanácsának elnöke Tóth János, ügyvezető igazgatója Slezákné Kovács Edit.

december 14–15.

A Demokratikus Baloldal Pártja I. Kongresszusát tartja Trencsénben. A kongresszus a Cseh- és Morvaország Kommunista Pártjával alkotott szövetségből való kilépésről és a párt önállóságáról határoz, új alapszabályt fogad el, s nyilatkozatot hagy jóvá a nemzetiségek és etnikai csoportok jogairól. A párt elnökévé ismét Peter Weisst, alelnökeivé Dušan Dorotint, Pavol Kanist és Borza Erzsébetet választják, a Központi Végrehajtó Bizottság 21 tagja közül 3 magyar nemzetiségű.

december 16.

Brüsszelben Marián Čalfa miniszterelnök aláírja Csehszlovákia társulási szerződését az Európai Közösséghez.

december 21.

A Szövetségi Gyűlés elfogadja a szövetkezeti vagyoni átalakításának módját szabályozó ún. transzformációs törvényt.

december 22.

Duray Miklós lemond a szövetségi parlament MKDM–EPM klubjának elnöki tisztségéről. A frakció vezetését Mihályi Molnár László veszi át.

– Köbölkúton népszavazást tartanak a község 1948-ig érvényben levő történelmi nevének visszaállításáért. A szavazáson a szavazásra jogosultak 69%-a vesz részt, s 95%-uk a Köbölkút visszaállítása mellett voksol.

1991 decemberében

Az augusztusi Pegazus Találkozó résztvevői találkozósaik rendszeresítése céljából Örsújfalun megalakítják a Pegazus Társaságot. Irányítói: Miskó Ildikó, A. Szabó László, D. Tok Ernő, Bodzsár Anikó és Geiszler Norbert.

– Megjelenik Párkányban a városi önkormányzat Štúrovo a okolie – Párkány és Vidéke c. két nyelvű havilapjának első száma. Felelős kiadója Ján Oraves polgármester, főszerkesztője 1992 januárjától Himmler György.

1992**január 1.**

A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség létrehozta Dunaszerdahelyen a kiadói, nyomdai és kereskedelmi részleggel is rendelkező Lilium Aurum Kft.-t. Igazgatója Hodossy Gyula.

– A kassai Kelet-szlovákiai Képtár az 1985-ben elhunyt Jakoby Gyula festőművész emlékére felveszi a Jakoby Gyula Képtár nevet.

– Zalabai Zsigmondot Jakab István váltja fel a pozsonyi Comenius Egyetem magyar tanszékének tanszékvezetői tisztségében.

január 2.

Az FMK sajtótájékoztatóján a mozgalom vezetősége kifejti, hogy a közelgő parlamenti választásokon a legvalószínűbbnek a magyar kereszténydemokratákkal, esetleg az Együttéléssel való kapcsolatfelvételt tartja, de szövetségi szinten nem zárja ki a valamelyik cseh párttal való koalíciókötést sem.

január 7.

Első ülését tartja a csehszlovákiai magyarságot ért jogtalanságok, köztük a beneši dekrétumok felülvizsgálása céljából Václav Havel kezdeményezésére létrejött bizottság. A testületben helyet kapnak a magyar politikai mozgalmak képviselői is.

január 8.

A korábban MKDM–EPM néven szereplő prágai parlamenti klub felveszi a Coexistentia nevet. Elnöke Mihályi Molnár László, alelnöke Bajnok István. A névváltoztatás célja, hogy elhárítsa a két mozgalom közötti egyeztető tárgyalások elől az akadályokat.

január 10.

A CSNT és az SZNT Elnöksége nem hivatalos megbeszélést folytat Prágában a két parlament között megkötendő szerződésről. A 22 vitás kérdés többségében megegyezés születik.

január 13.

A Duna Menti Múzeum Magyar Nemzetiségi Osztálya Múzeumi esték címmel havi rendszerességre tervezett előadássorozatot indít.

január 15.

A koalíciós megbeszéléseken az FMK felkéri Ladislav Pittner belügyminisztert, hogy terjessze a kormány elé a Párkány és Gúta történelmi nevének visszaállítására vonatkozó javaslatot.

január 16.

A Dél-Szlovákiába látogató Václav Havel Gútán találkozik több dél-szlovákiai város, Ógyallán az MKDM, Érsekújvárott a Csemadok és a Matica slovenská képviselőivel.

január 17.

Az Ergo–Reklám–Grafika magánvállalat kiadásában megjelenik Komáromban a Tüske c. satirikus közéleti hetilap első száma. Felelős kiadója Kopócs Tibor, főszerkesztője Palágyi Lajos.

január 18.

Komáromban zajlik a Magyar Néppárt I. Országos Közgyűlése. Elnökévé Popély Gyulát, alelnökévé Szócs Ferencet választják; a 25 tagú országos vezetőség 7 fős elnökségének tagjai: Varga Olivér, Molnár János, Kura Sándor, Dikác Imre és Jankovics József.

– Az Együttélés Pozsonyban ülésező Intéző Bizottsága támogatásáról biztosítja a történelmi községnevek visszaállítására irányuló törekvéseket, a választási koalíció kötéséről tárgyalva pedig leszögezi, hogy „természetes szövetsége-sének” az MKDM-at tartja.

január 20.

Pozsonyban tárgyalásokat folytatnak az Együttélés Intéző Bizottságának és az MKDM Elnökségének képviselői, amelyen kinyilvánítják a két mozgalom választási koalíciójának szándékát.

– Az elnöki szóvivő bejelentése szerint Václav Havel 1990. és 1991. évi tiszteletdíjaiból 2 millió koronát adományoz jótékonyági, humanitárius,

kulturális és szociális célokra, ebből 100 ezer koronát egy szlovákiai magyar közművelődési intézet létesítésére, amely vállalná az egykori Masaryk Akadémia tevékenységének felújítását.

január 21.

A Szövetségi Gyűlés elveti a Václav Havel által beterjesztett törvényjavaslatokat a népszavazási alkotmánytörvény módosításáról, valamint az új alkotmány elfogadásának módjáról.

január 22.

Marián Čalfa miniszterelnök Prágában fogadja az MKDM háromfős küldöttségét. Megbeszélésük témája a magyar oktatásügy helyzete, valamint az államjogi elrendezés kérdése.

január 23.

Marián Čalfa miniszterelnök Antall Józsefhez írt levelében kifejti, hogy Csehszlovákia kész figyelembe venni a közös szakmai bizottság következtetéseit, a Duna elterelési munkálatait azonban nem függeszti fel.

– A három magyar mozgalom képviselői a nemzetiségi adás kibővítésére vonatkozó javaslatokat nyújtanak át a Szlovák Televízió tanácsának. Javasolják többek között egy önálló szerkesztőség létrehozását, napi 10-15 perces magyar nyelvű hírközlés és heti 30-40 perces magyar nyelvű magazin sugárzását.

január 25.

Dunaszerdahelyen tartják a Független Magyar Kezdeményezés VIII. Országos Közgyűlését, amelyen új alapszabályt fogadnak el, s Magyar Polgári Párt (MPP) néven határoznak a mozgalom párttá alakulásáról. Elnökévé A. Nagy Lászlót választják, első alelnöke Tóth Károly, alelnökei: Világi Oszkár, Tóth János és Gémesi Károly, politikai szóvivője Gyurovszky László. A küldöttek elfogadják a Gazdag kisebbséget, valamint a Szabadság és felelősség c. programokat, a választásokkal kapcsolatban pedig úgy döntenek, hogy koalíció kialakítása során elsőbbséget élvez a magyar mozgalmakkal kötendő szövetség.

– A Csemadok OV vezetősége Václav Havel dél-szlovákiai útja kapcsán levélben fordul a köztársasági elnökhöz, amelyben síkra száll a beneši dekrétumok eltörléséért, s felsorolva a magyar kisebbség sérelmeit, kifejti: „értékeink megőrzése céljából kulturális és oktatásügyi önrendelkezést kívánunk, és olyan közigazgatási elrendezést, amely meggátolja, hogy szülőföldünkön diaszpórává váljunk”.

– Az MKDM Országos Választmányának nagykaposi ülésén elfogadott határozat szerint az MKDM szorgalmazza a II. világháború után a szlovákiai magyarságot alapvető emberi jogaiiban sértő kollektív bűnösség elvének eltörlését, s elengedhetetlennek tartja a magyar kisebbség rehabilitálását.

január 27.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén leteszi a képviselői esküt a mandátumáról lemondott Görcsös Mihály helyére lépő Tarnóczy István (MKDM). Az alkotmánybírák ismételt választása során az MPP által jelölt Pirovits László nem kapja meg a szükséges számú szavazatot.

január 29.

A Szövetségi Gyűlés 60/1992 számmal új választási törvényt fogad el. A törvény értelmében a választásokon induló pártoknak vagy mozgalmaknak a parlamentbe jutáshoz továbbra is el kell érniük az 5%-os küszöböt, 2 vagy 3 párt koalíciója esetén azonban a küszöb 7%, 4 vagy több párt koalíciója esetén 10%. A választásokon azok a tömörülések indulhatnak, amelyek legalább 10 ezer taggal rendelkeznek, vagy 10 ezer támogató aláírást szereznek, ez alól azonban mentesülnek a parlamenti képviseléssel rendelkező pártok.

január 30.

Az Együttélés és az MKDM képviselői a František Mikloškohoz intézett levelükben a nyelvtörvény végrehajtását ellenőrző bizottság felosztatását kérik az SZNT elnökétől. A levél szerint a bizottság tevékenysége negatív visszhangot vált ki, sérti az emberi méltóságot, és politikai szempontból nem kívánatos.

január 30–31.

A Szövetségi Gyűlés a földtörvény módosítására benyújtott javaslatokról tárgyal. A Nemzetek Kamarájának szlovák része elutasítja azt a javaslatot, hogy a törvény orvosolja azok vagyoni jogi sérelmeit is, akik vagyonát az elnöki dekrétumok, ill. SZNT-rendeletek alapján kobozták el, de nem vétettek a csehszlovák állam ellen, s visszanyerték állampolgárságukat.

január 31.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén az MKDM és az Együttélés 14 képviselője egy nyilatkozattervezetet terjeszt elő, amelyben indítványozzák, hogy a parlament a zsidók és a németek megkövetése után fogadjon el hasonló nyilatkozatot a magyarokkal szemben foganatosított kollektív bűnösség elvével kapcsolatban is.

1992 januárjában

A Mécs László Népfőiskola kiadásában megjelenik Királyhelmeceen a Helmecei Mécses c. havilap első száma.

február 1.

Az Együttélés Országos Tanácsa nagycétényi ülésén felhatalmazzák a pártvezetést, hogy kezdjen koalíciós tárgyalásokat az MKDM-mel. Nem zárkoznak el a hármas koalíciótól sem, nyitva hagyják viszont a kérdést, hogy a koalíció harmadik tagja az MPP vagy az MNP legyen. Nyilatkozatot fogadnak el az önrendelkezésről, amelyben leszögezik, hogy az EPM alapkövetelése az önrendelkezési jog kiterjesztése a kisebbségben élő népcsoportokra és nemzetisézekre.

– Bátorkeszin népszavazást tartanak a község 1948-ig használatos nevének visszaállításáért. A szavazáson a jogosultak 67%-a vesz részt, s 95%-uk támogatja a történelmi név visszaállítását.

február 3–8.

Milovyban a CSNT és az SZNT közös bizottságának tanácskozásán megállapodás születik az államjogi szerződés legfőbb pontjairól, a szövetség és a tagköztársaságok hatásköréről.

február 8.

A Magyar Néppárt Országos Vezetőségének érsekújvári ülésén a választásokkal kapcsolatban olyan javaslatot fogadnak el, hogy a magyar pártok és mozgalmak egyetlen közös listán indítsák jelöltjeiket, mivel csakis így kerülhetők el a választási törvény kisebbségellenes buktatói.

február 9.

A Magyar Polgári Párt Oktatásügyi Bizottsága elhatározza, hogy kezdeményezni fogja a Nemzetiségi Kultúrák Karának létrehozását. A kar feladata lenne a magyar pedagógusok, valamint a többi nemzeti kisebbség oktatási és népművelési szakembereinek képzése.

február 10.

Az Együttélés és az MKDM tárgyalóküldöttsége megegyezik abban, hogy a két mozgalom koalícióban indul a parlamenti választásokon.

– A Polgári Demokratikus Unió–NYEE és a Magyar Polgári Párt tárgyalásokat folytat a választási koalíció esetleges lehetőségéről.

február 12.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége elutasítja az államjogi elrendezésről Milovyban megfogalmazott szerződéstervezetet, miután a tervezet mellett a szükséges 11 helyett csak 10-en szavaznak.

– A Szlovák Nemzeti Tanács Oktatásügyi Bizottsága a Nyitrai Egyetem létrehozásáról tárgyalva elutasítja az Együttélés javaslatát, hogy az egyetem keretében hozzanak létre önálló magyar pedagógiai kart, elfogadja ugyanakkor Berényi József előterjesztését a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Karának létrehozásáról.

február 15.

Marián Čalfa szövetségi miniszterelnök tévényilatkozatában kijelenti, hogy az SZNT Elnökségének a Milovyban elfogadott javaslatot elutasító határozatával kezdetét vette Szlovákia elszakadása.

február 17.

A Szövetségi Gyűlés ülésén leteszik az esküt az alkotmánybírákká kinevezett képviselők helyébe lépő új képviselők, köztük Mészáros András (MPP), a Nemzetek Kamarájának tagja.

– Világi Oszkárt beválasztják a Népi Kamara Elnökségébe, egyben megválasztják a kamara alelnökévé.

– A koalíciós együttműködésről és a koalíció esetleges további bővítéséről tárgyal az Együttélés és az MKDM küldöttsége. Megegyezésük szerint új partnerrel a másik fél beleegyezése nélkül nem kötnek szerződést.

február 18.

A Szövetségi Gyűlés 92/1992 sz. törvényével módosítja a földtörvényt. A törvény 6. §-ából kikerül az a kitétel, hogy a kárpótlás nem vonatkozik az elkobzott és a földreform során másoknak adományozott vagyponra.

február 21.

A Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság az Új Szóban közzétett állásfoglalásában száll síkra azért, hogy a létrehozandó Nyitrai Egyetemen a magyar tanárképzést egy önálló magyar kar keretében oldják meg, egyben leszögezi azt is, hogy a magyar pedagógusképzés hosszú távon csakis egy önálló magyar felsőoktatási intézmény keretében képzelhető el.

– A szlovák kormány felmenti tisztségéből a szövetségi miniszterhelyettessé kinevezett Podstránsky Vladimilt; a szlovák mezőgazdasági és élelmiszeripari miniszter új gazdasági helyettese az MPP által jelölt Matiaško László.

– Az Együttélés és az MNP küldöttsége tárgyalásokat folytat a választásokon való esetleges közös fellépésről.

február 22.

Pozsonyban tartja alakuló gyűlését a Csehszlovákiai Magyar Keresztény Értelmiségiek Szövetsége. Célja olyan fórumok, munkaközösségek kialakítása, melyek felvállalnák a magyar

keresztény értelmiség képzését és formálását. A CSEMKÉSZ élére hétfős ideiglenes elnökséget és háromfős ügyvivői testületet választanak, amelynek tagjai: Csáky Károly, Gyurgyík László és Sebők Éva.

– A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség II. Országos Közgyűlését tartják Losoncon. Elnökévé ismét Takács Andrást, alelnökévé Keszegh Istvánt, titkárává Farkas Józsefet választják, s határoznak a Tavaszi szél vizet áraszt... fesztivál felújításáról.

február 24.

Az MKDM és az MPP közötti tárgyalásokon a két fél kinyilvánítja, hogy szükségesnek tartaná egy MKDM–EPM–MPP hármas koalíció létrehozását.

február 26.

A Szlovák Nemzeti Tanács új választási törvényt fogad el, amely a Szövetségi Gyűlés törvényéhez hasonlóan egy párt esetében 5%-ban, kettős vagy hármas koalíció esetében 7%-ban, négy vagy több párt koalíciója esetében 10%-ban állapítja meg a parlamentbe való jutás küszöbét.

február 27.

A Szlovák Nemzeti Tanács törvényt hoz a nyitriai Mezőgazdasági Főiskola és a Pedagógiai Kar Nyitrai Egyetem néven történő egyesítéséről. A törvény vitája során elvetik Bauer Editnek az önálló magyar pedagógiai kar létrehozására vonatkozó javaslatát, viszont külön határozatban elfogadják Berényi József indítványát, hogy az SZNT javasolja az egyetem szenátusának a Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségek Karának megalakítását.

– Duray Miklós, az Együttélés és Bugár Béla, az MKDM elnöke aláírja a két mozgalom koalíciójának politikai alapelveiről szóló szerződést.

február 28.

Antall József magyar miniszterelnök a Marián Čalfa csehszlovák miniszterelnökhöz intézett levelében kéri a bósi vízlépcsőn végzett egyoldalú munkálatok leállítását.

február 29.

Komáromban zajlik a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom V. Országos Közgyűlése, amelyen elfogadják a mozgalom választási programját.

– A Rákóczi Szövetség megrendezi Budapesten a kassai kormányprogram kárvallottjainak első találkozóját. A rendezvény résztvevői nyilatkozatban kéri a magyar kormányt, hogy a csehszlovák szövetségi és a szlovák kormánnyal folytatandó tárgyalásokon kövessen el mindent az eddig megtagadott jóvátétel érdekében.

1992. március 1.

Podstránsky Vladimil beiktatják a szövetségi Gazdasági Minisztérium mezőgazdasági miniszterhelyettesi tisztségébe.

március 5.

Az EPM–MKDM-koalíció képviselői tárgyalásokat kezdenek az MPP vezetésével az esetleges hármas koalíció létrehozásáról.

március 7.

Az Esterházy János Klub megrendezi Pozsonyban a II. Esterházy János Napokat. A rendezvény alkalmából az Esterházy János Emlékbizottság Esterházy János-emlékpakettel tünteti ki Janics Kálmánt, valamint az egykori Csehszlovákiai Magyar Demokratikus Népi Szövetség még életben lévő négy vezetőjét: Hajdú Lászlót, Krausz Zoltánt, Lipcsey Gyulát és Mészáros Gyulát.

– A Kereszténydemokrata Mozgalom Tanácsának pozsonyi ülésén az államjogi elrendezés körüli nézeteltérések miatt kiválik a mozgalomból a Ján Klepáč vezette radikális szárny, s Szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom néven új mozgalmat hoz létre.

március 10.

A szlovák kormány az MPP által jelölt Molnár Rozáliát kinevezi az ellenőrzési miniszter helyettesévé.

március 11.

Prágában a CSNT és az SZNT Elnöksége megállapodik abban, hogy az államjogi elrendezéssel kapcsolatos kérdésekről csak a választások után folytatják a tárgyalásokat.

március 12.

Az EPM és az MKDM az MPP-vel folytatott tárgyalásokon 6 pontban fekteti le azokat a feltételeket, amelyekhez a koalícióba való felvételét köti: 1. az MPP lépjen ki a kormánykoalícióból; 2. értékelje át a nemzeti kisebbségek jogállása szempontjából tanúsított eddigi politikáját; 3. fogadja el az öniszervezés elvét; 4. határolja el magát a nyelvtörvény alkalmazásával kapcsolatos eddigi kormányállásponttól; 5. értékelje át eddigi politizálási módszerét; 6. hozza nyilvánosságra e kérdések ártérítelését.

március 12–14.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága megrendezi Kassán a XXII. Kazinczy Nyelvművelő Napokat. A rendezvény keretében március 12-én megtartják a társaság II. közgyűlését.

március 14.

Az MPP Országos Elnökségének érsekújvári ülésén úgy határoznak, hogy amennyiben az EPM és az MKDM továbbra sem hajlandó „érdemi koalíciós megbeszélésre”, abban az esetben az MPP Elnöksége javasolni fogja a párt egyedül való indulását a választásokon.

március 17.

Az EPM, az MKDM és az MPP közötti megbeszéléseken az EPM és az MKDM feltétele szerint az MPP-nek vagy ki kellene lépnie a kormányból, vagy el kellene magát határolnia a kormány nemzetiségi politikájának mulasztásaitól.

március 19–20.

Az EPM, az MKDM és az MPP közötti újabb megbeszéléseken, miután az MPP elutasítja a kormánykoalícióból való kilépést, az EPM és az MKDM alternatív javaslatként azt igényli, hogy nyilvánosan határolja el magát a kormány nemzetiségi politikájának mulasztásaitól és minősítse saját felelősségének arányát.

március 21.

Ostravában az Együttélés, valamint a csehországi nemzeti kisebbségek képviselőinek tanácskozásán olyan döntés születik, hogy a mozgalom Csehországban önálló politikai erőként indul a választásokon, s a cseh és a szövetségi parlamentbe is indít jelölteket. Az államjogi elrendezéssel kapcsolatban hangsúlyozzák, hogy a csehszlovák állam kontinuitása mellett szállnak síkra.

március 23.

Az MKDM és az Együttélés küldöttsége megbeszélést folytat a Magyar Néppárttal az esetleges választási együttműködés feltételeiről.

március 24.

A magyar Országgyűlés felhatalmazza a kormányt, hogy ha a csehszlovák fél április 30-ig nem állítja le az 1977. évi megállapodással ellentétes munkálatokat, mondja fel a bős-nagy-marosói vízlépcsőrendszer megvalósításáról és üzemeltetéséről szóló szerződést.

március 25.

Az MKDM, az Együttélés és az MPP koalíciós megbeszéléseinek újabb fordulójában az EPM és az MKDM választási szerződés megkötésére tesz javaslatot az MPP-nek, amely értelmében a párt jelöltjei pártmegjelölés nélkül szerepelhetnének az MKDM–EPM listáján.

– A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén az Elnökség kibővítése során Csáky Pál (EPM) nem kapja meg a szükséges számú szavazatot.

március 26.

Az MKDM, az Együttélés és az MPP tárgyaló-küldöttségének találkozáján, miután az EPM és az MKDM elutasítja, hogy az MPP neve szerepeljen a választási cédulán, választási koalíció, ill. szerződés megkötése nélkül végződnek a koalíció létrehozását célzó megbeszélések.

március 28.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége II. Országos Közgyűlését Szomotorban tartja. Elnökévé ismét Pukkai Lászlót, alelnökeivé

Ádám Zitát, Lovász Gabriellát és Tolcsvay Antalt választják. A közgyűlési határozat szerint az SZMPSZ „továbbra is követeli az Oktatásügyi Minisztériumban a nemzetiségi főosztály – élén a nemzetiségi oktatásüggyel megbízott miniszterhelyettessel – és egy önálló magyar felsőoktatási intézmény létrehozását”. A közgyűlés megtárgyalja a magyarországi főiskolák Komáromban létrehozandó konzultációs központjainak kérdését is.

– Az Együttélés Hanván ülésező Országos Tanácsa jóváhagyja az MKDM-mel kötött választási koalíciós szerződést, s továbbra is nyitva hagyja a Magyar Néppárttal kötendő esetleges hármass koalíció lehetőségét.

– Az MKDM Nagyölveden ülésező Országos Választmánya ugyancsak jóváhagyja a koalíciós megállapodást, s felhatalmazza a mozgalom tárgyalóbizottságát a Magyar Néppárttal folytatandó tárgyalásokra.

– Pozsonyban tartja évi közgyűlését a Csehszlovákiai Magyar Tudományos Társaság, amelyen a Csemadok elnökévé választott Bauer Győzőtől Znám Istvánt veszi át a társaság elnöki tisztségét.

– Rimaszombatban tartják a Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság III. Közgyűlését. A közgyűlés alkalmából megjelenik a Népismerteti Kiskönyvtár című kiadványsorozat első kötete, a B. Kovács István által szerkesztett Vályvölgy.

– Szlovákia Szociáldemokrata Pártjának II. Kongresszusán Alexander Dubčeket megválasztják a párt elnökévé.

– A Polgári Demokratikus Unió–NYEE rendkívüli közgyűlésén a párt elnevezéséből törlik a NYEE rövidítést.

március 29.

Az MPP Országos Választmánya úgy határoz, hogy az Együttélés és az MKDM elutasító döntését követően nem állít jelölteket a Polgári De-

mokrata Párt és a Demokrata Párt listáján sem, s egyedül indul a parlamenti választásokon.

– A Magyar Néppárt Országos Vezetősége párkányi ülésén sikra száll az Együttélés, az MKDM és az MNP közötti hármass választási koalíció megkötéséért. A pártvezetés határozata szerint a koalíciókötés elmaradása esetén a párt egyedül is indul a választásokon.

március 30.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén Csáky Pál javasolja, hogy a parlament a zsidók deportálásához és a németek kitelepítéséhez hasonlóan fogadjon el nyilatkozatot a magyarokkal szemben 1945 és 1948 között érvényesített kollektív bűnösség elvének elvetéséről is, s felolvassa az MKDM–EPM képviselői által már két hónappal korábban beterjesztett nyilatkozat-tervezetet.

április 1.

A Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságának viharos légkörű pozsonyi III. Közgyűlésén az idősebb generáció és a dilettantizmus ellen irányuló kritikus hangvételű elnöki megnyitója után lemond elnöki tisztségéről és az Irodalmi Szemle főszerkesztői tisztségéről Grendel Lajos. A CSMÍT új, öttagú választmánya (tagjai: Grendel Lajos, Tőzsér Árpád, Dobos László, Balla Kálmán, Fónod Zoltán) élére nem választanak elnököt, az Irodalmi Szemle főszerkesztőjévé Tőzsér Árpádot nevezik ki.

– Moszkvában Václav Havel és Borisz Jelcin aláírja a csehszlovák–orosz barátsági és együttműködési szerződést, amelynek preambuluma leszögezi: az 1968-as katonai beavatkozás az erő megengedhetetlen alkalmazása volt.

– Ógyallán váratlan találkozóra kerül sor a bösi vízlépcsővel kapcsolatos kérdések megbeszélése céljából Ján Čarnogurský szlovák miniszterelnök és Mádl Ferenc tárca nélküli miniszter között.

– A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén Viliam Oberhauser erdőgazdasági és vízgazdálkodási miniszter a nemzeti erők nevében felolvassa a Szlovákia szuverenitását deklaráló nyilatkozat-

javaslatot. A nyilatkozatról való szavazást csak úgy sikerül megakadályozni, hogy a kormánypárti és a magyar képviselők kivonulnak az ülésteremből. Nem születik döntés a Csáky Pál által előterjesztett nyilatkozattervezetről sem, megvívásgálására bizottságot hoznak létre.

április 2.

Az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom megállapodást köt a Magyar Néppárttal a hármas választási koalícióról. A Duka Zólyomi Árpád, Bugár Béla és Popély Gyula által aláírt választási koalíciós szerződés szerint a hármas tömörülés a szövetségi parlamentbe közös választási listát állít, a szlovák parlamentbe való választásokon az MNP jelöltjei a párhovatarozás feltüntetésével az MKDM–EPM koalíciójának listáján indulnak.

április 9–12.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesülete Rimaszombatban első ízben rendezi meg a diák-, ill. felnőtt vers- és prózamondóknak a Jókai Napokról és a Duna Menti Tavaszról leválasztott országos versenyét, a Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Versenyt.

április 14.

A megszűnt Gömöri Hírnök utódlapjaként megjelenik Rozsnyón a Gömöri Hajnal c. független járási hetilap első száma. Az újraindított lap kiadója a Glorius Rt., főszerkesztője Jung Anna. (Utolsó szám: 1992. szeptember 8.)

április 15.

A Szlovák Nemzeti Tanács politikai grémiuma (a képviselői klubok vezetőinek testülete) a Csáky Pál által előterjesztett nyilatkozattervezetről tárgyal. Az MKDM, az Együttélés és az MPP képviselőin kívül valamennyi klub elutasítja, hogy a javaslatot a parlament elé terjesszék.

– A Központi Választási Bizottság kisorsolja a választásokon induló 41 párt, mozgalom és koalíció sorsszámát. Az MKDM–EPM–MNP-koalíció a 15-ös, az MKDM–EPM-koalíció a 20-as, az MPP a 40-es számot kapja.

– A nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatának diákönkormányzata támogatásáról biztosítja a július 1-jén megalakuló Nyitrai Egyetemen a Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karának létrehozását, mivel „ez reális lehetőséget nyújthat mind a magyar, mind a többi nemzeti kisebbség és etnikum pedagógus képzésének és kultúrájának fejlesztésére”.

április 22.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége befejezettnek nyilvánítja a nyelvtörvényt felügyelő bizottság munkáját. A bizottság zárójelentése szerint a törvény alkalmazása és magyarázása nem egyértelmű, ezért javasolja, hogy a parlament a következő választási időszakban a szlovák alkotmány kidolgozása során térjen vissza a nyelvhasználati jogok szabályozására.

április 23.

A szövetségi kormány jóváhagyja a Csehszlovákia és Magyarország közötti jószomszédságról és baráti együttműködésről szóló államközi szerződés szövegét.

– Marián Čalfa szövetségi miniszterelnök Antall Józsefhez intézett levelében ultimátumnak nevezi a magyar félnek a Duna elterelési munkálatainak leállítására vonatkozó kérelmét, a Duna elterelésének határidejét pedig október 31-ben jelöli meg.

április 24.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom A koalíciós kormány hatalmi bűnözése a magyar nemzeti kisebbség ellen 1945-től 1948-ig címmel az Új Szó hasábjain nyilvánosságra hozza a magyar kisebbséget ért jogtalanságok jóvátételére kidolgozott javaslatát. A javaslat a jogfosztó rendeletek törlésén kívül szükségesnek tartja legalább a szimbolikus anyagi és erkölcsi jóvátételt is.

április 25.

A Csallóközi Városok és Falvak Szövetsége, az Együttélés Politikai Mozgalom és az Eurolánc polgári kezdeményezés mintegy 120 szlovákiai és magyarországi Duna menti település polgármestere és több környezetvédő szakember rész-

vételével Duna-konferenciát rendez Dunaszerdahelyen. A konferencián elfogadott állásfoglalás a C variáns munkálatainak azonnali leállítására és a Duna rehabilitációjára szólítja fel a szövetségi kormányt.

– Az MPP az Új Szóban hozza nyilvánosságra az 1945–48 között kiadott elnöki dekrétumokkal kapcsolatos állásfoglalását, amely szerint a jogfosztó dekrétumokat és egyéb jogszabályokat vagy a Szövetségi Gyűlés törvényeivel, vagy az Alkotmánybíróság határozatával kellene érvényteleníteni.

április 28.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén az ellenzék nyomására úgy alakítják át a parlament elnökségét, hogy abban erőegyensúly alakuljon ki a kormánypárti és a kormányt támogató, ill. az ellenzéki erők között. A 21-ről 26 tagúra bővített elnökségbe bekerül a koalíció által jelölt Csáky Pál is.

április 30. – május 3.

A Diákhálózat megrendezi Szencen az I. Színházi Diákforumot.

1992 áprilisában

Az Együttélés területi titkárságának kiadásában megjelenik Királyhelmeceen a Bodroghközi Hírnök c. közéleti havilap első száma. Felelős szerkesztője Pusztai József.

május 1.

Protič Jánost Papp Sándor váltja fel a Szlovák Rádió magyar adásának főszerkesztői posztján.

május 6.

A visegrádi hármak prágai csúcstalálkozóján a várakozásokkal ellentétben nem írják alá a kormányok által már jóváhagyott csehszlovák–magyar alapszerződést. Az aláírás elmaradásának oka a bősí vízlépcső körül kialakult szlovák–magyar vita.

május 7.

A Szlovák Nemzeti Tanács ülésén Viliam Oberhauser ismét előterjeszti a Szlovákia szuvereni-

tásáról szóló nyilatkozatot. Indulatos vitát követően a parlament úgy határoz, hogy a nyilatkozatot államjogi súlyára való tekintettel háromtöbbséggel kell elfogadni. A szavazáson a jelenlévő 139 képviselő közül 73 szavaz a nyilatkozat elfogadása mellett, így az nem kapja meg a szükséges szavazatszámot.

– A magyar kormány úgy határoz, hogy május 21-i hatállyal felmondja a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszerrel kötött 1977. évi államszerződést.

május 10.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom megrendezi Komáromban a III. Imanapot.

május 11.

A Szlovák Nemzeti Tanács utolsó ülésén a magyar képviselők csalódottságuknak adnak hangot, amiért a parlament nem fogadott el nyilatkozatot a magyar kisebbség 1945–48 közötti jogfosztásáról.

– Václav Havel Prágában fogadja az MPP háromtagú, valamint az MKDM–EPM–MNP koalíció hattagú küldöttségét.

– A szlovák kormány rendkívüli ülésén jogtalanak minősíti, s ultimátumszerűnek ítéli a magyar kormánynak a vízlépcsőről szóló szerződés felmondásáról hozott határozatát.

május 13.

A DH-Press kiadásában megjelenik Rozsnyón a Krajcár c. gömör–tornai hetilap első száma. Főszerkesztője Szpisák Ibolya. (Utolsó szám: 1992. november 25.)

május 13–16.

A Csemadok OV megrendezi Dunaszerdahelyen a XVII. Duna Menti Tavaszt, a színjátszó és bábjátszó gyermekek fesztiválját.

május 15.

Miután Pozsonyból Dunaszerdahelyre tette át székhelyét a Nap Kiadó, a Nap c. hetilap szerkesztősége is Dunaszerdahelyre költözik. Ezzel

egyidőben Balla Kálmánt megbízott főszerkesztőként Barak László váltja fel a lap élén.

május 19.

A magyar kormány diplomáciai jegyzékben értesíti Csehszlovákiát a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszer megépítéséről és üzemeltetéséről 1977-ben megkötött szerződés május 25-i hatállyal történő felmondásáról.

– A Szlovák Televízió Hírszerkesztőségének főszerkesztője, azzal az indoklással, hogy nincs összhangban a szlovák kormány irányvonalával, nem engedélyezi a magyar nyelvű műsorban a bős-i vízlépcsőről készült riport sugárzását.

– Szlovákiai munkalátogatása során Dunaszerdahelyre látogat Václav Havel köztársasági elnök.

május 22.

A csehszlovák kormány diplomáciai jegyzéket juttat Budapestre, amelyben leszögezi, hogy Magyarországnak nincs jogi indoka a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszerről szóló szerződés felmondására.

május 25.

A szlovák Belügyminisztérium Terminológiai Bizottsága Párkány, Köbölkút és Tardoskedd névváltoztatási kérelmének elutasítását javasolja a minisztérium számára.

május 27.

A szlovák kormány Nemzetiségi Tanácsa elfogadja a szövetségi kormány mellett létesítendő Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségi Tanács alapszabályát.

május 29.

Ipolyságon ünnepélyes keretek között megnyílik a helyi önkormányzat kezdeményezésére létrehozott Honti Múzeum és Képtár. Igazgatója Danis Ferenc.

május 29–31.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága megrendezi Érsekújvá-

rott a VIII. Csengő Énekszót, a gyermek és ifjúsági énekkarok országos seregszemléjét.

május 30.

Tallóson népszavazást tartanak a község 1948 előtti történelmi nevének visszaállításáért. Az 1060 szavazó közül 800 a javaslat mellett voksol.

május 31. – június 5.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesülete megrendezi Komáromban a XXIX. Jókai Napokat.

június 2.

A szövetségi és a szlovák kormány jegyzéket nyújt át a prágai és a pozsonyi magyar külképviseletnek, amelyben tiltakozásukat fejezik ki amiatt, hogy a magyar tömegtájékoztatási eszközök aránytalanul nagy teret biztosítanak a hármaskormány koalíciónak, beavatkozva ezzel a csehszlovákiai választási kampányba.

június 3.

A szlovák kormány jóváhagyja azt a javaslatot, hogy a szövetségi kormány mellett alakuljon meg a Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Tanácsa, s elfogadják annak működési szabályzatát.

június 5–6.

A rendszerváltás utáni második szabad választásokat tartják Csehszlovákiában, amelyeken a válsztópolgárok 86%-a vesz részt. Amíg Csehszlovákiában a jobboldali Polgári Demokrata Párt és a Kereszténydemokrata Párt koalíciója, addig Szlovákiában a populista Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom a legeredményesebb. A Szövetségi Gyűlés Népi Kamarájában a PDP–KDP a csehországi szavazatok 33,90%-át (2 200 937 szavazat) megszerezve 48, a Baloldali Blokk 14,27%-kal (926 228) 19, a Csehszlovák Szociáldemokrata párt 7,67%-kal (498 030) 10, a Társulás a Köztársaságért–Csehszlovákia Republikánus Pártja 6,48%-kal (420 848) 8, a Kereszténydemokrata Unió – Csehszlovák Néppárt 5,98%-kal (388 122) 7, a Liberális Szociális Unió 5,84%-kal (378 962) ugyancsak 7 mandátumhoz jut. Az Együttélés 4851 szava-

zatot (0,07%) szerevezve nem jut mandátumhoz. A szlovákiai választásokon a DSZM a szavazatok 33,53%-ával (1 036 459) 24, a DBP 14,44%-kal (446 230) 10, az SZNP 9,39%-kal (290 249) 6, a KDM 8,96%-kal (277 925) szintén 6, az MKDM–EPM–MNP-koalíció 7,37%-kal (227 925) 5 mandátumhoz jut; az MPP 2,36%-kal (72 877) kiszorul a parlamentből. Az SZGY Nemzetek Kamarájában a PDP–KDP-koalíció a csehországi szavazatok 33,43%-ával (2 168 421) 37, a Baloldali Blokk 14,48%-kal (939 197) 15, a Csehszlovák Szociáldemokrata Párt 6,80%-kal (440 806) 6, a Társulás a Köztársaságért–Csehszlovákia Republiánus Pártja 6,37%-kal (413 459) 6, a Kereszténydemokrata Unió–Csehszlovák Néppárt 6,08%-kal (394 296) 6, a Liberális Szociális Unió 6,06%-kal (393 182) 5 mandátumhoz jut. Az Együttélés 4145 szavazatot (0,16%) szerevezve nem jut mandátumhoz. Szlovákiában a DSZM 33,85%-kal (1 045 395) 33, a DBP 14,04%-kal (433 750) 13, az SZNP 9,35%-kal (288 864) 9, a KDM 8,81%-kal (272 100) 8, az MKDM–EPM–MNP-koalíció 7,39%-kal (228 219) 7, Szlovákia Szociáldemokrata Pártja 6,09%-kal (188 233) 5 mandátumhoz jut; az MPP 2,30%-kal (71 122) nem jut be a parlamentbe. Az SZGY-ben a magyar koalíció listájáról összesen 11 magyar képviselő jut mandátumhoz: a Népi Kamarában az EPM jelöltjeként bejut Andrassy Ferenc, Mihályi Molnár László és Pázmány Péter, az MKDM jelöltjeként Bartakovics István; a Nemzetek Kamarájában az EPM jelöltjeként Duray Miklós, Bajnok István, Batta István és Boros Zoltán, az MKDM jelöltjeként Bábi Péter, Hornyák János és Sárközy Klára. (A Népi Kamarában az EPM jelöltjeként mandátumhoz jut a lengyel Stanislaw Gawlik is.) A szlovák nemzeti tanácsi választásokon a választópolgárok 84,20%-a (3 174 436 fő) vesz részt. A DSZM az érvényes szavazatok (3 082 696) 37,26%-át (1 148 625) megszerezve 74, a DBP 14,70%-kal (453 203) 29, a KDM 8,89%-kal (273 945) 18, az SZNP 7,93%-kal (244 527) 15, az MKDM–EPM koalíciója 7,42%-kal (228 885) 14 mandátumhoz jut; az MPP 2,29%-ot szerevezve (70 689) kiszorul a szlovák parlamentből. Az EPM jelöltje-

ként 9 (Bauer Edit, Dobos László, Duka Zólyomi Árpád, Köteles László, Komlósy Zsolt, Filakovszky János, Fehér Miklós, Harna István és Rózsa Ernő), az MKDM jelöltjeként 5 (Bugár Béla, Barta Pál, Csáky Pál, Farkas Pál és Fóthy János), a DBP listájáról 2 (Varjú János és Zselenák József) magyar képviselő jut mandátumhoz.

június 8.

Brünnben a két győztes párt vezetője, Václav Klaus és Vladimír Mečiar zárt ajtók mögött megtartja első megbeszélését a szövetségi kormány összetételéről és az államszövetség jövőjéről. A PDP a működőképes föderáció, a DSZM a konföderáció és Szlovákia nemzetközi jogi szubjektumként való elismertetése mellett száll síkra.

június 9.

A magyar Országgyűlés hatályon kívül helyezi a bős–nagygyarosi vízlépcsőrendszer megvalósításáról és üzemeltetéséről szóló 1977. évi szerződést.

– A Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társaságának Közgyűlésén a társaság nevét Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társaságára módosítják, székhelyét pedig Pozsonyból Heténybe, Nagy János elnök lakhelyére helyezik át.

június 13.

Sajógömörben, halálának 220. évfordulóján felavatják a község temetőjében nyugvó Czinka Panna cigányprímás mellszoborral díszített emlékoszlopát.

június 14.

Tíz parlamenti és parlamenten kívüli párt és mozgalom, köztük az MKDM, az EPM és az MPP képviselői megegyeznek abban, hogy mivel a választások után reálissá vált Csehszlovákia szétesésének veszélye, kezdeményezni fogják, hogy rendezzenek e kérdéssel népszavazást, mert ez az egyetlen törvényes formája Szlovákia föderációból való kilépésének.

június 16.

Bugar Béla, az MKDM elnöke a Csehszlovák Sajtóirodának nyilatkozva kijelenti: „Szlovákia önállósulása esetében az MKDM a magyar kisebbség jogainak szavatolására területi autonómiát követel majd”.

június 19–20.

Pozsonyban a PDP és a DSZM megbeszéléseinek 4. fordulójában megegyezés születik a szövetségi kormány összetételéről és programnyilatkozatáról, továbbra is nyitott marad azonban az államjogi elrendezés kérdése.

június 23.

Alakuló ülését tartja a Szlovák Nemzeti Tanács. Elnökévé Ivan Gašparovičot (DSZM), első alelnökévé Peter Weiss (DBP), alelnökeivé Augustín Marián Húskát (DSZM) és Jozef Prokeš (SZNP) választják; a testületnek első ízben nincs magyar nemzetiségű alelnöke. A 15 fős elnökségbe is csupán egyetlen magyar kerül be Rózsa Ernő (EPM) személyében, akit egyben megválasztanak a Környezetvédelmi Bizottság elnökévé. A Nemzetiségi Bizottságot ismét megszüntetik, s összevonva az Államigazgatási Bizottsággal, létrehozzák az Államigazgatási, Helyi Önkormányzati és Nemzetiségi Bizottságot. Elnökévé Jozef Reát (DBP) választják, magyar tagjai: Duka Zólyomi Árpád alelnök és Dobos László. Az SZNT-ben az EPM és az MKDM két külföldi parlamenti klubot hoz létre.

– Az Együttélés és az MKDM prágai parlamenti képviselői úgy határoznak, hogy Coexistentia néven közös parlamenti klubot hoznak létre. Elnökévé Duray Miklóst, alelnökévé Bartakovics Istvánt választják.

– Vladimír Mečiar újságíróknak nyilatkozva bejelenti: az SZNT júliusban kihirdeti Szlovákia szuverenitását, augusztusban pedig elfogadja Szlovákia alkotmányát.

június 24.

Az SZNT Elnöksége kinevezi a 14 fős új szlovák kormányt, amelyben egy kivétellel vala-

mennyi miniszteri tárcát a DSZM kapja. Miniszterelnök Vladimír Mečiar; tagjai többek között Milan Kňažko miniszterelnök-helyettes és a nemzetközi kapcsolatok minisztere, Roman Kováč miniszterelnök-helyettes és ellenőrzési miniszter, Ľudovít Černák (SZNP) gazdasági miniszter, Oľga Keltošová munka- és szociálisügyi miniszter, Peter Baco mezőgazdasági miniszter, Dušan Slobodník kulturális miniszter, Jozef Tuchyňa belügyminiszter, Katarína Tóthová igazságügyminiszter.

– Az MPP nyilatkozatban fejezi ki aggodalmát a szlovákiai nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok jogainak további sorsával kapcsolatban, mivelhogy az SZNT-nek történelme során első ízben nincs magyar alelnöke, a Nemzetiségi Bizottság önállósága ismét megszűnt, s az MKDM sem kapott képviselőt az elnökségben. Az MPP véleménye szerint az ilyen és az ehhez hasonló lépések növelni fogják a feszültséget Dél-Szlovákiában.

június 25.

A Szövetségi Gyűlés két kamarájának alakuló ülésén a Népi Kamara elnökévé Václav Bendát (KDP), a Nemzetek Kamarája elnökévé Roman Zelenayt (DSZM) választják; a Szövetségi Gyűlés elnöke Michal Kováč (DSZM), elnökségébe bekerül Duray Miklós és Pázmány Péter (mindkettő EPM).

június 26.

A Nő utódlapjaként a Magyar Asszonyok Ligája kiadásában megjelenik Pozsonyban az Új Nő c. kétheti lap első száma. Felelős szerkesztője Kocsis Aranka.

június 27–28.

A Csemadok OV, a Magyarok Világszövetsége és a Szlovákiai Magyar Folklórszövetség megrendezi Gombaszögön a XXXVII. Országos Kulturális Ünnepeket.

június 28. – július 4.

A Csehszlovákiai Magyar Néprajzi Társaság megrendezi Szepsiben a III. Néprajzi Továbbképző Tanfolyamot.

június 29.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége rendezésében kezdetét veszi Deákiban a pedagógusok szakmai és módszertani továbbképzését szolgáló I. Deáki Nyári Egyetem.

1992 júniusában

Megjelenik Pozsonyban a Kalligram c. irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat első száma. Kiadója a Kalligram Könyvkiadó Kft., főszerkesztője Grendel Lajos, szerkesztői: Csanda Gábor, Farnbauer Gábor és Hizsnayai Zoltán.

július 1.

A Gazda Kft. anyagi okok miatt beszünteti a Szabad Újság c. gazdasági és érdekvédelmi napilap kiadását.

július 2.

Václav Havel köztársasági elnök kinevezi a 10 tagúra redukált új szövetségi kormányt, amelynek 5-5 tagja cseh, ill. szlovák, a szlovákok valamennyien a DSZM jelöltjei. Miniszterelnök a cseh Jan Stráský (PDP); a kormány tagjai többek között Rudolf Filkus és Milan Čič miniszterelnök-helyettesek, Petr Čermák (PDP) belügyminiszter, Jozef Moravčík külügyminiszter és Imrich Andrejčák védelmi miniszter.

július 3.

A szövetségi Gyűlés nem választja újra Václav Havel köztársasági elnököt, aki ennek ellenére október 5-ig hivatalában maradhat. Havel a Nemzetek Kamarája szlovák részében a kétfordulós elnökválasztás második fordulójában sem szerzi meg a szükséges számú szavazatot. Csehszlovákia fennállása óta ez az első eset, hogy az elnökjelölt nem kapja meg a szükséges szavazatmennyiséget.

július 4.

Az Együttélés Országos Tanácsának komáromfüssi ülésén értékeli a választási eredményeket, sürgetik a magyar politikai szubjektumokkal, köztük az MPP-vel való szorosabb együttműködést, s politikai nyilatkozatot fogadnak el az ország helyzetéről.

július 8.

Az SZNT Elnöksége a július 17-i parlamenti ülés napirendjére tűzi a Szlovákia szuverenitásáról szóló deklaráció megvitatását.

július 9.

Vladimír Mečiar sajtóértekezletén kijelenti, hogy Magyarországon fokozott csapatmozgások észlelhetők, s hogy a vegyesen lakott területeken zavart okozók ellen mint a köztársaságellenes felforgatók ellen fognak eljárni.

július 12–19.

A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség megrendezi Nagyfödemesen az V. Országos Tánc-háztábor és az I. Országos Népzenei Tábor.

július 14–15.

A Szlovák Nemzeti Tanács a kormányprogramról tárgyal. Vladimír Mečiar az előterjesztett programot bíráló magyar képviselők felszólalásaira reagálva kijelenti, hogy az Együttélés és az MKDM nem a kisebbségek képviselője, mivel a kisebbségeket az állam képviseli. Elítéli az autonómiatörekvéseket is, mint amelyeket állítólag Budapest kezdeményez.

július 15.

Kéthetes szünet után az új lapgazda, a Madách-Posonium Kft. kiadásában újra megjelenik a Szabad Újság. Fejlécén közéleti és gazdasági napilapként határozza meg magát. A lap közli az Együttélés és az MKDM állásfoglalását a Szlovákia szuverenitásáról szóló deklarációval kapcsolatban, amely leszögezi, hogy „nem csupán a nemzeteknek, hanem a nemzeti kisebbségeknek is joguk van az önrendelkezésre”, s a deklaráció támogatását a kisebbségi jogok szavatolásától teszi függővé.

július 16.

A Szövetségi Gyűlésben eredménytelenül végződik az elnökválasztás 2. fordulója is. Václav Havel ebben a fordulóban nem indulhatott.

– Komárom önkormányzata a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének kezdeményezésére önkormányzati oktatási intézményként létrehozza a Komáromi Városi Egyetemet.

– Az MPP Elnöksége felhívással fordul az SZNT képviselőihez, hogy a Szlovákia szuverenitásáról szóló nyilatkozat vitája során szavazzanak a nyilatkozat ellen, mivel az nemzetállamot kíván létrehozni azzal, hogy az önálló állam alapítását a szlovák nemzet önrendelkezéséhez, nem pedig az állampolgári jogok kiterjesztéséhez köti.

július 16–19.

A Magyar Ifjúsági Szövetség megrendezi Komáromban a II. Pegazus Találkozót.

július 17.

A Szlovák Nemzeti Tanács elfogadja a Szlovák Köztársaság szuverenitását kinyilvánító deklarációt. 2. bekezdése szerint a szlovák parlament kinyilvánítja „a szlovák nemzet természetes jogát az önrendelkezésre”, 4. bekezdése az önrendelkezést „a szlovák nemzet szuverén államának alapjaként” definiálja. Az MKDM és az EPM képviselői klubjának nevében Csáky Pál javasolja, hogy a deklaráció mondja ki a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok egyenjóságának az alkotmányban való rögzítését, valamint hogy a Szlovák Köztársaságot a Szlovákiában élő polgárok szuverén államaként fogalmazza meg. A javaslatokat az SZNT elveti.

– A szuverenitási nyilatkozatra válaszul Václav Havel levélben értesíti a Szövetségi Gyűlést, hogy július 20-i hatállyal lemond köztársasági elnöki tisztségéről.

július 18–25.

A Csemadok a Rákóczi Szövetség támogatásával az Ipoly mentén rendezi meg a XVIII. Honismereti Kerékpártúrát.

július 21.

A szlovák kormány leváltja a Nemzetiségi Tanács összes tagját. Elnökévé Roman Kováč miniszterelnök-helyettest, alelnökévé Dušan Štrobodník kulturális minisztert nevezi ki.

július 22–23.

Pozsonyban Vladimír Mečiar és Václav Klaus megállapodik a cseh–szlovák föderáció törvé-

nyes úton való felszámolásában. Megegyezősük értelmében kezdeményezni fogják, hogy a szövetségi parlament szeptember 30-ig alkossa meg az államszövetség megszűnéséről és a vagyonelosztásról szóló alkotmánytörvényt.

július 22–26.

A Magyar Ifjúsági Szövetség Sárréten Rockmisszió '92 néven harmadik alkalommal rendezi meg a szlovákiai magyar rockzenekarok táborát.

július 28.

A szlovák kormány a történelmi községnevek visszaállítására vonatkozó kérelmekkel foglalkozva jóváhagyja Érsekkéty és Nyitránagykér kérelmét, elutasítja ugyanakkor Gúta, Köbölkút, Tardoskéd és Párkány kérvényét, arra való hivatkozással, hogy az állampolgári igények előnyt élveznek a helyi kívánalmakkal szemben.

július 29.

Csáky Pál az Új Szóban megjelent írásában egy Kisebbségi Tanácsadó Testület, majd később egy politikai és kulturális kamarából álló Cseh–Szlovákiai Magyar Regionális Parlament létrehozását javasolja.

július 30.

A Szövetségi Gyűlésben sikertelenül végződik a köztársaságielnök-választás harmadik fordulója is. Három jelölt közül egy sem szerzi meg a szükséges szavazatmennyiséget.

– A prágai Regina Rádió a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének kezdeményezésére havi negyedórás magyar nyelvű adás sugárzásába kezd.

augusztus 1.

Ipolyságon tartják a Csehszlovákiai Magyar Keresztény Értelmiségiek Szövetségének I. közgyűlését. Elnökévé Gyurgyik Lászlót, alelnökévé Alaksza Jánost, főtítkárává Sebők Évát választják.

augusztus 2–15.

A Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség megrendezi a II. Ghymes Nyári Szabadegyetemet.

augusztus 4–11.

A szeptesi református egyházközség a Szlovákiai Magyar Lelkészegyesület és a Nyugat-kassai Református Egyházmegye támogatásával megrendezi Somodiban az I. Református Egyházi Ifjúsági Tábor.

augusztus 6.

A Szövetségi Gyűlésben elnökjelölt hiányában elmarad az elnökválasztás negyedik fordulója. A SZGY Emberjogi és Humanitárius Bizottságának megalakulása körüli vitában a Coexistentia-klub javasolja, hogy a bizottság nevébe vegyék fel a kisebbségi jelzőt, s hogy annak tevékenysége a kisebbségi kérdés figyelemmel kísérésére is kiterjedjen, a javaslatot azonban elvetik. A 22 fős bizottságban a Coexistentia-klubot Stanislaw Gawlik képviseli.

augusztus 8.

Vladimír Mečiar a Matica slovenská turócszentmártoni közgyűlésén az autonómia-törekvésekkel kapcsolatban kijelenti, hogy mivel „a magyar kisebbség Jugoszláviában, Romániában és Szlovákiában egyszerre lépett fel ugyanazon programmal, ezt úgy értékeljük, mint nemzetközileg összehangolt akciót”. Mečiar szerint Szlovákia nem egyezhet bele semmiféle autonóm területek kialakításába, mert ez „egyet jelentene a szlovákok elűzésével”.

augusztus 10.

Az Együttélés és az MKDM pozsonyi parlamenti képviselői a szlovák alkotmánytervezettel kapcsolatban megfogalmazzák módosító javaslatukat. Ezek szerint a nemzeti kisebbségeknek joguk lenne az öngazgatásra a kultúra, az oktatásügy, az anyanyelv és az információszerezés, ill. -átadás területén, a közigazgatási rendezés során szem előtt kellene tartani a kisebbségek érdekeit, a kisebbségeknek joguk lenne az anyanyelvük használatára a hivatalos érintkezésben, az anyanyelvükön való művelődésre az óvodától a legfelsőbb szintig, az arányos képviselőthez az államigazgatás szerveiben. Az SZNT önkormányzati szervként létrehozna a kisebbségek öngazgatási szervét, a

Nemzeti Kisebbségek és Etnikai Csoportok Tanácsát, amely a kisebbségek és etnikai csoportok identitását, oktatásügyét és kultúráját érintő ügyekben önállóan dönthetne.

– A Slovakopress állami kiadóvállalattól a Vox Nova Rt. veszi át az Új Szó napilap kiadását.

– Fábrý Zoltán születésének 95. évfordulója alkalmából a Csemadok OV koszorúzási ünnepet rendez Stószon.

augusztus 19–21.

A Magyarok Világszövetsége megrendezi Budapesten a Magyarok III. Világtalálkozóját. Az MVSZ elnöke ismét Csoóri Sándort, Kárpát-medencei alelnökévé Dobos Lászlót választják.

augusztus 24.

Az alkotmánytervezettel kapcsolatos közös álláspont kialakítása céljából a magyar pártok és mozgalmak részvételével négyoldalú tanácskozásra kerül sor a Csemadok pozsonyi székházában. Közös nyilatkozatuk szerint a felek egyetértettek az oktatásügyi és kulturális autonómia, valamint a régiók önszerveződésének és társulásának tételes jogként való ismételt betérjesztésében.

augusztus. 25.

Losoncon a Losonc, Fülek, valamint a két város vonzáskörzetébe tartozó 27 magyar község önkormányzatának, pártjainak, egyházi, kulturális és oktatási intézményeinek képviselői a Rákóczi Szövetség támogatásával Losonc, Fülek és Vidéke Alapítvány néven regionális célalapítványt hoznak létre.

– A Szlovák Nemzeti Tanácsban a rádió- és tévétanács tagjainak megválasztása során egy magyar jelöltet sem választanak be a testületbe.

augusztus 26–27.

Brünnben Václav Klaus és Vladimír Mečiar hatodik találkozóán megállapodás születik a cseh–szlovák államszövetség 1993. január 1-jei hatállyal történő megszüntetéséről.

augusztus 28.

Antall József magyar miniszterelnök Jan Stráský szlovákiai és Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnökhöz intézett levelében javasolja, hogy Csehszlovákia és Magyarország a bősi vízlépcső ügyében közösen forduljon a hágai Nemzetközi Bírósághoz.

szeptember 1.

A Szlovák Nemzeti Tanács kétnapos vitát követően elfogadja a Szlovák Köztársaság alkotmányát. Az Együttélés és az MKDM képviselői, miután valamennyi módosító javaslatukat elutasítják, az alkotmány szövege és a szavazás módszere (nyílt névszerinti szavazás) elleni tiltakozásul a szavazás előtt elhagyják az üléstermet.

– Dunaszerdahelyen, Alistálon, Gútán, Ipolyságon és Paláston megnyílnak az első magyar egyházi alapiskolák.

szeptember 3.

A pozsonyi várban Ivan Gašparovič parlamenti elnök és Vladimír Mečiar miniszterelnök ünnepélyes keretek között aláírja a szlovák alkotmányt. Az Együttélés és az MKDM parlamenti frakciói az ünnepi aktuson nem vesznek részt.

szeptember 9.

Vladimír Mečiar Budapesten Antall József magyar miniszterelnökkel tárgyal a bősi vízlépcső jövőjéről és a kisebbségi kérdésről. A két fél megerősíti: igénylik az Európai Közösség bevonásával folyó egyeztető tárgyalásokat, Mečiar ugyanakkor elutasítja a magyar javaslatot, hogy közösen forduljanak a hágai Nemzetközi Bírósághoz. Megegyezős születik arról, hogy a vízlépcső ügyének és a kisebbségek kérdésének megvizsgálására közös parlamenti bizottságot hoznak létre.

szeptember 16.

Az SZNT Államigazgatási, Területi Önkormányzati és Nemzetiségi Bizottsága, a magyar képviselők tiltakozása ellenére, támogatásáról biztosítja azt a törvénymódosítási javaslatot, hogy a körzeti hivatalok vezetőit a jövőben ne

az érintett községek polgármesterei válasszák, hanem a járási hivatalok vezetői nevezzék ki.

– Pozsonyban a Slovan Bratislava–Ferencváros labdarúgó-kupamérkőzésen rohamrendőröket vetnek be a magyar szurkolók ellen. Az ügy nagy politikai vihart kavart, a magyar Külügyminisztérium a csehszlovák nagykövetségnél tiltakozik a durva beavatkozás miatt.

– A Stúdió erté rendezésében kezdetét veszi Érsekújvárott – a később Pozsonyban, majd Karlovy Varyban folytatódó – V. Nemzetközi Alternatív Művészeti Fesztivál.

szeptember 18.

Csehországban bejegyzik a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége által létrehozott, s a csehországi magyarok kultúrájának és művelődésének fejlesztését szolgáló Rákóczi Alapítványt.

szeptember 24.

A Szövetségi Gyűlésnek az elnökválasztás újabb fordulójában ismét nem sikerül köztársasági elnököt választania.

szeptember 24–26.

A Dunaszerdahelyi Városi Művelődési Központ – magyarországi, jugoszláviai, ausztriai és szlovákiai néptáncgyűttesek részvételével – megrendezi az I. Csallóközi Nemzetiségi Néptáncfesztivált.

szeptember 25.

A komáromi Jókai Színház nagytermében megtartott ünnepélyes tanévnyitóval megnyílik a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, a kecskeméti Kertészeti és Gyümölcsészeti Főiskola, valamint a soproni Benedek Elek Óvónőképző Főiskola levelező tagozatos hallgatói számára létrehozott konzultációs központként működő Komáromi Városi Egyetem. Megbízott igazgatója Szabó Rezső. A győri főiskola, valamint a mosonmagyaróvári Pannon Agrártudományi Egyetem ezzel párhuzamosan levelező tagozatos hallgatói számára konzultációs központot létesít Dunaszerdahelyen is.

szeptember 26.

A Csemadok OV pozsonyi ülésén a szövetség 1993 áprilisában esedékes közgyűlésének előkészületeivel foglalkoznak. Az OV szerint a szlovák alkotmány elfogadása utáni helyzetben meg kell fogalmazni a magyar kisebbség identitása megőrzésének alapvető feladatait, ami érdekében kezdeményezi egy értelmiségi találkozó összehívását. Az ülésen felmerül a közgyűlés esetleges elhalasztásának lehetősége is.

– Dunaszerdahelyen ünnepélyes keretek között átadják a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség székházát.

szeptember 29.

A Szlovák Nemzeti Tanács a DBP kezdeményezésére állami ünnepé nyilvánítja augusztus 29-ét, a szlovák nemzeti felkelés kitörésének napját.

1992 szeptemberében

Megjelenik Ipolyságon a városi önkormányzat Honti Lapok c. havilapjának első száma. Felelős szerkesztője Lendvai Tibor.

– A megszűnt Együttélés Hírmondó szerepét átvéve megjelenik Pozsonyban az Együttélés Központi Irodája A Hónap c. kiadványának első száma.

– Megjelenik Dunaszerdahelyen a Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya Csemadok Hírmondó c. havi közlönyének első száma. Szerkesztői: Huszár László és Lázok Attila.

október 1.

A Szövetségi Gyűlés nem hagyja jóvá az államszövetség megszűnésének módjáról szóló alkotmánytörvény-javaslatot.

– A szlovák parlament megnevezése a szlovák alkotmány értelmében Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsára változik. Egyben megszűnik az Elnökség, azok a képviselők pedig, akik miniszteri tisztséget is betöltenek, kormánytagságuk idején nem gyakorolhatják képviselői teendőiket.

október 2.

A Szövetségi Gyűlésben elnökjelölt hiányában elmarad az elnökválasztás 6. fordulója.

október 3.

A Rákóczi Szövetség támogatásával megalakul Érsekújvárott az Érsekújvár és Vidéke Alapítvány.

– A Közép-európai Népcsoportok Fórumának Elnöksége felkéri Esterházy Malfatti Alice-t a tiszteletbeli elnöki tisztt elvállalására.

október 4.

Budapesten a Szép utcában ünnepélyes keretek között felavatják Esterházy János emléktábláját (Nagy János szobrászművész alkotása). Az eseményen részt vesz többek között Jeszenszky Géza külügyminiszter, Katona Tamás államtitkár, a szlovákiai magyar politikai tömörülések elnökei, valamint Bauer Győző, a Csemadok elnöke.

– A Keresztény Ifjúsági Közösségek jókai alapszervezetének kiadásában megjelenik Jókán a Csillagfény c. katolikus havilap első száma.

október 5.

Duray Miklós és Duka Zólyomi Árpád Bécsben Simon Wiesenthallal, a Zsidó Dokumentációs Központ vezetőjével találkozik. Megbeszélésük témája a szlovákiai kisebbségek helyzete és Esterházy János politikai és jogi rehabilitálásának lehetősége.

október 6.

Rozsnyón az egykori Fekete Sas Szálló épületén a Csemadok Rozsnyói Területi Választmánya ünnepélyes keretek között felavatja Petőfi Sándor domborművét.

október 10.

A Magyar Polgári Párt II. Kongresszusát tartják Ipolyságon. A kongresszuson elfogadott nyilatkozat a párt kormánytagságát pozitívan értékeli, hibának tartja viszont, hogy több esetben elzárkózó volt a lehetséges kisebbségi partnerekkel szemben, ezért a jövőre nézve szükség-

gesnek minősíti a magyar koalícióval való szorosabb együttműködést. Módosítják a párt alapszabályát, élére 30 tagú Országos Választmányt választanak, elnöke ismét A. Nagy László, alelnökei: Tóth Károly, Tóth János és Zoller Mihály. A közgyűlés idején az MPP együttműködési szerződést ír alá a cseh Polgári Mozgalommal.

– Kolodějben a cseh és a szlovák kormány képviselőinek tárgyalásán megegyezés születik a két önálló ország közötti vámunióról, a pénzelosztásról és az államhatárokról, vitás marad azonban az állampolgárság kérdése.

– A pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem magyar nemzetiségű hallgatói megalakítják a Közág Klubot.

október 12.

Július Binder, a Vízgazdálkodási Beruházó Vállalat igazgatója bejelenti, hogy október 20-án megkezdődik a Duna elterelése.

október 13.

A szlovák kormány a szlovák alkotmány alapján Vladimír Mečiar miniszterelnökre ruhazza a köztársasági elnöki hatásköröket.

október 14.

Az MKDM memorandumot tesz közzé az Új Szóban és a Szabad Újságban, amelyben 14 pontba foglalva felvázolja a magyar kisebbség sérelmeit, s a megoldási javaslatokat.

október 16.

A szlovák Közlekedési, Távközlési és Közmunkaügyi Minisztérium a nyelvtörvényre és a 99/1989-es belügyminisztériumi rendeletre hivatkozva körlevélben arra utasítja Szlovákia összes útkarbantartó vállalatát, hogy október 31-ig szereljék le a magyar nyelvű vagy a két nyelvű helységnevtáblákat.

október 19.

A Magyar Polgári Pártot megfigyelői státussal felveszik az Európai Liberális, Demokrata és Reformpártok Szövetségébe.

– A nyugat-európai körúton tartózkodó Duray Miklós genfi sajtóértekezletén kifejti, hogy Szlovákiában a kisebbségeknek fokozódó diszkriminációval kell szembenéznük. Duray szerint a politikai helyzet alakulása miatt nem zárható ki a polgárháború kitörésének veszélye sem.

október 22.

Brüsszelben eredménytelen tárgyalások zajlanak Csehszlovákia, Magyarország és az Európai Közösség képviselői között a bős–nagymarosi vízerőműről.

október 23.

A magyar kormány bejelenti, hogy keresetlevelet nyújt be a hágai Nemzetközi Bírósághoz a Duna tervezett egyoldalú elterelése miatt.

október 23–25.

A Csemadok OV és a Csehszlovákiai Magyar Irodalom- és Könyvbarátok Társasága megrendezi Kassán a XXI. Fábry Zoltán Irodalmi és Kulturális Napokat. A Fábry-díj kitüntetettje Tóth László költő.

október 24.

A szlovák fél Dunacsúny és Gutor között megkezdte a Duna elterelését a bösi erőműhöz vezető felvízcsatornába.

– A Magyar Ifjúsági Szövetség IV. Közgyűlését tartják Komáromban. Módosítják a szövetség alapszabályát, s élére 5 fős elnökséget választanak, amelynek tagjai: Mlinkovics Róbert, Hamerlik Richárd, Pál Tibor, Petrik Zsolt és N. Kákarov Szilvia.

– A Demokratikus Baloldal Pártja Végrehajtó Bizottsága a párt dél-szlovákiai munkája hatékonyságának növelése céljából megbízza Borza Erzsébet alelnököt a Nemzetiségileg Vegyes Járások Tanácsának, mint a VB tanácsadó szervének létrehozásával.

– A Szlovákiai Magyar Folklórszövetség megrendezi Dunaszerdahelyen a III. Szlovákiai Táncháztalálkozót.

október 27.

A szövetségi kormánynak a bösi vízlépcsőről tárgyaló rendkívüli ülésén, miután a kormány öt cseh tagja a Duna elterelési munkálatainak leállítására, az öt szlovák a folytatása mellett szavaz, felmerül a kormány lemondásának lehetősége is.

október 28.

Londonban az Európai Közösség és a visegrádi hármas csúcstalálkozóján Csehszlovákia és Magyarország képviselői megállapodnak, hogy a bösi vitát a hágai Nemzetközi Bíróság elé terjesztik.

– Prágában Jan Stráský csehszlovák miniszterelnök kiosztja a Masaryk-díjakat. A kitüntetettek között ezúttal sem szerepel egyetlen magyar sem.

október 29.

Kassán az MPP helyi csoportjának szervezésében és védnöksége alatt megalakul a Henszlmann Imre Helytörténeti Társaság. Célja a kassai és Kassa környéki magyar vonatkozású történelmi emlékhelyek, emlékművek feltérképezése és dokumentálása. Elnöke Halász György.

október 30.

Érsekújvárott a város főterén leleplezik Kassák Lajos mellszobrát.

november 5.

Az új szlovák kormány hivatalba lépése óta első ízben ülésezik a kormány Nemzetiségi Tanácsa. November 3-án kinevezett új elnöke Milan Kňažko miniszterelnök-helyettes.

november 7.

Dunaszerdahelyen tartja alakuló országos közgyűlését a Magyar Asszonyok Ligája. Megalakulását azzal indokolják, hogy egyetlen magyar párt vagy mozgalom sem vállalta fel a magyar nők problémáinak megoldását. Elnöke Laczkóné Erdélyi Margit.

– A szeptember 1-jén elszenvedett autóbalesete következtében Prágában meghal Alexander Dubček.

– Az MKDM támogatásával megalakul Kovácspatakon a Magyar Ifjú Kereszténydemokraták Szövetsége. 11 fős vezetőségének elnöke Varga Mária, országos központja Érsekújvár.

– Az Együttélés Országos Tanácsának Český Těšín-i ülésén bejelentik, hogy az államszövetség szétesése után a mozgalom is kettészakad, s csehországi része Coexistentia néven működik tovább. Az OT határozatot hoz a magyar vállalkozók országos összefogételének, valamint a magyar nemzetiségű parlamenti képviselők és polgármesterek találkozájának megszervezéséről.

november 10.

Alakuló ülését tartja Párkányban a Rákóczi Szövetség támogatásával létrejövő Párkány és Vidéke Alapítvány.

november 11.

Miután a Dunaszerdahelyi járás községeiben, valamint Szepsi környékén megkezdődött a magyar helységnevtáblák erőszakos eltávolítása, az Együttélés és az MKDM közös állásfoglalásban tiltakozik a lépés ellen. Eltiltásuk elrendelését törvényellenesnek minősítik, s felhívják az érintett önkormányzatokat és az útkarbantartó vállalatok előláróit, hogy ne hagyják magukat megfélemlíteni. A két mozgalom parlamenti képviselői egyúttal kihallgatást kérnek Ivan Gašparovičtól, a szlovák parlament elnökétől is.

november 13.

A Szövetségi Gyűlés alkotmánytörvényt fogad el a föderáció vagyonának elosztásáról. A törvény értelmében a föderáció közel 650 milliárd korona értékű vagyonát 2:1 arányban osztják szét Csehország és Szlovákia között.

– Érsekújvár önkormányzata elutasítja a két nyelvű utcanévtáblák eltávolítása céljából a Matica slovenská által kezdeményezett népszámlálás kiírását.

november 14.

Losoncon a Polgári Demokrata Unió Közgyűlése határozatot hoz a párt feloszlatairól.

november 18.

Bohuslav Piatko, a Szlovák Televízió hírszerkesztőségének főszerkesztője a magyar adás számára azonnali hatállyal betiltja a szlovákiai helységek magyar nyelvű használatát.

– Mivel a Pedagógiai Kar és a Mezőgazdasági Főiskola nem tudott megegyezni az egyesülés részleteiben, a szlovák parlament törvényt hoz a még meg sem alakult Nyitrai Egyetem megszűnéséről és két önálló főiskola: a Pedagógiai, ill. a Mezőgazdasági Főiskola létrehozásáról.

november 19.

A szlovák parlament jóváhagyja a Vladimír Mečiar budapesti látogatása során megkötött megállapodás értelmében létrehozandó két magyar–szlovák parlamenti vegyes bizottság összetételét: a bösi kérdéssel foglalkozó 8 tagú bizottságba bekerül Rózsa Ernő, a szlovák–magyar kapcsolatokkal foglalkozó 11 fős bizottságba Csáky Pál és Zselenák József.

november 25.

A Szövetségi Gyűlés jóváhagyja a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megszűnéséről szóló alkotmánytörvényt, amely kimondja, hogy 1993. január 1-jén Csehország és Szlovákia önállósul. A Coexistentia parlamenti klub képviselői tartózkodnak a szavazástól.

– Nyitrán a volt Pedagógiai Kar magyar tagozata és a Roma Kultúra Tanszéke – noha a Nyitrai Egyetemet időközben megszüntették – megválasztja az 1992. február 27-i törvényben ajánlott Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karának akadémiai szenátusát.

november 28.

Pozsonyban tartják a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom VI. Országos Közgyűlését. A közgyűlési határozat feladatul adja az Országos Elnökségnek, hogy 1993 januárjában terjessze a szlovák parlament elé a kisebbségi jogokról szóló alkotmánytörvény tervezetét, az első negyedévben pedig a kisebbségi kódexnek is nevezhető végrehajtási rendeleteket. Szorgalmazza az olyan együttműködést a magyar politikai erőkkkel, amely a jövőre nézve lehető-

vé tenné az esetleges választási koalíció megkötését, s e célból kezdeményezi egy négypárti egyeztető tanács létrehozását.

december 1.

Pukkai László helyett megbízott elnökként Lovász Gabriella veszi át a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége vezetését, amelynek központi irodáját Pozsonyból Komáromba helyezik át.

december 5–6.

Csáky Pál, Dolník Erzsébet és Zoller Mihály szervezésében A szlovákiai magyarság jövőképe az önálló Szlovákiában címmel szlovákiai magyar értelmiségi találkozóra kerül sor Léván, amelynek résztvevői megvitatják a magyar kisebbség létkérdéseit (kisebbségvédelem, oktatásügy, gazdaság, szociálpolitika, önkormányzatok, kultúra, nemzetközi kapcsolatok, média), s számba veszik a Szlovákia önállósodása után bekövetkező új politikai helyzetből adódó teendőket. A vitaindító előadásokat Turczel Lajos, Duka Zólyomi Árpád, Popély Gyula, Bugár Béla és Zoller Mihály tartja. Az értelmiségi fórum résztvevői által elfogadott nyilatkozat felszólítja a magyar pártokat és mozgalmakat egy egyeztető tanács létrehozására, s javasolja, hogy legkésőbb december végéig forduljanak közös dokumentummal az európai és nemzetközi szervezetekhez.

– A magyar politikai tömörülések elnökei, A. Nagy László, Bugár Béla, Duray Miklós és Popély Gyula a lévai értelmiségi fórum alkalmából december 5-én közös nyilatkozatot írnak alá Csehszlovákia megszűnésének körülményeiről, amelyben kijelentik, hogy az önálló Szlovákia antidemokratikus folyamat eredményeként jön létre.

december 6.

Prágában rendszeres magyar nyelvű katolikus istentiszteletek kezdődnek.

december 10.

Pozsonyban a négy magyar politikai tömörülés megállapodik a politikai egyeztető tanács lét-

rehozásában. Döntéseit a tanács konszenzussal hozza meg, s a tanácskozásokról csak mind a négy pártelnök aláírásával adható ki hivatalos közlemény. Megállapodás születik két munkabizottság létrehozásában is: az egyik feladata egy közös memorandum kidolgozása lesz a kisebbségi jogokról, a másik a kisebbségi alkotmánytörvény-tervezet társadalmi titájának eredményeit értékelné.

december 11.

Pozsonyban az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlethez intézendő nyilatkozatról tárgyal a négy magyar politikai erő elnöke. A nyilatkozat emellett, hogy tételesen felsorolja a kisebbségeket a rendszerváltás óta ért sérelmeket, mindenekelőtt a nyelvhasználat terén, valamint a kárpótlási törvényekben és a földtörvényben, amelyek nem orvosolják az 1945–48 közötti vagyoni jogi diszkriminációt, azzal a kérrrel fordul az EBEÉ-ben résztvevő országok képviselőihez, hogy Szlovákia felvétele előtt mérlegeljék, mennyire tartja tiszteletben a helysínki elveket. Mivel A. Nagy László, az MPP elnöke a nyilatkozatot nem írja alá, azt a hármas koalíció nevében juttatják el a címzettekhez.

– Az Együttélés és az MKDM az Új Szó és a Szabad Újság hasábjain közlést és vitára bocsátja a nemzeti kisebbségek és az etnikai csoportok jogi helyzetéről szóló közös alkotmánytörvény tervezetét.

december 11–13.

A Csemadok Galántai Területi Választmánya és alapszervezete, a Magyar Kodály Társaság és a Csehszlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága megrendezi Galántán a Kodály-kórusok I. Nemzetközi Találkozóját, melynek keretében Kodály-szimpoziumot is szerveznek.

december 12.

Pozsonyban zajlik a Csehszlovákiai Magyar Amatőr Színjátszók Egyesületének II. Országos Közgyűlése.

– A Csemadok OV, a Szlovákiai Magyar Folklórszövetség és a helyi önkormányzat megren-

dezi Tornalján a csehszlovákiai magyar felnőtt néptáncgyűttesek országos versenyét.

december 14.

Az Együttélés és az MKDM közös nemzetközi sajtóértekezleten tájékoztatja az újságírókat a magyar keresztnévek anyakönyvezésének sorozatos megtagadásáról, a magyar helységnévtáblák eltávolításáról, valamint a magyar helységnévek használatának betiltásáról a Szlovák Televízióban.

december 15.

A Rákóczi Szövetség kezdeményezésére megalakul Ipolyságon az Ipolyság és Vidéke Alapítvány.

– A Madách-Posonium Kft. Mészáros János helyett Szabó Gézá-t nevezi ki a Szabad Újság főszerkesztőjévé.

december 16.

Strasbourgba utazik az MPP, valamint az Együttélés és az MKDM közös küldöttsége. A két küldöttség tájékoztatni kívánja az Európai Parlament és az Európai Tanács vezetőit a szlovák kormány nemzetiségi politikájáról és a magyarság helyzetéről.

december 17.

Utolsó ülését tartja a csehszlovák szövetségi parlament, a Szövetségi Gyűlés, amelyen Duray Miklós Csehszlovákia felbomlásával kapcsolatban kijelenti: „Most is hasonló helyzetben vagyunk, mint hetvennégy évvel ezelőtt. Akkor sem a népakarat szerint alakult meg ez az ország, most sem a nép döntése által szűnik meg. Elődeink akkor sem értettek egyet azzal, ami történt, mi sem értünk egyet ezzel a törvénytelenességgel. Legitimnek csak azt tartjuk, ami a nép akaratából történik. Az ország a megalakulásához és a hagyományaihoz hűen szűnik meg”.

december 18.

Ostravában megalakul a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének első vidéki alapszervezete. Elnöke Bors István.

december 22.

A szlovák parlament megválasztja a Szlovák Rádió, ill. a Szlovák Televízió Tanácsának tagjait. Az utóbbiba bekerül az MKDM által jelölt Bárdos Gyula, az új rádiótanácsnak azonban nincs magyar tagja.

december 23.

A magyar kormány jegyzékben közli a csehszlovák Külügyminisztériummal, hogy diplomáciai elismerésben részesíti az 1993. január 1-jével önállóvá váló Csehországot és Szlovákiát, a pozsonyi magyar főkonzulátus pedig az év elején nagykövetséggé alakul át.

december 24.

Budapesten elkezdődik folyamatos sugárzását az első magyar műholdas tévéadás, a Duna Televízió. Célja a Kárpát-medencei, ill. az európai szóránymagyság tájékoztatása és anyanyelvi művelődésének elősegítése.

– A városi hivatal kiadásában megjelenik Szepiben az Údolie Bodvy – Bódvavölgye c. kétnyelvű regionális folyóirat első száma. Felelős szerkesztője Zachariás István.

december 30.

A szlovák közlekedési, távközlési és közmunikaügyi miniszter leváltja a Dunaszerdahelyi, a Galántai, az Érsekújvári és a Rimaszombati járás útkarbantartó vállalatainak igazgatóit, mivel a miniszteri felszólítás ellenére nem távolították el a magyar nyelvű helységnévtáblákat.

december 31.

Duray Miklós a Szabad Újságban a svájci és belga példára hivatkozva felveti a szlovákiai etnikumok közötti ún. társnemzeti viszony megteremtésének lehetőségét.

1993**január 1.**

Megszűnik létezni az 1918. október 28-án kikiáltott közös csehszlovák állam.

január 12.

Egyeztető tárgyalások folynak a magyar pártok között, amelyek célja közös álláspont kialakítása Szlovákia felvételi kérelméről az Európa Tanácsba.

január 13.

Az Együttélés nyilatkozatban hívja fel a figyelmet a szlovák költségvetés a magyarok és egyéb, nem szlovák nemzetiségűek kultúráját és oktatásiügyét érintő diszkriminatív jellegére.

január 19.

A Csallóközi Falvak és Városok Szövetsége levélben tiltakozik a szlovák kormánytól és a szlovákiai magyar pártoktól a polgárok jogainak folyamatos és törvénytörő csorbítása ellen, és felszólítja a Szlovák Köztársaság állami szerveit a jogtörő tevékenység megszüntetésére.

január 21.

Az Együttélés és a Magyar Polgári Párt megfigyelői státust nyer a Liberális Internacionálé tagjainak sorában.

január 24.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége nyílt levélben tiltakozik Matúš Kučera oktatási miniszternek az anyanyelvi oktatás ellen tett nyilatkozata miatt.

február 2.

A Nyitrai Pedagógiai Főiskolán létrehozzák a Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karát.

február 4.

A szlovákiai magyar mozgalmak 21 pontos memorandumban fordulnak az Európa Tanácshoz, felsorolva azon követelményeket, amelyeket szerintük Szlovákiának teljesítenie kell ahhoz, hogy a szervezet az Európa Tanács teljes jogú tagja lehessen.

február 9–10.

Strasbourgban jár a szlovák parlament delegációja, ahol a delegáció egyik tagja, Csáky Pál átadja a magyar koalíció december 21-én kelt levelét a helsinki elvek szlovákiai betartásáról.

február 12.

Királyhalmecen jár az MDF parlamenti frakciójának küldöttsége. Találkozik Pásztor István polgármesterrel, akivel a határ menti régiók kapcsolatteremtési lehetőségeiről és a városi egyetemről tárgyalnak.

február 15–18.

Köurutat tesz Szlovákiában Max van der Stoel, az EBEÉ kisebbségi ügyekben illetékes főbiztosa, aki az öniszervezés és a regionalizmus gyakorlati megvalósításának kérdéseiről tájékozik az országban. Max van der Stoel találkozik a szlovák kormány és a kisebbségek, köztük a magyar szervezetek képviselőivel is.

február 20–21.

Léván megrendezik a szlovákiai magyar értelmiségiek fórumát.

február 27–28.

Komáromban tartják az Együttélés Politikai Mozgalom IV. országos kongresszusát. Kongresszusi dokumentumként jóváhagyják Duray Miklós Az elnyomott kisebbségből legyen társnemzet c. dolgozatát, és módosítják a mozgalom alapszabályát.

március 8–9.

A Magyar Polgári Párt meghívására munkálátogatást tesz Pozsonyban az SZDSZ Pető Iván vezette küldöttsége.

– Dunaszerdahelyen tartja közgyűlését a Csalóközi Városok és Falvak Társulása.

március 10.

Svéd, olasz, svájci és kanadai diplomatákból álló EBEÉ-bizottság vizsgálja a kisebbségek helyzetét Szlovákiában.

március 13.

Léván találkozik Surján László, a magyarországi Kereszténydemokrata Néppárt elnöke Ján Čarnogurskyval, a Szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom és Bugár Béla, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom elnökével.

március 15.

V. Mečiar beleegyezik, hogy az Együttélés Politikai Mozgalom egy-egy szakemberrel képviseltesse magát a szlovák kormány gazdasági és törvény-előkészítő munkájában.

március 19.

Az Együttélés küldöttsége Budapesten találkozik a magyarországi parlamenti pártok képviselőivel. A tanácskozáson a küldöttség tagjai ismertetik az országos kongresszus határozatait.

március 20.

Tardoskedden ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa. Értékelik a kongresszus határozatait, s az OT felhívással fordul a szlovák kormányhoz, hogy a bösi vízerőművet illetően írja alá a hágai alávetési nyilatkozatot. Duray közli, hogy az ET által megbízott és felkért szakemberek nem kaptak reális képet a szlovákiai kisebbségek helyzetéről, s emiatt panaszlevelet intéznek az ET főtitkárához.

március 24.

A szlovák nyelvtörvény ügyében az alkotmánybírósághoz fordul a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom. (Az MKDM javaslatát, amelyben a törvény vizsgálatát kéri az alkotmánybírárságtól, leszavazza a szlovák törvényhozás.)

március 29.

Az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom koalíciójának küldöttsége az Országgyűlés és a Határöntúli Magyarok Hivatalának vezetőivel tárgyal a budapesti Országházban.

április 2.

Michal Kováč meghívására kerekasztal-beszélgetésre kerül sor az államfő és a parlamenti pártok vezetői között.

– Nyitrán négy magyar politikai párt és mozgalom tart egyeztető megbeszélést a szlovákiai magyar felsőoktatás és pedagógusképzés helyzetéről.

április 3–4.

Dunaszerdahelyen tartják a Csemadok, a szlovákiai magyarok nyolcvanezer tagú, pártoktól független kulturális szövetségének 17. országos közgyűlését. A közgyűlés 55 tagú új Országos Választmányt hoz létre, amelynek élén 17 tagú elnökség áll. A szervezet országos elnökevé dr. Bauer Győzöt választják. Elhatározzák, hogy az elnökség a közgyűlés megbízásából kéréssel fordul a szlovák köztársasági elnökhöz: nyilvánítsa érvénytelennek a nemzetiségeket diszkrimináló kassai kormányprogram elnöki rendeleteit. A Csemadok új hivatalos neve Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség – Csemadok lett.

április 8.

Michal Kováč szlovák köztársasági elnök fogadja az Együttélés Politikai Mozgalom és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom vezetőit. A találkozón megállapodnak abban, hogy május első felében a szlovák államfő nemzetiségi kerekasztal összehívását kezdeményezi.

április 17–18.

Keresztények a közös Európáért címmel nemzetközi konferenciát tartanak Királyhelmecen az Együttélés Politikai Mozgalom, a Magyarok Világszövetsége és a Holland Református Párt szervezésében, amelyen nyolc ország politikusai, egyházi tisztségviselői és közéleti személyiségei azt vitatják meg, hogyan segíthetik a keresztény-keresztényen eszmeiséget valló politikusok és az egyházak a kelet- és közép-európai országok felzárkózását az Európa egyesítését célzó feladathoz.

április 24.

Ógellén tartják a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom 7. országos közgyűlését. A tisztújító közgyűlésen kilenc tagból álló új országos elnökséget választanak. Az MKDM elnöke ismét Bugár Béla lesz.

április 25.

A Magyarok Világszövetsége, a Közép-európai Népcsoportok Fóruma (KENF) és az Európai Népcsoportok Föderaliztikus Uniója (FUEV) Budapesten az MVSZ székházában szakmai tanácskozást tart a Kárpát-medencei magyarság autonómia törekvéseiről, amelyen az Együttélés küldöttsége is részt vesz.

május 2.

Révkomáromban negyedszer tartanak imapot, amelyen a szlovákiai magyar katolikusok az önálló magyar püspökség létrehozásáért imádkoznak.

május 3.

Hans van den Broek, az Európai Közösség Bizottságának külkapcsolatokkal foglalkozó tagja Pozsonyban a szlovákiai magyar politikai pártok és mozgalmak vezetőivel találkozik.

május 7.

Pozsonyban tartja első közgyűlését a Márai Sándor Alapítvány, melyen a résztvevők a liberalizmus közép-európai helyzetéről tanácskoznak.

május 10.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom állandó megfigyelői tagságot kap az Európai Demokratikus Unióban.

május 12.

Pozsonyban tanácskozik a magyar pártok és mozgalmak politikai egyeztető tanácsa, melyen megvitatják azokat a kérdéseket, amelyeket az ET-be való felvétel kapcsán Szlovákiának rendeznie kell.

május 15.

A Wspólnota, a Csehszlovákia megszűnése következtében kettévált Együttélés Csehországban maradt része Česky Těčínben tartja országos kongresszusát. A mozgalom Coexistentia néven működik tovább, elnöke ismét Stanislaw Gawlik lesz. Az Együttélés nevében Duka Zólyomi Árpád, a Coexistentia nevében pedig Stanislaw Gawlik aláírja a két politikai szubjektum közötti kapcsolatról szóló megállapodást.

május 20.

A pozsonyi várban 30 meghívott részvételével zajlik a Michal Kováč államfő által összehívott nemzetiségi kerekasztal első ülése. A tanácskozáson képviseltetik magukat a bolgár, a cseh, a horvát, a roma, az ukrán, a ruszin és a lengyel kisebbség képviselői, a szlovák kulturális tárca szakértői. A legnépesebb szlovákiai kisebbséget, a magyarokat nyolcan képviselik.

– Az Együttélés meghívására Szlovákiába érkezik Holly Cartner, a New York-i Helsinki Watch képviselője. Szlovákiai látogatásának célja, hogy a helyszínen ellenőrizze az emberi jogok betartását.

május 22–23.

Az MPP Füleken tartja országos választmányi ülését, melyen élesen bírálják a szlovák kormány gazdaságpolitikáját.

május 24.

Pozsonyban tanácskozik a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom (HZDS) küldöttsége a gazdasági reformról.

május 25.

Az SzK magyar parlamenti pártjai állásfoglalást fogalmaznak meg Szlovákia felvételéről az Európai Tanácsba.

június 1.

Az Együttélés és az MKDM képviselői a Szlovákiában működő hat diákszervezet képviselőjével az együttműködés és a kölcsönös tájékoztatás gyakorlati megvalósításának formájáról tárgyal.

június 7.

Hat szlovák ellenzéki párt, köztük az MKDM és az Együttélés a Mečiar-kormány elleni együttműködésről tanácskozik.

június 7–8.

Az MPP meghívására Pozsonyban jár a Romániai Magyar Demokrata Szövetség küldöttsége. A delegáció tagjai Pozsonyban az Együttélés és az MKDM, illetve a Csemadok vezetőivel is tárgyalnak.

június 14.

Entz Géza, a HTMH elnöke Budapesten találkozik az Együttélés képviselőivel. A tárgyalásokról közleményt adnak ki, amelyben leszögezik, hogy a magyar kormány támogatja a társnemzeti koncepciót.

június 23.

Egy bécsi emberjogi konferencia keretében közös sajtóértekezletet tart az Együttélés, a FUEV, a KENF és a svájci Kisebbségvédelmi Tanács. Duray Miklós felhívja a figyelmet arra, hogy a szlovák parlament nem fogadta el a magyar képviselők határozati javaslatát az ET ajánlásait illetően.

– Az MKDM meghívására Szlovákiába érkezik a dél-tiroli parlament elnöke és a Dél-tiroli Néppárt frakciójának vezetője. A delegáció tagjai találkozhatnak az Együttélés és az MPP képviselőivel is.

július 6.

A Csemadok főtktári tisztségébe beiktatják Végh László szociológust.

július 9–21.

Jakus Péter nagykövesdi és Baróti Attila pácini polgármester a szlovák–magyar határ két oldalán éhségstrájkot tart tiltakozásul a két falu közötti határátkelő megnyitását hátráltató hivatalos eljárás ellen.

július 28.

A köztársasági elnök a várban fogadja Duray Miklóst, az Együttélés elnökét és Farkas Pált, az MKDM alelnökét. A találkozón áttekintik a politikai helyzetet, amely azután alakult ki, hogy a kormányzó párt a parlamentben kisebbségbe került, és tárgyalnak a kormány által visszaadott névtörvényről is.

július 31.

Szlovákiában központi utasításra megkezdik a magyar nyelvű helységnévtáblák kötelező eltávolítását.

augusztus 9.

Bugár Béla, az MKDM elnöke a magyar nyelvű helységnévtáblák eltávolítása miatt nyílt levelet intézt Vladimir Mečiar szlovák miniszterelnökhöz.

– Duray Miklós, az Együttélés elnöke fogadja Eleanor Bly Sutttert, az Amerikai Egyesült Államok ideiglenes szlovákiai megbízottját. A találkozón az Együttélés elnöke tájékoztatja az amerikai megbízottat a helységnévtáblák eltávolításáról és a névtörvény visszaadásáról.

augusztus 18.

Dunaszerdahelyen a Csallóközi Falvak és Városok Társulása, a Csallóközi Régió az eltávolított magyar nyelvű helységnévtáblák visszaállítását javasolta a tömörülést alkotó 105 település önkormányzatának.

augusztus 27.

Komáromban a szlovákiai magyar pártok és mozgalmak mintegy ötezer fő részvételével tiltakozó nagygyűlést tartanak a szlovák kormány jogsértő nemzetiségi politikája ellen.

szeptember 1.

A négy szlovákiai magyar párt vezetője közös levélben fordul az Európai Tanácshoz, hogy felhívják a figyelmet arra, Szlovákia nem tesz eleget azon kötelezettségeinek, amelyeket a felvételkor vállalt.

szeptember 2.

Michal Kováč köztársasági elnök a pozsonyi várban másodszor is találkozik a nemzetiségi kerekasztal résztvevőivel. (Az első kerekasztal-megbeszélést májusban tartották.) A szlovákiai magyar nemzeti közösséget a négy politikai párt, a Csemadok, az SZMPSZ képviselői, ill. a DBP egyik magyar tagja képviseli.

szeptember 7.

Közel ötvenezer szlovákiai magyar szülő és pedagógus aláírásával adtak át petíciót Pozsonyban Ivan Gašparovičnak, a szlovák parlament elnökének, melyben azt kérik, hogy tekintsenek el az alternatív iskolák megvalósításától.

szeptember 10.

Antall József találkozik a határon túli legnagyobb magyar érdekképviseleti szervezetek vezetőivel, így Duray Miklóssal, az Együttélés elnökével, Csáky Pállal, az MKDM parlamenti frakcióvezetőjével is. A találkozó fő témája a Balladur-terv.

szeptember 14.

A Michal Kováč köztársasági elnök által egybehívott nemzetiségi kerekasztal magyar résztvevői levelet juttatnak el az államfőhöz, melyben a második kerekasztal légköre miatt kialakult csalódásuknak adnak hangot.

szeptember 20–24.

Tényfeltáró látogatást tesz Szlovákiában az EBEÉ nemzeti kisebbségekkel foglalkozó bizottságának öttagú szakértői csoportja, amely főként a szlovákiai magyarok helyzetét tanulmányozza.

szeptember 24.

A szlovák parlament módosítja a két hónappal korábban elfogadott névtörvényt, amelynek tervezetét Mečiar kormányfő javaslatára Michal Kováč elnök visszautalta a képviselők elé. A parlamentben elfogadott jogszabály szerint a nem szlovák nemzetiségű, szlovák állampolgárságú nők vezetéknévük után továbbra is kötelesek az „-ová” toldalékot használni, e nélkül az eredeti névalakot csak nem szlovák szövegkörnyezetben használhatják. A magyar parlamenti koalíció képviselői a döntés ellen tiltakozva testületileg kivonultak a parlament ülés-terméből.

szeptember 25–26.

A Komárom melletti Paton ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa.

október 2.

Királyhalmecen magyar nyelven oktató városi egyetemet avatnak fel.

október 4.

Az Európa Parlament Szlovákiában tartózkodó küldöttsége találkozik a magyar pártok vezető-

ivel. A küldöttség a roma etnikum gondjaira, a nemzetiségi kérdésre és a bósi erőművel kapcsolatos helyzetre összpontosítja figyelmét.

október 6.

A Magyar Polgári Párt elnöke, A. Nagy László és külügyi titkára, Petőcz Kálmán Budapesten találkozik az SZDSZ vezetőivel.

– Országos választmányi ülést tart a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom a Nyitra melletti Kálazon.

október 21–24.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség meghívására erdélyi körutat tesz az Együttélés Duray Miklós elnök vezette küldöttsége. A két szervezet közös nyilatkozatot dolgoz ki.

október 25.

Dunaszerdahelyen előkészítő bizottság tanácskozik, amely azt hivatott eldönteni, hogy milyen formában jöjjön létre a Csallóközi Régió.

október 28.

Dobos László, az Együttélés parlamenti képviselője elvállalja a szlovák köztársasági elnök, Michal Kováč nemzetiségi kérdésekben illetékes tanácsadói testületének tagságát.

november 13.

Az 1989-es rendszerváltozás negyedik évfordulóján a kereszténydemokrácia eszményeiről és a kelet-közép-európai térség időszerű kérdéseiről nemzetközi konferenciát rendez Pozsonyban a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom.

november 13–14.

Dunaszerdahelyen tartják a Magyar Polgári Párt országos közgyűlését, amelyen elfogadják a párt gazdasági programját.

november 23.

Bugár Béla, az MKDM elnöke ismerteti a szlovákiai helységnevek nem szlovák nyelvű használatáról rendelkező törvény tervezetét.

december 2.

Az Együttélés a Somorjai Körzeti Hivatalban a Demokratikus és Nyitott Társadalomért Alapítvány bejegyzését kéri.

december 3.

A Csallóközi Városok és Falvak Társulásának 6. közgyűlését tartják Dunaszerdahelyen, ahol úgy döntenek, hogy január 8-ra Révkomáromba összehívják Dél-Szlovákia választott képviselőinek nagygyűlését.

december 6.

A Csallóközi Városok és Falvak Társulásának Tanácsa felhívással fordult Dél-Szlovákia választott képviselőihez, polgármestereihez, hogy politikai és ideológiai elkötelezettségüktől függetlenül vegyenek részt az 1994. január 8-án Komáromban tartandó országos nagygyűlésen.

december 7.

Michal Kováč köztársasági elnök aláírja a parlament által szeptember 24-én elfogadott törvényt, amely szerint Szlovákiában a női nevekhez kötelezően hozzátartozik az „-ová” toldalék.

december 16.

A szlovák parlament megvitatja és elutasítja a magyar autonómiáról szóló terveket.

december 17.

Michal Kováč szlovák elnök a parlament Alkotmányjogi és Államigazgatási Bizottságának jelenléteben tárgyalta a Csallóközi Városok és Falvak Társulásának vezetőivel az 1994. január 8-ra tervezett nagygyűlésről. A megbeszélés után az elnöki szóvivő bejelenti, a köztársasági elnök hajlandó lenne védnökséget vállalni a komáromi nagygyűlés felett, amennyiben a kezdeményezők eltekintenek a tartomány vagy területi autonómia követelésétől.

1994

január 8.

Dél-Szlovákia helyi önkormányzati képviselőinek, polgármestereinek és parlamenti képviselőinek országos nagygyűlése zajlik Komáromban. A több mint 3000 legitimitással rendelkező résztvevő (polgármester, helyi, ill. parlamenti képviselő) állásfoglalást hagy jóvá, amelyben négy fontos részterületen fogalmazódik meg a szlovákiai magyarság elképzelése a jövőjéről.

január 17.

Duray Miklós fogadja az MSZP küldöttségét. Tabajdi Csaba átadja az MSZP választási programjának kisebbségpolitikai téziseit.

január 17–18.

Duka-Zólyomi Árpád a szlovák parlament tárgyaló csoportjának tagjaként az Európai Tanács közigazgatási szakértőivel tárgyal. Az ET szakértői is megerősítik, hogy az etnikai szempontot is figyelembe kell venni egy olyan országban, ahol jelentős számú kisebbség él.

január 19.

Az Együttélés vezető képviselői Max van der Stoellal, az EBEÉ főbiztosával tárgyalnak.

– Michal Kováč fogadja a komáromi nagygyűlés szervezőinek küldöttségét.

január 20.

Kvarda Józsefet, az Együttélés alelnökét azonnali hatállyal leváltják a Somorjai Körzeti Hivatal előjárói tisztségéből.

január 21–23.

Az MDF küldöttsége szlovákiai körútja során találkozik a magyar pártok képviselőivel is.

január 27.

A szlovák parlament ülésén elutasítják a helységnevek használatára vonatkozó, a kormány által kidolgozott törvénytervezetet, amely szerint azokban a helységeken, ahol a nem szlovák lakosság számaránya meghaladja a 20%-

ot, a község nevét a kisebbség nyelvén is fel kell tüntetni. A magyar pártok a 10%-os határ mellett szállnak síkra

– Duray Miklós Tőkés László meghívására erdélyi körúton vesz részt.

február 1.

Az MKDM parlamenti frakciója többnapos látogatásra Bécsbe utazt, ahol találkoznak a vendéglátó Osztrák Néppárt frakcióján kívül Erhard Busek alkancellárral és Andres Kohllal, az EDU főtítkárával.

február 10.

Budapesten a HTMH-ban Entz Géza címzetes államtitkárral tárgyal a magyar koalíció képviselőiben Duray Miklós, Duka Zólyomi Árpád, Bugár Béla és Fodó Sándor.

február 11.

Boross Péter magyar miniszterelnök fogadja a határon túli magyar szervezetek vezetőit.

február 12.

Királyhelmeceen tanácskozik az Együttélés Országos Tanácsa. Leszögezik, hogy a január 8-i komáromi nagygyűlés célkitűzéseit a mozgalom számára kötelező érvényűnek tekintik.

február 25.

A Liberális Internacionálé londoni ülésén elfogadja a szlovákiai politikai helyzetről szóló határozatot, amelyet Petőcz Kálmán, az MPP külügyi titkára készített elő.

március 1–2.

Az amerikai Project on Ethnic Relation (PER) vezetői Allen Kassof igazgatóval az élen Pozsonyban tárgyalnak az MKDM, majd a Magyar Polgári Párt képviselőivel. A PER azt javasolja, hogy közvetítésével találkozzanak a szlovák és a szlovákiai magyar politikai szervezetek, valamint az amerikai kormány megbízottai, és tisztázzák a nézetkülönbségeket.

március 16.

Hivatalba lép a Jozef Moravčík vezette új kormány. A magyar pártok nyolc pontban foglal-

ják össze igényeiket, melyek között szerepel egy magyar osztály létesítése az oktatási minisztériumban.

március 19.

Harmadszor tartják meg a szlovákiai magyar oktatás helyzetével foglalkozó tanácskozást, a III. Lévai Találkozót.

március 20–25.

Duray Miklós nyugat-európai útja során Párizsban francia szakemberekkel tárgyal. Útjának célja a Balladur-terv hiányosságainak kiküszöbölése.

március 29.

Jeszenszky Géza külügyminiszter Budapesten fogadja az Együttélés és az MKDM küldöttségét.

április 20.

Az Együttélés és az MKDM képviselői a szlovák kormány koalíciós tanácsa elé terjesztik a helységnevek kétnyelvű megjelölésére vonatkozó törvénytervezetüket. A tervezet szerint a törvényhez csatolják a községeknek a kisebbség által használt nevét.

május 2.

Lougi Boselli, az EU multilaterális kapcsolatok szekciójának igazgatója Pozsonyban tárgyal a magyar pártok vezetőivel.

május 6.

Az Együttélés, az RMDSZ, a KMKSZ és a VMDK közös állásfoglalást ad ki, amelyben kifejezik, hogy a határon túli magyar közösségek továbbra is igényt tartanak a magyar társadalom egészének támogatására.

május 15.

Az Együttélés és az MKDM parlamenti képviselői döntenek a Pro Probitate – A Helytállásért Alapítvány létrehozásáról. Május 15-ét a szlovákiai magyarság emléknapjává nyilvánítják arra emlékezve, hogy 1942. május 15-én Esterházy János a szlovák parlamentben egyedül szavazott a zsidók deportálását elrendelő törvény ellen.

május 17.

Boross Péter magyar miniszterelnök hivatalában fogadja a határon túli magyarok képviselőit.

május 23.

Az Együttélés Intéző Bizottsága nyilatkozatot tesz közzé Hozzuk létre a magyar uniót! címmel.

május 24.

Duray Miklós az Európai Stabilitási Egyezményrel kapcsolatban kijelenti, hogy mozgalma elutasít minden olyan lépést, amely kizárná közvetlen részvételüket a paktum formálásából. Szükségszerűnek tartja, hogy az adott országon belül egyezményrendszer jöjjön létre – Szlovákiában a magyar közösség és a kormányzat között.

május 27.

A szlovák parlament elfogadja az anyakönyvezésről szóló törvényt – amellyel módosítja az 1993. szeptember 24-i névtörvényt –, megszünteti az „-ová” végződés kötelező hivatalos használatát.

június 15.

Az Együttélés és az MKDM tárgyaló delegációi befejezik a két mozgalom között kötendő együttműködési és koalíciós szerződés szövegezését. Megegyeznek abban, hogy megkezdik a kettős koalíció kibővítéséről szóló tárgyalásokat is.

június 24.

Duray Miklós és Bugár Béla az Együttélés, illetve az MKDM nevében aláírják a két politikai mozgalom közötti koalíciós és együttműködési szerződést.

július 1.

Érvénybe lép az SZK NT 154/1994 Tt. számú anyakönyvi törvény 4. paragrafusa, amelynek értelmében a szülők kérésére anyanyelvükön anyakönyvezhetők a gyermekek, a leánygyermekek vezetékneve „-ová” nélkül is bejegyezhető.

július 7.

A szlovák parlament elfogadja az ún. táblatörvényt. A törvény értelmében a községeknek a nemzeti kisebbségek nyelvén történő megjelölése ott lehetséges, ahol a kisebbségek számaránya meghaladja a 20%-ot.

július 21.

Az Együttélés, az MKDM és az MPP képviselői ünnepélyesen aláírták a koalíciós szerződést, amely rögzíti a választási és választások utáni együttműködés alapelveit.

július 22.

Budapesten Tabajdi Csaba, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára fogadja a szlovákiai magyar pártok képviselőit. A megbeszélésen a szlovák–magyar alapszerződésről tárgyalnak.

július 26.

Az Együttélés, az MKDM és az MPP Popély Gyulával, a Magyar Néppárt elnökével megállapodik, hogy a jelölőlistákon független jelöltként indul a Néppárt öt képviselője.

augusztus 2.

Horn Gyula hivatalában fogadja a szlovákiai magyar pártok elnökeit.

augusztus 5.

Duray Miklós Horn Gyula és Jozef Moravčík találkozója kapcsán kijelenti, hogy a két ország között megkötendő alapszerződés folyamatába be kell vonni a két ország területén élő kisebbségeket is.

augusztus 31.

Az Együttélés elnöke együttműködési szerződést ír alá a mozgalom és a magyarországi, valamint szlovákiai roma szervezetek képviselőivel.

szeptember 6.

Michal Kováč köztársasági elnök fogadja az Együttélés küldöttségét.

szeptember 8.

Az Együttélés, valamint az MPP megfigyelői státust kap a Liberális Internacionálé reykvíki kongresszusán.

szeptember 30. — október 1.

Parlamenti választásokat tartanak Szlovákiában. A választásokon a Magyar Koalíció a szavazatok 10,18 %-át szerez meg. Az Együttélés 9, az MKDM 6, az MPP 1 képviselője jut a parlamentbe. A maradékszavazatok elosztása után az MKDM még egy képviselői helyet kap.

október 15.

Udvardon tartja ülését az Együttélés OT. A tanács úgy dönt, abban az esetben, ha a DSZM alakít kormányt, az MK ellenzékben marad.

október 27.

Michal Kováč külön fogadja a Magyar Koalíció pártjainak elnökeit.

november 3–4.

AZ MK-n belül ellentét támad a parlamenti képviselői klub megalakításával kapcsolatban. Mivel nem egyeznek meg egy parlamenti klub megalakításában, az MKDM önálló parlamenti frakciót alapít. Ennek következtében az Együttélés is külön klubot hoz létre.

november 16.

Megkezdik a kétnyelvű helységtáblák felszerelését.

november 18–19.

Helyhatósági választásokat tartanak Szlovákiában. A magyar pártok közül az Együttélés 131 (4,66%), az MPP 62 (2,21%), az MKDM 56 (1,99%) polgármesteri helyet szerez. Az önkormányzati képviselők számát tekintve az Együttélés 2215 (6,3%), az MKDM 1367 (3,89%), az MPP 812 (2,31%) helyet szerez.

november 21.

Az ET Parlamenti Közgyűlésének két tagja, Tarja Halonen raportőr és John Hartland, a Politikai Bizottság titkára megbeszéléseket folytat a szlovák parlamenti frakciók képviselőivel. Duka-Zólyomi Árpád átadja nekik a Magyar Koalíció az Európai Tanács ajánlásainak teljesítésére vonatkozó álláspontját rögzítő dokumentumot.

december 2.

Duray Miklós és A. Nagy László az Együttélés irodájában megállapodást ír alá az MK parlamenti frakciójának működéséről: az MPP képviselője csatlakozik az Együttélés frakciójához.

december 10.

Gömörhorkán ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa, amelyen értékeli az önkormányzati választások eredményeit.

december 13.

Pozsonyban szakértői tárgyalásra került sor a magyar–szlovák alapszerződésről.

1995

január 3.

Indoklás nélkül felmentik tisztségéből B. Kovács Istvánt, a rimaszombati Gömöri Múzeum igazgatóját.

január 12.

A szlovákiai magyar pártok képviselői Csölösztőn és Galántán magyar ellenzéki pártok képviselőivel, Für Lajossal, Orbán Viktorral és Surján Lászlóval találkoznak.

január 17.

Több járás területén megrongálják a magyar nyelvű helységnévtáblákat.

január 19.

Az MK vezetői levelet intéznek Vladimír Mečiar miniszterelnökhöz, amelyben tárgyalást kezdeményeztek.

január 24–25.

A Magyar Koalíció képviselői Budapesten megbeszélést folytatnak Gál Zoltánnal, az országgyűlés elnökével.

február 7.

Max van der Stoel, az EBESZ kisebbségügyi főbiztosa szlovákiai látogatása során találkozik a szlovákiai magyar pártok képviselőivel. A megbeszélésen a tervezett területi átszervezésről, a létrehozandó kisebbségi tanácsról, valamint a szlovák–magyar alapszerződésről esik szó.

február 9.

Az Együttélés állásfoglalást jelentet meg a kisebbségi keretszerződéssel kapcsolatban.

február 13.

Az MK levelet intéz Daniel Tarchyshoz, az ET újonnan választott főtítkárához, amelyben rámutatnak arra, hogy egyetlen magyar képviselő sem került be a szlovák parlament ET küldöttségébe.

február 12–15.

Dobogókőn tanácskoznak az MKDM polgármesterei és önkormányzati szakértői.

– Az Együttélés állásfoglalásban tiltakozik Gyimesi György kijelentése ellen, miszerint a politikai mozgalom szélsőséges jobboldali politikát képvisel.

február 16.

Csáky Pál, az MKDM frakcióvezetője bírálja Vladimír Mečiar a Kárpátok Eurorégióval kapcsolatos álláspontját.

február 27.

Pozsonyban rendkívüli ülést tart a Csemadok OV Elnöksége, amelyet a szervezet létbizonytalansága miatt hívtak össze.

február 28.

Eva Slavkovská oktatási miniszter fogadja az MK és az SZMPSZ képviselőit. A találkozón az alternatív oktatás esetleges bevezetéséről és a pedagógusképzés gondjairól tárgyalnak.

március 1.

Első ízben fogadja Budapesten az MPP küldöttségét Für Lajos, az MDF alelnöke

március 2.

Budapesten a kisebbségben élő magyarok legitim képviselői Horn Gyula miniszterelnökkel és Kovács László külügyminiszterrel konzultációt folytatnak az alapszerződésekről.

március 3.

Az RMDSZ és az MK három pártja megállapodást jelentet meg, amelyben felhívják a szerződő feleket, hogy olyan államközi szerződést írjanak alá, amely garantálja a romániai és a szlovákiai magyar közösségnek az identitás megőrzésének jogát.

március 9.

Megkezdí aláírásgyűjtési akcióját a Magyar Népi Mozgalom a Megbékélésért és Jólétért, amelyet Gyimesi György, az Együttélés KT VB volt tagja kezdeményez.

március 13.

Az Együttélés OT Kalászon tartott ülésén kizárja Gyimesi Györgyöt. A tanácskozáson döntenek arról, hogy a mozgalmon belül létrehozzák a szociális, konzervatív és liberális platformot.

március 18.

AZ MK három pártja állásfoglalást jelentet meg a megkötendő szlovák–magyar alapszerződésről, amely tartalmazza, milyen feltételekkel köthető meg az alapszerződés.

március 19.

Horn Gyula magyar és Vladimír Mečiar szlovák miniszterelnök Párizsban aláírja az alapszerződést.

március 25.

Dunaszerdahelyen tartja V. országos közgyűlését az Együttélés. A közgyűlés programértékű dokumentumként fogadja el a komáromi nagygyűlés határozatait, és kinyilvánítja, ha nem kerül sor az önkormányzati rendszer megteremtésére, szorgalmazni kell a szlovákiai magyar nemzeti közösség területi autonómiájának létrehozását.

április 1.

Rozsnyón tartják a szlovákiai magyar pedagógusok első országos tanácskozását.

április 3.

Leváltják igazgatói posztjáról Tóth Sándort, a rozsnyói pedagógustalálkozó egyik szervezőjét.

április 5.

Az Együttélés a kassai kormányprogram kihirdetése 50. évfordulóján állásfoglalást jelentet meg.

április 22.

Michal Kováč, az SZK elnöke fogadja a nemzetiségek kulturális szövetségének vezetőit.

– Komáromban hétezer ember részvételével a Csemadok és az SZMPSZ szervezésében tiltakozó nagygyűlést tartanak a magyar kultúra és oktatásügy megmentése érdekében.

május 9.

A Belügyminisztériumban hivatalosan is bejegyzik a Magyar Népi Mozgalom a Megbékélésért és Jólétért nevű pártot

május 13.

Serkén tanácskozik az Együttélés OT, amelyen az általános elnök és alelnök mellé négy (gazdasági, külügyi, önkormányzati, művelődéspolitikai) alelnököt választanak.

május 19.

Leváltják Hecht Annát, a Dunaszerdahelyi Járási Tanügyi Hivatal igazgatóját.

május 23.

Az Ipoly menti községek lukanényei tanácskozásán részt vevő önkormányzati képviselők önkormányzati regionális tanácsot alakítanak.

június 2–3.

Batta György és Brogyányi Mihály, az Együttélés Külügyi Bizottságának vezetői Strasbourgban megbeszélést folytattak Daniel Tarchyszal, az ET főtitkárával

június 5–6.

Max van der Stoel, az EBESZ kisebbségi főbiztosa Pozsonyban a Csemadok és az MK vezetőivel tárgyal.

június 7.

Jozef Kalman miniszterelnök-helyettes megbeszélésen fogadja Bauer Edit képviselőt és Szabó Rezsőt, a Csemadok OV alelnökét. A megbeszélés célja a kormány nemzetiségi tanácsa június 29-i rendkívüli ülésének előkészítése.

június 12.

Duray Miklós, az Együttélés elnöke négyszemközt megbeszélést folytat Vladimír Mečiar miniszterelnökkel.

június 17.

Leleszen ülésezik az MKDM OV, ahol a mozgalom ötesztendő tevékenységét elemzik.

június 19.

V. Mečiar miniszterelnök fogadja az MK képviselőit. A megbeszélés tárgya a szlovák–magyar alapszerződés.

június 23.

Leváltják azt a négy iskolaigazgatót, akik kezdeményezői voltak az alternatív oktatást elutasító állásfoglalásnak.

július 11–14.

Az MK pártelnökei a New York-i Emberjogi Bizottság meghívására Washingtonba utaznak, ahol magas rangú amerikai politikusokkal tárgyalnak.

július 22.

Duray Miklós, az Együttélés elnöke kollégái, koalíciós partnerei nevében elnézést kér az Egyesült Államoktól és a szlovák kormánytól azon kijelentések miatt, amelyeket az érintettek az USA-ból való hazatérésük után tettek.

július 27.

Duray Miklós, az Együttélés elnöke és Kovács László, a somorjai gimnázium leváltott igazgatója képviseli a szlovákiai magyarságot azon a Debrecenben rendezett tiltakozó nagygyűlésen, amelyet a környező országokban folyó nyelvhaború ellen szerveztek.

augusztus 25.

Michal Kováč köztársasági elnök fogadja az MKDM küldöttségét. A megbeszélésen a három magyar pártelnök nagy visszhangot kiváltott amerikai útvjáról és a készülő államnyelv-törvényről esik szó.

augusztus 28.

Az MPP küldöttsége megbeszélést folytat Michal Kováč államelnökkel az MK pártelnökeinek amerikai útvjáról.

szeptember 4.

Országszerte tiltakozások zajlanak az alternatív oktatás bevezetése ellen.

szeptember 9.

Jozef Kalman miniszterelnök-helyettes fogadja az MK vezetőit. A találkozóra a dél-szlovákiai magyar tanítási nyelvű iskolák körül kialakult feszült helyzet miatt kerül sor.

szeptember 16.

Az MKDM OV rimaszombati ülésén az oktatással kapcsolatos kérdésekről tanácskoznak.

szeptember 19–21.

Miguel Angel Martinez, az ET Parlamenti Közgyűlésének elnöke látogatása során megbeszéléseket folytat a magyar parlamenti pártok frakcióvezetőivel.

szeptember 20.

Thomas Benedikter, a FUEV küldöttségének tagja az Együttélés meghívására kétnapos látogatást tesz Szlovákiában.

szeptember 23.

Somodiban ülésezik az MPP OV.

szeptember 30.

Az Együttélés OT oroszokai ülésén az MK kormányba való belépésének elméleti lehetőségével is foglalkoznak.

október 7.

Pozsonyban ülést tart a Csemadok OV Elnöksége. Az ülés után felhívással fordulnak a szlovákiai magyarsághoz, hogy adományaikkal járuljanak hozzá a Csemadok megtartásához.

október 16.

Pozsonyban közös Önkormányzati Bizottságot alapít az MK három pártja.

október 21.

Rimaszombatban tartja alakuló kongresszusát a Magyar Népi Mozgalom a Megbékélésért és Jólétért.

október 25.

Budapesten Horn Gyula magyar miniszterelnökkel tárgyal az MK pártelnökeinek küldött-

sége. Megbeszélésük tárgya az államnyelvről szóló törvénytervezet.

október 26–27.

Révkomáromban és Dél-Komáromban tartja a magyar Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségjogi és Vallásügyi Bizottsága, valamint a szlovák parlament Közigazgatási-Önkormányzati és Kisebbségi Bizottsága kétnapos együttes ülését.

november 2.

Az MK 13 tagú delegációja Strasbourgban tájékoztatja Daniel Tarchyst, az ET főtitkárát az államnyelvtörvény-tervezettel kapcsolatos álláspontjáról. A tanácskozás keretében találkoznak Allard Platte-tel, az ET Emberjogi Bizottsága titkárával.

november 4.

Az MPP a Liberális Internacionálé teljes jogú tagjává válik, melyről a szervezet abbáziai végrehajtó bizottsági ülésén döntenek.

november 17.

A szlovák parlament elfogadja az államnyelvről szóló törvényt.

november 24.

Horn Gyula magyar miniszterelnök Budapesten fogadja az MK küldöttségét, a találkozó keretében az elfogadott nyelvtörvényről és a Csemadokról tárgyalnak.

december 5.

Az MK politikusai a Bécsben tartott nemzetközi sajtóértekezletükön ismertetik a szlovák parlament által elfogadott nyelvtörvényt és annak a szlovákiai magyarságra hátrányos, tiltó intézkedéseit.

december 16.

A szlovák parlament elfogadja, hogy Bauer Edit az ET Parlamenti Közgyűlésén, Boros Zoltán pedig a Közép-európai Parlamenti Bizottságban képviselje Szlovákiát.

1996

január 9–10.

Max van der Stoep, az EBESZ kisebbségi főbiztosa szlovákiai látogatása során tárgyal az MK pártjaival és a Csemadok képviselőivel, akik felhívják a figyelmét, hogy a szlovák kabinet nem vette figyelembe az EBESZ-nek a nyelvtörvénnyel kapcsolatos észrevételeit.

január 10.

Az Együttélés képviselői sajtótájékoztatójukon bejelentik, hogy elkészítették beadványukat, amellyel a nyelvtörvény ügyében az alkotmánybírósághoz fordulnak.

január 11.

Az MPP sajtótájékoztatón ismerteti javaslatát az ország új területi-közigazgatási felosztásáról. Bejelentetik, hogy kiindulásként a 16 megyét tartalmazó elképzelést tekintik elfogadhatónak.

január 17.

Az MK vezetőiből álló testület úgy határoz, hogy közös közigazgatási tervezet kidolgozásával bízza meg a Koalíciós Önkormányzati Tanácsot.

január 18.

Michal Kováč államfő fogadja az MK vezetőit. Tanácskozásukon az államnyelvtörvényről, a szlovák–magyar alapszerződés ratifikálásáról és az új területi-közigazgatási felosztásról tárgyalnak.

január 19.

Pozsonyeperjesen ülésezik az MPP Országos Választmánya.

január 26.

Megalakul a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének Előkészítő Bizottsága, melynek 11 tagja van. A szövetséget május 17-én jegyezték be.

január 28.

Pereden ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa. Döntenek egy szociálpolitikai tanács létre-

hozásáról, amelynek elnöke Bauer Edit. Az ülés állásfoglalásban rögzíti véleményét az új területi-közigazgatási tervezettel kapcsolatban, amelyben elutasítják a kormány javaslatát.

február 1.

Leváltják Kucman Imrét, a Lévai járásbeli csatai alapiskola igazgatóját.

február 2–3.

Deákiban ülésezik az SZMPSZ Országos Választmánya.

február 9–10.

Hans van den Broek, az EU külkapcsolatokkal foglalkozó főbiztosa Pozsonyban tárgyal az MK parlamenti frakcióvezetőivel.

február 10.

Pozsonyban tanácskozik a Csemadok OV Elnöksége. Új főtítkárrá Kollár Pétert választják.

február 27.

Kollár Pétert leváltják a kassai Thália Színház igazgatói posztjáról.

március 7.

Vladimír Mečiar kormányfő fogadja az MK vezetőit.

március 26.

A szlovák parlament ratifikálja a szlovák–magyar alapszerződést.

március 30.

Galántán tartja VIII. országos közgyűlését az MKDM. A mozgalom elnökévé Bugár Bélát, külügyekkel foglalkozó alelnökévé Csáky Pált, belügyi alelnökké Farkas Pált, oktatásügyi alelnökké Szigeti Lászlót választják.

április 10.

A szlovák–magyar alapszerződés pozsonyi ratifikációja nyomán kialakult helyzetről tárgyal Budapesten az MK vezetősége, Lábod László, a HTMH elnöke, valamint Tabajdi Csaba, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára.

április 12.

Julius Maaten, az Európai Liberális Internacionálé főtitkára az MPP és az Együttélés vezetőivel tárgyal az Együttélés felvételéről.

május 8.

Pozsonyban tartja V. konferenciáját az ELDR (Európai Liberális Demokrata és Reformpártok), amelyen az európai integrációról tanácskoznak

május 10–11.

A Pozsony melletti Častá-Papierničkán zajló tanácskozáson az Etnikai Kapcsolatok Projektjének kezdeményezésére magyar és szlovák ellenzéki és kománypártok mellett az ET, EU, EBEÉ képviselői, továbbá Daniel Fried, Clinton elnök kelet-közép-európai tanácsadója is részt vesz. Tanácskozásuk fő témája az etnikai feszültségek és annak elkerülése.

május 13.

Magyar Bálint magyar művelődési és közoktatásiügyi miniszter Budapesten fogadja a Duray Miklós vezette Együttélés küldöttségét. A miniszterrel a felsőoktatás és a színházak helyzetéről tanácskoznak.

május 18.

A Temesváron megtartott FUEV-kongresszuson az Együttélés a szervezet teljes jogú tagjává válik.

május 22.

Max van der Stoel, az EBESZ kisebbségi főbiztosa és öttagú küldöttsége Révkomáromban az SZMPSZ tisztségviselőivel, Gútán az MK vezetőivel találkozik.

– Az MK és a KDM közös beadványt nyújt be az alkotmánybíráson az államnyelvtörvény ellen.

május 26.

Bátorkeszin ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa. Az ülésen Duray Miklós javasolja az MK unióvá történő átalakítását.

június 5–8.

Az LI noordwijki közgyűlésén az Együttélést és az MPP-t az LI teljes jogú tagjává, A. Nagy Lászlót, az MPP elnökét és Duray Miklóst, az Együttélés elnökét pedig tiszteletbeli alelnökévé választják.

június 13.

Jozef Kalman miniszterelnök-helyettes fogadja Csáky Pál és Bárdos Gyula parlamenti képviselőket. A megbeszélés célja a kisebbségi szervezetek és a kisebbségi kultúra támogatásának kérdése.

június 15.

Dunaszerdahelyen ülésezik az MPP Országos Választmánya. Állásfoglalásukban felszólítják az ellenzéki pártokat, egyeztessék álláspontjukat az alkotmányban garantált nemzetiségi jogok törvényeinek alapelveivel kapcsolatban.

június 21.

Tiltakozó nagygyűlést rendeznek Révkomáromban a szlovák kormány jogtipró intézkedései ellen, amelyen felszólalnak a parlamenti pártok és a magyar szervezetek képviselői.

június 28.

Pozsonyban tanácskoznak a DSZM és az MK képviselői. A tanácskozás célja, hogy az MK képviselői is helyet kapjanak a Nemzeti Vagyonalap, a Szlovák Információs Szolgálatot ellenőrző parlamenti bizottságában, valamint a Számvevőszék vezetőségében és a tévétanácsban.

június 28. – július 2.

Herbert Bösch, az EU és a szlovák parlament közös parlamenti bizottságának társelnöke szlovákiai látogatásán találkozik a dél-szlovákiai városok képviselőivel is.

július 4–5.

Kétnapos konferenciát tart a magyar kormány Budapesten az egységes magyar külpolitika kialakítása érdekében a magyarországi parlamenti pártok és a határon túli magyarság legitim képviselőinek részvételével.

július 24.

Életbe lép az új közigazgatási reformról és államigazgatásról szóló törvény.

augusztus 2.

Megszüntették a kassai Thália Színház jogalanyiságát

augusztus 20.

Az MK politikusai Budapesten tárgyalnak az RMDSZ vezető képviselőivel a román–magyar alapszerződés tervezetéről.

augusztus 22.

Az MK küldöttsége Michal Kováč államfővel tárgyal Szlovákia EU és NATO csatlakozásával kapcsolatban.

augusztus 23.

Megszüntetik a komáromi Jókai Színház jogalanyiságát.

szeptember 4.

A Pápan zajló magyar–magyar csúcstalálkozón részt vesznek az MK politikusai is.

szeptember 15.

Félórás szlovák–magyar kormányfői találkozó zajlik a Magas-Tátrában. Horn Gyula és Vladimír Mečiar a két ország viszonyáról tárgyal.

szeptember 19.

A parlament módosítja az állami szimbólumokról szóló törvényt. Ennek értelmében más ország himnusza csak akkor hangozhat el, ha jelen van az adott ország küldöttsége is.

szeptember 19.

A Rozsnyói Járási Hivatal környezetvédelmi szakosztálya elrendeli a Krasznahorkaváralján június 8-án felavatott millecentenáriumi emlékmű lebontását.

szeptember 23.

A budapesti Országgyűlés ellenzéki és kormánypárti képviselői kérik a kormányt, hogy tegyen lépéseket annak érdekében, hogy a szlovák parlament változtasson a himnuszrende-

ten, mert ezzel megsértik az alapszerződést. A pozsonyi Külügyminisztérium visszautasítja a budapesti tiltakozást.

szeptember 25.

Elfogadják a pozsonyi parlament új házszabályát, amelynek értelmében a nemzetiségi képviselők nem szólalhatnak fel anyanyelvükön.

– **Szeptemberben** és októberben a parlamenti ellenzék, az MK támogatásával, bizalmatlansági indítványt kísérel meg Ivan Hudec kulturális miniszter és Eva Slavkovská iskolaügyi miniszter ellen.

október 19.

Tornán tanácskozik a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom Országos Választmánya. A választmány állást foglal az ellenzéki együttműködés, az ún. Kék Koalíció mellett.

október 26–27.

Dunaszerdahelyen tartja közgyűlését a Magyar Polgári Párt. A párt elnökévé újból A. Nagy Lászlót választják. Alelnökké Petőcz Kálmán és Gyurovsky László, főtítkárrá Tóth Károlyt választják.

november 11.

Max van der Stoel, az EBESZ kisebbségi főbiztosa hetedszer látogat Pozsonyba. Találkozik a köztársasági elnökkel és a miniszterelnökkel. A magyar pártok képviselőivel találkozva az Együttélés a közigazgatási átszervezés utáni helyzetről, az MKDM az új házszabályról és az oktatási problémákról, az MPP pedig a kisebbségi nyelvtörvény hiányáról tájékoztatja.

november 24.

Komáromban tartja IV. országos közgyűlését az SZMPSZ. Elnökké újból Sidó Zoltánt, alelnökké Dolník Erzsébetet, Hecht Annát és Keszegh Istvánt választják. A közgyűlés levélben fordul a legfőbb ügyészhez, hogy vizsgálja fölül azt a miniszteri rendeletet, amely kötelezővé teszi a magyar iskolákban a felvételi vizsgát szlovák nyelvből.

november 30.

Ipolynyéken tanácskozik az MPP Országos Választmánya. Határozatban szögezik le a Kék Koalícióval való szoros kapcsolat szükségességét.

1997**január 3.**

A Magyar Koalíció alelnökei felhívásban szólítják fel a választókat, hogy aláírásukkal támogassák a közvetlen elnökválasztásra vonatkozó petíciót.

január 16.

Az MK pártelnökei Budapesten Tabajdi Csaba politikai államtitkárral tárgyalnak.

január 27.

Egy érsekújvári fórumon Duray Miklós és Popély Gyula pártelnökök a magyar egység megteremtését szorgalmazzák. Ezzel kapcsolatban Duray Miklós kijelenti, hogy a létrehozandó pártegyesülés érdekében hajlandó lenne lemondani elnöki tisztségéről.

február 3.

Az SZMPSZ dunaszerdahelyi ülésén bejelentik, hogy országos tiltakozást indítanak a szülők körében a kétnyelvű bizonyítványok visszaállításáért.

február 19.

Az MPP vezető politikusai Jozef Kalman miniszterelnök-helyettessel a magyar kisebbség problémáiról tárgyal.

február 26.

Bárdos Gyula és Bauer Győző kilép a kormány Nemzetiségi Tanácsából.

április 5.

Az SZMPSZ Rozsnyón megrendezett 3. országos találkozóján felhívást fogadnak el, amely arra kéri a szlovákiai tömegszervezeteket és pártokat, hogy tömeges tiltakozásaikkal akadályozzák meg a magyar oktatás leépülését.

április 15.

Daniel Tarchys, az ET főtitkára a parlamentben képviselt pártok frakcióvezetőivel tárgyal.

– Max van der Stoel EBESZ-főbiztos a szlovákiai magyar pártok elnökeivel és oktatási szakértőivel tárgyal.

április 19.

Ipolyságon megalakul a Szlovákiai Magyar Értelmiségi Fórum.

április 26.

Érsekújvárott tartja I. országos közgyűlését a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetsége.

május 3.

Szölőskén ülésezik az MPP Országos Választmánya.

május 4–6.

Az RMDSZ küldöttsége Pozsonyban az MK pártvezetőivel tárgyal.

május 14.

AZ MK parlamenti képviselői az oktatási retorziók ellen tiltakozó leveleket adnak át Michal Kováč államfőnek.

május 25.

A. Nagy László, az MPP elnöke panaszt tesz a legfőbb ügyészségen, amiért nem élhetett alkotmányos jogával, és nem vehetett részt a NATO-csatlakozásról és a szabad elnökválasztásról kihirdetett népszavazáson.

május 27.

Az MKDM frakciója felszólítja az oktatási minisztériumot, hogy ismét adjanak ki kétnyelvű bizonyítványokat.

május 28.

A Szlovákiai Magyar Szülők Szövetsége úgy határoz, hogy alapszervezetei, ill. a szülők részére kérvénymintát biztosít, hogy az iskolaigazgatókhoz fordulva kérelmezzék a kétnyelvű bizonyítványok kiadását.

június 2.

Az SZMPSZ tiltakozó nagygyűlést rendez Dunaszerdahelyen.

június 3–5.

Tiltakozó nagygyűléseket tartanak több dél-szlovákiai városban az oktatásügyi retorziók ellen.

június 9.

Az MK vezetői Budapesten a Rákóczi Szövetség vezetőivel tanácskoznak.

június 10.

Michal Kováč fogadja az MK vezető képviselőit.

június 11.

Csáky Pál, az MKDM alelnöke bejelenti, hogy a kétnyelvű bizonyítványok megvonása miatt panasszal fordul a strasbourgi emberjogi bírósághoz.

június 13.

Az MKDM az Európai Néppárt tagjává válik.

június 24.

Az MK vezetői bejelentik, kéréssel fordulnak Max van der Stoelhoz, az EBESZ kisebbségi főbiztosához és Daniel Tarchyshoz, az ET főtítkárához, hogy a két intézmény szenteljen kiemelt figyelmet a szlovákiai nemzetiségi oktatásügynek.

június 26.

Az MK, a pedagógusszövetség és a Csemadok felhívást intéz a szülőkhöz, hogy az egynyelvű bizonyítványokat küldjék el csoportosan Slavkovská oktatási miniszternek.

június 28.

Dunaszerdahelyen ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa.

– Nagykéren ülésezik az MPP Országos Választmánya.

– Elbocsátották Tóth Sándort, a rozsnyói magyar alapiskola pedagógusát.

július 4.

Az MK képviselői részt vesznek a Mečiar miniszterelnök által kezdeményezett kerekasztaltárgyaláson.

július 14.

Georgiosz Zavvosz, az EU szlovákiai nagykövete Pozsonyban fogadja az Együttélés vezetőit.

július 23.

Leváltják Liszka Józsefet, a komáromi múzeum 1991-ben létrehozott magyar nemzetiségi osztályának vezetőjét.

augusztus 14.

Az MK levelet intéz Horn Gyula magyar miniszterelnökhöz, figyelmébe ajánlja, hogy a szlovákiai magyarság helyzetében nagymértékű romlás következett be.

augusztus 19.

Kuncze Gábor, az SZDSZ elnöke és Szent-Iványi István frakcióvezető Budapesten fogadja az MPP delegációját.

– Kovács László külügyminiszter és Tabajdi Csaba politikai államtitkár fogadja az MKP vezető politikusait.

augusztus 26.

Elbocsátják állásából Korpás Pált, az ipolysági gimnázium tanárát.

– Az SZMPSZ OV állásfoglalásában felhívja a parlamenti pártokat és képviselőket, hogy tegyék meg a megfelelő lépéseket a jogokat sértő intézkedések megszüntetése érdekében.

szeptember 3.

Az SZMPSZ OV levélben fordul Magyar Bálint magyar művelődési és közoktatási miniszterhez, hogy vizsgálja felül a szlovák–magyar alapszerződésben a szlovákiai magyar oktatást és pedagógusképzést érintő azon rendelkezéseket, amelyek ellentétben állnak az alapszerződéssel.

– Az MK levelet intéz Mečiar miniszterelnökhöz, amelyben a Horn Gyulával kötött győri megállapodásra és az alkotmány 34. cikkelyére hivatkozva kéri, hogy a szlovákiai magyarok legitim képviselője részt vehessen az alapszerződést felügyelő vegyes bizottságban.

szeptember 8.

Az MK vezetői levélben felszólítják Vladimír Mečiar, hogy távozzék kormányfői tisztségéből.

szeptember 9.

A szlovák alkotmánybíróság elveti annak a 33 ellenzéki képviselőnek a beadványát, amely az államnyelvről szóló törvény kilenc rendelkezésének és a jogszabály preambuluma alkotmányos voltának elbírálását kéri.

szeptember 12.

Az Európai Liberális Párt (ELDR) közgyűlése Petőcz Kálmánt, az MPP alelnökét az ELDR alelnökévé választja.

szeptember 28.

Csáky Pál, az MKDM alelnöke Budapesten kijelenti, hogy a választási törvény módosítása esetén az MK pártjai készek arra, hogy egy politikai szubjektumba tömörüljenek.

október 1.

Leváltják Popély Gyulát, a pozsonyi Duna Utcai Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium igazgatóját.

október 11.

Az MPP OV pozsonyi ülésén határozatot fogad el arról, hogy a párt az 1998-as választásokon az MK tagjaként vesz részt.

október 14.

A magyar oktatásügyről, a kétnyelvű bizonyítványokról, az új választási rendszerről tárgyal Max van der Stoep EBESZ-főbiztos az MK és a Csemadok vezetőivel.

– Leváltják Kovács Pétert, a szenci magyar alapiskola igazgatóját.

november 8.

Ipolyságon ülésezik az Együttélés Országos Tanácsa. Megvitatják az új magyar párt megalkulásának feltételeit, amely Duray Miklós pártelnök szerint 4 frakciót (liberális, nemzeti, keresztény és konzervatív) foglal magában.

november 27.

A legfelsőbb bíróság elutasítja A. Nagy László keresetét, amelyet a népszavazás megghiúsítása ügyében nyújtott be.

1998

február 8.

A választási törvény tervezett módosítása miatt választút elé kerülnek a magyar parlamenti pártok. Duray Miklós, az Együttélés elnöke nem tartja jó megoldásnak a választási pártot. Meggyőződése szerint szövetségi pártot kellene alakítani.

március 12.

A Matica slovenská elképzelése szerint módosítani kellene Dél-Szlovákiában az önkormányzatokról szóló törvényt oly módon, hogy a nemzetiségileg vegyesen lakott községekben a szlovákságnak vétőjoga legyen minden olyan ügyben, amely a kultúrát, az oktatást és a közigazgatást érinti.

április 22.

A Magyar Koalíció három pártja között megalapodás születik, mely szerint Magyar Koalíció Pártja néven szövetségi pártot hoznak létre, az MKDM lesz a másik két párt befogadó pártja. Az Együttélés a másik két párt beleegyezésével a saját soraiból a szövetségi párt elnökét, a Magyar Polgári Párt pedig – azonos feltételek mellett – a Képviselői Tanács elnökét jelöli. Április 23-án Duray Miklós jelzi, hogy nem jelölte magát az elnöki tisztségre.

április 29.

Bugár Béla, az MKDM elnöke elmondja: egyeztetés nélkül vállalták, hogy ők lesznek a befogadó párt, időhiány miatt döntöttek így. Az Együttélést és Duray Miklóst vádolja, amiért nem jött létre időben a megegyezés. Duray élesen elutasítja Bugár Béla vádaskodását.

június 13.

Galántán tartja VI., egyben utolsó közgyűlését a Duray Miklós vezette Együttélés Politikai Mozgalom. A küldöttek ellenszavazat nélkül jóváhagyták, hogy az Együttélés közös platformot alakítson az MKDM-me. Előzőleg ugyanis az MKDM és az Együttélés olyan kétoldalú megállapodásra jutott, amely szerint a szövetségi

ségi pártot létrehozó három erő nem három egyforma platformot alkot majd a szövetségi pártban, hanem csak kettőt: az Együttélés és a MKDM közös „keresztény-konzervatív-népi” platformját, amelynek párját az A. Nagy László vezette liberális szellemiségű Magyar Polgári Párt alkotná. Ezzel a szövetségi párton belüli erőviszonyok 80 : 20 százalékos arányban osztódnak. A közgyűlésen jóváhagyják a Popély Gyula vezette, politikai tevékenységet nem folytató Magyar Néppárt beolvadását az Együttélésbe.

június 21.

Dunaszerdahelyen az eddigi Együttélés, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és a Magyar Polgári Párt egyesülésével létrejön a Magyar Koalíció Pártja. A közgyűlésen az MKP elnökévé Bugár Bélát, általános alelnökévé Duka Zólyomi Árpádot, tiszteletbeli elnökévé Duray Miklóst választják. A keresztény-konzervatív-népi platform elnöke Csáky Pál, a polgári-liberális platform elnöke A. Nagy László lett, egyben mindketten elnökhelyettesek is. Az országos tanács elnökévé Farkas Pált, a Magyar Koalíció Pártjának frakcióvezetőjévé Bárδος Gyulát választják.

szeptember 25–26.

Parlamenti választásokat tartanak Szlovákiában. A volt miniszterelnök, Vladimír Mečiar pártja, a DSZM 27%-ot szerez, az SZDK 26,33%-kal a második. A DBP 14,66%-kal a harmadik, a Magyar Koalíció Pártja 9,12%-kal a negyedik. Rajtuk kívül az SZNP 9,07%-kal, a PEP 8,01%-kal jut a parlamentbe. Az MKP-ra 306 000-en szavaztak, és ez 15 képviselői mandátumot jelent.

október 28.

Pozsonyban az SZDK, a DBP, az MKP és a PEP aláírja a koalíciós szerződést. Mikuláš Dzurinda leendő miniszterelnök bejelenti, hogy megszületett az új kormány. Bugár Béla, az MKP elnöke elmondja: a „koalíciós tárgyalásokon olyan kompromisszum született, hogy a földművelési miniszteri posztot a DBP kapja, nekünk pedig az építésügyi tárca jutott”. A négypárti koalíci-

ós szerződésben a felek kötelezik magukat, hogy támogatják a Bős ügyében hozott hágai döntésből eredő kötelezettségek teljesítését. Nem nyitják meg a Beneš-dekrétumok és a területi autonómia kérdését, s nem szorgalmazzák az alternatív oktatás bevezetését sem.

október 30.

Megalakul az új szlovák kormány. Mikuláš Dzurinda a miniszterelnök, a kormány négy alelnöke közül az egyik Csáky Pál, az emberi és kisebbségi jogokért, valamint a regionális fejlesztésért felelős. A belügyminiszter Ladislav Pittner, a külügyminiszter Eduard Kukan. A kormány további magyar tagja: Harna István építésügyi és Miklós László környezetvédelmi miniszter.

1999

január 1.

Mikuláš Dzurinda miniszterelnök újévi beszédében sorsdöntő évnek nevezi 1999-et. A legfontosabb célkitűzésként a politikai stabilitás megtartását, a reformintézkedések meghozatalát, valamint az államfő megválasztását említi.

január 4–5.

Somorján ülésezik a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Országos Választmányának Elnöksége. Az ülésen megtárgyalják az 1999–2002-es időszakra szóló programjavaslatot, a helyi és területi tisztségviselők megválasztására vonatkozó alapelveket.

január 8.

Szencen ülésezik az MKP Elnöksége és parlamenti frakciója, amelyen a kisebbségi nyelvtörvény tervezetét vitatják meg. Az MKP tervezte 20% helyett 10%-ban határozza meg a kisebbségi lakosság minimális arányát, ahol a kisebbségek anyanyelvüket használhatják. Mészáros Lajos szerint a határ csökkentésével a már meglévő 503 községen kívül még 19 községben használhatnák a lakosok a hivatalos érintkezésben a magyar nyelvet. A tervezetnél A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája alapelveiből indultak ki.

– Komáromban az SZMPSZ képviselőivel tárgyal Csáky Pál miniszterelnök-helyettes. A pedagógusok szerint lassan rendeződik a leváltott iskolaigazgatók és a meghurcolt pedagógusok ügye.

január 13.

A szlovák parlament megkezdi a kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvénytervezet módosításának vitáját. Ez a kétnyelvű bizonyítványok bevezetéséről rendelkezik és a nemzetiségi iskolák kétnyelvű dokumentációjára vonatkozó alapelveket tartalmazza. A szlovák–magyar alapszerződés megvalósítását ellenőrző vegyes bizottság összetételében is megegyezik a szlovák kormány. A bizottság vezetője Ján

Figel, külügyi államtitkár. Duka Zólyomi Árpád parlamenti képviselőt és Pásztor István komáromi polgármestert a bizottság tagjává választják.

január 14.

A parlament gyorsított eljárással elfogadja a kisebbségi iskolák anyanyelvi használatát szabályozó törvényt, valamint az iskolai dokumentációra vonatkozó módosító javaslatát. Az ülésen elfogadják a közvetlen elnökválasztásról szóló alkotmánytörvényt is.

január 15.

Újjáalakítják a kormány Kisebbségi Tanácsát, amelyben ezentúl nagyobb számú kisebbségi képviselő kap helyet. A testület 15 tagúvá bővül.

január 15.

Petőcz Kálmánt, az MKP alelnökét nevezi ki a kormány az ENSZ genfi irodája nagykövetének.

január 21.

Magyar–szlovák szakértői tárgyalásokat tartanak Párkányban a Mária Valéria híd helyreállítása ügyében.

január 25.

Sopronban Mikuláš Dzurinda szlovák, Orbán Viktor magyar és Viktor Klima osztrák kormányfő részvételével háromoldalú megbeszéléseket tartanak, amelyen megvitatják a gazdasági, infrastruktúra bővítésére és a szervezett bűnözés visszaszorítására vonatkozó kérdéseket.

január 29.

400 magyar tannyelvű alap- és középiskolában csaknem 40 ezer diák kap kétnyelvű bizonyítványt.

február 3.

Pozsonyba látogat Németh Zsolt magyar külügyi államtitkár, aki többek közt az MKP kormányban betöltött szerepéről is tárgyal a képviselőkkel.

február 5.

Amennyiben az MKP nem kapja meg a szlovák állami földalap igazgatásának jogát, képviselői

esetleg nem fogják támogatni a kormány parlamenti törvényjavaslatait, jelenti ki Duray Miklós, a párt tiszteletbeli elnöke.

február 8.

A szlovák–magyar vegyes bizottság budapesti tanácskozásán 15 közös ajánlást fogadnak el, amelyek a kisebbségek kulturális és nyelvi jogain kívül kiterjednek a határátkelőhelyek megnyitására és a Mária Valéria híd újjáépítésére is. Közülük több a szlovák–magyar alapszerződésben és a két kormányzó párt programjában is szerepel.

február 9.

Az MKP a koalíciós tanács ülésén lemond arról, hogy jelöltet állítson az állami földalap vezérigazgatói posztjára.

február 12.

Pozsonyban tárgyal Orbán Viktor magyar kormányfő Mikuláš Dzurinda miniszterelnökkel. Mikuláš Dzurinda kijelenti, a kormánynak eltökélt szándéka, hogy június 30-ig elfogadják a kisebbségi nyelvtörvényt. A kormányfők a bösi vízerőműről is tanácskoznak, majd Orbán Viktor az MKP vezetőivel tárgyal.

február 13.

Kormánybeli és parlamentbeli tevékenységét értékeli az MKP OT pozsonyi ülésén. Kifogásolják, hogy a kormány alacsony, 35 millió koronás támogatásban kívánja részesíteni a kisebbségi kultúrát.

március 3.

Farkas Pál, az MKP koalíciós tanácsának vezetője kijelenti, a párt szerint a költségvetési tervezet csak akkor fogadható el, ha az a kisebbségi kultúrák támogatására 130-140 millió koronát irányoz elő. A kulturális tárca 50, míg a kerületi hivatalok 80-90 millió koronát fordíthatnának e célra.

március 8.

Bugar Béla pártelnök vezetésével parlamenti küldöttség tárgyal Budapesten, amelyen a kisebbségi magyar kultúra támogatásáról is tanács-

koznak. A delegáció Orbán Viktor miniszterelnökkel és Göncz Árpád államfővel is találkozik.

március 10.

Újabb szakértői megbeszéléseket tartanak a hágai bírósági döntés végrehajtásáról Pozsonyban. Budapest szerint a szerződés céljait a már meglévő létesítményekkel kell teljesíteni, és meg kell állapítani az eredeti meder és a mellékágrendszer vízmegosztását, a szlovák fél az alvó vízlépcső megépítését szorgalmazza.

március 17.

A kisebbségi kultúra elégtelen támogatása és a földalap ügyének rendezetlensége miatt az MKP obstrukcióval válaszol, képviselői nem vesznek részt a parlamenti ülésen.

március 18.

Mikuláš Dzurinda kormányfő, Brigita Schmögnerová pénzügyminiszter és Bugár Béla, az MKP elnöke megbeszélést folytat a kisebbségek kultúrájára szánt állami támogatásról. A kormányfő közöli, hogy a megegyezés után az MKP képviselői visszatérhetnek a parlamentbe, és újra részt vehetnek a törvényhozó testület munkájában.

március 23.

A földalap leendő vezetője körül kialakult feszültségről tanácskozik az MKP és a Demokratikus Baloldal Pártja vezetősége. A két párt megegyezik az ügy rendezéséről.

március 26.

A parlament elfogadja az 1999. évi költségvetést. A törvényhozás jóváhagyja Bárdos Gyula javaslatát, amely szerint a kerületi hivatalok módosító költségvetésében konkrét, célirányos összegeket kötnek le a kisebbségi kultúra támogatására. A kisebbségi kulturára a tervezet szerint 162 millió koronát fordítanak. A kulturális tárca 62,4, a kerületi hivatalok 99,262 millió koronát különítenek el e célra.

március 28.

A Szigeti László oktatási államtitkár által kezdeményezett találkozón az MKP és a pedagógus

gusszövetség képviselői, valamint hazai magyar felsőoktatási szakemberek egyeztetik a szlovákiai magyar felsőoktatással kapcsolatos elképzeléseiket.

április 1.

Nemzetiségi Főosztály alakul az Oktatásügyi Minisztériumban.

április 14.

A kormány elfogadja a kisebbségi és etnikai ügyekkel foglalkozó kormánybizottság létrehozására vonatkozó javaslatot.

április 20.

Pozsonyban tárgyal Hans van den Broek, az Európai Unió főbiztosa, aki a Mikuláš Dzurinda kormányfővel folytatott tanácskozás után kijelenti: Szlovákia uniós csatlakozásának előfeltételeként értelmezi a kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvény elfogadását.

április 21.

Az MKP parlamenti képviselői csak akkor szavazzák meg a kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvénytervezetet, ha az a nemzetiségek elvárásainak is megfelel, jelenti ki Duray Miklós, az MKP tiszteletbeli elnöke.

– Brüsszelbe látogat az MKP küldöttsége. Bugár Béla, A. Nagy László és Duray Miklós az európai liberális és konzervatív pártokat tömörítő szervezet képviselőivel tárgyal, és az MKP tagúrafelvételét kéri a néppárti frakcióba.

április 28.

Ülésezik a szlovák–magyar oktatási, tudományos, sport- és ifjúságügyi vegyes bizottság. Napirendjén az 1999 és 2001 közötti oktatási és tudományos-műszaki együttműködésről szóló tárcaközi szerződés előkészítése szerepel, de tárgyalnak a két ország oktatási intézményei által kiadott diplomák kölcsönös elismeréséről is.

április 29.

Max van der Stoep, az EBESZ kisebbségi főbiztosa váratlanul Pozsonyba érkezik, hogy megpróbáljon közvetíteni a kisebbségi nyelvek

használatáról szóló törvény miatt a kormánykoalícióban kialakult nézeteltérések rendezése ügyében. Lubomír Fogaš miniszterelnök-helyettes ugyanis úgy dolgozta ki a törvényt, hogy az nem felelt meg az Európa Tanács számára.

május 4.

Mikuláš Dzurinda miniszterelnök a koalíciós pártokkal egyeztet a kisebbségi nyelvhasználati törvény tervezetének elkészítéséről.

– Duka Zólyomi Árpád parlamenti képviselő szerint a Lubomír Fogaš által benyújtott javaslat mellett a Csáky Pál miniszterelnök-helyettes tervezete sem felel meg az MKP-nak, mivel azt az elnökség nem hagyta jóvá.

május 11.

A szaktantárgyak magyar nyelvű oktatásának visszaállításáról és a magyar pedagógusképzés színvonalának emeléséről tárgyal Csáky Pál miniszterelnök-helyettes és Szigeti László oktatási államtitkár Daniel Klivanecce, a nyitrai Konstantin Egyetem rektorával.

május 15.

Első alkalommal közvetlen elnökválasztást tartanak Szlovákiában. A 10 jelöltből Michal Kováč volt államfő közvetlenül az első forduló előtt visszalép.

május 16.

Rudolf Schuster nyeri a közvetlen elnökválasztás első fordulóját. A részvétel 74%-os volt. A második Vladimír Mečiar, a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom elnöke. Schuster 34,5%-ot, míg Mečiar 27%-ot szerez.

május 22.

Ádám Zitát választják a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének új elnökévé a szervezet Rimaszombatban tartott közgyűlésén.

május 29.

Az elnökválasztás második fordulójában Rudolf Schuster a szavazatok 57,18%-át, míg Vladimír Mečiar a voksok 42,8%-át szerez meg.

június 14.

A kisebbségi nyelvhasználati törvényről tárgyal Hágában az Európai Tanács és az Európai Unió képviselőivel, valamint az EBESZ főbiztosával, Max van der Stoellal Ján Figel' külügyi államtitkár.

június 15.

Beiktatják tisztségébe Rudolf Schuster köztársasági elnököt.

június 19.

Az MKP nem szavazza meg a kormánykoalíciós kisebbségi törvény tervezetét, jelenti be Bugár Béla, az MKP elnöke. Nehezményezi, hogy a törvény nem rendezi a kisebbségek számára hátrányos államnyelvtörvény helyzetét.

június 21.

Az MKP vezetői az uniós országok nagyköveteivel és az EB vezetőjével, Walter Rochellal tárgyal a nyelvhasználati törvényről.

június 26.

Dunaszerdahelyen tartja ülését az MKP OT, amelyen a kisebbségi nyelvek használatát szabályozó törvény tervezetét vitatják meg. Előzőleg a kabinet már elfogadta a Fogaš által kidolgozott és Max van der Stoel által kiegészített javaslatot, amelyet a három magyar miniszter nem támogatott.

július 1.

Megkezdődik a kisebbségi nyelvhasználati törvény két tervezetének vitája a parlamentben. Második olvasatba utalják a kormány tervezetét. Az MKP javaslatát elvetik. A magyar képviselők azt javasolják, hogy a 20%-os küszöböt 10-re csökkentsék.

július 10.

A parlament elfogadja a kisebbségi nyelvhasználati törvény kormánytervezetét. A törvényre 70-en igennel, 18-an nemmel szavaznak, a 14 magyar képviselő és a Szlovák Nemzeti Párt képviselői nemmel voksoltak.

július 14.

Rudolf Schuster köztársasági elnökkel tárgyal az MKP vezetősége, akik a parlament által elfogadott törvény visszaadását kéri az államfőtől.

július 20.

Duray Miklós, az MKP tiszteletbeli elnöke kijelenti: félreállítása lett a három magyar párt egyesülésének az ára.

augusztus 11.

A kabinet ülésén a résztvevők egyhangúlag támogatják Csáky Pál miniszterelnök-helyettes javaslatát, hogy a kisebbség nyelvén oktató iskolák belső ügyvezetését az adott kisebbség nyelvén vezessék.

augusztus 17.

Komárom székhellyel önálló magyar kar létrehozását javasolja Milan Ftáčnik oktatási miniszternek Csáky Pál miniszterelnök-helyettes.

augusztus 24.

Rudolf Schuster köztársasági elnök úgy dönt, nem ír ki népszavazást a kisebbségi nyelvhasználat ügyében. Ezt korábban a DSZM és az SZNP kezdeményezte.

szeptember 1.

Életbe lép a kisebbségi nyelvhasználati törvény, amely összesen 638 szlovákiai települést érint.

szeptember 6.

Rudolf Schuster államfő Göncz Árpád magyar államfővel tárgyal Pozsonyban. A találkozón értékeli az MKP kormányzatban betöltött szerepét. A nyelvtörvénnyel kapcsolatban a magyar államfő kijelenti, hogy minden szlovák partnerének jelezte: a törvény ilyen elfogadása számára csalódást jelentett.

szeptember 16.

A Kereszténydemokrata Mozgalom az Európai Néppárt berlini tanácskozásán megvétózza az MKP felvételét az európai szervezetbe. A mozgalom elnöke, Ján Čarnogurský azzal indokol-

ja a döntést, hogy a komáromi önkormányzat MKP-s képviselői megakadályozták a tervezett Cirill és Metód szobor felállítását.

– A szlovák és magyar államfő aláírja a Mária Valéria híd újjáépítéséről szóló megállapodást.

szeptember 30.

Pozsonyban ülésezik a szlovák–magyar kisebbségi vegyes bizottság. Ján Figel' bizottsági elnök kijelenti, a szlovák Oktatási Minisztérium október végéig elkészíti a külföldi egyetemek akkreditálási lehetőségeit felölelő dokumentumot, s ennek alapján megoldható a diplomák kölcsönös elismerésének kérdése.

október 27.

Az MKP elutasítja a területi és közigazgatási elrendezés módosítására tett javaslatokat, jelenti ki Kvarda József MKP-képviselő. Szerinte a természetes régiókat, így a Csallóközt az új tervezetek is két részre osztják, és az észak-déli irányú területi egységet részesítik előnyben.

november 13.

Tisztújító közgyűlést tart az MKP Komáromban. A küldöttek megerősítik elnöki tisztségében Bugár Bélát, Duray Miklóst ügyvezető alelnöki tisztségbe választják, a tiszteletbeli elnöki funkció megszűnik. Általános elnökhelyettesé Duka Zólyomi Árpádot, alelnöké ismét Bárdos Gyula parlamenti frakcióvezetőt, Csáky Pált a miniszteri klub elnökévé, Farkas Pált az Országos Tanács elnökévé választják. Az elnökséget 19 tagúvá bővítik.

november 25.

Rudolf Schuster államfő új alkotmánybírákat nevezett ki, köztük Mészáros Lajost, az MKP jelöltjét.

december 2.

Megfigyelői státuszt kap az Európai Néppártban az MKP.

december 3.

Gerlachfalván tanácskoznak a visegrádi négyek államfői. Alexander Kwasniewski, Göncz

Árpád, Rudolf Schuster és Václav Havel a négy ország együttműködéséről és Szlovákia integrációs esélyeiről tárgyal. Kwasniewski kijelenti: meggyőződése, hogy a négy ország együtt lép be az Európai Unióba. Az államfők véleménye szerint a szlovák integrációs siker a négy ország érdeke.

december 10.

Az Európai Unió tagországainak államfői hel-sinki döntése alapján elhatározták, hogy 2000-ben csatlakozási tárgyalásokat kezdenek hat országgal, köztük Szlovákiával.

december 21.

Kvarda József, az MKP képviselője kijelenti, hogy az önkormányzati reformról készített tervezetet nem ismertették a Magyar Koalíció Pártjával.

2000

január 17.

Mikuláš Dzurinda szlovák miniszterelnök bejelenti, új pártot alapít Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió (SDKÚ) néven. A pártalapításról szóló dokumentumot a Dzurindához közel álló kormánytagok egy része is aláírja.

– Agócs Béla nádszegi pedagógus bejelenti: bepereli a Magyar Koalíció Pártját, amiért az törvénysértésre szólította fel, mikor felhívta az érintett pedagógusok figyelmét, hogy ne írják alá az egy (csak szlovák) nyelven kiállított bizonyítványokat, és ő ennek következtében elvesztette állását.

január 18.

Budapesten a Szlovákiai Magyar Ösztöndíjtanács újraalakításáról tárgyalnak. A tárgyaláson a Határon Túli Magyarok Ösztöndíjtanácsának titkára, valamint az SZMPSZ képviselői vesznek részt.

– Martonyi János magyar külügyminiszter Budapesten fogadja Ján Figel' szlovák külügyi államtitkárt, a szlovák–magyar integrációs vegyes bizottság elnökét.

január 19.

Kvarda József, az MKP önkormányzati alelnöke kijelenti: a Magyar Koalíció Pártja nem ért egyet a területi és közigazgatási átszervezésre vonatkozó koncepcióval, mely szerint az 1996-ban létrejött új kerületek, illetve járások határait teljes mértékben figyelembe kellene venni, és hozzáteszi, követelni fogják Viktor Nižňanský kormánybiztostól ennek revízióját.

– Pozsonyban Szlovákia EU integrációjáról tárgyal Romano Prodi, az Európai Bizottság elnöke és Günter Verheugen, az ET bővítésügyi főbiztosa Mikuláš Dzurinda kormányfővel és Rudolf Schuster köztársasági elnökkel.

január 20.

Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke bejelenti: Tőkés Lászlónak, az MVSZ tiszteletbeli el-

nökének ellenjelöltjeként sem valószínű, hogy az MVSZ elnöki posztjára való indulást.

– Az MKP parlamenti képviselői felhívást intéznek a szülőkhöz az anyanyelvű oktatással kapcsolatban.

január 21.

Ján Drgonec, a Szlovák Köztársaság volt alkotmányjogásza lesz az MKP új jogi tanácsadója.

– A szlovák Kereszténydemokrata Mozgalom a koppenhágai EDU-ülésen megakadályozza az MKP felvételét a szervezetbe.

január 22.

Mészáros Lajos, az MKP képviselője Kassán leteszi az alkotmányjogi esküt.

január 25.

Az MKP képviselői Pozsonyban Pavol Koncoš földművelésügyi miniszterrel a nevesítetlen földek kezeléséről tárgyalnak. Az MKP véleménye szerint ezeket a földeket az önkormányzatok, nem az állam tulajdonába kellene juttatni.

– Szabó Tibor, a HTMH elnöke Nyitrán a Konstantin Egyetemen magyar pedagógusokkal tárgyal.

január 26.

Az MKP Elnöksége lemondásra szólítja fel az általa jelölt földművelési államtitkárt, Mészáros Győzőt.

– Kibővített ülést tart az MKP miniszteri klubja, melyen részt vesznek az OT Elnökségének tagjai és a párt járási és kerületi elöljárói is.

– Csáky Pál Romániába utazik. Bukarestben találkozik Eckstein-Kovács Péter kisebbségügyi miniszterrel és Kolozsvárott előadást tart a roma kisebbségről.

január 29.

Vágsellyén ülésezik az MKP Országos Tanácsa. Az OT megvonja a bizalmat Mészáros Győzötől, a Földművelésügyi Minisztérium ál-

lamtitkárától. Mészáros Lajos megüresedett helyére az OT Fehér Miklóst választja.

február 3.

Újjáalakul a Szlovákiai Magyar Ösztöndíjtanács. Az elmúlt évtized gyakorlatához viszonyítva lényeges döntést hoz: csökkenti a magyarországi teljes képzésre jogosító ösztöndíjak számát. Az erre fordított összeget a jövőben a szlovákiai egyetemeken továbbtanuló magyar nemzetiségű hallgatók képzésére fordítják.

február 8.

Csáky Pál, a kormány emberjogi és kisebbségügyi alelnöke javaslatot tesz Bárdos Gyulának, az MKP frakcióvezetőjének a Helytállásért díj odaítélésére. Szerinte a Pro Probitate díjat a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottságának kellene odaítélni.

– Az év elején hatályba lép az 542/90-es számú, az oktatásügy állami igazgatásáról és az iskolai önkormányzatokról szóló törvény módosított változata. A jogszabály értelmében 2000. március 31-ig az ország valamennyi óvodájában, alap- és középiskolájában újra kell alakítani az iskolatanácsokat. Fodor Attila, az SZMPSZ alelnöke bejelenti, hogy ezzel kapcsolatban 20 dél-szlovákiai városban tartanak majd előadásokat.

február 9.

Az MKP nem támogatja a DSZM népszavazási javaslatát, mivel az árt Szlovákia integrációs törekvéseinek – nyilatkozza Bárdos Gyula frakcióvezető. Az MKP alkotmányellenesnek tartja, hogy referendum eredményeként kerüljön sor alkotmánymódosításra.

– Duray Miklós visszautasítja Csáky Pálnak a Pro Probitate díj odaítélésére vonatkozó javaslatát, mivel véleménye szerint a díjat nem lehet odaítélni a vádlónak (értsd Janics Kálmánnak) és a vádlottnak is.

február 10.

Bugar Béla, az MKP elnöke a pártot perlő Agócs Béla nádszegi pedagógussal kapcsolat-

ban kijelenti: helytelen Agócs követelése, hogy távolítsák el azt az igazgatót, aki annak idején nem volt hajlandó kétnyelvű bizonyítványokat kiadni. Bugár szerint Agócs hiába perli a pártot, mivel a pedagógus nem járt be rendszeresen az iskolába.

február 11.

Az Állami Földalap vezetői visszautasítják az MKP és a Demokrata Párt vádjait, miszerint ők „nyeréskedtek volna” a földekkel a restitúciós igények kielégítése során.

február 15.

Brüsszelben az Európai Unió hivatalosan megnyitja a Szlovákiával folyó csatlakozási tárgyalásokat, amelyek végén Pozsony reményei szerint 2004 elején a szervezet tagjává válhat.

– Szlovákia késésben van a csatlakozási tárgyalásokkal, mert azokat történelmi és gazdasági gyökereit tekintve már két évvel ezelőtt, szomszédaival meg kellett volna kezdenie – nyilatkozta Günter Verheugen, az Európai Bizottság bővítési biztosa.

február 17.

A cseh parlament szenátusának emberjogi, oktatásügyi és kulturális küldöttsége találkozik Csáky Pál kormányalelnökkel és Bugár Bélával, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának alelnökével. A megbeszéléseken az emberi jogok tiszteletben tartásáról és törvények általi szavatolásáról tanácskoznak.

február 19.

Pozsonyban tartja ülését az MVSZ Szlovákiai Országos Tanácsa, amelyen Duray Miklóst javasolják az MVSZ új elnökévé.

február 21.

Göncz Árpád magyar köztársasági elnök Aranyérmet adományoz Bauer Győző gyógyszerkutónak és Nagy János szobrászművésznek.

február 22.

Nyilatkozat aláírására szólítják fel Budapesten a magyar állami ösztöndíjjal Magyarországon

tanuló szlovákiai magyar egyetemistákat, melyben kötelezniük kell magukat arra, hogy tanulmányi idejük alatt nem folyamodnak letelepedési engedélyért Magyarországon.

február 23.

Farkas Pál, az MKP OT elnöke bejelenti: az MKP törvénytervezetet készít elő, amely lehetőséget nyújt majd arra, hogy a nevesítetlen földek az önkormányzatok kezelésébe kerülhessenek.

február 24.

A komáromi városi testület elutasítja a Comora Polgári Társulás javaslatát, hogy köztéren helyezték el Cirill és Metód szobrát.

– Az MVSZ budapesti rendezvényén Duray Miklós bejelenti, hogy a magyar alkotmányt nemcsak az állampolgárookra, hanem a magyar nemzet valamennyi tagjára, tehát a határon túli élő magyarokra is ki kell terjeszteni.

február 25.

Bugár Béla, az MKP elnöke a Rimaszombati járásban fekvő Serkén találkozik a régió magyar polgármestereivel és az MKP alapszervezeteinek vezetőivel.

február 25–26.

Füleken ülésezik az SZMPSZ Elnöksége és Országos Választmánya.

február 27.

Könözi Lászlót javasolja az MKP a leváltott Mészáros Győző helyett a Földművelésügyi Minisztérium államtitkárának.

március 2.

Csáky Pál megbeszéléseket folytat az Európai Tanács küldöttségével. Az ET képviselői kijelentik, készek szakmai segítséget nyújtani az emberjogi charta elfogadásához, ill. a közigazgatási reform végrehajtásához.

március 9.

Bugár Béla MKP-elnök találkozik Rudolf Schuster köztársasági elnökkel. A találkozó célja az alkotmány preambuluma megvitatása.

március 11–12.

Dunaszerdahelyen tartja XIX. országos ülését a csaknem 70 ezer tagot számláló Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség. Az alapszabály módosítása mellett új vezetőséget választanak: a társadalmi szervezet elnöke Kvarda József parlamenti képviselő, az MKP önkormányzati alelnöke lesz. A jelenlévők megválasztják a 41 tagú Országos Tanácsot és a három alelnököt: Kőteles László a kelet-szlovákiai, Balajti Lajos a közép-szlovákiai, Miklósi Péter a nyugat-szlovákiai régió elnöke lesz.

március 18.

Magyar Örökség díjjal tüntetik ki Budapesten Duray Miklóst.

március 23.

Csáky Pál az ENSZ genfi nemzetközi emberjogi konferenciáján ismerteti a szlovák kormány ez irányú törekvéseit. Találkozik Mary Robinsonnal, az ENSZ emberjogi főbiztosával és a menekültügyi főbiztossal.

– Budapesten ülésezik a MÁÉRT Kulturális Bizottsága. Tagjai javasolják, hogy a határon túli magyarok a jövőben kedvezményesen látogathassák a magyarországi kulturális rendezvényeket.

március 24.

Rudolf Schuster szlovák köztársasági elnök Budapestre utazik. Első hivatalos magyarországi látogatása folyamán beszédet mond a magyar parlamentben, és találkozik Göncz Árpád köztársasági elnökkel.

március 27.

Az MKP Országos Önkormányzati Tanácsa somorjai nyilatkozatában leszögezi, hogy a koalíciós tanács, ill. a kormány a személyi- és pártkérdéseket félretéve rendkívüli ülésen vitassa meg és hagyja jóvá a közigazgatási reform és modernizáció koncepcióját. A magyar párt 12 kerület létrehozását szorgalmazza, és elfogadhatatlannak tartja a Demokratikus Baloldali Pártja aszimmetrikus, három kerületet és a fővárost magában foglaló felosztási tervét.

március 29.

A szlovák kormány Könözi Lászlót nevezi ki a Földművelésügyi Minisztérium államtitkárává.

március 31.

Udvardon ülésezik az MKP miniszteri klubja, melyen részt vesznek a párt államigazgatásban működő szakemberei is. Az ülésen a közigazgatási reformról és a régiófejlesztésről értekeznek.

– Szigeti László, az Oktatási Minisztérium államtitkára részt vesz a Budapesten zajló Kárpát-medencei Oktatási Fórumon.

április 1.

Rozsnyón tartja VI. ülését a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége.

április 3–4.

Rozsnyón ülésezik a Simonyi Alapítvány igazgatótanácsa, amely javasolja egy olyan fórum összehívását, melyen megvitatnák a szlovákiai magyar intézményrendszer további fejlődési lehetőségeit.

– Pozsonyban a közigazgatási reformról tanácskozik a koalíciós tanács. Az MKP képviselői bírálják a kormányt a késleltetés miatt.

április 7.

Léván pártnapot tart az MKP. Vezető tisztségviselői értékelik a Nemzetiségi Főosztály működését és a szlovákiai magyar oktatásügy helyzetét.

– Lemond Juraj Hrabko, a Kormányhivatal Emberjogi Főosztályának vezetője.

– Dunaszerdahelyen négy csallóközi (Dunaszerdahely, Nyárasd, Bős, Csilizradvány) és négy mátyusföldi (Galánta, Vága, Nádszeg, Jóka) település polgármestere szándéknyilatkozatot ír alá a Csallóközi–Mátyusföldi Regionális Társulás megalapításáról.

– A Roma Ifjúsági Reformmozgalom lemondásra szólítja fel Csáky Pált, a kormány kisebbségjogi és emberjogi alelnökét.

április 11.

A szlovák kormány jóváhagyja a közigazgatási reform tervezetét.

április 13.

Csáky Pál miniszterelnök-helyettes kijelenti: elfogadhatatlan a kormány április 11-én jóváhagyott területfelosztási tervezete, mivel nem tartalmazza a csallóközi járások Nagyszombati és Nyitrai kerületbe való besorolásának megváltoztatását.

április 17.

Szlovákiában tárgyal Günter Verheugen, az EU csatlakozásért felelős főbiztosa.

– Miroslav Šimek, a dunaszerdahelyi gépipari szakközépiskola igazgatója azonnali hatállyal elbocsátja pedagógusi állásából Gúnya Gábort, akit az iskolatanács elnökévé választottak. A pedagógusok testülete később petícióban követeli Šimek igazgató lemondását.

április 27.

Csáky Pál az új területfelosztási tervezetről tárgyal a Dunaszerdahelyi járás polgármestereivel.

április 28.

Járási napot tartanak az MKP vezető tisztségviselői részvételével a Komáromi járásban.

április 29–30.

Nemzetközi konferenciát tartanak Pozsonyban a NATO helyzetéről és az atlanti tömb bővítéséről. A konferencián részt vesz Orbán Viktor magyar miniszterelnök és Martonyi János magyar külügyminiszter, valamint szlovák kollégáik – Mikuláš Dzurinda kormányfő és Eduard Kukan külügyminiszter.

– A Simonyi Alapítvány igazgatótanácsának kezdeményezésére április végén Rimaszombatban a Millenniumi Fórumon gyűlnek össze a művelődési közélet képviselői, hogy megvitasák az alapítvány által javasolt Szlovákiai Magyar Művelődési Tanács tervezetét. A Simonyi Alapítvány szerint az SZMMT létrehozása fontos lépést jelentene az autonóm szlovákiai ma-

gyar művelődési intézményrendszer kialakításában.

május 2.

Magyar–szlovák kormányfői, illetve külügyminiszeri találkozóira is sor kerül azon a pozsonyi háromnapos nemzetközi konferencián, amelyet a NATO jelenéről és jövőjéről rendezett a New Atlantic Initiative független szervezet.

május 4.

Öt roma és két Királyhelmece-környéki roma polgári társulás képviselői ismételt felszólítják Csáky Pál miniszterelnök-helyettest és Vincent Danihel romaügyi kormány megbízottat, hogy mondjanak le, mivel a szervezetek elégedetlenek tevékenységükkel.

május 5.

Szlovákiai látogatása idején Csáky Pál kormányfővel tárgyal a magyar Országgyűlés Emberjogi Bizottsága, melyet Kósáné Kovács Magda vezet. A találkozón a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának szlovákiai ratifikációjáról is tárgyalnak.

– Bugár Béla, Gyurovszky László és Kvarda József a Losonci Járási Hivatal vezetőivel tanácskozik a szlovákiai reformfolyamatokról és a regionális politikáról.

május 8.

Jedlik Ányos-díjjal tüntetik ki Szímön a tudós születésének 200. évfordulóján Vadkerty Katalin történészt és Agócs Zoltán hídtervezőt.

május 9.

Dunaszerdahelyen sztrájkolnak a gépészeti szakközépiskola magyar tagozatának pedagógusai, mivel az igazgató, Miroslav Šimek leváltotta az újonnan megalakult iskolatanács elnökét.

május 11.

Pozsonyba látogat George Robertson NATO-főtiszt, aki köszönetet mond a szlovák kormánynak és az országnak, amiért támogatta a NATO-t a koszovói légítámadások idején, és értékelte a szlovák hadseregben lezajlott re-

formfolyamatokat. Mikuláš Dzurinda a vendéggel folytatott tárgyalás után bejelenti, hogy Szlovákia a 2001-es költségvetésben a bruttó nemzeti össztermék 0,1%-ával növeli a védelemre fordított eddigi kiadásokat.

május 12.

Lubomír Harach gazdasági miniszter és Pavol Richtárčik, a minisztérium oktatási szakosztályának vezetője Dunaszerdahelyen tárgyal a gépipari szakközépiskola iskolatanácsával és igazgatójával. A miniszter kétségbe vonja az igazgató leváltását kezdeményező, újonnan alakult iskolatanács legitimitását. A pedagógusok kijelentik, továbbra is ragaszkodnak Miroslav Šimek távozásához.

május 15.

Szándéknyilatkozatot ír alá egy határon átnyúló kistérség (Esztergom–Párkány) létrehozásáról Megyes Tamás esztergomi és Ján Oravec párkányi polgármester. Párkány körzetében 22 település önkormányzata jeli csatlakozási szándékát a kistérséghez.

május 17.

Az MKP kétféle megoldást tart helyesnek az alkotmánymódosítással kapcsolatban, jelenti ki Fehér Miklós, a szlovák parlament legiszlatív tanácsának tagja. Az első változat értelmében az alaptörvény preambulumban rögzíteni kellene a „Mi, a Szlovák Köztársaság állampolgárai” című részt. A második elképzelés szerint teljesen ki kellene hagyni az alkotmányból a preambulomot. Az MKP javaslata szerint az alkotmányban bővíteni kellene az alkotmánybírárság hatáskörét: e szerint nemcsak az állampolgárok, de a területi önkormányzatok is alkotmánybírársághoz fordulhatnak. Az ombudsman bevezetésének intézménye mellett a nevesítetlen földek rendezése is bekerülne. Ezen kívül még azt kívánják belefoglalni az alaptörvénybe, hogy a köztársasági elnök megbízást adhat a kormánynak a nemzetközi szerződések megtárgyalására. Javaslatauk szerint bővülne a számvevőszék (Legfelsőbb Ellenőrző Bizottság) hatásköre, s ez kiterjedne a közpénzek ellenőrzésére is.

– Csáky Pál kormányalelnök a szlovák parlamentben beszámol a roma kisebbség helyzetéről. František Mikloško, a KDM képviselője utalt rá, hogy 1989 óta ez volt az első jelentés, amely a roma problematikával foglalkozott.

május 19.

A közigazgatási reformról tart előadást a Csevadok rozsnýói székházában Zachariás István, Szepsi polgármestere, az MKP elnökségi tagja. A résztvevők bírálják a rozsnýói MKP szervezetét, mivel a városban található több szervezettel ellentétben nem kezdeményezett párbeszédet arról, hogy a járás a volt Gömör-Kishont megyéhez vagy a kassai központú közigazgatási egységhez tartozzon-e.

– Az Európai Demokratikus Unió Irányító Tanácsa 75. londoni ülésén a KDM és az MKP javaslatára határozatot fogad el, melyben a 43 tag támogatja Szlovákia tagságát a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetben.

május 22.

Duray Miklós az MVSZ V. kongresszusán kijelenti: a MÁÉRT nem alkalmas az összmagyar civil társadalom integrálódására, mivel azt az MVSZ-nek kell elvégeznie.

május 24.

Bárdos Gyula, az MKP frakcióvezetője kijelenti: az MKP képviselői nem írják alá az alkotmánymódosítás parlamentbe benyújtandó javaslatát, mivel a koalíciós partnerek elutasították módosító javaslatukat, viszont nem zárkoznak el a további tárgyalásoktól.

május 25.

Duray Miklós visszalép a Magyarok Világszövetsége elnöki posztjára való jelöléstől Boross Miklós javára. Patrubby Miklós megválasztása után pedig felfüggeszti tevékenységét a szervezetben. Hasonlóan dönt a szervezet több szlovákiai tagja is.

május 28.

Burián László párkányi esperes plébános kapja Komáromban a szlovákiai magyarság 7. emléknapiján a Pro Probitate díjat.

május 30.

Pozsonyban tárgyal Walter Schwimmer, az Európa Tanács főtitkára, aki Bugár Bélával is találkozik.

– A dunaszerdahelyi kultúrház előtt pedagógusok, szülők és diákok tiltakoznak a gépipari szaktanintézet igazgatójának, Miroslav Šimeknek sorozatos törvénysértései és az iskolát irányító gazdasági minisztérium halogató magatartása ellen.

június 2–3.

Komáromban tartotják az Európai Népcsoportok Föderaliztikus Uniójának 45. közgyűlését.

június 5.

A kormányzati szerepvállalás a felvidéki magyarság autonómiaprogramját is befágyasztotta, de nem tudok egyetérteni azokkal, akik rosszállják, hogy a magyar politikai erők beléptek a kormányba – nyilatkozza Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke az erdélyi Krónika című lapnak.

június 6–7.

Pozsonyban tárgyal E. E. Landaburu, az Európai Bizottság bővítési főigazgatója, aki Csáky Pál kormányalelnökkel is találkozik. A miniszterelnök-helyettes A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának szlovákiai változatáról tájékoztatja vendégét.

június 7.

Az Európai Néppárt brüsszeli ülése társult tagjává választja az MKP-t.

június 9.

Az MKP járási napjának keretében Nyitrán Bugár Béla pártelnök és Szigeti László oktatásügyi államtitkár az önálló magyar kar létrehozásáról tárgyal a Konstantin Egyetem rektorával.

június 11.

Pályázati döntés alapján Görföl Jenő lesz a Csemadok főtitkára.

június 18–19.

Pozsonyban tárgyal a NATO parlamentjének Kelet-Európaért felelős albizottsága.

június 19.

Patrubány Miklós, az MVSZ elnöke bejelenti, hogy a szlovák kormánynál kezdeményezni fogja Esterházy János egykori szlovákiai magyar parlamenti képviselő politikai rehabilitálását.

június 24.

Párkányban ülésezik az MKP Országos Tanácsa. Az ülésen megfogalmazott határozat leszögezi: arra kell törekedni, hogy a közigazgatási területi reform folyamán a kisebbségek által lakott községek a korábbi, történelmileg és gazdaságilag összefüggő járások alapján legyenek elosztva.

június 29.

Besztercebányai kihelyezett ülésén tizenkét magasabb szintű területi egység (megye) létrehozásáról dönt a szlovák kormány. A tervezetet a magyar miniszterek közül Miklós László is támogatja.

– Budapesten Kövér László, a Fidesz elnöke Bugár Béla MKP-elnökkel tárgyal. A megbeszélés témája Szlovákia integrációs szándékai, valamint a szlovákiai magyar pedagógusképzés.

július 5.

A nevesítetlen földek kezelési jogáról, A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának elfogadásáról, a nemzetiségi kar létrehozásáról és a közigazgatási reformról folytat megbeszéléseket Bugár Béla Pavol Hamžíkkal, a Polgári Egyetértés Pártja elnökével.

július 7.

Együttműködési megállapodást köt a Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség (Csemadok) és a kolozsvári székhelyű Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE). A megállapodást Kvarda József, a Csemadok OT elnöke és Kötő József, az EMKE elnöke írja alá.

július 12.

A szlovák kormány jóváhagyja az alkotmány módosításáról szóló törvényjavaslatot. A kabinnet magyar tagjai tartózkodnak a szavazástól,

mivel nem került sor a preambulum módosítására, s az alkotmánytörvény javaslata nem rendezi a nevesítetlen földek kérdését sem.

július 19.

Csáky Pál bejelentette: nem ért egyet a Kormányhivatal Emberjogi és Kisebbségi Főosztályának megszüntetésével, melyet az Ivan Mikloš gazdasági kormányalelnök irányításával végzett könyvvizsgálat alapján javasoltak.

július 31.

A Kisebbségek iránti tolerancia program keretében kéthetes roma nyári egyetemet szervez pozsonyban a Fórum Intézet, a Nyitott Társadalomért Alapítvány és a budapesti Local Government Institute.

augusztus 14.

Az MKP Elnöksége megvitatta a kormány június 28-i beszercebányai ülésén tapasztaltakat, és felelősségre vonja Csáky Pált, a miniszteri klub elnökét, amiért nem biztosította, hogy az új közigazgatási tervezettel kapcsolatban a miniszteri klub tagjai egységesen szavazzanak, tehát az MKP OT határozatának szellemében utasítsák el a benyújtott 12 megyés változatot.

augusztus 15.

Az MKP elutasítja Milan Kňažko kulturális miniszter tárcaközi egyeztetésre beterjesztett nyelvvédelmi törvény tervezetét. Ebben az egy évvel ezelőtti júliusi koalíciós egyezség ellenére a kulturális miniszter azt javasolja, állítsák vissza a nyelvtörvény 10-es §-át, amelynek értelmében bírsággal sújtják az államnyelv-törvény használatát ellen vétőket.

– Az MKP a koalíciós tanács ülésén javasolja a parlament rendkívüli ülésének összehívását Ivan Lexa volt SZISZ-elnök külföldre szökésének és a politikai felelősség megállapításának ügyében. Az elnökség meghallgatja Csáky Pál kormányalelnököt és Miklós László környezetvédelmi minisztert, aki a 12 megyés változat elfogadása mellett szavazott.

– Bugár Béla bejelenti: az MKP támogatja annak a magyar polgármesteri találkozónak az

összehívását, amelyen megtárgyalnák a kormánykoncepció elfogadása utáni helyzetet és az ezzel összefüggő teendőket.

augusztus 18.

Kassán megnyílik a Magyar Köztársaság főkonzulátusa.

augusztus 20.

Orbán Viktor, magyar miniszterelnök Budapesten találkozik a MÁÉRT képviselőivel. A miniszterelnök arra kéri a határon túli magyar szervezetek képviselőit, fogalmazzák meg elgondolásait az MVSZ által kidolgozott külhoni állampolgárság jogintézményével kapcsolatban.

augusztus 22.

A csallóközi települések polgármestereinek többsége támogatja Komárom megye kialakításának tervezetét, jelenti ki Pázmány Péter, Dunaszerdahelyi polgármestere. Az MKP elképzelése szerint Komárom megyét a jelenlegi Komáromi, Vágsellyei, Galántai, Érsekújvári, Dunaszerdahelyi és Lévai járások alkotnák.

augusztus 24–26.

Szabadegyetemet tartanak a csallóközi Madarászton, melyet a Magyar Ifjúsági Közösség, a Polgári Demokrata Ifjúság és a Pro Minoritate Alapítvány szervezett. Az előadások témája: A szlovák–magyar együttélés a 21. század küszöbén.

augusztus 28.

Mikuláš Dzurinda kormányfővel tárgyal az MKP képviselőjében Csáky Pál, Bugár Béla és Bárdos Gyula. Az MKP politikusai arra kérik a kormányfőt, hogy a 12 megyés rendszeren belül támogassa azt az elképzelést, hogy a hat magyar járás egy megyébe tartozzon.

szeptember 12.

A koalíciós tanács két nyolctagú bizottság felállításáról dönt: az egyik az MKP területi reformmal kapcsolatos javaslata ügyében próbál megoldást találni, a másik a magyar pártnak az alkotmánymódosítás támogatásához kötött há-

rom elvárását (nyitrai magyar kar, nevesítetlen földek kérdése, a preambulum módosítása) igyekszik megoldani. A közigazgatási reformmal foglalkozó bizottságban Csáky Pál miniszterelnök-helyettes és Kvarda József, az MKP önkormányzati alelnöke képviseli a pártot, a másik bizottságban Csáky Pál, illetve Duka Zólyomi Árpád foglal helyet.

szeptember 12.

Milan Benkovský, a DBP képviselője bejelenti: a párt nem támogatja az alkotmány preambulumának módosítását, s mindenképpen meg kell maradnia a szlovák nemzet mint államalkotó tényező elvnek.

– Ismételten megrongálják V. László Révkömáromban lévő szobrát.

szeptember 14.

Kvarda József, az MKP alelnöke bejelenti: nem tartják meg a dél-szlovákiai magyar polgármesterek szeptember 22-re tervezett összejövetelét, amelyen magyar többségű megyét követelő petíciót fogadtak volna el. A párt alelnöke szerint a november 11-én végrehajtott népszavazás sikere esetében a kormány a felelősséget az MKP-ra hárítaná. Kvarda ugyanakkor szólt arról, hogy zsákcúba jutott az MKP kétarcú politizálása, mivel a párt a szlovákok felé is jó akar lenni, ugyanakkor az MKP képviselői szeretnék, ha a magyar választópolgárok azt hinnék, hogy az ő érdekeiket is képviseli az MKP.

– Bekéretik a szlovák Külügyminisztériumba Boros Miklóst, az MK magyar nagykövetét, akivel Jaroslav Chlebo államtitkár egyebek mellett a közigazgatási reformról tárgyal. Chlebo szerint ebbe a folyamatba nem volna helyes külföldről beavatkozni.

– A tizenharmadik megye kialakítását a hónap folyamán a szlovák pártok többsége, így a Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió tagjai is elutasítják. Rudolf Schuster államfő ugyanakkor a Süddeutsche Zeitung c. német napilapnak nyilatkozva elismeri, hogy figyelembe kell venni a magyar választók érdekeit is.

szeptember 20.

Csáky Pál az MKP javaslatára kezdeményezi a kormánynál, hogy a Viktor Nižňanský által kidolgozott tervezetből maradjon ki a 12 megyére vonatkozó rész (a kormány a javaslatot elfogadja).

szeptember 21.

A kormányprogram teljesítéséről tárgyal az MKP miniszteri klubja és frakcióvezetője Mikuláš Dzurinda miniszterelnökkel.

szeptember 29.

Ha a 12 megyés rendszeren belül nem sikerül egyetlen megyébe beilleszteni a hat, magyarok által lakott nyugat-szlovákiai járást, a 13 megyés megoldást kell szorgalmazni, jelentette ki Kvarda József a Dunaszerdahelyen rendezett polgármesteri fórumon.

október 4.

Az Európai Parlament Strasbourgan határozatot hagy jóvá, melyben felszólítja Szlovákiát, nagyobb igyekezetet tanúsítson a közigazgatási reform, a korrupció elleni harc, a regionális politika terén, valamint a romák helyzetének javítása érdekében.

október 6.

Weiszer József, az MKP kassai városi tanácsának titkára kijelenti, hogy ha az országos tanács ülésen felvetődik, kormányban maradjon-e az MKP, a párt kassai városi tanácsa a kilépésre fog szavazni.

október 6–7.

Szepsiben tartják az MKP Országos Tanácsának ülését. Bugár Béla előzetesen kijelentette: az elnökség nevében indítványozni fogja, hogy ha a kormány elfogadja a közigazgatási reformra vonatkozó törvénytervezetet, s az nem felel meg a párt elvárásainak, hívják össze az OT rendkívüli ülését.

október 7.

Ha Szlovákia komoly belépési esélyekkel akar részt venni a NATO-bővítés újabb hullámában, akkor a kormánykoalícióban meglévő szlo-

vák–magyar problémákat meg kell oldani, jelenti ki George Robertson NATO-főtitkár kelet-európai tanácsadója a Projekt of Ethnic Relations (PER) tanácskozáson. A póstyéni találkozón a szlovák–magyar kapcsolatokról, Szlovákia NATO csatlakozásáról és az európai integrációról tárgyalnak. Samuel Abraham, az alapítvány szlovákiai képviselője cáfolja azokat a sajtóhíreket, melyek szerint az MKP képviselői egy titkos tárgyaláson megegyeztek volna partnereikkel, hogy a kisebbségi nyelvi charta aláírása és a magyar egyetemi kar létrehozása fejében a párt nem lép ki a koalícióból.

október 10.

Magyar–szlovák gazdasági fórumot tartanak Rozsnyón. A fórumon aláírják a Sajó–Rima Eurorégió megalapításáról szóló szerződést, melyet szlovák részről Frantisek Kardos rozsnyói polgármester, magyar részről pedig Putnok polgármestere, Tamás Barnabás, a Sajó–Rima Eurorégió elnöke lát el kézjeggyével.

október 13.

Karlovy Vary-ban találkoznak a V4-ek kormányfői, amelyen értékeli a csoport másfél éves tevékenységét.

október 15.

Csáky Pál kormányalelnök fogadja a Szlovákiában tartózkodó XIV. dalai lámát.

október 24.

Esztergomban a magyar–szlovák történész vegyes bizottság ülésével megkezdődik az a háromnapos történet konferencia, amelyet az MTA Történettudományi Intézete és az SZTA Történettudományi Intézete szervezett Közös történelmünk címmel.

október 25.

Csáky Pál Brüsszelben tanácskozik Günter Verheugennel, az Európai Bizottság bővítésért felelős biztosával, Angels Vinasszal, a bizottság igazgatóságának külkapcsolatokért felelős illetékesével, Michel Barnierrel, az EB regionális politikáért felelős biztosával és Dirk Maganck-kal, a bizottság szlovák csoportjának

vezetőjével. Michel Barnier elégedetlenségének ad hangot amiatt, hogy Szlovákiában a regionális politikával kapcsolatban még sok törvény hiányzik.

– A Galántai Járási Bíróság bizonytalan időre elnapolja az Agócs Béla kontra Bugár Béla pert. A volt nádszegi pedagógus azzal vádolja az MKP elnökét, hogy beavatkozott a sajtósabadságba, amikor megtiltotta, hogy az Új Szó közölje nyílt levelét, és szabad mozgásában korlátozta, amikor nem engedte, hogy az MKP székházába beengedjék, és több újságcikkben is megsértette emberi méltóságát. Bugár cáfolja Agócs állításait.

október 28.

Amennyiben a területi átszervezés tervezetében valamilyen változásra kerülne sor, úgy az MKP támogatja a királyhelvek kezdeményezését a Bodrogi járás létrehozására vonatkozóan – nyilatkozta Bugár Béla pártelnök. Az MKP-s képviselők és kormánytagok az Ung-vidéki falugyűléseken a pártnak a kormányprogramban vállalt kötelezettségeinek teljesítését, kormányzati szerepét és a novemberben esedékes népszavazással kapcsolatos kérdéseket vitatták meg.

október 31.

Csáky Pállal és Harna István építésügyi miniszterrel a régiófejlesztésről tárgyal Pozsonyban Jan Marinus Wiersma, az EP jelentéstevője.

november 2.

Walter Kemppel, az EBESZ kisebbségi főbiztosával és John Younggal, az Európai Bizottság tagjával tárgyal Pozsonyban az MKP képviselőjében Bárdos Gyula frakcióvezető és Kvarda József alelnök, akik tájékoztatják vendégeiket a közigazgatási reformmal kapcsolatos helyzetről.

– Jan Marinus Wiersmával, az EP raportőrével tárgyal Pozsonyban Csáky Pál kormányalelnök.

november 4.

Strasbourgban a szlovák kormány megbízásából Csáky Pál kormányalelnök aláírja Az em-

beri jogok európai konvenciója tizenkét független jegyzőkönyvét, mely egyértelműen tiltja a faji, vallási stb. diszkrimináció valamennyi formáját.

november 8.

Rozsnyón átadják a Rákóczi Magyar Ház Kulturális és Közösségi Központot.

Az Európai Bizottság nyilvánosságra hozza a Szlovákiáról szóló országjelentést.

november 11.

A szlovák ellenzék petíciós kezdeményezésére népszavazást tartanak Szlovákiában arról, legyenek-e időközi választások. A lakosságnak mindössze 20,03%-a járul az urnákhoz, ezért a referendum eredménytelen. Az EU megelégedéssel nyugtatja a népszavazás eredményét.

– Az SZMPSZ tízéves fennállására emlékeznek a komáromi Tiszti pavilon dísztermében.

november 15.

Zoboralji Kulturális és Információs Központ néven magyar kulturális központ nyílik Nyitrán.

november 17–18.

Pozsonyban megalakul a Szlovák Demokrata és Keresztény Unió Pártja. Elnöke Mikuláš Dzurinda, főtitkára Ivan Šimko parlamenti képviselő. Dzurinda elképzelése szerint az SDKÚ az öt párt koalíciójából 1998-ban létrejött SZDK szellemiségét vinné tovább, tehát a meciarellenes, nem baloldali demokraták gyűjtőpártja kíván lenni. A kormányfő továbbra is az SZDK elnöke marad, bár egyre nagyobb az ellentét közte és az anyapártok között.

november 20.

Pozsonyban és Nyitrán tárgyal Max van der Stoel, az EBESZ kisebbségi főbiztosa. A főbiztost Bugár Béla pártelnök is fogadja, aki tájékoztatja őt a párt álláspontjáról az ország új közigazgatási felosztási tervéről és a nyelvi chartával kapcsolatos helyzetről.

december 1.

Az észak-magyarországi és a kelet-szlovákiai térség vezetői Miskolcon aláírják a Kassa–Miskolc Eurorégió alapító okiratát.

december 4.

A kereszténydemokraták után a Demokrata Párt 6 képviselője is kilép a Szlovák Demokratikus Koalíció frakciójából, és függetlenként folytatja parlamenti tevékenységét.

december 6–7.

Budapesten bejelentik, hogy az MVSZ rágalmazás miatt feljeleníti Duray Miklóst a szervezetet sértő kijelentése miatt.

december 11.

Pozsonyban találkoznak a V4-ek és Szlovénia kormányfője. A találkozó előtt Orbán Viktor magyar kormányfő az MKP vezetőivel találkozik.

december 14.

Eduard Kukan szlovák külügyminiszter Párizsban átadja a Szlovákia által ratifikált csatlakozási szerződést az OECD-ben elnöklő francia kormánynak. Ezzel az ország hivatalosan is a szervezet 30. tagállamává válik.

– A MÁÉRT budapesti ülésén az MKP-t Bugár Béla pártelnök és Duray Miklós ügyvezető alelnök képviseli.

– Az MKP felvételét korábban gátoló, már teljes tagsággal rendelkező Kereszténydemokrata Mozgalom alelnöke, Ján Figel' bejelenti, az MKP és a KDM közös levélben fordult az EDU-hoz, amelyben azt javasolták, hogy a január 10-i berlini ülés programjába kerüljön be az MKP felvételéről szóló szavazás.

december 16.

Pozsonyba, majd Komáromba látogat Mádl Ferenc magyar köztársasági elnök, aki Komáromban az Európa-udvar megnyitása keretében az MKP képviselőivel is találkozik.

2001

január 2.

Az MKP működését értékelő beszédében Bugár Béla, az MKP elnöke elismeri, hogy akadozott az információáramlás az MKP miniszteri klubja és a párt között.

január 3.

A Pribina-kereszt második fokozatával tünteti ki Rudolf Schuster köztársasági elnök Bauer Győző gyógyszerkutatót.

január 5–6.

Pozsonyban kétnapos ülést tart a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Országos Választmányának Elnöksége, amelyen értékelik a 2000. év oktatáspolitikai, szakmai és szervezeti tevékenységét.

január 11.

Bugár Béla az Európai Demokrata Unió berlini konferenciáján aláírja a párt felvételéről szóló dokumentumot, amelynek értelmében az MKP a szervezet teljes jogú tagjává válik. A konferencián Mikuláš Dzurinda miniszterelnök is részt vesz.

január 12.

Újévi találkozóra hívja meg Rudolf Schuster köztársasági elnök Mikuláš Dzurinda kormányfőt és Jozef Migaš házelnököt, amelyen megállapodnak a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája elfogadásának alapelveiről.

január 13.

Pozsonyban ülésezik az MKP Országos Tanácsa, amelyen értékelik a párt kormánybeli tevékenységét és a belpolitikai helyzetet, valamint a közigazgatási reform és az alkotmánymódosítás kérdését.

– Csáky Pál kisebbségi és emberjogi miniszterelnök-helyettes szerint az OT elfogadhatónak ítéli a kisebbségi nyelvhasználatról szóló charta 10. cikkelyéhez fűzött rendelkezést, amely

szerint e nyelvek állami hivatalokban való használata az alkotmány és a törvények figyelembevételével érvényesíthető. Csáky kijelenti: a közeljövőben a kormány elé terjeszt egy magyar nyelvű pedagógusok számára létrehozandó egyetemi karról szóló ajánlatot.

január 16.

A koalíciós tanács munkacsoportot hoz létre a közigazgatási reformmal kapcsolatos kérdések megoldására. Kvarda József, az MKP önkormányzati szakértője szerint magyarországi és szlovákiai szakértők két éve az uniós dokumentumok szellemében elkészítették a Duna menti térség fejlesztési tervét. A képviselő úgy véli, a Dunától északra lévő, hat járást magába foglaló térség tengelye a Komárom–Érsekújvár vonal, s a környező régiók – a Dunaszerdahelyi járás, Párkány, Zselíz, Léva továbbfejleszthetők ezen a vonalon, ezért az ún. Komárom megyének van egy alapvető gazdasági-szociális magja.

– Pásztor István, a Bodrogekői Városok és Falvak Társulásának elnöke felszólítja az MKP központi vezetését, a pártot képviselő politikusokat és Viktor Nižňanský közigazgatási reformért felelős kormánybiztost, hogy vegyék figyelembe a lakosságnak az önálló járás kialakításával kapcsolatos igényeit.

– Kvarda József képviselő kijelentése szerint a nevesítetlen földek kérdésének megoldásához azért hiányzik a politikai akarat, mert főként Dél-Szlovákiában ezek a földek egy erős HZDS-es (Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom) mezőgazdasági lobbicsoport kezében vannak, és Pavel Koncoš mezőgazdasági miniszter gátolja a kérdés rendezését. Mint mondta, elég egy közjegyzőnél hitelesített nyilatkozat a jóhiszemű és háborítatlan földhasználatról, és a terület tulajdonlapra vezethető.

– Lőrincz Csaba magyar külügyi helyettes államtitkár pozsonyi látogatása alkalmával kijelenti: szlovákiai tárgyalásain szó esett arról, hogy megalakítják a 12. kormányközi vegyes bizottságot, amely a regionális együttműködést koordinálná.

– Pavel Koncoš mezőgazdasági miniszter az MKP miniszteri klubjában a nevesítetlen földek kérdéséről tárgyal.

január 17.

A kormány jóváhagyja A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának aláírását. A kisebbségi nyelveket azokban a községekben használhatják, ahol az adott kisebbség a lakosság 20%-át alkotja.

január 18.

Bugár Béla MKP-elnök vallomást tesz Galántán a járási ügyész előtt. A politikust azért perelte be Agócs Béla nádszegi pedagógus, mert három éve több találkozón arra buzdította a magyar iskolák tanárait, hogy ne tartsák be a törvényeket, s a pedagógus ennek következtében veszítette el állását.

január 19.

Bugár Béla MKP-elnök kijelenti: az autonómiavesztélyre hivatkozva elutasításra találhat Kvarda József MKP-alelnök közigazgatási reformmal kapcsolatos elképzelése.

január 22.

Az MKP politikusai a korábbi koalíciós megállapodás felrúgásának minősítik a Demokratikus Baloldal Pártjának döntését, hogy nem támogatják a nyitrai magyar egyetemi kar létrehozását.

január 23.

A koalíciós tanács tagjai megegyeznek a nevesítetlen földek kérdésének rendezéséről. Az egyezség értelmében a gazdátlan parcellák kezelése továbbra is az állami földalaplalnál marad, de a községek véleményt mondhatnak bérbeadásukról. A megállapodás szerint a települések képviselői is bekerülnének abba a testületbe, amelynek tagjai a nevesítetlen földek sorsáról dönthetnének. Ha az állam és az önkormányzatok nem tudnak dönteni, a bérbeadásról a földalap tanácsa határozná.

január 25.

A kormány jóváhagyja az önálló magyar kar létrehozását ajánló határozatot, és erre a célra tízmillió koronát különített el.

– Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke sértőnek tartja a nevesítetlen földek ügyében született megállapodást, és szerinte hiba az is, hogy az alkotmány módosítását bizonyos problémák megoldásához kötik. Véleménye szerint a kormány csak megbízási idejének lejártáig garantálhatja a nevesítetlen földek ügyének rendezését.

– Ivanics Ferenc, a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat elnöke, Pázmány Péter, Dunaszerdahely polgármestere és a Csallóközi-Mátyusföldi Régió elnöke Győrben aláírja a Hármás Duna Vidék Euró régió alapító dokumentumát.

január 27.

Galántán ülésezik az MKP Országos Tanácsa. Az elfogadott állásfoglalás felszólítja a párt képviselőit, hogy a parlamenti szavazáskor legyenek jelen, és szavazzák meg az alkotmány-módosítást.

január 30.

A koalíciós tanács ülésén a pártelnökök és Mikuláš Dzurinda kormányfő aláírják a nevesítetlen földek községi kezelésbe adásáról szóló egyezményt. Pavel Koncoš mezőgazdasági miniszter szerint a földek nem kerülnek községi kezelésbe, csupán a bérbeadásukról dönt a község, mert azok továbbra is az Állami Földalap tulajdonában lesznek.

február 2.

Szigeti László oktatási államtitkár szerint nem a szakmai háttér megléte vagy hiánya jelenti a legnagyobb problémát a magyar kar létrehozásával kapcsolatban.

február 3.

Dunaszerdahelyen tartja III. Országos Kongresszusát az MKP, amelyen a küldöttek értékelik a pártprogram teljesítését. A pártnak 500 alapszervezete van, a tagok száma 9000. A kongresszuson részt vesz Mikuláš Dzurinda kormányfő, Németh Zsolt magyar külügyi államtitkár, valamint az Európai Bizottság képviselőjében Otto Simons. A közgyűlésen két fon-

tos határozatot fogadnak el: a kongresszus kötelezi az elnökséget, hogy terjesszen az OT elé egy tervezetet arról, hogy a fiatalokat vonják be a párt munkájába. A közigazgatási reformmal kapcsolatosan a küldöttek tudomásul veszik az Országos Tanács határozatát, és felszólítják az elnökséget, valamint a párt tárgyalódelegációját, hogy tegyenek meg mindent Komárom megye létrehozásáért.

február 6.

A kormánypártok nevében Fehér Miklós MKP-képviselő terjeszti elő a szlovák parlamentben az alkotmánymódosítással kapcsolatos koalíciós tervezetet. Az alkotmány jogköreinek bővítésére vonatkozóan a koalíciós pártok azt javasolják, hogy a testület dönthesse olyan esetekben is, amikor az önkormányzatok megsértik az emberi jogokat.

február 10.

A státustörvényről, A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájáról, valamint a regionális együttműködésről tanácskoznak Balatonalmádban. Csemadok-tisztségviselők és polgármesterek. A tanácskozáson részt vesz Szabó Tibor, a HTMH elnöke, Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke és Halzl József, az Illyés Közalapítvány és a Rákóczi Szövetség elnöke is.

február 14.

Dirk Meganck-kel, az Európai Bizottság főtárgyalójával tárgyal Pozsonyban Csáky Pál emberjogi és kisebbségi miniszterelnök-helyettes. Megbeszélésükön szó esik a közigazgatási reformról, a kisebbségi kérdés nyelvi jogokkal és oktatásüggyel kapcsolatos kérdéseiről.

február 15.

Martonyi János magyar külügyminiszter Pozsonyban Eduard Kukan szlovák külügyminiszterrel tárgyal. Megbeszélésükön a határmenti együttműködésről, a magyar–szlovák vegyes bizottságok működéséről, és a visegrádi országok közötti együttműködésről tanácskoznak. Érintik a nyitrai magyar kar létrehozásának kérdését. Kukan a találkozón javasolja egy

szlovák főkonzulátus létrehozását Békéscsabán, és utal a bős–nagygyarosi vízlépcső ügyében hozott hágai döntés gyakorlati kérdéseire. A magyar külügyminiszter találkozik Harna István szlovák építésügyi és régiófejlesztési miniszterrel is, aki új határátkelőhelyek létrehozására tesz javaslatot.

február 16.

Az alkotmánymódosításról folyó vitában Bárdos Gyula, az MKP frakcióvezetője előterjeszti a párt három módosító javaslatát: elsőként a preambulum kihagyását javasolja, ill., ha az megmarad, kezdődjön úgy, hogy: „Mi, a Szlovák Köztársaság polgárai”. Második indítványként a községek jogállását érintő 65. cikkely kiegészítését javasolja, mely szerint a község a törvényes keretek között kezeli a területén található idegen vagyont, ha tulajdonosa ismeretlen. Harmadik tételként azt adja elő, hogy a nemzeti kisebbségeknek és etnikai csoportoknak joguk legyen önkormányzati szinten megoldani az őket érintő kérdéseket. Ennek elfogadása a szubszidiaritás elvének érvényesítését tenné lehetővé. Bárdos kijelenti: az MKP annak ellenére támogatni fogja az alkotmánymódosítást, hogy az nem bővíti a kisebbségek jogait, s akkor is megszavazza a tervezetet, ha azt elutasítják.

február 17.

A zoboralji Alsóbodokon találkoznak a nyitrai Konstantin Egyetem magyartanárai az MKP politikusaival. Megtárgyalják a magyar kar létrehozásának esélyeit. Az ülésen részt vesz Bugár Béla MKP-elnök, Csáky Pál emberjogi és kisebbségi miniszterelnök-helyettes, Szigeti László oktatási államtitkár, Duray Miklós ügyvezető alelnök és az MKP Oktatásügyi Bizottságának tagjai.

– Pozsonyban tanácskozik a Csemadok Országos Tanácsa. Megvitatják a szövetség 2000. évi tevékenységét. Az elfogadott határozatban az egyik legfontosabb feladatként a szövetség működési szabályzatának kidolgozását jelölik meg.

február 21–22–23.

Szlovákiában tárgyal Günter Verheugen, az Európai Unió bővítési főbiztosa, aki többek közt Csáky Pál miniszterelnök-helyetessel is találkozik. Megbeszéléseiken a régiófejlesztés kérdése mellett a magyar kar létesítésének problémáiról is érintik. A bővítési főbiztost elsősorban az MKP meggyerendszer elképzelése érdekli.

– Eduard Kukan szlovák külügyminiszter Strasbourgban aláírja A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját. Az ünnepélyes aláíráson Walter Schwimmer, az Európai Tanács központi titkára is jelen van. A charta aláírásának ténye kilenc szlovákiai kisebbséget érint azokon a területeken, ahol a kisebbség számaránya meghaladja a 20%-ot

február 23.

A szlovák parlament elfogadja az alkotmány módosítását. Az MKP módosító javaslatait elutasítják, a preambulumból és a kisebbségeket érintő pontokról nem szavaznak.

február 26.

A közigazgatási reformról tanácskoznak a kormánykoalícióban részt vevő pártok vezetői. Az MKP egy magyar többségű megye kialakítását szorgalmazta.

február 27.

Az amerikai Külügyminisztérium Washingtonban közzétett, Szlovákiáról szóló jelentése megállapítja: bizonyos szociális diszkrimináció mutatkozik a magyar kisebbséggel szemben főként azokban a régiókban, ahol kisebb létszámban élnek.

március 1–2.

Mikuláš Dzurinda kormányfő brüsszeli látogatása során az Európai Parlament és az Európai Bizottság képviselőivel, többek közt Romano Prodi-val is tárgyal.

– A koalíciós pártok képviselői Pozsonyban a közigazgatási reformról tárgyalnak. Az MKP az arányos választási rendszer, koalíciós partnerei a többségi rendszer alkalmazását javasol-

ják a közigazgatási reformról szóló szavazás során. Mivel a partnerek sem Komárom megyéről, sem a nagy Nyitrai kerületről nem hajlandók tárgyalni, az MKP képviselői elhagyják az ülést. Bugár Béla ezt követően kijelenti: amikor megszületik a kormányhatározat, összehívják az Országos Tanácsot, hogy döntsenek arról, kilép-e az MKP a kormánykoalícióból. A koalíció tagjai a 12-es közigazgatási modell kialakítását támogatják.

március 5.

A közigazgatási reform a témája annak a megbeszélésnek, amelyet az MKP kezdeményezésre a párt tagjai folytatnak Mikuláš Dzurinda miniszterelnökkel.

március 7.

Bugar Béla MKP-elnök és Bárdos Gyula frakcióvezető állítása szerint telefonjaikat lehallgatják, véleményük szerint a titkosszolgálatot ellenőrző szervek nem látják el kellően feladatukat. A politikusok mindezt arra alapozzák, hogy Miroslav Kotian, a Szlovák Nemzeti Párt képviselője olyan állítást hangoztatott a parlamentben, amely az MKP két alkalmazottja közti beszélgetésen hangzott el

március 8.

Pavol Hamžík integrációért felelős miniszterelnök-helyettes szerint a kormánypártoknak az ellenzékkal kellene tárgyalni a közigazgatási reform támogatásáról.

március 12.

A nézetkülönbségek miatt bizonytalanná válik a közigazgatási reform megvalósítása. Az MKP ülésről való távozása miatt kettészakad a kormánykoalíció, a Polgári Egyetértés Pártja és a Demokratikus Baloldal Pártja 8, míg a Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió és a Kereszténydemokrata Mozgalom 12 megye kialakítását javasolja.

március 11.

Esterházy János felvidéki politikus születésének 100. évfordulója alkalmából emlékünnepeket tartanak a budapesti Országházban. Az

ünnepségen Esterházy Alice, a politikus lánya Esterházy János-emlékérmet adományoz Bugár Bélának, Lénár Károly tardoskeddi eszperesplébánosnak és František Mikloško kereszténydemokrata politikusnak.

március 13.

Anna Malíková, a Szlovák Nemzeti Párt elnöke bejelenti: rendkívüli parlamenti ülés összehívását fogják kezdeményezni, amelyen javasolni fogják az Esterházy-ülésen részt vett Csáky Pál miniszterelnök-helyettes leváltását. Malíková hazaárulónak és irredentának nevezte Esterházyt, amiért részt vett a magyar kormányban a tiranoni békeszerződés felülvizsgálatára és módosítására irányuló törekvéseiben.

március 14.

Petíciós bizottság létesül a nyitrai Konstantin Egyetemen, amely az önálló magyar kar létrehozása ellen tiltakozik. Ján Kovarčík, a nyitrai Demokratikus Szlovákiaért Mozgalom kerületi elnöke szerint a magyar szakokon végző fiatalok több mint ötven százaléka nem az oktatásban helyezkedik el, ezért fölösleges az önálló magyar kar létrehozása.

– Bűnvádi eljárás megindítását kezdeményezi a Legfőbb Ügyészség a Szlovák Nemzeti Párt az MKP azon tagjai ellen, akik részt vettek a budapesti Esterházy János-emlékünnepségen. A párt képviselői szerint a képviselők törvénysértést követtek el.

március 20.

Vándalok megbecstelenítik Petőfi Sándornak a pozsony-ligetfalui parkban álló szobrát, valamint Kassán a magyar főkonzulátus, a magyar könyvesbolt, a helyi magyar alapiskola épületét, és Baróti Szabó Dávid mellszobrát.

március 24.

Két ülése zajlik a Magyarok Világszövetsége Szlovákiai Országos Tanácsának: Pozsonyban a korábbi MVSZ-tagok üléseznek, Párkányban pedig az ellentestület. A pozsonyi testület Hulkó Gábort választja elnökévé, alelnöké pedig Miklósi Péter Csemadok-képviselőt. A pár-

kányi testület elnökévé Soóky Gál Lászlót választotják.

március 27.

A közigazgatási reform 12 megyés, déli, magyar többségű megyével nem számoló javaslatát támogatja az MKP elnökségének többsége. Az MKP frakcióvezetője, Bárdos Gyula bejelenti: az MKP továbbra is ragaszkodik a magyar többségű megye kialakításához.

március 30.

Rendkívüli parlamenti ülésen elutasítják a Szlovák Nemzeti Párt kezdeményezését, hogy váltsák le funkciójából Csáky Pál miniszterelnök-helyettest.

– Budapesten ülésezik a magyar–szlovák kisebbségi vegyes bizottság. Az ülésen nem vesz részt Jarábik Gabriella kulturális államtitkár. Pásztor István bizottsági tag kifogásolja, hogy nem kapott meghívást, amit Jaroslav Chlebo külügyi államtitkár azzal magyaráz, hogy a bizottság hatékonyabb munkája érdekében szükség volt a létszámleépítésre. Pásztor István az esettel kapcsolatban kijelenti: korábban többször előfordult, hogy a minisztériumi alkalmazottak szerettek volna teljesítettként nyilváníttatni olyan feladatot, amellyel korábban nem foglalkoztak.

április 1.

Pozsonyban tarja ülését az MKP Országos Tanácsa, amelyen arról tárgyalnak, hogy a párt a 8 megyés vagy a 12 megyés változatot fogadja-e el. A 12 megyés felosztást 39-en támogatják, 30-an ellene szavaznak, s mintegy húszan tartózkodtak. Duray Miklós ügyvezető alelnök a szavazást követően kijelenti: az OT egyetértett a Csallóköz és a Mátyusföld feldarabolásával, és politikailag nagyon alacsony színvonalon állnak az OT tagjai. Duray véleménye szerint a tanács határozatának megszavazóit gazdasági érdekek vezérelték, mivel a Csallóközt és Mátyusföldet nem lehet feldarabolni. Gyurovsky László és Harna István a kijelentés után tagadják, hogy a párt gazdasági érdekei miatt támogatnák a 12-es modellt. Az Országos

Tanács megbízza a párt parlamenti képviselőit, hogy a reform nyolc, illetve 12 megyével számoló változatának szavazásakor a parlamentben a kialakult végső helyzetnek és a szlovákiai magyarság érdekeinek megfelelően szavazzanak.

– A szlovák kormány ülésén a kabinet a 12 megyés közigazgatási felosztást fogadja el.

április 6.

Mikuláš Dzurinda kijelenti: ha az MKP kormánytagjai támogatni fogják a parlamentben a 12-es megyerendszert, a Nagyszombati kerületben a módosítás eredményeként 24-ről 31-re növekedhet a magyarok aránya. Bugár Béla pártelnök erre reagálva kijelenti: ha a nyolcas megyerendszer kialakítását erősítené meg a parlament, támogatná a párt kilépését a kormánykoalícióból.

április 10.

A koalíciós tanács ülésén nem közelednek a közigazgatási reformmal kapcsolatos álláspontok. A Polgári Egyetértés Pártja négy államigazgatási kerület kialakítását javasolja, és ezt támogatja a kérdésben véleményt nyilvánító Rudolf Schuster államfő is. Az MKP elnöke kijelenti: a párt fenntartja a minimum nagy Nyitra megye elképzelést.

április 17.

Pásztor István, a szlovák–magyar kisebbségi vegyes bizottság tagja bírálja Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkárt, amiért a budapesti tanácskozássra utazó küldöttségből kihagyták a magyar képviselőket.

– Pozsonyban megalakul a Szlovákiai Magyar Kultúra Dokumentációs Központja.

április 22.

Tardoskedden tartja alakuló ülését a Magyarok Világszövetsége Szlovákiai Országos Tanácsa.

április 23.

Budapesten Orbán Viktor magyar és Mikuláš Dzurinda szlovák miniszterelnök a határ menti

műemlékek és természeti kincsek felkutatásáról és a regionális együttműködésről ír alá megállapodást.

április 24.

Komáromban tanácskozik Milan Gacík szlovák és Baán László magyar kulturális államtitkár. Megbeszélésükön a közigazgatási reform hatását értékeli a kulturális intézményrendszerekre, és tárgyalnak a kisebbségi kultúrák támogatásáról. Megegyeznek, hogy közös munkacsoportot hoznak létre, és javaslatot dolgoznak ki a révkomáromi–komáromi erődítményrendszernek a világörökségi listára történő bejegyzésére.

április 26.

Pozsonyba látogat Szájer József, a FIDESZ–MPP frakcióvezetője, aki Ján Figel külügyi államtitkárral, a Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió, valamint az MKP vezetőivel tárgyal a magyar kedvezménytörvényről. Zuzana Martináková, az SDKÚ alelnöke kijelenti, a magyar státustörvény nem haladja meg a külhoni szlovákok jogállásáról szóló hasonló szlovák törvényt.

május 4.

Szlovákiában jár Nelly Maes, az Európa Parlament belga képviselője, valamint a Közép-európai Emberjogi Bizottság nevű belga, kormányon kívüli szervezet küldöttsége Pierre Gillet vezetésével. Látogatásuk célja, hogy tájékozódjanak a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken az oktatásügy és az emberi jogok helyzetéről. Nelly Maes javaslatára került be az Európai Parlament 2000. évi határozatába, hogy a szlovákiai magyarok számára kulturális autonómiát kell biztosítani, ezt azonban az EP és a szlovák parlament vegyes bizottsága nem fogadja el.

május 6.

A Jópásztor Társulat és a Jópásztor Alapítvány által XII. alkalommal rendeznek imnapot Komáromban. Az imnapot a szlovákiai magyar lelkipásztor-képzés és a szlovákiai magyar püspökség intézményének létrehozásáért szervezték meg.

május 9.

Öngyilkosságot követ el Agócs Béla nádszegi tanár, aki a Mečiar-kormány idején a tilalom ellenére kétnyelvű bizonyítványokat osztott ki tanítványainak, és ezért eltanácsolták az iskolából. Később sikertelenül próbálta beperelni Bugár Bélát, az MKP elnökét, akinek azt rótta fel, hogy nem védte meg őt a meghurcolástól.

május 11–12.

Új európai demokráciák címmel kétnapos csúcstalálkozót tartanak Pozsonyban a NATO tagjelölt országainak képviselői, amelyen a tagjelölt országok miniszterelnökein kívül külföldi politikusok is képviseltetik magukat.

– A magyar ajkú katolikus hívőkkel törődik az egyház, ezért nem látjuk szükségét a magyar püspök kinevezésének – jelenti ki František Tondra, a szlovák püspöki kar képviselője a kar ülése után. Véleménye szerint legfeljebb egy magyar segédpüspök kinevezése jöhet szóba, aki a szlovák és magyar hívők pásztorja is lehetne.

május 16.

Szigeti László, az Oktatási Minisztérium államtitkára átadja a nyitrai Konstantin Egyetem rektorának azt a tanulmányt, amelyet az önálló magyar kar hat tanszékének működéséről dolgoztak ki. Az elképzelések szerint a kar keretében matematikát, fizikát, biológiát, magyar nyelvet és irodalmat, valamint pedagógiát, pszichológiát, történelmet és filozófiát tanítának. A nyitrai egyetem rektora ezzel ellentétben megismétli azt a korábbi álláspontját, hogy a nemzetiségi kultúrák karának keretén belül kellene foglalkozni a Szlovákiában élő valamennyi etnikum és vallási felekezet történelmével, hagyományával és művelődésével.

május 19.

Népszámlálás kezdődik Szlovákiában.

május 20.

Gáspár Tibor nyugalmazott gimnáziumi tanárnak a komáromi Tishti pavilon dísztermében az MKP parlamenti képviselői átadják a Pro Probitate – Helytállásért díjat.

május 22.

A szlovák külpolitika vállalásainak és célkitűzéseinek teljesítését értékelő, Eduard Kukan külügyminiszter által előterjesztett jelentés parlamenti vitája során megtárgyalják a magyar kedvezménytörvényt is. A szlovák ellenzéki képviselők azt kifogásolják, hogy a törvény egyértelműen beavatkozik Szlovákia belügyeibe.

május 25.

Országértékelő beszédet tart a parlamentben Rudolf Schuster köztársasági elnök. Bugár Béla, az MKP elnöke bírálja az államfőt, mivel véleménye szerint az elnöknek nem lenne szabad beavatkoznia a parlament, a kormány és a független bíróságok jogkörébe.

május 26.

Kolozsvárott tárgyal az RMDSZ képviselőivel a Bugár Béla vezette MKP-küldöttség. A felek megegyeznek, hogy a közeljövőben javasolni fogják a Magyar Állandó Értekezlet összehívását.

május 31.

Megkezdődik a közigazgatási reform vitája a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsában. A kormánykoalíció egy része, nevezetesen a Demokratikus Baloldali Pártja és a Polgári Egyértés Pártja 8 megye létrehozását javasolja, míg az előterjesztett kormányjavaslatban 12 megye szerepel (ezt a Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió, valamint a Kereszténydemokrata Mozgalom támogatja). Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke kijelenti: a párt számára mind a 12-es, mind a 8-as megyerendszer elfogadhatatlan.

– Mádl Ferenc köztársasági elnök fogadja a határon túli magyarok, köztük az MKP küldöttségét. Duray Miklós kijelenti: a státustörvényre nem lenne szükség, ha a szlovák költségvetés nem alázná meg a magyar kultúrát.

június 1.

Bárdos Gyula, az MKP frakcióvezetője a közigazgatási reformról szóló vitában bírálja a De-

mokratikus Baloldal Pártjának javaslatát, mivel az a járási hivatalok meghagyását javasolja. Leszögezi: az MKP olyan magasabb szintű területi egységek kialakítását támogatja, amelyek nincsenek ellentétben Szlovákia nemzetközi elkötelezettségeivel, és amelyek nem osztják meg a természetes régiókat. Bugár Béla MKP elnök kijelenti: ha a DBP és a Polgári Egyetértés Pártja a nyolcas megyerendszert fogadtatja el, az MKP Országos Tanácsának döntenie kell arról, kilépjen-e a kormánykoalícióból.

– Duray Miklós az Országos Tanács korábbi döntésével kapcsolatban nehezményezi, hogy az MKP minimális többséggel egy számára elfogadhatatlan tervezetet vállalt fel, amely egyértelmű szembefordulást jelent a párt korábbi határozataival, politikai és erkölcsi értékrendjével.

június 4.

Lemond Komlóssy Zsolt, a Nemzeti Vagyonalap igazgatótanácsának MKP-s tagja. A Szlovák Hajózási és Kikötővállalat magánosítására kiírt pályázatok elbírálásakor a Dunajservis Slovensko nevű cég 311 millió koronáért szerezte meg a 2,5 milliárdos alaptőkéjű cég 87 százalékát, az MKP képviselője pedig megszakította ezt az eladást.

június 5.

A szlovák fél kezdeményezésére a státustörvényről tárgyal Milan Šoth, a szlovák Külügyminisztérium Kétoldalú Kapcsolatokért Felelős Főosztályának vezetője és Boros Miklós, a Magyar Köztársaság pozsonyi nagykövete. Boris Gandel külügyi szóvivő a tanácskozás után kijelenti: a tárca elemzést készít a törvényről.

június 6.

Kvarda József, az MKP önkormányzati alelnöke bejelenti, hogy a Duna menti megye létrehozását javasolja majd az MKP a megyei önkormányzatokról szóló parlamenti vita második olvasatában. A megye a Komáromi, a Dunaszerdahelyi, a Galántai, a Vágsellyei, az Érsekújvári és a Lévai járást foglalná magába. Az MKP önkormányzati alelnöke szerint ha a javaslatot nem sikerül elfogadtatni, az MKP

nem szavazza meg a törvényt, mert semmi sem indokolja a Csallóköz felosztását.

június 14.

A budapesti Balázs Ferenc Intézet felmérése szerint a kedvezményekre jogosító magyar igazolványt a szlovákiai magyarok 63 százaléka igényelné, de a megkérdezetteknek csak kis százaléka vállalna munkát Magyarországon.

június 15.

Budapesten tárgyal Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkár magyar partnerével, Németh Zsolttal. Megállapodnak, hogy a státustörvénnyel kapcsolatos vitát diplomáciai úton rendezik.

június 19.

A szlovák parlament ratifikálja A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját.

– A státustörvény budapesti elfogadására reagálva a szlovák Külügyminisztérium kifejezte reményét, hogy a jogszabály a szuverén államok közötti, jószomszédi kapcsolatok alapelveivel összhangban fog érvényesülni.

június 19.

Harna István, építésügyi és régiófejlesztési miniszter Brüsszelben az Európai Bizottság ülésén előterjeszti Szlovákia régiófejlesztési tervét, amely tartalmazza a 2006-ig tartó régiófejlesztési stratégiát.

június 25.

A Magyarok Világszövetsége Szlovákiai Országos Tanácsa bírálja Csáky Pál miniszterelnök-helyettest, amiért az a valóságnak nem megfelelő tényeket közölt Jan Marinus Wiersmával, az EU parlamenti jelentéstevőjével.

június 29.

Jegyzőkönyv-aláírással ér véget a bösi kérdés-sel foglalkozó magyar–szlovák delegáció találkozója. A felek megállapodnak abban, hogy két munkacsoportot hoznak létre: az egyik, a nemzetközi jogi munkacsoport az ominózus kor-

mányközi egyezmény módosítását készítené elő a két ország álláspontjának egyeztetésével, a folyógazdálkodási pedig a Szigetközt érintő környezetvédelmi javaslatokat vitatná meg.

július 5.

A szlovák parlament megszavazza a közigazgatási reform módosított javaslatát. Ennek értelmében nem a koalíció által beterjesztett 12-es modellt, hanem a 8 megyés változatot fogadják el a képviselők. A parlamenti szavazás eredményeként nem szűnnek meg a járási hivatalok, és a kormány megvívóhatja a megyei parlament döntését. A szavazás után Bugár Béla pártelnök bejelenti: Mikuláš Dzurindának le kellene mondania. Az MKP elnöksége úgy döntött, hogy az Országos Tanács döntéséig, miszerint továbbra is tagjai legyenek-e a kormánykoalíciónak, az MKP tagjai nem vesznek részt a koalíciós tanács ülésén. A párt képviselői szerint az elfogadott módosító javaslatok erőszakosan kialakított régiókat hoztak létre, nem vették figyelembe a történelmi tájegységek határait, a megyei választási törvény pedig nem szavatolja azt, hogy a kisebbségek hatékonyan vegyenek részt a regionális közügyek intézésében, a választási körzeteket pedig úgy változtatta meg a törvényhozás, hogy azok csökkentik a kisebbségek esélyegyenlőségét.

július 10.

Valótlan, hamis Jan Marinus Wiersmának a Szlovákiáról szóló EP jelentéstervezete, jelenti ki Soóky Gál László, a Magyarok Világszövetsége Szlovákiai Országos Tanácsának elnöke. Az Európai Parlament július 9-én hagyta jóvá a Szlovákiáról szóló országjelentést, amely kedvezően ítélte meg az országban élő magyar közösség életét.

július 16.

Memorandumot fogad el az MVSZ Szlovákiai Országos Tanácsának Elnöksége, amely leszögezi, hogy az alkotmány diszkriminatív preambuluma úgy kellene módosítani, hogy az országban élő közösség minden tagja tekintet nélkül államalkotó legyen. A memorandum követeli, hogy helyezték hatályon kívül a beneši

dekrétumokat, a magyar és német közösség jogosult tagjait kárpótolják. A memorandumtól az MKP tisztségviselői, köztük Csáky Pál, Duka Zólyomi Árpád és Duray Miklós elhatárolódnak. Duka Zólyomi Árpád kijelenti, hogy az MVSZ SZOT nem legitim.

július 24.

A Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió nyilatkozatban szólítja fel az MKP-t a kormányban maradásra. Mikuláš Dzurinda szerint az MKP tervezett lépése veszélyezteti Szlovákia integrációs törekvéseit, ezért a kormányfő kétoldalú tárgyalásokat kezdeményez a párt kilépésének elkerülésének érdekében. Bugár Béla a felszólításra reagálva kijelenti: a koalíció másik részének kell eldönteni, hogyan akarnak tovább kormányozni.

július 27.

Az MKP augusztusban kilép a kormányból – közli Duray Miklós a románia Tusnádfürdőn tartott nyári szabadegyetemen. A párt ügyvezető alelnöke szerint a közigazgatási törvény elfogadásával nyilvánvalóvá vált, hogy az 1998-ban alakult szlovák kormánykoalíció már csak papíron létezik.

augusztus 3.

A koalíciós pártok tanácskozása után Bugár Béla kijelenti: nincs esély arra, hogy a kormánypártok megoldják a közigazgatási reform után kialakult válsághelyzetet, ezért az MKP elnöksége azt fogja javasolni az Országos Tanácsnak, hogy a kormányból való távozás mellett döntsön.

augusztus 6.

Az MKP elnökségi ülésén megoszlanak a vélemények a kormányból való kilépést illetően: Csáky Pál szerint több javaslat is elképzelhető arra vonatkozóan, hogyan viselkedjen a párt, míg Bugár Béla cáfolja Csáky Pál szavait. Az MKP vezetősége javasolja az OT-nak, hogy hagyja jóvá a kormányból való kilépést.

– Duray Miklós az MKP járási konferenciáin arra figyelmeztet, ha az MKP nem lép ki a kor-

mányból, az megoszthatja a szlovákiai magyarságot, és reális esély van egy új szlovákiai magyar párt megalakulására.

augusztus 7.

Az MKP tőketerebesi járási szervezetének elnöksége a bennmaradás mellett foglal állást.

augusztus 9.

Mihajlovics József, az MVSZ Szlovákiai Országos Választmányának alelnöke bejelenti, hogy szeptemberben Magyar Föderalista Párt néven szlovákiai magyar pártot szeretne létrehozni.

augusztus 10.

Az MKP négy járási elnöksége – Dunaszerdahely, Komárom, Nyitra és Léva – a párt kormányból való távozása mellett dönt.

augusztus 11.

Az MVSZ Szlovákiai Országos Tanácsa párkányi ülésén Soóky Gál László bejelenti: a beneši dekrétumok, valamint az alkotmánymódosítással kapcsolatos memorandum elfogadásáért aláírásgyűjtési akciót kezdeményeznek, amelyet a szlovák parlamenten kívül az Európai Unióba és az Európai Parlamentbe is eljuttatnak. Duka Zólyomi Árpád bejelenti: az MKP nem támogatja az akciót, mivel azzal az ígérettel léptek a kormányba, hogy nem nyitják meg a beneši dekrétumok ügyét.

– Pozsonyban és Komáromban Agora-irodákat nyitnak, amelyek segítik a fiatalok tájékoztatását.

augusztus 14–15.

Douglas Hengel, az USA szlovákiai diplomáciai ügyvivője kijelenti, aggasztja az a helyzet, amely kialakulhat, ha az MKP távozik a kormányból. Hasonló szellemben nyilatkoznak szlovák politikusok is, akik szerint az MKP-nak figyelembe kellene vennie Szlovákia integrációs esélyeit.

augusztus 15–19.

Negyedik alkalommal rendezik meg a Magyar Ifjúsági Közösség madarászi szabadegetemét. Augusztus 17-én előadást tart Deutsch Tamás

magyar ifjúsági és sportminiszter, valamint Milan Ftáčnik szlovák oktatási miniszter, akik aláírják a két ország közötti ifjúsági együttműködést elősegítő egyezményt.

augusztus 20.

Az Ipolyság és Drégelypalánk között 1963-ban katonapolitikai okokból megszüntetett vasúti pályaszakasz felújítását követeli az Ipoly Unió és az Ipoly Eurorégió által jegyzett nyilatkozat, amelyet szerzői Orbán Viktor magyar és Mikuláš Dzurinda szlovák kormányfőhöz is eljuttatnak.

– A magyar államünnepen Orbán Viktor magyar miniszterelnök találkozik a Magyar Állandó Értekezlet képviselőivel.

augusztus 22–23.

Az MKP losonci és érsekújvári járási elnöksége a kilépést, a nagykürtösi és a rozsnói járási elnökség a kormányban maradást támogatja. A galántai járási elnökség támogatja a kilépést, de feltételekkel.

augusztus 23.

Mikuláš Dzurinda miniszterelnök találkozik az MKP kormányban maradását szorgalmazó szlovák értelmiségiekkel.

augusztus 25.

Udvardon tanácskozik az MKP Országos Tanácsa: döntése értelmében, ha nem teljesülnek az MKP feltételei, tehát szeptember 30-ig a parlament nem fogadja el a költségvetés szabályairól, az önkormányzati, ill. a közigazgatási vagyronról szóló és a hatásközi törvényt a magyar párt által jelölt államtitkárok azonnali hatállyal benyújtják lemondásukat. Az Országos Tanács úgy dönt, hogy az MKP mégsem távozik a koalícióból.

– Tihanyban tanácskoznak a visegrádi négyek országainak képviselői az EU-integrációval és a NATO-val kapcsolatos kérdésekről.

augusztus 30.

Csáky Pál a kisebbségi kultúrák támogatásával kapcsolatban elmondja, hogy a magyar kultúra-

ra 70 millió koronát különítettek el, amelyből 50 milliót könyvkiadási támogatásra, minisztériumi rendezvényekre, 20 milliót a komáromi Jókai Színház és a sároseperjesi Duchnovič Színház működtetésére különítettek el.

szeptember 1.

Békéscsabán felavatják a szlovák főkonzulátust. Az avatáson megjelent magyar és szlovák kormányfő a magyar–szlovák kapcsolatokról tárgyal.

szeptember 3.

Rudolf Schuster államfő Mikuláš Dzurindával és Jozef Migaš házelnökkel tárgyal az MKP által megfogalmazott feltételekről.

szeptember 5.

A kormányülésen jóváhagyják az MKP által követelt hatásköri törvényjavaslatot.

szeptember 13.

A szlovák–magyar szakértői vegyes bizottság tagjai megegyeznek a bösi vízerőművel kapcsolatos két szakértői bizottság tevékenységi köréről

szeptember 18.

Módosító javaslatot nyújt be az MKP a hatásköri törvény kormánytervezetéhez a nemzetiségi színházakkal kapcsolatban, amelyet Kvarda József MKP-alelnök ismertet. Az MKP szeretné elérni, hogy a megyei önkormányzatok külön elbírálás alapján biztosítsák a nemzetiségi intézmények működését.

szeptember 20.

A szlovák parlament elfogadja az MKP által feltételül szabott hatásköri törvényt. A parlament jóváhagyja az MKP nevében benyújtott, és a kormánypártok által támogatott kiegészítő javaslatot a nemzeti színházak ügyében, tehát a leendő önkormányzatok kötelesek biztosítani ezen színházak működését. Az önkormányzatok hatáskörébe kerülnek a közutak, a vízgazdálkodás, az anyakönyvezés, a környezetvédelem, az egészségügyi intézmények, valamint az oktatás.

szeptember 26.

Csáky Pál miniszterelnök-helyettes hivatalosan is bejelenti az MKP kormányban maradását.

szeptember 23–27.

Brüsszelbe utazik Mihajlovics József, az MVSZ SZOT alelnöke, hogy az EP-ben ismeresse a szlovákiai magyarok problémáit.

szeptember 29.

Ünnepélyes tanévnyitót tartanak a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem komáromi kihelyezett képzésén, ahol 200 fiatal kezdi meg tanulmányait. A tanévnyitón beszédet mond Pálincás József magyar oktatási miniszter.

október 1.

Az Európai Néppárt támogatását kéri a 2002-es választásokra való felkészüléshez Brüsszelben Agárdi Attila, az MKP külügyi titkára.

október 2–3.

A szlovák parlament módosítja a községi önkormányzatokról szóló törvényt, és jóváhagyja a helyi és a megyei önkormányzati vagyonról, a költségvetési szabályzatokról és a megyefőnökök bérezéséről szóló jogszabályokat. Az MKP vezetői szerint ezzel teljesültek az Udvardon szabott feltételek, ezért a párt nem lép ki a kormánykoalícióból.

október 10.

Bejelentik, az MKP négy megyefőnökjelöltet indít a decemberi önkormányzati választásokon. Kvarda József a Nagyszombati, Fehér Miklós a Nyitrai, Hamerlik Richárd a Besztercebányai megyében indul, míg Jordán Józsefet az Eperjesi kerületben indítják.

október 11.

Hivatalosan átadják a Párkányt Esztergommal összekötő, újjáépült Mária Valéria hidat, amelynek átadásán a két ország miniszterelnökén kívül Günter Verheugen bővítési biztos is részt vesz.

október 13.

Nagykaposon ülésezik az MKP Országos Tanácsa, melynek tagjai értékelik az elmúlt időszak eseményeit. A testület jóváhagyja az elnökség

kormányban maradásra tett javaslatát és a decemberi önkormányzati jelöltlistákat. Eldöntik, hogy 18 járásban indítanak jelölteket.

október 16.

Csáky Pál miniszterelnök-helyettes Milan Ftáčnik oktatási miniszternek küldött levelében elégedetlenségét fejezi ki amiatt, hogy a nyitrai Konstantin Egyetem vezetősége nem veszi figyelembe a kormány ajánlását a magyar kar létrehozására. Az egyetemet korábban az Európai Parlamentben is bírálták. Levelében Csáky arra kérte a minisztert, hogy az Oktatási Minisztérium foglaljon állást a nyitrai magyar kar ügyében, és induljanak tárgyalások a tárca és a nyitrai egyetem szakemberei között.

– A csallóközi Nagyszarván megnyitják azt a menekülttábor, amely a Szlovákiában menekültjogot kérő idegenek gyűjtőhelyeként működik november 1-jétől. A csallóközi falu önkormányzati képviselői nem vesznek részt a megnyitón, mert a Belügyminisztérium nem vette figyelembe a szeptemberi népszavazás eredményét.

október 18.

Háromnapos hivatalos látogatáson Szlovákiában jár Mádl Ferenc magyar köztársasági elnök, aki szlovák partnerével a státustörvényről és az uniós csatlakozásról tárgyal.

– Dunaszerdahelyen tanácskozik a 2001-ben alapított Szlovákiai Magyar Oktatási Fórum.

október 26.

Budapesten tartotja ülését a Magyar Állandó Értekezlet, amelyen az MKP képviselői is részt vesznek. Duray Miklós kijelenti: a magyar státustörvény gyakorlatilag nem ütközik sem a szlovák, sem a román, sem a nemzetközi joggyakorlattal. Véleménye szerint a törvénnyel szembeni fenntartások vagy rossz szándékból születtek, vagy félelemből fakadtak, s a Velencei Bizottság jelentése alapján nem állják meg a helyüket.

október 30.

A Statisztikai Hivatal jelentése szerint az 1991-es összeíráshoz viszonyítva 47 ezerrel csökkent

a szlovákiai magyarok lélekszáma. Magyarok 521 ezren vallották magukat, amely a lakosság 9,7 százalékát teszi ki. 1991-ben 567 ezren, a lakosság 10,76 százaléka vallotta magát magyarnak. Gyurgyík László szociológus szerint a csökkenés okai a vegyes házasságok növekedő számában, a szándékos településpolitikában és a kisebbségeket sújtó politikában rejlenek.

november 6.

Magyarországnak fontolóra kellene vennie a státustörvény módosítását, jelenti ki Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkár. Véleménye szerint elképzelhető lenne olyan átmeneti megoldás, hogy bizonyos végrehajtó intézkedések nem lépnének életbe 2002-ben. A Külügyminisztérium képviselője szerint a szomszédos országokban élő magyarokról szóló jogszabály nincs összhangban a nemzetközi és a szlovák jogrendszerrel, mivel érvényesítése túllépi Magyarország határait. Nem fogjuk tétlenül nézni, hogy a szlovákiai magyarok messze eszen kíválganak a szlovák társadalomból, és intézményesítsék Magyarországhoz fűződő kapcsolataikat, mondta Chlebo.

november 7.

A szlovák parlament elfogadja a közoktatási intézmények állami támogatását szabályozó törvényt. A törvény elvi szinten nem tesz különbséget az állami, magán és egyházi iskolák között. A jogszabály előterjesztője, Dolník Erzsébet MKP-képviselő szerint az új szabályozás előnyös a vegyes lakosságú területeken működő, szlovák és nem szlovák tannyelvű oktatási intézmények számára.

november 13.

Nyitrán a Konstantin Egyetem vezetőségével tárgyalnak a magyar kar tervezetét kidolgozó bizottság képviselői.

november 19.

Pozsonyban öt szervezetből megalakult a Szövetség a Közös Célokért, amely a kedvezménytörvényből adódó tájékoztatási feladatokat és ügyintézkést vállalja fel.

november 20.

Boris Gandel szlovák külügyi szóvivő szerint Magyarország a státustörvénnyel olyan jogszabályt fogadott el, amelyet Szlovákia területén is érvényesíteni akar, ez pedig sérti a nemzetközi jog alapelveit és veszélyezteti az ország belső rendjének integritását.

november 22.

Pozsonyban tárgyal Németh Zsolt magyar külügyminisztériumi államtitkár Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkárral. A felek megegyeznek abban, hogy jogi szakértőkből álló államközi bizottságot hoznak létre, amely a vitás kérdéseket nemzetközi jogi szempontból vizsgálja meg.

november 25.

Nagyszombat megyében rölapokat terjesztnek Kvarda József fényképével az MKP nevében, amelyben többek közt a magyar nyelvet beszélők előnyben részesítésére utaltak, s a rölap szerzői a Nagy-Magyarországgal kapcsolatos tananyag átírását ígérik. Kvarda József, az MKP Nagyszombati megyefőnök-jelöltje provokációnak nevezi a rölapot.

– Nem lenne jó, ha a Nagyszombati és a Nyitrai kerület az MKP kezébe kerülne, jelenti ki Robert Fico, a Smer elnöke. Véleménye szerint mindkét megye stratégiai fontosságú ivóvíz-készlete, termőföldjei és két atomerőműve miatt rossz lenne, ha a fontos dolgok kicsúsznának irányításuk alól, ezért felszólítja a szlovák polgárokat: menjenek el szavazni.

november 24.

Kármán József nevét veszi fel a losonci magyar tannyelvű alapiskola.

november 29.

Ha Budapest nem teszi meg a státustörvénnyel kapcsolatos szlovák kifogásokból eredő lépéseket, a magyar jogszabályt érintő kérdésekről tárgyalni fog a szlovák parlament, jelenti ki Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkár.

– Komáromban nemzetstratégiai konferenciát tart a Magyarok Világszövetsége, amelyen a Szlovák Országos Elnökség is részt vesz.

november 30.

Megyei önkormányzati választások kezdődnek Szlovákiában. Az első fordulóban az MKP az ország 401 képviselői helyének 20,95 százalékát szerezi meg, s ezzel a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom után a választások legeredményesebb pártja.

december 17.

A Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom egyértelmű győzelmével végződik a szlovákiai megyefőnök-választás. A két legnagyobb önkormányzati kerület közül a magyarok lakta Nagyszombati kerületben Kvarda József 38,51 százalékat szerzett, míg a Nyitrai kerületben Fehér Miklós 38,62 százalékot. Az országos részvételi arány 22,61 százalékos volt a december eleji 26,01 százalékkal szemben. A Nagyszombati kerületben 36,87, míg a Nyitrai kerületben 39,05 százalék volt a részvételi arány.

– Peter Weiss, a szlovák parlament Külügyi Bizottságának elnöke összehívja a bizottság ülését, amelyen javasolja a parlamentnek státustörvény Szlovákiát érintő rendelkezéseinek a megvitatását. Duka Zólyomi Árpád, az MKP Külügyi Bizottságának tagja az ülésen azt javasolja, hogy ne terjesszék a parlament elé a kérdést, de mivel javaslatát elutasítják, kivonul a teremből.

december 31.

Csáky Pál kisebbségi miniszterelnök-helyettes Milan Ftáčnik oktatási miniszterrel és Szigeti László oktatási államtitkárral való tárgyalása után kijelenti: a nyitrai egyetemen létesítendő önálló magyar karon belül hat tanszék létrehozásával számol. Ha pedig a nyitrai út járhatatlanná válik, akkor más városban indítják el a kar működését.

december 28.

Jaroslav Chlebo külügyi államtitkár szerint a román–magyar megegyezéshez hasonlóan kellene eljárni a kedvezménytörvénnyel kapcsolatban Szlovákiában.

2002

január 9.

A koalíciós tanács a magyar kedvezménytörvény szlovákiai hatásáról tárgyal. Eduard Kukan külügyminiszter kijelenti, hogy a parlamentnek is meg kell vitatnia a törvényt.

– Dunaszerdahelyen megnyitják a Szövetség a Közös Célokért első regionális irodáját. Január 25-ig még 10 regionális központban, köztük Pozsonyban is megnyitják a szervezet irodáit.

január 10.

A Kálvin János Teológiai Egyetem akkreditálásáról tárgyal Erdélyi Géza püspök Jaroslav Chlebo külügyi államtitkárral Pozsonyban.

január 16.

A státustörvénnyel kapcsolatos diplomáciai tárgyalásokról tájékoztatja Rudolf Schuster köztársasági elnököt Mikuláš Dzurinda kormányfő. Rudolf Schuster a találkozót követően kijelenti: már 2001-ben le kellett volna zárni a témát, amely, mint mondja, főlegesen éket ver az emberek közé.

január 30.

Jaroslav Chlebo külügyi államtitkár kijelenti: gesztusértékűnek tartaná, ha leállítanák a magyarigazolványok kiadását, amíg nem oldják meg a státustörvénnyel kapcsolatos vitás kérdéseket.

– A Szlovák Statisztikai Hivatal nyilvánosságra hozta a lakosság nemzetiségi összetételével kapcsolatos adatokat. A magyar anyanyelvűek aránya az 1991-es 11,5%-ról 10,7%-ra csökkent. A nemzetiségi felosztás szerint Szlovákiában 2001-ben 85,8 % szlovák, 9,7 % magyar, 1,7% roma, 0,8% cseh, 0,4 % ruszin, 0,2% ukrán, 0,1% német, 0,1% lengyel élt.

február 7.

Nagy többséggel fogadja el a szlovák parlament a magyar kedvezménytörvényről szóló nyilatkozatot, amelyben felszólítja a magyar

parlamentet, úgy módosítsa a törvényt, hogy az megfeleljen a nemzetközi jognak és az európai kisebbségvédelmi normáknak. Az MKP parlamenti képviselői a nyilatkozat ellen szavaznak.

február 8.

Bauer Edit munka-, szociális és családgügyi minisztériumi államtitkárt javasolja az MKP az ombudsmani posztra.

– A Kereszténydemokrata Mozgalom törvényt készít elő a magyar kedvezménytörvény szlovákiai hatályosságával kapcsolatban. Ján Čarnogurský igazságügyi miniszter úgy fogalmaz, ha a kormány nem fogadja el a Szlovákia függetlenségének biztosítása elnevezésű törvénytervezetet, vagy nem terjeszti a képviselők elé a státustörvény hatályosságának megakadályozására, a KDH a plénum elé viszi a javaslatot. A tervezet lehetőtlenné tenné a Szövetség a Közös Célokért irodaházának működtetését. Mikuláš Dzurinda miniszterelnök kijelenti, a javaslat a klérofasizmus szintjén mozog.

február 11.

Ján Slota, a Valódi Szlovák Nemzeti Párt elnöke bizalmatlansági indítványt nyújt be Csáky Pál miniszterelnök-helyettes ellen azért, mert szerinte a politikus egy idegen állam jogszabályát, vagyis a kedvezménytörvényt támogatja.

február 19.

Romano Prodi, az EB elnöke felszólítja Szlovákiát és Magyarországot, hogy sürgősen egyezzen meg a kedvezménytörvény alkalmazásának ügyében. Prodi előzetesen Orbán Viktor magyar miniszterelnökkel tárgyalt, aki a beneši dekrétumokról kijelentette: a dekrétumok rosszak voltak a 20. században, és különösképpen azok a 21. században. „Arra számítok, hogy az ilyen törvények el fognak tűnni” – mondta Orbán. Mikuláš Dzurinda ezt követően kijelenti: nem megy el a visegrádi négyek találkozájára.

február 20.

Bugár Béla MKP-elnök ismételtlen megerősíti, hogy a Magyar Koalíció Pártja nem veti fel a beneši dekrétumok ügyét. Véleménye szerint

rendezni kell a kérdést, mielőtt Szlovákia az Európai Unió tagja lesz.

március 1.

Az Európai Bizottság nem változtat a beneí dekrétumokkal kapcsolatos álláspontján, és nem követeli azok eltörlését, jelenti ki Günter Verheugen bővítési biztos Brüsszelben Jan Kavan cseh külügyminiszternek.

március 3.

Washingtonba utazik Bugár Béla MKP-elnök, Bárdos Gyula frakcióvezető és Berényi József külügyi államtitkár. A magyar politikusok az amerikai kongresszus nemzetbiztonsági és külügyi bizottsági tagjaival tárgyalnak. Bugár Béla Tom Lantossal, a képviselőház Külügyi Bizottságának tagjával is találkozik. Ezt követően Bugár Béla MKP-elnök kijelenti: az Egyesült Államokban nem támogatják a dekrétumok megnyitását, mivel a második világháború után hivatalba lépett csehszlovák elnök rendeleteit egy csomagban kezelik, felszámolásukkal pedig az akkori állam jogalapja is megszűnne.

március 12.

Eric Jürgens, az ET Jogi és Emberjogi Bizottságának jelentéstevője Budapesten közli, hogy az Európai Tanács parlamenti ülészakán egy megoldási javaslatot terjesztenek elő a magyar kedvezménytörvény körüli vita rendezésére. Szerinte Európában sok probléma van, s ez nem tartozik közéjük.

március 13.

Az MKP besztercebányai megyei elnöksége azt javasolja a párt országos vezetésének, hogy az országos lista befutó helyein legalább két kö-zép-szlovákiai jelölt kapjon helyet.

március 14.

A parlament 57. ülésén elfogadja a státustörvény elleni nemzeti és kereszténydemokrata törvénytervezetet, az MKP vezetői tartózkodtak a szavazástól.

– A parlament ülésén a Szlovák Nemzeti Párt 4 képviselőjének javaslatára megpróbálják levál-

tani Bugár Bélát a parlament elnöki posztjáról. A 106 képviselő közül 40-en szavaznak igen-nel, 57-en ellenezik a leváltást, 8 képviselő a szavazás során tartózkodik. Az MKP elnöké-nek leváltását szorgalmazók azt hangoztatják, hogy mivel Bugár Béla átvette magyar igazol-ványát és a Szövetség a Közös Célokért szerve-zet egyik alapítója, megsértette képviselői es-küjét, Szlovákia alkotmányát és Szlovákia ér-dekeivel ellentétben cselekedett. Az ellenzék támogatja a Valódi Szlovák Nemzeti Párt kép-viselőinek indítványát, és nacionalizmussal vá-dolja az MKP tagjait. A koalíciós képviselők közül egyedül Peter Tatár szólal fel, és a parla-ment szégyenének nevezi a Bugár leváltására irányuló kísérletet, és egyben támogatásáról biztosítja a parlament alelnökét.

március 18.

Elisabeth Jones, az amerikai Külügyminisztéri-um európai ügyekért felelős helyettes államtit-kára Pozsonyban a parlament Integrációs Bi-zottságának elnökével és a parlamenti képviselő-ekkel folytatott tárgyalásai folyamán kijelenti, hogy Washington számára Vladimír Mečiar és kormánya elfogadhatatlan.

március 19.

Élesen bírálja a magyar kedvezménytörvényt és – szerinte – diszkriminatív elemeit Mikuláš Dzurinda miniszterelnök az Európai Parla-mentben.

– A kormánypártok előzetes megegyezése elle-nére a parlament Pavel Kandrác 61 éves jo-gászt, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem Jogi Karának dékánját választja Szlovákia első emberjogi biztosává. Bugár Béla szerint a De-mokratikus Baloldali Pártja, az SDL és az SOP nem tartotta be a koalíciós egyezséget, ezért nem támogatták a koalíció jelöltjét, Ján Hrubalát. A megválasztott ombudsman koráb-ban ellenezte a hivatal létrehozását.

március 20.

Saját kérésére az MKP képviselőivel tárgyal Németh Zsolt magyar külügyi államtitkár. A dunaszerdahelyi találkozót követően elmondja:

támogatja Jaroslav Chlebo külügyi államtitkár azon törekvését, hogy a kedvezménytörvény szlovákiai alkalmazása körül felmerült vitás kérdéseket a szlovák–magyar alapszerződés megvalósítását felügyelő kétoldalú kisebbségi vegyes bizottság elé utalják.

március 23.

Szögyénben ülésezik az MKP Országos Tanácsa. A testület tagjai megtárgyalják az MKP választási programjának munkaváltoztatát. Megállapodnak, hogy a lista első 30 helyére 15 jelöltet az elnökség, 15-öt a regionális szervek nevezhetnek meg. A döntés értelmében az első 30 helyre nem kerülhet olyan személy, aki egy időben a helyi és regionális önkormányzati szervezetekben is választott funkciót tölt be.

március 25.

Az EP Külügyi Bizottsága Brüsszelben megvitatja a bővítési határozat tervezetét, amely egyebek mellett felszólítja Szlovákiát és Magyarországot, hogy a kedvezménytörvénnyel kapcsolatos vitát mindkét fél számára megnyugtatóan zárja le. A Szlovákiáról szóló tervezetet Jan Marinus Wiersma holland szocialista politikus dolgozta ki, aki a tanácskozás előtt arra figyelmeztet, hogy az új kabinetet a lehető leggyorsabban fel kell állítani, és nem szabad késlekedni vele.

március 27.

14 millió koronát különít el a kormány a kisebbségi kultúra és a vallási intézmények támogatására.

március 29.

Sebők Zoltán, Pásztor László és Gööz Bertalan azt kezdeményezik, hogy Kelemantia Egyetem néven új multikulturális egyetem jöjjön létre. A felsőoktatási intézmény tanítási nyelve a német lenne, s tervezetük szerint kommunikációs kibernetikát, multikulturális pedagógiát és eurologiát tanítanának benne.

április 9.

A parlament megkezdi a Szlovák Köztársaság szuverenitásának védelméről szóló törvény tárgyalását, melyet a Kereszténydemokrata Moz-

galom képviselői nyújtottak be. A törvény a magyar Országgyűlés által elfogadott kedvezménytörvény szlovákiai alkalmazását hivatott megakadályozni. Vladimír Palko belügyminiszter a törvény indoklásában a magyar tantervű iskolákat látogató diákok után a szülőknek járó támogatást, valamint a szervezet finanszírozását kifogásolja.

április 10.

A parlament az április 10-i szavazás után nem utalja második olvasatba a KDH javasolta törvényt. Ellene szavaz Mária Sabolová kereszténydemokrata képviselő is.

április 15.

Pavel Koncoš, a Demokratikus Baloldal pártjának elnöke és Anna Malíková, a Szlovák Nemzeti Párt elnöke kijelentik, hogy Duray Miklósnak a budapesti Fidesz által rendezett nagygyűlésen mondott kijelentése miatt, miszerint a Felvidék veletek van, le kellene mondania. Duray arra hivatkozik, hogy az egyik transzparensen írott szöveget olvasta fel.

május 1.

90 értelmiségi nyílt levelet intéz az MKP tagságához felelősebb politizálást követelve. Felszólítják Duray Miklóst, az MKP ügyvezető alelnökét, hogy ne nyilatkozzon a szlovákiai magyarság nevében.

május 11.

Az MKP OT rimaszombati tanácskozásán a testület megtárgyalja és elfogadja a párt választási programját.

május 12.

Baracán Agócs Béla nádszegi pedagógusra emlékeznek, aki önkezeléssel vetett véget életének. Korábban felvetették, hogy halála napján Polgári Helytállásért díjat adjanak ki az arra érdemeseknek.

május 13.

Fegyelmi eljárást kezdeményez a Szlovák Nemzeti Párt a parlament Mandátumvizsgáló és Mentelmi Bizottságánál Duray Miklós ellen.

május 14.

Leláncolják az SZNP képviselői Duray Miklós parlamenti székét. A médiacirkuszt mind az ellenzéki, mind a kormánypárti képviselők elítélik. A Mandátumvizsgáló Bizottság később nem zárja ki Duray Miklóst amitt, hogy állítólag megsértette a házszabályt.

május 16.

EU-s képviselők a Beneš-dekrétumok felülvizsgálatáról szóló, 26 pontból álló dokumentumtervezetet nyújtanak be az Európai Parlamentbe.

május 19.

Ádám Zita az SZMPSZ volt, és Pék László jelenlegi elnöke veszi át Komáromban a Pro Probitate díjat a magyar közösség anyanyelvének és kultúrájának védelméért.

május 20.

Az MKP tárgyalásokat folytat a Polgári Konzervatív Párt elnökével, Peter Tatárral az őszi parlamenti választásokról azzal kapcsolatban, hogy a párt képviselői együtt szerepeljenek a választási listán. A keleti régióból Pásztor István királyhalmeci polgármestert és Albert Sándor kassai egyetemi tanárt javasolják az országos listán való felvételre.

május 22.

Az EP Brüsszelben elfogadott bővítési határozati javaslatának tervezete nem említi a Beneš-dekrétumokat. A határozattervezet elveti a szlovákiai magyar egyetem létrehozására vonatkozó módosító javaslatokat is, amelyet Nelly Maes holland képviselő terjesztett be.

– A parlament titkos szavazással alkotmánybíró-jelöltté választja Szabó Olga képviselőt. A 105 szavazatból 53 támogatja a magyar képviselőt.

– Az MKP elnöksége nem támogatja, hogy a Polgári Konzervatív Párt tagjai felkerüljenek az MKP választási listájára.

május 23.

A csehszlovákiai magyarokat és szudétanémeteket nem a Beneš-dekrétumok, hanem a pots-

dami békekonferencia határozatai alapján telepítették ki. Ezt a brüsszeli Európai Parlamentnek a dekrétumok érvényességét elemző szakértői véleménye tartalmazza.

– Európai jövőnk tízparancsolata címmel polgári felhívás jelenik meg, amely egységes politizálásra szólítja fel a magyar választott képviselőket. A kezdeményezést Batta György komáromi író, lapszerkesztő hitelesíti.

május 25.

Az MKP Pozsonyban zajló IV. kongresszusán jóváhagyják a párt választási programját. A program 4 fontos része a család, régió, polgár és Európa kérdésköre.

június 3.

Az MKP betiltását követeli a főügyészségre beadott indítványában a Valódi Szlovák Nemzeti Párt. Ján Slota pártelnök beadványában ezt azzal indokolja, hogy az MKP bizonyíthatóan a szlovák államiság, önállóság és a szlovák alkotmány ellen lép fel.

június 29.

Medgyessy Péter magyar miniszterelnök Mikuláš Dzurinda kormányfővel Esztergomban a státustörvényről tárgyal. Az elnökök megegyeznek abban, hogy újratárgyalják a kedvezménytörvényt, és megállapodnak, hogy a szlovák–magyar kisebbségi vegyes bizottság feladata lesz tisztázni a vitás kérdéseket.

július 1.

Önkormányzati hatáskörbe kerül az óvodák, az alapiskolák és a középiskolák egy része. Az önkormányzati kerületek (megyék) hatáskörében maradnak egyes kétnyelvű gimnáziumok és speciális iskolák.

– Daniel Klukanec, a nyitrai egyetem rektora véglegesen elutasítja a magyar kar létrehozására vonatkozó tervezetet.

július 12.

Milan Kňazko kulturális miniszter aláírja a Szlovák Nemzeti Múzeum új alapítólevelét,

amellyel Pozsonyban megalakul a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma.

július 17.

A Magyar Állandó Értekezlet résztvevői Budapesten aláírják azt a zárónyilatkozatot, amelyben tudomásul veszik a kedvezménytörvény módosításának szükségességét.

augusztus 16.

Bugár Béla, az MKP elnöke a négyéves kormányzati időszakra vonatkozó pártprogrammal kapcsolatban elmondja: a régiófejlesztés legfőbb akadálya az volt, hogy több személy – Csáky Pálon kívül Harna István és Mária Kadlečíková – is felelős volt a területfejlesztésért. Negatívként értekel, hogy nem valósult meg a közigazgatási reform.

szeptember 13.

Románia és Szlovákia közös alapokról indulva kívánja folytatni a magyar kormánnyal a kedvezménytörvénnyel kapcsolatos konzultációkat, jelenti be Bukarestben Cristian Diazonecu román és Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkár.

szeptember 15.

Kéménden tartja alakuló közgyűlését a Magyar Föderalista Párt. Mihajlovics József elnök szerint az MKP nem tudta méltó módon képviselni a szlovákiai magyarságot. Kijelenti, a magyarok számának csökkenése is a pártvezetés hibája.

szeptember 20–21.

Parlamenti választásokat tartanak Szlovákiában. A megmérettetésen 25 párt indul, több mint 4 millió választópolgár adhatja le voksát az 5885 választókörzetben. 70,07 százalékos részvétel mellett 2 875 081 az érvényes szavazat. A HZDS 19,5, az SDKÚ 15,09, a Smer 13,46, az MKP 11,16, a KDH 8,25, az ANO 8,01, a KSS 6,32 százalékot szerez. Az MKP 20 képviselői helyhez jut az új parlamentben. Az MKP, a KDH, az ANO és az SDKÚ részvételével koalíciós kormány alakul. A koalíciós tárgyalásokat Bugár Bélán kívül A. Nagy László, Bauer Edit és Bárdos Gyula vezetik. A 16

tagú kormányban az SDKÚ 6, az MKP 4, a KDH és az ANO 3-3 posztot szerez.

szeptember 27.

Rudolf Schuster köztársasági elnök Mikuláš Dzurindát, az SDKÚ elnökét bízta meg a kormányalakítással.

október 3.

A kormányalakítási tárgyalásokon a pártok megegyeznek a leendő kormányprogram téziseiben. A častái megbeszélések után nyilatkozó Bugár Béla elmondja: Csáky Pál miniszterelnök-helyettes kisebbségi és emberjogi kormányalelnök lesz, Gyurovsky László kapja az építési és régiófejlesztési, Miklós László a környezetvédelmi, míg Simon Zsolt a földművelésügyi tárcát.

október 6.

Pozsonyban az MKP Országos Tanácsa egyhangúlag jóváhagyja a magyar párt belépését a kormányba, valamint a kolíciós szerződést, és a leendő kormány programját.

október 8.

Pozsonyban aláírja a koalíciós szerződést a leendő kormánykoalíciót alkotó négy párt elnöke. A szerződés értelmében a törvényhozásban 17 parlamenti bizottság működik, nyolcban az ellenzék elnökölhet. Az MKP a Költségvetési és Pénzügyi Bizottságot, valamint az Emberjogi és Nemzetiségi Bizottságot vezetheti.

október 12.

A pártok és az önálló jelöltek leadják jelölőlistájukat az illetékes választási bizottságokhoz a helyhatósági választásokra.

október 15.

Megalakul Szlovákia új parlamentje. A képviselők Pavol Hrušovskýt választják a parlament elnökévé. A köztársasági elnök Mikuláš Dzurindát nevezi ki kormányfővé, a kormány is leteszi esküjét.

október 23.

A szlovák fél ragaszkodik ahhoz, hogy Magyarország építse meg a bős–nagygyarosi víz-

erőmű nagymarosi lépcsőjét, jelenti ki Dominik Kocinger szlovák kormánybiztos. Szlovákia más megoldást csak akkor tartana elfogadhatónak, ha az a Szap és Budapest közti szakaszon javítaná a hajózás feltételeit.

november 4.

Az új szlovák kormány rendkívüli ülésén jóváhagyja programnyilatkozatát. Ennek fő pontjai a korrupcióellenes harc, a reformok megvalósítása és az uniós strukturális alapok meritéséhez szükséges feltételek megteremtése.

november 17.

A kedvezménytörvény módosításáról is tárgyal a Budapesten ülésező Magyar Állandó Értekezlet. A MÁÉRT-tanácskozáson elfogadják az MKP javaslatát, hogy jogalany lehessen a nevelési és oktatási intézmény mellett működő szülői és pedagógusi szervezet is.

november 21.

George Robertson NATO-főtitkár a katonai szövetség prágai csúcstalálkozóján bejelenti, hogy a szövetség hét tagjelöltje, köztük Szlovákia 2004. május 1-jétől az Észak-atlanti Szövetség tagjává válik.

november 26.

A kedvezménytörvény szlovákiai alkalmazásáról tárgyal Budapesten Mikuláš Dzurinda miniszterelnök Medgyessy Péter kormányfővel. Dzurinda kijelenti: más ország jogi normája nem lehet hatályos Szlovákiában, és nem engedik meg, hogy etnikai alapon támogassák a szlovák állampolgárok egy részét. A szlovák kormányfő kategorikusan elutasítja a kedvezménytörvényt és felveti, hogy a szlovák–magyar alapszerződés alapján rendezzék a két országban élő kisebbségek problémáit.

november 30.

Az MKP felszólítja Mikuláš Dzurinda miniszterelnököt, hogy a kedvezménytörvény ügyében folytassa a Medgyessy Péter magyar miniszterelnökkel megkezdett tárgyalásokat. Bugár Béla kijelenti, hogy a kormánykoalícióban belül megrendült az MKP és a miniszterelnök

közti viszony. Az MKP kifogásolja, hogy Dzurinda másként foglalt állást az oktatási-nevelési támogatások kérdésében, mint amiben az MKP-val korábban megegyezett. A két fél megállapodik abban, hogy ha az MKP Budapesten eléri, hogy az oktatási-nevelési támogatást nemcsak a gyermekek kaphatják meg, hanem a szülői közösségek és a pedagógusok szervezetei is, akkor ez a törvényben megjelenő lehetőség alapja lehet egy szlovák–magyar egyezménynek.

– Günter Verheugen bővítési biztos aggodalmának ad okot, amiért Szlovákia és Magyarország nem állapodott meg a kedvezménytörvénnyel kapcsolatos nézeteltérések rendezéséről.

december 5.

Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke egy szlovák hetilapnak kijelenti: az MKP a szlovák pártokhoz hasonlóan egyre inkább különböző lobbik befolyása alá kerül. Bugár Béla pártelnök tagadja a vádakát, szerinte az MKP-nak emiatt egyetlen miniszterét sem kellett menesztenie a kormányból.

december 6–7.

Helyhatósági választásokat tartanak Szlovákiában. 2863 településen választanak új polgármestert, és mintegy 20 ezer önkormányzati képviselőt. Az MKP 431 polgármesterjelöltet, valamint 3221 képviselőjelöltet indít. A választásokon a szavazásra jogosultak 49,5%-a vett részt. Az MKP 7,19%-kal a harmadik helyen végzett, 233 polgármesteri, és 2050 képviselői hellyel. A legtöbb szavazatot – 32,7%-ot – a független polgármesterek szerik.

december 15.

Az Európai Unió koppenhágai csúcsértekezletén eldöntöttek, hogy Szlovákiát is meghívják az Európai Unióba.

2003

január 8.

Januárban az oktatásügyi miniszter elé terjesztik a magyar egyetem létrehozására vonatkozó tervezetet, jelenti be Szigeti László oktatásügyi államtitkár. Az alapvetően magyar nyelvi képzésű egyetem három karral – pedagógiai, közgazdasági és teológiai – kezdené meg működését. Az MKP csak abban az esetben támogatja a főiskolai tandíjak bevezetését, ha az megfelelő kompenzációs mechanizmusok, azaz hatékony diákhitel- és szociális ösztöndíjrendszerrel párosul.

január 13.

A magyarországi kedvezménytörvény ügyére olyan megoldást kell találni, amely Brüsszelnek, Budapestnek és Pozsonynak egyaránt megfelel, jelenti ki a Budapesten tárgyaló Pavol Hrušovský parlamenti elnök, aki Szili Katalinnal, az Országgyűlés elnökével tanácskozik.

január 14.

Szlovák értelmiségiek egy csoportja aláírásgyűjtést kezdeményez a NATO-csatlakozással kapcsolatban. Robert Kaliňák, a parlament Védelmi Bizottságának elnöke felelőtlenségnek minősíti a népszavazás megtartására vonatkozó javaslatot.

– Budapesten tárgyalnak a V4-ek parlamenti képviselői. Megállapodnak abban, hogy a négy ország parlamentje az EU-csatlakozásról szóló népszavazás előkészítésében és a ratifikációs folyamat felgyorsításában is együttműködik majd, jelenti be Szili Katalin magyar házelnök.

január 15.

Eduard Kukan külügyminiszter levelet küld magyar partnerének, Kovács Lászlónak, amelyben magyarázatot kér arra, hogy az Illyés Alapítvány Esztergomban kilenc szlovákiai magyar szülőnek kifizette a kedvezménytörvény rendelkezése alapján járó húszezer forintos támogatást. Pozsony ezt azért nehezményezi, mert a két

kormány még nem jutott egyezségre abban, hogy a magyar jogszabály miként alkalmazható szlovákiai állampolgárok esetében.

– A szlovák parlament elutasítja a kommunista képviselők javaslatát, amelyben népszavazás kiírását javasolják Szlovákia NATO csatlakozása ügyében.

január 25.

Léván ülésezik az MKP Országos Tanácsa. A testület határozatában azt szorgalmazza, hogy hívják össze a Magyar Állandó Értekezletet a kedvezménytörvény normaszövegének módosítására. Megállapodnak abban, hogy az MKP a Velencei Bizottság ajánlásait tekinti mérvadónak.

január 31.

Medgyessy Péter magyar miniszterelnök javaslatára szakértői megbeszéléseket tartanak a kedvezménytörvény tervezett módosításáról Szatmárnémetiben. A találkozón jelen van Kovács László magyar külügyminiszter, Markó Béla, az RMDSZ, Bugár Béla, az MKP és Kasza József, a VMSZ elnöke. Megállapodnak abban, hogy a törvény tartalmazni fogja a határon túli magyar szervezetek képviselőinek véleményét is.

február 12.

Kovács László magyar külügyminiszter levélben javasolja Eduard Kukan külügyminiszternek, hogy még a szlovák–magyar vegyes bizottság ülése előtt egyeztessék azokat a szempontokat, amelyek alapján a kisebbségi vegyes bizottság megkezdheti a két országban élő nemzeti kisebbségek kulturális és oktatási támogatása körül az utóbbi időben keletkezett félreértések tisztázását.

február 13.

A státustörvény módosítását a magyar kormány még februárban a Magyar Állandó Értekezlet elé terjeszti, jelenti be Budapesten Kovács László külügyminiszter, Rolf Ekeusszal, az EBESZ kisebbségi főbiztosával folytatott találkozója után. Ekeus a Magyarország és Szlovákia, valamint Magyarország és Románia közti

párbeszéd folytatására buzdítja magyar tárgyalópartnereit.

február 25.

A SDKÚ, a KDH, a MKP és az ANO alkotta kormánypártok megegyeznek abban, hogy Martin Fronc oktatási miniszter a koalíciós tanács ülésen előterjeszti a Selye János Egyetem létrehozásával kapcsolatos dokumentumot.

február 27.

Többszöri levélváltást követően Pozsonyban a kedvezménytörvényről tárgyal Kovács László magyar és Eduard Kukan szlovák külügyminiszter. A megbeszélést követően a jogszabályról Kovács László azt mondja, az olyan lesz, hogy megfeleljen a határon túli kisebbségeknek, a szomszédos országoknak és az Európai Uniónak is. A magyar külügyminiszter ismerteti kollégájával a jogszabály szellemét és elképzeléseit. Szerinte a módosításból kikerülnek olyan részek, amelyek sérthetik az uniót és a szomszédos országokat. Eduard Kukan külügyminiszter átadja Kovács Lászlónak a szlovák–magyar vegyes bizottság szlovák tagjainak névsorát. Szlovákia a bizottságban látja megoldhatónak a kisebbségek kölcsönös támogatását. Kovács László szerint a két ország között kötött alapszerződés nem szól arról, hogy a másik ország területén élő nemzetrész támogatásának milyen módjai vannak.

február 27.

Pogány Erzsébet, a Szövetség a Közös Célokért igazgatója bejelenti: 63 ezer szlovákiai állampolgár váltotta ki magyar igazolványát.

– Szlovákia arra fog törekedni, hogy az Európai Unió alkotmányos szerződésébe bekerüljön a kisebbségi jogok és a kisebbségek védelme. A szlovák parlament határozatát, amelyet a 150 tagú törvényhozásból 95-en megszavaztak, Duka Zólyomi Árpád parlamenti képviselő terjeszti be. A Smer és a KSS ellenzéki pártok ellene voksolnak.

március 1.

Csáky Pál miniszterelnök-helyettes A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartájának

elfogadtatásával kapcsolatban 9 jogszabály módosítását indítványozza. A kisebbségi nyelvhasználati törvénnyel kapcsolatban azt, hogy a kisebbség nyelvét akkor is használni lehessen a hivatalos érintkezésben, valamint az utcák és a községek megnevezésekor, ha azt 10, nemcsak 20 százalékban kisebbségek lakják. Erre vonatkozóan módosításra szorulna a büntető és a polgári perrendtartás is. Meg kellene változtatni az oktatási és fogyasztóvédelmi, valamint a Szlovák Rádióról és a Szlovák Televízióról szóló törvényt is.

március 5.

Szlovákia és Románia továbbra is rendszeresen konzultál a magyar kedvezménytörvényről, mivel a jogszabályt összhangba kell hozni az európai értékrenddel és az érvényes kisebbségvédelmi elvekkel, jelenti ki Mikuláš Dzurinda kormányfő, aki a kérdésről a Pozsonyban tartózkodó Adrian Nastase román kormányfővel tárgyal.

– Rolf Ekeus, az EBESZ kisebbségi főbiztosa Bugár Béla MKP-elnökkel és Bárdos Gyula frakcióvezetővel tanácskozik. Az MKP politikusai hangsúlyozzák: a kedvezménytörvény módosításával nem sérülhetnek a törvény céljai. A politikusok azt szorgalmazzák, hogy az oktatási támogatás megpályázásának lehetőségei Szlovákiában a magyar szülők, illetve a pedagógusok szövetségének helyi szervezeteit illessék meg. A két magyar politikus felhívja Ekeus figyelmét arra, hogy lelassult a komáromi magyar egyetem megalapításával kapcsolatos előkészítő folyamat. Az MKP ragaszkodik ahhoz, hogy a felsőfokú intézmény a kormányprogramban megadott módon és időben alakuljon meg, hangsúlyozza Bugár Béla.

március 7.

Dušan Čaplovič, az ellenzéki Smer parlamenti képviselője idejétmúlnak nevezi a kedvezménytörvényt, amelyet szerinte Dunaszerdahelyen véglegesítettek Szabó Tibor, a HTMH volt elnökének, Bugár Béla MKP-elnöknek, Csáky Pál miniszterelnök-helyettesnek és Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnökének jelenlét-

ében. Čaplovič szerint főleg a komáromi egyetem megalapítása, mivel 2004-ben Szlovákia és Magyarország uniós tag lesz.

március 8.

Pozsonyban ülésezik az MKP Országos Tanácsa. A testület megvitatja Duray Miklósnak a helyhatósági választásokról készített értékelését, és az alapszabály módosító tervezetét, amely a megyei MKP-tanácsok létrehozásáról is dönt.

március 12.

A komáromi Selye János Egyetem létrehozásával szinte egyidőben a nyitrai Konstantin Egyetem rektora is benyújtja az Akkreditációs Bizottságnak a Közép-európai Tanulmányok Karának tervezetét.

március 15.

A pozsony-óvárosi Medikus kertben felavatják Radnai Béla szobrászművész felújított Petőfi szobrát. Az avatáson az MKP politikusain kívül Kiss Péter magyar kancelláriaminiszter, Győrffy Csaba magyar nagykövet, Bálint-Pataki József, a HTMH elnöke és Rudolf Chmel kulturális miniszter is részt vesz.

március 29.

Tisztújító kongresszust tart az MKP Országos Tanácsa Komáromban. Négy évre ismét Bugár Béla lesz az elnök, Duka Zólyomi Árpádot elnökhelyettesé, Duray Miklóst ügyvezető alelnökké választják. Az Országos Tanács elnöke Farkas Pál helyett Komlós Zsolt lesz. A küldöttek több pontban módosítják az alapszabályt. A legfontosabb változás, hogy a jövőben tíz taggal lehet alapszervezetet alapítani. Az Etikai Bizottság kizárhatja azt az MKP-tagot, aki nyilvánvalóan független, vagy más párt jelöltjét támogatja az MKP jelöltjével szemben bármilyen választáson. A közgyűlés a tartózkodó szavazatok miatt elutasítja azt a javaslatot, hogy a párt szervezetének mintájára alakuljon az MKP mellett ifjúsági szervezet, az alapszervezetek mellett azonban működhetnek ifjúsági sejtek. Az elnökséget 19 tagúvá bővítik.

márciustól a pozsonyi Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma igazgatójává Jarábik Gabriellát nevezik ki.

április 3.

Budapesten Bársony András magyar külügyi államtitkárral tárgyal Csáky Pál miniszterelnök-helyettes. Megállapítják, hogy az április 12-i magyarországi referendumon az EU-csatlakozás erőteljes támogatása a szlovák népszavazás szempontjából is fontos lenne. Csáky Pál reményét fejezi ki, hogy a szlovák fél rugalmasabb lesz a kedvezménytörvényre vonatkozó kérdésben. Csáky Magyar Bálint oktatási miniszterrel is találkozik.

április 4.

Az Akkreditációs Bizottság a magyar egyetem létrehozásáról szóló dokumentumot is megvitatja. Az anyagot Martin Fronc oktatási miniszter terjeszti elő. Bauer Győző, az Akkreditációs Bizottság magyar tagja elmondja, tartható az a korábbi ütemterv, amelynek alapján a magyar egyetem 2004. január 1-jétől létrejöhet.

április 6.

Petheő Attila, az MKP komáromi alapszervezetének és a város képviselő-testületének tagja az MKP Ifjúsági Fórumának létrehozását javasolja. A március 29-i kongresszuson a 300 küldöttből 80-an támogatják a javaslatot.

április 9.

A strasburgi Európai Parlament megszavazza a 10 új tagország 2004-re tervezett csatlakozását támogató határozatot. Az EU 626 tagú képviselőtestületében 567-en szavaznak a határozatról, amelyet 458 szavazattal, 68 ellenszavazattal, 41 tartózkodás mellett fogadnak el. A szlovákiai politikusok üdvözlöik a szavazás eredményét, Mikuláš Dzurinda miniszterelnök örömdetesnek tartja, hogy kevés ellenzője volt a bővítésnek.

április 10.

A szlovák kormány egyetértését fejezi ki az Európai Unióhoz való csatlakozással kapcsolatban.

– Albert Sándor, az MKP képviselője szerint a pénzügyi decentralizáció késlekedése hátráltatja a magyar alap- és középiskolák fejlődését. Mint mondja, Szlovákia a GDP mindössze 3,8 százalékát fordítja a közoktatásra.

április 16.

Athénban a 15 tagállam és a 10 tagjelölt ország legfelsőbb vezetői aláírják az Európai Unióhoz való csatlakozásról szóló szerződést. Szlovák részről Rudolf Schuster államfő és Mikuláš Dzurinda miniszterelnök látja el kézjeggyével az okmányt.

április 17.

Budapesten a HTMH székházában szakértői egyeztetést tartanak a határon túli magyar szervezetek és a hivatal vezetői a kedvezménytörvényről. Bálint-Pataki József elnök elmondja, hogy a MÁÉRT-fórumot még május első felében összehívják. A találkozót követően kifejti: a tervezetből kikerül a munkavállalásra vonatkozó rész, az oktatási fórumra vonatkozóan pedig olyan formát keresnek, amely a fenntartásait hangoztató Szlovákiának és a határon túli magyar szervezeteknek is elfogadható lesz.

május 2.

A komáromi Selye János Egyetemi Központba látogat Magyar Bálint oktatási miniszter. Bauer Győző, a Selye János Egyetemért Alapítvány Kuratóriumának elnöke és Szabó Zoltán az alapítvány igazgatója köszönetet mond Magyar Bálintnak a magyar állam erkölcsi és anyagi támogatásáért. A tárcavezető új informatikai termet ad át Komáromban.

május 12.

XIV. alkalommal tartják meg Komáromban a magyar katolikus hívek hagyományos imanapját, amelyen egy szlovákiai magyar főpásztorért imádkoznak.

május 16–17.

Népszavazást tartanak Szlovákiában az uniós csatlakozásról. A 4 174 097 szavazásra jogosult személyből 2 012 870 megy el szavazni, ez 52,15 százalékos részvételt jelent. A szavazók

92,46 százaléka igennel szavaz. Ez az első sikeres népszavazás Szlovákia történetében. A legmagasabb arányt Pozsony megye éri el, itt a lakosság 59,45 százaléka járul az urnákhoz. Itt a legmagasabb az igenek száma is, 95%. Mikuláš Dzurinda miniszterelnök szerint a népszavazással lezárult egy folyamat az ország történetében. Bugár Béla MKP elnök kijelenti: a magyarok lakta járásokban jóval nagyobb volt a részvétel.

május 23.

Mikuláš Dzurinda kormányfő a Právo cseh baloldali-liberális napilapban kijelenti: a státustörvény módosított változata rossz törvény, mert alkalmazása beavatkozást jelentene Szlovákia jogrendjébe, és területen kívüli hatása lenne. Szerinte az volna a legjobb, ha Szlovákia esetében nem alkalmaznák.

– Szabó Vilmos, a magyar Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára kijelenti: Magyarország uniós csatlakozása miatt megváltozik a magyar külpolitikában az euroatlanti integrációt, a szomszédos politikát és a határon túli magyarok ügyét magába foglaló hármas egység, ezért új stratégiai gondolkodás megteremtésére van szükség. Véleménye szerint át kell gondolni a MÁÉRT szerepét, valamint a határon túliakra fordított támogatások rendszerét is. Hangsúlyozza: a magyarországi és a határon túli politika irányai olykor eltérnek, és egyik fél sem várhatja el a másiktól, hogy egymás nézetei szerint járjanak el.

– Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetségének elnöke a budapesti parlamentben 200 ezer aláírást ad át a kedvezménytörvény módosítása ellen tiltakozva Szabó Vilmosnak, a HTMH-t felügyelő politikai államtitkárnak.

– A pozsonyi Bramer-kúriában megnyitják a Szlovákiai Magyar Kultúra állandó kiállítását.

május 25.

Hónapokig tartó egyeztetés után Budapesten a Magyar Állandó Értekezlet ülésén elfogadják a magyarországi és a határon túli magyar pártok

a kedvezménytörvény módosításának terveztét. A Fidesz, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség nem írják alá a zárónyilatkozatot. Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke azt mondja, hogy a javaslat jogfeladást jelent. A törvény figyelembe veszi az Európai Bizottság és a Velencei Bizottság megjegyzéseit, ezért Magyarország és a szomszédos államok európai uniós csatlakozása után is érvényben marad. A szlovák részről kifogásolt oktatási-nevelési támogatásokat az új javaslat szerint a szervezetek is megkaphatják, ha a két érintett ország ebben megegyezik. Megmarad a jogszabály eredeti célja, hogy a határon túliak szülőföldjükön megmaradva boldoguljanak. A törvény preambulumból kimarad az egységes magyar nemzet kifejezés, helyébe a magyar nemzethez való tartozás kerül.

május 29.

A szlovák Külügyminisztérium diplomáciai jegyzékben fejezi ki sajnálkozását, amiért a magyar kormány anélkül hagyta jóvá a kedvezménytörvény módosító javaslatát, hogy lehetőséget adott volna Pozsonynak véleménye kifejtésére. Bugár Béla MKP-elnök ezzel kapcsolatban hangsúlyozza: Mikuláš Dzurinda többször kijelentette, hogy a kedvezménytörvény rossz, és nem hajlandó róla tárgyalni, ezért nem érti, milyen konzultációt óhajt a kormányfő.

május 31.

Pozsonyi székházában tisztújító közgyűlést tart a Csemadok. Kvarda Józsefet Száraz József váltja fel az elnöki poszton. A több mint 60 ezer tagot számláló szervezet alelnökei Mézes Rudolf, Szvorák Zsuzsa és Köteles László lettek. Az országos elnökség 11 tagú lett.

június 5.

A kedvezménytörvényről és a Magyarországon, illetve Szlovákiában élő kisebbségek helyzetéről tárgyal Pozsonyban a szlovák–magyar kisebbségi vegyes bizottság. A fő téma annak a 26 ajánlásnak az elfogadása, amelyet a 30 szlovák és magyar tag fogalmazott meg a két ország kormány felé. Miroslav Mojžita, a szlovák Külügyminisztérium hivatalvezetője azt mond-

ja: az lenne a legjobb, ha Szlovákiára nem lenne érvényes a törvény.

június 12.

Átdolgozásra visszaadják a komáromi magyar állami egyetem akkreditációs dokumentumát. Albert Sándor és Bauer Edit parlamenti képviselők szerint a halogatás oka, hogy az újjáalakult Akkreditációs Bizottság mindig újabb szerkezeti elvárásokat dolgoz ki. A kifogások között kiemelik, hogy a szlovák tanulmányi karok között nem szerepelt a református teológia, a Pedagógiai Kar esetében pedig az, hogy az oktató tanárok lakhelye nem Szlovákiában volt.

június 15.

Az ötvenéves évfordulóját ünneplő Jókai Színház kapja a Pro Probitate – Helytállásért díjat.

június 23.

A magyar parlament elfogadja a státustörvény módosítását. A törvény a Magyarországgal szomszédos országokban élő, ott lakóhellyel rendelkező, nem magyar állampolgárságú, magukat magyar nemzetiségűnek valló személyekre terjed ki. Mikuláš Dzurinda kormányfő szerint a magyar parlament nem szüntette meg a területenkívüliséget, tehát Szlovákia számára továbbra is elfogadhatatlan. Kijelenti: ha a támogatást intézmények kapnák, akkor elképzelhető a megállapodás.

– Elkészült a magyar kedvezménytörvényt hatástanító szlovák ellentörvény, közli Ľubomír Lintner, az Új Polgár Szövetsége frakcióvezetője.

június 25.

Az Európai Tanács Parlamenti Közgyűlése elfogadja a 2001. június 19-én elfogadott magyar kedvezménytörvényt elemző határozatot. Erik Jürgens, a határozattervezet szerzője arra figyelmezteti Szlovákiát, hogy tartózkodjon bármilyen egyoldalú, a magyar státustörvény elleni lépéstől, amely kiélezhetné a két ország közötti feszültséget.

június 26.

A státustörvényt elutasító nyilatkozatot fogad el a szlovák kabinet, amely ellen az MKP mi-

niszterei tiltakoznak. Csáky Pál miniszterelnök-helyettes elmondja: nem igaz, hogy a kedvezménytörvény Szlovákia területén diszkriminálja a szlovák nemzetiségű állampolgárokat.

június 27.

Sajtóügynökségi információk szerint a Kül-, az Igazságügyi és a Pénzügyminisztérium a magyar státustörvénnyel kapcsolatban olyan tervezetet dolgoz ki, amely 90-%os adóval sújtaná a külföldi támogatásokat. Az MKP elfogadhatatlannak tartja, hogy a Magyarországról származó támogatások miatt megkülönböztetés a magyar szervezeteket, mivel más államok is támogatnak szlovákiai alapítványokat és intézményeket.

július 1.

Pozsonyban tárgyal Rolf Ekeus, az EBESZ kisebbségi főbiztosa a státustörvény lehetséges szlovákiai alkalmazásáról. Mikuláš Dzurinda kormányfő megismétli: Szlovákia nem változtat elvi álláspontján, ezért a módosított kedvezménytörvényről sem hajlandó tárgyalni. A miniszterelnök ellenezi, hogy az oktatási támogatást személyek kapják, a szlovákiai magyar iskolák és más intézmények támogatását viszont elképzelhetőnek tartja. Bugár Béla az ellentörvényre vonatkozó kérdésére a miniszterelnök „No comment”-tel válaszolt.

július 2.

Szlovákia külügyminiszteri szinten is kész tárgyalni a kedvezménytörvényről, habár továbbra is úgy véli, hogy a két ország közötti alapszerződés értelmében a vegyes bizottság a megfelelő fórum a nemzeti kisebbségek támogatásával kapcsolatos kérdések megvitatására. A választ átadják a magyar nagykövetség képviselőjének, közöli Eduard Kukan külügyminiszter. Mikuláš Dzurinda egyeztet Rudolf Schuster államfővel is, aki mérsékletre és a jószomszédi kapcsolatok megőrzésére kéri a pozsonyi kormánykoalíció vezetőit.

július 4.

Füleken ülésezik a Csemadok Enöksége és Tanácsa, amelyen az új alap- és működési sza-

bályzatra vonatkozó előkészítő bizottságok kialakításáról tárgyalnak. Száraz József elnök kifejti: szeretnék újra kibővíteni a Csemadok szervező gárdáját, hogy területenként legalább egy profi kultúraszervező bérére jusson.

július 9.

Kéménden ülésezik a Magyar Föderalista Párt. A gyűlés résztvevői nyílt levelet küldenek Günter Verheugen csatlakozási főbiztosnak és a Magyar Koalíció Pártjának, amelyben sérelmezik, hogy nem káptolták a deportálások áldozatait.

– Az Akkreditációs Bizottság zsolnai ülésén nem utasítja el a magyar egyetem létrehozását, de érvényes döntést sem hoz a komáromi Selye János Egyetem ügyében. Albert Sándor MKP-képviselő az ülést követően azt mondja, hogy a kormány érvényes testületi döntés nélkül is jóváhagyhatja a magyar képzési nyelvű felsőoktatási intézmény létrehozását.

július 12.

Építési engedély nélkül felállítják, maj Ján Sokol katolikus érsek, Július Filo evangélikus egyetemi püspök és Henryk Józef Nowacki apostoli nuncius jelenlétében felszentelik Cirill és Metód szobrát a komáromi Matica slovenská székházánál.

július 19.

Elvi megállapodás születik Eduard Kukan szlovák és Kovács László magyar külügyminiszter pozsonyi megbeszélésein a kedvezménytörvény adta támogatás szlovákiai alkalmazásáról. Ennek értelmében a Magyar Köztársaság a szlovák jogszabályok alapján bejegyzett szervezet közvetítésével nyújthat oktatási támogatást a szlovákiai magyaroknak. Magyarország saját területén nemzetiségtől függetlenül minden olyan szlovákiai diáknak és pedagógusnak kedvezményt ad, aki valamilyen módon kapcsolódik a magyar nyelvhez vagy kultúrához. Megállapodnak abban, hogy a szlovák–magyar kisebbségi vegyes bizottságok két társelnöke augusztus 31-én találkozik, és kidolgozza a kétoldalú szerződés tervezetét. Duka Zólyomi

Árpád az elvi megállapodással kapcsolatban gyerekes elvi magatartásnak nevezi a szlovák fél álláspontját, amely hajlandó tárgyalni a magyar kisebbség támogatásáról, de nem hajlandó figyelembe venni, hogy létezik egy hatályos kedvezménytörvény.

július 21.

A magyar diplomácia nem legyőzte, hanem meggyőzte a román és a szlovák külpolitikát a kedvezménytörvény alkalmazása ügyében, jelentti ki Kovács László külügyminiszter Budapesten, a külképviseltek értekezletén. Véleménye szerint a határon túli magyarok támogatása csak EU-konform módon lehetséges, amely nem önfeladás, hanem a józan ész parancsa.

július 28.

512-ről 500-ra csökken azon szlovákiai települések száma, ahol a magyar kisebbség aránya meghaladja a 20 százalékot, tehát a hivatalos érintkezésben is használható a magyar nyelv.

augusztus 12.

A kormány törvény-előkészítő tanácsa jóváhagyásra javasolja a Selye János Egyetem létrehozásáról, valamint az alap- és középiskolák finanszírozásáról szóló jogszabály javaslatát. Javasolják, hogy a törvénytervezetből maradjon ki az, hogy az oktatási nyelv a magyar legyen.

augusztus 20.

A kormány jóváhagyja a Selye János Egyetem létrehozásáról szóló törvénytervezetet, így ha a parlament is elfogadja a jogszabályt, 2004. január 1-jén Komáromban létrejöhet a magyar egyetem. A kabinet az Akkreditációs Bizottság véleménye nélkül hozta meg döntését, mely csupán a pedagógiai programot véleményezi. A kormánydöntés értelmében alapvetően magyar, kisebb mértékben szlovák és egyéb nyelvű képzés folyik az egyetemen, amelynek Pedagógiai, Közgazdasági és Református Teológiai Karán 2004 szeptemberében 300 hallgató kezdené meg tanulmányait. Az alapítás költségei eléri a 100 millió koronát. Szigeti László oktatási államtitkár nem zárja ki, hogy a magyar állam is hozzájárul a felsőoktatási intézmény anyagi támogatásához.

szeptember 2.

Megközelítőleg 4300 kiselsős kezdi meg tanulmányait a magyar oktatási nyelvű tanintézetekben. Szigeti László oktatási államtitkár azt mondja, hogy a magyar iskolák 15 százalékát fenyegeti a bezárás, elsősorban az országban tapasztalható lélekszámcsökkenés miatt. Az előző évekhez viszonyítva 1,5-2 százalékkal nőtt a magyar iskolákba beíratott gyermekek száma.

szeptember 8.

Az oktatási-nevelési támogatás kezelésének és felügyeletének tekintetében eltér az MKP és a Külügyminisztérium álláspontja, közöli Duka Zólyomi Árpád a Miroslav Mojžítával folytatott egyeztetése után. Az MKP szerint nem a két ország közti kulturális és oktatási egyezmény alapján, hanem a két fél közti különmegállapodásban kellene rögzíteni a támogatás szabályozását.

szeptember 10.

A parlament első olvasatban jóváhagyja a Selye János Egyetem létrehozásáról szóló javaslatot azzal a módosítással, hogy az oktatás magyar, szlovák és egyéb nyelven folyik majd.

szeptember 17.

Pozsonyban egyeztet Szabó Vilmos és Miroslav Mojžita, a magyar–szlovák vegyes bizottság két társelnöke. A megbeszélésen Duka Zólyomi Árpád MKP-alelnök és Ján Fúzik, a magyarországi Országos Szlovák Önkormányzat elnöke is részt vesz. Pozsony továbbra is ellenzi, hogy családok vagy személyek jussanak a támogatáshoz. Duka Zólyomi Árpád azt indítványozza, hogy a szlovákiai magyar szülői szövetség és a pedagógusszövetség által bejegyzett alapítvány kapja a támogatást.

szeptember 20.

A kitelepített magyarok második találkozóját tartják Komáromban a Kecskés László Társaság rendezésében.

szeptember 22.

A szlovák Európai Integrációs Bizottság elutasítja, hogy az európai uniós alkotmány készül

dokumentumába kerüljön a kisebbségek védelmének és jogbiztonságának elve.

szeptember 26.

Pavol Hrušovský házelnök Bukarestben felkéri a román külügyminisztert, hogy áttanulmányozás céljából Szlovákia beletekinthesse abba a szerződésbe, amelyet a státustörvénnyel kapcsolatban Magyarországgal kötött Románia. Ez segédanyagul szolgálhat a Magyarországgal folytatandó tárgyalásokon, mondja a parlament elnöke.

szeptember 29.

Eduard Kukan külügyminiszter Brüsszelben élesen bírálja Magyarországot azon javaslatát, hogy a készülő európai alkotmány a nemzeti kisebbségek kollektív jogait is rögzítse.

október 1.

Az Akkreditációs Bizottság Pozsonyban elfogadja a tervezett Selye János Egyetem anyagát, és akkreditálja a Református Teológiai Kar programját is. A Pedagógiai és Közgazdaságtudományi Kar esetében csak az Egyetemi Tanács megalakulása után véleményezhet a bizottság. Az AB jóváhagyja a nyitrai Konstantin Egyetem részeként megalakuló Közép-európai Tanulmányok Karának létrehozását is.

október 20.

Mádl Ferenc magyar államfővel tárgyal Budapesten Rudolf Schuster. Kijelenti, bízik abban, hogy a kétoldalú kapcsolatok keretében a kedvezménytörvénnyel összefüggő problémák is rendezhetők. Mádl szerint mindkét ország érdekelt abban, hogy az unió készülő alkotmányának egyes elemeit újragondolják, és kívánatos lenne benne megjelentetni a kisebbségeket és az európai közös múltat is.

október 23.

A parlament elfogadja a komáromi Selye János Egyetem létrehozásáról szóló törvénytervezetet. Az ülésen jelenlévő 132 parlamenti képviselő közül 77 igennel, 49 nemmel voksol, hatan tartózkodnak.

október 27.

László Béla professzort, a magyar szekció egyetemi tanácsának elnökét bízzák meg a nyitrai Konstantin Egyetemen október 15-én megalakult új kar ideiglenes vezetésével. A magyar, német, ruszin, cseh és lengyel pedagógus-, valamint kulturális szakemberképzést felvállaló karra mintegy 50, magyarul oktató pedagógus és 800 magyar diák lép át.

november 8.

A Csemadok udvardi országos közgyűlésén módosítják az alapszabály tervezetét, és új munkatervet fogadnak el.

november 12.

Rudolf Schuster államfő aláírja a magyar egyetem létrehozásáról szóló törvényt. A költségvetés 2003-ban 100, 2004-ben 62 millió koronát irányoz elő az egyetem finanszírozására.

november 13.

Az MKP megvétózza a kormányülésen azt a községlitát, melynek alapján csökkentenék azon közösségek számát, ahol a népfogyatkozás miatt már kevesebb, mint 20 százalék magyar él. Ennek alapján az említett helyeken nem használhatnák a magyar nyelvet a hivatalos érintkezésben.

december 7.

A szlovák–magyar vegyes bizottság budapesti ülésén megegyeznek a magyarországi oktatási-nevelési támogatás folyósításáról. Ennek értelmében a lebonyolító szervezet a Pázmány Péter Alapítvány lesz, és Szlovákia ugyanolyan keretek között támogatja a magyarországi szlovákokat, mint Magyarország a szlovákiai magyarokat.

december 12.

Brüsszelben Eduard Kukan szlovák és Kovács László magyar külügyminiszter aláírja a Szlovákiában élő magyar, és a Magyarországon élő szlovák kisebbség oktatási és kulturális támogatásának módjáról szóló kétoldalú megállapodást.

2004

január 1.

Hatályba lép a 2003. október 24-én elfogadott 503/2003 sz. új földtörvény, amely egy éven keresztül ismét lehetővé teszi az 1948 és 1989 között, ill. bizonyos esetekben az 1948 előtt elkobzott földek visszaigénylését is. A földtulajdon visszaadása érdekében 2004. december 31-ig 13 407 kérvényt nyújtanak be.

– A Pátria Rádió korábbi két főszerkesztősége, a magyar adás, ill. a többi nemzetiségi adás főszerkesztősége egy adószerkesztőség irányítása alá kerül, a két részleg élén egy-egy főszerkesztő-helyetttel. A Pátria Rádió főszerkesztője Papp Sándor, a magyar adás főszerkesztő-helyettese Protič János lett.

– Hizsnyai Zoltánt Csehy Zoltán váltja fel a Kalligram c. irodalmi és művészeti folyóirat főszerkesztői tisztségében.

– Rudolf Schuster köztársasági elnök az önálló Szlovák Köztársaság megalakulásának 11. évfordulója alkalmából Pribina-keresztel tünteti ki a szlovákiai művészeti, köz- és sportélet 18 képviselőjét. A Pribina-kereszt első fokozatát kapja többek között Zmeták Ernő festőművész, második fokozatát az Európa- és világ bajnok komáromi kajaknégyes tagjai: Risdorfer Mihály, Risdorfer Richárd, Juraj Bača és Erik Vlček, harmadik fokozatát Dobos László író.

január 3.

71 éves korában Tornán elhunyt Fecsó Pál költő, újságíró.

január 7.

Duray Miklós, az MKP ügyvezető alelnöke a Szabad Újságnak adott nyilatkozatában a komáromi magyar egyetem létrejöttét nevezi a 2003-as év legnagyobb sikerének. Duray szerint az egyetem megalapításával „a magyar autonómia szellemi műhelye” jöhet létre.

január 8.

Csáky Pál, az MKP alelnöke a sajtónak nyilatkozva kijelenti, hogy a Magyar Koalíció Pártja

valószínűleg nem indít saját jelöltet az április 3-án esedékes elnökválasztáson.

január 10.

Ünnepélyes keretek között átadják rendeltetésének a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház új Zsinati Irodáját.

január 16.

Csáky Pál kisebbségügyi miniszterelnök-helyettes az Új Szónak nyilatkozva bejelenti, hogy elkészült a kisebbségi nyelvhasználati küszöb 20%-ról 10%-ra való csökkentését előirányzó törvénytervezet, amit hamarosan a kormány elé terjesztenek.

január 17.

A Tiszti Pavilon dísztermében szlovák és magyar kormánytagok részvételével megtartják a Selye János Egyetem alapító ünnepségét.

január 21.

61 éves korában Komáromban elhunyt Kmečková Mihály, a Jókai Színház egykori dramaturga.

január 22.

Rudolf Schuster államfő fogadja a Szlovákiában hivatalosan regisztrált tizenegy kisebbség képviselőit, akik előtt kifejti, hogy az utóbbi időszakban példaértékű a kisebbségek együttélése.

január 27.

Rimaszombat város önkormányzata az evangélikus egyház tiltakozását követően úgy határoz, hogy Petőfi Sándor szobrát nem az eredetileg tervezett helyszínen, a református gimnázium előtti díszparkban, hanem a Tompa Mihály téren helyezik el. A Petőfi-szobor felállítását 1999 óta tervezik a helyi civil társulások.

január 30.

A pozsonyi Duna Utcai Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola és Gimnázium mellett működő szülői munkaközösség megrendezi a hagyományos Magyar Bált.

január 31.

Komlóssy Zsolt, az MKP Országos Tanácsa elnökének az Új Szó számára adott nyilatkozata szerint az államfőválasztáson az MKP részéről leginkább Martin Bútora, František Mikloško vagy Eduard Kukan támogatása jöhet számításba.

február 1.

Verebes István magyarországi rendező, színész lesz a Jókai Színház új főrendezője és művészeti vezetője.

február 2.

A magyar választók irányába tett gesztusként Dunaszerdahelyen kezdi meg nem hivatalos elnökválasztási kampányát Vladimír Mečiar, a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom elnöke és államfőjelöltje.

február 6–7.

Othont a hazában, hazát a szülőföldön! címmel kétnapos szakmai értekezletet és közösségi fórumot tart a Csemadok Galántai Területi Választmánya és a Szövetség a Közös Célokért Nagyfödemesen. A fórumon elfogadott zárónyilatkozat szorgalmazza a szlovákiai magyar nemzeti közösség alkotmányos jogállásán alapuló önkormányzati intézményrendszer megvalósítását, az 1994. évi komáromi megmozdulás mintájára a szlovákiai magyarság nagygyűlésének összehívását és a Csemadoknak a Magyar Állandó Értekezletre való meghívását.

február 7.

A Rozsnyói Városnapok keretében nem az eredeti, hanem új helyen, a Rozsnyói Bányászati Múzeum közelében újraavatják Kossuth Lajos, eredetileg 1907-ben leleplezett, azonban 1919-ben és 1945-ben is eltávolított egész alakos bronzszobrát, Róna József szobrászművész alkotását.

február 7.

Paláston megtartja tiszti konferenciáját és IX. közgyűlését a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség.

február 12.

A szlovák Belügyminisztérium jóváhagyja a magyarországi támogatásokat folyósító és a konkrét szervezeteknek továbbító Pázmány Péter Alapítvány alapszabályának módosítását, amivel elhárult az akadály a kisebbségeknek nyújtandó oktatási-nevelési támogatás folyósítása elől.

február 12.

A szlovákiai magyar gimnáziumok legsikeresebb diákjait és tanáraikat látja vendégül Csáky Pál miniszterelnök-helyettes. Szigeti László oktatási államtitkár a kormány nevében nyolc tanulóknak nyújt át kimagasló tanulmányi eredményük elismeréseként könyvajándékot.

február 16.

Csáky Pál kisebbségügyi miniszterelnök-helyettes bejelenti, hogy még az év folyamán elkészül a kisebbségek jogállásáról szóló törvény.

február 16.

A párt európai parlamenti választási listájának összetételéről tárgyal az MKP Országos Elnöksége, végleges döntést azonban egyelőre nem hoz.

február 20.

Két ágcsernyői bolt kifosztásával Kelet-Szlovákia magyarlakta területein is kezdetüket veszti a szociális segélyek csökkentése elleni roma megmozdulások. A napokon át tartó kelet- és közép-szlovákiai fosztogatásokat a rendőrség és a hadsereg mozgósításával sikerült megfékezni.

február 24.

A Galántai és a Vágsellyei járás négy községében (Galánta, Deáki, Pered, Nádszeg) tesz munkalátogatást Rudolf Schuster államfő, aki találkozik a települések polgármestereivel és lakossági fórumon vesz részt.

február 25.

Tornalja főterén a helyi roma szervezetek kezdeményezésére több száz fő részvételével tiltakozó gyűlést rendeznek a szociális megszorítások ellen.

február 28.

Az MKP Országos Tanácsa döntést hoz arról, hogy a párt az április 3-i államfőválasztáson František Mikloško-t támogatja, az európai parlamenti választáson a párt listavezetője Bauer Edit lesz Berényi József és Duka Zólyomi Árpád előtt, az idő előtti választásokról ugyan-csak április 3-ra kiírt népszavazással kapcsolat-ban pedig azt javasolja választóinak, hogy a referendumon ne vegyenek részt. Az OT egyúttal négy királyhelmeci és két dunaszerdahelyi párttagot kizár a párt soraiból.

március 1–5.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és a Selye János Gimnázium kilencedik alkalommal rendezi meg a Komáromi Pedagógiai Napokat.

március 2.

A szerkesztőség megalakulásának 20. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen Csáky Pál miniszterelnök-helyettes a kormány emlékérmével tünteti ki a Szlovák Televízió magyar szerkesztőségét.

március 2.

Az Akkreditációs Bizottság elé terjesztik a Selye János Egyetem még nem akkreditált két karának – a Közgazdasági és a Pedagógiai Kar – akkreditációs anyagát.

március 3.

Lukanényén a Palóc Társaság – elsősorban pedagógusok és a Nagykürtösi járás magyar közéleti személyiségeinek részvételével – megrendezi a Palócföldi Pedagógusok XII. Találkozóját.

március 5.

Érsekújvárott a Mécs László Társaság többek között Csáky Pál miniszterelnök-helyettes, Glatz Ferenc akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia volt elnöke, Habsurg György rendkívüli és meghatalmazott nagykövet, valamint Szarka László, az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének igazgatója részvételével Magyarok az Európai Unióban címmel rendez konferenciát a nyelvi és kulturális

örökség megőrzésének az európai uniós csatlakozás utáni lehetőségeiről.

március 5.

A Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség megalakulásának 55. évfordulója alkalmából Pozsonyban a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeumában a Csemadok történetét bemutató dokumentumkiállítás nyílik.

március 5–6.

Az MKP elnökének, Bugár Bélának a meghívására Dél-Szlovákiába látogat Orbán Viktor volt magyar miniszterelnök, a Fidesz–Magyar Polgári Szövetség elnöke. Közös komáromi sajtótájékoztatójukon Bugár bejelenti, hogy az MKP a határon túli magyar nemzeti közösségek anyagi támogatásának lefaragása miatt kezdeményezni fogja a MÁÉRT összehívását.

március 6.

Megközelítőleg 350 személy részvételével ünnepi közgyűlést tart a megalakulásának 55. évfordulóját ünneplő Csemadok Dunaszerdahelyen, amelyen a szervezet mintegy 60 tagját tüntetik ki emlékérmével. A jelenlévő Csáky Pál miniszterelnök-helyettes bejelenti, hogy elkészült a kisebbségek kultúrájának finanszírozásáról szóló törvény tervezete.

március 6.

Nagyszelmencre, a szomszédos Kisszelmenc-től hatvan éve drótkerítéssel elszakított határ menti településre látogat A. Nagy Sándor, az Amerikai Magyarok Kongresszusi Központjának elnöke, aki az amerikai Kongresszus segítségét ígéri a két falu megosztottságának megszüntetése érdekében.

március 7.

A Rákóczi Szövetség keretein belül működő Esterházy János Emlékbizottság által adományozott Esterházy-emlékérmével tüntetik ki a komáromi Selye János Kollégiumot és Frideczky Jánost, a Pozsonyi Kaszinó újjászervezőjét.

március 8.

Érsekújvárott megkezdődik a XXXV. Czuczor Gergely Napok három héten át tartó rendezvénytársasága.

március 10.

Érsekújvárra, Udvardra és Párkányba látogat Rudolf Schuster köztársasági elnök.

március 11–15.

Észak- és Dél-Komáromban harmadik alkalommal tartják meg a Határok nélkül elnevezésű ifjúsági és diáknapi rendezvénysorozatát.

március 12.

A parlament beválasztja a Szlovák Televízió Tanácsába az MKP által jelölt Kiss Péntek Józsefet, aki így Görfői Jenő és Somogyi Alfréd mellett a testület harmadik magyar tagja. A képviselők az MKP javaslatára az SZTV Felügyelő Bizottságába választják Horňák Katalint, a Slovnaft osztályvezetőjét.

március 13.

A Csemadok losonci helyi szervezetének szervezésében megkezdődik a Kármán Napok március 26-ig tartó rendezvénysorozata.

március 13.

Jászai Mari-díjjal tüntetik ki Bandor Évát, a komáromi Jókai Színház színésznőjét.

március 15.

A szlovákiai magyarság rendezvények százain, többek között a 2003-ban újjáavatott pozsonyi Petőfi-szobornál és a 2004 februárjában újraállított rozsnói Kossuth-szobornál emlékezik meg a magyar forradalom és szabadságharc 156. évfordulójáról. Bugár Béla, az MKP elnöke a füleki ünnepségen mond köszöntőt.

– Március 15-e alkalmából Tőzsér Árpád költő Kossuth-díjjal, Duba Gyula író József Attila-díjjal, Bartusz György szobrászművészt Munkácsy-díjjal tüntetik ki. Bugár Béla a határon túli magyarság számára kilátásba helyezett támogatások lefaragása elleni tiltakozásul nem veszi át a Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztjét.

március 17.

Szencre, Somorjára és Dunaszerdahelyre látogat Rudolf Schuster köztársasági elnök, aki Szencen

megtekinti a felújított Szenczi Molnár Albert Magyar Tanítási Nyelvű Gimnáziumot is.

március 18–19.

A dunaszerdahelyi Vámbéry Polgári Társulás megrendezi a IV. Vámbéry Napokat, ill. a II. Nemzetközi Vámbéry Konferenciát.

március 20.

A hontalanság éveiben Csehországba deportáltakra való megemlékezés keretében a magyar kisebbség háború utáni megpróbáltatásait bemutató Szülőföldön hontalanul c. munkájáért Levárt község díszpolgárává fogadják Újváry Zoltán professzort, a Debreceni Egyetem tanárát.

március 23.

Az MKP a Koalíciós Tanács ülésén ígéretet kap koalíciós partnereitől arra, hogy 2006-ban megkezdődik a Pozsony–Dunaszerdahely–Érsekújvár–Léva–Losonc közötti, ún. déli gyorsforgalmi út építése.

március 25.

Tornaljára látogatott Rudolf Schuster államfő.

március 26.

A Csemadok, ill. a Szövetség a Közös Célokért pozsonyi székházában megtartják a Ladislav Takáč által a magyar kisebbség II. világháború utáni jogfosztásáról és kitelepítéséről szóló visszaemlékezéseket és dokumentumokat közreadó Magyar voltál! Ezért! és a ...preto, že si Maďar c. ikerkönyvek bemutatóját.

március 27–28.

Rozsnón a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége megrendezi a Szlovákiai Magyar Pedagógusok X. Országos Találkozóját. A második alkalommal kiosztott Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat Diószeghy Árpád, a kassai és Keszegh István, a komáromi magyar gimnázium tanára veheti át.

március 30.

A Nyitrai Konstantin Egyetem szenátusa a Közép-európai Tanulmányok Karának dékánjává választja László Béla egyetemi tanárt.

április 2.

Ján Sokol pozsony-nagyszombati érsek bejelenti, hogy II. János Pál pápa új segédpüspököket nevezett ki, köztük a magyar ajkú hívek pasztorációjával megbízott Ján Orosch párkányi esperesplébánost. Püspökké szentelésére május 2-án kerül sor a nagyszombati Keresztelő Szent János-társzékesegyházban.

április 3.

A választópolgárok 47,9%-ának részvételével megtartják a köztársaságielnök-választás első fordulóját. A 11 jelölt közül senkinek nem sikerült többséget szereznie; a második fordulóba az érvényes szavazatok 37,7%-ával Vladimír Mečiar, s 22,3%-kal Ivan Gašparovič jut; az MKP által támogatott František Mikloško 6,5%-kal az 5. helyen végez. Dél-Szlovákiában az országos átlagnál alacsonyabb a részvételi arány. Az előrehozott választásokról megtartott népszavazás az alacsony részvétel miatt érvénytelen.

április 5.

Az MKP bejelenti, hogy az elnökválasztás 2. fordulójában a két továbbjutott jelölt egyikét sem támogatja.

április 7–9.

26. alkalommal rendezik meg Kassán a Szép Magyar Beszéd nyelvművelő verseny országos döntőjét.

április 13.

Eduard Kukan szlovák és Kovács László magyar külügyminiszter részvételével nemzetközi konferencia zajlik Párkányban az európai uniós csatlakozásról. A konferencia résztvevői a két miniszter segítségét kérik ahhoz, hogy Párkány és Esztergom érintésével épüljön meg a Balti-tengert Szlovéniával összekötő észak-déli autópálya.

– Szlovákia és Magyarország között Pozsonyban több mint két és fél éves szünetet követően folytatódtak a szakértői tárgyalások a hágai Nemzetközi Bíróság ítéletének végrehajtásáról a bős-nagymarosi vízlépcső ügyében.

– A pozsonyi Zichy-palotában népes közönség előtt mutatják be Bugár Bélának a kisebbségi

kérdést is érintő, magyar és szlovák nyelven is megjelent Olyan országban élek... c. könyvét.

április 14.

Michal Denci, az Akkreditációs Bizottság titkára bejelenti, hogy a bizottság áprilisi ülésén nem kerül terítékre a komáromi egyetem Közgazdasági és Pedagógiai Karának akkreditációs anyaga.

április 15–16.

Garamkövesden tizedik alkalommal rendezik meg a Gyurcsó István Kulturális Napokat.

április 17.

A választópolgárok 43,5%-os részvétele mellett a szavazatok 59,9%-ával Ivan Gašparovič nyeri a köztársaságielnök-választás második fordulóját. A magyarlakta járásokban gyakran a 70-80%-ot is meghaladja Gašparovič támogatottsága.

április 21.

Az amerikai Kongresszus emberjogi szekciója Nagyszelmenc és Kiszelmenc polgármesterének meghallgatását követően úgy határoz, hogy az Európai Uniónál fog közbenjárni a szlovák–ukrán határon fekvő két település közötti határátkelő megnyitása érdekében.

április 22–25.

A Csemadok, a Szlovákiai Magyar Vers- és Prózamondók Szövetsége, valamint a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Rimaszombatban megrendezi a XIII. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Versenyt.

április 23–25.

Komáromban hetedik alkalommal rendezik meg a Nemzetközi Lehár Énekversenyt.

április 24.

A Fórum Kisebbségkutató Intézet, a Szlovákiai Magyar Professzorok Klubja és a Szlovákiai Magyar Írók Társasága több éves szünetet követően Kisebbségi közösségépítés az Európai Unióban címmel Párkányban megrendezi a Szlovákiai Magyar Értelmiségi Fórumot, amelynek témakörei a szlovákiai magyar intéz-

ményrendszer helyzete, a reálértelmiségnek a kisebbségi társadalomban betöltött szerepe és a magyarság helyzetének az uniós csatlakozás utáni átalakulása.

– Szimő önkormányzata a Jedlik Ányos Emlék-ünnepség alkalmából negyedik alkalommal odaítélt Jedlik Ányos-díjjal Szöcs Ferenc fizikust és Végh László társadalomkutatót tünteti ki.

április 24.

A Magyar Egészségügyi Társaság Felvidéki Tagozata Nemzetfogyatkozás címmel rendez tudományos tanácskozást Komáromban a magyar nemzet évtizedek óta tartó fogyásának okairól és e folyamat magállításának lehetőségeiről.

április 26.

Komáromban a városi hivatal szervezésében megkezdődik a XIII. Komáromi Napok május 2-ig tartó rendezvénysorozata, amely keretében az egyetemalapítás terén végzett munkájáért a város díszpolgárává avatják Bugár Bélát, az MKP elnökét.

április 26–29.

A Diákhálózat, első ízben a Magyar Ifjúsági Közösséggel és az Agora irodahálózattal közösen, megrendezi a hagyományos Pozsonyi Magyar Diákfesztivált.

április 29.

Pozsonyban megtartja évi közgyűlését a Szövetség a Közös Célokért.

május 1.

A Szlovák Televízió magyar szerkesztőségének új vezetője Both Enikő, az SZTV igazgatójának nemzetiségi tanácsadója Nagy Ildikó lesz.

– Szlovákia magyarlakta határ menti településeinek lakossága számos helyen a szomszédos magyarországi községek lakosságával közösen ünnepli Szlovákia és Magyarország európai uniós csatlakozását.

Fórum Kisebbségkutató Intézet
Fórum inštitút pre výskum menšín
P. O. Box 52
931 01 Šamorín
www.foruminst.sk

Fazekas József–Hunčík Péter (szerk.):
Magyarok Szlovákiában
II. kötet
Dokumentumok, kronológia
(1989–2004)

Első kiadás
Felelős kiadó Tóth Károly
Felelős szerkesztő Török Tamás
Borítóterv Juhász R. József
Nyomdai előkészítés: Kalligram Typography Kft., Érsekújvár
Kiadta: Lilium Aurum Könyvkiadó, Dunaszerdahely, 2005
Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2005
Nyomta: Expresprint, s. r. o., Partizánske

József Fazekas – Péter Hunčík (red.):
Maďari na Slovensku
II. zväzok
Dokumenty, chronológia
(1989–2004)

Prvé vydanie
Zodpovedný Károly Tóth
Zodpovedný redaktor Tamás Török
Návrh obálky József R. Juhász
Tlačiarenská príprava: Kalligram Typography, s. r. o., Nová Zámky
Vydalo: Lilium Aurum, Dunajská Streda, 2005
Fórum inštitút pre výskum menšín, Šamorín, 2005
Tlač: Expresprint, s. r. o., Partizánske

ISBN 80-8062-295-7